Leto VII. TRST, dne 1. januvarja 1904. Št. 1.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2,72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2,74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.29 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3. II.

Sodrugi in prijatelji! Delavsko časopisje je najboljši Vaš prijatelj, edino in

najboljše orožje

v Vašem boju za obstanek in za zboljšanje položaja. Vsakega zavednega delavca najsvetejša dolžnost je torej, da se naroči na svoj časnik. Edini politični časopis za slovensko delavstvo je

„RDEČI PRAPOR“

Dolžnost je, da se deluje in agitira za ta list, da se bode zamogel povečati in bolje zostopati interese proletarjata. Na delo torej za Vaš list.

Kdor je še naročnino dolžan, naj jo takoj poravna, ker s 1. prosincom bode upravništvo vsem dolžnikom list ostavilo. Kdor pa še ni naročen, naj to takoj stori! Na delo!

***

«Rdeči Prapor» stane celo leto 5 K 44 h, pol leta 2·72 K, četrt leta 1 K 36 h. Posamezna številka 10 h. Naslov ulica Boschetto 5

Upravništvo.

1904.

Staro leto je zopet pokopano in sredi v veselju Silvestrove noči se je porodilo mlado novo leto. Na zdravje torej, sodrugi in prijatelji! Na zdravje, ti mali a krepki krog revolucionarnih bojevnikov na Slovenskem! Na zdravje, vi proletarski duhovi, ki ste vsesali v sé svete odrešujoče ideje socializma in ki jih znate zastopati sredi v temi duševnega suženstva in gmotnega izkoriščanja! Na zdravje, vi naročniki našega lista, ki se vzamete od ust ponižne krajcarje, da vzdržite ta list! Na zdravje vi vsi, ki ste vstopili v malo občino slovenskega socializma, da odpirate bratu trpinu oči in mu razodevate solnce novega časa, svobodnejšega, srečnejšega časa....

Tradicionalne fraze se nam silijo na usta, — a proč z njimi! Od moža do moža ti korakajo danes velemožni stebri družbe, ti stiskajo hinavsko roke in ti želijo gostobesedno sreče in blagostanja v novem letu .... in vendar je vse to hinavstvo in laž: komaj si jim obrnil hrbet in že te obrekujejo, že stiskajo pest nad tabo, že ti želijo peklenščka na vrat... Res, to smešno, tragikomično početje ob priliki novega leta je krasna slika današnje družbe sploh: Na ustah ljubezen, kakor jo je propagiral proletarski sin nazarenskega mizarja, — v srcu pa egoistično sovraštvo, nevoščljivost, dobičkaželjnost, častihlepnost! V pismih in govorih ti želijo sreče, — njih srca pa vstrepetajo radostno, kadar trpiš in se krviš pod roko nesreče!

Sredi v čredi tega hinavskega rodu stojimo socialisti osamljeni. Za nas pomeni novo leto le trenutek, primeren za pogled nazaj v preteklost in pogled naprej v bodočnost. Pripravljajmo se na nove boje in novo leto nam prinaša gotovo nove in večje uspehe! Zdravi torej, vi bojevniki za sveto proletarsko stvar in naprej v vašem hrepenenju po boljši bodočnosti!

Politični odsevi

V TRSTU, 1. januvarja 1904.

Bukovinski deželni zbor je na 29. decembra sklican. Naloga mu je rešiti proračun.

Trgovinska pogodba med Avstrijo in Italijo. List «Avanti» iz Rima poroča, da se je doseglo radi obnove trgovinske pogodbe sporazumljenje. Ustanovi se namreč 4 mesečni provizorij. Definitivno trgovinsko obnovo se sklene takoj, ko se doseže sporazumljenje radi vinske klavzule.

Umrl je Josip Zanardelli bivši italijanski ministrski predsednik v starosti od 72let.

Med japonsko in rusko vlado obstoji napetost še vedno. Bati se je da izbruhne rusko-japonska vojna. Ruski car-batjuška, katerega slovijo meščanske stranke mirovnim angeljnom bo morda prvi, ki bode zagrabil za orožje in ne morda iz vzrokov da brani svoje dežele, ampak da bi razširil itak že velikansko svoje carstvo. Japonska vlada pa hrepeni po časti, tudi ona želi da bi bilo japonsko cesarstvo uvrščeno med velesile. V slučaju da pride do vojne, bode ruski in japonski narod plačal stroške te vojne s svojo krvjo.

ČLOVEČANSTVO IN JUNAKI

Čitajoč v zgodovini človečanstva se nam prikažejo podobe, iz davno minolih časov, ki se vzdigujejo liki velikanom pred našimi očmi. Duševni junaki, junaki v bojih, ter oni ki so s svojim drznim podjetjem stopili v boj proti celemu svetu sovražnikov ne glede na to, ako izgubijo svoje življenje na bojnem polju, v zaduhli ječi, ali pa na plamteči grmadi.

Skozi stoletja sveti duh takih junakov, ki so vse kar so posedovali — ja še celo življenje — svojemu prepričanju žrtvovali, resnico iščečemu človečanstvu kot vodilna zvezda. Kakor so bile žrtve velike, tako je tudi obilna in veličastna žetev, ki je izrastla na onem polju, kjer kosti padlih junakov trohnijo. Za stoletja porinil je krepki junaški duh človečanstvo naprej v razvoj.

Pa ne samo posamezniki — tudi cele vrste razredov in narodov se pokazujejo človečanstvu v odspredju, v starem, srednjem in novem veku.

V sedanjem času zavzema socialistični duh, ki je napojil moderno delavsko gibanje, prvo mesto v stremljenju po napredku. In v tem gibanju, ki je danes razprostreno po vesolnem svetu se zopet posamezni dogodki, posamezne osebe od celokupnega gibanja odlikujejo kot jasno solnce od modrega neba.

In eden izmed tolikih dogodkov je velikanski boj predilnih delavcev v mestu Krimišav na Saksonskem. Boj traja že celih 5 mesecev. Boj za obstanek, katerega peljejo delavci proti nenasitljevim in ošabnim podjetnikom. Stavkujoči delavci, katerih je 7000, zahtevajo, kar je v drugih krajih v tej stroki že davno upeljano, namreč znižanje delavnega časa za eno uro. Za eno uro na dan več hočejo delavci biti deležni življenja in to je tako velika pregreha proti svetemu kapitalu, da podjetniki skušajo z vso brutalno silo podjarmiti stavkujoče, ter razbiti delavsko organizacijo. Gorje premaganim! Ako bi bili delavci prisiljeni pod starimi pogoji vstopiti nazaj v delo, bi jarem, v katerega so bili delavci pred stavko ukovani, še toliko hušje čutili.

Stavkujoči stojijo solidarni, vedoč da se gré v tem boju za najsvetejšo delavsko pravico — za obstanek.

Z občudovanja vedno disciplino in izvanredno veliko človeško potrpežljivostjo se izogibljujejo vsem provokacijam podjetnikov, kakor tudi saksonskej vlade, ki je pravcata dekla kapitalističnih ošabnežev, katera skuša z vso hinavščino in zvijačo, pomagati brezvestnim parasitom.

Vsako zborovanje je prepovedano, delavsko gibanje se nadzoruje, samo da bi se delavce zopet z zavezanimi rokami, najkrutejšim krvosesom izročilo. *Ali delavci so solidarni.* Seveda je ta solidarnost le mogoča, ker so delavci cele Nemčije za stavkujočimi.

Krasen izgled solidarnosti je izkazalo nemško delavstvo stavkujočim.

Iz vsih krajev prihajajo podpore v pomoč stavkujočim razrednim bojevnikom proti ošabnim podjetnikom.

Delavci v Berolinu so nabrali 106.473 markov.

«Volkszeitung» je nabrala 30.485 in «Hamburger Echo» 36.595 in «Strokovni kartel» 12.000 markov. In tako se nabira po vsih pokrajinah Nemčije. Vsaki teden se izplača 75.000 markov.

To je proletarska solidarnost, ki nas v naših bojih veže ter nas dela močne — nepremagljive. Upajmo toraj, da ta požrtvovalnost predilnim delavcem do zmage pomaga. Da postanejo krimišavski junaki proletariata, junaki človečanstva zmagovalni — to je želja nemškega delavstva in proletarcev vesolnega sveta!

TEDENSKE NOVICE

Shod soc. dem. stranke v Ajdovščini.

Po vseh cerkvah so delali katoliški nunci propagando za ta shod. Pravili so da pride rdeči zmaj, ki bode učil krivo vero in td. Pozivljali so klerikalne kimovce, da se udeležijo istega, ter da naj ne pripustijo, da bi prišel *Kopač*

do besede. Ali pregovor pravi: človek obrača bog obi ne. Tako je bilo tudi tukaj. Dne 26. decembra je bil sklican javni ljudski shod v gostilno gospoda Andrej Polaka v Ajdovščino z dnevnim redom: Politični položaj v Avstriji in delavno ljudstvo. Še pred določeno uro se je zbrala velika množica poslušalcev iz vseh stanov ter gospoda župnika Cigoj iz Ajdovščine in znani klerikalni petelin Kromar iz Šturja. Sledni je pripeljal «Šturjsko gardo» pedesetorico klerikalnih kimovcev, ki so imeli edino nalogo upiti *živijo gospod župnik*, za to so bili v krčmi pri *farški kapi* pogoščeni.

Že pri volitvi predsedništva je hotel župnik Kromar shod razbiti, ker je on predlagal predsednikom župnika Cigoja, ki je dobil kakih 50 glasov, ostalih par sto pa od delavcev predlagani sodrug Cvek iz Ajdovščine. Kot prvi govornik je razlagal o političnem položaju v Avstriji Kopač iz Trsta, ki je ožigosal s krepkimi besedami v državnem zboru zastopane stranke, njihovo izdajstvo napram ljudstvu, narodni boj, ki se je zanesel v državni zbor in ki danes ovira napredek majhnih narodov. Medtem ko se naši poslanci v državnem zboru prepirajo za jezik, nalaga vlada v Avstriji bivajočim narodom neznosna nove bremena, za neplodni in barbarični militarizem in nalaga delavnemu ljudstvu nova davke na živelj. Ljudstvo pa se medseboj prepira in črti mesto da bi se združilo, proti nazadnjaški vladi. Krivični volilni sistem je povzročil, da ljudski glas ne more na merodajnem mestu priti v poštev. Tam kjer ima 10.000 ljudi iste pravice kot $7^1/_2$ miljonov ne more biti govora o pravični zakonodaji. Siromaštvo delavnih slojev na deželi, kakor v mestih priča da je današnja družba, kateri je temelj kap. sistem, krivična. Treba je toraj to družbo predrugačiti, potom organizacije na strokovnem, političnem in gospodarskem polju. Oglejmo si naše deželne zbore. Na Kranjskem se prepirajo klerikalci in liberalci, na Goriškem istotako, v Istriji Italijani in Hrvatje. Dežele pa ječijo pod neznosnimi bremeni, ljudstvo pada vedno globokeje v bedo in revščino. Kmet, ki je danes še navidezno pod svojo streho, je faktično le še dolžni hlapec svojega posestva. Klerikalci kakor liberalci so ustanovili kmetu posojilnice, vsedli so se na njegovo premoženje in danes se predrznejo eni kot drugi hvaliti s tem da so ustanovili posojilnice, ter kmetu na tak način pomagali. Mi stopimo s odkritim čelom pred kmeta, ter mu odkrito povemo «kmet, zate ni pomoči» olajšaš si lahko svojo bolezen, ali popolnoma okrevati ne moreš, danes ali jutri bodeš postal žrtev velikega posestva oziroma kapitala. Ako si hočeš olajšati tvoje življenje združi se in bojuj se z nami, da sistem te družbe prebrnemo.

Konečno je povdarjal govornik kako malo vlada skrbi za stare onemogle delavce. Zavarovanje za starost in onemoglost, ter preskrbo udov in sirot vkljub temu, da se je državnemu zboru poslalo nad 4 miljone podpisov za to zavarovanje — vendar še danes ni to zakon. Vlada gospoda pl. Körberja obljubuje in obljubuje, svojih obljub pa ne drži. «Vam tovarniškim delavcem, pa priporočam, ustanovite si svojo strokovno društvo in poleg tega lastno gospodarsko organizacijo «Konsumno društvo», je dejal govornik», bodite složni in združite se v delavskih organizacijah in ne v popovskih. Burno odobravanje je sledilo govorniku. Sedaj se je oglasil za besedo šturjski župnik gospod Ivan Kromar, ki je pripovedoval zbranim da je kmetovski sin in da on lahko zastopa delavce. Nobena organizacija ne more napredovati, ki nima verske podlage. On dobro vé, da je kapital tudi v žegnanih rokah nevaren in delavcu škodljiv. Ker predgovornik Vam svojega programa ni razvil bodem jaz to storil in bodem program krščanske soc. stranke razložil. Splošna ednaka volilna pravica, zavarovanje za starost, pridnim delavcem zaslužek, bolniške blagajne naj preidejo v roke delavcev in gospodarji naj vse doneske za ta zavod donašajo. Nadalje nočno delo naj se prepove povsod, kjer to ne ovira industrijo. Zavarovalnica proti nezgodam naj se od Trsta loči in za Kranjsko posebej ustanovi. Omenil je tudi dr. Kreka kako on podučuje delavce in koliko je že on istim pridobil. Tujih prerokov tukaj ne potrebujemo, bog nam mora dati naše pravice. Predgovornik je priporočal ljubezen in bratstvo. Kdo izvršuje to ljubezen najbolj? Samo tisti, ki ima boga za voditelja ima usmiljenje s svojim bližnjim. Rdeča vaša zastava je znak ljubezni, ampak tudi znak krvi. In do krvi bo prišlo, ako bodete po tej poti hodili, ki je Vam označil moj predgovornik. Kvasil je še nekaj o voditeljih soc. dem. stranke in potem končal svoj konfuzni govor. Ljudstvo je ostalo hladno, samo že omenjenih par kimovcev je na komando zavpilo: Bog živi našega župnika, in ostali drugi so protestirali: ven ž njim.

Na to se je še župnik iz Ajdovščine oglasil za besedo, ter je blebetal nekaj o temu da so socialisti v Gorici sklicali shod, na katerem so protestirali proti temu da mora Gorica za šolski in naučni fond 15% doklad plačati. Vasi in trgi na Goriškem plačajo do 80%. Jokal je tudi da imajo duhovniki dosti kànonov in premalo kanonov. (Mož bi vidil rad, da bi imeli popje več topov, kakor jih danes imajo, da bi lažje pri volitvah na one streljali, ki nočejo klerikalno voliti — opazka stavca). Socialisti hočejo Vam vzeti Vaš jezik, ker so plačani od židov in Italijanov, kakor je to v Trstu pok. sodr. Učekar pokazal pri volitvah, ki je raje za Italijane kot za Slovence glasoval. Mož je postal tako konfuzen, da še svoj govor zaključiti ni mogel.

Zaključno besedo je dobil sodr. Kopač, ki je gospodu Kromarju pošteno posvetil. Vi hočete sedaj delavstvo organizirati na krščanski podlagi, torej so iz organizacije izključeni vsi drugoverski revežI. Podjetnik pa ne gleda pri delavcu ne na versko in ne narodno prepričanje, ampak zahteva od svojega delavca, da mu ustrajno, dolgo in po taki nizki ceni kakor je mogoče dela. Kapitalizem ne pozna vere in ne narodnosti. Ker je boj proletarjata naperjen proti mednarodnemu in medverskemu kapitalu, mora tudi delavstvo biti mednarodno in medversko. Mednarodnost pa ne pomeni, breznarodnosti kakor tudi medversko — brezversko. Ako se pa Vi v delavskih bojih na boga zanašate, potem se ne morete bojevati. Krščanski socialci so bili vedno stavkolomci, ki so v trenutku boja svoje sodelavce izdali. Kar se tiče Vašega programa, moram konstatirati, da ste šele pred kratkim, prav po hinavsko sprejeli kot agitatorično sredstvo splošno ednako volilno pravico, ki je pa prodate takoj, ko vidite da se ista čez noč ne da doseči. Dokaz temu deželni zbor v Ljubljani, koder je vaš ošabni odvetnik Šušteršič zahteval samo še splošno volilno pravico, podobno V. kuriji za državni zbor. Klerikalni dr. Lueger gospodari po Dunaju tako reakcionarno, da je danes največji nasprotnik delavnega ljudstva — oziroma vsakega napredka. Neznosne svote denarja iz občinske blagajne grè za cerkve in farško agitacijo. Vi, ki raz prižnice kličete ljustvu *ljubi tvojega bližnjega kot samega sebe!* hujskate reveža proti revežu, ženo proti možu, samo da Vaša pšenica lepo cvete. V Vaši vasi leži otrok samice Krašna na mrtvaškem odru že 6 dni in ga nočete pokopati, ker je mati revna. Vzrok da ne veste ali je krščen ali ne, je puhel, ker Vam je znano da so otroci onih mater, ki so prisiljene iskati porodne pomoči v bolnišnici, že drugi dan po porodu krščeni. Župan v Šturjah je Vaš sokrivec — ni čuda, saj je tudi on *na krščanski podlagi*. Za zavarovalnico za starost, onemoglost in preskrbo sirot in vdov niste niti koraka v prilog storili. Zavarovalnica proti nezgodam pa je po večini v Vaših rokah. In kak zavod je to? Kar se pa d.r Kreka in njegovega dela za proletarce tiče, je naravnost nezaslišano, da se Vi na njega skljicujete. Kdo je v državnemu zboru govoril in glasoval, da se železničarska organizacija, ki je štela 32 000 udov samih revežov razpusti, da je vlada na ta način odvzela 32.000 delavcem v društvu zajamčene pravice. S kletvijo na ustnicih se spominjajo dr. Kreka — železničarji. Če človek iz gole nevednosti neresnično govori, sé mu še lahko odpusti. Ali človek, ki *vedoma* obrekuje, je podel in hudoben. Vi dobro veste da ste na shodu, ki je bil od Vaših v Šturjah sklican tako lagali, da se je kar kadilo, ko ste trdili da se vozi sodr. dr. Ellenbogen s štirimi konji v državni zbor k sejami in da ima njegova soproga v državnem zboru svojo ložo, da hodi svojega moža poslušati. Ellenbogen je zdravnik bolniške blagajne na Dunaju in živi s temi dohodki, ki si jih prisluži kot zdravnik na eni in pisatelj na drugi strani. Ellenbogen je samec, toraj njegova soproga nemore hoditi v državni zbor v ložo. Tako lažete kadar ste sami med nevednim ljudstvom. Kar se pa tiče gospoda Cigoja in njegovo besedičenje, se mi ne zdi vredno odgovarjati. Lagal je tudi on, ko je trdil da so socialisti protestirali proti predlogu šolskega sveta za Goriško. Konečno opozarjam zbrano ljudstvo, da strokovnim, političnim, gospodarskim organizacijam soc. dem. stranke, ki ni samo za en okraj, ampak ki je vesolna pridruži ter se z nami bojuje, da se predrugači današnja družba v socialno, v kateri bode vsakemu človeku zajamčena pravica, ne samo do dela, ampak tudi do vživanja. Gospodje nunci pa naj poskusijo najprve narediti red v svoji stroki, da ne bodejo škofje, kardinali nabirali zakladov, vaški kaplan pa stradal. S živijo klici na soc demokracijo, se je shod po $3^1/_2$ urni debati zaključil.

Postaja Nabrežina. Več železničarjev nam poroča: Pred 14. dnevi je nek premikač Pavšič Jaka *Vožnimojster* bil med službo poslan domov, ker je bil po trditvi službenega uradnika nekoliko vinjen. Kaznovan je bil za 2 kroni, ter moral ostati 3 dni doma brez plače. Vozovni mojster pa je bil dne 26. t. m. tako trd da so ga poslali domu, ali on še karan ni bil. Ker vidimo, da se meri z dvojno mero, smo prisiljeni vprašati, ako ima tisti, ki nosi pošte gospodu načelniku več pravic, kakor delavec kateremu se gnjusi opravljati tak posel. Gotovo smo mi nabrežinski železničarji proti pijančevanju in zahtevamo, da vsaki delavec vestno in trezno svojo službo opravlja in potem pa zahteva za v redu izvršeno delo tudi dostojno plačo. Prepričani pa smo, da je pijan vozni mojster (Wagenmeister) tako vreden za službo, kakor natrkani premikač. Ali če se enega tako strogo kaznuje, kot se je to premikaču prigodilo, drugega pa ker je petoliznik ne kaznuje, je to dvojna mera. Toliko za danes, prihodnjič bodemo gospodi v Nabrežini nekoliko bolj trdo stopili na noge, ako se te nedostatki ne odstranijo.

Goriški „Prismojenec“ imenovan «Primorski List» glasilo politikujočih goriških nuncev, je izbruhnil iz svojih papirnatih predalov toliko gnoja ter ga polil po naših vrlih sodrugih v Ajdovščini, da smo prisiljeni v obrambo podlemu obrekovalcu dati tisto brco, ki jo zasluži. Gnjusi se nam s takim hinavskim in obrekovalnim listom, kot je «Prismojenec» polemizirati, ali dolžnost nam nalaga ljudstvu pokazati kaki lažnjivi klukci so oni ljudje, ki pišejo najbolj bedasto glasilo na Goriškem. V številki 52. z dnè 24. decembra pripoveduje svojim kimovcem, da je Kopač za 26. decembra sklical v Ajdovščino shod socialne-demokratične stranke, kakor da mi nismo sami to v našem glasilu naznanili, denuncira prav po farški navadi sodr. Cveka in Kastrina ter se nadalje hinavsko na tem veseli, da je ravnateljstvo sodr. Cveku službo odpovedalo. Ali prezgodaj se veselite! Delavci, ki so složni bodo izvajali iz tega konsekvence in *bodo pod geslom vsi za enega, eden za vse* vstopili za sodr. Cvekom. Poskrbelo se bode tudi, da se pove gospodarju tovarne kaki so oni gospodje, ki delajo v njegovi tovarni lepo in slabo vreme. Farškemu denuncijantu, pa že danes lahko povemo .da bode njegovo *krščansko veselje nad nesrečo druzega kratek čas trajalo.*

Cs. kr. državno pravništvo v Postojni opozarjamo, da preišče vzrok zakaj je v Šturjah pri Ajdovščini ležalo umrlo dete neke samice od ponedelka 21. decembra do 26. decembra na večer, ter proti gospodu župniku Kromarju sodnijsko postopa, ker se je branil dete pokopati, z vzrokom da ne vé ali je krščeno ali ne.

Zopet železniška nesreča te dni se je v Nabrežini zopet prigodila železniška nezgoda. Vlaku 122, ki dospne iz Ljubljane v Nabrežino ob 4 uri v jutro je bilo dodati 20 voz, kateri so bili pripravljeni na 12 tiru. Ko je strojevodja peljal omenjene vozove na vlak je čuvaj komaj 5 metrov pred strojem postavil spremembo v tako zvani fanggeleise. Ko je to strojevodja zapazil je odprl proti parno zavoro, ali distanca je bila prekratka in zaletel se je v skalo; na zavornem vozu pa je bil postiran premikač Oberdank, ki je z vso silo si prizadeval zavirati, da bi bil na tak način nesrečo preprečil; ali prekasno je bilo in vbogi premikač je bil stisnen med streno in vrata zavorne hišice. Odvedli so ga v bolnišnico, kjer visi danes njegovo življenje na niti. Kdo je zakrivil to nezgodo? Seveda vsa krivda bode zapisana na roveš vbogega čuvaja. Faktični krivci sedijo pa v gorki sobi in kujejo službeni red, po katerem mora vbogi čuvaj delati v mrazu po dnevu in po noči dolgotrajno službo. Delavci, železničarji zdramite še že vendar enkrat, ter odločno zahtevajte znižanje delavnega časa. Javnost je z vami!

„Slovenski List“ je ponehal izhajati. Umrl je — in nikdo ne bode točil solze za njim. Saj je bilo to najostudnejše glasilo kranjskih klerikalcev. Dedščino svojo pa je zapustil Slovencu. Predno je zatisnil svoje papirnate očij, naprosil je bivše naročnike, da se okleneje Slovenca, ki bode sedaj izključno sam zastopal ljudski blagor, menda po receptu «Slovenskega Lista». «Slovenski List» se je v blatu porodil in v blatu poginil.

Otročje delo

V zadnjih dneh zasedanja državnega zbora je predlagal poslanec dr. Ofner zakonski načrt ki ima namen najhujše otročje delo odstraniti. Za ta predlog so glasovali tudi soc. dem. poslanci, ako ravno ni predlagani načrt sposoben odstraniti vsa zlà tem polju. Centralno učiteljsko drustvo na Dunaju je izdelalo štatistiko katera nam jasno dokazuje koliko otrok pod 14. leti se porablja za delo. V Nemčiji se uvede zakon s 1. januvarjom 1904.

Na Nizjemavstrijskem je v 499. šolah 80.859 otrok in 23.016 jih hodi na delo. 2383 je uposlovljenih v industriji, 15.679 pri poljedeljstvu, živinoreji in gostilničarskem obrtu.

Na Češkem je v 172 šolah 29.000 otrok in na delu jih je bilo 6316. V industriji je bilo v službi 2257, poljedeljstvu 1577. Te številke govorijo jasno. Oglejmo si nataučneje poročilo:

Deček 10 let star izdeluje papirnate «hilse» za cigarete in dobi za 1200 zavitkov 90 vinarjev. Za izdelavo omenjenih «hils» potrebuje deček 4. ure na dan. Rejen je slabo, pri poduku brez vsakega zanimanja. Nek 11 letni deček dela pri nekemu mizarju vsaki dan 2-4 ure in dobi na teden 30 vinarjev in nekaj drv. Naravno je da je isti deček slabo rejen, ozkih prs in v šoli truden da se mu ne ljubi pošlušati učitelja. Dva dečka v starosti 13 in 11 let nalagata na državnem kolodvoru vsaki dan blago. Ona dva sta popolnoma zanemarjena. Zanemarila sta šolo od septembra do januvarja eden 142 in drugi 130 šolskih poldnevov. Vsi ti navedeni slučaji so se dogodili v eni ljudski šoli X okraja na Dunaju. Neko dekle izdeluje knjižice za zavitke in papir in dela vsaki dan 6-8 ur. Neko drugo dekle izdeluje cvetljice osem ur na dan; plača za 1 cvebljico 2 vinarja. Ti gori navedeni slučaji so sposobni nam pokazati najhujšo otročjo bedo. *Do 14. leta naj živi otrok za sebe in za šolo in ne za dela v tovarnah.* Tudi mi se strinjamo s omenjenim izrekom. Kdo bolje pozna revščino in bedo otrok kot proletarec. Ali eno v predloženem zakonskem načrtu ne razumemo, zakaj da bi bilo otročje delo samo do 12. leta prepovedano, kakor je to omenjeno v § 2. Druge važne določbe označuje § 6. Vsih delavnicah kjer se rabijo električni ali parni motori ne smejo se rabiti otroci pri istih.

Določbe § 5 je prepovedano rabiti otroke v tovarnah kjer se razvija mnogo prahu pri vseh strojih, nadalje pri zidanju in stavbah pri kamnolomah, opekarnah, pri voznjih podjetjah, za mešanje ali mlenje barv, v kletih pri vinu, pivi, žganju, pri uzdigovanju težkih predmetov, pri pobiranju cunj ali pa delu v gostilnah. Za gonjače pri lovih se ne sme rabiti otroke.

Konečne določbe predloženega zakonskega načrta so: Otroci ne smejo biti uposleni od 8. ure na večer do 8. ure v jutro in tudi ne med šolskim poučevanjem. Več kot 3. ure na dan ne sme biti nobeden otrok na delu.

Po končanem šolskem poduku mora imeti otrok najmanj dve uri počitka.

Predlog je bil oddan soc. političnem odseku; koliko časa bode tam mirno počival se ne ve. Bojimo se da bode kot vsak predlog ki je bil oddan soc. političnemu odboru, tam pokopan. Mi živimo v Avstriji v državi neverjetnosti.

Socialni pregled

Od zavarovalnice proti nezgodam za železničarske uslužbence. V Nabrežini je pri premikanju voz leta 1900 18. marca ponesrečil sodr. Štubelj na ta našin ko je hotel izstopiti izmed voz katere je imel nalogo skupaj sestaviti; obvisel je na keperniku med vozovi.

Listnica uredništva

Iz raznih vzrokov je moral izostati danes večji del političnih odsevov in tedenskih novic. Naročniki nam to gotovo oproste!

STRANKARSKE VESTI

Za strokovne organizacije južnoavstrijskih pokrajin. Podpisana komisija skljicuje za 6. prosinca 1904. v Delavskem Domu v Trstu ob 9. uri zjutraj

STROKOVNI KONGRES

organizacij južnoavstrijskih pokrajin s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo komisije.
2. Pomen centralnih zvez in organazacij.
3. Tajništvo v Trstu.
4. Volitev strokovne komisije, tajništva in namestništva.
5. Eventualia.

Upati je, da bodo zastopane vse organizacije. Vsi dopisi naj se pošiljajo tajništvu strokovne komisije v Trstu ulica Boschetto 5.

Vse strokovne organizacije se naprosijo, da nam takoj delegate za konferenco naznanijo da sestavi prezentačna lista.

Delegacijske karte dobiju sodrugi v Trstu pri sodr. *Kopača* v uredništvu «Rdečega Prapora».

Posebna vabila na organizacije se ne razpošljejo.

Za strokovno komisijo:

Vinko Pittoni. *Josip Kopač.*

Shod v Mavhinjah. Dne 27. t. m. ob 1. uri popoldan se je vršil v Mavhinjah v gostilni gospoda Urdiha

JAVEN LJUDSKI SHOD

z dnevnim redom: konzumne zadruge. Po enournem govoru sodr. Kopača o dnevnem redu, se je ednoglasno sklenilo vstanoviti konz. zadrugo. Le naprej vrli sodrugi!

Ljubljanski sodrugi pozor! Na soboto dne 2. januvarja se otvori v Ljubljani na sv. Petra nasipu štv. 45 delavsko konzumno društvo. Istotam se sprejema člane in razdeljuje deleže.

Za predsedništvo:
I. Breskvar.

Javni ljudski shod pri Rebku. — Gospod Anton Vrčon iz Skrilj sklicuje javen shod v nedeljo 3. januvarja 1904. v Kamnjah na Vipavskem v gostilno pri Rebku št. 1. ob 3. uri pop.

Dnevni red: *Gospodarsko stanje v deželi in državi.*

Posebnih vabil se ne bode dajalo, pridite vsi, da poveste javno svoje težnje.

Tudi gg. poslancev se ne bo še posebej vabilo, marveč se vabijo tem potom javno na shod. Komur je za stvar, temu je dolžnost priti brez osebnih vabil.

Zveza kovinarjev v Ljubljani in Jesenicah se pozivlja da odpošlje na zvezno konferenco kovinarjev, ki se bode dne 5. januvarja 1904. ob 9 uri v «Delavskem Domu» v Trstu ulica Boschetto 5. vršila svoje delegate.

Posebna povabila se ne odpošljejo.

Za strokovno tajništvo:
Josip Kopač.

Železničarji pozor! *Vplačevalnica prav. in str. društva v Nabrežini* priredi dne 6. januvarja v prostorih gospoda Nemeca v Nabrežini

PLESNI VENČEK.

Vstopnina: 2 K, dame prosto.

Čisti dobiček je namenjen društvu.

Sodrugi v Divači in okolici pozor! Na soboto dne 9. junuvarja ob 8 uri zvečer se bode v Divači vršil

javni železničarski shod

s dnevnim redom:

1. Zahteve uslužbencev juž. železnice in čuvajov cs. kr. državne železnice.

Ker je dnevni red jako važen. upamo da bode udeležba mnogobrojna. Vsakdo naj pride! Nikdo ne manjkaj!

Sklicatelj.

Na četrtek 14. januvarja t. l. se bode vršil

OBČNI ZBOR

konzumnega društva v Ljubljani s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo.
2. Volitev odbora.
3. Pristop k zvezi.
4. Raznoterosti.

Za predsedništvo:
I. Breskvar.

Splošno Delavsko Pevko Društvo v TRSTU

VABILO

na

veliko slavnost

s petjem, godbo, plesom in šaljivo pošto,

ki se vrši

na 1. januvarja 1904. v prostorih «Delavskega Doma» ulica Boschetto štv. 5.

VSPORED:

1. *N. N.* «Per voi!», koračnica, godba.
2. *Ipavec* «Mi vstajamo!», moški zbor.
3. *Majcen* «Frühlingsblumen», valček, godba.
4. *Foerster* «Naše gore», mešani zbor.
5. *Verdi* «Cavatina Nabucco», godba.
6. *Vilhar* «Lunica», mešani zbor.
7. *Nedved* «Nazaj v planinski raj», mešani zbor.

8. *Schubert* «Simpatica», mazurka godba.
9. «Ostani zvesta!» somospev za mezzo sopran, poje sodruginja *Ivanka Cigoj.*
10. *Nedved* «Naša zvezda», mešani zbor.
11. *Verdi* iz opere «Attila», godba.
12. *Zajc* «Večer na Savi», moški zbor z godbo.
13. *N. N.* «Socialistična» koračnica, mešani zbor z godbo.
14. *N. N.* «Adalgisa», polka, godba.
15. *Gerbić* «Najlepši!», moški zbor.
16. *Verdi* duet iz opere «La Traviata», godba.
17. *N. N.* «Vesela družba», mešani zbor.
18. *Schubert* «Polka», godba.
19. *Mattei* «Rdeči Prapor», mešani zbor z godbo.

Med koncertom zabava, šaljiva pošta.
Ples traja do 3. ure v jutro.
Začetek ob 8. uri zvečer.
Vstopnina 40 vin. za osebo.
K najmnogobrojnejši udeležbi vabi

ODBOR.

Odprto pismo na naslov gosp. Laznika Alojzija v Divači. Ker so nam došle raznovrstne pritožbe od strani uslužbencev cs. kr. železnice radi Vašega nekvalificiranega postopanja z uslužbenci, Vas tem potom opozarjamo, da se poboljšate. Gradiva za obelodanitev Vašega brutalnega ravnanja s podložnimi ne manjka.

Uredništvo.

TRŽAŠKE
DELAVSKE ZADRUGE

(vpisana zadruga z omejenim poroštvom)

Pisarna: ulica Boschetto 5. — Skladišče: ulica dell'Istria

TELEFON štev. 1570.

Cenilna lista.

Jesih, fini, rdeč ali beli	1 liter	K	—.24
„ navaden rdeč	„ „	„	—.16
Mineralna voda Roitsch	steklenica	„	—.44
Anis (Anici)	10 dek	„	—.10
Bakala	1 kilo	„	1.52
Berolinska plavina v krogljah	10 dek	„	—.24
v prahu	„ „	„	—.12
Maslo kuhano fino	1 kilo	„	2.—
„ sveže naravno	„ „	„	2.40
Kakao holandski Bensdorp	10 dek	„	—.60
„ „ „ v elegantnih posodah	1 kilo	„	6.—
„ ravno tako	1/3 „	„	1.—
„ „ „ v zavoih	1/3 „	„	—.80
Kava San Salvador posebno fino	1 „	„	2.40
„ „ „ fino	1 „	„	2.16
„ Santos fino	1 „	„	2.—
„ „ srednjo fino	1 „	„	1.76
„ pečena	1 „	„	2.80
„ Frank, ekstra v škatljah	1/2 „	„	—.32
„ Frank v škatljah po	1/2 „	„	—.44
„ „ „ „	1/4 „	„	—.24
„ „ „ „	1/5 „	„	—.20
„ „ „ „	1/10 „	„	—.12
„ „ v paketih po	6 in 12 vin.		
„ „ ekstra „	7 „ 14 „		
„ „ v tablicah „	6 vin.		
„ „ v prahu	1 kilo	K	—.48
„ „ ječmenova	1 „	„	—.72
Konoplje	1 „	„	—.40
Cimet v kosih po	10 dek	„	—.40
„ zmeljen „	10 „	„	—.30
Sveče „zvezda“, 1 zavoj po 1/2 kilo po 4, 5 in 6 kom.		„	—.76
Sveče 1 zavoj po 350 gramov po 5 in 6 komadov		„	—.56
Sveče „zvezda“ posamezne po 10, 12, 14, 16 in 20 vin.			
Sveče „Apolo“, 1 zavoj 1/2 kilo po 5, 6 in 8 komadov		„	—.88
Sveče „Apolo“ posamezne po 12, 16 in 18 vin.			
„Cedrini“	10 dek	„	—.20
Cedrovo sadje s sladkorjem	10 „	„	—.26
Šokolada mali komadi I.	1 kilo	„	2.24
„ Valerio I. brez-aroma zavoji po	1/8 „	„	—.40
„ „ „ „	1/4 „	„	—.80
„ z vanilijo	„ 1/4 „	„	—.90
Čebule po tržnih cenah.			
Kumare v jesihu	1 „	„	1.44
Paradiški jaboljki (pomoro) v konservi	1 kilo	K	1.28
„ v botiliji	„ „	„	—.30
Zelje	„ „	„	—.20
Fižol rdeč	„ „	„	—.28
„ „kok“	„ „	„	—.32
„ gališki	„ „	„	—.32
Sir (parmigiano)	„ „	„	2.80
„ „ posebno fini	„ „	„	3.20
„ Ementaler	„ „	„	2.40
„ pegolin	„ „	„	2.—
„ slan	„ „	„	1.06
„ ovčij	„ „	„	2.—
Gres velik	„ „	„	—.52
„ fini	„ „	„	—.56
Leča	„ „	„	—.48
Nočne luči 1 škatlja	„ „	„	—.06
Olje navadno	1 liter	„	—.72
„ fino	„ „	„	—.80
„ najfinejši	„ „	„	—.88
„ olivno	„ „	„	—.96
„ olivno ekstro v botilijah po	„ „	„	1.04
Olive zelene	1 kilo	„	—.80
Paprika	10 dek	„	—.32
Pasta (lasagne, subiotti, bigoli)	1 kilo	„	—.40
„ finejša	„ „	„	—.48
„ najboljša	„ „	„	—.56
„ napolitanska	„ „	„	—.64
„ „ (makaroni)	„ „	„	—.72
„ z jajci	„ „	„	—.88
„ bolonjska	„ „	„	—.72
Krompir	„ „	„	—.08
Riž italijanski	„ „	„	—.56
„ bolonjski	„ „	„	—.48
„ fini	„ „	„	—.40
„ navadni	„ „	„	—.32
Salame furlanske	„ „	„	4.—
„ ogrske	„ „	„	4.80
Salametti	„ „	„	1.76
Sol morska	„ „	„	—.22
„ mineralna	„ „	„	—.48
Sardele	1 komad	„	—.04
Sardine v škatljah po	1/8	„	—.36
„ „ „ „	1/4	„	—.68
„ „ „ „	1/5	„	—.52
Soda	1 kilo	„	—.12
Čaj rurski	10 dek	„	—.80
Vanilija	1 komad	„	—.20
Užigalice «Rdeči Prapor» in «Lavoratore»	1 zavoj	„	—.12
Sladkor mehki	1 kilo	„	—.72
„ trdi	„ „	„	—.77
„ razdrobljen	„ „	„	—.76
„ v kvadrih	„ „	„	—.80
Moka štv. 00	„ „	„	—.40
„ „ 0	„ „	„	—.36
« „ 1	„ „	„	—.32
„ „ 2	„ „	„	—.28
„ „ 3	„ „	„	—.24
Koruzna rumena 1.a	„ „	„	—.24
„ iz Verone 1.a	„ „	„	—.24
« bela in svetla 1.a	„ „	„	—.24
„ rumena 2.a	„ „	„	—.20
„ furlanska I.a	„ „	„	—.20
„ Ajdova I.a	„ „	„	—.44
„ „ II.a	„ „	„	—.32
Fidelini najfinejši	„ „	„	—.64
Filetti v skatljicah od	„ „	„	—.52
Koruza izbrana		„	—.24
Nagelinovi klinčki	10 dek.	„	—.36
„ cvetje (v kroglicah 50)		„	—.20
Slanina suha	1 kilo	„	1.68
„ domača	„ „	„	1.60
„ kaiserfleisch	„ „	„	2.24
Mandelni sladki I.a	„ „	„	2.24
Ptičja hrana	„ „	„	—.32
Kokošja hrana	„ „	„	—.20
Moškatni oreh	komadič	„	—.04
Ječmen domač	„ „	„	—.24
„ napol fin	„ „	„	—.32
„ fin	„ „	„	—.40
„ najfinejši	„ „	„	—.56
Trebušna slanina	„ „	„	1.76
Poper črni v zrnjih	„ „	„	2.24
„ „ smlen	„ „	„	2.—
„ bel	„ „	„	4.—
Pignole	„ „	„	2.40
Grah preklan	„ „	„	—.64
„ cel	„ „	„	—.36
Česplje iz Bosne	„ „	„	—.64
Milo čisto, zeleno	„ „	„	—.64
„ belo v koscih po 8 in 16 vin.			
Zenof	„ „	„	2.—
Razno jedilno cvetje	„ „	„	—.32
Čista mast	„ „	„	1.76
Grozdje (Sultanin)	„ „	„	1.28
„ (Passolina)	„ „	„	—.48

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**

Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Kavarna MIRAMAR
v Trstu

(nasproti postaji južne železnice) se priporoča tržaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mrzle pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tržačkih, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter Zeitung, «Eisenbahner», «Glühlichter», «Simplicissimus» i. t. d. Kavarna je okrbljena z vsemi modernimi uredbami.

Sodrugi!

Pirjevec Jaka

V NABREŽINI

priporoča svojo gostilno, v kateri toči izvrstno pristno belo in črno vino, na razpolago so tudi mrzle in tople jedi, vsako uro, po najnižji ceni. Obenem naznanja sodrugom, da je njegov prostorn vrt za prirejenje shodov vedno na razpolago.

Jaka Pirjevec
gostilničar.

Sodrugi in sodruginje!

Čitajte, razširjajte, naročajte

Naše Zapiske,

edino socialno revijo na Slovenskem.
Naročnina za celo leto 2.80 k.
Posamezni zvezki 24 vin.
Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

Z ALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
ALESSANDRA LEVI-MINZI-JA
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Zuckerin se izdeluje in prodaja v Švic pod naslovom Fischer & Buzek, Tödistrasse 44 v Curihu. (Pismo v Švico stane 25 vin.).

KAVARNA
„Unione“
PREJE
„Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Leto VII. TRST, dne 8. januvarja 1904. Št. 2.

DELAVEC

RDEČI PRAPOR

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčije: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.23 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3. II.

Mirovni car v vshodni Aziji

V meglo obravnav med Petrogradom in Tokijo je vendar nekoliko svetlobe došlo. Glavno vprašanje seveda bode li vojska, ali ostane nadalje zagotovljen mir med Rusijo in Japanom je še vedno dvomljivo. Polek vedno bolj uznemirjajočih vesti, katere nam takorekoč sigurno naznanjajo, da stojijo omenjene države v nevarnem nasprotju, čitamo tudi druga poročila, ki nam zatrjujejo, da so trajajoča pogajanja med eno in drugo vlado siguren dokaz upanja, da se mir nadalje ohrani. Vsa poročila pa so v tem ednaka, da je Rusija na vrsti, da konečno na Japanske zahteve odgovori.

Zahteve Japana so: Izjava da je Mandžurija okraj ruskih in Korea pa japanskih interesov. Obe pokrajine imate držati odprti trg gospodarske pogodbe, drugih držav se ima upoštevati.

Nemogoče je iz teh skromnih zahtev Japana spreviti, kje bi bil uzrok da bi jih Rusija ako ji je res svetovni mir na srcu ne mogla sprejeti.

Ako bi Japan zahteval, da se ima Rusija iz Mandžurije umakniti bi bilo to seveda kaj druzega.

Opetovano pa je Rusija obljubila, da bode svojo posadko iz Mandžurije umaknila, ali nikdo ni mislil resno da bi se to izvršilo; nobena velesila tega tudi zahtevala ni. Rusija ne bi mogla brez da trpi na ugledu, sprejeti komando od Japana, da se umakne iz Mandžurije. Ali imenovati en kraj, kjer ima Rusija svoj interes, ali pa postaviti posadko, da brani promet na železnicah, to so pojmi ki se dajo tudi drugače tolmačiti. Avstrija je okupirala Bosnijo, ali nikdo ne bode tajil, da ni Bozna že davno prešla v Avstrijsko last. — Rusija ne bi toraj na ugledu in materijalne izgube imela, ako bi zahteve Japana sprejela in up ž njo da bode prej ali slej Mandžurija lastnina Rusije ostane, katerega bode Rusija prej ali slej itak uresničila. Ali na meji Korea bi se Rusija z okupiranjem vstaviti mogla. Da bi se pa severni del Korea pripoznal nevtralnim okrajem, kakor je to prvotno Rusija zahtevala — Japan sprejeti nemore. Pravzaprav ima Japan toliko pravice do Korea, kot Rusija do Mandžurije. Tukaj pride samo moč roparja napram neoboroženem za samoobrambo nesposobnim upošteV. Koreanci sovražijo Japance isto tako kot Khunhusi Rusijo. Ako bi prišlo do vojne med Japanom in Rusijo bi gotovo Koreanci bili na strani Rusov in Khunhusi na strani Japancev. Ali kaj imajo te zadeve zunanje politike, ali še celo kupčije Azijsko-roparsko politiko Rusije in Japana s pravnim vprašanjem skupnega? Japanci lahko opustijo, to za njih interes ugodno priliko planiti po Rusiji, ako ona Japansko državo jednakopravni *velesili* na vzhodu pripozna. Ako kupčijsko prostost Japana v Kini pripozna, ter slednjemu Koreo prepusti. S tem bi Japan zamogel en del vshodnjega morja spraviti pod svoje gospodarstvo, kakor to Rusija iz «Port Arthurija» poskuša. Ali ako hoče Rusija severno Kino Japancem polagoma zapreti, hoče neutralizacijo severne Korea Japancem od strani uznemirjati in tako le bi bilo mogoče, da bi se Ruske sanjarije o vshodno Azijatiškem carstvu uresničile, kar da Japan nikakor pripustiti ne more. Mi pa mislimo, da je car s njegovim mirovnim predlogom v Evropi popolnoma v protislovju s politiko njegovih ministrov.

Politični odsevi

V TRSTU, 7. januvarja 1904.

Upor tretjeletnikov v Bileku. Vojaki slavne avstrijske-ogrske armade so v po smrtnem maršu znanem Hrcegovinskem mestu Bilek, častnikom pokorščino odrekli. Povod temu so dali tretjeletniki, ki bi imeli že oktobra meseca biti na dopust puščeni, radi parlamentarnih zaprek, pa še danes v vojaški suknji tičijo. Vojakom je bilo znano, da so njih tovariši v Budimpešti že 20. decembra na dopust odšli, to dejstvo je razkačilo tretjeletnike tako, da so pričeli razgrajati; raz vojašnice so sneli cs. kr. grb ter ga uekli po cesti, v gostilnah so sneli podobe *najvišjega vojnega gospoda, pokojnega Rudolfa, umrle cesarice Elisabete in kornega povelnika*, ter raztrgane pometali na cesto. Najhujše je vojaštvo 69 ogrskega pešpolka razgrajalo. 180. tretjeletnikov omenjenega pešpolka, je bilo celi dan v kantini ter popevalo Košutove in druge revolucionarne pesni. Drugi oddelek je zahteval od poročnika, da mu dovoli na božič prostost čez en uro. Dovolilo se jim je do 1 ure v noči mirno medsebojno zabavo. Ko je pa častnik opazil, da je možtvo že vinjeno in da razgraja, je zaukazal mir, iz sredine možtva vrglo se mu je kozarec vina pod noge z opazko: Ako ti je tvoje življenje drago izgubi se vun. Poročnik se je odstranil ter telefoniral v vojašnico po pomoč. Medtem pa je vojaštvu zmanjkalo vina in udrli so v založbo živelj za slučaj vojne, ter napolnili svoje steklenice z žganjem (rumom) ter nadalje pili. Ko je pozvana pomoč pod poveljem nekega naporočnika dospela do trdnjave, v kateri so vojaki razgrajali so bile vrati zaprte. Nadporočnik je zapovedal vrata odpreti, ali ta zapoved je ostala dobra želja častnika ali razgrajajoči vojaki vrata niso hoteli odpreti. Šele ko je prišel polkovnik sam, ter opozarjal izgrednike na posledice so mu vrati odprli. Odvedlo se jih je v garnizijski zapor. Tudi v mestu je razburjenost velika. V vojašnici se ne sme prodajati opojnih pijač. Možtvo mora biti že ob 6. uri na večer doma. Patrole korakajo po mestu ter aretujejo vsacega vojaka, kateri se nedostojno obnaša; vsi zapori so polni aretovanih vojakov.

V neki gostilni so popivali vojaki 32. ogrskega pešpolka. Ko je memo prišel general so zapeli Košutovo pesen. General je pustil možtvo po patruli, katero je vodil poročnik aretovati. V neki drugi gostilni so tretjeletniki na svoja bodala nasadili podobe cesarja in cesarićino.

Še hujše bode ta upor prišel pri menjavi kordona, trdnjave in mejne straže. Menjava se vrši vsake 2 meseca. Tretjeletniki so že izjavili, da ne primejo več za puško ter da ne bodejo sploh opravljali nobenih vojaških poslev.

Z poročil oficielnih časnikov posnemamo, da je bil uzrok vojaške revolte v Bileku edini ta, da se vojake še nadalje drži v vojašnici. Iz Debrecina se poroča: Nekaj izsluženih vojakov je iztopilo iz vrst ter izjavilo, da ne služijo nadalje. Nakar se je 8 husarjev aretovalo. Vidi se toraj da tudi vojaška disciplina poka. Addio! zaslomba kapitalizma.

„Tribuna" iz Rima poroča, da sta na novega leta dan, 2 tatova preoblečena kot poštni slugi na ondotni pošti ukradla več poštnih zavitkov v vrednosti 300.000 lir.

TEDENSKE NOVICE

Strašni požar v Chicagi. V gledališču Iroquois je med predstavo na Silvestrov večer nastal ogenj. Gledališče je bilo natlačeno ljudstva. Dosedaj se je 700 mrtvih naštelo; pogreša se pa mnogo žen in otrok. Prostorno gledališče ima baje 40 izhodov, ali samo 4 so bili odprti. Grozna panika, ki je pri klicu ogenj nastale je nepopisliva. Vse je drlo k izhodom. Največ ponesrečenih je bilo tako poteptanih, da se njihova obličja sploh zpoznati ni moglo. Vse gostilne in kavarne so bile natlačene mrtvih in ranjenih. Požarna bramba ni mogla nikogar več rešiti, ker se ogenj tako hitro razširjal, da so se ljudje v I. in drugi vrsti lož že po kratkih trenutkih zadušili. Z galerije se niti jeden človek rešiti ni mogel. Nekaj jih poskakalo v pritličje in so ostali ubiti na tleh ter bili takoj od množice, ki je hitela na prosto poteptani. Nekateriki, ki so prispeli do vrat niso mogli priti na prosto, ker je bila taka gnječa, da je zabranila izhod; sežgani so stali mrtvi komaj 1 meter oddaljeni od prostega. Našlo se je na licu mesta, tudi dosti človeških «hien», ki so mrtve oropali. Vzrok temu požaru je bila pomanjkljivost električnega toka, ter eksplosija Calcium-reservarija. Asbestovo zagrinjalo se je samo na pol zaprlo in tako je zamogel ogenj se hipoma razširiti v gledališke prostore. Mesto se nahaja v znamenju globoke žalosti. Žrtve te grozne nesreče se pokoplje na državne stroške.

Politični kameleon prve vrste je «šmirer» Lojze v ljubljanski tobačni tovarni. Pred par meseci še je bil najhujši sovražnik krščanskih socialcev, zahajal po naših shodih, čital naše liste z navdušenjem, psoval dr. Kreka kot «hinavca» in «izdajalca železničarjev», rogovolil čez vse voditelje ljubljanskega farštva in se kazal za najnaprednejšega človeka na božjev svetu... In danes? Danes je ta mož farški hlapec prve vrste, danes se liže klerikalcem na vse pretege, danes ima pre-

drznost, govoriti o svojem «prepričanju»! Lepo, res lepo prepričanje, to ki se menja vsakih pet minut kakor menja kača svojo kožo. Nam je seveda prokleto vse eno, ako spoštujejo tercijalke iz tobačne tovarne take značajne gospode. Kar je poštenjakov v tobačni fabriki, bodo vedeli ceniti to osebo,

Absolutist dr. Janez Evangelist Krek. Ta mož, ki ima tako visoke fraze o demokratstvu in osebni svobodi, se je pokazal na ljubljanskem shodu kot najhujšega absolutista. Sodrug Linhart se je oglasil k opravilniku k besedi, ker je Krek popolnoma nepravilno govoriti pričel, predno se je vršila debata o prvi točki. Ta mož, ki je bil državno-zborski poslanec, ki je še danes deželno-zborski poslanec, nima niti pojma o vodstvu javnega ljudskega shoda. Ali povemo mu, temu zmešanemu doktorju, ki je pozabil v jarmu farške reakcije vso svojo možatost, da ne bode absolutistično postopal na javnih shodih. V cerkvah ima lahko svoje pridige, brez da bi mu kdo odgovarjal. Na shodih pa je ravno toliko kot vsak drugi in če ima prav tonzuro na glavi. Zapomnite se to, gospod doktor!

Ljubljanski liberalci so tudi presneto hrabri junaki. Pravijo da je Ljubljana «liberalna», da so oni gospodarji mesta, da se nasprotniki ne smejo v javnosti pokazati itd. Znano pa je, da se liberalci sami ne upajo skljicati javnega shoda v Ljubljani, ker se skrivajo raje v prostorih «Narodnega Doma» kadar se gré za kako stvar. A ne samo to, — liberalci bi morali biti prvi, ako prirede klerikalci shod, na katerem se udriha na vse pretege čez dr. Tavčarja in njegove pristaše. A glej, zadnji farški shod se je vršil, — gospodje liberalci pa so ostali mirno za pečjo. Ko bi ne imela Ljubljana zavednega delavstva, bi rili črni krti nemoteno pod zemljo....

Veselica sl. del. pevskega društva v Trstu se je prav dobro obnesla. V tako kratkem času svojega obstanka je društvo jako napredovalo. Posebno krasen je bil samospev in sodruginja Cigojeva je mogla na splošno željo zbranih sodrugov ga ponoviti. Ravno tako krasen se je «Naprej» in «Rdeči Prapor» pel, tudi te dve pesni so mogli vrli pevci in pevke ponoviti. Popolnoči se je pričel ples, ki je trajah do jutra. Ta krasna veselica bode ostala slovenskim sodrugom še dolgo v spominu.

Papežova dedščina. Rimski list «Tribuna» trdi, da se je našla vreča s zapuščino pokojnega papeža Leva XIII. Vreča je ležala baje v neki knjižnici in jo je našel inžener Martucci. Obsegala je poleg bankovcev razne vrednostne papirje, več zlatih tolarjev, 25.000 lir v zlatu, dragoceni prsten, katerega je daroval turški sultan papežu in ki je vreden 1,200.000 frankov itd. Znano je, da nabirajo stari ljudje radi zaklade in zakaj bi ravno stari papež to ne storil?

Doktorji medicine v Krilah. Na dunajski medicinski fakulteti študira več dijakinj, ki so napravile svojo doktorsko skužnjo že na inozemskih univerzah. Te dnij je bila promovirana doktorjem vsega zdravilstva gdč. Margareta Königsberg.

Shod 3. t. m. v gostilni pri Robku je bil sijalni dokaz, da je pričelo Vipavsko ljustvo s svojo lastno glavo misliti. Dnevni red: «Stanje v deželi». Na shod sta bila vabljena deželna poslanca «klerikalni» in «napredni». Socialni demokratje so bili zastopani po sodr. Kopaču iz Trsta. Nad 800 kmetov in delavcev iz Vipavske doline je prihitelo na ta shod znamenom, da bodejo slišali iz ust svojih poslancev zakaj da narašča revščina na deželi od dne do dne vedno hujša. Razočarano ljudstvo je opetovano popraševalo, kje so naši deželni poslanci? Ni jih bilo s puhlim izgovorom, da imajo obilo posla, so ostali gospodje doma pri gorki peči. Prvi govornik je bil gospod učitelj Mermolja, ki je v kratkem in jedrnatem govoru razlagal razmere v deželnem zboru v Gorici, ter konečno predlagal dolgo resolucijo, katere jedro je bilo državna in deželna subvencija revnemu kmetovalcu. Kakor tudi brezplačna oddaja vitriola in sadnih drevesc od cs. kr. kmetijske zadruge. Zahtevalo se je v isti tudi sprejem manjših kmetov v isto zadrugo. Konečno se je zahtevalo tudi povišanje učiteljskih plač na Goriškem. Rezolucija je bila sprejeta. Neki klerikalni peteliček je razgrajal toliko časa, da ga se je moglo postaviti na hladno. Zbral je potem nekaj «pevcev», ki so na mostovžu krulili, da so bili zborovaljci prisiljeni zapreti duri in potem se je vršil shod brez nadalnjih ovirov. Besedo je dobil sodr. Kopač, ki je konstatiral žalostno vest, da med vsemi deželnimi poslanci ni smatral niti eden potrebnim, da pride med ljudstvo, ter poda poročilo o delovanju. S resolucijo se strinja, ali uspeha od te papirnate resolucije ne pričakuje. Moj namen, je dejal govornik ni govoriti samo o mizernem stanju na Goriškem, ampak o istem v celi Avstriji. Kaj hočete od deželnega zbora pričakovati, ko vidite sami, da še nikdar kar on obstoji ni izvršil in tudi nemore izvršiti samo edno delo, ki bi bilo ljudstvu v prilog. Oglejte si sestavo istega in ako niste slepi najdli boste takoj, da je ne mogoče da človek zastopa svoj interes in interes ljudstva, ako je slednji v nasprotju s prvim. Oglejmo si naš centralni državni zbor in v njemu delujoče stranke. To brezimeno Avstrijo tvorijo razni narodi, ki se do noža med sebojno bojujejo in med tem ko se prepirajo poslanci radi jezikovnih razmer in čestokrat tudi le osebnosti jih vlada upreza v crno-rumeni voz in moderni «kočijaž» Körber ima lahko stanje. On samo obljubuje in poslanci kažejo sicer pest v žepu, ali javno nimajo volje in ne zmožnosti Körberjevo vlado, poslati tjakamor zasluži v — pokoj. Ali poslanci se zadovoljujejo, ako se imenuje enega uradnika iz istega naroda. Klerikalci so z zahtevo po volilni pravici spravili liberalne naprednjake v najhujšo zadrego. Naprednjaki so se pokazali kot najhujši nasprotniki primitivnih ljudskih pravic, s stem so tudi sojeni. Vam častitim navzočim pa svetujem, ponehajte med sebojni boj združite se z nami vred pod zastavo nemaničev, postanite revolucionarni sobojevniki, za svobodo, pravico in bratstvo vsih ljudi Pomagajte nam preosnovati to krivično družbo in le to vas bode rešilo neznosne bede. Ne posojilnice naj bodejo Vas cilj. Ampak moč na gospodarskem polju, kakor tudi političnem se mora pridobiti le s stem, ako ste medsebojno združeni. Revež na deželi, proletarec v mestih, se imata skupno združiti, ker imata ednake težnje in trpljenje. Vstanovite si Vaša strokovna društva in zaloge. Nikdar pa ne pozabite, da pri vsem tem gibanju vera ničesar opraviti nima. Otresite se Vaših političnih sleparjev, ki Vas zlorabljajo v času votitve, da vas potem v državnem kot deželnem zboru izdajajo Proč z militarizmom, ki je ljudskemu blagru škodljiv, mora biti želje vsakega človeka, ki ima srce za ubožstvo. Militarizem se naj nadomesti iz milico in najmanj 20 miljonov kron na leto, se bode lahko porabilo za ljudski blagor. Burno odobravanje in trikratni živijo klici na soc. demokratično stranko je govorniku sledilo. Kaplan iz Križ Ceste je imel tudi potrebo s svojimi praznimi medklici se blamirati. Ta shod ima velik pomen za prihodnjo politično akcijo. Gospoda okoli «Gorice» in «Soče» pa iz teh shodov uvidi, da se ljudstvo iz Vipavske doline ne pusti dalje s praznimi frazami voditi za nos, ampak da je pripravljeno dosedanjima strankama pokazati hrbet. Goriškim učiteljem pa za njihovo neumorno delo kličejo proletarci vrli naprej!

Klerikalni shod v Ljubljani. Na preteklo nedeljo so udarili klerikalci na svoj največji boben. Hoteli so pokazati, da imajo še v Ljubljani moč, da zamorejo nastopiti javno in brez strahu; hoteli so demonstrirati, da je ljubljansko ljudstvo še vedno v taborju črnega nazadnjaštva. Posrečilo se jim pa ni, kajti tudi v «beli» Ljubljani ima proletarska socialna demokracija toliko moči, da se sme meriti v javnosti z vsako drugo politično stranko. Klerikalni shod od pretekle nedelje je le dokazal, da obstoji ves tako «krščanski socializem» iz par prenapetih tercijalk, da je pa delavstvo samo našlo edino pravo pot za zboljšanje svojega položaja. Torej k stvari! Klerikalci so skljicali za preteklo nedeljo na staro strelišče v Ljubljani javen ljudski shod. Ako bi ne rabili jezuvitičnih zvijač, bi bila gotova večina navzočih protiklerikalnega mišljenja. To so vedeli črni gospodje in zato so delali z jezuvitičnimi sredstvi. Raznesli so zlasti potem svojih vabil vest po Ljubljani, da se bode govorilo na shodu o gmotnem stanju tobačnega delavstva. Na ta način so alarmirali svojo najzvestejšo gardo, — tercijalke iz tobačne tovarne. Naši sodrugi so razumeli takoj, da hočejo klerikalci na troške tobačnega delavstva delati reklamo za svojo bankerotno zastavo. Zato so izdali svoja vabila, v katerih so agitirali za udeležbo na klerikalnemu shodu. In res, naši sodrugi so prišli. Klerikalne babnice pa so zasedle že preje prve prostore ob odru. Shod je bil naznanjen za polu 10. uro dopoldne, a klerikalne tercijalke so bile že ob 7. uri zutraj na lici mesta. Tako so ostali naši sodrugi v ozadju dvorane. Svojo dolžnost pa so izvršili vkljub temu. Dvorana je bila natlačeno polna. Na odru so bili poleg dr. Šušteršiča in dr. Kreka še razne klerikalne korifeje, kakor Štefe, mali Gostinčar, znani Mojškrc, nadalje «šmirer» Lojze iz tobačne tovarne, ki se je spremenil šele pred par dnij iz socialista v farškega podrepnika, in še par drugih sličnih junakov. Poleg tega sta se pririnila na oder slučajno v Ljubljani navzoči sodrug Linhart in sodrug Vičič. Pričelo se je torej govoriti. Seveda se ni slišalo skoraj nič od tobačnega delavstva. Saj to je bila le reklama za shod; preslepljene tercijalke so tvorile «lajbgardo» črne gospode. dr. Šušteršič je govoril. Na dnevnem redu je stalo politično poročilo in vsakdo je mislil, da bode razložil mož, ki se imenuje zastopnika slovenskega ljudstva, svoje delovanje v državnem zboru. Vsakdo je mislil, da bode povedal, zakaj se ni upal glasovati proti povišanju števila vojakov in zvišanju civilne liste, zakaj ni glasoval za narodno avtonomijo. A Šušteršič ni dotaknil ta predmet niti z eno besedico. Le svojo deželno zborsko obstrukcijo je opravičeval in prazne fraze je metal okrog sebe, da se je kar kadilo. Ravno tako izgleda, kakor da bi vso slovensko ljudstvo ne imelo druzega interesa kakor poslušati komedijantovski boj med dr. Tavčarjem in dr. Šušteršičem. Takoj po njemu se je javil sodrug Linhart k besedi. A predsednik je bil velemožni Janez Evangelist Krek in ta junak misli, da je absolutni vladar, kadar predseduje ljudskemu shodu. Popolnoma po lastni volji je dal predsestvo «šmirerju» Lojzetu, ki gotovo ne spada med najbrihtnejše ljudi na božjem svetu. In dr. Krek je pričel govoriti Govoril je pa klobasarije, da ga je bilo gotovo samega sram. Vsaka tretja beseda je bila «jaz Krek». Besedičil je o «materializmu» (na političnem shodu notabene!) in bogvé o kaj še! Farške babnice so mu vpile sicer «živijo», a delavci v ozadju so kljicali: Proč z njim! Doli z izdjalcem železničarjev! Mož se bode zapomnil ta shod, kajti tako glasno se mu še ni povedalo da je prodal in izdal železničarsko organizacijo! V ozadju dvorane se je čulo vedno nove kljice «Linhart naj govori!», dr. Krek pa je delal svoje komedije na odru kakor kak Janez Klobasa. Mi poznamo dr. Kreka že dolgo, — ljubljanski delavci so ga že slišali tisočkrat, tržaški delavci so mu pokazali prvič vrata iz Trsta, — a še nikdar se ni pokazal ta gospod v tako odurni, sramotni luči. Takoj za Krekom je dobil sodrug Linhart besedo. A klerikalni hujskači so nahujskali stare in mlade tercijalke iz tobačne tovarne in komaj je pričel naš sodrug govoriti, ko so te babnice že zarjuvele kot divje zveri. Ropot, vpitje in žvižganje je postalo vedno večje. V tem trenutku so napravili v ozadju dvorane stoječi delavci naskok na klerikalno verigo, se prerili do odra, vzdignili sodruga Linharta na ramena in po

celi dvorani se je razlegal kljic: Naj živi socializem! Nadkomisar Wratshko ni imel zdaj druzega nujnega opravila kakor — shod razpustiti. Komaj se je to zgodilo, ko sta Šušteršič in Krek že izginila. In to je bilo dobro, kajti razburjeni delavci bi opljuvali te junake.... Komisar je pokljical nato celo vrsto policijotov, ki so izpraznili dvorano. Tako so delavci klerikalcem shod razbili. In črni gospodje naj bodo prepričani, da jim je tudi v Ljubljani odklenkalo. Nobenega javnega ljudskega shoda ne bodo več imeli, brez da bi jim mi povedali svoje mnenje. To jim garantiramo!

Prejeli smo sledeča popravka. Slavno uredništva «Rdečega Praporja!»

«Rdeči Prapor» prinaša v 48. št. med «Tedenskimi novicami» notico «Dva ptička»: «Župnik v Dobovcu je bil predsednik krajnega šolskega sveta. Letos so napravili ljudsko šolo, katere zidavo je prevzel naš sodrug zidarski mojster Veronese. Gospodje so mu še danes dolžni 533 36 K. 22. t. m. je šel Veronese k župniku in ga prosil, naj mu da 200 K à conto. A župnik ni ugodil tej preponižni prošnji in njegov oče, ki služi pri njemu za hlapca (!), ga je hotel celo vèn vreči». — Ker ta vest ne temelji na resnici, zahtevam v smislu § 19. tisk. zak., da sprejmete nastopni stvarni popravek: Z zidarskim mojstrom Veronejijem se podpisani ni pogajal, ker ni v stavbinskem odboru. Ker pa niso drugi zmožni pisanja, so hodili k meni, da sem jim naredil potrdila, da so dobili od blagajnika denar. Veronesijevi prošnji ni sem mogel ugoditi, ker ni sem in ni sem bil načelnik stavbinskega odbora. Ni resnica, da sem le bil predsednik krajnega šol. sveta, marveč je res, da sem še; tudi ni resnično, da imam svojega očeta pri sebi za hlapca.

Dobovec, 12 dec. 1903.

Engelbert Berlan
župnik.

***

Na podlagi § 19. tisk. zak. zahtevam, da sprejmete z ozirom na vest «Dva ptička» v 48. št. «Rdečega Praporja« naštopni stvarni popravek:

Ni res, da sem hotel zidarskega mojstra Veronesija vèn zagnati; marveč je res, da sem mu le rekel, naj gré k blagajniku po denar; tudi ni res, da sem pri svojem sinu za hlapca.

Dobovec, 12. dec. 1903.

Ant. Berlan
bivši deželni dacar.

***

Opomba uredništva Gospod župnik iz Dobovca in njegov oče, sta nam poslala kar dva popravka v smislu § 19. radi notice, ki smo jo pod zaglavjem: «Dva črna ptička v 48. št. «Rdečega Prapora» priobčili. Kakor lepo imamo v Avstriji urejeno, sta si domišljevala, ko sta napisala gori navedena popravka, če je tudi vse res kar je list pisal, vendar s pomočjo § 19. tisk. zak lahko resnice v neresnico preobrnemo «Črna ptička» sta pa račun brez uredništva naredila. *Ni samo res kar smo pisali*, ampak še nekaj smo pozabili v zadnji notici omeniti namreč, da je župnikov oče tekel po puško, ter dejal kje je ta pes? jaz ga ustrelim. Da župnikov oče ni hlapec, ampak mežnar, ki pa opravlja v svojem prostem času vsa hlapčevska dela v faroyžu, ne spremeni naše prvotne trditve. Sedaj pa še popravljajte, in mi Vam bodemo pred sodnijo dokazali, *da so trditve, ki so bile zabeležene v štev. 48. «Rdečega Prapora» resnične.* Zdaj pa tožite!

„Krščanski demokratje smo" — je vskliknil dr. Šušteršič na nedeljskem shodu. Krekovi «krščanski socialci» so se torej spremenili v «demokrate». Da dokažejo takor in figura svoje «demokratsko» prepričanje, niso pustili sodruga Linharta do besede. Demokracijo na jeziku, v srcu pa farška gonja, — to je «prepričanje» črnih tičkov.

V spominski album! Gospod dr. Šušteršič v Ljubljani je izjavil na nedeljskem shodu, da odloži takoj vse svoje javne funkcije, ko pride ljudstvo do svoje pravice, to se pravi, ko se uvede splošna volilna pravica. Va benissimo, gospod doktor! Ostanite torej mož besede!

Vbogi učitelji! Kranjski učitelji so napravili grozen zločin. Zbrali so se v Ljubljani in sklenili izjavo proti klerikalnim gospodom. In zdaj? No, zdaj jim je napovedal vodja kranjskih klerikalcev boj do skrajnosti. Na nedeljskem shodu v Ljubljani je dejal to, ta skoz in skoz krščanski mož! Lepo krščanstvo! Vsak razumen človek in ako je tudi najhujši brezverec in sebičnik, je prepričan, da se godi učiteljstvu najhujša krivica, da je kulturna sramota, kar trpi bedni učiteljski stan. A ker učitelji ne trobijo v klerikalni rog, ker so naprednega mišljenja in ker imajo napisano na svoji zastavi osvoboditev šole od farške nadvlade, zato bodo zdaj klerikalci **proti** zboljšanju njih gmotnega položaja. Kajti vodja te bande je dejal: Potegnili bodemo iz ravnanja učiteljev svoje konsekvence! Sramota čez ljudi, ki odtegnejo bednim učiteljem kos kruha samo iz politične strasti. Sramota čez to ljubljansko «krščanstvo». Fej!

Naša konzumna zadruga v Ljubljani. Dolgo let že se razpravlja v vrstah ljubljanskega delavstva o vprašanju zadružništvo. Lepe izglede ljubljanskim sodrugom so dali zagorski in idrijski rudarji, v zadnjem času tudi tržaški tovariši. A do uresničenja konzumne zadruge ni prišlo. Kdor pozna Ljubljano bode priznal, da je za socialistično propagando v katerikoli obliki jako neprimerna; manjka velikih tovaren, velike industrije in agitator mora iskati delavca po malih delavnicah. Največje industrijalno podjetje, c. k. glavna tobačna tovarna pa uslužbujejo večinoma delavke in te delavke stoje žalibog še vedno v taboru farškega fanatizma. No, vkljub temu delajo naši ljubljanski sodrugi vrlo naprej. Doslej je obsorbirala politična borba vse moči, kar jim je pustilo še organiziranje na strokovnem polju. V zadnjem času pa so nastopili naši sodrugi na doslej neobdelanemu polju. Na eni strani so si uresničili okoli izvrstne revije «Naših Zapiskov» krog mladih duhov, ki izdajajo knjigo za knjigo, brošuro za brošuro in ki so uresničili v kratkem času svojega obstanka že malo moderno biblioteko. Na drugi strani pa so otvorili ljubljanski sodrugi pretekli teden prvo prodajalno svojega «Občnega konzumnega društva». Prodajalna se nahaja na sv. Petra nasipu in je jako lepo urejena. Princip ji je: dobro in ceno blago. Ako je ravno vsak začetek težaven, funkcijonira novo društvo popolnoma redno. Prvi korak je torej napravljen. Sedaj ima delavstvo nadaljevati pričeto delo. Naprej torej, ljubljanski sodrugi, naprej v nabiranju novih članov za konzumno društvo. Vsakdo mora biti vpisan! To pa še ni dovolj. Vsak vpisan član mora napraviti tudi vse svoje nakupe v naši prodajalni. Tako se bode pokazala kmalo potreba, da se otvori v raznih okrajih Ljubljane nove prodajalne. In delavstvo, ki je metalo doslej tisoče kron v nenasitljivo žrelo trgovcev in kramarjev, bode gospodarilo samo s svojim denarjem. Ljubljanski delavci so stopili v vrsto južnoavstrijskega proletariata. Naše zadružništvo napreduje lepo in redno. Danes ima dobre konzumne zadruge v Trstu, Zagorju ob Savi, Idriji, Karpani, Podgori, Ljubljani, v kratkem tudi v sv. Križu na Krasu in v Nabrežini; pripravljajo se pa tudi po celi Dalmaciji, po Goriškem (Miren itd.) ter po Kranjskem. Naprej torej!

Strokovni kongres južnih pokrajin v Avstriji se je vršil dne 6. januvarja v veliki dvorani Delavskega Doma v Trstu. Dnevni red mu je bil:

1. Poročilo strokovne komisije.
2. Važnost centralnih strokovnih organizacij.
3. Tržaško tajništvo.
4. Volitev strokovne komisije, ter volitev tajnika in njemu namestnika.
5. Raznoterosti.

Navzočih delegatov je bilo 65.

V predsedništvo so bili voljeni: Predsednikom sodrugi *Pittoni Valentino* in namestnikom *J. Kopač*, zapisnikarjem pa sodr. *Panek Alojzij* in *Jerneječič Anton* ml.

O delovanju tajništva sta poročila sodruga *Spongia* v italijanskem in *Kopač* v slovenskem jeziku.

Debati se je pridružilo 16 sodrugov iz raznih pokrajin.

Splošno zrno debato je bilo zahteva po neodvisnih agitatorjih, ker po vsih pokrajinah organizacije ne morejo tako napredovati kot bi bilo to želeti. Centralne organizacije pa naj nosijo stroške agitacije po provincah.

K prvi točki so se sprejele sledeče resolucije:

I.

Današnja strokovna konferenca v Trstu pripozna taktiko strokovne komisije v Trstu v stavki Lloydovih kurjačev. Pozivlja iste da se zopet vrnejo v naše vrste, ker pot po kateri danes hodijo, nemore biti prava, ampak jih mora privesti do popolnega poraza.

II.

Konferenca nalaga strokovni komisiji, da se dogovori s centralnim društvam na Dunaju, da se izvede širša propoganda po deželi, ter da centrale na Dunaju plačajo stroške.

III.

Sodr. Ciccotti predlaga, da se prihodnja strokovna komisija nekoliko več za agitacijo po deželi pobriga kot je bilo to dosedaj in da preskrbi Dunajska strok. komisija sredstva.

IV.

Konferenca str. organizacij južnih Avstrijskih pokrajin uvidi, da je forma centralnih organizacij najbolj pripravna in potrebna, toliko bolj ker le centralne organizacije imajo potrebna sredstva, da zamorejo dati proletarijatu v kritičnih položajih tisto podporo, ki je za zmago delavstva potrebna. Konferenca pozivlje vsa samostalna društva, da izvrše svojo dolžnost — ter razvijajo v svojim delokrogu potrebno agitacijo, da se centralizacija tako hitro kot mogoče izvede.

V strokovno komisijo so bili izvoljeni sledeči sodrugi: Kopač Josip, Panek Alojzij, Chiussi Ez., Cainer Anton, Dom, Menegethi, Santini Giov., Grandić Anton in Babić Iv.

K eventualnosti se oglasilo mnogo sodrugov k besedi. Večina zahtev je bila, da izvoljena komisija razširi agitacijo za ustanovitev strok. organizacij po deželi. Znamenit je bil tudi predlog, da komisija izdela načrt, po katerem se imajo mali kmetovalci organizirati.

Ob 6. uri na večer je bila konferenca s živijo in evviva klici na socialnodemokracijo zaključena.

Kronika vbogega vraga

Cementna tovarna v Trbovljah je vzor izkoriščevanja. Posestnik ne samo da delavcem ob dolgotrajnem delu izplačuje tako mizerno plačo, da si druzega privoščiti ne morejo kot sud kruh in koružne žgance, ima še povrhu tega lastnosti, da istim še ta krvavo zasluženi denar ne izplača, kakor to v pravi luči sledeči dogodek kaže:

Neki delavec je imel pogodbo za 9 in 1/2 let izdelavati opeko. Pogodba je z novim letom potekla in takoj je prišel uradnik Pegnar po nalogu vodstva k njemu, ter istemu zapovedal, da ima v pol ure časa zapustiti tovarniško stanovanje. Tirjatev delavca napram tovarni iznaša okoli 1000 kron. Delavec, ki je takorekoč podjetniku 1000 kron od svojega krvavo zasluženega denarja prisiljen bil posoditi, je bil brez usmiljena postavljen ob hudem mrazu na cesto, brez da se mu je izplačala njegova tirjatev. Delavci! odprite vendar enkrat očij! Združite se v strokovna društva, da se bode podobnim ljudskim krvosesom posvetilo v deželo kjer poper raste!

***

Na vshodnem revirju Trbovljskega premogokopa je oddal nek rudar v pisarni

listek, na katerem so bila imena tovarišev, ki naj bi z istem v tovarišiji delali, kakor to službeni red predpisuje. Gospodje pa so delavcu odgovorili, da tega ne storè. Delavec je seveda po uzroku te odklonitve vprašal. Plezalec *Božič* je delavcu odgovoril: *Osel si bil in osel ostaneš.* Najbolje bi bilo, ako bi se ti dalo eno nogo v r—t. Taki ljudje so predpostavljeni vbogim rudarjem. Gospod *Božič* je lahko ponosen na svojo inteligenco. Tak zarobljenec spada v hlev in še tam bi se morda svinje spuntale biti v družbi s takim neotesancem. Le pogumno v organizacijo sodrugi! Kadar bode te dosti združeni, se bode tudi z vami drugače postopalo.

***

Ker se črvna bolezen v rudokopih razširja, je izdala Trbovska družba brošuro v kateri so natanko označeni vzroki črvne bolezni, ter navadilo za obrambo iste. Ali pozabila je, da je prvi pogoj za ohranitev zdravja delavstva, skrajšanje delavnega časa in povišanje mizerne plače. Dnina 58 vin., katero je ta izkoriščevalna premogokopna druž a pred stavko posameznim delavcem izplačevala, je naravnost uzrok te bolezni. Brošure bolezen ne bodejo odstranile, ako delavec ob tej slabi plači ne more ravnati po navadilu zabeleženem v tej knjižici. Ako hoče družba imeti zdrave delavce jih more uzdigniti iz revščine s tem, da zniža delavni čas in poviša plačo.

Socialni pregled

Varstvo za stavbinske delavce. 21. p. m. se je vršila na Dunaju konferenca odborov vseh stavbinskih strok; zastopani so bili: zveze stavbinskih delavcev, kamnarjev, slikarjev in pleskarjev, društva tesarjev, štukaterjev, podobarjev, krovcev, organizirani stavbeni steklarji, ključarji in kleparji. Konferenca je razpravljala vprašanje varstva za stavbinske delavcev. Kot temeljne delavske zahteve v tej zadeve se je naglašalo: 1. Ureditev varstvenih uredeb pri demoliranju, premikanju zemlje pri zgradbah itd. 2. Ureditev stavbenih koč in potrebnih stranišč 3. Varstvo proti prepihu zlasti po zimi, prepoved odprtih koaks-ognjev in barv, ki so napravljene iz svinca. 4. Preskrbitev dobre pitne vode. 5. Izzidava obrtnih nadzorništev in ureditev uradnih delavskih kontrolorjev. 6. Odstranitev ženskega dela pri stavbah. Konferenca je izvolila poseben odbor za varstvo stavbinskih delavcev.

Listnica uredništva

Tiskovne pomot. Zlobni «Skrat» je na Silvestrov večer tudi naš list obiskal, ter nam notico postaja *Nabrežina* kakor tudi notico: «Od zavarovalnice proti nezgodom popolnoma pokvaril.

V notici: Postaja Nabrežina sè ume stavek *pred 14 dnevi je nek premikač bil med službo poslan domov* in ne kot je pomotno Pavšič Jak. vožni mojster. Med odstavek vozovni mojster paima priti Pavšič Jaka. V notici: *Od zavarovalnice proti nezgodam,* nam je izpustil stavec ves zadni oddelek ki se ima glasiti: Poklicna zavarovalnica proti nezgodam je prvotno rento 90 % Štubelju na 45 % znižala. Stubelj je po odvetniku dr. Friedu uložil tožbo proti zavarovalnici. Razsodišče ki je bilo v Štubeljnovi zadevi sklicano je v prilog tožitelju razsodilo, da dobi Stubelj od 1. novembra 1902 58 % odškodnjine. Samo eno moramo zabeležiti, da je Stubelj ko je svoje pravice dobil iz organizacije izstopil iz same hvaležnosti, ker mu je društvo do njegovih pravic pripomoglo. Vsak razsodni delavec, si lahko naredi komentar.

Čitatelji Rdečega Prapora, v Trstu pozor! Že dlje časa prihajajo pritožbe radi nemarne dostave lista. Da se prepričamo ali je naročnik oddal nepopoln naslov, ali je na strani pismonošev krivda, opozarjamo, da se list takoj ko ga c. naročniki v soboto ne prejmejo reklamira, pismeno ali osebno.

Upravništvo.

STRANKARSKE VESTI

Strankarski zbor italijanske soc. dem. delavske stranke v Avstrije.

Se je vršil dne 3. in 4. v dvorani Delavskega Doma v Trstu. Skupno eksekutiva je bila po sodr. dr. Ellenbognu. Strokovna komisija po sodr. Hueberja iz Dunaja zastopana. Jugoslovansko soc. dem. stranko sta zastopala sodr. Panek in Kermolj Alojzij. Pred poročilom se je predsednik Pittoni spominjal umrlega sodr. Učekarja.

Po jako živahni debati se je sprejel od eksekutive predloženi dnevni red.

Poročilo izvrševalnega odbora je prinesel sodr. Oliva Ivan.

Poročilo o delovanju stranke je prinesel sodr. Sušmel. Poročali so tudi sodrugi Lirussi iz Pulja, Lazzarini iz Labinj in Dorbić iz Splita.

Predlog sodr. Pittonija, da se izvrševalni odbor od 7 članov na 5 zniža je bil sprejet.

Popoldan so se delegati na vozeh odpeljali na pokopališče, kjer so položili dva venca enega na grob *februvarskih žrtev* in druzega na Učekarjevo gomilo. Sodr. dr. Ellenbogen je govoril sledeče nagrobnico: «K gomili, pod katero počivajo žrtve tragičnega boja proletarijata, so se zbrali zastopniki bojujočega delavstva na Primorskem, da povejo tem mrtvim in nasprotnikom naše ideje, celega sveta, da velja za *nas*, izrek pesnika: *In iz naših kosti izšel bode maščevalec.* To ni edini spomenik naše hrabrosti in sramote meščanskih strank, ampak veliko živeja in goreča volja, da zapišemo v našo zgodovino neizbrisljive besede: Konec vsaki moritvi ljudij, bojevaje se za osvoboditev tlačanstva. In v dosego teh ciljev postavimo celo naše življenje, kakor tudi našo kri, kakor so to storili ti vbogi mučeniki.

To naj bode naše maščevanje v temu smislu Vas pozdravimo vsmrtjeni bratje s klicom: Živijo! Socializem!

Po tem so se delegatje podali k gomili Učekarja, ob kateri je spregovoril sodr. Ellenbogen še par krepkih besedi.

Ob 3. uri popoldan se je pričelo zborovanje nadalje.

(*Naprej prihodnjič*)

Circolo di Studi sociali priredi na petek 8. in soboto 9. t. m. v gledališču *Politeama Rossetti* dve konferenci na katerih bode predaval *Gustav Sacerdoti* profesor Humbold-Akademije iz Berolina.

Dnevni red prvega predavanja bo: *Ninive in Babilon* druge pa: *10 patriarhov Babilonske literature.*

Vsaka konferenca ima okoli 30 slik.

Vstopnina: 40, sedeži v prtličju 40, klopi 20 vinarjev. Lože 2 krone.

Delavsko dramatično drustvo v Trstu priredi na nedeljo dne 10. t. m. ob 8. uri na večer *gledališko predstavo* v Delavskem domu s sledečim vsporedom:

1. «Prolusione».
2. «Miseria».
3. Lord Blunts».
4. «Una manovra elettorale».

Med počitkom igra *Circolo Mandolinistico fra Lavoratori.*

Vstopnina 40 vinarjev. Cisti dobiček je namenjen bratskemu listu «*Il Lavoratore*».

Odbor.

Vabilo!

V soboto dne 9. t. m. prirede uslužbenci c. kr. državne železnice v Ljubljani v steklenem kazinskem salonu, železničarski ples, pod naslovom «Zabavni vlak skozi Karavanke. Začetek ob 8 uri zvečer. Vozni listek za tja in nazaj: 1 k. 60 h. ena dama prosta. — Pri tej veselici svira godba c. in kr. pešpolka štv. 27. Pri odmorih posluje, šaljiva pošta, šaljiva loterija, korijandoli korzo i. t. d.

K mnogobrojni udeležbi vljubno vabi

Odbor.

Strok. društvo obrtnih delavcev tobačne tovarne v Ljubljani priredi na soboto 16. januvarja 1904. v kazinskem steklenem salonu plesni venček. Začetek ob 8. uri, vstopnina 1 K za gospode, 60 vin. za dame. Dobiček je namenjen podpornemu skladu za bolne in onemogle.

Na četrtek 14. januvarja t. l. se bode vršil

OBČNI ZBOR

konzumnega društva v Ljubljani s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo.
2. Volitev odbora.
3. Pristop k zvezi.
4. Raznoterosti.

Za predsedništvo:

I. Breskvar.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Sodrugi!

Pirjevec Jaka

V NABREŽINI

priporoča svojo gostilno, v kateri toči izvrstno pristno belo in črno vino, na razpolago so tudi merzle in tople jedi, vsako uro, po najnižji ceni. Obenem naznanja sodrugom, da je njegov prostorn vrt za prirejenje shodov vedno na razpolago.

Jaka Pirjevec
gostilničar.

Sodrugi in sodruginje!

Čitajte, razširjajte, naročajte

Naše Zapiske,

edino socialno revijo na Slovenskem.
Naročnina za celo leto 2.80 k.
Posamezni zvezki 24 vin.
Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

Z ALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
ALESSANDRA LEVI-MINZI-JA
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah.
Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

KAVARNA
„Unione“
PREJE
„Tedesco“
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Leto VII. TRST, dne 15. januvarja 1904. Št. 3.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.
Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3. II.

Sodrugi na Slovenskem! Nabirajte podpore za stavkujoče bojevnike v Krimitšavu. Na delo za naše nemške brate!

FANATIZEM

Kdor je doživel zadnja dva ljubljanska shoda, temu ostane nepozabljiv nastop fanatiziranih klerikalnih babnic. Z razgretimi licami, sline sovražtva okoli ust, tresoče se na celem telesu, tako so stale zaslepljene delavke pod odrom in poslušale nerazumljive besede dr. Kreka o materializmu... Ubiti bi se pustile za tega politikujočega popa....

To je tisti zgodovinski fanatizem, s katerim je delovala politična organizacija «edino odrešujoče» katoliške cerkve že v starem in srednjem veku. V znamenju tega barbarskega fanatizma je sežigala španska inkvizicija tisoče živih ljudij, je vrgla duševnega velikana Giordano Bruna na plamtečo grmado, je sežgala Jana Husa in tisoče drugih. Pod bakljo tega fanatizma so korakale evropske množice v križarskih vojnah v orient, so tekli potoki krvi, so bile razmesarjene cele gore vročih človeških trupelj. To je tisti zgodovinski fanatizem, v katerega je naščuval politikujoči rimski duhovnik zaslepljene narode, da jih je zamogel potem vladati, zatirati in izkoriščati.

Med Slovenci je deloval vedno ta rimski fanatizem v najgrozovitejši formi. Drugi narodi štejejo veliko reformatsko gibanje med najsvitlejše točke svoje zgodovine. Pri nas je izbrisal fanatizem vse sledove reformacije in še danes vlada po naših dolinah srednjeveški duh copernic, hudičev in strahov. Kuta je zakrila solnce napredka in nas obsoja na narodno smrt, ako se že ne osvobodimo.

Danes niso več časi inkvizicij in križarskih vojen. Danes se odigrava veliki boj na polju politike. Fanatizem pa obsega vedno iste elemente, naj deluje že na tem ali onem polju. In fanatizem je bistvo delovanja in nastopanja rimskega klerikalizma.

To sta nam pokazala zadnja dva shoda.

ZAPLENJENO

Politični odsevi

V TRSTU, 14. januvarja 1904.

Avstrijski državni zbor se snide baje meseca februvarja. Do tega novega zasedanja se hoče Körber s «pogajanji» med češkimi in nemškimi narodnjaki kratkočasiti.

Avstrijske delegacije. Proračunski odsek avstrijskih delegacij se je pečal ponedelek s proračunom ministrstva za zunanje zadeve. Mladočehj Kramar je govoril proti trozvezi, posl. Sylvester pa je odobraval ponovitev trozveza. Stransky je govoril za samostalnost Bulgarov itd. Minister Goluhowski jim je odgovarjal in opravičeval potrebno trozvezo. Gledè balkanskih odnošajih je naglašal skupno akcijo Avstro-ogrske in Rusije, gledè Srbije kritiziral politiko Petrčka po milosti samokresa.

Kaj je „pravica“? Državnozborski poslanec pl. Grabmayer je dejal zadnjič, da bi bila upeljava splošne volilne pravice «kršenje pravice». Ta opazka označuje prav temeljito duševni nivô avstrijskih parlamentarcev in politikov. «Pravica» je torej, da izvoli na Tirolskem 11 farjev svojega poslanca in ravno tako 179.345 tirolskih mož; «pravica» je, da izvoli 220 tirolskih veleposestnikov 4 poslancev, od katerih je eden gospod Grabmayer sam; «pravica» je, da izvoli 445 čeških veleposestnikov 23 poslancev, medtem ko imajo vsi odrašeni češki možje, katerih je 1,251.926, le 8 poslancev.... Vse to je «pravica». «Krivično» pa bi bilo, ako bi imeli oni ljudje, ki plačujejo krvavi davek, ki prodajajo «domovini» svoje življenje in svojo delavno moč, ednako pravo glasovanja, — to je naziranje «stebrov avstrijske družbe.

Ogrsko domobransko ministrstvo je odredilo asentiranje rekrutov za 1. svečana do 1. marca. Za slučaj, da parlament ne reši zakona pravočasno, je že določen drug termin.

Položaj na Ogrskem je v splošnem nespremenjen. Vsled klerikalne obstrukcije korakajo razprave le počasi naprej.

Grof Khuen — tožitelj. 16. t. m. se vrši v Zagrebu velezanimiva razprava. Grof Khuen Hedervary toži soruga Koraća in dr. Potočnjaka radi brošure «Kako se drži prosti lopov na banski stolici?» Obadva obtoženca sta sedela že po 4 mesece v preizkovalnem zaporu. Kot priče k tej politično velezanimivi razpravi so m. dr. povabljeni: posl. grof Erdödy, dr. Pero Gavranić, Stevo Popović itd. Drž. pravdnik predlaga tajno razpravo; že vè zakaj.... Reški «Novi List» objavlja izjavo Potočnjaka, po kateri temelji vsa obtožba na navadni sleparij. Več prihodnjič!

Znižanje civilne liste. Neki demokratski list poroča, da se hoče znižati državne izdatke za vladarski dvor, baje na željo vladarja samega.... Pa ne veselujte se prehitro, dobri ljudje. V Italiji namreč se naj to zgodi. V Avstriji zahteva vlada povišanje civilne liste; italijanska civilna lista znaša okroglo 15 milj. lir. (13 milj K); avstrijska znaša danes 18 milj. K in naj se še zviša na 22 milj. K.

Nemška zbornica je pričela sredo svoje zasedanje. Soc. dem. poslanci so vložili interpelacijo glede črvne bolezni.

Combesov govor. Pri banketu nekega republikanskega komiteja je imel Combes govor, v katerem je naglašal željo po miru; pravi sovražnik republike je klerikalna reakcija. Potem je razvil delavski program prihodnje sesije, iz katerega naj omenimo upeljavo dveletne vojaške službe ter ureditev razmerja med državo in cerkvijo.

Rusija in Japonska. Poročila so jako negotova in neverjetna. Vendar pa stoji v ospredju upanje, da se reši konflikt mirnim potom. Tako razglaša tudi oficiozno francoska vlada. Angleški listi pa poročajo nasprotno, da je Japonska nezadovoljna vsled odgovora Rusije na njeno noto in da je pripravljena za vsak slučaj. Gotovo je pa, da privedejo aziatski dogodki prej ali slej do vojne. — «Times» poročajo: Japonska ne akceptira niti drugi odgovor Rusije na njene predloge; ako ne odneha Rusija, se prične vojna. — Francoski minister Delcassè je poročal v ministrskem svetu na način, kot da bi se bilo razmerje zboljšalo. — «Arb. Ztg.» se brzojavi iz Pekinga, da se bodo razprave nadaljevale in da vojne za prihodnji mesec ni pričakovati. — «Times» poročajo, da hoče stati Kitajska v eventuvalni vojni na popolnoma nevtralnem stališču. — Kitajski poslanik v Petrovemgradu poroča, da pošilja Rusija veliko vojaštvo v Tibet.

Kongresi v Belgiji. V zadnjih tednih so se vršili v Belgiji trije važni kongresi. Prvi je bil rudarski kongres v Löwenu, katerega se je udeležilo 127 zastopnikov. Velik del razprav se je tikal črvne bolezni. — V Brusseljnu je zboroval strokovni kongres, ki je razpravljal posebno temeljito vprašanje znižanja delavnega časa. Sklenilo se je posebno živahno propagando za to zahtevo ter za minimalno plačo. Zanimiva je bila debata o pravicah in dolžnostih nastavljencev soc. zadrug. Sklenilo se je upeljavo 8 urnega delavnika, stabilnosti in plačilnega minimuma. — Tretji zbor je bil kongres socialističnih pomožnih društev (Congres mutualiste), na katerem je bilo zastopanih 18 društev.

TEDENSKE NOVICE

Protiklerikalno zborovanje v Ljubljani.

Dr. Šušteršiću in d.ru Jan. Kreku — nezaupnico! V nedeljo dne 10. t. m. dopoldne ob 10. uri se je vršil v Ljubljani ljudski shod socialnodemokratičnega delavstva v puntigamski pivnici. Shod je imel biti odgovor na zadnji klerikalni shod na starem strelišču. Zjutraj pred 8 uro že so prihruli klerikalni naščuvanci zlasti poznane tercijalke iz tobačne tovarne v prostore za shod in so ga hoteli razbiti. Prepevali so pesni in izzivali zborovalce. A njih početje se je tako temeljito izjalovilo, da se bode črna gospoda to gotovo zapomnila. Shod je bil napovedan na 10 uro. Zborovalci niso mogli nikakor dopuščati, da bi se mir na shodu kalil in so postavljali razgrajače na hladno. Večinoma vsi klerikalni petelini, med njimi znani Gostinčarček, so zleteli skozi vrata med velikanskim hrupom in vpitjem. Delavstvo se ne dà motiti in razbiti svoje shode od farovških tercijalk in črnih podrepnikov! Do 10. ure se je napravil red. Dvorana in galerija sta bili natlačeno polni. Ljubljana je videla še malo tako impozantnih delavskih zborovanj. Na stopnicah in pred zborovališčem so stale cele stotine delavcev, ki niso našli več v dvorani

prostora. Le število zborovalcev je dokazalo, da stoji pretežni del ljubljanskega delavstva v soc. dem. taboru. Govor poročevalca je bil večkrat od burnega odobravanja pretrgan.

Sodrug Linhart iz Trsta je v svojem obširnem govoru kritiziral najprej klerikalni shod. Klerikalci so zbobnali tobačne delavke in jim obljubili, da bodo govorili o razmerah v tobačni tovarni. Na shodu sta pa o tem takorekč molčala dr. Šušteršič in dr. Krek. Delavstvo sta torej ta dva gospoda izrabila; povabila sta ga na shod, da bi se zanj skrivala in zabavljala proti liberalcem. Ta boj med liberalci in klerikalci, pa delavstvo prav malo briga. In če pogledamo Šušteršičevo delo v državnem zboru, moramo priznati, da se on za delavstvo ni zavzel resno nikdar. V državni zbornici, kjer bi bilo treba dostikrat govoriti v prid delavstva, mož molči, ali pa se zavzame za obremenjenje delavstva s svojo presukano taktiko. Na Dunaju je steber obstoječih razmer, tukaj pa «farba» slovensko delavstvo in je celo tako predrzen, da o svojem pravem delovanju molči in pripoveduje samo o avdijencah, ki niso druzega kakor lestvica, po kateri bi dr. Šušteršič rad «naprej prišel». Nič boljši ni «jezuit» dr. Krek. Da, da vse obljubiti, to zna, ali izrablja ravno tako v slepilo delavstva stvari, ki nimajo z delavskim vprašanjem nobene dotike. To stori pa ravno zaradi tega, ker hoče voditi delavstvo za nos. Klerikalci sploh so proti delavskim pravicam. Lueger na Dunaju ni za volilno pravico, ker zastopa malo obrt in trgovstvo, v Ljubljani tem frazerjem pa druga prede in vendar so ista stranka. Krek ima sploh na čelu znamenje, ki ga izdaje kot sovražnika delavstva. On je bil prvi, ki je glas povzdignil za razpust **delavske** organizacije železničarske. O tem kdo je kaj storil za tobačno tovarno, bi se dalo prav na kratko povedati, da klerikalci niso storili za delavstvo nič. Delavke same so proti Gostinčarju in enakim voditeljem ali baje samo za Kreka. Vse zahvale, ki so nam došle pričajo, da pač naš trud ni bil zaman. «Rdeči Prapor» je že mnogo pisal o tovarni in marsikaj pripomogel, da so se tam zboljšale razmere. Čitati je treba, prepričati se je treba, ne pa le poslušati ljudi, ki delajo razpor med delavstvom v svojo korist. Delavstvo se mora združiti in se otresti vseh črnih izsesalcev in zatiralcev. — Govorili so še sodr. Tokan, Bischof in klerikalec gospod Puhar. Prva govornika sta govorila k stvari, slednji je pa osmešil temeljito in popolnoma klerikalno stranko in je bil tako predrzen, da je pozval krščanske delavce, naj zapuste dvorano. Toda nihče ni šel iz dvorane! Tobačno delavstvo mu je ugovarjalo, da ne govori resnice. Sodrug Linhart mu je odgovoril na kratko in ironično, ter le obžaloval, da pošiljata Šušteršič in Krek takega revčka v ogenj, med tem ko se sama skrivata pred delavci! Omenil je tudi: shod na strelišču bi bilo delavstvo lahko razgnalo, a tega ni hotelo, ker je bilo radovedno, *kaj se bo tam povedalo o delavstvu tobačne tovarne.*

Sprejeta je bila ta-le resolucija z vsemi proti trem glasovom:

Shod v Puntigamski pivnici v Ljubljani dne 10. januvarja 1904. *obsoja* najodločneje delovanje d.ra Šušteršiča in d.ra Jan. Kreka in jima *izraža nezaupanje.* Socialnodemokratično delavstvo hoče mir in solidarno delo za zboljšanje delavskega položaja. Boj, ki ga pa vprizarja krščanskosocialna klerikalna stranka je podel, ker se ne peča z delavskim gospodarskim in naobraževalnim vprašanjem, ki bistveno nasprotuje namenu klerikalne stranke. Zbor obžaluje, da se nekaj delavstva da slepiti s takimi sredstvi, ki služijo nasprotniku pač kot orožje, s katerim se delavstvo bega in podjarmljuje ter odtujuje razrednim delavskim interesom. Uspehi delavstva so odvisni od njegovega samostojnega dela.

Ob 12. uri je zaključil predsednik sodrug Kordelič velepomemben shod. Po celi dvorani je zadonel trikratni klic: Naj živi socialna demokracija! Navdušenje je bilo velikansko. Zadnji dve nedelji ste nam dokaz, da je ljubljansko delavstvo postalo zavedno in vrglo od sebe jarem farštva. V Ljubljani ne bode več javnega klerikalnega shoda brez naše udeležbe. Mi pa hočemo delovati, dokler ne pade ta postojanka črnega nazadnjaštva!

Ljubljanska policija se je obnašala ob priliki našega shoda tako nekorektno, da moramo najodločneje protestirati. Na naših shodih skrbimo sami za red in tudi preteklo nedeljo smo imeli v ta namen 25 rediteljev določenih. Mi le ne razumemo, zakaj je bil nadkomisar svetnik Wratschko tako zmešan, da ni videl nezakonitosti svojih policajev. Sodrug Linhart ga je opozarjal vsak trenutek na to postopanje, protestiral in pretil, da se pritoži do primerne instance, — a Wratschko ni imel druzega opravila, kakor braniti nekatere pijane tercijalke pred klofutami, katere so tako zaslužile ... Policaji so stali že pred začetkom shoda na zborovališču. Ne samo da jih je stala cela truma pred «Kat. domom», tudi na stopnicah so stali in končno so vsilili vsak trenutek v zborovalno dvorano, ako ravno je to popolnoma nezakonito. Umešavali so se v shod in provocirali delavstvo na vse mogoče načine. In gospod Wratschko, ki je postal za svoje zasluge šele pred kratkim svetnik, je gledal vse to. Ako se nam to še enkrat pripeti, potem govorimo na drug način. Zakona se moramo mi držati, a zakona se ima držati tudi policija in tudi policijski komisar in tudi svetnik Wratschko. Capito?! *Va bene!*

Glavni hujskač na zadnjem shodu je bil itak znani Gostinčarček. Sredi med fabriškimi klerikalkami je stal in komandiral, kedaj naj zarjove in škandale delajo. Sodrug Linhart ga je večkrat opozarjal, naj dá mir. Ko pa še ni ubogal, so ga prijeli reditelji za ušesa ter ga vrgli skozi vrata. Ako je dobil pri tej priložnosti par klofut, jih naj zapiše v svoj konto. Saj niso bile prve delavske klofute, katere je utaknil v žep, in tudi zadnje ne....

Cesarska pesen — klerikalno orodje! Na predzadnjem in zadnjem shodu v Ljubljani so rabile klerikalne gospodične kot bojno sredstvo — cesarsko pesen. Namen tega infamnega postopanja je jasen kot beli dan. Klerikalne babnice pojó cesarsko pesen le zato, da bi kdo protestiral proti njej in bi ga zaprli za par mesecev. Naščuvani delavci tega ne vedó, pač pa vedó to dr. Krek in njegovi hujskači, ki tako brezvestno zavajajo delavstvo. Brata človeka v ječo spraviti, to je «krščanstvo» ljudskih odreševalcev à la Krek e tutti quanti. Le držite se tega gospoda, delavke iz tobačne tovarne, — in kadar vam zakruli lačni želodec, kadar vas uradniki psujejo in makari klofutajo, takrat zapojte svoj «Bog ohrani»....

Ljubljanski „Slovenec“, glasilo kranjskih klerikalcev in njih levega krila: krščanskih socialcev, je znan po svoji nedosežni lažnjivosti. Pričakovali smo torej že, da bode poročal o zadnjem našem shodu na najpodlejši in najumazanejši način. A s svojim poročilom se je «Slovenec» sam prekosil; toliko laži, toliko obrekovanja in jezuvitičnega zavijanja še nikdar ni nakopičil v svojih predalih. Seveda, tako velikanska lažnjivost postaja že smešna, kajti tudi najbolj fanatična tercijalka ji več ne verjame. In zato se krohotamo tej lažnjivosti. Sodbo o zadnjih dveh naših nastopih v Ljubljani pa pripustimo slovenski pošteni javnosti. Faktum je in čez ta faktum ne pomaga klerikalcem noben jezuvitizem: *da sta pobegnila dr. Šušteršič in dr. Krek na starem strelišču pred žuljavimi rokami ljubljanskih delavcev kakor dva šolarska pobiča; da se nista upala priti na delavski shod v «katoliški dom»* temveč da sta poslala le svojo fanatizirano čredo tercijalk moškega in ženskega spola, *da jima je izrazilo zbrano ljubljansko delavstvo svoje zaničevanje in nezaupanje*, da so jih dobili torej tako po svoji grbi kakor še nikdar! Ta dejstva zanika lahko «Slovenec», javnost pa jih mora priznati. Nam se zdi škoda prostora, da bi polemizirali s tako lažnjivo farško cunjo kakor je «Slovenec». Le v zabavo naših čitateljev hočemo pribiti par posebno gorostasnih trditev. Trditev sama, da smo se socialisti vladi in liberalcem prodali, da smo najnovejši prijatelji Heina, da smo se zbali klerikalcev in zborovali pred zaprtimi durmi, — je tako smešna, da obžalujemo le čitatelje tega lista, ki se pljujejo s čitanjem teh infamij sami v obraz. A pride še lepše in v naslednjem naj pribijemo najpodlejše laži: 1. «Slovenec» trdi, da so naši sodrugi tobačne delavke «takoj prvi besno napadli», da je «prišel sodrug Vičić s stolom nad nje», da so «s pripravljenimi kavlji obleke trgali», da je Linhart delavke suval» itd. Res je pa, da so naši reditelji nad uro časa fanatizirane tercijalke mirili, nasprotnikom prosto besedo zágotovili, kričeče babnice pa šele odstranili, ko absolutno niso dale miru. Kdor je iskal, je našel na tem shodu. 2. Nadalje piše ta farški list, da se je Linhart tako «dogovoril v soboto s soc. dem., katere je hujskal do opolnoči». Res je pa, da je imel Linhart na soboto večer shod v Divači in da je prišel šele na nedeljo zutraj ob 5. uri v Ljubljano. 3. Nadalje piše: «Tako je zboroval soc. shod ob navzočnosti vladnega zastopnika in ob sopomoči policajev». To je oslarija, kajti vladni zastopnik pride na vsak javen shod in tudi na starem strelišču je bil; to bi lahko vedel troteljski dopisun. Kar se pa policajev tiče, jih je farški hujskač Gostinčar sam kljical. Ko mu je Linhart pretil, da ga pusti odstraniti, ako ne odneha s hujskanjem delavk, je vpil: policija, ta me je udaril.... Ako je dobil pozneje prezaslužene klofute, naj se sam sebi zahvali; od tacega možiceljna se ne pustimo provocirati. 4. «Slovenec» trdi, da so zabranili policaji kršč. socialcem vstop v dvorano. Res je pa, da so branili vsakemu vstop, ker je bila dvorana prenapolnjena; celo neka erim rediteljem niso dovolili vstop, o čemur govorimo še. 5. Nadalje laže, da «dela Gostinčar zastonj», medtem ko je Linhart «plačan junak». Koliko je pa dobil Gostinčar od stavbenega društva, koliko kot «delavski tajnik». Linhart živi od svoje plače kot žurnalist in druge plače nima. 6. Potem pere zamorca Kreka, češ, da ni izdal železničarsko organizacijo. Ta laž je prezabita, kajti vsakdo vé, da je govoril in glasoval Krek proti žel. organizaciji. Zato mu pravijo železničarji «izdajalec». 7. «Slovenec» trdi, da se godi delavstvu najslabje v soc. podjetjih. To laž seveda ne dokaže. 8. «Slovenec» piše: «Nesramno je Linhart lagal, da je Šušteršič glasoval za nove vojake in za povišanje cesarske liste». Res je, da Šušteršič ni glasoval za nove vojake, *ampak tudi proti ni glasoval;* po njegovem vplivu so se vzdržali tudi vsi drugi tovariši glasovanja. Kdo laže torej? 8. Tudi pravi, da so klerikalci v Belgiji «razširili volilno pravo, liberalci, katerim so soc. dem. pomagali, pa so bili proti nji». Res je pa, da leži v Belgiji vlada v klerikalnih rokah in da je soc. delastvo, združeno z naprednim meščanstvom, uprizorilo generalni štrajk za volilno pravo! — 9. «Slov.» piše: «Linhart je trdil neresnico, da se po tobačni tovarni pobira denar za Luegerja, da je Krek svoj mandat odložiti moral, da se Krek ljudstva boji». Res je, da je «Rdeči Prapor» objavil svoje dnij oklic, podpisan od Luegerjevega trabanta Kunschka, ki opozarja na plačanje «strankarskega davka» na Dunaj. Zakaj je Krek odložil mandat? Zakaj ne pride na shod, ako se ljudstva ne boji? — — To so največje laži «Slovenčevega» poročevalca, znane podrepne muhe. Delavstvo, napravi si sodbo o temu listu in vprašaj se: ali ni imel sodrug Linhart prav, ko je vskliknil na shodu, da je klerikalna stranka «Lumpenpartei»?!

„Slovenski Narod“ je poročal o zadnjih dogodkih v Ljubljani še precej objektivno. Le svoje «naprednje može» je štulil vedno v ospredje, ako ravno jih ni opazil živ vrag na shodih. V številki od pretekle sobote pa je napravil «Narod» zopet eno svojih velikih neumnostij. Napisal je notico, v kateri pravi med vrsticami, da so

krive tobačne delavke kmetove revščine. Sodrug Linhart je označil na shodu to izrašeno budalost; sicer se pa sama obsoja. Ravno tako modra je trditev, da imajo delavke previsoko plačo. Ko bi sedel debeli dr. Tavčar par ur v zaduhlih «zolih» tobačne tovarne, mora umreti od smradu in vkljub svojemu trebuhu bi dobil jetiko.... Ej, liberalna gospôda, na ta način se ne pelje boj proti klerikalizmu. Vsak delavec zasluži vsaj trikrat toliko, kakor dobi kot «plačo», kapitalistična nevošljivost mu odžre sadove svoj ga truda. In da je «Narod» v službi tega kapitalizma, to vemo že dolgo.

Christlichsociale Arbeiterzeitung, glasilo dunajskih krščansko-socialnih kramarjev, je prinesel 9. t. m. članek o dr. Šušteršičevem shodu na starem strelišču. Seveda je članek skoz in skoz lažnjiv in je to umevno, ker ga je spisal prej kot ne ljubljanski dopisun tega lista. Vse mogoče čveketa članek, le to ne povè, da sta jo Šušteršiču in Krek popihala pred delavci, da sta izginila kakor kafra, ko so si priborili delavci uhod do odra. To ne povè.

Nevarna bolezen na Kranjskem. Oficielno se poroča, da so pričele divjati črne koze med tunelskimi delavci v Hrušovci. Mi ne vemo, kako se nadzoruje od strani sanitarne oblasti te nevarne pojave; vemo le, da se razširja med Makedonci in drugimi inozemci vsak hip ta ali ona nevarna bolezen in vemo tudi, da se izkorišča delavstvo pri zgradbi nove železnice na najhujši način. Naravno, da pospešuje to razvoj takih nevarnih bolezni.

Tržaški pekovski mojstri v škripcih. Kakor se vidi, hoče c. kr. namestništvo zadnjo odredbo z vso strogostjo in konsekvenco izvesti. Ob nedeljah ob 1. uri čez polnoči že razbijajo policijoti po vratah pekarij. In koder se dela, se gospodarje ovadi in občutno kaznuje. Prvič so bili po 10 in 20 kron, v drugič po 50 in pravi se celo, da so bili nekateri po 100 kron radi kršenja 21. urnega nedeljskega počitka kaznovani. In sedaj že razglaša Pekovska zadruga v Trstu (Consorzio), da se bo vsem tistim gospodarjem, ki bodo ob nedeljah čez 1. uro v noč pustili delati, obrtno izvrševanje (dekret) odvzelo. To niso mačkine solze. Prvič nam je novo, da se ravno sedaj policija toliko trudi, akò ravno šele po 8. letih — zakon datira od leta 1895. — in nobena oblast se ni dosedaj brigala za izpeljavo določb, za nedeljski počitek. Drugič pa moramo konstatirati, da se c. kr. namestništvo pri izdaji nove odredbe za nedeljski počitek ni oziralo na člen V. odstavek 2, člen VI. odstavek v in na člen VII. odstavek 3, zakona od 16 januvarja l. 1895., drž. zak. N.o 21. Oziralo se tudi ni na lokalne razmere in potrebe občinstva in še posebej na pekarske strokovne razmere. Za pekovsko obrt se ne da generalizirati počitek, določen na gotov dan in uro za vse pekarne, ker manjka za to prve podlage, namreč zakonite maksimalne ureditve delavnega časa. In dokler ni tega, povemo c. kr. namestništvu že na tem mestu, da ostane toliko časa ta nova odredba iluzorična, ker ne temelji na istinitih razmerah. Delavci si pa ob sobotah popoldne ne bodo pustili okrasti zato svoj dosedaj navadni odpočitek, zato ker to ravno gospodarji zahtevajo. In vso odgovornost za event. posledice te konfuzne odredbe pripisujemo vladi. Naša parola se glasi prej kakor slej: *Šest dni delaj, sedmi dan je praznik* in naj je ta praznik, kateri dan hoče. Zato ne udajmo se. Drugače je z gospodarji. Ti sedaj delavce za božjo voljo prosijo naj pridejo ob sobotah popoldne delati, da bo mogoče delo ob 1. uri čez polnoč ob nedeljah zjutraj končati, da tudi radi dajo *riposo supletorio* t. j. nadomestni počitek en dan v tednu da bi le ne bili radi kršenja nove odredbe kaznovani. Pa ne moremo. Kar so hoteli to naj imajo. Mi hočemo le en prosti dan med tednom, ker je to najbolj praktično in lahko izpeljivo brez obrtne ovire. In mi bodemo in moremo zmagati, le nikdar in nikjer več odjenjati. Ne nazaj, temveč še naprej, naprej moramo, naprej! Makari naj gospodarji še tako jokajo. Če se jih sedaj tako strogo kaznuje, so pač sami krivi, saj jih lastna neumnost tepe. Naj plačujejo *multe* tako so sami hoteli. Mi pa ob sobotah popoldne ne bomo delali, ker ne poznamo take postave: Preje ti ukradem in potem ti nazaj dam. Takim rečemo mi naravnost tatovi.

Črvna bolezen v Avstriji. List «Duh času» poroča, da se je pričela črvna bolezen v rovu sv. Jurija v Moravski Ostravi. Prišla je ta grozna rudarska bolezen iz Ogrske.

Cena mesa v Avstriji. V zadnjem času se je pričela zvišati cena mesa skoraj v vseh večjih mestih. Zato je zanimivo, pregledati številke, ki nam kažejo naraščanje mesnih cen v Avstriji. Leta 1850. je stal kilogram mesa 30 vin., leta 1880. že 1 K, leta 1900. 1 K 60 vin.; za denar, katerega stane danes 1 kilogram mesa, se je dobilo na Dunaju leta 1800. 4·5 kg. mesa. Ali ni to rop?!

Umor poslanca. V Veliki Kikindi na Ogrskem je bil umorjen ogrski državno zborski poslanec Eremit. Umor so povzročile razne sleparije tega čednega «ljudskega zastopnika».

Vojaške demonstracije. V Baji na Ogrskem so povzročili honvedni huzarji velikanske izgrede, ker se jih še ne izpusti iz službe.

Kmetski nemiri so se vršili v Velikem Besckereku na Ogrskem. Kmetje se opirajo na sv. pismo in hočejo, da se odstranijo občinski uradniki, sodniki in policaji. Poleg tega naj župnik svojo službo brezplačno izvršuje.

Morilec kapitalizem. V zadnjem času so se pripetile tri kolosalne nesreče, ki obtežujejo vest današnje družbe: velika nesreča na podzemeljski železnici v Parizu, požar v Budimpešti in velikanska požarna katastrofa v ameriškem mestu Chicagi. Pri požaru gledališča Iroquois v Chicagi je prišlo nad 800 oseb ob življenje. Cele gore mrličov je nakopičil brezvestni kapitalizem.... Res je, da je deloma panika občinstva velikansko nesrečo povzročila. Vendar pa zadene glavna krivda kapitalista, lastnika gledališča. Poslopje je bilo tako zidano, da je moralo priti v slučaju požara do tako velikanske nesreče. Hiša je obsegala poleg gledišča še razne pisarne, društvene lokale, prodajalne! Z ozirom na visoke zemljiške cene ni bila prosto zidana. Nadalje je bilo premalo izhodov, kar je posledica prvega. Tako so nakopičeni mrliči grozni obtožitelji današnjega kapitalističnega reda, kateremu je denar več kot življenje tisočerih ljudij.

Jezuvitski škandal v Parizu. V Parizu imajo jezuvitinje vzgojevališki samostan. Kilenski premogokopni milijonar Luz je dal v ta samostan svojo hčerko Marijo. Pobožne sestre so uničile popolnoma duševno življenje otroka, ki je ostal v samostanu tudi po smrti starišev ter zapustil samostanu svoje premoženje okroglih 50 miljonov frankov. Zdaj se je pričela razprava proti tej slepariji.

Grozna nesreča iz bojevišča dela. V botkinskih jamah na Ruskem je razpočilo več kotljov za pridobivanje nafte. Delavci niso mogli pobegniti in jih je več sto pogorelo.

Iz carjevega raja. Policija v Bakuvu je zasledila tajno tiskarno soc. dem. stranke. Vsi uredniki in sotrudniki so zaprti, med njimi univerzna slušateljica Posner in gimnaška učiteljica Rubič.

Soc. dem. zmaga. Pri državnozborski volitvi v 22. saškem okraju je prodrl soc. dem. kandidat sodr. Hoffmann z veliko večino.

Stavka kučijažev v Berolinu je končala po 14 dnevnem boju. Stavkalo 2000 kučijažev. V celoti so dobili stavkujoči 30.000 markov podpore.

Mornarska stavka v Barceloni. V Barceloni je izbruhnila mornarska stavka. Stavkujoči se razveseljujejo simpatij mornarjev drugih pristanov zlasti Bilbae.

Ženski uradniki na Norveškem. Norveška vlada je predložila zakonski načrt, po katerem smejo biti ženske nastavljene v državnih uradih. Le od policijske in vojaške službe ter od konzulata so izključene.

Proletarska solidarnost. Velikanska požrtvovalnost in solidarnost nemškega delavstva se kaže vedno jasneje pri že omenjeni stavki v Krimitšavu. Le v Berolinu se je nabralo doslej 175.000 markov; na enem dnevu so nabrali berolinski delavci 21.000 markov. Pri nas se nabira že leta za Prešernov spomenik; in uspehi?....

Justična komedija v Kišinevu je končana. Obtoženi so bili obsojeni na dolgoletne ječe. Glavni lopovi kišinevskega umora so seveda prosti. Kajti ti glavni lopovi sede v vladi, na carskem dvoru....

Papež proti ženami. «Osservatore romano» je objavil pismo papeža Pija X., v katerem prepoveduje sodelovanje žen pri cerkvenemu petju.

Shod v Divači. Preteklo soboto so obdržali železničarji v Divači shod po § 2. zbor. zakona. Najprve je poročal sodrug Linhart iz Trsta o spomenici za južno železnico ter za čuvaje in kurjače državne železnice. Spomenica je bila sprejeta ob velikem navdušenju. Potem se je razpravljalo o zadevi kondukterja Lasniga ter se je istega izključilo. Končno je imel sodrug Linhart daljše predavanje o znanstvenih temeljih socializma. Predavanju se je burno odobravalo.

Kronika ubogega vraga

Debata v tobačni tovarni. Dogodki pretekle nedelje so prišli na dnevni red živahne debate, katera se je vršila naslednje dnij v «zalih» ljubljanske tobačne tovarne. Delavke so se razdelile v dva tabora; v fanatične tercijalke, katere so pljuvale od jeze in v pametne delavke, ki so privoščile neumnim tovarišicam vso jezo. Prve so, vsaj kar se tiče jezika, močnejše. Spravile so vse mogoče na dan; da je sodrug Linhart kot študent užival miloščine frančiškana patra Placida itd. Uboge delavke! Zakaj se jezite? Jeza škoduje in pokvarile se bodete zdravje. Raje se jezite nad tistimi črnimi gospodi, ki so vas pripravili na to pot.

Tobačne delavke, ali je res? Na zadnjem shodu je dejal klerikalec Puhar, mlad pobič, ki ima že vse mogoče neumnosti na vesti: «Tobačne delavke niti ne razumejo, kaj piše «Rdeči Prapor»... Delavke, ali bodete mirno potrpele, da vas ima tak gospodek za tako zarukane in neumne, da niti naš list ne razumete?!

Nas veseli! Ljubljanski «Slovenec» od preteklega ponedelka obsega okroglo 1600 vrstic navadnega teksta. Za nas socialiste porabi 800 vrstic, torej polovico celega lista. Poleg uvodnega članka «Kriva pota soc. demokracije» prinaša podlistek «Soc. dem. država na bobnu», nadalje široko poročilo našega shoda v «Kot. Domu» ter celo vrsto notic.... Nas veseli! Res nas veseli, kajti toliko prostora ne porabi «Slovenec» niti za psovke na liberalone. Res nas veseli, kajti to besno pisarenje nam je dokaz, da smo zadeli ljubljansko črno gospodo sredi v srce. Veseli nas, kajti morda je vendar mogoče, da se zasveti kakemu čitatelju «Slovenca» božja luč in na ta način bi storil «Slovenec» saj nekaj koristnega — prvič v svojem življenju.

Duhovniki proti delavstvu. V Krimišavu stoje tkalci in tkalke že 5 mesecev v junaški borbi za zboljšanje svojega položaja; 10. urni delavnik je njih zahteva. Proti delavstvu se je združilo takoj vse kar je nazadnjaškega in tudi duhovništvo ni izostalo. Evangelski župniki objavlja v svojem in svojih 4 tovarišev imenu odprto pismo, v katerem meče vso krivdo na ramena delavstva. Naravnost povè, da se ne

more postaviti na stran delavstva. Po mnenju tega ošabnega popa je vsak zločin, celo umor in rop, manjši od «pregreška» stavke. Tako so postali farji v Krimišavu izdajalski Judaži bojujočega se proletarijata. «Moja država ni od tega sveta....»

Socialni pregled

Socialnopolitični deficit Avstrije v letu 1903.

Ni še dolgo od tega, kar se je čulo vedno trditev, da koraka avstrijska socialna politika na čelu vseh drugih držav. V zadnjih letih pa je ta samohvala obmolknila, ker so dejstva to zahtevala. Na čelu držav ni Avstrija nikdar korakala, ne v socialni, ne v gospodarski politiki; v zadnjih desetletjih pa se je skušalo vsaj prepisavati socialnopolitične zakone Nemčije. Zdaj se je tudi to nehalo.

Izgovor za to nazadnjaštvo je parlamentarna anarhija, ki se je udomačila pred 6 leti. A tudi v zakonodajskih uredbah brez obstrukcije deluje ta socialnopolitična stagnacija. Ako se govori v enem naših 17 deželnih zborov o socialni politiki, potem se deluje proti že obstoječim delavskim varstvom. Tako sta se pritožila v nizoavstrijskem dež. zboru kršč. poslanca Steiner in Bauchinger čez «velike» pristojbine, katere predpisuje delavska zavarovalna proti nezgodam obrtniji. Obrnili sta se celo proti vsakemu plačilu teh pristojbin....

Mislilo bi se, da so le mali obrtniki proti sedanjemu delavskemu varstvu. A to je napačno. Bivši trgovski minister v Thunovi vladi, je dejal, da je «zanimanje za socialnopolitična vprašanja ponehalo». Dr. Baernreither pa je tudi povedal vzroke. Uspehi so premali. Od socialne politike se je pričakovalo prvič «temeljito poboljšanje položaja delavskega stanu», drugič «ponehanje nasprotstva med delodajalcem in delojemalcem». Ničesar se ni uresničilo. Navadna logika bi dejala, da se bolezen današnje družbe ne da ozdraviti potom soc. politika. Bivši trg. minister pa pravi: proč s socialno politiko.... Gospodje pozabijo, da se mora ozirati pri soc. pol. zakonih tudi na interese delavstva. Pri delavstvu ni ponehalo zanimanje za soc. pol. zakone, temveč se je še povišalo! Danes obstoji velik deficit med tem, kar se napravilo ali ne napravilo v socialni politiki in med tem, kar bi se moralo napraviti!

V celem preteklem letu je stalo avstrijsko delavstvo v defenzivi. Do ofenzive ni prišlo. Spominjajmo se le odredbe notranjega ministrstva od 19. nov. 1902., ki je hotela ubiti strokovne organizacije. Hotelo se je podvreči strok. društva cesarskemu patentu iz leta 1852 To je globoka želja podjetništva. A skupno postopanje delavstva je ubranilo ta napad.

Podjetništvo pa je hotelo tudi potom industrijskega sveta delavstvu škodovati. Tako n. pr. pri ureditvi delavnega časa strežnikov strojev in kotljev. Sprejeli so končno predlog dr. Horačeka, ki zahteva za te delavske kategorije osemurno delo; potem pa se sme rabiti delavce še za druga dela. Ta predlog gotovo ni nič posebnega. A podjetnike je spravil v najhujšo zadrego. 7. julija 1903. je protestiral proti njemu industrijski svetnik Vetter. 16. novembra so mu odgovorili delavski zastopniki. Konflikt je končal z izvolitvijo posebnega odbora.

Vse to pa ne obsega še celotni soc. pol. deficit Avstrije. Ta deficit je povzročilo dejstvo, da niso bili obstoječi zakoni izpopolnjeni potom novih zakonov. Tudi se ni na polju čistega delavskega varstva ničesar storilo. Spominjamo le na žrtve zastrupljenja potom svinca, na fosforjevo nekrozo, na tuberkulozo. V vseh deželah se je nastopilo proti takimi bolezni. V Nemčiji je prepovedana raba belega fosforja, omejeno je delo otrok, povišana podpora porodnic itd. Ravno tako v drugih državah. Le pri nas ničesar, ker je meščanstvo preslabo. Delavstvo samo ima izvršiti nalogo, za katero nima meščanstvo poguma.

Po «Metallarbeiterju».

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

«Naši Zapiski» 2 štev. II. letnika ima nastopno poučno vsebino: «Potemkinove vasi in slovenska politika» — K. W.: «Socialni problem v Magdaleni» — Méd. E. Š.: «Psihofiziološki temelj vegetarianizma». — Pregled: «Socializem». «Gospodarstvo». Listek obsega: Milan Orlov: «Sveta noč» in Pavel Mihalek: «Ničvrednež». Ta številka je torej zelo bogata na vsebini, ki je poučna in zabavna. Posebno pa je interesanten »Pregled». Kdor še ni naročen na to našo krasno revijo, naj to takoj stori! Posebno pa je dolžnost vsakega sodruga da pridobiva novih naročnikov. Čujemo, da neutrudno založništvo v kratkem izda tudi večjo brošuro o militarizmu pod naslovom «Vojna ali mir?» Vsakdo, ki zna napredno čutiti naj podpira «Zapiske».

STRANKARSKE VESTI

Tržaško delavstvo priredi dne 23. zvečer v gledališču Politeama Rossetti v prid «Delavskega Doma»

Veliki ples

s petjem in koncertom in predstavo,

Več na okljicih.

Pridite vsi!

Izjava. Ivana Kosec, delavka pri cigaretah in Milka Škof, obadve v ljubljanski tobačni tovarni uslužbeni, me opravljate na najpodlejši način. Jaz imenujem obedve *javni lažnjivki in obrekovalki,* dokler ne vzamejo svoje besede nazaj in dokler ne dokažete, kedaj in koliko sem dobil kot študent od frančiškanov. Prepiral se pa ne bodem s takimi lažljivimi tercijalkami!

Trst, prosinca 1904.

Linhart Karl.

Za koroške, kranjske, štajarske in istrske podružnice rudarke Unije! V raznih zadeva dobivamo dopise v slov. jeziku, katerega pa nismo popolnoma zmožni, kar bi peljalo lahko do pomot v korespondenci. Vsled tega je sklenilo predstojništvo Unije, da prevzame revirni tajnik v Trbovljah, sod. Ivan Mlakar (Loke pri Trbovljah št. 64) vse dopise za Unijo in jih prevaja na nemški jezik. Vsi dopisi v slov. jeziku, so vposiljati torej omenjenemu sodrugu. Sodrugi na Slovenskem naj se tega drži.

Za vodstvo Unije:
Fran Ebert.

Organizirani železničarji v Divači so izključili iz strokovnega društva kondukterja g. Alojzija Lasniga. Povod temu koraku je nečuvano postopanje tega moža v službi. Organizirani železničarji nimajo s tem možom ničesar opraviti.

Eksekutiva jugoslov. soc. dem. priredi dne 2. svečana v Del. Domu VELIKO VESELICO s plesom, petjem, koncertom etc. v prid «Rdečega Praporja». Več prihodnjič.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

ALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
ALESSANDRA LEVI-MINZI-JA
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah.
Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Kavarna MIRAMAR
v Trstu
(nasproti postaji južne železnice)
se priporoča tržaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mrzle pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tržačkih, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter Zeitung», «Eisenbahner», «Glühlichter», «Simplicissimus» i. t. d. Kavarna je okrbljena z vsemi modernimi uredbami.

KAVARNA
„Unione“
PREJE
„Tedesco“
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi Vse pijače poceni. Napitnina je izključena

Sodrugi in sodrugenje!
Čitajte, razširjajte, naročajte
Naše Zapiske,
edino socialno revijo na Slovenskem.
Naročnina za celo leto 2.80 k.
Posamezni zvezki 24 vin.
Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

Sodrugi!
Pirjevec Jaka
V NABREŽINI
priporoča svojo gostilno, v kateri toči izvrstno pristno belo in črno vino, na razpolago so tudi mrzle in tople jedi, vsako uro, po najnižji ceni. Obenem naznanja sodrugom, da je njegov prostorn vrt za prirejenje shodov vedno na razpolago.
Jaka Pirjevec
gostilničar

Zuckerin se izdeluje in prodaja v Švic pod naslovom Fischer & Buzek, Tödistrasse 44 v Curihu. (Pismo v Švico stane 25 vin.).

Leto VII. TRST, dne 22. januvarja 1904. Št. 4.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.
Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3. II.

Pekovski pomočniki na Slovenskem pozor! V Trstu se je pričelo gibanje med pek. delavci. To naj služi vsem pek. pomočnikom v svarilo. Nikdo naj ne akceptira v Trstu dela!

BODOČA VOJSKA IN SOCIALNA DEMOKRACIJA

Novo leto je nastopilo v znamenju vojske. Krvava zarja se kaže na obzorju in srca idealnih demokratov trepetajo v slutnji bodočih dogodkov.

Vojska spada med najgroznejše pojave človeške zgodovine. Ali kaj pomagajo solze? V kapitalistični družbi je vojska naravna posledica konflikta med zavedno politiko držav in procesom razvoja kapitalističnega sveta; ravno tako je trgovska kriza posledica konflikta med voljo posameznega kapitalista in zakoni kapitalistične produkcije.

Stojimo pred vojsko, katere posledice bodo presagale vse, kar se je v tem oziru doživelo v zadnjih letih. Kakor nemško-francoska, nemško-avstrijska ali krimska vojna bode tudi ta mejni kamen v politični zgodovini.

V vojni za Filipine je bila razbita kolonialna moč španske države, ki je vladala enkrat čez celim svetom, v burski vojni je branila Anglija svojo nadvlado v južni Afriki, — zdaj pa hoče osiguriti carstvo svoje svetovno stališče potom vojaške sile. Kajti njegova vojska z Japonsko bode le pričetek vojne z Anglijo, ako ne zmaga Japonska z lastno močjo. To pa bi dokazalo tako veliko slaboto carstva, da bi bilo potem v internacionalnih zadevah popolnoma prezirano. Ako pa bode Japonska premagana, potem zamore nastopati Rusija v vshodni Aziji po lastni volji. Anglija seveda ne bode čakala, da se uniči svojega zaveznika; izrabila bode japonsko armado in strategične postojanke na Japonskem. Angleško časopisje smatra že danes japonsko-rusko vojno za angleško zadevo.

Interesi Rusije in Anglije ne kolidirajo le v vshodni Aziji temveč tudi v centralni Aziji, v Perziji, v evropskem orientu. Na vseh postojankah svoje svetovne politike koraka Rusija naprej. Situvacija je kakor pred krimsko vojsko. Vsled zadnje razdelitve Poljske je bila Rusija prosta svojega zgodovinskega nasprotnika. Car se je pričel čutiti za gospoda Evrope. Kako usodno je vplivalo to na politični razvoj Evrope, se je pokazalo v revoluciji l. 1848. Narodi so plačali se svojo svobodo zločin, katerega so napravile vlade nad poljskim narodom. Po revoluciji je hotel car Nikolaj I. izrabiti vsled premagane revolucije nastalo slaboto Evrope, razbiti Turčijo in se polastiti Konstantinopla. Postal bi gospodar Turčije, ako bi ne intervenirala v zadnjem trenutku Anglija in Evropa. A carska roparska politika zato še ni zaspala; podala se je le na drugo polje. V 80. letih je razširilo carstvo svojo posest v centralni Aziji; Anglija mu je ustavila pot. Rusija se je približala toliko vshodni Aziji, da je vsak nadaljni korak vojna provokacija. Vpliv carstva vlada povsod, podvrže vse svoji volji; car je na poti do vlade čez Evropo — kakor pred krimsko vojno.

Interesi, katere zastopa Anglija v tej vojni, so kapitalistični interesi. In vendar je njen boj kulturni boj — boj za svobodni razvoj Evrope. Ako se carju posreči, premagati Anglijo, bode diktiral Evropi svoje zakone. K večjem bi se morale združiti Nemčija, Avstrija in Francija; to pa ni pričakovati, ker zadnja podpira carsko vlado. V tem leži velika nevarnost.

V vshodni Aziji prične boj, Evropi pa velja.

Kakšno naj bode stališče soc. demokracije v tej vojni? Simpatije delavcev so na strani Japoncev, ker sovraži zavedni proletarijat carski absolutizem. A to ne zadostuje. Ta zadeva se tiče direktno evropskega proletarijata. Težko se ima bojevati proletarijat pod političnim pritiskom kap. parlamentov — ali naj se postavi še pod pritisek absolutistične Rusije, ki bode vedno pripravljena, da pošlje svoje armade v Evropo, da ubije sleharni revolucijski pojav? Ali naj se narodi med seboj razmesarijo, da zamore triumfirati car čez Evropo?

Buržoazija bode ob priliki vojne povišala svoje šovinistične instinkte. Naloga soc. demokracije pa je, da privede proletarijat do mednarodne solidarnosti. V vseh deželah se mora proletarijat dvigniti, pripravljen mora biti na odpor proti vojni med evropskimi narodi. Protestirati mora proti politiki buržoazije, ki preskrbuje namene carstva in ki hoče predrugačiti Evropo v vazalne države Rusije. Proletarijat se mora bojevati potom svojega parlamentarnega vpliva proti podpiranju carske politike.

Parvus

Politični odsevi

V TRSTU, 21. januvarja 1904.

Koerberjev jubilej. Te dni je minulo ravno štiri let, odkar je osrečil gospod pl. Koerber avstrijske narode s svojim kabinetom. Kdo bi tajil, da je obračun tega 4 letnega vladanja velikanski deficit. Deficit na vsakem polju, deficit v politiki, deficit v gospodarstvu. Na gospodarskem, na socialnopolitičnem polju smo zaostali, na političnem nismo napredovali. Ko je Koerber nastopil, je skušal rešiti avstrijsko krizo potom nemško-čeških spravnih konferenc. Spravne konference so prišle in brezuspešno minule in danes, po 4 letih, jih Koerber zopet sklicuje.... Ko bi se dala naša avstrijska revščina ozdraviti s praznimi frazami, bi bil Koerber edino pravi mož. A to ne gré. Vedno glasneje se čuje glas nezadovoljnih narodov. Ta glas bode Koerberja končno podučil, da je nenaravni temelj te države pokvarjen in vir vsega zla. Ljudstvo kljiče Koerberju ob rojstvenem dnevu svojega kabineta: Skrajni časi je, da se vpelje splošno volilno pravico, kajti drugače mora država umreti! Ne mala sredstva torej, temveč radikalno kuro! Dvomiti je, da bi Koerber ta glas razumel. A dejstva mu bodo pot pokazala, ako jih ne bode razumel.

Sramotno klečeplastvo. Vladina liberalna stranka na Ogrskem je sklenila 20. okt. 1903. ednoglasno, da «se razteza politična odgovornost vlade na vsak čin krone in tudi na določbe poveljnega jezika; zakoniti vpliv drž. zbora ostane i tukaj». Ogrska zbornica zopet je sklenila 5 prosinca, da «je na Ogrskem vir vsega prava volja naroda, ki se izraža v zakonodajstvu». — To so sklepali možje, ki razumejo konstitucijo in katerim je blagostanje naroda več nego prazno klečeplaztvo. Proračunski odsek avstrijskih delegacij pa je sklenil 18. prosinca, da je «organizacija armade edino vladarju pripadajoče pravo». To so sklenili ljudje, katerim je politika — bicantinično klečeplaztvo pred habsburškim tronom. Avtor tega grozovitega predloga je vodja nemške «ljudske» stranke Derschatta. Taki predlogi izkazujejo velikansko razliko med Ogrsko in Avstrijo. Tam možje, kadar se grè proti absolutističnim pravicam vladarjev, tukaj pa — politični hlapci najgrše vrste!

Tržaški mestni svet razpuščen! Vlada je razpustila tržaški mestni svet, ki je bil izvoljen šele preteklo spomlad. Vzrok je dejstvo, da se ni oziral mestni svet na neko odločbo upravnega sodišča. Upravno sodišče je namreč pripoznalo, da so se vršile pri zadnjih volitvah nepravilnosti; mestni svet bi moral vsled tega nove volitve razpisati, kar pa ni storil. Vsled tega je razpuščen. Bližajo se torej nove volitve. Naše stališče bode isto, kakor smo naglašali pri zadnjih volitvah.

TEDENSKE NOVICE

Duhovniški popravek. Sprejeli smo in objavljamo: P. n. uredništvo *Delavec-Rdeči Prapor* v Trstu, ulica Boschetto 3. II. — Sklicujoč se na paragraf 19. tiskovnega zakona zahtevam z ozirom na članek: «Shod soc. dem. stranke v Ajdovščini», objavljen v številki 1. z dné 1. januvarja 1904. Vašega lista, da sprejmete v zakonitem roku na istem mestu in z istimi črkami nastopni stvarni popravek: 1. Ni res, da sem podpisani pripeljal «šturjsko gardo» pedesetorico klerikalnih kimovcev, ki so imeli edino nalogo vpiti živijo gospod župnik, za to so bili v krčmi pri farški kapi pogoščeni; res je pa, da nikomur nisem prigovarjal, iti na shod, da sem sam brez spremstva šel na shod, da nisem nikomur dal naloga, vpiti živijo gospod župnik, da nisem s kakim pogoščenjem v krčmi pri farški kapi prav v nobeni zvezi. 2. Ni res, da je ležal v naši vasi otrok samice Krašna na mrtvaškem odru že 6 dni, in da ga nisem hotel pokopati, ker je mati revna, da je moj vzrok, da nisem vedel, ali je krščen ali ne, puhel, ker mi je znano, da so otroci onih mater, ki so prisiljene iskati porodne pomoči v bolnišnici, že drugi dan po porodu krščeni; res je pa, da je bil ta otrok *vdove* Krašna, da je bil v Trstu rojen, umrl 22. dec. a šele 30. dec. kot krščen izkazan, da se je kot takimi cerkveni pogreb moral odložiti, da je bil krščen šele 9 dni po porodu, da je bil moj vzrok postavno veljaven, da pokopljem vsacega brez ozira na denar, če me le ne ovira kak postaven zadržek. 3. Ni res, da sem na shodu, ki je bil od naših v Šturjah sklican tako lagal, da se je kar kadilo, ko sem trdil, da se vozi sodr. dr. Ellenbogen s štirimi konji v državni zbor k sejami, in da ima njegova soproga v državnem zboru svojo ložo, da hodi svojega moža poslušati; res je pa, da sem to govoril, pa ne o dr. Ellenbogen, ampak o nekem drugem soc. dem. poslancu.

V Šturji, dné 5. januvarja 1904.

Ivan Kromar
župnik.

Opomba uredništva. Znano nam je, da so politikujoči farji nesramni v svojih «popravkih», a tako impertinentnega «popravka» vendar še nismo doživeli. Vrgli bi ga lahko v koš, ker župnik Kromar ne zna spisati popravka v zakonitem zmislu, ker «popravlja» stvari, katere popravljati sploh ni kompetenten itd. A objavili smo ta dopis samo zato, da izvé vipavsko ljudstvo, kakšni ljudje mu oznanujejo božjo besedo.... Fajmošter Kromar prizna torej sam, *da je bil otrok vdove Kraška 8 dnij na mrtvaškem odru*, brez da bi ga hotel pokopati! 22. decembra je otrok umrl, a šele 30. je bil «kot krščen izkazan»; mrlič je ležal *torej 8 dnij nepokopan* in to imenuje župnik Ivan Kromar «postavno». Res čuda, da ne reče, da je to tudi «krščansko». O celi stvari govorimo še, ker imamo še mnogo materjala. Za danes pa opozarjamo še enkrat drž. pravdništvo, naj se pobriga za to stvar in naj se oglasi! Druge laži čednega župnika pustimo ob strani. To eno dejstvo označi gospoda dovolj! Sramota!

Pekovsko gibanje v Trstu. Pekovski delavci v Trstu so stopili v odkrit boj za svoje pravice. Pripravljajo se najresnejši dogodki. Pekovski mojstri rabijo v tem boju najnižja sredstva in se poslužujejo protizakonitih stvarij. Pri pekovskemu mojstru Fabijanu Juriju dela neki Josip Durček vulgo «Arabo»; mož je vsak dan pijan kot kanon, stavkolomec in iz Trsta izgnan. Preje ni ta kreatura nikdar delal, zdaj pa je padel delavcem v hrbet in priskočil izkoriščevalcu na pomoč. Pri Fabijanu Vinku zopet izdeluje kruh neki vratar, ki je bil preje pri Lloydu uslužben. Pri Rivo Lenartu izdelujeta kruh kučijaž in čevljar. Delavci so poslali po kos takega kruha; bil je napol sirov. Mi opozarjamo komisijo za pregledovanje živelj na to svinjarijo! Mojstri imajo seveda tudi grozne jezike. Skrk na Aquedotti n. pr. je dejal policijotu, ki je stal poleg prodajalne, ko je šlo ravno nekaj pek. delavcev mimo: ustreliti je treba na te ničvredne, umazane delavce! Ta famozni možicelj misli, da mu bodo vojaški peki kruh izdelovali. Mojster Stegrušek ima 16 letnega pohabijenega učenca, kateremu služi peč kot postelj; delati mora za pomočnika. Delavce, ki so zahtevali nad. počitek, je dal ta gospodar proč, kruh pa izdeluje s 4 učenci. Takih slučajev je še tisoč. Mi opozarjamo prav resno obrtnega nadzornika, naj stori svojo prokleto dolžnost! Preglejte te luknje, v katerih se dela pod turškim razmeram! Drugače bodejo našli delavci druga pota. A obrtni nadzornik bode soodgovoren za vsak neprijetni slučaj.

Iz južnega kolodvora v Trstu. Sultani južne železnice so itak znani po svoji brezvestnosti in sirovosti. Zato je čisto umevno, da zapusti vsakdo službo pri temu izkoriščevalnemu podjetju, ako mu je to le količkaj mogoče. Tako se je zgodilo v zadnjem času, da so se pričeli železničarji v Ameriko izseljavati. V Ljubljani se je to pojavilo pod žeslom sultana Gutmanna, najbesnejšega nazadnjaka in zatiralca proletarskega gibanja. A tudi v Trstu se je pričelo razširjati to izseljevanje in tukaj igra Gutmanovo sultansko vlogo šef kurilnice g. Ferdinand Lorenc. Niti afričanski divjaki ne ravnajo tako z ljudmi, kakor ta mož. Najraje bi spravil vse zavedne železničarje ob kruh, da bi dobil potem delavce-sužnje, ki bi se mu klanjali ter mu pete lizali... A mož se moti! Pred kratkim sicer je prisilil 4 železničarje, da so zapustili domovino in se peljali v Ameriko. Ti štirje ga tudi ne pozabijo; pozdravljajo ga v «Rd. Praporju» in v «Eisenbahnerju», da bodo tovariši iz drugih krajev vedeli, kakega moža imamo v Trstu. Sramotno je seveda tudi za glavno ravnateljstvo, da se ne briga za turški regiment tega moža. Ali bi ne moglo poslati pametnega kontrolorja, ki bi skljical vso osobje skupaj ter preglede dal službene in plačilne razmere? Saj se dobi delavce v kurilnici, ki morajo opravljati po dve službi, ki ne dobe niti tistega, kar jim je predpisano. Ako se pritoži delavec, pa dobi grob odgovor. Zlasti Slovencem se to godi, ako ne razumejo jezik g. Lorenca. Kdor razume njegov jezik, je precej na boljšem. Slovence, prihajajoče od vojakov, se ne sprejme v delo itd. (Tudi «Edinost» bi se lahko brigala za to ponemčevanje v kurilnici! op. stavca). Naravnost škandalozne pa so kazni v tržaški kurilnici. Za vsak majhen pregrešek je človek iz službe odpuščen ali pa prestavljen v «Strafhaus» v delavnici za 4 ali 5 mesecev. Tako se odžre družinam od 50 do 100 gold. in to pri tej tako prokleto mali plači. Delavec, ki zasluži 1·30 gold. na dan in ki je napravil škode morda za 1 krono, se kaznuje tako nečloveško. Slično se postopa s kurjači in strojevodjami. Vsak mesec drug «turnus», samo da so manj prosti in da manj zaslužijo. Ako ne očisti kurjač enkrat stroj, se ga takoj drakonično kaznuje; in omeniti se mora, da niti dovolj «pucmateriala» ne dobi. G. Lorencu bi menda dopadlo, da bi pustil kurjač ženo in otroke nage in brez kruha.... Dolgo se ni nič slišalo od tržaške kurilnice. Zdaj pa se čuje vsak trenutek kako novico, odkar vlada sultan Lorenc. Enkrat ima opraviti s tribunalom, potem s finančno direkcijo; celo leto ni bilo druzega kot tožbe s tem človekom. Tudi obratni inšpektor ima z njim opraviti. Kako je priljubljen dokazuje dejstvo, da mora hoditi z revolverjem v žepu po mestu. Spravil je menda že toliko ljudi v nesrečo, da se boji.... Res, vprašati je treba: ali je glavna direkcija slepa? ali ne vidi to postopanje posameznega človeka, ki bi bil bolj primeren za turškega policaja ali ruskega kozaka kakor za šefa? No, mi bodemo nadaljevali boj proti izrastkom na kolodvoru in zavedni železničarji nas bodo v tem gotovo podpirali!

Zopet železniška nesreča. Poroča se nam: Dne 3. prosinca zvečer okoli 5. uri se je pripetila zopet železniška nesreča v sv. Andreju pri Trstu. Delavec Ivan Bergant je ta čas svetilke prižigal ter pri «Wasserkrahnu» iz lestvice padel. Revež se je težko na glavi in na desni roki ranil. Gospodje pri gorki peči bodo rekli, da je bil delavec pijan (kakor je to tudi glasilo kapitalistov tetka «Edinost» pisala!). A dejstvo je, da sta svetilničarja na drž. kolodvoru preobložena z delom. Noč in dan se morata zunaj na mrazu, v burji in dežju, po lestvicah in vozovih plaziti. Stokrat sta že prosila za olajšanje službe, a vse zamànj. Lahko bi preskrbeli merodajni uradniki še enega delavca, in tako bi se preprečilo take nesreče. Kadar se ubije delavec, takrat pa pade vsa odgovornost na — mrliča. To je zistem!

Ali je to nepoštenost ali ne? V nedeljo 17. t. m. so imeli v Ljubljani krščanski «demokratje» dr. Krekove demokracije, Gostinčar, Mojškerc in Puhar shod svoje demokraške zveze. Shod sam na sebi nima za nas nobenega pomena. Sklicali so ga pod imenom javni shod. Nihče ni vedel zanje, kam so se skrili. Po zadnjih shodih so silno preplašeni. Le mimogrede smo izvedeli po strani kaj nameravajo. Zaprli so se v skrito luknjo v Šelenburgovi ulici. Navzočih je bilo 45 fanatiziranih tercijalk in pa sto možakarjev, ki mislijo, da je greh če bi znali čitati in če bi se vzdržali alkohola. Kaj so govorili na tem shodu nam še ni prav jasno ali to vemo, da so storili to, v čemur so omenjeni mojstri prav dobro izvežbani. «Resnicoljubni» «Slovenec» je ta shodek le omenil a poročal ni o njem prav nič. Glavni namen shodka je bil napadati naše sodruge in naše delovanje. Nalagali so delavce uboge, da socialni demokratje niso več za volilno pravico in pogrevali tiste «resnice», ki jih je «Slovenec» v svoji katoliški zavesti zadnjič napisal. Sklenili so na tem shodku, da se nikdar več ne udeleže socialno-demokratičnih shodov in da tudi ne bodo pustili več, da bi se jim kak shod razbil, marveč bodo rajši prirejali tajne shodke, kjer lahko govore nemoteni. — *Klerikalci so toraj kapitulirali* pred delavstvom v Ljubljani. Ta sklep ne izvira od delavstva. Ta sklep so priporočali «vsečastiti» voditelji teh nesrečnih delavcev in sicer zato, da bi se jim ne primerila kaka nesreča. Saj vedo, da bi se prav lahko dogodilo, da bi se kdo predrznil in posegel med matadorje klerikalne in krščanske «demokratske» stranke. Danes primemo obrekujoče klerikalce samo za eno uho. V njih vrstah se obrekuje sodruga Breskvarja. Podtika se mu nekaj, česar Breskvar ni nikdar storil, samo, da bi se škodovalo novemu konsumnemu društvu. Mi danes ne posegamo v to stvar, *ali pozivljamo pa že danes dotičnega moža, ki tako nesramno škoduje in slepari, da pove svoje ime.* Če so pa «katoliški klerikalci» zadovoljni z vsemi lažmi, ki jih «Slovenec» ali pa kak drug klerikalen list razširja, in sicer vedoma razširja, potem so tisti klerikalci, ki odločujejo o takih stvareh in imajo odgovornost zato, čisto navadni ljudje, ki imajo namen slepariti in so namenoma nepošteni in zaslužijo, da bi jih človek podavil kakor škodljive podgane. Duhovnik dr. Žitnik, kot odgovorni urednik «Slovenca» n. pr. dela pod protektoratom ljubljanskega škofa; kajti ljubljanski škof Jeglič priporoča klerikalno časopisje, ki laže, priporoča torej tudi laži, ki se po teh listih razširjajo!

Pekovski shod v Ljubljani. 13. t. m. se je vršil v gostilni g. Vodiška izvanredni občni zbor ljubljanske podružnice pekovske zveze. Poročilo izkazuje 302 K 66 vin. dohodkov; 155 K 16 vin. se je odposlalo centrali; pri razpustu starege društva pa 150 K. Ostalo svoto se je porabilo v svrho podpor za brezposelne itd. Pri zadnji točki «Raznoterosti» je govoril sodrug Avbelj o delovanju društva v zadnjem letu. V začetku je imelo društvo veliko nasprotnikov, zlasti od strani črne gospôde. Preprečiti pa niso mogli centralizacijo, katero imajo zahvaliti zlasti delu sodruga Skrbica. Končno se je izvolil odbor, obstoječ iz sledečih sodrugov: predsednik Valentin Svajc, podpredsednik Fran Potočin, blagajnik Fran Jmavc, odborniki Valentin Avbelj, Fran Posavec, Ignacij Turek, Simon Jarec, revizorji pa Alojzij Kasal in Fran Posavec. Le naprej!

Shod železničarjev v Gorici se je vršil preteklo nedeljo. Zbranih je bilo 52 železničarjev iz proge Nabrežina-Kormin. Sklenili so ednoglasno, da si ustanove vplačevalnico s sedežom v Gorici. Na shodu sta poročala sodruga Kopač in Paneck. Značilno je, da je hotel lastnik hiše, neki grofiček, lokal odvzeti, pa ni šlo....

Shod čevljarjev v Mirnem pri Gorici se je vršil isto nedeljo. Pečal se je z ustanovitvijo konzumnega društva. Prislo je tudi nekaj klerikalnih podrepnikov, ki so hoteli shod razbiti. Domenili so že preje, da bodo proti upili in ako se govori tudi v korist delavcev. Posrečilo se bi jim to tudi, ako bi ne določilo predsedništvo štiri reditelje, ki so imeli nalogo, da postavijo vsacega na hladno, kdor moti. To je vzelo črnim fantom korajžo. Imena teh gg. so: Vovk Anton, čevljarski fantek je imel največji gobček. Nadalje je govoril neki Mozetič, ki je govoril za kramarje itd. Sklenilo se je po poročilu Kopača da se ustanovi konz. društvo; izvoljen je bil pripravljalen odbor, obstoječ iz sodrugov Cotič Ivan (predsednik), Brumat Josip (blagajnik), Vovk Fran (zapisnikar), Kobole Vanko in Batistič Elija (preglednika). Na shodu je govoril tudi sodrug Petejan. Po 2 urnem zborovanju se je shod zaključil. — Naprej!

Iz otroškega vrtca v Nabrežini čujemo vedno nove pritožbe. Učiteljica ima prav čudne nazore o svojih nalogah. V šoli razdeli otroke tako, da sedé bogati v prvih, revni pa v zadnjih klopéh. Pri neki poroki so smeli bogati otroci gledati, revnim pa je to prepovedala itd. Mali sinček učitelja Tanceta je baje gospodar v tej šoli. Ali bode to dolgo trajala gospica učiteljica?!

Glavarstvo v Sežani še danes ni rešilo rezolucije, skenjeno od članov bolniške blagajne pred kakimi 3 meseci. Glavar pravi, da velja odlok, ki smatra odbor veljavnim, ako ravno se ne udeleže delodajalci sej, le za čevljarje na Dunaju. To je seveda nezmisel in mi le prosimo, da prične sežanski «amtsšimel» malo hitreje korakati.

Iz papirnice v Podgori. Pred kratkim je bil odpuščen iz dela star delavec, katerega je izkoriščala papirnica že 50 (reci petdeset) let. Vsled tega nečloveško brutalnega čina so obdržali podgorski delavci shod po § 2 zbor' zak. Sklenili so odposlati lastniku tovarne pismo, v katerem protestirajo proti temu dejanju. Radovedni smo, ali bode ta plemeniti gospod svojo napako uvidel ali ne. 50 let mu je prodajal delavec svojo delavno moč, mu kopičil bogastvo. Mesto da bi se dalo revežu primero penzijo, se ga sune na ulico. Sramotno! Delavci, združite se, da zamorete odbiti take nečloveške napade!

Zanimivosti iz Radovoljice. O žalostnih a resničnih dogodkih iz Radovljice na Gorenjskem nam poroča mož, ki je potoval te dni skozi mesto. Omenimo, da imamo v podporo teh poročil dovolj prič na razpolago. Ko je bila v Radovljici nova sodnijska palača zidana, so sklenili mestni odborniki, da zidajo tudi mestno hranilnico. Kupili so v ta namen za visok denar nasprotno sodnije trivogali svet. Pametnejši odborniki so svetovali na občinski seji, naj se zida poslopje sredi tega sveta. Na ta način bi se lahko uresničil okrog poslopja lep park, kar bi bilo v ponos vseh občanov. A prišlo je drugače. Nakrat se pokaže pri seji stavbeni načrt, katerega je napravil g. Hronjek. Po načrtu bi imelo stati hranilnično poslopje ob koncu. Po ugovoru g. Otona Homan in drugih je bil ta načrt zavržen; g. Homan je bil zato, da se zida poslopje na sredini trivogala in toliko od ceste, kakor se je zidalo sodnijo. Ta ideja se je pa zavrgla in poslopje je danes v kaz Radovljici. Tukaj nastane tudi še zanimivejše vprašanje: zakaj ni občina poslopje sama zidala? zakaj se ni poverilo delo recimo radovljskemu stavb. društvu? Na ta način bi lahko prebitek občini ostal. A delo se je oddalo nekemu Hronjeku, ki menda niti stavbinski mojster ni. Zgodilo se je vse to zlasti uradniku Ceni na ljubo. Hudomušni ljudje pravijo, da ima ta Cena sploh nekaj opraviti pri celi stvari.... No, pričelo se je zidati in zidati, a kako? Stavba visi proti Pretrgu, ako jo pogledaš ob graščinskemu vrtu. Vprašati bi bilo tudi, ali so hodniki dovolj široki, ali je poslopje dovolj visoko itd. Pri kolodiranju ni bilo načrta in zato se nista hotela podpisati odbornika gg. Kosmač in Mali, ko se je imelo poslopje prevzeti. Občina je nezadovoljna, — kajti občino tvorijo vsi ljudje in ne le slučajno izvoljeni odborniki. Take mahinacije so v sramoto občine in izvirajo iz žalostnega volilnega reda, ki daje posameznikom vso moč v roke. V občinskem odboru sedi 17 odbornikov; od celega mesta izvoljenih je 4, uradniki volijo zopet 4; skupno 12 velikih davkoplačevalcev pa voli tudi 4 odbornike; 5 pa se jih pošlje brez volitve v odbor. Celo mesto ima torej le 4 zastopnikov; 12 bogatinov pa jih ima 9. — Jaz menim torej, da je prva naloga radovljskih meščanov, da prevrnejo to volilno krivico. Potem bode mesto napredovalo.

Igranje z življenjem. Neskrbnost trbovljskega inženerja Lapornika je brezmejna. Pri diskuziji se pritožavajo ubogi rudarji, da so ob uhodu in izhodu v jami v večni nevarnosti. A vse tožbe ne pomagajo nič. Po rovu, po katerem prihajajo in odhajajo rudarji, se sreča vedno hlapca s konji, ki pelje vlak praznih vozov. Rudarji se morajo v stran pomikati, da se jih ne povozi, — ali kamu? Med steno in tekočim vlakom je komaj 40 do 50 cm. prostora; poleg tega so nekateri vozovi razbiti, da molé njih železni deli na vse strani in lahko človeka poškodujejo. Res je, da so kamrice za ogibanje napravljene v odmorih do 50 m.; a v njih ima komaj 10 oseb prostora; včasih so tudi z drugimi stvarmi napolnjene. Rudar mora pred vlakom kar bežati. — Premodri gospod Salomon, kje ste? Pokažite se!

Nekaj za črvno bolezen (gljivavost). Stranišča v trbovljskem rudniku so kakor nalašč tako napravljena, da se zamore razširjati grozna rudarska bolezen. Prvič so prenizka, drugič napolnjena s zaduhlim plinom, da ugasne luč in da človek ustopivši skorej omedli. Ali je res trbovljska premogokopna družba tako revna, da ne more nakupiti malo karbolskega prahu ali pa živega apna? Kadar pride ravnatelj v jamo, letajo priganjači tako, da bi se skoraj pobili; vse najdejo ob takih prilikah, celo karbol. A kadar ni mačka doma, plešejo miši in priganjači ednako. Res; v taka gnezdišča nevarnih boleznij naj bi utaknil modri Salomon svoj nos.... Neka brošura o črvni bolezni predpisuje, da se mora rudar roke umiti, predno pojé kos kruha. To je jako lepo! A trbovljski rudar dostikrat niti vode za piti nima, kaj šele za umivanje. Kadar je vodonosec bolan, ne dobé rudarji skozi cel šiht vode. Posode za vodo so tako nesnažne, da se človeku gnjusi; vodonosec jih sicer izplaknje, a sredstev nima, da bi jih dobro izpral (jesih itd.). Tudi so posode odprte; v njih se nabira vsled tega rudniški prah in z njim raznovrstne bacile. Gospodje zdravniki se čudijo, da je vedno toliko bolnikov. Ej, preglejte enkrat te posode! Kadar teče posoda, vzame vodonosec ilovice in zamaže odprtine.... Preje omenjena brošura pravi, da se naj rudar po delu umije. Ali se naj oženjen vpriča svojih otrok do nagega sleče? To je pač kapitel iz knjige kapitalistične morále. Tudi na cesti ali za kakim grmovjem se ne more rudar sleči. Tu manjka kopališč, za katera se pa živa duša ne briga. Tako je terén pripravljen za razširjenje raznovrstnih boleznij. Mi svarimo, a nikdo nas ne posluša, ker je revež ničla za kreature trbovljskih krvosesov!

Odgovor priganjača. Trbovljski priganjač Kos je prišel 10. t. m. k zidarjem na delo ter se zahvalil sodrugom, da so ga pribili v listu. Seveda je trdil, da ni istinito, kar je pisal «Rdeči Prapor» ob priliki volitev o njegovi osebi. Medtem pa pride eden tistih delavcev, kateri so dali Kosu volilni listek podpisati. Eden naših sodrugov ga praša: ali je res, da ti je Kos povedal, zakaj si se podpisal? Delavec pa odgovori: Ničesar mi ni povedal! Blamirani priganjač je dejal nato, da ga nič ne boli, ako se ga pribije v listu, kajti g. Drasch ga hvali vkljub temu.... Nam je prav!

Madjaronska pravičnost. Slovaški poslanec dr. Veselovski je dejal na enem svojih shodov: «Ne izvolite nobenega defravdanta in izdajalca, temveč le Slovaka!!! Za te besede je dobil mož eno leto ječe. To je betijarska pravičnost!

Socialistična občina. V ogrskem mestu Nagy-Zerind so oddali pri zadnjih volitvah vsi volilci, od sodnika pa do nočnega čuvaja, svoje glasove za soc. kandidate. Občina je popolnoma v soc. dem. rokah.

Papež bogatinov. Pred kratkem je izdal papež Pij X. spis, ki dokazuje, da smatra katoliška cerkev današnjo kapitalistično družbo za «božji red». Le par točk naj omenimo: 1. Družba je po božjem redu sestavljena iz neednakih delov. 2. Iz tega sledi, da mora obsegati vladarje in podanike, delodajalce in delojemalce, bogatine in reveže, imenitne in priproste. 3. Privatna lastnina je pod vsakim pogojem naravno pravo (!) itd. To je princip papeževe «krščanske demokracije». Prvi cerkveni pisatelji pa so rekli, da je bogatin tat, da je privatna lastnina rop. Kdo ima zdaj prav?

Požrtvovalnost delavcev in kapitalistov. Nemški tovarnarji so pričeli nabirati za svoje tovariše v Krimitšavu. Nabrali so pa le 30.000 markov. Toliko so nabrali berolinski delavci v enem dnevu za svoje brate.

Razžaljeni nemški Viljček. Sodruginja Rosa Luxemburg, znana pisateljica in žurnalistkinja, je dobila 3 mesece ječe radi «razžaljenja» Viljčkovega veličanstva....

5 sakramentov v 5 minutah. V Genovi je umirala 18letna Berta Hug. Na smrtni postelji je bila krščena, sprejela spoved, obhajilo in birmo, nadalje se je poročila cerkveno in dobila še sv. olje. Vse to v par minutah. Hitro je bilo, ka-li?

Strankarsko časopisje. Naši poljski sodrugi so pričeli izdajati dva nova lista. V Lvovu izhaja tednik «Glas Robotniczy», katerega namen je boj proti korupciji. Nadalje izhaja še «Robotnik Slaski» z lasti za rudarje. E pur se muove!

Stavka v Krimitšavu je končala brezuspešno. Kapitalistični krvosesi so zmagali na celi črti.

KRONIKA UBOGEGA VRAGA

Zaplenjeni! Zopet enkrat nam je prečrtalo preslavno državno pravdništvo naše račune. V zadnji številki nam je zaplenilo zadnji odstavek uvodnega članka «Fanatizem». Odstavek je čisto nedolžen in drž. pravdnik je moral biti prokleto slabe volje, da je našel v teh vrsticah nevarni zločin.... No, zdaj je država — hvala bogu, hudiču pa figo! — zopet enkrat rešena. Le to je žalostno, da ni dobilo drž. pravdništvo niti en iztis zaplenjenega lista. Ja, mi živimo v žalostnih časih in smo postali jako, jako previdni. Nikar se hudujte, g. drž. pravdnik! Addio!

Dr. Janezu Ev. Kreku v spomin! Vi imate jako dober spomin, gospod doktor sv. pisma. Spominjali se bodete torej gotovo na shod, katerega ste priredili julija l. 1898. v gostilni «pri kroni» v Rojanu pri Trstu. Na shod so prišli žalibog hudobni socialisti in zato niste hoteli nič povedati. Pač pa ste obljubili, da pridete v Veliken Šmarnu zopet v Trst in da priredite javen shod. Omenjeni praznik je prišel, prišlo je drugo, tretje, četrto leto. — Vas pa ni bilo. Zdaj Vas vpraša ubogi vrag, — ali ste pozabili na Vašo obljubo? Pridite, pridite vendar, g. doktor!

Saša Jaša.

Socialni pregled

Kongres soc. občinskih svetnikov.

Te dni se je vršil v Parizu kongres soc. obč. zastopnikov, katerega se je udeležilo 75 delegatov, zastopajočih 615 občin. — Najprve se je sprejela resolucija, ki zahteva ureditev vseh potrebščin iz davkov na dohodke in dedščine. — Potem se je razpravljalo o socialni higijeni. — Zanimiva je sprejeta rezolucija gledé občinskih podpor, katera zahteva: 1. Podpore za otroke v prvi starosti. 2. Podpore otrok do 13. leta (šolske kantine). 3. Podporo onemoglih in starčkov. 4. Začasno podporo za slučaj bolezni in brezposelnosti. 5. Ureditev otroških bolnišnic; brezplačno izdajo zdravil v nujnih slučajih; zdravniški poseti v hiši in bolnišnice za težke slučaje; bolnišnice naj bodo posvetne. — Končno se je sprejel novi komunalni program, ki obsege sledeče točke: 1. Politične zahteve: občinska avtonomija, razširjenje pravice do interkomunalnih zvez, pravica do referenduma, plača za občinske svetnike. 2. Gospodarske zahteve: javna dela (promet, razsvetljava itd.) naj izvršuje občina; osemuren delavnik za občinske uslužbence, tedenski počitek, minimalna plača, določena od strok. organizacij; izvolitev delavskih nadzornikov za občinska dela; starostna preskrba občinskih uslužbencev, pospeševanje na soc. temelju stoječih delavskih produktivnih zadrug; razveljavljenje privatnih posredovalnic za delo in brezplačno komunalno posredovanje dela pod kontrolo delavskih zbornic in organizacij; subvencioniranje delavskih zbornic, strok. društev v razmerju članov. 3. Občinski bižé: občinsko zavarovanje za slučaj požara. 4. Poduk: brezplačni in interkonfesionalni poduk na vseh stopinjah; ureditev obrtnih šol, šolskih kantin in garderob, kolo-

nij za počitnice, šolskih kopelj; poduk v higijeni; brezplačnost učnih sredstev; podpiranje posvetnih knjižnic, izobraževalnih društev, ljudskih univerz itd. 4. Socialna pomoč: bolnišnice naj bodo posvetne, starčke in sirote naj se preskrbi v družinah, potrebnim naj se pomaga pri stanarini, ureditev nočnih azilov ter otroških inštitutov, podpiranje mater. 5. Javna higijena: nadziranje stanovanj, delavnic, vodovodov, jedil. 6 Odstranitev mravnostne policije.

Varstvo stavbinskih delavcev na Bavarskem. Soc. poslanci v bavarski zbornici so vložili predlog, po katerem se zahteva od vlade zakon gledé varstva stavbinskih delavcev. Zakon naj se ozira zlasti na sledeče točke: 1. Način «gruštov». 2, Varstvene priredbe pri visokih stavbah. 3. Uslužbenje žensk in otrok. 4. Varstvo delavcev tlaka. 5. Varstvo pri globokih stavbah. 6. Varstvo pri delu v komprimiranem zraku itd.

Pekarije in konditorije v Braunschweigu označi ministerialni odlok od l. 1903. Delavnice morajo biti vsaj 3 m. visoke in obsegati okna. Okna morajo biti sposobna za ventilacijo. Tla delavnic morajo biti močna in k večjem ½ m. pod zemljo. Stene se imajo vsaj vsako pol leto enkrat beliti. Stranišče ne smejo biti v neposrednji bližini delavnic. Na vsako osebo mora priti vsaj 15 kubiknih m. zračnega prostora. Temperatura ne sme prekoračiti 35 stopinj C. itd. Kaj bi rekli n. pr. tržaški pekovski mojstri na take odredbe?!

Pisarno za socialno politiko hočejo uresničiti v Berolinu. V ta namen so se združila razna društva. Pisarno bode vodil prof. Francke in bode obsegala razne knjižnice in čitalnice.

Osemurnik in bolezen. V mestnih podjetjih v Stuttgartu se je vpeljal pred kratkem osemurnik. Posledica tega je pomembno znižanje bolniških slučajev med delavci.

DOPISI

Zagorje ob Savi. V našem občinskem odboru imamo res «možake» z gosp. Rihardom na čelu. Da bi bile bolj možate tudi najzadnje zagorske babnice, kaže sledeči slučaj: «V Dolenji vasi je bil most čez medijo, tako slab, da se je bilo bati, da pade kakšni voznik z konji vred v vodo. Sodrug Čobal je pismeno opominjal občinski odbor, da naj se most popravi. Občinski odbor je poslal meseca oktobru g. Pavla Weinbergerja k g. J. Robausu v Dolenji vasi; Weinberger je dejal, naj Robaus most takoj popravi kar bode veljalo, plača občina. G. Robaus ni začel to delo prvi dan; ko sreča g. Weinberger sodruga Čobala, mu pravi: ali je že začel Robaus popravljati most? Čobal pravi: ja, mislim danes; na to pravi g. Weinberger: mene je pooblastil občinski odbor, da naj oddam to delo, plačala bode občina! Ko je bil most zgotovljen, prišel ga je gledati tudi oče župan, seveda če je dobro popravljen; kolikor o temu razume, to je seveda druga stvar. Sedaj je položil Robaus račun, da se mu plača, — čujte in strmite; delo se odda, ogledati se pride, ali plačati pa hoče g. župan samo polovico!!! G. župan, se li kaj sramujete? Tukaj, ko je popravil Zagorjan most, bi radi plačali polovico. Kako pa je bilo pri šoli, ko je vse polovico več stalo, kakor je bilo proračunjeno? Ja kmet, most je popravil zagorski revež, šolo pa je zidal mariborski kapitalist! Zagorski delavci, ali je vreden ta kramarski junak, da mu nesete še kakšni krajcer v prodajalno? Zagorski kmet, ali boš še hodil k temu gospodeku, ki gleda, da so velike naklade, kadar pa ti kaj delaš, pa bi rad zastonj? G. Mihelčič pa ne stori ničesar zastonj! Ko je bil še načelnik bolniške blagajne, je poslal enkrat račun od tega, ko je pošiljal na pošto; od drugih pa zahteva vsako delo na pol zastonj. Seveda, revež naj zastonj dela, ker je za delo ustvarjen; g. Mihelčič pa, ki misli, da ima privilej v Zagorju, ni niti koraka napravil v korist kakšnega delavskega inštituta; tako se misli, da tudi pri občini ne stori ničesar zastonj... Da pa boste plačali za most, to vam garantiramo, g. Mihelčič; če ne z dobro voljo, bodemo poiskali druga pota. Saj mislimo, da če imaste še kaj sramote, ne bodete pustili da bi moral človek najprve delati in potem delavski zaslužek skozi sodnijo iztirjati? Saj ste vendar «delavski prijatelj», kaj ne? Dvakrat ste že pokazali to prijaznost; Vaše humoristično postopanje pri štrajku in sedanji slučaj Konečno bi Vas še opomnili na vaše demisije, iz časa ko ste hoteli biti italijanski konkurent, in pri zadnjem štrajku; to pa zavoljo tega, ker Vas bodemo povabili v kratkem na shod, da zopet demisijonirate, kjer bi se vas in vaše milosti jako radi znebili.

Vaš prijatelj.

Trbovlje, prosinca 1904. — Kakor se vidi, bodemo morali napraviti posebno «Kroniko ubogega vraga» za Trbovlje. Dan ne mine, da bi se ne prigodila v kraljevstvu Trpotic-Drasch ta ali ona šikana. Priganjači ubogih sužnjev, imenovanih «rudarji», si jemljejo v vzgled njega puhlost, pardon, visokost kralja Drascha. Evo zopet slučaj! Priganjač g. Gorjup «na rampah» je prepovedal svojim delavcem posetovanje gostilne g. Kunsta, t. zv. «barake». Delavci so se zbali tega ukaza in ne gredo več v gostilno. Preje so hodili delavci v to gostilno zajutrkovati in večerjati, — zdaj morajo včasih cel dan lačni delati, ker sovraži Gorjup vsakega, kdor je prijazen z delavci. Ali hočete s tem «gljistavost» prignati? A Vašega namena, g. Gorjup, ne dosežete. Organizirani delavci bodemo odškodovali od Vas bojkotiranega gostilničarja z obilnim obiskom. Kamu zahajamo v našem prostem času, Vas briga «en šmaren». Prihodnje Vam povemo še kaj!

Rdeča straža.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

„Akademie“ revue socialisticka, sešit 4, ročnik VIII. Vsebina: Dr. Ed. David «Dobyti politicke moci» — F. Austerlitz «Dualism a socialne demokracie» — F. Modraček «K roztržu ne strane radikalnh pokrokove» — Verus «Findy a nyni» — dr. Winter «Anketa o kartelih v Nemcku», — Hlidka umelecka a literarni, narodohospodarska, politicka a socialni. — Priporočamo!

„Arbeiterschutz“ Nro 2, letnik XV. Vsebina: b—d «Die sociale Bedeutung der aussergeschlechtlichen Syphilisansteckung» — Fr. L. «Alkoholismus und Krankenkasse» — «Die Berkwerksbrnderlanden im J. 1899» — Rundschau — Fortschritte der Arbeiterschutzgesetzgebung — Sociale Hygiene — Krankenversicherung — Unfallversicherung — Judicatur des Vervaltungsgerichtshofes — Notizen — Sprechsal — Berichte. — Priporočamo!

STRANKARSKE VESTI

Tržaško delavstvo priredi dne 23. zvečer v gledališču Politeama Rossetti v prid «Delavskega Doma»

Veliki ples

s petjem in koncertom in predstavo,

Več na okljicih.
Pridite vsi!

Za organizirano delavstvo v Avstriji. Več kot 900 mizarskih pomočnikov v Pragi stoji vsled brutalnosti podjetnikov sredi zime brez kruha. Pet tednov že traja ta velikanski boj. Edini «zločin» teh naših bratov je, da pripadajo organizaciji in da so si priborili v raznih delavnicah deveturni delavnik. Organizacijo razbiti, deveturnik odvzeti, to je namen podjetnikov. Dolžnost vseh delavcev je, da podpirajo ta boj. Sodrugi delat! Pokažite Vašo solidarnost. Boj praških bratov je boj celokupnega delavstva, njih zmaga bode zmaga vseh. Vse podpore so vposlati na naslov: Redakcija «Die Gewerkschaft», Dunaj, VI. Mariahilferstrasse 89 A. Kvitirani bodo v «Arb. Ztg.».

Za avstrijsko strokovno komisijo:
A. Hueber, tajnik.

Pozor! Razširjajte užigalice „Rdečega Praporja“! Naznaniti moramo, da so te užigalnice sedaj veliko boljše in finejše; danes tekmujejo lahko z vsakim drugim užigalicam. Torej razširjajti jih, delavci! Vsaka škatljca užigalic prinaša Vašemu edinemu listu dobiček! Torej na delo!

Upravništvo.

Slikarsko in pleskarsko društvo v Ljubljani vabi Vaše blagorodje najuljudneje na plesni venček, ki se vrši v nedeljo, dne 24. junuvarija 1904. v kazinskem steklenem salonu. Sodelovala bo slav. društvena godba. Čisti dobiček je namenjen podpornemu zakladu za bolne in onemogle. Začetek ob 8. zvečer. Vstopnina 40 kr. V predprodaji 30 kr.

Eksekutiva jugoslov. soc. dem. priredi dne 2. svečana v Del. Domu VELIKO VESELICO s plesom, petjem, koncertom etc. v prid «Rdečega Praporja». Več prihodnjič.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

ALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
ALESSANDRA LEVI-MINZI-JA
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

KAVARNA
„Unione“
PREJE
„Tedesco“
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi Vse pijače poceni. Napitnina je izključena

Sodrugi!
Pirjevec Jaka
V NABREŽINI
priporoča svojo gostilno, v kateri toči izvrstno pristno belo in črno vino, na razpolago so tudi merzle in tople jedi, vsako uro, po najnižji ceni. Obenem naznanja sodrugom, da je njegov prostorn vrt za prirejenje shodov vedno na razpolago.
Jaka Pirjevec
gostilničar

Leto VII. TRST, dne 29. januvarja 1904. Št. 5.

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.
Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3, II.

V SPOMIN KRVAVIM ŽRTVAM FEBRUVARSKEGA VIHARJA L. 1902.

Krvava obletnica se bliža zopet in tržaški proletarijat se pripravlja resno, da pokaže svojo solidarnost z ustreljenimi brati. Drugo leto je že preteklo, odkar so pokale po Trstu avstrijske puške in ubile 14 mladih življenj, 14 avstrijskih državljanov. Drugo leto je minulo, a v spominu tržaškega delavstva, še ni krvava slika izbrisana, — še ni in ne bode nikdar izbrisana!

Tudi letos bodo korakale mase tržaškega proletarijata na pokopališče in izkazale na ta način mrtvim tovarišem zadnjo čast. Predstoječa slika nam predočuje bronasti venec, katerega so kupili tržaški delavci s svojimi trdo zaslуženimi krajcarji in katerega bodo položili na dan obletnice (14 svečana) na gomilo ustreljenih bojevnikov. Na ta način hoče delavstvo dokazati in demonstrirati, da živi v njem isti duh, kateri je silil mrtve sodruge pred nabasane puške oficielne Avstrije. Dà, isti duh živi v naših srcah, ista krv se pretaka v naših žilah, isti cilji nam stoje pred očmi, — proletarijat ne pozabi svoje mrtve ker razume svojo zgodovinske nalogo, ker hoče sezidati boljšo bodočnost!

Politični odsevi

V TRSTU, 28. januvarja 1904.

Meje paragrafa 14! V delegacijah so se izjavili poleg raznih delegatov tudi ministri zato, da se ne uresniči trgovske pogodbe z inozemstvom potom § 14. Baje je tudi cesar za-to. S tem pride pa zopet vprašanje našega parlamenta na dnevni red. Ako se ne sme rešiti trgovske pogodbe potom § 14., torej na absolutistični način, — potem jih mora rešiti ravno zbornica v zmislu konstitucionalne uprave. Zbornica pa je nezmožna za vsako delo, večna obstrukcija jo je spravila ob rob propada. Tudi iz tega stališča torej se sme pričakovati razpust te nezmožne karikature parlamenta in razpisanje novih volitev na temelju demokratične pravice.

Socialisti v občinskem svetu. V zadnjem času so si priborili socialisti raznih avstrijskih mest več sedežev v občinskem svetu. V Dunajskem Novemmestu imajo 3 poslance, v Schönbornu 4, v Dobernu vse mandate 3. razreda, v Binsdorfu je celo župan dober sodrug, v Krišvicu sedi 5 poslancev, v Walterdorfu 4. Pa gré le naprej.

Avstrijski državni dolg je znašal koncom leta 1867. skupnih 5425 miljonov kron. Do danes je narastil dolg na 10.000 milj. Obresti in armotizacija za l. 1904. znašajo 358 milj, uprava dolga čez $1^1/_2$ milj. Največji del te svote požre vojaščina. Troški za armado, novo orožje, penzije za oficirje, vojni dolgovi itd. so požrli od nekdaj avstrijsko bogastvo. L 1904. stanejo armada, domobramstvo ter obresti za vojne dolgove čez 700 milj. kron. Za poduk in veronauk pa se izda celih 84.6 milj. kron. Predno da državo 1 krono za šole, položi 120 kron na oltar militarizma....

Položaj na Ogrskem se poojstruje dan za dnevom. Min. predsedniku Tiszi, «ogrskemu Bismarcku», se doslej še ni posrečilo, da bi premagal obstrukcijo. Zamànj se je ponižal in fehtaril pri najhujšemu nasprotniku svojega habsburškega gospodarja, pri Kossuthu. Zamànj so bile koncesije na več kot predrzne zahteve neodvisnih poslancev. Obstrukcija ni umrla. Zdaj se vidi, da ni obstrukcija bojno sredstvo neodvisne stranke, temveč da živi in tli v vseh nevladinih strankah. Tisza je menil, da bode z dobrim kaj opravil. A zdaj zbija zopet po svoji sablji in povsod se čuje glas, da hoče uničiti obstrukcijo potom sile. Najprve hoče baje opravilnik spremeniti. A pričakovati je, da se postavi ob tej priliki pretežni del komaj pomirjenih Košutovcev zopet proti Tiszi. Potem bi bila situvacija še hujša. In ako razpusti Tisza zbornico, — kaj mu pomaga? Vlada vidi, da stoji dežela za obstrukcijo in se boji novih volitev. Tako so pričakovati važni dogodki. In vendar je čisto gotovo, da tudi na Ogrskem paliativna sredstva ne pomagajo. Naša monarhija je neozdravljivo bolna, dokler ne bodo dežavniki razumeli, da je edina zdrava pot — soc. dem. program: Ločitev Avstrije od Ogrske!

Za koalicijsko pravico. Ogrski min. predsednik je izdal naredbo, po kateri ima vsak sodnik pravico, prepovedati shode. To je razburilo ogrsko delavstvo. Naši sodrugi so pričeli akcijo čez

celo deželo. Na nedeljo prirede povsod protestne shode. Za shod v Budimpešti se je izdalo nad 30.000 vabil. Poleg tega izdà stranka letak v 200.000 izvodih.

Rusi in Japonci. Položaj se je momentano zelo zboljšal. Zdaj se pričakuje ruski odgovor na japonsko noto. Ta odgovor prinese Japoncem gotovo nove koncesije gledé Koreje in tako je skoraj izključeno, da bi pričela vojska v doglednem času. Najzanimivejše pri celi zadevi je stališče japonskega in ruskega proletarijata. Medtem ko se prepirate vladi obeh držav, ko hujskajo oficielni patriotje v krvavi boj, so pričeli japonski socialisti živahno akcijo proti vojni. Po celi državi prirejajo shode, na katerih protestirajo vzajemno z japonsko inteligenco proti vojni. Ruski revolucionarni delavci so izdali obenem proklamacije, ki protestirajo proti krvoločni politiki carjabatjuške. Proletarijat simpatizira torej med seboj, vlade pa ščujejo v vojno.

UPANJE NA NAJBLIŽNJO BODOČNOST

Pod tem naslovom je objavil veliki angleški učenjak Alfred Russel Wallace v londonskem tedniku «Clarion» članek, katerega prinašamo v naslednjem. Wallace spada med najpomembnejše učenjake našega časa. Obenem z Darwinom je našel zakone razvoja človeštva. Evo njegove nazore:

«Jaz ne pričakujem velikih političnih in socialnih sprememb od prihodnjega leta. Pač pa upam, da bode naraslo veliko gibanje med delavci v prid pametnejši in pravičnejši vladi in socialni organizaciji. Jaz upam, da bode v naprednejših državah delavsko gibanje postalo tako močno, da bode nasprotovalo reakciji uspešno in pričelo zakonodajstvo, ki bode razširilo osebno svobodo in omejilo izdatke za vojaščino. Dogodki zadnjih časov dokazujejo vsakemu mislecu, da ne bodo sedanje vlade civiliziranih držav s svojimi močnimi vojaškimi in birokratskimi organizacijami nič sar zboljšale. Te organizacije so nevarnost za svobodo, za narodno nravnost in za vsako napredovanje. Te organizacije so nam pokazale v prvi dobi novega veka slučaje hinavstva in zločina napram svobodi, človeštvu in krščanstvu, kakor jih je malo v moderni zgodovini.

Komaj se je posušilo črnilo na spisih konference v Haagu, ko so se vrgli podpisanci na slabotneje narode. Anglija je padla v Južno Afriko z ognjem in mečom in je oropala republiko za neodvisnost, katero ji je preje garantirala. Združene države v Ameriki so podjarmile v krvavi vojski za neodvisnost se bojujoče Filipine. Rusija, ki je skljicala konferenco v Haagu, je pričela zasledovati žide in «duhoborce» radi vere, je vzela Fincem svobodo. Vse te tri vlade, kakor tudi Nemčija in Francija, so napadle Kitajsko.

To so dejanja oficielnih in vojaških vladarjev narodov, ki korakajo baje na čelu civilizacije in religije! In nočejo se predrugačiti.

A prvič v svetovni zgodovini imajo delavci — vir vsega bogastva in vse civilizacije — priliko, da se organizirajo in dobijo glas v občinski in narodni vladi. Kadar se zavedajo svoje moči in postanejo edini glede svojega cilja, prične novi čas!

V prvi vrsti morajo postati delavci edini, potem bi morali zmanjšati militarizem in ga končno odstraniti. Nadalje se mora spremeniti birokracijo v slugo ljudstva. Tretjič mora postati zakonski aparat bolj ednostaven. Največje vseh ciljev pa je: organizacija dela, odstranitev prava do podedovanja in uresničenje ednake priložnosti do dela za vse. Ti cilji prinesejo tudi pravi individualizem, ki je v današnji družbi nemogoč.

Prvič v zgodovini človeštva skušajo delavci končati internacionalno hujskanje. Narodi postajajo bratje in čislajo čednosti, katere ima vsak med njimi....

Narod je vedno boljši od svojih vladarjev. A vladarji imajo moč, bogastvo, tradicijo in nenasitljivo hrepenenje po vladi. Ostane torej le ljudstvo, od katerega je bodočnost človeštva odvisna!»

TEDENSKE NOVICE

Kaj je nesramnost? Sobotni «Slovenec» piše: «Na zadnjem soc. dem. shodu je Linhart izbruhal iz sebe mnogo laži. Ker smo ga radi tega prijeli, odgovorja sedaj: «Res je, da dr. Šušteršič ni glasoval za nove vojake, ampak tudi proti ni glasoval». Tu je Linhart zopet obsedel na laži, kajti dr. Šušteršič je tudi proti glasoval. Navedemo lahko 10 prič!! — Za tako infamijo nima pošten človek skoraj odgovora. Tako lagati, tako impertinentno resnici v obraz pljuvati, zna pač le list, katerega čitatelji so duševno bolni. Ko je prišla nova vojna predloga v državni zbornici na glasovanje, so hoteli nekateri poslanci iz dr. Šušteršičevega parlamentarnega kluba proti temu zvišanju armade glasovati. Reški «Novi List» je poročal iz najbolj zanesljivega vira, *da je sklenil klub po pritisku svojega predsednika dr. Šušteršiča, da se uzdrži glasovanja.* Dr. Šušteršič je kriv, da ni klub proti glasoval, s svojo avtoriteto je premagal nasprotnike vlade in se prodal Koerberju. Kdor ne veruje, naj čita parlamentarna poročila. In zdaj vprašamo: ali je to nesramnost ali ne? Duhovnik dr. Žitnik je odgovoren urednik tega lista, ki stoji pod pokroviteljstvom škofa Jegliča. Obadva, odgovoren urednik kakor škof, sta torej zaščitnika javnih lažnjivcev!!! Ali se more govoriti dostojno s takimi moralnimi propalicami? Fej!!

Pobožne device iz tobačne tovarne v Ljubljani so objavile v sobotnem «Slovencu» dopis, ki je naperjen proti naši stranki in zlasti proti sodrugu Linhartu. Komični dopis je podpisan z «zavedne delavke». Najprvo vprašamo prav pohlevno, zakaj se te zavedne delavke ne podpišejo s polnim imenom? Z imeni na dan, sladke in pobožne devojke, potem govorimo nadalje. Sicer vé vsakdo, da je skuvala omenjeni dopis ona tonzurirana «delavka», ki sedi v uredništvu «Slovenca». In že zato je dopis, za katerim stojijo morda «pobožne» ženice à la Mojškrc, Škof itd., navaden udarec po vodi. Resnim ga pač živa duša ne smatra in tudi sodrugu Linhartu ni pokvaril nočno spanje. Slepa jeza klerikalcev in klerikalk nam je le dokaz, da smo zadeli črno gospodo sredi v srce. In to nas neizmerno veseli! A ker se agitira po tobačni tovarni s farškimi lažmi, hočemo enkrat za vselej par stvarij konstatirati. Klerikalke pravijo, da je prišlo po 15 moških na vsako ter jo iztirali iz dvorane. Vsakdo, kdor je pošten, bode priznal, da smo fanatizirane tercijalke dolgo prosili, predno smo jih odstranili. A da bi se mi pustili shod razbiti od par nahujskanih tercijalk, to pač nikdo ni pričakoval. Nadalje naj povemo enkrat, da z besedami kakor «tercijalke», «klerikalne babnice» itd. ne mislimo vse delavke temveč le one Krekove podrepnike, ki taka imena zaslužijo. Mi vemo, da je pretežna večina delavk nezadovoljna z nastopom klerikalk! Omenjeni dopis očita še razne stvari, pa ni vredno odgovarjati. Delavke, ki se valjajo po trebuho pred vsako črno suknjo, so pomilovanja vredne revice.

Krščanski socialci med seboj. Kakor znano je načelnik in vodja krščansko-socialnih železničarjev znani Beberić, za katerega se poteguje tudi ljubljanski «demokrat dr. Krek». Kakšen človek je ta Beberić, za katerega se navdušujejo tudi krščanski poštenjaki na Slovenskem, to nam pové... — krščansko-socialni poslanec Prohaska v svojem listu «Das Volk». Tam piše: «Te dni se je upal Beberić, ta lump svojega prepričanja, celo do Landeka. G. Ortner je hotel preprečiti javen škandal, drugače bi ga zapodil v sramoti proč.... Mi smo zdaj siti, da bi se pustili od tega lumpa še nadalje obrekovati; molčali smo doslej le v interesu stranke. Ako se nas pa še enkrat napade, stopimo v ofenzivo in odkrijemo brezobzirno vso korupcijo». Krščanski železničarji, lepega tička imate na čelu! Dr. Janez, lepega prijatelja častite! Tovariš in prijatelj tega Beberića je neki Weber. O temu junaku pravi Prohaska: «Mi dokažemo tudi Weberu lahko, da se je zaračunal dvojne diete. Ni čuda! Ako se ima svojo konkubino vedno seboj, potem se potrebuje denarja....» Kaj, to je «morala» onih, ki pridigajo vodo, sami pa vino pijejo....

Kdor drugim jamo koplje... Poročali smo že, na kako nesramen način so hotele ljubljanske klerikalke delavce v nesrečo spraviti. Na shodu na starem strelišču so pričele cesarsko pesen tuliti in to v hipu, ko so razburjeni delavci Janezu Kreku žvižgali. In nakrat je skočilo par teh furij na uradnika tobačne tovarne Ivana Kocmurja in pričelo upiti: Vi ste žvižgali cesarski pesni.... Drugi dan še so raznašale po celi tovarni to lažnjivo vest. No, Kocmur je prijel obrekovalke za ušesa ter tožil ženo znanega klerikalnega agitatorja Mojškrca. Zdaj se je situvacija predrugačila. Pred sodiščem niso mogle farške babnice Kocmurju njegov «zločin» dokazati; pač pa je imel Kocmur dovolj prič, ki so dokazale njegovo nedolžnost. In tako je bila obsojena prva klerikalna obrekovalka, žena Mojškrca, na 8 dni zapora! Padla je torej v jamo, katero je skopala drugemu. Zdaj se naj zahvali Kreku, kadar bode uživala «ričet» na novem «žabjaku». Dober tek!

Duhovniški denuncijanti v «Primorskem listu» ne morejo pozabiti zadnje shode na Vipavskem. Umevno, kajti ti shodi so odprli vipavskemu ljudstvu oči in od vseh strani dobivamo pisma, v katerih nas prosi ljudstvo, da nadaljujemo našo borbo proti črni gospôdi. Klerikalci čutijo mogočno novo gibanje, ki jim jemlje tla, ki odpira svobodni luči pot i v vipavske pokrajine; čutijo, da se maje njih prestol in da jim bode kmalu tudi v tej doslej temni pokrajini odklenkalo.... Zato pljujejo ogenj in žveplo. Ker pa nam samim ničesar ne morejo, ker se krohotamo njih besni jezi, napadajo in obrekujejo na najpodlejši način — goriško učiteljstvo. In ker ne rabijo klerikalci nikdar — menda iz principa! — poštenega orodja, denuncirajo podlo posamezne učitelje. «Prim. list», bolje poznan pod imenom «Prismojenec» prinaša v ta sveti namen vrsto člankov pod naslovom «Liberalni učitelji — častna straža soc. dem. Kopača». V teh nizkih, podlih, obenem pa zabitih člankih denuncira učitelje in pravi: «— zato so učitelji sokrivi Kopačevega zdražbarstva in so soodgovorni za vse nasledke mokraške hujskarije». In kaj so storili ti učitelji? Za povišanje svoje sramotne plače se poganjajo in to svoje stališče so naglašali tudi na shodu. V svojem boju potrebujejo javnosti in zato jim je vsaka prilika dobro došla. In ker to storijo, ker hočejo priboriti sebi in svojim družinam večji košček kruha, ker nočejo več stati pod komando črne kute, zato so prokleti od duhovščine. Klerikalci naj si zapišejo v svoj album: s takimi napadi, s tako lumpovsko taktiko nas ne zadrže. Mi bodemo nadaljevali boj, ker vemo, da je farški jarem največja nesreča slovenskega naroda. Le denuncirajte, le obrekujte, le lažite, črni gospodje, ura bode prišla, ko vas požene narod z bičom v roki iz tempelja...

Deputacija pek. delavcev pri trg. min. na Dunaju. Zaradi famozne naredbe c. k. namestništva v Trstu, katera dovoljuje nedeljsko delo do 1. ure zjutraj in od 10. ure zvečer, se je podala deputacija centralnega odbora v osebi sodr. Tobola in Silbererja na trgovinsko ministerstvo. Dr. Müller kot referent na trg. min. je potem, ko je zaslišal pritožbo zoper odlok c. k. namestništva v Trstu, rekel: Med tržaškim namestništvom in trgovinskim ministerstvom se vrše radi te naredbe pogajanja. Rekel pa je, da o stališču trg. min. in trž. nam. ne more nič poročati, ker je vse le še «uradna tajnost».... Dr. Müller je tudi rekel, da se je naredba po sporazumljenju vseh prizadetih faktorjev odredila. Drž. namestništvo je izdalo nared o, ker so pomočniki preveč burno zahtevali, namesto se pogajali! (Bi se morali menda po kolenih plaziti! op. ur.). Deputacija je opozorila referenta, da zakon že obstoji 8 let, in da bi imele oblastva skrbeti, da se izpelje. Ako pa ko-

nečno delavci po večletnem čakanju, svojo pravico nekaj bolj viharno reklamirajo, tedaj to ni noben čudež in tudi še noben razlog, take naredbe izdajati. Mej drugim je bilo sekcijskemu svetniku novo, da so tudi tisti gospodarji kaznovani, ki pač dajo tedenski počitek, ki pa ne drže 21. urnega nedeljskega počitka. Vendar se je poboljšal in povedal, da se mora ta nedeljski počitek od vseh gospodarjev držati. (Poznamo se!). Konečno je priporočal dr. Müller — ko je deputacija opozarjala na razburjenost pekovskih delavcev v Trstu — da naj se obrnejo na c. kr. namestništvo v Trstu, kamor naj predložijo konkretne predloge. Nasvetoval je tudi naj delavci v Trstu naprosijo v svoji vlogi na c. kr. namestništvo, da se za Trst izda ednaka odredba kakor za Gradec. Toliko iz Dunaja. Začudeni pa se vprašamo, kako lahkomiselno se igra vlada z zakonitimi določbami pekovskega delavstva se tičočega delavskega varstva. Tako se dela socialna politika v Avstriji! Na eni strani se napravi zakon v prid delavca, a če hoče delavec da bo kaj imel od tega naj čaka — da se ga še na leta in leta guli — in potem čez 10 let pa se še le prepiraj z oblastvi in z gospodarji, ali imaš zakonito pravico do tedenskega počitka ali ne. Vzamemo na znanje! Z izšvindlanimi akti pa bomo že še z konsorcijom temeljito obračunali. Nikdar več ne bote konstatirati, da se je predlog Chiaruttinija za 21. urni nedeljski počitek od vseh navzočih gospodarjev in brez ugovora zastopnika delavcev vsprejel. Pridite že še na vrsto. Vi delavci pa oklenite se organizacije še krepkeje, in vaše prizadevanje bo prineslo tem sijajnejo zmago.

Mednarodno bratstvo. Tržaško delavstvo je nabralo za stavkujoče tkalce v Krimitšavu 512 K 58 vin. Naj živi proletarska solidarnost!

Naša plesna slavnost. Preteklo soboto se je vršila v velikanskem gledišču Politeama Rossetti plesna slavnost, uprizorjena od delavskih organizacij. Na slavnost je došlo najmanje 2000 oseb. Ples je pričel takoj po 10. uri zvečer. Ob polnoči se je nprizorila velika «kadrila», v kateri je plesalo okroglo 500 parov. Takoj nato so pričeli sodrugi mandolinisti «Internazionalo» svirati, katero je pozdravilo nabrano občinstvo z burnim ploskanjem. Ko se pomiri, pade zastor in pokaže se živa slika. Pred očmi se pokaže krasna ploska, okinčena z znaki vseh narodov; ploska kroži in kroži. Na sredi stoji kip Karola Marksa, katerega venčajo otroci... Medtem se svira «Internazionalo». Druga slika kaže zidovje, ki loči dva delavca; a zidovje pade in delavca si stisneta roki... Medtem so peli italijanski sodrugi krasen «potpuri», obstoječ iz «Internazionale» in «Delavske himne». Kmalu potem je pričel zopet ples Slavnost je bila krasna in impozantna.

Od ljubljanskih pekov smo prejeli sledeče: Ako kmet na konja sede, to ti je ošaben in se drži za največga «gaspuda» na svetu. Tak mož je neki tukajšni novo pečeni pek po imenu Anton Smrke. Ta nepridiprav se je izkazal za «patent» kristjana s tem, da je enega člana pekovske podružnice, v največji zimi vrgel na cesto; v delo je pa vzel nekega «Einhemtlerja» spodrivača J. Okorna. Smrketu je sploh naša podružnica trn v peti; nekdaj pa ko je bil še sam pomočnik, je bil tudi član strokovnega društva. Z nami vred je bil zoper nečloveško in nekrstjansko ravnanje z delavci, a sedaj kaže svoje velikansko srce s tem, da člane društva na cesto meče. Ako se mu sedaj dobro godi ker je «mojster» in hodi kavalirsko oblečen, zato še ni izobražen, tudi «afna» lahko v frak oblečeš, zato ostane še zmirom žival. G. Smrke naj pazi da mu še bolj ne posvetimo!

Shod krščanskih socialcev v Ljubljani se ni razveselil tako velike udeležbe, kakor smo poročali v zadnji številki. Iz Ljubljane se nam piše, da je bilo na shodu sicer 45 pobožnih devic, ampak samo 20 moških tercijalk. Ta «shod» torej ni bil ravno «ljudski tabor».

Iz tovarne stekla v Piranu se poročajo prav čudne stvari. Lastnik je odpustil vse delavce z izgovorom, da hoče tovarno zapreti. Faktično pa išče gravêr Franc Jahn delavce. Lastniku je namreč organizacija steklarjev trn v oku in na ta jezuvitski način se hoče zavednih delavcev iznebiti. Delavci so torej pravzaprav izključeni. Mi opozarjamo zavedne steklarje na Slovenskem na ta brutalni čin. Nikdo ne akceptiraj dela v Piranu!

Rudarski „Lohnzettel“. Pred nami leži pet plačilnih listkov trbovljskih rudarjev, ki označijo gmotno stanje teh ubogih vragov jasneje kot cele knjige. Preglejmo jih torej. Prvi «Lohnzettel» sliši neki delavki in je obračun za prosinca 1904. Ta mesec je imela delavka 13 šihtov po 21 vin. 5 šihtov po 1 K; zaslužila je torej skupno 7 K 73 vin.; od te svote se je odtrgalo za provizij-ko blagajno 76 vin., za bolniško blagajno 40 vin., kot kazen 2 K, za «kleinfasungo»» 4 K, zadružni prispevek 2 vin., anuiteta 45 vin., skupno se ji je odtrgalo torej 7 K 63 vin. Delavka je zaslužila *torej celih 10 vinarjev in to za cel mesec!!!* Drugi tablò: Decembra l. 1903 je imel delavec pri stroju 23 šihtov, je zaslužil torej 56 K 60 vin. Odtrgalo se mu je za bratsko skladnico in bolniško blagajno 13 K 90 vin., za «fasungo» 25 K 18 vin., za zadrugo 2 vin., za premog 3 K 68 vin., skupno torej 42 K 78 vin. Mož, ki spada med bolje situvirane delavce, je dobil *za celi mesec 7 K 82 vin.!!!!* Tretji listek: Neki rudar je delal novembra l. 1903. skupno 18 šihtov in zaslužil 25 K 13 vin. Odtegnilo se mu je za bratsko skladnico in bolniško blagajno 19 K 40 vin., za «fasungo» 1 K 01, zadrugo 2 vin., za olje 1 K 80 vin., kot kazen pa 1 K, skupno torej 24 K 13 vin. Mož je bil pa na «fasungi» še 217 K 32 vin. dolžan. Ob koncu meseca je ostal torej še *dolg za 216 K 31 vin.* Ta delavec sploh nikdar iz svojega dolga ne pride, ker zasluži komaj za bolniško blagajno. Kako naj pa živi?!!! Nadaljni listek: Rudar je delal novembra 1902. skupno 24 šihtov in zaslužil 41 K 49 vin. Odtrgalo se mu je pa skupno 41 K 49 vin.; dolžan je bil na «fasungi» še 24 K; mesto da bi dobil ob koncu meseca plačo, je *ostal dolžan še 4 K 99 vin.!!!* Zadnji listek: Neki kovač je delal oktobra 1903. skupno $26^1/_4$ šihtov in zaslužil 63 K; odtrgalo se mu je 43 K 06 vin.; plača *19 K 94 vin.!!!* In zdaj povejte, ali ni to najgrozovitejše izkoriščanje? Ali ni naravno, da proklinja vsak poštenjak to družbo, ki zatira delavstvo na tak način, ki pusti trpine in njih nedolžne družine v najhujši bedi in slaboti, samo da si polnijo posamezniki svoje nenasitljive žepe?...

Trbovljski orožniki se utikajo tudi v stvari, katere se jih nič ne tičejo. 25. t. m. je stal opražen voz pri gostilni g. Trainika. Konj in voz sta bila popolnoma redno oskrbljena. Slučajno pa pride neki orožnik mimo in njegovi visokosti vse to ni bilo prav. Takoj pokliče lastnika iz gostilne. Kaj je govoril z njim, ne vemo in nas tudi ne briga. Pač pa nas to briga, da žandarji potrebnejših stvarij ne vidijo. Pretečeni teden je snežilo; neki voznik je pustil konje od $^1/_2$11. do 7. ure zvečer v snegu stati. Kje ste bili, gg. orožniki?

Neumni denuncijant! V Trbovljah se godé res čudne stvari Pravila rudarske «Unije», potrjene od notranjega ministrstva (štev. 25978, § 2 al 4), določajo, da sme društvo uvesti poduk. Sodrug Mlakar podučuje vsled tega tudi o raznih stvareh. A glej, — neka črna nazadnjaška duša je (kakor se nam poroča iz zanesljivega vira) tožila sod Mlakarja pri okrajnemu glavarstvu, katero je naznanilo stvar c. k. namestništvu. Mi sicer dobro vemo, kdo je ta Iškarijot, pa ker je «kandidat za županski prestol», ga danes še ne imenujemo. Svetujemo mu pa, naj pride na rudarske diskuzije, da se kaj o zakonih nauči. Sicer bi se morala občina prokleto častitati, ako bi se možu posrečilo, starega župana spodriniti. Lep župan bi bil ta nevedni denuncijant! Učite se, neumnež! Drugič več!

Trpinčenje vojakov. «Narodni Listy» poročajo o trpinčenju vojakov v praški vojašnici. Pri 23. artilerijskem polku je bil obsojen podčastnik Dufek na 2 leti ječe, ker je ubil nekega vojaka potom nečloveškega trpinčenja. Kanonir Kozler je moral toliko časa «Gewehrübunge» delati, dokler je imel še moči; ko pa ni več mogel, ga je udaril «Vormeister» čez glavo, da je padel nezavesten na tla. Kanonir Hrobak je ležal več dni v postelj, ker ga je suval podčastnik Budilovsky nečloveško v trebuh. Kanonirju Zbjevaku je dejal isti podčastnik, da ga še prisili v samomor; isti večer mu je vrgel posodo vode na glavo. Kanonirja Vitak pa je pustil pretepsti. — Za to plačuje ljudstvo krvavi davek, za to žrtvuje svoje sinove. To so slike iz življenja v cesarski suknji....

Konec stavke v Krimitšavu. Poročali smo že na kratko, da je velikanski boj v Krimitšavu hipno končal. Konec je presenetil kapitaliste kakor delavce celega sveta, kajti vesoljni proletarijat je sledil boju z največjimi upanji. Ni čuda da se vpraša zdaj vsakdo: kaj je krivda tega hitrega konca stavke? Krimitšavska stavka nima sličnega v zgodovini socialnih bojev. Njen pravi povod je bilo hrepenenje po 10 urnim delavniku. Neposredni povod pa je bil nek mezdni prepir v eni 70 tovaren v Krimitšavu. Fabrikanti so odgovorili na zahtevo 700 stavkujočih z izključbo 8000 delavcev. Tako je bilo delavstvo prisiljeno, da prične velikanski boj Boj je bil težak, kajti proti delavstvu je nastopila cela kapitalistična Nemčija. Shodi so bili prepovedani, zbrane čete delavcev razgnane, stavkolomce se je izkalo na vse mogoče načine, celo praznovanje božiča je bilo prepovedano. 22 tednov je trajal boj; vsak teden se je potrebovalo 70.000 K podpore. Delavstvo, zlasti nemški proletarijat, je nabralo te svote. Beda bi stavkujoče še mesece ne premagala. Prva sesija je bila zamudena, druga je stala pred durmi. In nakrat je prinesel brzojav novico, da so se delavci udali. Kaj je povod? Krimitšavska tekstilna industrija bi bila popolnoma uničena, ako bi delavci boj nadaljevali. Letak, katerega so izdali delavci ob koncu stavke, pravi: «Delavec stoji z vsemi svojimi čustvi in misli pri domovju. Ali je mogoče, da bi bilo 8000 proletarcem vseeno, ako se uniči njih mesto? Ne! Podjetnik tepta domovje z nogami, delavec pa noče, da bi poginilo vsled nazadnjaštva kapitalistov!» Tako so šli bojevniki v Krimitšavu zopet na delo, — moralno so zmagali, kajti za njimi stoji vse. Boj še ni končan. Soc. dem. poslanci bodo v nemški zbornici predlagali zakonski načrt 10 urnega delavnika. Svetovni proletarijat pa pozdravlja krimitšavske bojevnike!

Razsodilo. Pr. IX/15/4/2. V Imenu Njegovega Veličanstva Cesarja! C. k. deželno sodišče v Trstu, kod sodišče v tiskovnih zadevah, odločivši na zaprošbo c. k državnega pravdništva z dnè 17./I. 1904. Ss. 15./4./1 izreka:

1. Vsebina članka «Fanatizem», in sicer mesto ki so začenja z besedami «Zato je skrajni čas» ter končuje z besedami «pribori boljše bodočnosti», uvrščenega v časniku «Delavec Rdeči Prapor» z dne 15. januvarija 1904. št. 3, ima vse objektivne znake §. § 64, 302, 303 K. Z.

2. Potrjuje se uže uvedeno zaplenjenje imenovane tiskovine, prepoveduje se daljno razširjanje iste in ukazuje se uničenje napranih eksemplarov in istih, ki imajo se nabrati kakor hitro postane navzoči odlok pravomočen.

Trst, dne 19. januvarja 1904

Podpis nečitljiv.

Dopisi

Jesenice na Gorenjskem. Kakor se čuje, se preseli v kratkem «bog» delavstva na jeseniški postaji. To so delavci že davno stokaje pričakovali. Kajti ta mož je tlačil delavce na nebovpijoč način. Pri temu mu je pomagal magaciner R. B., na katerega se je postaje načelnik zanesel, ker mu je bil pri zatiranju delavstva desna roka. F. B. je nesel vse k načelniku, ako je bilo resnično ali ne. Kadar je zamudil delavec 5 minut, že je tekel magaciner k načelniku. Ali je to lepo z ozirom na delavce, *ki* delajo od 6. zutraj do 6. zvečer, a *ne* po človeško, temveč kakor

živina. Zato pa se ni brigal nikdo, ako je moral delati delavec do 8. zvečer. Ako so delavci par minut pozneje prišli, že so bili pozvani na t. zv. «regimentraport» k načelniku F. W.; prebralo se jim je službeni red in žugalo, da se jih vrže na cesto.... Ako je hotel delavec zaužiti grižlej kruha, že je zagodrnal magaciner: samo jedli bi! V najhujši vročini po leti se niso smeli delavci poizkati kapljico vode. Niti na stranišču niso imeli delavci miru. Kadar je prišel tovorni vlak štev. 1785 s zamudo, so morali delavci brez jedi naprej robotati, ako ravno bi ostalo blago lahko ta čas zunaj. — No, zdaj je načelniku minulo. Le priganjač ostane. Delavci upajo, da ga ne bode novi načelnik poslušal. Več prihodnjič.

Skozi gredoči.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

„Frei Lehrerstimmen“. Organ der Partei der Jungen (Dunaj, VII 3 Burggasse 117). 2. zvezek X. letnika obsega: «Eine pädagogische Rundschau» (K. Mûller) — Kritische Stimmen — «Die Politiker (Kz.) — Verschiedene Nachrichten — Sprechhalle — Bücherschau. — Priporočamo!

„Ročni kažipot“ po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za l. 1904. — X. letnik, cena 1·60 K, izdala «Goriška tiskarna» (A. Gabršček). — Priporočamo!

Listnica uredništva

Današnja številka našega lista prinaša sliko venca, katerega so darovali tržaški proletarci žrtvam februvarja. Vsled tega smo morali izpustiti razno gradivo. Pardon!

STRANKARSKE VESTI

Izkaz. Za bolnega sodruga Grabljovica so došle v roke sodruga Čobala v Zagorju sledeče svote: Rudarji v Trbovljah, Hrastniku in na Ojstrem nabrali 50 K — lokalna organizacija v Zagorju 20 K — skupaj 70 K — Priporočamo najtopleje, da se nadaljuje nabiranje za našega nesrečnega sodruga tudi v drugih krajih.

DRUŠTVENE VESTI

Trbovljski delavci prirede na nedeljo 31. t. m. v gostilni g. Dolničarja veselico. Vspored: Ob 2 uri popoldne shod na vrtu g. Dolničarja. Poroča sodrug Kopač iz Trsta. Po shodu petje del. pevskega društva «Naprej». Med petjem ples. Ob 8. uri zvečer predstava «Čuvaj iz kurje vasi». (Igrali bodo sodrug Juri Lavrič, sodruginja Ivana Flisek, sodrugi Iv. Mlakar, Josip Košnh in Ivan Rems) Vstopnina za moške 50 vin., za ženske 30 vin.

Za obilen obisk prosi

Odbor.

Vplačevalnica «Rakek». «Splošnega pravovarstvenega in strokovnega društva» je imela v preteklem letu 346·50 K dohodkov in 300·81 K izdatkov; ostane torej v blagajni 45·69 K. Dohodki obsegajo: Prebitek —·80 K, doneski članov 309·10 K, pomožni sklad 37·40. — Izdatki pa: centrali 63·18 K, za list «Eisebahner» 20·40 K, za «Rdeči Prapor» 131·22 K, provizija 15·16 K, pisarna 9·45 K, delegacije 14·— K, pomožni sklad 37·40. Vplačevalnica stoji povsem dobro.

Slov. del. pevsko društvo »Slavec« v Ljubljani priredi letošnjo društveno maskarado pod imenom «Slavčev maskaradni sprevod» na Svečnico, 2. februvarija v telovadni dvorani «Narodnega Doma». Vstopnina: za društvene člane 1 K, za nečlane 2 K.

Pozor železničarji c. k. državne železnice direkcijskega okraja Beljak! Vsak član zavarovalnice proti nezgodam naj zapiše pri volitvi delegatov v svojo glasovnico sledeče kandidate:

Delegat: *Machnè Juri,* nadkondukter, Glandorf.

Namestnik: *Galle Hubert,* oberwerkman, Knittelfeld.

Volitev je prosta in tajna Železničarji, volite tedaj soglasno može, katere vam organizacija priporoča, ker je ista popolnoma prepričana, da bodo točno in energično vaše interese zastopali!

Društvo čevljarjev v Trstu priredi na nedeljo 31. t. m. ob 8. uri v Del. Domu dramatično predstavo in ples. Vstopnina 40 vin. za osebo.

Društvo sodarjev v Trstu priredi na soboto 30. t. m. ob 10. uri v Del. Domu plesni venček. Vstopnina 60 vin. za oseb.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Eksekutiva jugoslov. soc. dem. stranke

VABILO

na

VELIKO SLAVNOST

s petjem, godbo, plesom in šaljivo pošto

ki se vrši

na svečnice dan, **2. februarija 1904,** v prostorih

„Delavskega Doma“ ulica Boschetto 5.

Vspored:

1. »Koračnica« — godba.
2. *I. B. Blobner* — »Delavski pozdrav« — mešani zbor.
3. »Grisantemo« — valček, godba.
4. *A. Nedved* — »Nazaj v planinski raj!« — mešani zbor.
5. *Rossi* — »Rose di Maggio« — serenada, godba.
6. *F. Gerbič* — »Najlepši« — moški zbor.
7. »Rosetta«, mazurka — godba.
8. Slavnostni govor (sodrug *K. Linhart*).
9. *Dr. Ipavec* — »Mi vstajamo!« — moški zbor.
10. *Nenad* — »Oblačku«, — dvospev za sopran in tenor (sod. *I. Rupnik* in *Amalija Verne*.
11. *Donizzetti* — »Lucrezia Borgia« — godba.
12. *Iv. pl. Zajc* — »Kad?« — moški zbor.
13. *A Foerster* — »Naše gorè« — mešani zbor.
14. »Internazionale« — godba.
15. *D. Jenko* — »Strunam«, — moški zbor.
16. »Vesela družba« — mešani zbor.
17. »Marseljeza« — godba.
18. *A. Nedved* — »Naša Zvezda« — mešani zbor.

Pri koncertu sodelujeta iz prijaznosti *Circolo Mandolinistico,* (pod vodstvom učitelja g. **Tito Dalle Feste**) in *Splošno Delavsko Pevsko Društvo* (pod vodstvom učitelja g. **Cerocchija**)

Ples traja do 4. ure v jutro

Začetek ob 8. uri zvečer.
Vstopnina 40 vin. za osebo

Čisti dobiček je namenjen tiskovnemu skladu *Rdečega Praporja*

Sodrugi in sodruginje! Udeležite se te Vaše veselice v polnem številu! Nikdo ne manjkaj!

K mnogobrojni udeležbi vabi
izvrševalni odbor.

KAVARNA
„Unione“
PREJE
„Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Sodrugi!
Pirjevec Jaka
V NABREŽINI
priporoča svojo gostilno, v kateri toči izvrstno pristno belo in črno vino, na razpolago so tudi merzle in tople jedi, vsako uro, po najnižji ceni. Obenem naznanja sodrugom, da je njegov prostorn vrt za prirejenje shodov vedno na razpolago.
Jaka Pirjevec
gostilničar

ALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
ALESSANDRA LEVI-MINZI-JA
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah,
Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Leto VII. TRST, dne 5. februvarja 1904. 6.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.46 K.; za pol leta 2,73 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2,74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.20 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3. II.

Za nov svet.

(Resna beseda v resnem času)

Da so razmere na Slovenskem v vsakem oziru malenkostne, menda ni treba dokazovati. Dokazovati pa tudi ni treba, da te jokave malotnosti ni krivo malo število slovenskega ljudstva, temveč, da je istih krivo v slovenski javnosti vladajočo reakcijonarstvo, hinavstvo in lopovstvo! Slovenska javnost in slovensko ljudstvo se sicer počasi zaveda, da so nova pota zunanjega sveta tudi za nas neprecenljive važnosti, vendar se ta proces razvija počasi in zelo megleno. Ozrimo se in poglejmo *na dno!* Naše *gospodarstvo* ne napreduje. Industrija se razvija zelo počasi in še ta je večinoma v rokah tujih kapitalistov. Saj naši «narodni voditelji» venomer kriče, da je kmetstvo temelj družabnega življenja. To bi končno že še verovali, ali da je s tem pomagano našemu ljudstvu o tem si upamo dvomiti. Neoporečno je namreč, da velika obrt, velika kmetija uničuje malo. Velika riba malo požre — ali s pravico, ali ne, o tem ne govorimo. Medtem ko naši «ljudski» zastopniki glasujejo za podraženje živil in s tem «rešujejo» naše ljudstvo (gospod klerikalni poslanec Povše je namreč *kmetski* poslanec!) beži ljudstvo v Ameriko. Ljudje zelo dobro vedo, da se v Ameriki ne pobira zlato po cestah, marveč, da se mora tam presneto trdo delati za par dolarjev (če se delo sploh dobi!) — vendar izseljevanje narašča. Kmetija je na bobnu, ne redi več mnogo ljudi in naš kmet ne pridela toliko, da bi svoje pridelke prodajal, še kupovati jih mora! Našega kmeta so tako dolgo «reševali», da danes še sam sebe več rediti ne more (kaj še le druge!) in njegovi blagoslovljeni zastopniki so mu pomagali, da mora svoje življenske potrebščine plačevati še dražje, kot jih je plačeval preje. Naš kmet gré — doma ni mesta kjer bi kaj zaslužil — v tujino, da tam kot najnižji delavec opravlja najnižja dela. V tujini striže domačinom že itak malo plače in v Ameriki zavzema naš propali kmet navadno isto stališče kot uborni Kitajec! Naše ljudi psujejo tuji delavci z izrazom zan čevanja na obrazu z besedo: *Lohndrückerji!*

Tudi naši *industrijalci* so ravno tako nevedni kot zlobni. Oni zahtevajo, da jim dela delavec po 12—13 ur na dan s sramotno nizkim plačilom. Tako hočejo povišati svoj dobiček. Ne mislijo pa, da bi istega dosegli tudi, če dâdo delavcu krajši delavni čas in večjo plačo ter mu tako vcepijo veselje do dela in če bi zboljšali svoje proizvajalna sredstva. Tega nočejo, ker so zabiti in nevedni ter se vedno držé starega reda, ki že davno, davno nikjer nič ne velja.

Isto je z *politiko!* Politike pravzaprav pri nas ne poznamo. Par advokatov se pri nas ne poznamo. Par advokatov se prepira in radi njih se prepirajo vsi. Poglavje o volilni pravici je zelo poučno. Liberalci se upirajo kot kapitalisti splošni volilni pravici, ker nočejo ljudstva. To je njih zgodovinska naloga! Venomer kriče, da so demokrati, a v resnici poznajo samo denar, ki je edini bog teh ljudi. Klerikalci so sevé tudi «demokratje» in zahtevajo volilno pravico, ker vedo, da je nevedno ljudstvo (kmetsko namreč) za popi. Pop je danes voditelj zaostalega kmetstva, ki ne vidi, da je on tisti osliček, ki nosi tavor, četudi umira pod njim! Liberalni in klerikalni «ljudski» zastopniki glasujejo za podraženje živil — ljudstvo je mirno in trpi, oni glasujejo za nove topove — ljudstvo moli in se križa — a se ne gane! Oni žrô in žrô ljudski denar — ljudstvo je slepo in ne vidi ničesar.

Kje je konec ti potrpežljivosti?

Nikjer! Krščanstvo je napravilo iz ljudi pse in oslíčke «vrglo je človeštvo na trebuh», pokopalo ga je v nebesa in pekel in zato je naš osliček prav pohlevna živalica!

Isto je z literaturo, ki naj bo temelj izobraževalnega sredstva ljudstva. Ljudstvo nima literature, ki mu naj kaže svet v pravi luči. Naša buržoazija kupi nove knjige in jih zapre v svoje biblioteke, ljudstvo pa se preparira z družbo *sv. Mohorja*, (katere pokrovitelj je nemški škof dr. Kahn), a v Marijinih *bratovščinah* se vzgaja mladino. V slovanski literaturi odločuje par ljudi, ki so nevedni kot naš kmet-«osliček» in ki morè slovensko javnost s svojimi kalnimi proizvodi.

Veda pa pri nas že celo ni doma. Neznana prikazen je to v naši «mili domovini!»

Kaj začeti?

V Ljubljani se je ustanovilo *založništvo «Naših Zapiskov»*, ki izdaja socialno revijo «Naši Zapiski», podučne knjige in brošure.

To podjetje ni všeč klerikalnemu in liberalnemu nazadnjaštvu. Zato to podjetje **bojkotujejo!** To je naravno! «Naši Zapiski» hočejo ustvariti novo generacijo, nove ljudi, ki bodo imeli nov svetovni nazor, ki bodo samostojno mislili in delali, *Zapiski* in njih publikacije ne delajo za en dan, temveč za **desetletja** ker vedo, da ni mogoče v eni noči razbiti slovensko meglo, odpreti oči slovenskemu ljudstvu in ga postaviti *na lastne noge!* Stara resnica pa je, da je največji sovražnik ljudstvu **njegova lastna nevednost** in, da se mora človek moderno vzgojiti, da doseže boljše življenje že **na tem svetu!** Naloga založnistva *Naših Zapiskov*, je torej velika, dá velikanska! *Zapiski* in njih publikacije imajo namen odtrgati ljudi od nebes in pekla in jih postaviti na ta svet, ki je egoističen, nasilen, brutalen in ki ne pozna onih lepih, a praznih svetopisemskih pravljic. *Zapiski* hočejo pokazati potom **vede in znanstva,** da je *šolstvo* potrebno i za kmeta i delavca, da je dobra *literatura* pogoj vsemu nadaljenemu izobraževanju, da je politika samo izraz gospodarskih in življenjskih strmljenj ljudstva in ne posameznih advokatov in lažnjivih popov, da je proučevanje gospodarstva in njegove vede potrebno vsakemu, še tako nizkemu delavcu in kmetu. *Zapiski* hočejo vzgojiti ljudi in ne hlapcev in oslíčkov, hočejo dati slovenskemu ljudstvu **nov način mišljenja,** kakršnega potrebuje dandanes človek v bojujočem se svetu in ki odgovarja sodobni vedi!

Ali pa se tudi podpira to velevažno, velekulturno podjetje?

Zanikamo!

Danes večina ljudi še nima pojma o veliki vrednosti vsega tega. Naše ljudstvo se še brani čitanja in raje zahaja po beznicah in meče svoj težko prisluženi denar skozi okno. Mi pa rečemo: Vsak posameznik naj se uči, ker danes to zahteva vsakdanje življenje. Vsak naj torej podpira to podjetje in posebno tudi **delavni narod** je dolžan, da v svojem *lastnem interesu* to stori.

Delavci! Če pridemo danes v kakršnokoli delavsko ali kmetsko društvo, vidimo, da je biblioteka (knjižnica) neznatna, ali pa da je sploh ni. Neki avstrijski državni poslanec ima navado, da v vsakem kraju, ko pride k delavcem najpreje pregleda zapisnike knjižničarja društva in če ljudje malo bero in si ne izposojujejo knjig, takoj pravi, da je ljudstvo **zanemarjeno** in zaostalo!

In ne moti se!

Človek, ki nič ne vé in nič ne zna je danes revež, je človek, ki se ga nikjer ne upošteva. *To hočemo odpraviti!*

Zato priporočamo, da se vsak zavedni *sodrug* naroči na *Naše Zapiske*, da pa to store tudi vsa **društva,** politična, strokovna, izobraževalna in tudi vse konsumne zadruge svoje odbornike.

Vsi *načelniki* in *odborniki* društev naj postanejo naročniki *Naših Zapiskov*, ki prinašajo vsak mesec obširen *Pregled* o gospodarskem, socialističnem in strokovnem gibanju, kar je zelo važnega pomena za vse funkcionarje društev. Iz *Zapiskov* se najzanesljiveje informirajo o vseh važnih pojavih **socialnega življenja!** Najznačilnejši dokaz, kako se «narodni voditelji» tega podjetja **boje,** je dejstvo, da ni v celi Ljubljani tiskarne, ki bi hotela tiskati *Zapiske* ali pa socialistični politični list *(Rdeči Prapor)*. Nasprotniki se dobro zavedajo, da bodo le toliko časa v kalnem ribarili, dokler je ljudstvo nezavedno, nesamostojno in zabito. Zato, cenjeni prijatelji odgovorite na bojkot buržoazije z obilno naročbo in spominjajte se **tiskovnega sklada** *Naših Zapiskov* pri veselicah, pri vseh sestankih in zborovanjih. *Složimo se!*

Spreimimo pa vsa dejanja buržoazije klerikalnega jerobstva s tisto mirnostjo in gotovostjo, ki jo daje vsem, ki se borè zoper star svet za pomladitev in odrešenje človeštva, samozavest svetovno zgodovinskega prava!

Politični odsevi

V TRSTU, 4. februvarja 1904.

Naša politika. Novega ni absolutno ničesar na političnem horicontu. Mladočeh Pacak, «češki Hamlet» — kakor ga imenuje «Arb. ztg.» — se je izjavil zopet enkrat proti pogajanju s Koerberom in za obstrukcijo. Mož ima prav, — pogajanja nimajo nikakoršne vrednosti. A kaj storiti? — Delavstvo naj se pripravlja, kajti dejstva silijo absolutno do razpusta zbornice in do novih volitev!

Razpust občinskega sveta — in mi. Prihodno nedeljo priredi socialistično delavstvo v Trstu velik shod, da pojasni svoje stališče glede vladnega razpusta občinskega sveta. To stališče je povsem jasno. Ravno tako, kakor zahtevamo za posameznika čimvečjo osebno svobodo, ker razumemo etično podlago te svobode, — tako smo tudi odločni nasprotniki umešavanja vlade v avtonomijo državne celice, občine. In razpust tržaškega občinskega sveta je tako neumestno, nepravilno umešavanje centralne vlade. Ta korak mora torej delavstvo absolutno obsojati. Delavstvo pa razume tudi jako dobro, kje tiči vir tega od vlade povzročenega zla. Vlada, nazadnjaška in klerikalno fanatična, kakor so bile vedno vse avstrijske vlade, je čula zopet enkrat na sirensko petje tržaških antisemitov. Te

antisemite pozna delavstvo kot tipične zastopnike najhujše korupcije, kot one elemente, ki so zastrupili vso javno življenje tržaško. Le intrigiranju teh žalostnih elementov se imamo zahvaliti razpust občinskega zastopa. Naravno, da so tržaški slovenski narodnjaki z vsemi simpatijami na strani teh reakcionarnih elementov, — saj tiče i oni v nazadnjaštvu in so ne samo črno-rumeni temveč tudi le črni do kostij. Zato je naravno, ako se vesele na tihem na «zmago» antisemitskih reakcionarcev. Ravno tako naravno je, da so preskrbeli dunajski Luegerjanci kšefte tržaških antisemitov. In da drži vlada na svoje res c. k. Luegerjance veliko, — no, to je tudi naravno.

Mi stojimo torej na stališču, da je ta vladini korak posledica hujskanja onih oseb, ki so najbolj korumpirane v Trstu. To hočemo izraziti na shodu. Povedati pa hočemo še naše stališče gledé vladujoče klike na «municipio», gledé psevdo-liberalne kamôre. Gotovo je namreč, da je vlada te gospôde grozovlada, da je največja nesreča za Trst. Kamôra je pokazala ob vsaki priliki svojo sovražtvo, svojo kapitalistično jezo do delavstva. Proletarijat se zaveda vedno bolj in bolj, se organizuje na vseh poljih, a vladujoča klika gleda to naraščanje proletarske moči z ljubosumnimi očmi. Zato se drži tudi svojega starega privilega, utemeljenega v pradavno uresničenem volilnem redu. Tržaško delavstvo smatra za svojo poglavitno nalogo v občini, da vrže ta zistem krivice in nasilstva. Dokler ne pade ta trdnjava reakcije, protežirana in zastopana od ljudi, ki se pustijo psovati «liberalci», — toliko časa smo brezpravni. In brezpravni nočemo ostati — zato vsi na nedeljski shod!

Pred 20 leti! 31. p. m. je bilo 20 let, odkar je proklamirala Taaffejeva vlada izjemno stanje čez Dunaj, Dunajsko Novomesto in Korneuburg. Na ta način je hotela ubiti mogočno se razvijajoči socializem. V prvi vrsti je podkurila stara nasprotstva med «radikalci» in «zmernimi». In potem je udarila po celi stranki z vsemi silami. Pričelo se je nezaslišano zasledovanje. Sto in sto družinskih očetov je bilo pregnanih, v ječo vrženih, — «ordnungsbestie» je delovala z grozno brutalnostjo. V to dobo pade tudi obsodba našega pokojnega sodruga Železnikarja. V Celovcu je bil obsojen na 10 let ječe, samo na izjavo ene priče in radi dejanja, ki se je zgodil pred dolgim časom.... No, divjanje oficielne Avstrije ni ubilo socializem, to nesmrtno hrepenenje po svobodi in svetlobi. Kakor «Socialistengesetz» v Nemčiji je uplivalo i Taaffejevo izjemno stanje. Danes je socializem mogočen in praznuje spomin svojih žrtev. Oficielna Avstrija pa se skriva ob obletnici svoje zgodovinske sramote.

Strankarski zbor nižeavstrijske soc. dem. se je vršil je dni v Hainfeldu. Kakor znano, je Hainfeld zgodovinsko mesto za avstrijske soc. dem. Tam se je združila v «radikalne» in «zmerne» razcepljena stranka ter uresničila svoj program.

TEDENSKE NOVICE

JAKOB PIRJEVEC.

Iz Nabrežine nam prihaja tužna vest, da je prominil po dolgotrajni bolezni naš vrli sodrug Jakob Pirjevec, krčmar v Nabrežini. Umrl je na 27. v starosti 40. let. Bil je eden najboljših in kdor ga je poznal, mu ohrani časten spomin. Počivaj v miru, prijatelj!

Druga prodajalna! Nova naša gospodarska organizacija napreduje jako lepo. Prodajalna pri sv. Jakobu v Trstu se razvija redno in izpolnuje vse nade. Vodstvo Tržaških Delavskih Zadrug je že napravilo načrt za drugo skladišče. Pred kratkem se je vršil namreč dobro obiskan shod železničarjev in zidarjev iz Rojana, Grete, Skorkole in sosednih okrajev. Po shodu se je upisalo takoj precejšno število članov. Agitacija se zdaj živahno nadaljuje in v kratkem otvorimo drugo skladišče na Belvederju. Sodrugi iz drugih tržaških okrajev naj si vzamejo to v vzgled. Potom živahne agitacije naj naberejo 200 novih članov in takoj se otvori novo skladišče. Na ta način organiziramo gospodarsko silo tržaškega proletarijata, se osvobodimo od trgovskih parasitov, ki so bili vedno naši sovražniki, le takrat ne, kadar so nas izkoriščali. Vedno nam naj bode pred očmi, da konzumira tržaško delavstvo letno blaga za najmanje trideset milijonov. Ta svota pomeni velikansko gospodarsko silo in to silo hočemo porabiti. S to silo si hočemo ustvariti sami vse, kar nam zadržuje mačeha država. Na delo torej za nova skladišča!

Naša slavnost v prid listu. Pretekli torek se je vršila torej velika slavnost v prid «Rdečemu Praporju». Bila je izredno dobro obiskana. Vsi prostori Delavskega Doma so bili že ob 9. uri natlačeno polni in vedno nove vrste ljudi so prihajale. Zlasti sodrugi železničarji in peki so se veselice udeležili. Naše pevsko društvo je izvršilo svojo nalogo povoljno, ako ravno je bilo več članov iz raznih uzrokov zadržanih. Pod vodstvom vrlega učitelja g. Cerocchija so se peli vsi zbori gladko in točno. Razven našim delavskim zborom se je zlasti pesni «Vesela družba» in «Naša zvezda» aplavdiralo. Lep je bil dvospev «Oblačku»; tenor sodruga Rupnika kakor tudi sopran sodruginje Amalije Verne sta se vjemala lepo in dvospev se je moral na splošno željo ponavljati. Omenimo naj, da je izdelal ta dvospev g. Cerocchi iz znanega samospeva «Oblačku». Slavnostni govor je imel sodrug Linhart, ki je povdarjal zlasti pomen našega časopisja in mednarodni značaj naših veselic. Med petjem je zabavala šaljiva pošta. Po koncertu se je vršil v prvem nadstropju ples, katerega je izborno sodrug Alojzij Cigoj vodil. Ples je trajal v jutro. Veselica je bila krasna, — to je splošni utis.

Pekovske zadruge shod v Trstu. Med pekovskimi gospodarji vrè. Sklicali so dne 27. jan. zadružni občni zbor. Na dnevnem redu je bil 21-urni nedeljski počitek. Med gospodarji namreč se nahaja dosti takih, ki so odločni nasprotniki te nove odredbè in raje dajo svojim delavcem tedenski počitek kot pa tistih famoznih 21. ur. In tako smo doživeli, da so na temu shodu nastopali govorniki-gospodarji proti novi odredbi. Ker pa je opozicija premalo agitirala, je ostala pri glasovanju v manjšini. Vendar 12 gospodarjev izmed 37 navzočih je glasovalo proti novi naredbi!!! Da so prišli vsi opozicijonalni gospodarji na shod, kar je grajati, bi imeli absolutno večino; ker so se pa absentirali je konsorcij srečno še rešil 21. ur nedeljskega počitka. Vkljub temu pa konsorciju tudi to ne bo več pomagalo, ker delavci stoje zvesto na straži, in vrabci na strehah že čivkajo, da pade ta za delavstvo kakor za večino gospodarjev škodljiva, krivična nepraktična in nezakonita odredba! Organizirani delavci bodejo pospešili ta padec in pasti mora krivica če ne z lepa pa z grda. Za konsekvence tega boja pa je odgovorna vlada sama.

Protestni shod železničarjev se je vršil pretekli petek v tržaškem Delavskem Domu. Predsedoval mu je sodrug Končnik. Shod je bil izvrstno obiskan in sodrug Kopač je žel za svojo ojstro kritiko razmer na kolodvoru mnogo odobravanja. Shod je sprejel končno protestno rezolucijo, katero je imel predložiti posebno izvoljeni odbor tukajšnem obratnem nadzorništvo. Rezolucija se glasi:

«Javen železničarski shod, zborujoč dnè 29. prosinca 1904. v prostorih tržaškega Delavskega Doma protestira najodločneje proti preziranju onih določb, katere so sklenili obadve stranki ob priliki zadnjega štrajka. Zlasti pa zavrača z ogorčenjem sovražno zasledovanje organiziranih železničarskih uslužbencev. Obenem protestira shod proti načinu, ki krati železničarjem ako prekinijo svojo službo z orožnim vajam, vse pravice in po katerem se jih smatra po taki vojaški službi za popolnoma novo ustopivše uslužbence. Shod se obrača s to rezolucijo do obratnega nadzorstva in upa trdno, da se ugodi želji železniških uslužbencev. Iz nadaljevanja dosedanje praktike bi morali potegniti železničarji najresnejše konzekvence».

Prejšnjo nedeljo je priredila slikarska podružnica plesni venček. Plesni venček se je vršil v nemški gostilni, ki je sploh sodrugom vedno na razpolago. «Slovenec» je proti tej veselici agitiral s tem, da je veselica v nemški gostilni da naj se je občinstvo nikar ne udeleži. K temu omenimo le to, da ako smejo klerikalci prirejati svoje veselice v hišah, ki so nemške in imajo velikanske nemške napise, ako imajo voditelji klerikalcev posiljati svoje sinove proti svojemu programu v nemške šole ko bi si lahko pomagali, potem sme tudi delavstvo prirediti svoje veselice v tistih prostorih, ki jih dobi. «Slovenec» naj pa sploh pogleda na jezuvite na svoje kamonike in potem naj govori kako ti gospodje varujejo svojo slovensko narodnost. Nikar ne slepárite s tem, grešniki!

Znanstvena - poljudna predavanja. Sotrudniki, *Naših Zapiskov* so priredili v letošnji zimi v Ljubljani par predavanj. Predavalo se je o pariški komuni, kolektivni (skupni) delavski pogodbi, obrtnem zakonu. meščanski kulturi. Tudi v Zagorju sta bila dva taka predavanja, ki sta bila oba dobro obiskana. Predavalo se je o svetovnem gospodarstvu in razvoju socializma od utopije do vede. One delavske organizacije, ki so pri volji prirediti taka važna predavanja, naj se obrnejo do uredništva «Naših Zapiskov» v Ljubljano, Radeckega cesta 20. Povrniti je le potne stroške!

Odprto pismo na c. kr. okrajno glavarstvo v Celju. Trbovljski rudarji vprašajo sl. cr. kr. okrajno glavarstvo v Celju ako je istemu znano, da orožniki v Trbovljah po cestah ustavljajo sodruge in jemljejo imena istih na zapisnik, ter na ta način provocirajo mirne delavce. Ker je to dejstvo v protivlovji s pravicami avstrijskih državljanov, vprašamo cs. kr. okrajno glavarstvo javno ali hoče te nedostatnosti odstraniti, ter one orožnike posvariti. Ako okrajno glavarstve to nečuvano poče je ne odpravi, smo prisiljeni, stopimo do naših zastopnikov v državnem zboru da poprašajo justičnega ministra ako mu je znano, kako postopajo nekateri javnih organov. Prepričani smo namreč, da velja i za Trbovlje avstrijski zakon in da ne leže Trbovlje v Turčiji, kakor si to predstavljajo posamezni žandarji.

Od trbovljske premogokopne družbe. V zadnji številki smo objavili par «Lohnzettlov» trbovljskih rudarjev, ki so res pravi dokumenti barbaričnega izkoriščanja. Pri zadnji stavki se je akceptiralo glede plače sledečo določbo: «Ako zasluži rudar od šihte manj kot 2 K 10 h, se sme pritožiti najprve pri ravnatelju; potem pri oblasti». Novembra so se zgodili 4 taki slučaji. Delavci so se pritožili najprve pri ravnateljstvu, potem pri oblasti. A odgovora še danes ni!! Decembra sta se zgodila 2 slučaja. Obratni uradnik pa je poklical delavce v pisarno in jim pretil, da bodo odpuščeni, ako se pritožijo. To je javno nasilstvo! Trbovljska družba deluje vedno naprej v starem zmislu. Sramotno izkoriščanje pa se mora ožigositi v javnosti in to storimo prav gotovo!

Nekaj o trbovljskih „štajgarčkih". Novo leto je prišlo in z njim znani «trinkgelderji» za trbovljske «štajgarje». Ti gospodje so porabili dobljeno napitnino dobesedno — za pijačo. Nekateri so bili v službi tako natrkani, da jih je bilo kar veselje gledati. Znani Ivan Zupan je pričel v «mašinhausu» prepivati; glažek je sledil glažku in kmalu je bil v režicah. Po našem mnenju bi moral tudi priganjač svojo službo opravljati. A njega so morali vedno iskati, kadar je bil premog za pisati. Tudi dekletam se je prebližaval v svoji dobri volji, ako ravno je oženjen. Mi omenimo le vse zato, ker spada ta Zupan med najhujše nasprotnike in zatiralce delavstva. Zdaj je mož svoje denarja zapravil in postal grozovito

siten; seveda, ker je — suh. Neki fant je «hunte» poklal; bil je kaznovan. Drugi pa so morali uzdigavati «hunte» in to zastonj, ker so delali čez določeno uro. Sličen temu Zupanu je Pavel Goršek. Ta upije nad ženski pri najmanjši priložnosti. Zakaj neki ni šel na novega leta dan na sveži zrak? Tako bi vsaj barako ne ponesnažil, kakor je to storil v svoji pijanosti. Tretji tiček je znani Ojsterman, ki se tudi pri vsaki priliki opije. Tako so torej ti «gospodje», ki bi morali biti delavcem v uzgled!

Trbovljske paznike in njih podrepnike opozarjamo, naj postanejo pametnejši, sicer bi delavci enkrat potrpežljivost izgubili in nekatere tja poslali, kamor spadajo, namreč — v luknjo. Res je škoda prostora v listu, da bi se s takimi ljudmi prepirali. A delavci bodo našli druga pota. V soboto 16. p. m. so se delavci pri diskuziji čez rudniška stranišča pritožili. Na nedeljo so že tesarji in zidarji delali in so jih osnažili. Ali vidite, rudarji, koliko pomaga zdrava kritika?!

Shod v Trbovljah. Preteklo nedeljo se je vršil pri g. Dolničarju rudarski shod. Sod. Kogovšek je podal poročilo, kateremu posnemamo, da ostane v blagajni čez 58 K. V debati je govoril še sodrug Čobal iz Zagorja.

Zmaga pekovskih delavcev v Pulju. 1. decembra so proklamirali puljski pekovski delavci boj za nadomestni počitek. Na pomočniškem zboru je prosil mojstrski zastopnik, naj delavci 14 dni počakajo. Dovolilo se mu je. 14 dni je preteklo in mojstri so morali nad. počitek dovoliti. Le 4 mojstri so se postavili na ekstremno kapitalistično stališče. A delavci so stopili v stavko in tudi ti štirje mojstri so prišli prositi naj pričnó zopet delati. To so uspehi lepo izzidane organizacije. Naj živi proletarska solidarnost!

Železniška nesreča. 18. p. m. se je pripetila na progi Split-Sinj v Dalmaciji železniška nesreča. 3 km. od Mravince je skočil vlak iz tira. Vzrok je bila velikanska burja. Ena oseba je bila ubita, več drugih ranjenih.

Zopet železniška nezgoda. 17. p. m. je padel v postaji Dovje na Gorenjskem neki delavec iz vlaka, ki mu je odtrgal eno nogo in eno roko. Vlak je obsegal pet vozov, imel pa le enega kondukterja. Ako bi bila dva kondukterja, bi videla signale in nesreča bi se ne pripetila... Ponesrečenega reveža so peljali v ljubljansko bolnišnico. Na poti je zahteval vode; dobil jo pa ni, ker — nimajo v Lescah nobene posode za vodo. To je barbarizem naše družbe!

Strankarski kongresi. Strankarska konferenca hrvatske soc. demokracije se je preložila in se vrši 3. in 4. aprila v Zagrebu. — 10. i. m. se pa vrši v Belgradu strankarski kongres srbske soc. demokracije. Njemu sledi kongres «radničkog saveza»

Narodnosti v skupni armadi. Prof. Hidemann je izdelal tablico, ki označi razmerje narodov v naši skupni armadi. Od 110 infanterijskih polkov jih ima le 23 ednotni jezik. V 52 polkih se govori 2, v 26 tri, v 7 štiri, v 2 celo pet jezikov. Pri artileriji, saniteti, pionirjih služi največ Nemcev, ravno tako pri lovcih. Huzarji so večinoma Madjari, na mornarici pa služi 46% Hrvatov in 27% Italijanov.

Iz dežele carja-batjuške. V Varšavi so razširili te dni veliko število revolucionarnih letakov. Policija je napravila več hišnih preiskav in aretirala 150 socialistov.

KRONIKA UBOGEGA VRAGA

Zadnja naša konfiskacija nam je pa res še danes prava uganka. Kaj je stalo v koncu članka «Fanatizem», bodo naši čitatelji iz članka samega razvideli. A v razsodilu dež. sodišča čitamo čudovito novico, da se je pregrešil omenjeni članek proti §§. 64, 302 in 303 k. z. Hmhm, to je pa res čudno! §. 64 k. z. govori namreč o «razžalitvi udov cesarskega rodu». Mi pa absolutno ne razumemo, od kedaj spadajo politikujoči farji na Kranjskem med «ude cesarskega rodu». Na ta način bode članek, ki imenuje Janeza Kreka «izdajalca železničarjev», kaznovan radi — no, radi razžaljenja veličanstva. Brrr... §. 302 pa govoru o «draženju k sovražnosti zoper narodnosti, verske družbe itd. Od kedaj so Krekove tercijalke «verska družba», nam je tudi neznano. §. 303 zopet pravi o «razžalitvi zakonito priznane cerkve». G. državni pravnik, pardon, ampak čudak ste pa res! V 10 vrsticah smo torej razžalili «ude cesarskega rodu» (za ta zločin bi moral dobiti naš urednik po zakoniku od 1 do 5 let ječe), hujskali «proti verski družbi» (od 3 do 6 mesecev!) in razžalili «priznano cerkev» (zopet od 1 do 6 mesecev!). V zmislu v Avstriji veljavne «pravice» bi moral sedeti torej naš redakter za teh 10 vrstic do 6 let. Brrrr, — g. drž. pravdnik, pardon, a Vi ste grozovit čudak! Res je pa, da merite italijanske in slovenske socialiste z istim merilom. Naš bratski list «Lavoratore» je bil v zadnjih dveh tednih petkrat konfisciran. Prokleto pridni ste torej, g. drž. pravdnik!

Razne stopinje tatvine. V nekem ameriškem listu čitamo sledeče opazke: Polasti se enega milijona in govorili bodo o «genialnosti». Ako utakneš 25.000 dolarjev «pomotoma» v tvoj žep, potem je to «blagajniška pomota». Od 10.000 dolarjev naprej je stvar že resnejša; govori se o «nerednostih». Pri 1000 dolarjih prične «nezakonitost», ako pa ukradeš 500 dolarjev, je to že «zloraba zaupanja». Vzemi tvojemu sosedu 100 dolarjev in imenovali te bodo «tata»; vzemi mu 50 in že si ropar. A nikdar ne ukradi košček kruha, kajti potem si «sovražnik družbe» in vsak «poštenjak» se obrne od tebe. — Ali nima ta Amerikanec prokleto prav?

Socialni pregled

Strokovno delo l. 1903.

Avstrijske strok. komisija na Dunaju objavlja v svojem glasilu poročilo za leto 1903. Velezanimivemu poročilu naj posnemamo sledeče:

Pekovski delavci so si ustanovili lansko leto samostojno državno organizacijo in imajo danes 66 podružnic z 2400 člani. Izven te državne organizacije obstojijo še pekovska društva v Pragi (1000 članov), v Brnu (60 članov), v Prosnicu (20) in v Rihembergu (30). Državna organizacija ima 2 plačilna razreda; člani prvega razreda plačujejo tedensko 58 h, druzega pa 22 h. V prvem razredu se je upeljala tudi nekaka bolniška podpora. Organizacija pobira tudi še 10 tedenskih h za rezervni sklad.

Zveza železarjev in kovinarjev je jako lepo napredovala. Povišanje doneskov in ponehanje industrijalne krize je osigurilo zvezino financialno stanje. Galanterijski in blagajniški ključarji na Dunaju so stavkali zmagovito.

Zadnji ostanki samostojnih društev tekstilnih delavcev so se spremenili v podružnice zveze. Unija tekstilnih delavcev je imela preteklo leto hude a zmagovite boje. Danes združuje nad 11.000 delavcev.

Rudarska Unija, najmlajša avstrijskih centralnih organizacij, ima že 6.774 članov v 69 podružnicah in 34 uplačevalnicah.

Organizirani brivci so pokopali t. zv. «nepristranost» društva in se postavili na razredno stališče.

Organizacija kamnosekov je povišala doneske. V najkrajšem času ji pristopi tudi kamnoseško delavstvo iz Nabrežine.

Napredovala je tudi organizacija stavbinskih delavcev.

Zveza klobučarjev ima danes 9 društev in 3 podružnice; število članov se je zvišalo za 200. Premoženje zveze presega svoto 245 000 K.

Letos se je ustanovila tudi zveza trgovskih pomočnikov, ki obsega danes 34 društev in 3000 članov.

Razne steklarske in keramične organizacije se približavajo in se bodo kmalu centralizirale.

Zveza porcelanskih delavcev obsega 30 podružnic in 7 uplačevalnic s skupno 1775 člani. Njeno premoženje znaša 12.000 K. Brezposelnost preteklega leta je potrebovala 8000 K.

Zveza čevljarjev je pridobila v preteklem letu 38 novih krajev. Danes obsega 52 podružnic in 45 uplačevalnic. Pridobilo se je 2840 novih članov. Tedenskih doneskov je dobila organizacija za 76.498 K.

Krojaška zveza je imela zlasti boj s konfekcijskih krojačev na Dunaju.

Zveza mizarjev Avstrije je upeljala poleg potovalne in brezposelne še bolniško in smrtno podporo. Zveza obsega zdaj 103 podružnic in okroglo 9000 članov. Poleg tega ji pripada še 10 samostojnih društev z 3000 člani.

V splošnem je organizacija jako lepo napredovala. Le blagajnično poročilo strok. komisije izkazuje 20.000 novih članov.

Strokovna komisija je obdržala preteklo leto 20 rednih in 2 izredna sej; razpravljala je glede 1400 spisov. Njen organ «Gewerkschaft» se je razposlal v 59.000 nemških in v 3600 čeških izvodih.

Deželna tajništva strok. komisije so: Za Štajarsko V. Muhitsch, Gradec, Auenbruggerg 35. — Za Moravsko: F. Jura, Brno, Jusag 8. — Za Severnočeško A. Schäfer, Reichenberg, Steinbruchg 16. — Za Istrijo U. Spongia (italijansko) in J. Kopač (slov.), ulica Boschetto 5 v Trstu. — Za Dalmacijo: Jerko Dorbić v Splitu. Nadalje ima komisija še 10 deželnih zaupnikov.

Blagajnično poročila predočuje sledečo sliko: *Dohodki:* na mesečnih doneskih à 3 h skupno K 37.562·20, na subvencijah K 1.400·— na naročilih K 325·13, za protokole K 533·50, na odstotkih K 41·30, skupni dohodki znašajo torej K 39.902·13, za K 8 471 94 več kot prešnjo leto. Novih članov se je pridobilo torej 24.835·— *Izdatki:* za agitacijo in organizacijo K 4.158·24 (10 09%), za list K 4.117·41, za korespondenco K 670·63, za deželna tajništva K 11.728 18, za zaupnike K 5.771·53, za kongrese K 4.020·97, za letake K 1.047·39.

Dopisi

Voljčigrad na Krasu. *(Polom klerikalske trdnjave).* Kakor v raznih krajih, je tudi pri nas na Volčjemgradu jela pešati klerikalska moč. Ni se čuditi, da so klerikalci sprvega začeli spodbujati nemire in sovraštvo med občani. Tako si so pridobili nekaj posestnikov in ustanovili gostilno konsumnega društva, ter jo dali v najem nekemu pristašu te družbe Kosmina. Da-si ravno je ta mož dobro poznan po okolici zaradi svojih činov, zbrali so se vselej njega za voditelja in krčmarja. Tako je ta vodja vodil armado in pridobil si je visoko «čast» — ali posledice te «časti» so bile: zasramovanje, igra, pretepi, nevoljnost itd. Največji boj je vodil proti vaškemu krčmarju, ki je obenem tudi podžupan. Rad bi ga spravil na cesto in to samo iz nevoščljivosti ker občinstvo ima več zaupanja v starega krčmarja, kakor v zvijačno klerikalsko armado. Par let je prešlo odkar so se ti ošabneži bahali s svojo gostilno. Medtem so potegnili za seboj tudi bralno društvo «Domovina», ki stoji tudi na njih podlagi, da-si ravno se je delalo od dobre strani, da bi prišlo to društvo v korist celi občini in da bi držalo tudi časniki od drugih strank. Ali ti prismojenci so jih zmatrali za «brezverce». Ali kaj se godi danes s to družbo ošabnežev? Oglejmo si čitalnico; tu ne najdeš druzega nego par prismojenih časnikov. Kaj pa je z gostilno konsumnega društva? Pred par meseci so se odstranili nekateri deležniki, ker so vedeli po kom diši, in res — boben je zapel in društvo je šlo v — blažena nebesa. 17. t. m. se ni videlo več znamenja v goslilni konsumnega društva, «brščjan» je burja vzela, tablo pa je nevihta pobrala, stolice in mize imajo počitnice, ali tudi najemnik je nekaj zaslužil za njegov trud. Pravijo da je zašel okoli 1000 K v dolg. Bomo videli, kaj bodo začeli ti ptički in kam se bodo ugnezdili. Torej

občinstvo, pozor! Oglejsi take ljudi pravočasno da te ne bodo vodili nadalje za nos! Prebudite se, ljudje, in oglejte si, kdo je kriv vašega zla.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

„Knajpovec“, časopis za negovanje zdravja po Kneippovem sestavu. Vsebina 1. številke obsega: 1. Naš program. — 2. Kako moramo živeti po zimi? — 3. Davica. — 4. Kako ogreti na priprost način mrzle noge? — 5. Juho, zimsko kurilo in hrana. — 6. Umetnost pravega življenja. — 7. Pred jutrajnim šolskim poukom. — 8. Čuden upliv orehov. — 9. Alkohol in otroci. Razno. Uredništvo leži v rokah g. I. Okiča, ravnatelja zdravilišča v *Krapini*.

„Slovenski Sokol“ 1. letnik, 1. številka. Vsebina: 1. Bratje Sokoli? — 2. Pregled nazaj in naprej. — 3. Sokolski telovadni sestav. — 4. II. izlet slovenskega Sokolstva. — 5. Vestnik. — 6. Raznovrstnosti. — Ta novi list hoče biti glasilo slovenskega Sokolstva. Glavni urednik mu je dr. Viktor Murnik.

TRŽAŠKE DELAVSKE ZADRUGE

Razpis službe.

Vodstvo Tržaških Delavskih Zadrug razpisuje dva mesta prodajalcev. Tedenska plača K 23·—. Prodajalca se bodeta rabila v drugem skladišču. Prispevek za bolniško blagajno plača Zadruga. Vsi uslužbenci dobijo 5% od čistega dobička, kar jim zagotovljajo pravila. Razpis se zaključi dne 16. februarija 1904. Ponudbe naj obsegajo: starost, dobo prakse, prejšne službe ter znanje jezikov itd. Ponudbe se naj vlagajo s temi podatkami pri vodstvu Zadrug. Vodstvo se bode oziralo v prvi vrsti na organizirane tegovske pomočnike, ki so zmožni slovenščine in italijanščine.

Trst, 4. prosinca 1904.

Vodstvo Tržaških Delavskih Zadrug.

***

Po sklepu vodstva se bode objavljalo mesečno obračune prodajalen in hranilnega oddelka ter izjavo nadziralnega odbora.

Skupni promet prodajalne je znašal do 31. dec. p. l K 4.633·22. V hranilnico je bilo vloženih K 1130·77, izdanih pa K 627·93.

Meseca prosinca je narasel promet na K 6.921·50, se je torej za 2288·28 K zvišal. V hranilnico pa je bilo vloženih K 4.298·19, izdanih K 2.453·74.

Izjava nadziralnega odseka za december: Po pregledu knjig in prilog smo razvideli, da znašajo skupni dohodki koncom decembra K 8.514·29, izdatki pa K 7.734·58; v blagajni ostane torej K 779·61 v gotovem denarju. Našlo se je vse knjige v popolnem redu.

Trst, 31. dec. 1903.

Pregledovalci računa:

M. Mikus — A. Fuso — G. Mervitz.

DRUŠTVENE VESTI

!! Državni železničarji pozor !!

20. februvarja se vrše volitve v zavarovalnico proti nezgodam. Organizacija Vam priporoča sledeče kandidate:

1. Direkcijski okraj Beljak: delegat Machnè Georg, nadkondukter v Glandorfu; nadomestnik Gallè Hubert, nadwerkmann v Knittelfeldu.

2. Direkcijski okraj Trst: delegat Kampfer Ivan, strojevodja v Trstu — sv. Andrej, nadomestnik Irnberger Rudolf, lampist v Trstu — sv. Andrej.

Na delo za Vaše kandidate!

Železničarski ples, priredijo organizirani železničarji iz sv. Andreja na soboto, 6. februarija 1904. v prostorih Delavskega Doma, ulica Boschetto 5. (Med plesom zabava šaljiva pošta). Začetek ob 1/2 9. uri zvečer. Toaleta poljubna. Vstopnina: za gospode 60 vin. — za dame 40 vin. Čisti dobiček je namenjen podpori revnih železničarjev iz Trsta in okolice.

Izkaz. Strok. komisiji na Dunaju se je uposlalo za izključene mizarje v Pragi od podružnice Ljubljana strok. društva strojarjev K 8·16

Zveza klesarjev in pristoinih v Nabrežini vabi na veliki cvetlični ples, katerega priredi v soboto dne 6. februvarja 1904. v dvorani gosp. Ivana Tance. Začetek plesa ob 8. uri zvečer, ter traja do 5. zjutraj. Ob 11. uri zvečer bode žrebanje enega dobitka. Dobitek je originalna povest Nabrežine. Vsak gospod ali dama dobi eno številko brezplačno. Sviral bode orkester. Stopnina k plesu za gospoda z dvemi damami K 2.

Pekovski delavci v Trstu prirede na nedeljo 7. t. m. ob 8. uri zvečer v Del. Domu plesno veselico. Zabavala bode tudi šaljiva pošta ter juks-bazar.

Circolo di Studi sociali priredi na soboto 13. t. m. v gledališču «Fenice» umetniški večer ob sodelovanju dramatične skupine g. Feruccio Benini.

Circolo corale fra lavoratori v Trstu priredi dne 16. februvarja 1904. v Delavskem Domu velik koncert z izbranim programom. Več poročamo prihodnjič!

Strokovna društva ljubljanska so se preselila dne 1. februvarja v svoje nove prostore na Turjaški trg št. 1 (poprej Katoliški Dom). Tam posluje tudi zaupništvo kranjskih strokovnih društev.

Listnica uredništva

G. Josip Hronek, Radovljica. Oprostite, a Vi ste pa res precej naivni. Par kronic nam obljubite in mislite, da bode naš list Vašim «izvajanjem» na razpolago. Dragi gospod, ali ne razumete, da je impertinentno, ako se skuša soc. redakcijo podkupiti? Poskusite pri drugih listih, ako se Vam posreči. Mi nismo za take stvari dobiti. Sicer pa poznamo našega dopisnika kot poštenjaka, Vas pa ne poznamo. Manuskript je romal v koš.

G. Ivan Kromar, župnik v Šturiji: Prejeli smo Vaš «popravek», a ker je popolnoma nezakonit in ker bi bili naravnost tepci, ako bi ga objavili, je romal v koš. S takim jezuvitskim zavijanjem se slepari lahko neumne ovčice vipavskih farmanov, nas pa ne. Ne smešite se torej naprej, Vi maziljeni gospod! Addio!

Dopisnik iz Trsta (glede afere pri sv. Antonu): Vaše pismo ni podpisano in roma vsled tega v koš. Ako nam Vi ne zaupate, tudi mi Vam ne moremo — ka-li?

STRANKARSKE VESTI

Zahvala. Za vse izkazano srčno sočutje povodom bolezni in smrti mojega sopoga Jakoba Pirjevec, (krčmarja v Nabrežini) kakor tudi za častno spremstvo k zadnjemu počitku izrekam tem potom vsem sorodnikom, prijateljem in znancem svojo srčno zahvalo. Posebno se zahvaljujem vsem onim, kateri so mi materjalno pomagali. Posebej se zahvaljujem slavni klesarski, kakor železničarski organizaciji za spremstvo in podporo.

Nabrežina dne 31. fanuvarja 1904.

Frančiška Pirjevec.

Žepnih koledarjev se še dobi nekaj pri upravništvu «Naši Zapiski» v Ljubljani. Cena 80 h.

List „Rdeči Prapor“ v Gorici se prodaja pri g. Schwarzu v ulici Scuole. Goriški sodrugi, razširjajte Vaš list!

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Gostilno „Walfisch“ (baraka) v Trbovljah je prevzel sodrug *Kunst*, ki se priporoča tem potom najtopleje.

KAVARNA
„Unione“
PREJE
„Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi Vse pijače poceni. Napitnina je izključena

Sodrugi!

Udova PIRJEVECA JAKOBA
V NABREŽINI

priporoča svojo gostilno, v kateri toči izvrstno pristno belo in črno vino, na razpolago so tudi merzle in tople jedi, vsako uro, po najnižji ceni. Obenem naznanja sodrugom, da je njegov prostorn vrt za prirejenje shodov vedno na razpolago.

Jaka Pirjevec
gostilničar

Sodrugi in sodrugenje!

Čitajte, razširjajte, naročajte

Naše Zapiske,

edino socialno revijo na Slovenskem.
Naročnina za celo leto 2.80 k.
Posamezni zvezki 24 vin.
Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
ALESSANDRA LEVI-MINZI-JA
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Kavarna MIRAMAR
v Trstu

(nasproti postaji južne železnice) se priporoča tržaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mrzle pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tržačkih, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter Zeitung», «Eisenbahner», «Glühlichter», «Simplicissimus» i. t. d. Kavarna je okrbljena z vsemi modernimi uredbami.

Leto VII. TRST, dne 12. februvarja 1904. 7.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K., za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.45 K., za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3. II.

Na grobu ustreljenih bratov

Drugič prihaja obletnica krvavega februvarja in združuje vse misli, vse spomine tržaškega proletarijata ob grobišču tam zunaj tržaškega mesta. In potrebujemo vas, vi krvavi spomini burnih časov, da nas navdušujete v nove boje, da nas učite, kako se žrtvuje vse življenje za osvoboditev trpečega človeštva...

Nobene ideje v svetovni zgodovini človeštva brez krvavih žrtev! Furija v človeku je vsesala v sé misel, da je tiranija od bogov ustanovljena uredba, — in ako to ne veruješ, potem si puntar, si rebel, in furija ti zasadi svoje krvave kremplje v vroče meso. Tako je bilo in tako bode, dokler ne zažari zarja svobode na človeškem obzorju. Prvi spomeniki napredujočega človeštva so sezidani s krvjo tisočerih src. S človeško krvjo so ustvarjeni spomeniki staroazijatske kulture in ob egipčanskih piramidah je divjala ena prvih revolucij človeštva. Nobena ideja brez žrtev! Ustanovitelj krščanstva je plačal svoje revolucijsko delo proti obstoječemu rimskemu redu in naziranju s smrtjo na križu in tisoči so mu sledili v smrt, navdušeni, prepričani, da je njih smrt železni pogoj novemu življenju. Brez žrtev ni ideje! Na grmadi rimskega fanatizma je izdihnil Giordano Bruno svojo veliko dušo, na grmadi je zgorel reformator češkega naroda Jan Hus. Samo žrtve novih idej.

In socializem? Ta svet obsegajoča revolucijska ideja, katere zgodovinsko nalogo prizna danes tudi najtemnejša reakcija, — socializem naj bi ostal brez žrtev? Socializem, ki propagira popolno predrugačbo človeške družbe, ki negira tiraniji pravico do obstanka, ki smatra vse narode in vse ljudi za ednakopravne, — ta socializem naj bi ostal brez zasledovanja in zatiranja od strani elementov, katere hoče iztrebiti iz človeštva?! Brez žrtev ni ideje in tudi socializem zahteva tisočerih žrtev.

Na barikadah francoske revolucije je izdahnila aristokracija svojo privileško dušo. In ravno tako se je pojavila v Parizu in Lyonu najprve iskrica proletarskega komunizma. Versajske puške so izvršile svojo nalogo in odprla se je pot novemu nastopu reakcije. A čimbrutalnejša je bila reakcija, temlepše so bile žrtve bojujočega se proletarijata. Preglejte življenje utopističnih socialistov, čitajte životopise Blanquija, Saint-Simona, Proudhona, Fourniera, — in pozneje življenje Marksa, Engelsa, Lassalleja, velikega Bakunina, Kropotkina, Kowalewskaje, Herzena, Perowskaje, — čitajte zasledovanje nemških socialistov v «Socialistengesetzu», lov na anarhiste v španski državi, mučeniško smrt čikaških proletarcev, — preglejte tisočere žrtve revolucij l. 1848. žrtve Metternichove Avstrije, izjemnega stanja 80. let, — spominjajte se našega pokojnega Železnikarja — — in razumeli bodete, da zahteva i socializem velikanske, vedno nove žrtve. Kaj bi torej jokali čez zahteve železnega razvoja? Naše solze naj ostanejo v srcu, da živi plamen maščevanja in navdušenja naprej!

Korakajmo torej na pokopališče naših ustreljenih bratov, — ne jokavi premaganci temveč ponosni bojevniki. Vi pa spavajte mirno v vaši častni gomili, pokriti z rdečo zastavo, pod katero ste korakali v smrt. Narava je izvršila svoje delo in vaše kostij so strohnele in prah postale: vaš duh pa je nesmrten. Padli ste, vaša kri je barvala tržaški tlak, vaše mesto je izpraznено. Ali nove čete prihajajo in — to vam obljubujemo, vi žrtve avstrijske reakcije! — te nove čete bodo nadaljevale vaš boj, dokler ne zasije solnce svobode in sreče!

Politični odsevi

V TRSTU, 11. februvarja 1904.

Nabori preloženi. Dunajska «Abendpost» poroča: Ker se je vsled podaljšanega zasedanja delegacij sklicanje drž. zbora zavleklo in ker ima le drž. zbor novince dovoliti, je preložila vlada letašnje nabore.

Mladočeško stališče. Izvrševalni odbor mladočeške stranke je sklenil, da ne predrugači svoje stališče napram Körberjevi vladi. To stališče je — kakor znano — obstrukcijonalno podpiranje čeških zahtev. Körber ima torej jako temno bodočnost.

Kako se zida v Avstriji železnice. To je znana stran avstrijske sramote. Vlada zida železnico z dragim denarjem in jo proda potem za par grošov prvi kapitalistični družbi. Tako se je zgodilo že vedno. Citavska akcijska družba je dobila l. 1855. koncesijo do zgradbe železnice, ki naj bi bila čez 26 km. dolga. Neki čez 21 km. je bilo na avstrijskih tleh, ostali pa na saških. Saška vlada je vzela takoj akcije v roke; danes ima ves akcijski kapital v rokah, to je svoto čez 10 milj. kron. Avstrija pa je garantirala 4% odstotke za 73 1/2% akcijskega kapitala; to je stalo doslej toliko kakor cela železnica, namreč čez 8 milj. markov. Da se ni železnica rentirala, je posledica visokih zgradbenih troškov; v Avstriji se je plačalo za km. zgradbe čez 409.000 m., na Saškem pa 292.000. Zdaj pride pa najlepše. 1. prosinca 1905. prevzame Saška celo železnico, v katero je utaknila Avstrija 8 milijonov. Avstrija ne dobi ničesar, niti zahtevane davke. Tako se zida!

Položaj na Ogrskem. List «Pester Lloyd» poroča iz Dunaja: Obstrukcija v ogrski zbornici bode skoraj gotovo (!) kmalu končala in rekrutski zakon pride na razpravo. Potem se bode poskusilo omejiti opravilnik. Na vsak način pa bode delegacija zopet majnika meseca sklicana, da dovoli bižo za l. 1905.

Derschattova neumnost. Znani predlog voditelja nemške ljudske stranke o kronskih pravicah je povzročil veliko prahu. To bicantinično klečeplaztvo je presenetilo namreč tudi najzagrizenejše patriote. Celo od svojih listov se je moral Derschatta dopasti pustiti, da so ga kritizirali na najradikalnejši način. Naravnost uničevalna je pa ogrska sodba. Min. predsdanik Tisza je dejal v seji ogrske delegacije: «Veselil bi se jako, ako bi sprejela avstrijska delegacija rezolucijo Derschätte; edina posledica tega bi bila namreč, da se odpové avstrijska delegacija sploh za vedno, govoriti o temu vprašanju». — Tako je blamiral in osmešil voditelj Derschatta «največjo nemško stranko». In strankino vodstvo? Susnilo mu je roko in — vse je pozabljeno. Tako je pokazala nemška buržoazija zopet enkrat vso svojo nezmožnost.

Rusko-japonski konflikt.

Novice iz vshodne Azije so bile zadnje dnij jako pomirovalne in Evropa je že upala, da se reši cel spor mirnim potom. Zdaj pa se poroča nakrat, da se je situvacija pohujšala, da je diplomatična vez med Rusijo in Japonsko pretrgana, da je torej vojna faktično že pričela. Stojimo torej pred krvavimi dogodki neprecenljivega pomena.

Posledice japonske zmage nad Kitajsko l. 1895. so bile že prvi povod sedanjemu sporu med Rusijo in Japonsko. V zadnjem stoletju je posedovala Japonska že enkrat Korejo in v Simonoreki podpisana pogodba ji je osigurila nadvlado. Rusko-francosko-nemška zveza je pa Japonsko prisilila, da opusti Liaotong in se zodovoljuje z nezdravim otokom Formosa. Dve leti pozneje je zasedla Rusija Port Artur, ki leži ravno na polotoku Liaotong. Rusija se je usilila torej med Japonsko in Kino in je pričela boj za Korejo. Zasedanje Port Artura je vznemirilo Japonce kolosalno. A ker še ni bila japonska armada pripravljena, ni prišlo do vojne. Medtem se je pričela na Kitajskem ustaja bokserjev, ki je še pohujšala rusko-japonsko razmerje. Rusi so zasedli še Mandžurijo in pričeli s Kitajsko pogodbe sklepati, katere so jim osigurile vedno večji upliv. Velevlasti so končno protestirale in Rusija je morala podpisati l. 1902. pogodbo, da zapusti Mandžurijo do oktobra 1903. Vkljub temu je ostalo v Mandžuriji 30.000 ruskih vojakov. To je zadelo Japonsko v srce. Mandžurija je za Japonsko velikanskega pomena, ker dobi iz nje svoje življenske potrebščine in ima sploh veliko trgovstvo z njo. Japonci so sklenili vsled tega s Kino pogodbo, ki je odprla pristane Hukden, Antung in Nintšvang trgovstvu. Ta mesta so pa bila bistveno v rokah Rusov, ki so se branili, da jih izpuste. Poleg tega so pričeli novi prepiri na Koreji. Japonci so postali vedno bolj nemirni. Postali so pa tudi jako samozavestni, zlasti po sklepanju angleško-japonske defenzivne pogodbe iz l. 1902. Tudi japonska armada je bila že popolnoma reorganizirana in modernizirana. Japonska diplomacija je pričela nastopati. 22. dec. 1903. je predložila japonska vlada svojo znano noto. Zahtevala je teritorialno neodvisnost Koreje in nadvlado Kitajske v Mandžuriji. Ruski odgovor se je pečal le s Korejo. Japonska je ponavljala 13. prosinca svoje zahteve glede Mandžurije. Rusija jih je odklonila. Tako se je pripravil teren za sedanji spor.

***

Armada in mornarica. «Arb. ztg.» poroča: Ne le velikost armade odločuje v vojni, temveč tudi bogastvo dežele, velikost prebivalstva in gospodarski razvoj. Rusija ima 126 milj. prebivalcev in postavi lahko 5 milj. vojakov na noge. Japonska pa ima le 47 milj. prebivalcev in morda 387.000 mož vojakov, od katerih pa pripada 33.000 rezervi in 125.000 teritorialni vojski. A Rusija ne more porabiti v vshodni Aziji svoje velikanske sile. Najhitrejša vožnja od Moskve do Port Artura traja na sibirski železnici 18 dni. Za prihodnje tedne zamore Rusija le toliko vojaštva porabiti, kolikor ga ima že v Aziji. Ruski listi govore o pol miljona, drugi o 300.000 vojakov, tretji zopet le o 200.000. Gotovo je skoraj, da bode ruska vojska manjša od japonske. Tudi

gledé dobrote armade ne bodo Japonci zaostali. S konji sicer ne znajo nastopati in zato bode njih kavalerija in artilerija brezpomembna. A teren poznajo izborno. Na vsak način je Japonska na morju močnejša. Japonska mornarica šteje 8 linijskih ladij, 6 «pancerskih križarjev», 15 «križarjev», 9 obramnih parnikov, 25 topovskih bark, 6 torpedov itd. Poleg tega ima Japonska krasna pristanišča Rusija ima le dva dobra pristana. Mornarica Rusije je manjša.

***

Petrovgrad, 7. t. m. Vladino glasilo objavlja cirkular zunanjega ministra, ki pravi: Japonski poslanik je izjavil v imenu svoje vlade, da se noče Japonska nadalje pogajati in da je poslanik od svojega mesta poklican. Vsled tega ima tudi ruski poslanik v Tokiju takoj glavno japonsko mesto zapustiti.

London, 7. t. m. Iz Sôula se poroča, da se zavzema ljudstvo v Koreji za Japonce. Korejski cesar je povabil japonskega poslanika na konferenco, ker se boji ustaje.

Port Artur, 7. t. m. Baje je prepovedala japonska vlada odpošiljatev šifriranih brzojavk.

San Francisco, 7. t. m. Japonska vlada kliče v inozemstvu se nahajajoče Japonce pod zastavo.

Tokio, 7. t. m. Prva divizija japonske mornarice ter del transportne mornarice z vojaštvom se nahaja že na visokem morju. Danes ali jutri pride že v Tšemulpo.

London, 7. t. m. Politična korespondenca poroča, da so prekorakali prvi japonski vojaki mejo.

Petrograd, 9. t. m. Vladni listi objavlja brzojav Aleksejeva na carja, ki poroča: V polnoči od 8. na 9. t. m. so napadle japonske torpedovke ruske eskadro v Port Arturju; poškodovani bili ruski pancerski parniki «Rjenisan», «Cesarjević» in križarka «Palada».

TEDENSKE NOVICE

Ljubljanski knezoškof dr. Jeglič v Rimu. Ta neznatna dogodbica pravzaprav ne upliva v razvoju na nobeno stran mnogo. Značilna je pa. Značilna v bistvu. Dr. Jeglič je šel v Rim in je v avdijenci pri papežu poročal o vsem delovanju katoliške, ali kakor jo on imenuje ljudske stranke. Iz poročila, ki smo ga brali, pa posnemamo, da poročilo Jegličevo ni moglo biti resnično, kajti papež Pij X. je vse delovanje katoliške stranke pohvalil in samo hvalil. Škof je opisal kranjske verske in politične socialne boje ter pojasnil delovanje svoje stranke in kakor razvidimo iz poročila prišteva tudi sam sebe k tej stranki, pri kateri tudi sodeluje. Prav radovedni smo torej, kako je neki dr. Jeglič poročal papežu o tem delovanju. Najjače orožje v tem boju je gotovo časopisje in pa duhovniška osebna agitacija. Ne bomo se ozirali na osebno delovanje duhovnikov in tudi ne na politiko v cerkvi. Primemo le nekatere stvari, ki so natiskane črno na belem. Splošno je že v pregovoru, da «Slovenec», glasilo dr. Jegličeve in dr. Šusteršičeve stranke na vse pretege skuša obelodaniti kar največ neresnic in sumničenj in služi tudi prav rado kot posredovalec med državljani in policijo, če le barona Heina ni poleg. Saj bi lahko navedli mnogo slučajev. Vse to postopanje klerikalcev bi bil moral škof opisati papežu, ako lažnjivi urednik «Slovenčevi» ne ubogajo njega. Papež bi bil gotovo rekel: «Brat v Kristusu, povej svojim bratom doma, da me žalosti, ker se na Vaši strani deluje z nepoštenimi sredstvi: lažmi in sumničenji». Tako bi bil moral papež posvariti svoje pastirje, ki jih ima pod komando, če bi bil škof poročal s kakšnimi sredstvi delajo pod protektoratom njegovim in z njegovim sodelovanjem klerikalci. Dr. Jeglič pa še ni bil zadovoljen s tem, da je izposloval klerikalcem za brezvestno taktiko pohvalo. Vprašal je tudi papeža, če res velja za ves svet, da se ne smejo kaliki politike udeleževati. Papež mu je po njegovem poročilu menda res rekel, da se le v Italiji prepoveduje politične pravice katoličanom. Recimo, da je to res. Primerjajmo pa sedaj razmere pri nas in na Italijanskem v tem oziru. Na Italijanskem se katoliki sploh ne smejo posluževati svojih pravic, pri nas se pa sme z lažmi in blatom delati v politiki. Na Italijanskem so katoliki brez pravic samo zaradi tega, ker je papeštvo jezno na italijanskega kralja. To je res lepo, in vendar pravi Jeglič, da mu je papež rekel, da je popolnoma pravično, če ima večina v deželi ali državi tudi vso moč v rokah. Naše mnenj je vsled tega, da ako je večina v Italiji za obstoječe kraljestvo, potem je po papeževem mnenju, navadeno stališče tudi v Italiji pravično in bi papež, ki mora vsakega vladarja priznati kot božjega namestnika, tudi tega priznal ne pa iz mržnje do države prepovedal pravice državljanom. Sicer pa to ni čudno. V Italiji je bil pred več desetlji papež posveten kralj. V njegovem kraljestvu so pa bile tako slabe razmere, vsled roparstva in revščine, da je bilo treba poseči vmes in napraviti vsaj nekaj več reda. Vsled tega torej, ker je bilo treba poseči vmes vsled neznosnih razmer, ker je to zahteval kolikor toliko interes Italijanov, bi menili, da bo papeštvo ta mali poboljšek razmer, ako je pravično, odobravalo, ne pa se na ta način znašalo nad državljani. Škof dr. Jeglič torej najprej ni papeža naučilo razmerah pri nas resnično in je obenem prinesel za odgovor imeniten argument, ki nam jasno kaže kake nazore imajo možje, ki sučejo klerikalno politiko sploh po vetru in s pomočjo osebnih in noteričino protidelavskih nagibov, ki streme edino le po samomoči klerikalne cerkve, ne oziraje se na pravične zahteve delavstva.

Ljubljanski „Slovenec“ nadaljuje svoje infamne laži. Vsakdo, kdor se peča le malo s politiko, vé dobro, kako stališče je zavzel dr. Šušteršič ob priliki glasovanja o novi vojni predlogi: vsled njegovega upliva se niso upali pristaši v zbornici glasovati proti povišanju armade. Takrat smo to infamijo takoj pribili. «Slovenec» je takrat molčal. Ako bi to zanikal, bi se lahko tudi najzabitejša tercijalka prepričala iz drugih listov, da laže. Zdaj pa, ko je zraslo že nekaj trave čez to zadevo, laže škofov organ na vse pretege. Fej! Mi se sramujemo polemizirati s takimi lažniki! A delavstvo naj se zapomne to jezuvitsko infamijo farških šuftov! Kajti naj se nam očita surovo psovanje kolikokrat se hoče, — šuft je, kdor napravi infamno dejanje proti ljudstvu in zanika potem to dejstvo!

„Slovenčeve“ laži. Sobotni «Slovenec» piše, da je «pogorel» sodrug dr. Schacherl, urednik «Arbeiterwilleja», ko je tožil 3 «gospode», ki so mu očitali podkupljivost. Ta čudni list, ki stoji pod pokroviteljstvom ljubljanskega škofa, pa ne povè: da je bil dr. Schacherl tožen, ker je imenoval omenjene «gospode» s pravim imenom «obrekovalce», in da je bil popolnoma oproščen!!! Tako zavija škofov list na infamni način vsaka resnico, ker so njegovi naročniki res — gluhi.

Tudi mi priporočamo! Ljubljanski «Slov. Narod» poroča: «Nova škofova postava določa: Duhovnik naj rabi vsa potrebna sredstva, da si ohrani krono čistosti. Duhovniki naj se izogibljejo vsakega prijateljskega razmerja z drugim spolom. Takisto naj ne delajo prevečkrat obiskov pri ženskah in naj se zabavajo z njimi. Naravnost pa je prepovedano, ženske imeti na hrani, jih voditi po ulici, ali se jim kot spremljevalec pridružiti. Strogo je prepovedano, da sprejme duhovnik v hišo mlajše ženske (!), ki so vročekrvne... Na nobeden način se ne smejo z njimi zabavati, šale izbijati, ne smejo jim dovoliti prostega vstopa v spalnico itd. itd.». — Res, «vročekrvne ženske» so pripravile že marsikaterega tudi «vročekrvnega kaplančka v zadrego. Gospod škof imajo torej prav.

Pozor, Kranjci, na vaše žepe! Gospod ljubljanski škof potrebujejo zopet denar za svoje škofovske zavode v sv. Vidu. Izprešati hočejo iz našega ljudstva **500 mašnih ustanov po 200 kron, to je en milijon kron!!!** Torej, Kranjci, pozor! Neposredni povod nevelike nemške reformacije je bilo nevelike nemške reformacije je bilo nesramno prodajanje papežkih «odpustkov». Mi ne priporočamo izstop iz katoliške cerkve, ker stojimo na stališču, da naj vsakdo po svojem «fasonu v nebesa pride». A na vaše žepe pazite, Kranjci, kajti — denar je denar. In ga prokleto potrebujete!

Delavstvo in občinski svet v Trstu. Preteklo nedeljo se je vršil torej naznanjeni shod v gledišču Politeama Rossetti. Došlo je do okroglo 3000 oseb. Predsestvo je vodil sod. Oliva. Poročilo pa je podal sodrug Valentin Pittoni. V začetku svojega govora je kritiziral nastopanje policijskega ravnatelja Busicha. Busich ni imel dovolj, da so se zaplenili agitatični listki za ta shod; hotel je sploh preprečiti vsak razgovor o vladinem koraku. Potem se je oziral naš sodrug na razpust obč. sveta in razložil uzroke, zakaj protestiramo delavci proti temu koraku. Nadalje je ožigosal nastopanje vseh nasprotnih strank. Stal je na stališču, katerega smo razvili tudi mi v zadnji številki našega lista. Govoru se je burno odobravalo. Potem je dobil besedo neki Orlando, baje antisemit Camberjeve barve. A ljudstvo ga ni hotelo poslušati. Končno je prišel še anarhist Siglich. Hotel je prečitati celo knjigo svojih anarhističnih idej; ker pa to ne spada na ta shod, se mu to ni dopustilo. Tržaški anarhisti delajo sploh samo zmešnjavo na soc. shodih. A tudi na tem shodu se jim ni nakana posrečila. Končno je prečital sodrug Spongia dolgo rezolucijo. Rezolucija protestira proti razpustu kot umešavanju vlade v avtonomijo občine, proti dunajskim antisemitom, ki preskrbujejo nakane tržaških Camberjanov itd. Navzoči so jo sprejeli ob burnim odobravanjem. Potem je bil shod zaključen.

Gostilna na zadružni podlagi otvorijo naši sodrugi jutri večer. Zadružna gostilna se nahaja v ulici S. Giovanni in je čisti dobiček namenjen delavskim organizacijam v Trstu.

Pekovskim delavcem v prevdarek. Prva in nujna potreba vsacega delavca je, da pristopi k «Zavezi pekovskih delavcev Avstrije». V 66. krajih obstoje podružnice te «Zveze», katera goji tudi bratsko razmerje z Nemčijo. Namen te zveze je: Zboljšanje delavnih razmer in pogojev plačila, odpravo hrane in stanovanja pri gospodarjih, koder tako hlapčevsko razmerje obstoji, odpravo ponočnega dela v našem obrtu, ureditev za vse ednako pravične in nevtralne posredovalnice za delo eventuelno prenočišča, kakor tudi gojitev statistike življenskih in delavnih razmer. Dalje omejitev nezmerne gojitve vajencev in splošno naobrazbo in vzgojo članov potom redne diskuzije predavanja na shodih in potom naprave knjižnice. To je nekak splošni program že za dandanes. Vstopnina v to «Zvezo» znaša 30 kr. doneski članov I. razreda so 29 kr. (za Trst 30) in v II. razredu se plačuje 21 (za Trst 22) na teden. Zato dobejo člani «Zveze»: Strokovni list «Bäcker Zeitung»; kdor ne razume nemški, dobiva «Rdeči Prapor» ali pa «Il Lavoratore», oz. «Nuova Idea», zastonj. Tisti člani, ki «Zvezi» najmanje 6 mesecov pripadajo dobe pravno varstvo v spornih slučajih, nastalih iz delavnega razmerja, zaradi preganjanja vsled pripadanja in delovanja pri tej «Zavezi». Društveniki, ki sporazumno s centralnim odborom delo püste (štrajk) za zboljšanje delavnih in plačilnih razmer, dobe, od dne štrajkanja podporo po 1 K na dan. Tisti ki plačujejo posebni davek po 5 kr. na teden dobe 35 kr. več t. j. 85 kr. na dan. Na ta način se podpira tudi tiste člane, ki so preganjani od gospodarjev. Razun tega daje «Zveza» brezposelno ali potovalno podporo, članom I. razreda tudi za časa bolezni skoz 10 tednov po 1 K na dan. V samem Trstu je izdala podružnica v teku treh mesecov 584 K redne podpore na brezposelne člane. Izvanredne podpore se je razdelilo 276.14 K. Skupaj 860.14 K izplačane podpore. In to zamore storiti le organizacija, nikdar pa tisti, ki jezike brusijo zoper «Zvezo». In še nekaj. Naša na moderni in solidni podlagi ustanovljena «Zaveza» ne trpi več

kramarstva, temveč se morajo vse podružnice privaditi poštenega društvenega gospodarstva, ker vsaka dobra organizacija se manifestira v njenem dobrem gospodarstvu. Noben «Reklame-kšeft» temveč le zavetišče in trdnjava vseh zvestih in pošteno mislečih pekovskih delavcev! Danes je «Zaveza» faktor, s katerim se ima računati. A letošnji zavezni zbor, kamor bodo poslale vse podružnice cele Avstrije svoje zastopnike, pa nam pokaže jasno in točno določeno pot za nove boje, nove duševne in gospodarske zmage. Zato vam kličemo: Prva in glavna naša naloga je organizacija; to učvrstiti, izzidati, da bo moralno in materijelno močnejša! Ako je organizacija dobra in nikdar popustljiva, gotovo tudi lepe uspehe rodi, če ne danes pa jutri sigurno. Mi ne živimo za nazaj, marveč za naprej!

Shod v Trstu se je vršil včeraj veder. Poročalo se je o odgovoru zidarskih delodajalcev. Poročala sta sod. Linhart slovensko in sod. Paneck italijansko. Shod je bil izredno dobro obiskan.]

Volilni boj na državni železnici. Iz Ljubljane nam poročajo: Uslužbenci c. kr. državne železnice se tem potom opozarjajo, da potuje gosp. Šaukal Henrik, nadsprevodnik iz Ljubnja, po progi in to povodom volitev delegatov v zavarovalnico proti nezgodam. Dnè 1. t. m. se je v Ljubljani na drž. kolodvoru predstavljal, kot postavljeni kandidat «najboljših socialnih demokratov» (menda kakor je gosp. Proske!); on je pravi mož za delegata, ker ne pripada ne k eni ne k drugi stranki. Dokazano je, da je ta mož le direkcijski kandidat, kateri na ta način manevrira, da bi se doseglo razceplenje glasov. Mož je menda, ko je v Ljubljani izvohal kar je želel, hitro nesel vse ravnateljstvu v Beljak na nos, in potem vrezal svojo pot dalje v Istrijo in Pulj. Opozarjamo zdaj vse člane zavarovalnice proti nezgodam, naj se nikar ne pustijo speljati na led in vsak naj voli edino že priporočanega kandidata: Mahnè Jurija, nadsprevodnika v Glandorfu; za namestnika pa Galle Huberta, Oberwerkmanna v Knittelfelda! — V karakteristiko zadostuje, da je gosp. Schaukal prijatelj z znanim Beberičevskem podrepnikom Kraličem! — Ravno tako nas neka čudna slutnja obdaja, ker čujemo govoriti, da celo neki sodrug, kateri si v čast šteje biti načelnik korumpiranega in od zgorej protežiranega železničarskega pevskega društva «Krilato kolo» (s katerim hočemo pozneje natančneje govoriti), to postopanje zgoraj omenjenega gospoda odobruje in še celo podpira!

Tržaška predpustna kronika. Veselice in plesi, kateri so se doslej od naših organizacij priredili, so jako lepo uspeli. Zlasti plesi jugoslov. eksekutive, sodarjev, čevljarjev, državnih železničarjev in pekov so bili izvrstno obiskani. Prinesli so tudi lepe dobičke.

Za propagando med težaki je izdala tržaška strok. organizacija težakov brošurico pod naslovom «Braccianti organizzatevi!» Brošura izide tudi v slovenskem jeziku in je že v tisku.

Shod v Labinju se je vršil 7. t. m. Poročal je Kopač o organizaciji. Shod je bil izredno dobro obiskan. Govorili so še sod. Bučić in Dusman. — Ponedelek 8. t. m. je posredoval sod. Kopač pri ravnateljstvu premogokopa radi brezposelnosti in radi odpusta raznih rudarjev, zlasti organiziranih. Posrečilo se mu je, da je ravnatelj zagotovil, da tekom enega tedna vse organizirane rudarje zopet v delo sprejme. Na ta način se je preprečila v zraku visèča stavka.

Ne v Ameriko! «Glas Narodu» iz Chikage poroča: Osamnajst tisoč mož je ob zaslužek in kruh, samo na železnicah, katere vodijo iz Chikage. Stotisoč delavcem je bil znatno znižan zaslužek samo v bombaževih predilnicah v New-Englands States. Stopetdeset tisoč delavcev, uposlenih pri «steel trustu», je bilo prisiljenih sprejeti znižanje mezde. Več tisoč delavcev je pri delu in kruh, zaradi zaprtih tovaren. Več tisoč zopet jih je na stra-

ku. — Pozor torej, slovenski industrijalni delavci! Ne brezmiselno čez veliko lužo!

Razprava dr. Potočnjak-Korač je bila proglašena prejšni ponedelek. Medtem ko je bil Potočnjak popolnoma oproščen, so obsodili sodruga Koračа na 14 dnij zapora. Tožena sta bila zlasti radi znane brošure «Kako se drži prosti lopov na banski stolici». Formalno sta bila Potočnjak in Korač tožena, — faktično pa je sedel na obtožni klopi korumpirani grof Khuen-Hedervary in njegov sistem. Sodišče je obsodilo sicer našega neumornega sodruga Koračа v ječo, a javno mnenje cele monarhije je obsodilo Khuena in v zgodovini hrvatskega naroda bode ostala ta oseba s znakom zločinstva na čelu... Mi čestitamo Potočnjaku in Koraču prisrčno za njih zmago. Naprej v reformaciji nesrečne Hrvatske!

Profesor Anton Labriola umrl. V Rimu je umrl eden najtemeljitejših učenjakov mednarodnega socializma, profesor Labriola. Do majnika lanskega leta je bil profesor zgodovinske filozofije, teoretične filozofije in pedagogike na rimski univerzi. Labriola ni bil politik, temveč znanstvenik in imeniten predavatelj. Socialist je bil iz globokega znanstvenega prepričanja. Njemu se imamo tudi v prvi vrsti zahvaliti, da so premagali italijanski socialisti svojo razcepljenost in se postavili na odločno marksistično stališče. Labriola je spisal zlasti temeljite študije glede zgodovinskega materializma. Prvi njegovi spisi so se pečali s filozofijo Sokrata, z moralo in religijo, z moralno svobodo itd. Znameniti spisi so bili: «V spomin komunističnega manifesta», «O historičnem materializmu» in «Socializem in filozofija». Labriola je stal v levem, radikalnem krilu stranke. Zdaj je prominil ta plodoviti duh. Naj počiva v miru!

Iz dežele carja-batjuške. Od srede marcija do srede septembra 1903. se je peljalo 290 političnih jetnikov skozi ječo v Butirkiju na Ruskem. Med njimi je bilo 134 Rusov, 39 Poljakov 258 oseb je bilo moškega, 32 ženskega spola, 93 jetnikov je bilo toženih, da pripadajo ruski soc. demokraciji, 26 da so ruski revolucionarni socialisti, 26 da pripadajo židovski «zvezi», 12 da so člani poljski in litavske soc. dem. stranke itd. Radi razširjenja spisov je bilo 14 oseb toženih, radi demonstracij 26. Gladnih štrajkov se je udeležilo 36 tožencev. Pred sodbo (!) se je poslalo 20 oseb v Sibirijo, med njimi 13 za celo življenje. 123 oseb se je obsodilo skupno na 541 let v Sibirijo; 4 oseb na 14 let, 1 na 5 let, 5 na 15 let, 43 na 140 let, 45 na 250 let. In tako divja bestija carizma nadalje...

Vojaški izgredi. Vsled zadržanja v službi čez treije leto so uprizorili vojaki v Prešburgu na Ogrskem velike izgrede. Več tednov že so kazali izslużeni huzarji svojo nezadovoljnost, ki je pa izbruhnila, ko so bili komandirani na stražo. Deset huzarjev je šlo v neko gostilno in razgrajalo. Pristopivšemu podčastniku so se rogali ter ga končno pretepli. Ravno tako drugemu. Končno se je poklicalo lovce in odpeljalo rebelične huzarje v zapor. Dva huzarja sta težko ranjena, več drugih vojakov lahko. Naj živi militarizem!!

Krščanski socialci med seboj. Znani farški agitator in Luegerjev prijatelj na Dunaju, poslanec Gregorig, je bil te dnij iz krš. soc. stranke izključen. Gregorig je ustanovil «antisemitsko zvezo», v kateri je očital krš. soc. stranki najhujšo korupcijo. In zato je komandiral «lepi Karol» svoj: «Marsch hinaus!»

Evropska civilizacija v Afriki. V južnozahodno afričanskih kolonijah Nemčije se je zgodila usoja pravih lastnikov te zemlje in sicer naroda «Hererosa», ki šteje 70.000 glav. Povod puntu je isti kakor vedno: brutalno zatiranje od strani belih tujcev, rop lastnine, zločini vseh vrst. «Vorwärts» poroča: «Dr. Forster je dejal, da so se bali «hererosi» aneksije svoje dežele. Ali je slabo ravnanje z domačini povod puntu? Pretepa se namreč tudi v tej koloniji. Le l. 1902 se je vršil 473 takih «eksekucij». K temu pride še lakota. Vsi domačini imajo l. 1902. le 45.895 goveje živine, 1675 konjev in 136.557 male živine. Za narod, ki šteje čez 200.000 glav in ki živi le od živinoreje, je to jako malo. Neki misijonar poroča o ravnanju sledeče: «Zlasti nenravnost in pijanost vlada med belimi tujci; venerične bolezni se širijo grozno. Delavcem se navadi sistematično pitje žganja». Kakor vedno torej: Najprve spolske bolezni, žganje, pretep, potem krvavo maščevanje... V eni roki križ, v drugi žganje in puško, tako koraka evropska civilizacija naprej.

Nemški policijotl v službi carja. Pred kratkem se je vršila v nemškem drž. zboru debata o nastopanju in podpiranju ruskih policijotov v Nemčiji. Soc. dem. poslanci so napadli vlado prav energično in podpirali svoje napade s živahnimi dokazi. Drž. tajnik Richthofen je branil ruske policijote, Te uni pa je objavilo 394 v Berolinu živečih ruskih dijakov in dijakinj v soc. listu «Vorwärts» izjavo, v kateri protestirajo prav energično proti nemški birokraciji. Res, zanimivo je: v Nemčiji nimaja ruski dijaki, ki morajo v tujini študirati, ker jih ubija v domovini sistem vsemogočnega carja, — drugih zaščitnikov nego soc. demokratov. To je mednarodna solidarnost! Zanimivo je sicer tudi, da podpirajo nemški soc. dem. poslanci težnje zastopnikov nemških Poljakov. O tem ne vedó naši slovenski dnevniki ničesar.

Socialisti proti vojni. 7. t. m. je imela mednarodna socialistična konferenca v Bruseljnu svojo sejo. Navzoči so bili m. dr.: iz Nemčije Singer in Kautsky, iz Avstrije dr. Adler, iz Francije Vaillant in Cipriani. Pred dnevnim redom je sklenila konferenca: V slučaju rusko-japonske vojne je dolžnost socialistov vseh dežel, zlasti pa Nemčije, Francoske in Anglije, da delujejo z vso enerzijo proti razširjenju vojske na druge države.

Pekovsko predavanje v Trstu. Pretekli četrtek dopoldne je predaval sodrug Karl Linhart v tržaškem Delavskem Domu o predmetu «Razredni boj in socialna revolucija».

KRONIKA UBOGEGA VRAGA

Zadnji ostanki tržaških antisemitov so se zbrali preteklo nedeljo v «Sala Mally». Vkljub temu, da je agitirala tudi tetka «Edinost» za ta «shod», je prišlo tako malo oseb, da bi se jih dalo prešteti na prstih. In še med njimi je bilo precej socialistov, ki so se šli zabavati. Predsednik je konstatiral najprvo, da grè društvo polagoma v «maloro». Potem je predložil listo kandidatov za nov odbor. Stari odborniki so jo namreč popihali. Nikdo od kandidatov ni hotel prevzeti. Eden je dejal, da ne zna pisati in čitati. «Nič ne dè» se mu je odgovorilo. Končno se je po božji milosti vendar neki odbor izvolil. Potem je vabil predsednik udeležnike na soc. shod, ki se je pričel medtem v Politeami. Znani Orlando je dejal: «Na shodu bode nekdo od nas govoril, ploskajte mu!» Ta «nekdo» je bil — Orlando sam, ki se je hotel preskrbeti na ta način ceno odobravanje... Kakor znano, je Orlando v gledišču pogorel. Potem so jo odkurili ti žalostni junaki.

«Slovenec» o svojih čitateljih. Sobotni «Slovenec» piše v uvodnem članku m. dr.: «— Sicer ne bomo povedali mnogo novega, a gluhim ljudem se mora vsaka stvar večkrat povedati». — Klerikalni kolega smatra torej svoje naročnike za «gluhe ljudi». Hm, res ima prav, — celo gluhi in slepi so!

Trhljeni prestol. V naših brezverskih časih so izgubili krona, hermelin, žezlo in prestol vsak pomen. Ljudje jih ne smatrajo več za znake nadčloveškega veličanstva, temveč le za ostanke iz prastarih dob. Ljudje so pričeli razkrivati hermelin in našli so pod to dragoceno odejo nagega človeka, revčka, kakor smo vsi revčki. In ti ljudje so pričeli tega revčka zasmehovati, ker igra ulogo «veličanstva»... Tako se je zgodilo z dolgonosim knezom Bolgarije. A ta kronani možicelj, si je mislil stvar tako-le: povišajmo kazni na razžaljenje moje veličastne majestete in

vse bode dobro. In storil je to. Zdaj imajo v Bolgariji zakon, ki določa za taka razžaljenja dolgonosega vladarja ječo od 2 do 10 let. Bolgarski prestol je torej prokleto segnit. Pravijo, da se bode sicer manj «razžaljenj veličanstva» izgovorilo, ampak več — mislilo.

Dopisi

Radovljica na Gorenjskem. V Radovljici so bile že oktobra p. l. volitve v občinski zbor. Naši sodrugi se teh volitev niso udeležili. Sreča je bila liberalcem milejša. In vendar še do danes nimamo župana. Kaj je uzrok? Stara vladujoča gospoda noče pustiti gospodarstvo iz rok. Nam je vse eno, kdo postane župan, ali klerikalno-liberalni Roblek ali pa liberalno-radikalni dr. Vilfan. Vedeli bi le radi, zakaj se gospodje tako javnosti boje. Morda je njih gospodarstvo tako površno kot stavba hranilnice. Mora biti zelo prijetno, vladati v občini, ka-li? Saj je imel starostni odbornik g. dekan od oktobra pa do februvarja le 2 krat čas, da skliče novi odbor. Mož obstruira po svoje. Vesel bi bil gotovo, ako ostane vse pri starem. Dosedanji župan je jako miroljubna živalica; pridobil si je značilni priimek: «Wie die Herren wünschen»... Učitelj dekana pa je menda g. Kaltenegger, s katerim sta tolikokrat tarokirala in politiko kuvala. Ako je tako, potem bi bilo dobro, da se tega gospoda temeljito poduči. O splošni volilni pravici ima itak pojem kakor kak turški sultan. Mož naj se raje spominja na čase, ko je še uboge ženice s kolesom prevažal in jih prav po baronski s par kroni odškodoval.... Radovljico pa naj pusti v miru. To mu svetujemo mi, ki smo tudi davkoplačevalci. Več ob priliki.

Opazovalec.

DRUŠTVENE VESTI

Circolo di studi sociali in združene delavske organizacije v Trstu prirede na soboto 13. t. m. v prid Delavskemu Domu v gledališču Fenice umetniški večer ob sodelovanju umetnika Ferruccio Benini, violinista prof. A. Jancovicha in pianista maestra E. Curellicha. Vspored: «La base de tutto», komedija v 2 dejanjih, spisal G. Gallina. Fantazija iz «Fausta» in «ogrske arije». 2. «Recluso volontario», monolog, spisal G. Podrecca, govori Benini. 3. «Zigeunerweisen». 4. «Giullietta e Romeo». — Vstopnina: 1 K, otroci 50 h, lože 50 h, poltroncine 1 K.

Circolo di studi sociali priredi v kratkem 5 znanstvenih konferenc. Predaval bode sodrug Henrik Ferri iz Rima v gledišču Fenice.

Organizirani tiskarji v Trstu prirede na soboto 13. t. m. zvečer v Politeami Rossetti plesno veselico. Dobiček je namenjen podpornemu skladu za udove in sirote.

Circolo corale fra lavoratori v Trstu priredi 16. t. m. ob 8. uri v Del. Domu velik godbeni in pevski koncert s sodelovanjem «Circolo mandolinistico» in umetnice Gisella Cian. Na vsporedu stoji 18 točk, med njimi sledeče: Cerocchi «Potpuri» za moški zbor — Botto «Capriccio» iz opere «Mefistofele», solo za mandolino (gdč. Gisella Cian) — Boito «Dai campi e dai prati», romanca za tenor (sod. E. Mauretti) — Wagner «triumfatorična koračnica» iz opere «Tannchäuser», moški zbor — Mattei «Non è vero» romanca za bariton (sodrug A. Obresa) — Bellini iz opere «Norma», samospev sodruga A. Saitz in zbor — Gastaldon «La musica dei baci», dvospev za tenor in mezzo-sopran (sodruginja Antonija Pagliaro in sod. E. Manzetti) — Leoncavallo iz opere «I Pagliacci» — Serenada na mandolini (gdč G. Cian) — Ponchielli iz opere «Gioconda» samospev za mezzo-soprau (gdč. Pagliaro) in zbor. — «Internazionale» mešani zbor. — itd. — Zbor vodi učitelj Cerocchi, mandoliniste pa T. delle Feste. Po zboru ples. Vstopnina 60 h za osebo.

Shod v Aidovščini. 18. t. m. ob 4. uri pop. v Polakovi krčmi se vrši ustanovni zbor društva predilcev. Dnevni red: 1. Predavanje o organizaciji. 2. Vpisavanje članov. 3. Volitev odbornikov. 4. Predlogi in vprašanja.

Splošno Delavsko Pevsko Društvo v Trstu priredi na ponedelek 15. februvarja 1904. ob 7. uri zvečer v Delavskem Domu ulica Boschetto 5 svoj redni občni zbor. Na dnevnem redu stoji poleg poročil tudi volitev novega odbora. Priporočamo živahno udeležbo. Vsakdo naj se upiše, kdor ima veselje za petje!

Sodrugi na progi Nabrežini-Kormin se vabijo, da pridejo na nedeljo popoldne v Sagrado na zaupno sejo železničarjev.

Papirni delavci v Podgori se vabijo za ponedelek 15. t. m. večer na zaupno sejo.

STRANKARSKE VESTI

Sprevod na pokopališče 14. februvarija. Kakor lansko leto se spominja tržaško delavstvo tudi letos padlih bratov. V ta namen se priredi zopet skupni sprevod na pokopališču. Delavstvo se zbira na dveh krajih in sicer: 1. Piazza Barriera vecchia. 2. Piazza dell'Ospitale Civico. Skupina, ki se zbira na Barierri, prične korakati točno ob 2. uri pop. skozi ulico Molino in dell'Istria. Druga skupina prične korakati ob 2.10 uri in grè skozi ulico Solitario. Foscolo, Parini v ulico dell'Istituto. Na pokopališče ustopimo pri zgornih durih, gremo mimo grobov ustreljenih žrtev in zapustimo pokopališče, brez da bi se ostavljali. Na grobu se bode govorilo v italijanskem in slovenskem jeziku. Stranka je odgovorna za red. Vsled tega apelira na delavec, naj se drže točno tega načrta. Določeni so reditelji, katerih navodilo naj se upoštevajo. Delavci in delavke, izvršite vašo sveto dolžnost!

Izvrševalni odbor.

Za organizirano delavsvo Avstrije! Izid stavke v Krimitšavu je zvišal bojno veselje avstrijskih podjetnikov. Kapitalisti raznih obrtov so imeli že tajne pogovore o tej zadevi. Izključbe v Pragi in Cnajmu so poskusi podjetništva. Za nas so pa velepomembni in zato je sklenila državna komisija, da postavi v veljavo sklep kongresa iz l. 1900., po katerem se ima razpisati v izrednih slučajih *davek za stavke*. Ako se hoče naše bojne organizacije resnim smatrati, ako ni solidarnost delavstva le prazna beseda, potem ne smejo podležti izključeni bratje vsled pomanjkanja. Boj praških mizarjev grè za deveturnik. Njih boj se tiče torej interesov vseh strok. Porcelanskih delavci v Cnajmu so bili izključeni, ker se niso pustili skrajšati plače. Drž. komisija je sklenila vsled tega 13. t. m.: *vsak organizirani delavec plača na teden deset vinarjev stavkinega davka,* dokler traja ta boj.

Davek se računa od 13. svečana in se ima tako-le pobirati: lokalne organizacije, podružnice, strokovna društva, izobraževalna društva imajo sklicati takoj po objavi tega cirkularja društvene shode, na katerih se razloži članom potrebo tega davka. Način pobiranja se prepušča organizacijam. Dobro je, ako se izvoli posebnega blagajnika, ki obračuna tedensko s komisijo. Komisija bode držala vestno evidenco. Po končanem boju izide poseben izkaz. Vsi denarji so uposlati redakciji «Gewerkschaft» Dunaj VI. 1, Mariahilferstr. 89 A. Kvitirali se bodo v «Arbeiterzeitung».

Sodrugi in sodruginje! Spominjajte se časov, ko smo prinašali za proletarsko stvar še čisto druge žrtve. Izvršite vašo dolžnost! Naj živi solidarnost avstrijskega proletarijata!

Za strokovno komisijo Avstrije:

A. Hueber, tajnik.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

RAZPIS.

(Št. 94). Pri podpisani blagajni oddati ste provizorični službi: *a)* pomočnega uradnika z mesečno plačo 70 K, *b)* kontrolorja bolnikov z mesečno plačo 60 K in z dijetami po 3 K na dan za kontrole v ljubljanski okolici in po 4 K na dan za kontrole izven ljubljanske okolice, eventualno tudi po 2 K prenočnine.

Pod *a* navedeno službo nastopiti je z dnem 1. aprila t. l., ono pod *b* navedeno pa takoj po oddaji.

Prosilci vložiti imajo svojeročno spisane, z dokazili popolnega znanja slovenskega in nemškega jezika v govoru in pisanju ter z nravstvenim spričevalom opremljene prošnje pri podpisani blagajni do 27. februvarja 1904. l.

Prosilci za službo pod *b* navedeno morajo biti spretni kolesarji. Kolo oskrbi blagajna sama.

Oni, ki dokažejo tudi znanje laškega jezika vsaj v govoru, imajo prednost pred drugimi kompetenti.

Po zadovoljivem enoletnem službovanji postanete službi stalni in se plače primerno zvišate.

Okrajna bolniška blagajna
Ljubljani dne 10. februvarja 1904.

Načelnik:
Jos. Breskvor.

Občno kons. društvo v Zagorji (vpisana zadruga z omejenim poroštvom) vabi svoje člane k *rednemu občnemu zboru*, kateri se vrši dne 28. svečana 1904. ob 2. uri popoldan v gostilni gosp. I. Robaus v Dolenji vasi.

Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika. 2 Poročilo zaveznega odbora. 3. Računsko poročilo 4. Poročilo nadzorništva. 5. Sklepanje o čistem dobičku. 6. Interpilacije in predlogi.

Vstop imajo samo člani.

Za nadzorništvo:

Jakob Strajner — Zapisnikar
Jakob Zajko — načelnik

Podpisani objavlja: da je vzel v najem v ulici Belvedere št. 23 **Gostilno al Grapolo d'uva**. Priporoča se slavnemu občinstvu in naznanja da toči:

črno istrsko vino po 40 novč.
« Opolo « « 40 «
belo Vipavsko « « 40 «
in za domov 36 «
Vermut « 80 «

Kuhinja domača, vedno preskrbljena z gorkimi in mrzlimi jedili.

Uljudno vabi
Ivan Krebelj.

Sodrugi!

Udova PIRJEVECA JAKOBA
V NABREŽINI

priporoča svojo gostilno, v kateri toči izvrstno pristno belo in črno vino, na razpolago so tudi mrzle in tople jedi, vsako uro, po najnižji ceni. Obenem naznanja sodrugom, da je njegov prostorn vri za prirejenje shodov vedno na razpolago.

Jaka Pirjevec
gostilničar

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
ALESSANDRA LEVI-MINZI-JA
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Leto VII. TRST, dne 19. februvarja 1904. Št. 8.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.46 K.; za pol leta 2.73 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.46 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3. II.

Tržaško delavstvo pozor!

Izvrševalni odbor jugoslovanske socialne demokracije v Trstu sklicuje za nedeljo 21. februvarija dopoldne ob 10½ uri v gostilno «Al grappolo d'Uva», ulica Belvedere štev 23,

JAVEN LJUDSKI SHOD

s sledečim dnevnim redom:

„Tržaška občina, razpust občinskega sveta in naše stališče".

Italijanski sodrugi so že govorili; naša naloga je torej, da se i mi pokažemo in izrečemo naše mnenje o tržaški občini.

Na shod je povabljeno tudi politično društvo «Edinost» kot reprezentant slov. narodne stranke v Trstu.

Pridite torej zanesljivo!

Izvrševalni odbor.

Politični odsevi

V TRSTU, 18. februvarja 1904.

Drago meso za ljudstvo! Zadnje tedne se je vršila po avstrijskem časopisju huda debata. Hotelo se je namreč upeljati inozemsko meso iz Argentinije, ki bi se prodajalo pa znatno znižani ceni. Mesarji in njih politični podrepniki so napravili seveda velik joj in vlada — zaščitnica denarnega žepa kakor vedno — je prepovedala uvoz mesa. To pa v zadnjem hipu, ko je že prvi voz argentinskega mesa na Dunaj došel. To meso se je odposlalo potem v Hamburg; tam ga je preiskala oblast, ki je znana po svoji strogosti; našla je pa vse v redu vkljub 16 dnevnemu potovanju. Meso se je poslalo in razprodalo na Angleško. Angleži bodo pojedli ceno meso in se smejali Avstrijancem. Ti srečni Avstrijanci so izročeni na milost in nemilost navadnim in političnim mesarjem; prvi koljejo meso po najvišji ceni, drugi pa koljejo — avstrijske narode.

Razširjenje volilne pravice na Švedskem. Vlada je predložila zakonski načrt, ki daje vsakemu volilno pravico, kdor je dosegel 25. leto, plačal v zadnjih 5 letih davke in zadoščal vojaščini.

Spomin na češko „Omladino". 20 let je minulo od senzacionalnega procesa proti češki «Omladini». 14. svečana 1894. je razglasilo izjemno stanje v Pragi sodbo čez «Omladino», ki spada med najbarbaričnejše zločine avstrijskega sistema. 68 radi «tajne revolucijske zveze» toženih oseb je bilo obsojenih skupno na 96 let, 2 meseca in 28 dni ječe; od teh je dobilo 47 oseb ječe od 8 let do 13 mesecev. In velepomembno je, da je zadela ta sodba večinoma — otroke, kajti 35 obtoženih je stalo v starosti od 15 do 16 let. Danes je historično dokazano, da ni eksistirala nikdar tajna zveza «Omladina», — da je bila ta beseda le radikalna fraza, s katero so nastopali prvi začetki radikalne mladočeške stranke, nadalje teoretični anarhisti in končno — policijski špijoni kakor brezvestna kreatura Olić. Nižjeavstrijsko izjemno stanje, razsodba čez «Omladino», zasledovanje radikalnih socialistov so prvi del nastopanja Avstrije Metternichov, Windischgrätzov, Jellačićev; drugi del tvorijo krogljе v Falkenhaynu, Dunaju, Gradcu, Trstu in Lvovu. Avstrijska reakcija ima edino sredstvo brutalnega nasilstva. A nasilstvo ne zamore ubiti svobodno stremljenje po boljši bodočnosti.

Na Balkanu se je pričelo zopet živahneje gibati. Albanezi se branijo upeljave reform, za katere tudi Turčija ne nastopa dovolj odločno. Makedonski ustaši se pripravljajo na nove boje, s katerim hočejo pomladi pričeti. Bulgarija podpira to gibanje ustašev z denarjem, orodjem in vojaki in se pripravlja na zasedanje Makedonije. Vojna v vzhodni Aziji je poslabšala situvacijo na Balkanu. Pričakuje se namreč, da bode napravila Avstrija že dolgo obetani «sprevod v Makedonijo». Rusija ima v Aziji opraviti in Avstrija bi znala porabiti to priliko. Saj naši avstrijski politiki à la zunanjemu ministru Goluchowskemu smatrajo vojno z Balkanom za igračo. Ravno tako so smatrali okupiranje Bosne in Hercegovine za malenkost; z «eno vojaško bando» so hoteli ustaše premagati in pridobili so se krvave glave. A zgodovina, iz katere se vsak pameten politik uči, je za naše «politike» knjiga z devetimi pečati. In zato silijo «hurrapatriotje» v balkansko vojno. Delavstvo nima nobenega veselja, prodati svoje zdrave kosti za sanje prenapetih patriotov. Delavstvo zahteva, da se kultivira najprve Avstrija sama — potem naj nastopa v inozemstvu. In zato bode delavstvo nastopalo proti vsakemu poizkusu, ki hoče kaliti mir in hujskati v nesrečne vojne.

Rusko-japonska vojna.

Vojna je tu, — in za časopisje prične zopet zlata doba. Vsi listi so prenapolnjeni s poročili o zmagah, izgubah, junaških činih itd. Seveda, — laže se tudi comme il faut. Na eni strani se smehljajo oboževalci carske knute čez «prijatljikavca» Japonca, dementirajo vse prvo poročane japonske uspehe in se zanašajo z občudovanja vrednim optimizmom na velikana Rusa. Razven slovanskega časopisja, ki razume pod «slovansko vzajemnostjo» slepo klečeplaztvo pred ruskim absolutizmom, se odlikuje v tem oziru francosko patriotično časopisje. Gotovo je, da se sme smatrati vsako iz slovanskega ali francoskega vira prihajajočo novico za pretirano, in sicer v prid Rusiji pretirano. Na drugi strani lažejo zopet Japonci in njih evropski prijatelji, med njimi zlasti Angleži. Slovenski listi vseh barv so seveda plameneči zagovorniki Rusije in mi smo menda edini časopis, ki skuša kolikor mogoče nevtralno govoriti. «Edinost», «Narod» in «Slovenec» poročajo skoraj o samih ruskih zmagah, ako ravno je čisto gotovo, da pomenijo prvi naskoki za Japonce pomembne uspehe. Prej ali slej se nas bode radi našega stališča napadlo, a to nas pusti mirne. Naše socialistično stališče je in ostane to-le: mi smo proti vsaki vojni kot disciplíniranemu umoru; v sedanji vojni pa simpatiziramo z Japonci, ker čutimo veliko nevarnost zmagovitega ruskega absolutizma. Reklo se nam bode, da smo nasprotniki Slovanov in zagovorniki «divjih Azijatov». V istini pa smo le nasprotniki zatiranja Slovanov; poleg tega obstoji tudi veliki del ruske vojske iz Azijatov...

Vsako novico je sprejeti torej z veliko rezervo. Kot tednik ne moremo natanko o vojni poročati; očrtali pa bodemo vedno važne in potrjene pojave.

* * *

Boji pri Port Arturju in Tsemulpi. O izgubah ruske mornarice pri Port Arturju je poročal namestnik Aleksejev carju-batjuški: 9. se je spravilo «Cesarevića» in «Palado» v notranji pristan. Popravki na poškodovanih parnikih so zelo težavni in dogotrajni. Največ je trpelo osobje «Palade». — «Daily Mail» poroča o boju v Tšemulpu: Ob 9. uri je pričel ruski parnik «Korejec» boj z Japonci; baje so ga Japonci uničili. Ruski parnik «Warjak» se je bojeval junaško; končno so ga lastni vojaki zažgali. Poleg tega so uničili Japonci tudi transportno ladjo «Zagori».

* * *

11. t. m. je končal ruski parnik «Jenisej» iz lastne neprevidnosti. Polagal je razstrelilo in prišel neki «mini» preblizo. Okroglo 100 mož je bilo ubitih.

* * *

BRZOJAVI.

London, 16.: Reuterjeva pisarna poroča, da se je admiral Aleksejev iz Port Arturja v Charbin preselil.

«Arb. Ztg.» se poroča iz *Berolina 16. t. m.* da so se zgodila v Port Arturju velika poneverjenja; polovico proviánta in premoga je zmanjkalo.

Tšifu, 15.: V Port Arturju stoje le 3 regimenti. Japonci bodo skušali pridobiti trdnjavo, predno dobe Rusi pomoči.

Söul, 16.: Ruski poslanik in ranjeno osobje «Warsago» ter «Korejeca» so se odpeljali na francoski križarici «Pascal» iz Tšemulpa v Tšifu.

«Arb. Ztg.» se poroča iz *Londona 16. t. m.*, da vlada na sibirski železnici grozna zmešnjava. Blago je nakopičeno v Irkutsku, Tomsku itd. V Mandžuriji pa primanjkuje vsega. Rusi iščejo po konjih, a jih ni dobiti. Prebivalci Mandžurije so pričeli nasprotovati Rusom.

Petrovgrad, 16.: Baje je zmrznilo na bajkalškem jezeru okroglo 600 ruskih vojakov.

«Arb. Ztg.» poroča iz *Berolina 16. t. m.:* Baje hočejo Japonci najprve delovanje ruske glavne mornarice omejiti na Pečili in obenem dve armadi v Korejo vreči. Tretja armada hoče v bližini Port Arturja na suho priti.

TEDENSKE NOVICE

1000. organizirani delavec v Trbovljah!

Zaupniki trbovljske organizacije so nam brzojavili pretekli teden:

„Ravnokar se je upisal tisočeri član v rudarsko strokovno organizacijo. Naprej!"

S ponosom in veseljem smo prečitali to brzojavko. Saj priča o neumornem delu naših trbovljskih bratov, o intenzivni in valeuspešni propagandi za proletarske ideje, — priča, da se je ukoreninila med rudarji prava delavska zavednost, ki je predrugačila nekdaj neme in udane sužnje premogokopne družbe v nepremagljivo solidarno bojno armado. Leta in leta že se deluje v trbovljskem revirju. Najstarejši sodrugi jugoslovanske socialne demokracije so žrtvovali svoja najboljša leta v svrho organiziranja rudarjev; Pokojni Železnikar, nesrečni Grablovic, pozneje naš Etbin Kristan, Čobal, Kopač, Rinaldo in vsi drugi so delovali med rudarji. Vsak agitator na slovenskem ozemlju je tudi propagandist med trbovljskimi rudarji. In kako težavni so bili prvi boji. Kolikokrat so pričakovali orožniki naše agitatorje iz Ljubljane na zagorski ali trbovljski postaji in jih vrgli v verige, predno se je izvršilo sklicano zborovanje! Kolikokrat so morali zborovati rudarji med skalovjem sosednih gorà! Kolikokrat so izbruhnile manjše in večje stavke in kolikokrat jih je udušila nazadnjaška vlada z orožniškimi sabljami, vojaškimi puškami in celjskimi ječami! Res, trbovljski revir zaslužl, da se imenuje srce jugoslovanske socialne demokracije, — za ta okraj so delovali naši najboljši bratje! In delovali so uspešno. To nam dokazuje omenjeni brzojav. Najboljša agitacija je bila seveda zadnja zmagovita stavka. Pred stavko ni bilo niti sto rudarjev organiziranih. A nakrat se je uživela misel med rudarji, katero izraža stara nemška pesen tako lepo: «Wo nähme der König die Krone denn her, wenn nicht im Schacht unten der Bergmann wär?» In v spoznanju svoje lastne vrednosti, so korakale rudarske čete v boj, v zmago! Naprej, rudarji, pod rdečo zastavo, ki vas naj vodi od zmage do zmage!

Brezposelnost pekovskih delavcev. Kakor vsako leto tako se tudi letos nahaja v zimskem času velika masa brezposelnih delavcev. V samem Trstu je čez 100, v Pulju krog 20; isto je v Gorici in Ljubljani. V Gradcu pa, ki šteje manj kot Trst je čez 200, na Dunaju 2500 brezposelnih in tako po vseh drugih mestih, v Celovcu, Salcburgu, Lincu itd. In pekovska obrt ni tako tehnično razvita kot pa druge obrti in je konkurenca več ali manj lokalno omejena. Tukaj ne nadomestujejo stroji delavskih rok in vkljub temu tako velikanska brezposelnost! Pomnoži se pa še z onim, ki potujejo iz kraja v kraj, iz ene dežele v drugo. Po drugih deželnih cestah kar mrgoli potujočih pekov, katerih število je še dvakrat večje kot onih, ki se zamorejo izdržati v kakem mestu. V Trstu pač ni še moč konstatirati povprečno dolgost časa brezposelnosti posamnikov. V Gradcu mora biti delavec, ako delo pusti ali zgubi, najmanje štiri mesece brez dela, preden pride na vrsto; ker tam gredo vsi po vrsti v delo. Nahaja se pa dosti takih, ki morajo po 7, 8 10 mesecev, ja tudi takih ni malo, ki morajo po celo leto in še več čakati, da dobe svoji kategoriji primerno delo. Na Dunaju je pa v tem oziru še slabše. Tam je sedaj posredovanje dela v rokah magistrata. Znano pa je, da je magistrat krščansko-socialen in ker ima ta stranka dvojno mero, se na Dunaju protežira vse tiste demoralizirane elemente, denuncijante, šnopsarje e tutti quanti, ki so po navadi povsod nasprotni «Zvezi» kot moderni delavski organizaciji; naše člane se pa odriva. Zato pa so se primerile že burne demonstracije. Brezposelnost odpraviti se da le potom primernih a temeljitih reform. Zato bo tudi prva naloga pekovske podružnice, da se prezposelnost regulira skozi ustanovitev društvene posredovalnice.

Volilni boj na državni železnici se je pričel od strani direkcijskih kreatur v znamenju korupcije. Od vseh strani nam prihajajo pritožbe in v naslednem hočemo pribiti najgorostasnejše slučaje: 1. V Dignanu ni izročil postajenačelnik g. Horn volilcem volilne listke, temveč jih je sam izpolnil. 2. V Lupoglavi je nesel prožni mojster Kyovsky Josip vse listke, namenjene oberbaudelavcem, v čakalnico postaje ter jih za nadkomisarja Walleta in prožnega mojstra Francka izpolnil. 3. Na progi Parenzo-Buje in Buje-Trst stacionirani prožni mojstri agitirajo za Walleta, izpolnujejo sami listke. Kar je baje naročeno od prometnega vodstva v Trstu (inž. Bazan tetliecha). 4. Prožni mojster (inž. Bazan tetliecha). 4. Prožni mojster Svete v Herpeljah je strašil delavce s tem, da so od danes na jutri na železnici. 5. Delavci v Trstu so se pod režimom Walle tako prestrašili da so danes nasprotniki naših kandidatov. Tudi tukaj izpolnuje neki Ivan Bizjak listke za Walleta. Na nekaterih listkih se napiše zadaj ime volilca s svinčnikom. 6. V «državi «R. Stulierja «Bahnamt sv. Andrej) izdaja kanclist Schmidt listke sukcesivno, vsak dan po 8-10; nekateri volilci morajo večkrat zanje prositi; v skladišču dela kakih 10-14 provizoričnih delavcev že od 1 do 5 mesecev; ti ljudje ne dobijo listke, ker so baje le stabilni delavci volilci (!). 7. Kurilnično vodstvo v sv. Andreju do 13. t. m. še ni izdalo listke; razne postaje istrijanske železnice pa že pošiljajo nazaj izpolnjene listke. 8. V Bujah je agitiral prožni mojster Zupanič iz Kopra in prisilil delavce k volitvi direkcijskih kandidatov. 9. V. Montoni je prinesel prožni mojster Krisl izpolnjene listke in jih pustil podpisati.

Na ta način sleparijo in goljufajo od ravnateljstva plačane kreature, samo da bi prišli v zavarovalno ljudje, katerim bi bil delavec deveta briga. Skoraj gotovo je, da bodo ravnateljski lakaji izvoljeni. A poskrbeli bodemo za razveljavljerje teh sleparskih volitev!

Zidarsko gibanje v Trstu. Odbor stavbinskih delavcev v Trstu objavlja sledeči oklic: Več let se združuje delavstvo, da si zboljša položaj in omeji izkoriščanje Potom svojih organizacij so dosegle razne stroke že jako veliko. Tako čutimo tudi mi že nekaj let sem potrebo organiziranja in naše stremljenje je zboljšanje zidarskega stanja, ki ne odgovarja več današnji dobi. Dolgi in težavni delavni čas nam ubija edini kapital, katerega posedujemo, našo delavno moč. Brutalno ravnanje in male plače, sploh naše žalostne razmere so nas posilile v organizacijo. In res v dolgem in težkem boju smo prisilili naše delodajalce, da nam dovolijo kos tega, kar zahtevamo kot našo pravico. A to ne zadostuje danes več. Vi sami se ne spominjate več, da smo dosegli zboljšanje življenja le potom organizacije in da velja to tudi za bodoče. Marsikateri med vami je zapustil naše vrste; s tem je oslabela organizacija in delodajalci so dobili pogum, da nam jemljejo zopet, kar smo si priborili težko. Danes so delodajalci lepo združeni v svojem konsorciju in zamorejo uspešno nasprotovati organizaciji, ki ne obsega vse delavce naše stroke. Ako nas skušajo naši nasprotniki zopet podjarmiti, ako se jim posreči, da nas razdinijo, ako zasedejo naše prostore zunanji delavci vseh mogočih dežel, ako se naše plače zopet skrajšajo, — potem ste vi sami vsega tega krivi, ker ste pozabili, da je le v združenju moč. Pomislite, da ni namen organizacije hipna dosega malega zboljšanja, temveč popolna osvoboditev iz kapitalističnega jarma. Pričeli smo boj solidarno, zakaj bi se razdinili v hipu, ko stoji proti nami združena podjetniška armada? Kako potrebujemo posredovalnico za delo, edino sredstvo, ki onemogoči konkurenco zunanjih in notranjih nevednih delavcev, ki delajo za vsako ceno in mečejo domače družinske očetje na ulico. Delavci, tovariši! Pridite zopet v organizacijo, ki ste že poskusili dobrote organizacije! Le solidarnost vseh nas pripelje do zmage v boju za našo osvoboditev in za boljšo bodočnost. Vsi za enega, vsak za vse! — Za odbor: Dometnik Meneghetti. — Tovariši zidarji in težaki! Vodstvo organizacije apelira na člane, ki so zaostali, da se do konca marca 1904 zopet društva spominjajo, ker je potrebna ureditev društvenih funkcij. Kdor pusti preteči ta zadnji termin, se izbriše iz društva in izgubi vse pravice. Vodstvo podružnice stavbinskib delavcev v Trstu.

Sprevod na grob tržaških žrtev. Tržaško delavstvo se je pokazalo preteklo nedeljo zopet enkrat v najboljši luči. Zbralo se je, da počasti mrtve tovariše in da naglaša svojo solidarnost z ustreljenimi brati. In kakor lansko leto je izvršilo tudi letos ta sprevod na impozanten način in brez vsacega nereda. Umevno je sicer, da ni bil sprevod tako velikanski kakor lansko leto. Letos je izostala zlasti ona mala buržoazija, ki se je udeležila sprevoda lansko leto. Obletnica je padla ravno na karnevalsko nedeljo. A ravno to je značilno. Kdor pozna tržaško ljudstvo, vè kako ljubi svoj karneval; in vendar je delavstvo opustilo letos to navado in korakalo raje na pokopališče. Končno je tudi še grozno deževalo; a tudi to zapreko smo premagali s trdno voljo. Iz Delavskega Doma je frfotala s črnim florom ovita rdeča zastava. Ljudstvo se je zbiralo deloma na Barrieri. Kmalu po 2. uri se je pričel premikati sprevod proti pokopališču. Na čelu so korakali kurjači in obe eksekutivi. Od slovenske eksekutive so došli sodrugi Linhart Karl, Jernejčič Anton in Kermolj Vinko; od italijanske pa sodrugi Pittoni Valentin, Zollia in Ivan Oliva. Takoj za eksekutivo so korakale mase proletarijata. Moški in ženske, mladeniči in sivolasi starčki, navadni težaki in privatni uradniki, vse je hotelo počastiti žrtve februvarija. Ob ulicah so stale velike mase občinstva, ki so gledale sprevod. Ko je došel na pokopališče so se postavili člani eksekutive in uredniki listov ob gomili. Na grobu leži na posebnem kamenju krasen bronasti venec, katerega je podarilo tržaško delavstvo.

Poleg eksekutiv so se zbrali tudi letos sorodniki od c. k. krogelj ubitih delavcev krog grobišča. Pretresljivi prizori so se vršili, — in kdor je čul milo jokanje zapuščenih udov in sirot, ne bode pozabil ta utis nikdar. Ko so prihajale zadnje vrste sprevoda, je stopil sodrug Oliva od italijanskega izvrševalnega odbora h grobu ter držal kratek a globok nagovor; glas se je govorniku tresel, ko je prekinilo njegove besede jokanje udov vedno iz novega. Potem je govoril sodrug Karl Linhart v slovenskem jeziku. V gorkih besedah se je spominjal padlih žrtev za svobodo proletarskega razreda. Končal je z apelom, da delujemo v duhu padlih mučenikov. Vkljub temu, da je vedno bolj deževalo, je vstrajala množica z odkritimi glavami do konca govorov. Potem se je sprevod razšel. Manifestacija je bila zopet impozantna in je končala brez vsakega nereda. Policija se ni pokazala in delavstvo je bilo mirno. Pokazali smo zopet, da živi in bode živel v naših srcih spomin na padle žrtve delavskega gibanja.

Občni zbor našega pevskega društva. Pretekli ponedelek se je vršil v društvenem lokalu redni občni zbor našega pevskega društva, katerega je vodil dosedanji predsednik sodrug Fran Jernejčič. Predsednik je podal najprvo obširno poročilo o društvenem delovanju. Društvo je priredilo v preteklem letu 6 koncertov v Trstu, 1 v Nabrežini, 1 v Mirnem; nadalje 2 izleta v Komen in Repemtabor. Vsi koncerti so se dobro obnesli. Blagajniško poročilo izkazuje K 882·75 dohodkov in K 888·30 izdatkov; čisti dobiček veselic znaša 278 K, železničarji in zidarji so dovolili podpor za 446 K 84 vin. Za vaje in partiture se je izdalo skupno K 668·40. Po poročilu so se izvršile volitve novega odbora in so bili izvoljeni sledeči sodrugi: Predsednik Karl Linhart, podpredsednik Alojzij Stolfa, tajnik Rupnik Leopold, blagajnik Anton Sigon, drugi blagajnik Jernejčič, knjižničar Ivan Kocman, odborniki Ivan Skrl, Ivan Lauriks, Ivan Požar, Anton Zalar. Po volitvi je imel sodrug Linhart kratko predavanje o namenu našega pevskega društva. Nato se je občni zbor zaključil. Sodruge pevce in pevkinje opozarjamo iskreno, naj ne zamudè nobene vaje in naj živahno za svoje društvo agitirajo.

Koncert italijanskih sodrugov pevcev je uspel jako dobro. Primanjkuje nam prostora, da bi popisali posamezne točke vsporeda. Konstatiramo le, da so se izvršile vse točke na krasen način.

O knjigovezu Bonaču se nam poroča iz Ljubljane: G. Bonač, steber

ljubljanske «elite», zavzema prav čudno stališče napram svojim delavkam. Prijeli smo tega gospôda že svoje dnij, a nienda je že vse pozabil. Mož meni, da živi še v srednjem veku, da je nekak sultan svojih delavk. Prav na lahko naj mu torej pošepetamo, da so časi minuli, v katerih se je tuja pisma odpiralo, — danes imamo nek nežen paragraf, ki kaznuje taka dejanja. Torej pozor, g. Bonač! Tudi Vaše delavke niso črna živina in bodo znale svoje interese braniti. Danes nimajo niti tisti počitek, katerega se zagotovlja vsakemu drugemu delavcu. Ker je pa g. Bonač imeniten kristijan, sili svoje delavke, da gredo v cerkev. Morda se je mož v cerkvi naučil izkoriščanja deklet?! Za dva dni dela plača 48 h, to je torej 24 h na dan!! Ako bi g. Bonač toliko zaslužil, bi se mu pač ne poljubilo v cerkev. Delavkam svetujemo, naj se združijo, da zamorejo nastopati proti temu ošabnemu denarnemu žepu!

Stavka v Podgori pri Gorici. Vsled prevzetnega postopanja vodstva papirnice v Podgori je izbruhnila te dni stavka, katere se udeleži nad 500 oseb. Vodstvo je pričelo namreč razne neljube delavce brez vsacega povoda na cesto metati. V zadnjem času so bili odpuščeni Bresan Ivan, Paglovic Andrej in Rosolen Peter; zadnji je vstopil že leta 1856 v tovarno (!) Sodrug Kopač je prišel v Podgoro, da bi posredoval. A vsako posredovanje se je razbilo, ker stoji ravnateljstvo na stališču, da se z delavci sploh ne pogaja. Tudi nadkomisar iz Gorice je prišel, a tudi njegov poskus se je izjalovil. Delavci so izvolili stavkini odbor, obstoječi iz 6 delavcev in 3 ženske. Boj se torej pričel. Edina zahteva delavcev je: zopetni sprejem odpuščenih tovarišev v delo. Ta stavka je torej značilna. Tukaj je prignala kapitalistična ošabnost delavstvo v najhujšo bedo. Tako brezobzirno, tako barbarsko je nastopal kapitalizem še malo kedaj. Podgorski delavci naj bodo združeni in solidarni. Delavstvo simpatizira z njimi in jih bode podpiralo v vsakem oziru!

NB. Poroča se nam, da se je predstavil stavkini odbor nadkomisarju Polaju ter mu razložil delavske zahteve. Ravnatelj pa je dejal, da ne spremje niti enega odpuščenih delavcev nazaj: Popoldne je poklical odbor v svojo pisarno ter dejal, da so vsi delavci odpuščeni, ako ne pričnó takoj zopet z delom. Delavci so dobro združeni in hočejo naprej stavkati. Saj tukaj se gre za njih najpripostejše pravice.

Res človekoljubni inštitut. Piše se nam iz Dunaja: C. k. priv. zavarovalna družba «Riunione Adriatica di sicurtà» v Trstu, ki naglaša ob vsaki priliki svojo humaniteto in kulanso, je dokazala zadnjič, kako poštene so te njene fraze, ako ne prinesejo «kšefta» 1. prosinca t. l. je podelila svojim nastavljencem penzijski fond; pri institutu, ki dela dobičke iz zavarovalne misli, bi moral biti ta fond vzoren. A kadar ima poseči podjetnik v lastni žep, je stvar povsem drugačna. Omenjeni fond je tako skandalozen, da bi se ga družba ne predrznila kot tarifo kolportirati. In s takim izrodkom si upa družba nastopati kot socialnopolitična tvrdka. Visoki doneski nastavljencev ne stoje v nikakoršnem razmerju k donesku inštituta, ki izpreša svojim uslužbencem letno velikanske svote; ravno tako so dobički iz omenjenega zaklada ničevni. Pravila določajo, da se fond ne ozira na preteklost; kak 60 letni uradnik ali uslužbenec, ki sedi morda že 30 let v pisarni, mora torej iz prvega pričeti, — postati mora 90 ali 100 let star, predno dobi primerno penzijo. O preskrbi udov in sirot niti ne govorimo. A to vse bi se še potrpelo. Nesramno pa je, da oropa družba svoje uslužbence za vsak upliv na blagajno, ki obstoji vendar iz doneskov uradništva; vse, kar se zgodi s penzijskim fondom, vse je brez priziva v roki ravnateljstva!! «Arbeiterzeitung» je prinesla večkrat temeljite kritike tega statuta in je opozarjala oblasti na ta dejstva. To je pripeljalo voditelja dunajske filijalke «Riunione», tajnika Reicha v neko blazno stanje in vso žolč je izlil čez organizacijo nastavljencev. Vsa sredstva, najnemarnejše šikane in represalije, so mu bila dobra, da je prisilil nastavljence k izstopu iz društva zavarovalnih uradnikov. A še ni bil zadovoljen: vrgel je zaupnika na ulico brez neposrednega povoda, samo da zadošča svojemu maščevanju!! Organizirani nastavljenci so postali jako razburjeni in sklicali so protesten shod, na katerem sta govorila tudi poslanec sodrug dr. Ellenbogen pomočniški načelnik sodrug Pick. Tako se bode privadil tudi brutalni Reich končno drugih šeg. Vsak poštenjak pa bode vedel, kako stoji stvar z družbo «Riunione»!

Zadnja slavnost v Trbovljah, o kateri poročamo radi pomanjkanja prostora šele danes, se je izvršila na impozanten način. Tisoči rudarjev so prihiteli na veselico. Sod. Kopač je imel slavnostni govor. Zanimivo je, da je bila dramatična predstava prepovedana, — država je bila zopet enkrat v nevarnosti. Pa to ni pokvarilo zabave.

Zahvala krščanske družbe. Ajdovščinska občina je v klerikalnih rokah. Kako krščansko ravna, kaže sledeči slučaj: Zgon Josip je 87 letni starček; služil je še pod Radeckom, bil v raznih vojnah itd. Zdaj je nezmožen za delo. Občina mu daje vsled tega *podporo* mesečnih 3 K. Mož ima tudi soprogo. Res, krščansko je to. 3 K za celo življenje trpljenja!

Drugi zbor avstrijskih bolniških blagajen sklicujejo «Zveza delavskih bolniških in podpornih blagajen Avstrije», «Zveza zadružnih bolniških blagajen na Dunaju», gremialna bolniška blagajna dunajskih trgovcev ter bolniške blagajne na Dunaju, Gradecu, Brnu, Plznu, Krakovi in Pragi za 26. do 29. junija 1904 na Dunaj. Provizorični dnevni red tega za delavstvo velevažnega zborovanja obsega m. dr. sledeče točke; Dosedanji razvoj delavskega zavarovanja (1889 do 1904) in njegovo bodoče izzidanje. — Organizacija delavskjega zavarovanja. — Delavsko zavorovanje in socialna politika.

Socialisti proti vojni. Ob priliki kongresa v St. Etienu so priredili francoski socialisti velik shod, kateremu je predsedoval župan Lebin. Prvi je govoril Jaurès, ki je dejal: «Kakšni so pogoji francosko-ruske zveze? Ali naj sledi Francoska revolucije carjevi Rusiji pri vseh korakih? Hoče se omejiti pravico aziatskih narodov do civilizacije. A človeštvo ima pravico, da napreduje povsod. V civilizirani Evropi se borimo z vsemi močmi proti vojni.» — Francoska «Splošna Delavska Zveza» je izdala manifest na delavstvo proti vojni. Tam pravi m. dr.: «Vladujoči sklepajo zveze za varstvo kapitalističnih interesov, brez da bi prašali delavce. Delavci protestirajo proti vojni, ki je zločin na veličanstvu človeštva. Officielna Rusija in Japonska representirate barbarijo, kapitalistične interese in izkoriščanje.»

Sodrug Rosenow umrl. Te dni je umrl v Berolinu soc. dem. državni poslanec sodrug Rosenow. Znan je po svoji pisateljski delavnosti, zlasti kot avtor veseloigre «Kater Lampe».

Benjamin Pickard umrl. Prejšno sredo je umrl v Londonu vodja angleških rudarjev Benjamin Pickard. Bil je morda najboljši organizator rudarjev. Za politično gibanje seveda ni imel zmisla Od l. 1885. sem je bil član angleškega parlamenta. Delal je tu zlasti za osemurnik rudarjev. Rojen je bil l. 1842.; kot 12 letni dečk je že v jami delal. Rudar je bil 20 let. L. 1873. je postal tajnik svoje strok. organizacije. Njegov spomin ne bode izumrl.

Madžaroni proti socializmu. Na Ogrskem se je pričelo zopet proti socialistom nastopati. Odlok grofa Tisze je uplival. Uradniki so pričeli prav barbarsko nastopati. V Aradu je imel upravni odbor komitata nujno sejo glede socialistov; sklenilo se je, da se izžene soc. agitatorje. Iz južne Ogrske se poroča same prepovedi shodov. Soc. dem. stranka je sklicala celo vrsto protestnih shodov.

Vojaška „pravica“. 12. t. m. so bili obsojeni v Prešburgu oni vojaki, ki so demonstrirali proti nadaljenemu službovanju. Huzar Lederer je bil obsojen na 4 leta 9 mesecev, Pitez na 4 l. 6 m., Edmar na 4 l.; 8 drugih huzarjev je dobilo po 1 l. in 11 do 10 m. itd. Oficirji, ki so prisilili v Bileku osemnajst vojakov v smrt, so dobili vsi skupaj 4 let zapora. To je pravica!

KRONIKA UBOGEGA VRAGA

Svetniki ljudskega umora. Berolinski listi poročajo: Vojaški duhovnik Vollmar je dobil v spomin dragoceno škofijsko palico. Na palici so tudi slike patronov raznega orožja, i. s. je sv. Barbara zaščitnica artilerije, sv. Mavricij patron infanterije, sv. Jurij nebeški vodja kavalerije in sv. Jožef patron pionirjev. — V bodoče bi se moralo te svetnike tako-le slikati: sv. Barbara sedeča na kanonu, v roki koš bomb, sv. Mavricij s puško na rami in «Es ist erreicht» brkami, sv. Jurij s huzarskim palašom itd. Kaj bi neki Jezus dejal, ko bi prišel na svet?

Nebeški prebivalci so zopet v hudi zadregi. Prijatelji carja čitajo sv. maše za zmago ruskega orožja. Prijatelji Japoncev pa obratno. Na ta način se zna pojaviti še v nebesah razdor.

Prepovedan je humorističen list «Glühlichter» v Nemčiji. Ta list je bril Viljčka in to ne sme ostati nekaznovano. Ubogi Viljče!

Dopisi

Iz Amerike. *(Chicago Illinois, 30. prosinca 1904.).* Zadnje čase so se borili organizirani premogarji na zapadu Zjed. držav za boljši obstanek. Stopili so v štrajk, katerega je vodil «Western Federation of Miners». Znano je, kako so vladine milice zasledovale in krotile stavkujoče proletarce; stale so zvesto v službi kapitalistov. Pripetilo se pa je, da so šli nekateri slovenski delavci «scabati», to se pravi: ravnali so proti sklepom «Unije». Takim nezavednim delavcem, ki so že v stari domovini organizaciji škodovali in celo zasmehovali delavsko gibanje, navadno slaba prede tu v Ameriki; kajti v slučajih stavkolomstva puste taki nečedni subjekti čestokrat svoje življenje na mestu. Amerikanski delavec žrtvuje vse za svojo «Unijo» in zato ne obsoja ničesar tako strogo, kakor to, ako mu hoče kak «scab» odvzeti kruh. Ali nimajo prav, ti ameriški delavci? Kdor hoče delati «kulija», tega se ravno zaničuje; žalibog, da ima naša domovina še dovolj takih «kulijev», ki so prav kitajske eksistence, in ki sramotijo slovenski narod v tujini. Vsi ti ljudje prihajajo iz liberalnega, zlasti, pa iz klerikalnega tabora. Saj jim daje časopisje teh strank zavetje. Ako hočeš ločiti slov. liberalca in klerikalca v Ameriki, leži vsa razlika le v sovraštvu do popa; v gospodarskem, političnem in razrednem boju sta si ednaka. To se vidi vse že v domovini, a ne tako jasno kot v tujini. Slov. delavci, ki se hočejo izseliti v Ameriko, naj si zapomnijo: na tujem jih ne vpraša živ krst, ali so liberalni ali klerikalni; vpraša se le, ali je zdrav in sposoben za delo in ali deluje za kapitalistične krvosese ali ne. Doma se organizirajte torej in potem pridite v tujino! Napredni slov. listi naj bi to svarilo ponatisnili, da vidimo, — ali jim je res kaj za čast slovenskega naroda!

Frank Petrič.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

„Kažipot“ po Ljubljani za pristopno leto 1904 (II. letnik, cena 1 K, Gorica, tiskale in založila «Goriška tiskarna» A. Gabršček). Priporočamo!

„Naši Zapiski“, socialna revija v Ljubljani, leto II, štev. 3. — Vsebina najnovejšega velezanimivega zvezka

naše edine revije obsega: 1. Anton Dermota «Politični humoristi». 2. Dr. L. «Kako je nastalo delavsko vprašanje.» (nadaljevanje prihodnjič) 3. Med. E. S. «Psihofiziološki temelj vegetarianizma (konec). 4. Predgled, i. s.: Socializem — Stavka v Krimičavu — Razno — 5. Listek: I. S. Machar «Monolog svetega Petra». 6. Književnost: 40 letnica I. S. Macharja — Na klancu — Iz nižin življenja — Mala knjižnica Naših Zapiskov. — Vsakdo naj si nabavi ta zvezek. Naročajte, razširjajte našo edino revijo!

Poljski mesečnik Krytyka, ki se bavi z zvanstvom, umetnostjo izpod peresa dobrega poznavalca slovenskih socialnih, literalnih... razmer g. I. M. v letošnjem (VI) letniku na str. 157. poročilo o *Naših Zapiskih*. Referent pravi da. dočim sta «Ljubljanski Zvon» in «Dom in Svet», pretežno posvečena lepi literaturi, se *Naši Zapiski* pečajo s sociologijo, ekonomjo, filozofijo itd. *Naši Zapiski* so v svojem bistvu *edino* podjetje na Slovenskem. Dasi vsaka številka obsega le eno polo, vendar je izdajateljstvo vztrajalo še za drugi letnik. Vsebina prvih 192 strani je obilna in raznovrstna. Članki o izmeni blaga in njega fetišizmu, o ljubezni do domovine, obširna Abdifusova razprava o Marksu in njegovih delih, mnenje Kautskega o agrarnem vprašanju na Slovenskem, članek o zagrebških nemirih. obzežno razpravo o zadrugab (kmečkih, gospodarskih itd.) je objavil v N. 7. A. Dermota. Poročajo N. 7. o liberalni in klerikalni politiki na Kranjskem, o volitvah v nemški državni zbor, o angleških delavcih, o galicijskem štrajku... Poleg tega so stalne rubrike: pregled socialnega gibanja v Evropi, poročila in ocene knjigo (izmed poljskih sta omenjeni Wykłady Iagelonsku in Wstep do filozofiii: časih pa pride na vrsto i kak pesniški umotvor ali kakšna novelica.

Ko je redakcija *Zapiskov* začutila pod nogami trdejšo tla, je nadaljevala začeto delo in pričela izdavati ljudsko knjižnico. Kot prvi zvezek zbirke je izšel prevod Macharjeve «Magdalene», druga knjiga je «Občinski socializem». V razvedrilo je redakcija «Zapiskov», čitaleljem dala Mihalekovo knjigo «Iz nižin življenja, zbirko črtic in slik, po vsebini in obliki jako sličnih *Niemojevskega* «Listopadu».

Listnica uredništva

Radi pomanjkanja prostora smo morali odložiti mnogo materijala. Nadalje dobivamo zadnje čase veliko nepodpisanih dopisov. Ti romajo seveda vsi v koš. Zopet naglašamo, da se zamoremo ozirati *le na podpisane* dopise.

G. Hronjek-Radovljica: Ker nismo hoteli objaviti Vaše klobasarije, katere imenujete «odprto pismo», nam pošiljate torej «popravek». A tudi tukaj nimate sreče. «Popravek» je popolnoma nezakonit, nezmiseln in neumen. Obrnite se do Vaših juridičnih prijateljev, kadar nas hočete «popravljati», kajti sami absolutno ne razumete zakon. Nam je zelo žal, — a ako ne bodete takoj ponehali, Vas primemo še čisto drugače za Vaše ušeša. Zdaj smo siti teh neumnosti, — torej pazite!

DRUŠTVENE VESTI

Circolo di studi sociali priredi 3 konference v spomin filozofu Herbertu Spencerju. Predaval bode dr. Angelo Crespi v Delavskem Domu i. s. 20. t. m. o «Herbertu Spencerju in idealistični reakciji», 21. o «militarizmu v moderni sociologiji», 22. o «etično-verskem razvitku».

Tržaški južni železničarji prirede na ponedeljek 22. t. m. javen shod glede razmer na južnem kolodvoru.

STRANKARSKE VESTI

Člani tržaške okrajne bolniške blagajne pozor! V sobi italij. ekskutive v Del. Domu je razložena petikcija, katero naj vsak blagajniški član podpiše. Petičija zahteva od oblasti, da izroči blagajno zopet legalnim vodstvom. Vsakdo se mora podpisati.

Za organizirano delavsvo Avstrije! Izid stavke v Krimitšavu je zvišal bojno veselje avstrijskih podjetnikov. Kapitalisti raznih obrtov so imeli že tajne pogovore o tej zadevi. Izključbe v Pragi in Cnajmu so poskusi podjetništva. Za nas so pa velepomembni in zato je sklenila državna komisija, da postavi v veljavo sklep kongresa iz l. 1900., po katerem se ima razpisati v izrednih slučajih *davek za stavke*. Ako se hoče naše bojne organizacije resnim smatrati, ako ni solidarnost delavstva le prazna beseda, potem ne smejo podležti izključeni bratje vsled pomanjkanja. Boj praških mizarjev gré za deveturnik. Njih boj se tiče torej interesov vseh strok Porcelanskih delavci v Cnajmu so bili izključeni, ker se niso pustili skrajšati plače. Drž. komisija je sklenila vsled tega 13. t. m.: *vsak organizirani delavec plača na teden deset vinarjev stavkinega davka,* dokler traja ta boj.

Davek se računa od 13. svečana in se ima tako-le pobirati: lokalne organizacije, podružnice, strokovna društva, izobraževalna društva imajo sklicati takoj po objavi tega cirkularja društvene shode, na katerih se razloži članom potrebo tega davka. Način pobiranja se pripušča organizacijam. Dobro je ako se izvoli posebnega blagajnika, ki obračuna tedensko s komisijo. Komisija bode držala vestno evidenco. Po končanem boju izide poseben izkaz. Vsi denarji so uposlati redakciji «Gewerkschaft» Dunaj VI. 1, Mariahilferstr. 89 A. Kvitirali se bodo v «Arbeiterzeitung».

Sodrugi in sodruginje! Spominjajte se časov, ko smo prinašali za proletarsko stvar še čisto druge žrtve. Izvršite vašo dolžnost! Naj živi solidarnost avstrijskega proletarijata!

Za strokovno komisijo Avstrije:

A. Hueber, tajnik.

TRŽAŠKE DELAVSKE ZADRUGE

Razpisi.

Vodstvo Tržaških Delavskih Zadrug razpisuje sporazumno s zaupniki trgovskih pomočnikov in strokovnega društva težakov sledeče službe:

1. Službo pomožnega knjigovodje z mesečno plačo K 120.

2. Eno ali eventuvalno dve službi težakov s tedensko plačo K 24.

Službo pomožnega knjigovodje je nastopiti s 1. aprilom, službi težakov s 1. marcom.

Prispevke za bolniško blagajno plača zadruga.

Vsi zadružni nastavljenci partecipirajo po ednakih delih na zakladu, obstoječemu iz 5% čistega dobička.

Ponudbe s podatkami glede starosti, dobe prakse, prejšnih služeb, znanja jezikov, referenc in spričeval, se imajo uposlati vodstvu Tržaških Delavskih Zadrug do 29. svečana 1904. Prednost imajo organizirani delavci.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Izvrsten okus dobi kava, ako ji primešate

VYDROVE ŽITNE KAVE.

Poskusite! Poštna 5 kg pošiljka 4 K 50 h franco.

Vydrova tovarna žitne kave Praga VIII.

Kavarna „Unione" - preje „Tedesco"

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi Vse pijače poceni. Napitnina je izključena

RAZPIS.

(Št. 94). Pri podpisani blagajni oddati ste provizorični službi: *a)* pomočnega uradnika z mesečno plačo 70 K; *b)* kontrolorja bolnikov z mesečno plačo 60 K in z dijetami po 3 K na dan za kontrole v ljubljanski okolici in po 4 K na dan za kontrole izven ljubljanske okolice, eventualno tudi po 2 K prenočnine.

Pod *a* navedeno službo nastopiti je z dnem 1. aprila t. l., ono pod *b* navedeno pa takoj po oddaji.

Prosilci vložiti imajo svojeročno spisane, z dokazili popolnega znanja slovenskega in nemškega jezika v govoru in pisanju ter z nravstvenim spričevalom opremljene prošnje pri podpisani blagajni do 27. februvarja 1904. l.

Prosilci za službo pod *b* navedeno morajo biti spretni kolesarji. Kolo oskrbi blagajna sama.

Oni, ki dokažejo tudi znanje laškega jezika vsaj v govoru, imajo prednost pred drugimi kompetenti.

Po zadovoljivem enoletnem službovanji postanete službi stalni in se plače primerno zvišate.

Okrajna bolniška blagajna.

Ljubljani dne 10. februvarja 1904.

Načelnik:
Jos. Breskvor.

Občno kons. društvo v Zagorji (vpisana zadruga z omejenim poroštvom) vabi svoje člane k *rednemu občnemu zboru*, kateri se vrši dne 28. svečana 1904. ob 2. uri popoldan v gostilni gosp. I. Robaus v Dolenji vasi. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika. 2 Poročilo zaveznega odbora. 3. Računsko poročilo 4. Poročilo nadzorništva. 5. Sklepanje o čistem dobičku. 6. Interpilacije in predlogi.

Vstop imajo samo člani.

Za nadzorništvo:

Jakob Strajner — Zapisnikar
Jakob Zajko — načelnik

Podpisani objavlja: da je vzel v najem v ulici Belvedere št. 23 **Gostilno al Grapolo d' uva**. Priporoča se slavnemu občinstvu in naznanja da toči:

črno istrsko vino po	40	novč.	
« Opolo «	«	40	«
belo Vipavsko «	«	40	«
in za domov		36	«
Vermut «		80	«

Kuhinja domača, vedno preskrbljena z gorkimi in mrzlimi jedili.

Uljudno vabi
Ivan Krebelj.

Sodrugi!

Udova PIRJEVECA JAKOBA
V NABREŽINI
priporoča svojo gostilno, v kateri toči izvrstno pristno belo in črno vino, na razpolago so tudi mrzle in tople jedi, vsako uro, po najnižji ceni. Obenem naznanja sodrugom, da je njegov prostorn vrt za prirejenje shodov vedno na razpolago.

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
ALESSANDRA LEVI-MINZI-JA
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Leto VII. TRST, dne 26. februvarja 1904. Št. 9.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K., za pol leta 2.72 K., za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K., za pol leta 2.74 K., za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3. II.

Politični odsevi

V TRSTU, 25. februvarja 1904.

Avstrijske delegacije so torej svojo nalogo izvršile. 29. bode še zadnja seja, ki ima pa le formalni pomen. Zadnja važna seja od pretekle sobote je bila res značilna. Načrt ji je bil sledeči: od 10. do 3. ure popoldne govori delegatov. Od 3. do 8. ure kosilo na cesarskem dvoru. Potem zopet seja, v kateri se ima le dovoliti 184 milj. kron za nove topove. Najprve torej slavnostno žretje na dvoru in potem — tako mimogredè — dovolitev miljonov... In delegati so izvršili svojo nalogo! Avstro-ogrski vojni minister je zahteval za leto 1904. okroglo *316 miljonov* kron in v niti celo dveh urah so mu delegati to svotico dovolili. Vse se mu je dovolilo, prva rata (15 milj.) za nove topove kakor 486.000 kron za vojaške šole za — Ogre. Seveda ni govoril niti eden meščanskih poslancev resno proti zahtevi ministra. Vse meščanske stranke leže na trebuhu pred kanoni, pred temu «ultimo ratio» segnite naše monarhije. Ljudstvo pa nima v delegacijah niti enega zastopnika. Delegacije kakor ves avstrijski parlamentizem so že tako urejene, da ne pride res ljudski zastopnik do besede. Le plemenitaški zagovorniki vojaštva in njih buržoazijske sluge imajo «pravico», nalagati ljudstvu miljone in miljone novih davkov, da se sveti monarhija na zunaj. Velikanski militarizem, velikanske civilne liste, — in prenapolnjene šole, sestradane narode, lačno ljudstvo — vse to tvori slavno državo Habsburgov!

Troški za nove kanone so dovoljeni. Gospodje člani delegacij so parkrat skupaj zajutrkovali, parkrat dinirali, nove topove ogledali in o njih govorili kakor čulukafer o koncentraciji solnčnih žarkov, in — stvar je bila gotova. Troške plačajo narodi te presrečne habsburške monarhije in je zanimivo pregledati velikost teh troškov. Zahteva se okroglo svotico 184 miljonov kron; dovoljenih za havbice je že 38 miljonov, napravi torej skupno malenkost *222 miljonov*. Tudi baterije se mora novo organizirati in za to se potrebuje približno 19 miljonov. In te kolosalne svote, o katerih nima priprosti človek niti pojma, se dovolijo vladi z mirno vestjo.

ZAPLENJENO

Ljudske in vladarske pravice. Norveška vlada je hotela poslati dva častnika na rusko-japonsko bojišče. Vprašati je morala seveda ljudsko zbornico; šlo se je le za 20.000 K, a zbornica je odklonila vladino zahtevo in častnika sta ostala doma. V Avstriji ne potrebuje vlada nikogar vprašati. Vojni minister pošlje ednostavno ne samo 3 častnike temveč tudi dva vojna parnika v Azijo. Troški bodo znašali par miljonov. A živ vrag se ne briga za to. Ministri odločujejo, — ti, kmet, pa plačaj in molči!

Rusko-japonska vojna.

Rusija v zahodni Aziji. Vkljub temu, da ima Rusija vse roke polno dela v vzhodni Aziji, se poroča iz raznih virov, da se pripravlja na zahodu na vojno z Anglijo. To novico prinaša brzojav iz Petrograda. Poveljnik zahodno-aziatskih čet, general Ivanov, je bil sprejet od carja in je odpotoval takoj v Azijo. Rusija noče pokazati nobene slabote v Tibetu. Baje ima Ivanov nalogo, da pripravi vojaško akcijo v Indiji za slučaj, da bi izrabila Anglija kritično stanje Rusije.

Izjava ruske vlade. Vladino glasilo prinaša čudovito izjavo. Ponavadi navdušuje vlada svoj narod ob pričeti vojni. Ruska vlada pa povè naravnost, da so jo Japonci presenetili, da je povsem nepripravljena. Zato se tudi zgraža nad «izdajalskim napadom» v Port Arturju. Vladini komunikè je napravil — vsaj po Evropi — globok utis.

Drugi napad na Port Artur. 19. t. m. so prinesli razni evropski listi novico, da so uprizorili Japonci zopet srečni torpedovski napad na rusko brodovje v Port Arturju. Na morju je divljal sicer grozen vihar, a vkljub so baje nekateri ruski parniki poškodovani. Rusi dementirajo to vest.

Dokumenti vojne. Ko je Japonska l. 1895. Kitajsko premagala, so ji omejili Rusija, Nemčija in Francoska njeno veselje. Protestirali so namreč proti okupiranju polotoka Liaotung, ker bi bilo to proti neodvisnosti Koreje. Japonska je morala ubogati in — Rusija se je vsedla v Mandžurijo. Zdar argumentira Japonska tako, kako je argumentirala Rusija l. 1895. — L. 1898. se je izročilo Rusiji pristane Port Artur in Dalny; a Kitajski se je osigurilo nadvlado. L. 1900. je izjavil ruski poslanik Angliji, da hoče Rusija nastopati proti razdelitvi Kitajske. L. 1902. pa se je sklenila rusko-kitajska pogodba, ki zagotovlja Kitajski nadvlado v Mandžuriji; po tej pogodbi bi morala Rusija svoje vojake tekom 6. mesecev iz province Mukden do reke Liao odpoklicati. Popolnoma zapustiti bi morala deželo 8. oktobra; to pa ni storila in to je neposredni povod sedanji vojni.

TEDENSKE NOVICE

TRŽAŠKA OBČINA IN DELAVSTVO.

Preteklo nedeljo se je vršil torej naznanjeni shod v gostilni «Al grappolo d'Uva» v Trstu. Bil je lepo obiskan in je došlo poleg naših sodrugov tudi precejšno število narodnjakov. Od povabljenega političnega društva «Edinost» sta došla gg. dr. Rybar in dr. Slavik. Shodu je predsedoval član našega izvrševalnega odbora sod. Vinko Kermolj; zapisnikar je bil sodrug I. Gruden. Na dnevnem redu je stalo: «Razpust tržaškega občinskega sveta in delavstvo». Poročal je sodrug Karl Linhart. (Vsled pomanjkanja prostora zamoremo poročati le glavne poteze govorov).

Sodrug Linhart je razjasnil v dolgem govoru potrebo občinske avtonomije in neodvisnosti od centralne vlade. Oziral se je na razvoj angleške občine in podpiral potrebo avtonomije zlasti z dejstvom, da imamo nazadnjaško vlado, ki nastopa še danes po zistemu Metternicha. Potem je razjasnil vzroke razpusta obč. sveta; neposredni vzrok je bilo hujskanje tržaških antisemitov, posredni pa ravnanje privilegirane klike, ki vlada pod naslovom «liberalne stranke». V ojstri kritiki je pregledal govornik delovanje vladujoče stranke, ožigosil njen protidelavski značaj. Končno je opozarjal, da izvira vsa moč in nadvlada liberalonske klike iz sramotnega volilnega reda, uresničenega pred več kot pol stoletjem. Delavstvo je popolnoma izključeno od volilne pravice in zato velja naš boj v prvi vrsti volilnemu privilegu. Občinstvo je govorniku burno odobravalo.

Kot zastopnik pol. društva «Edinosti» se je javil gosp. dr. Rybar k besedi. Najprve je izrazil svoje veselje, da se je pričela soc. dem. stranka za občinske zadeve brigati. Potem je podal kratko zgodovino nastopanja slov. poslancev v obč. svetu in prišel končno na razpust. Tu se je postavil popolnoma na juridično stališče; kot jurist seveda ni mogel vladi ničesar očitati. A smatral je tudi umešanje vlade za potrebno in s tem zatajil potrebo občinske avtonomije. Nadalje se je branil govornik proti očitanju sod. Linharta, da simpatizirajo narodnjaki z antisemiti. Dejal je, da v Trstu sploh ne eksistira čiste antisemitične stranke in da torej nikdo ne more z njo simpatizirati. Nastopil je tudi proti trditvi, da so narodni poslanci buržoazijci; ako je vsak buržoazijec, kdor nosi boljšo obleko ali pa kdor je več študiral, potem imate tudi soc. dem. veliko take buržoazije. Končno je povdarjal, da bi bilo jako lepo, ako bi se sklenili kompromisi med narodnjaki in socialisti.

Po nekaterih opazkah sodruga Skrbica je vzel sodrug Linhart besedo k odgovoru. Najprve je priznal dr. Rybarju, da je imela vlada pri razpustu iz juridičnega stališča «prav», kajti vlada in policija imate vedno «prav»; tudi februvarja, ko se je streljalo na avstrijske državljane, je imela vlada «prav», — a mi smo smatrali vendar za našo dolžnost, da protestiramo. Potem je odgovoril sod. Linhart glede simpatij do antisemitov. Te simpatije se zrcalijo v listu «Edinosti», ki prinaša z največjim veseljem vsako novico iz antisemitskega kroga. Camber, nekdaj najhujši nasprotnik Slovencev, je danes priljubna oseba «Edinosti». Sodrug Linhart se je obrnil potem na razredni boj kot bistvo socialnega vprašanja in razjasnil iz tega stališča pojem «buržoazije» ter dokazal, da morajo služiti slov. obč. svetniki le kapitalističnim interesom. Voljeni od neproletarcev ne moreje zavzeti proletarsko stališče. Glede kompromisov je dejal govornik: Tako daleč še nismo; spremeniti bi morali vès naš program, ako bi hoteli

z vami korakati. Končno je predlagal govornik sledečo rezolucijo:

«Danes, dne 21. februvarja 1904 v gostilni «Al grappolo d'Uva» v Trstu zborujoči javni ljudski shod tržaškega delavstva protestira energično proti vladinemu razpustu občinskega sveta, ki pomeni nazadnjaško umešavanje v prepotrebno svobodo občinskega organizma. Shod izraža svoje prepričanje, da je razpust občinskega zbora le plod mahinacij, intrigij in boljalimanj prikritega hujskanja onih elementov v Trstu, ki korumpirajo pod zastavo «antisemitizma» vso naše javno življenje. Ravno vsled tega izraža shod svoje začudenje in ogorčenje, da posluša baje moderna vlada pl. Körberja sirensko petje Luegerjevih trabantov, ki preskrbujejo na Dunaju nakane tržaških «antisemitov». Ta svoj protest pa utemeljuje shod edino in izključno z razlogom, da se mora varovati svobodna samouprava državne celice — občine. Nikakor pa se shod ne strinja s početjem in nastopanjem v Trstu vladujoče pseudo-liberalne italijanske stranke, kar je prepričan, da je princip te politične klike odločno protidelavskega značaja in ker podpirajo to prepričanje tisočeri slučaji, ki stopajo vsak dan na površje. Premagati to protidelavsko kliko, — ki je provocirala umešavanje vlade v občinsko avtonomijo z izključbo velikega dela meščanov od občinske pravice — to mora biti stremljenje tržaškega proletarijata. Ker je pa moč in nadvlada psevdo-liberálnega zmaja utemeljena v starodavnem volilnem redu, ki postavlja vsako aktivno izvrševanje občinskih pravic tržaškega delavstva ad absurdum, ker bije sedanja občinska pravica naziranju našega demokratičnega časa naravnost v obraz, — ker otvarja politični korupciji svobodno pot, — zato je poglavitna naloga tržaškega proletarijata osvoboditev iz jarma priviležkega volilnega reda in uresničenje splošne volilne pravice. Shod apelira torej na vse prave prijatelje tržaškega delavskega mesta, da sodelujejo v boju po pravi, resni in moderni volilni preosnovi.

Gosp. dr. Rybar je vzel še enkrat besedo; bránil «Edinost» in dejal, da se približava tudi nemška soc. demokracija meščanstvu. Za rezolucijo ne more glasovati kot jurist in ker ga boj med antisemiti in socialisti nič ne briga. Potem je bila rezolucija z glasovi socialistov sprejeta. Govorili so še nekateri sodrugi in po 1. uri popold je zaključil predsednik Kermolj velezanimivo zborovanje. Izvršilo se je popolnoma redno in mirno, ker ste se zadržali obe stranki tolerantni. Upamo, da se udeleže narodnjaki večkrat naših shodov, kajti v debati se bistrijo pojmi in razjasne mnenja. Shod sam je bil lepa manifestacija slovenskih socialistov v Trstu. A shod naj bode pričetek intenzivne borbe za volilno pravico liberalni kliki prodanega tržaškega proletarijata.

Gospod dr. Rybar in socializem sta pač dva absolutno nezdružljiva pojma. Mi priznavamo dr. Rybarju najvišjo inteligenco in izobraženost, — a prav žalosti nas, da ima povsem napačne pojme o socializmu in da noče zasledovati soc. pojave po — soc. virih. To trditev ilustrirata dva značilna slučaja. Na burnem shodu pri sv. Jakobu v Trstu je primerjal dr. Rybar znanstveno debato Bernstein Kautsky z — krvavimi izgredi in boji med Srbi in Hrvati. Na nedeljskem shodu pa je dejal, da se bode nemška soc. demokracija razcepila in da bode spremenila svoj program; torej tudi slovenska lahko stori in se s tem približa narodni stranki. Poleg tega se je branil, da je zastopnik buržuazijskih interesov, ako ravno leži na dlani, da je voljen od večjih davkoplačevalcev, torej buržoazijcev. Gospod doktor smatra ravno površno razliko med «boljšimi» in «nižjimi» sloji za razredno razliko. Mi pa govorimo vedno o «buržoaziji» kot ekonomskemu pojmu. Na drugi strani ne razume g. doktor razliko med socializmom kot znanostjo in soc. demokracijo kot stranko. Vsled tega mu je tudi načelni boj soc. znanstvenikov strankarski spor. G. dr. Rybar je dejal na shodu, da se približuje Bernstein buržoaziji, kar je seveda tudi napačno. Kajti ako reklamirajo meščani «kleinburgerja» Bernsteina za-se, potem ga hvalijo na drugi strani zopet — anarhisti kot pristaši njegovih načel. Kdo ima prav? Nikdo, kajti Bernstein je v političnem oziru čisto navaden socialni demokrat, ki stoji na stališču strankarskega programa kakor Kautsky ali Bebel. Teoretično ima seveda svoje posebne nazore o tendencijah narodnega gospodarstva, a tudi na tem polju je in ostane socialist, ker priznava kolektivizem kot bodočo formo družbe. Toliko v pojasnilo, ker se na shodu ni moglo na vse odgovoriti.

Morilec: južna železnica.... Dan za dnevom poročajo listi o novih nesrečah na južni železnici, dan za dnevom se poveča število zločinov, katere izvršuje zistem te barbarske kapitalistične družbe. Nesramna štedljivost žene uboge sužnje tega podjetja v smrt, brezvestni akcijonarji pa se krohotajo mrličom in se maste od krvavega dobička... Zadnje dnij sta se pripetila zopet dva grozna slučaja, prvi v Ljubljani, drugi v Trstu. V Ljubljani je prišel strojevodja Andrej Brešček pod vlak, ki mu je odtrgal dva prsta ter ga težko na glavi in nogi ranil. Pripeljali so reveža v ljubljansko bolnišnico, v kateri je čez 8 dni umrl. Groznejši še je drug slučaj. Čuvaj Žgajnar I., oče 9 otrok, je šel čez progo po ključe, ko ga prime ravno došli vlak štev. 114 in ga razmesari na strašen način, — kosi trupla so viseli po kolesju stroja in revež je bil takoj mrtev. Tudi tukaj je povod nesreči štedljivost železnice. Večer je bil temen in deževen in čuvaj je šel zavit v suknjo čez progo. Kolodvor je ležal kakor vedno v egiptovski temi. Na mestu, kjer se je nesreča prepetila, je napravljenih sicer pet svetilk, a nikdar ne gorijo. Tako ni mogel revež prihajajoči vlak videti. «Hala» je seveda krasno razsvetljena, saj tam prihaja in odhaja parfumirana gospoda, — vi sužnji železnice pa le delajte v temi in žrtvujte vaše življenje na oltarju krvoločnega kapitalizma. Tako pro forma je prišla po nesreči oblastvena komisija. Kakih 50 korakov od mesta, na katerem leži raztrgano truplo, stoji postajenačelnik. Ko zagleda gospode komisije, se prično komplimenti, roke se stiskajo, in tako mimogredé od daleč pogledajo tudi razmesarjenega mrliča, ležečega v svoji krvi... O ta slavna komisija! Za povode nesreče se ne briga, kajti potem bi morala postaviti marsikaterega visokega uradnika na obtožno klop. Pregledati bi morala razsvetljavo, pregledati kadar prepeljavajo premikači celo noč vozove s 4. stroji, ko jim preti vsled slabe razsvetljave vsak trenutek smrt. In v kurilnico naj bi pogledala slavna komisija. Vidila bi razsvetljavo na «trenšajbi» in na «auspuckanalu»; edino 1 svetilka je tam in se čisti dostikrat 5 do 6 strojev; čistilci ne vidijo ničesar, kje vozijo stroji, kedaj skoči stroj v «šajbo» itd. In zdravstvena komisija naj bi pregledala delavska stanišča, v katerih se mora bolezen razvijati.... Poglejte v Prostoluko; tam se dela ponoči kakor čez dan. To je treba pregledati! Ali bi se dala napraviti električna razsvetljava? Potem bi se ne zgodilo toliko nesreč! A južna železnica se za vse to ne briga, ona koraka čez reke krvi in se krohota nesreči sužnjev.... Delavci, vzbudite se!

Ponižno vprašanje na vodstvo tržaškega kolodvora. Pišejo nam iz kolodvora: Znano je, kako strogo kaznuje tukajšni postajenačelnik vsak pretep ali prepir med uslužbenci. Pred leti še so morali tovariši, ki se niso pustili mirno zasramovati, in ki so prisolili napadalcu svoje časti eno ali dve gorki okrog ušes, — so se morali torej po dva meseca sprehajati bez dela; šele s posebnimi prošnjami so bili zopet na delo vzeti. Tako nastopa šef, kadar se tiče zavednega delavca. Kadar pa prepetava kak ljubljenec uradnikov ali stavkolomec mirne delavce, — no, takrat je šef slep in gluh. Le poglejte sledeči slučaj: Meseca prosinca je stopil vozni pisar Jaklič v vozove ravno došlega brzovlaka, ako ravno ni to dovoljeno, ker pisar sploh nima ničesar v vozu opraviti. Neki čistilec voz ga je na to opozarjal. Jaklič, ki je itak znan po svoji vrednosti kot petoliznik, se je pričel prepirati in je podelil delavcu končno klofuto. Delavec se je pritožil pri uradniku Petelinu; bil je krvav. Zdaj pa noče nikdo od te klofute ničesar vedeti. Pretepač Jaklič pa se še hvali, češ, kako dobro mu je zosolil.... Delavci vprašajo torej postajenačelnika, ali mu je vse to znano ali ne? Ako mu ni znano, potem ni izvršil g. Petelin svojo dolžnost. Ako mu pa je naznanil potem mora šef nastopiti, ker velja za zavedne delavce in za petoliznike isto pravo.

I. Jakopič, čistilec voz na južnem kolodvoru v Trstu se pozivlja tem potom, da prekliče javno vse laži, s katerimi je žalil voditelje organizacije. Drugače se vloži proti njemu tožbo.

Volitev v zavarovalno proti nezgodam državnih železnic. Iz direkcijskega okraja Trst se nam poroča še par slučajev sleparije direkcijskih petoliznikov: V Dignani (Istrija) so poprašali naši zaupniki nekatere delavce na progi glede volitev; zadnji so jim odgovorili, da glasovnic niti videli niso. Nekateri prožni mojstri se izgovarjajo, da ljudje ne znajo pisati. Prožni mojster Miha Kröll v Podgorju je dobil okroglo 80 glasovnic, ako ravno obstoji njegova partija le iz 12 mož; drugo osobje (kmetje, ženske in otroci) delajo le «šoder» za Trst, a vkljub temu so «volilci». 13. t. m. je popival Kröll s temi ljudmi, potem je pričel «delati»; neki kmet imenom Koren, mu je služil za pisača in je izpolnil v njegovem imenu listke z imeni Walleta in Danecka. Prožni mojster Osim v Parenci je dobil od prometnega vodstva v Trstu zaupno pismo; pritožil se je, da mu je prišlo to pismo prepozno, ker so glasovnice že razdeljene. Pod takimi pogoji je umevno, da so zmagali kandidati slavnega ravnateljstva. Zmagali so, a zmagali s sleparstvom in goljufijo! Pri skrutiniju dné 22. t. m. je bil navzoč tudi g. Capra iz Trsta sv. Andreja. Ta mož je seveda protokol podpisal, — saj njemu se zdi vse dovoljeno in tudi kar se tiče morale, ni ravno zbirčljiv. V postaji sv. Andrej je osobje radi teh infamnih sleparij jako vznemirjeno!

„Slovenec“ je otvoril pred kratkim rubriko «Socialne stvari». Preje je izvršil namreč pokojni «Slovenski List» čedno nalogo obrekovanja in zasmehovanja socialističnega dela. Odkar je pa na sušici naročnikov — za slovensko ljudstvo skoraj pozno! — poginil, je prevzel «Slovenec» in persona njegovo delo. Iz zdaj obrekuje in laže in — piše oslarije, primerne tonzuriranim redaktorjem škofovega lista. V številki od torka n. p. piše notico «10 urni delavnik in soc. demokracijo». Noben vrag ne vè, kaj hoče povedati v tej notici. Pobožni čitatelji rečemo iz tobačne tovarne, iz «špinfabrike» ali iz «lemenata» pa bodo mislili, da je bila soc. dem. stranka enkrat proti 10 urnemu delavniku, danes je pa zanj. Ti ljudje seveda ne bodo premislili, da stoji zahteva po osemurnemu delavniku že v našem programu!! «Slovenec» pa piše tudi v isti številki in rubriki notico «Tovarnarji v avdijenci pri papežu» in pravi končno: «Sveti oče je v odgovoru pohvalil (!) verske in socialne (!) težnje katoliških tovarnarjev»... Sveti oče naj stori karkoli hoče. Mi vemo že dolgo, da stoji rimska stolica na strani kapitalistov! «Slovenec» naj se torej skrije, — saj vsaka njegova notica diši po hlapčevstvu in klečeplaztvu pred izkoriščevalci.

„Slovenski Narod“ in „Naši Zapiski“. Glasilo ljubljanskih liberalcev je napisalo v svoji številki od preteklega torka značilno «dnevno vest» pod naslovom «Rdečkarski humor». Notica dela tako, kakor da bi hotela polemizirati s pisateljem članka «Politični humoristi» v naši edini reviji «Naših Zapiskih». A sotrudniki te revije se bodo devetkrat premislili, predno prično debatirati s takimi znanstvenimi avtoritetami, kakor sedé v uredništvu «Slov. Naroda». Zato razume tudi najzadnejši človek, da je namen omenjene notice «Slov. Naroda» — *podpirati pristaše li-*

beralcev v bojkotu naše revije. V ta čedni namen «polemizira» ljubljanski «Narod». Kakšna je njegova «polemika», vè vsakdo, kdor pozna ta list, kateremu je «liberalno prepričanje» najnižje psovanje vsega, kar ne trobi v rog njegovih advokatov. Zato molčimo o tej polemiki! «Naši Zapiski» so bili ustanovljeni od proletarskih pisateljev, ki so čutili potrebo moderne in socialne revije na Slovenskem. «Naši Zapiski» so delovali vedno v zmislu, da raztolmačijo po moderni izobrazbi hrepenečim Slovencem stremljenje in mišljenje našega časa. «Naši Zapiski» so v svojem prvem letniku to tudi izvršili. A nekaj niso napravili: v jarem liberalonskega hlapčevstva se niso postavili, kèr njih ustanovitelji in sotrudniki so že davno razumeli, da so liberalci ravno toliko vredni kakor klerikalci. In zato so jih liberalci bojkotirali, zato agitirajo proti naši reviji, zato hočejo učenjaki v «Slov. Narodu» polemizirati z njo! Ravno tako so odstavili Antona Aškerca od uredništva «Ljubljanskega Zvona», ker ni hotel pripogniti svoj pesniški tilnik pod jarem Tavčarjev in — Malovrhov. A to neumno pljuvanje v reko razvoja ne bode liberalni «inteligenci» ničesar pomagalo. Vsak pameten človek vè, koliko je vredna, in na neumne — ne reflektiramo. Naši sodrugi pa naj iz tega posnemajo nauk: *Podpirajte «Naše Zapiske» kot edino slovensko moderno revijo!*

Klerikalna „delavska“ društva. «Slovencu» od zadnjega torka posnemamo, da obstoji odbor delavskega izobraževalnega društva v Tržču iz sledečih oseb: Kaplan Ivan Barle, predsednik, posestnik Pravat, podpredsednik, kaplan Zupan, tajnik, delovodja Mihič, blagajnik, posestnika Grasmeier in Globočnik, odbornike itd. Ubogi tržiški delavci! Sami farji, tovarnarji in priganjači so vaši voditelji!

Zopet en novo pečeni pek v Ljubljani. Piše se Viktor Gärtner, svojo pekarijo pa ima v Kolizejskih ulicah. Mož bi imel rad delavce, ki ničesar ne jedo, ki pa pohlevno delajo po 16 do 18 ur. Hrano, katera dobiva delavec za 18 ur dela, bi ne povohal noben pes, ker bi steke! postal. Juha obstoji iz pristne vode, v katero je nekaj pekarijskih odpadkov nametanih in ki je zabeljena z mastjo, v kateri so se pekli «krofi». Ako pogleda človek prikuho, je sit za 14 dni. Ako bi se delavci sami ne kupili jedi, bi morali od gladu umreti. Delavci so to prevideli, se pritožili in poslali vso hrano nazaj. Pošteni mojster je imel nato le en odgovor: sredi zime je vrgel dva delavca na ulico. Na mesto njih je dobil dva druga iz Maribora, kèr so mu slov. delavci preslabi. Ta češki pritepenec ne pozna ljubljanske pekovske delavce. A povedalo se mu bode kmalu kaj novega. Prišel je z neko jako ljubeznivo gospico, o kateri pravijo, da je njegova sestra... Občinstvo naj se zavzame za delavce in naj podpira tujega izkoriščevalca tako, kakor to zasluži.

Ljubljanska sramota. Pri stavki v Podgori se ni našel noben stavkolomec iz cele Avstrije, razven — enega iz Ljubljane. Kakor znano, je ljubljanska predilna tovarna v rokah klerikalcev. Ti pobožni gospodje vzgajajo stavkolomstvo. Fej!

Stavka v Podgori. Stavka v Podgori je končala pretekli ponedelek zutraj. Gibanje se je pričelo že 13. februvarja in mu je bila vzrok odpuščenje starih delavcev. Ravnatelj papirnice se je čutil močnega, ker je videl delavstvo neorganizirano in needino, — in postopal je brezobzirno kot azijatski mogočnež s svojimi sužnji. Nezadovoljnost delavstva je prekipela prejšni ponedelek do vrhunca in zutraj je pričelo stavkati kakih 20 ključarjev. Sodrug Kopač je skušal posredovati. A vsako posredovanje se je izjalovilo, ker je stal ravnatelj na stališču, da sme razpolagati z delavci po lastni volji in da je vse to njegova zasebna stvar. Na to so sklenili ob 6. uri zvečer papirni delavci, da pričnó s splošno stavko; sklep se je takoj izvršil. Stavka je bila dobro organizirani in se je vršila povsem redno in mirno. Od centralnega vodstva organizacije papirnih delavcev v Avstriji je prišel sodrug Berner, od tajništva v Trstu sodruga Spongia in Kopač. Vršila so se razna posvetovanja, katerih so se udeležili tudi okrajni glavar grof Attems, obrtni nadzornik Collievina in nadkomisar Polaj. Ravnatelj se je branil vsake koncesije z vsemi štirimi. Dejal je, da hoče sploh en stroj ostaviti ali da mora vsled tega 100 delavcev odpustiti; potem je odnehal in dejal, da jih odpusti le 50, potem zopet le 10 in končno le 4. Pri zadnji zahtevi je ostal. Preje odpuščene delavce je sprejel nazaj, odpustil je pa delavce Lozar, Stefančič in Marega; delavec Brešar je sam izstopil, ker je videl, da ni mogoče več v tej tovarni delati. Delavci se niso hoteli tej zahtevi ravnatelja podvreči. Končno je sodrug Berner iz Dunaja dejal, da bode plačala organizacija odpuščenim delavcem po 6 K na teden, dokler ne dobe druzega dela; seveda se morajo tudi delavci organizirati. Na soboto se je glasovalo: 212 glasov je bilo za nadaljevanje štrajka, 17 proti. Na nedeljo se je sklenilo s 3 glasovi nadaljevati stavko. Končno se je prepustila odločba odboru, ki je sklenil ednoglasno, da se povrne delavstvo zopet v tovarno. Ponedelek se je pričelo delo. Odpuščeni delavci bodo dobili obljubljene podpore; poleg tega so upeljali delavci tedensko 1 kr. davka za odpuščene tovariše. Delavci so se vsi upisali v organizacijo. Upamo, da ostanejo tudi v svojem bojnem društvu. Stavka jim je morala dokazati, da je le v edinosti moč in da bodo zmagovali le tedaj, ako so združeni moderno misleči proletarci.

Infamija klerikalnega „Primorskega lista“. Goriški klerikalci so povsem ednaki bratci kranjskih obrekovalcev in lažnjivcev v kuti. Semterija si dovolijo infamijo, ki presega vse, kar se je doživelo od farškega časopisja. Naravno, da je padlo farško časopisje tudi stavkujočim delavcem v Podgori v hrbet. Delavci so se borili za najelementarnejše pravice, borili za življenje. Mesto da bi jim klerikalno časopisje, z ozirom na krščansko ljubezen, pomagalo in jih podpiralo v njih opravičenem boju, — je prinesel «Primorski list» od 18. t. m. z debelimi črkami sledeče: «Delavcem v Podgori! V podgorski papirnici traja štrajk še dalje. Svetujemo prav nujno, naj se delavci vrnejo na delo. Vodstvo papirnice je po prizadevanju č. g. kurata Jos. Goloba, obljubilo, da se bo vstreglo opravičenim željam delavcev. Papirnica se zopet otvori, kakor hitro se oglasi toliko delavcev, da bo mogoče vsaj en stroj rabiti. Tudi plače se bodo primerno uredile. Predsedništvo «slov. kat. del. društvo v Gorici». — Ali je to infamija? Svoje tovariše izdati, stavkolomce gojiti, gospodarje podpirati, to je delo katoliškega «delavskega» društva. Ravno tako izgleda, kakor da bi bili gotovi farski mogočneži plačani od kapitalistov! Delavci v Podgori so strgali «Prismojenca». In mi upamo, da razumejo zdaj, kakšno je delavsko prijateljstvo farških gospodov. Fej!

Prva organizacija na Vipavskem. 18. t. m. se je ustanovila v Ajdovščini prva moderna proletarska organizacija — podružnica zveze predilnih delavcev v Avstriji. Ustanovni shod se je pričel ob 4 uri pop., pretrgal ob 6. uri, nadaljeval ob 7. in končal ob ½11. uri zvečer. Tako so zamogli priti delavci obeh «šiht» na shod. Upisalo se je precejšno število članov. Končno se je izvolil sledeči odbor: Koštrin Vinko predsednik, Velšovski Fran namestnik, Kotznatel Josip, Vlodek Josip, Brecelj Ivan, Batič Fran, odborniki, Polak Andrej, Petrič Ludovik in Petrič Fran, nadzorniki. — Shod bi bil seveda veliko bolj obiskan, ako bi ne delale proti udeležbi od farjev nahujskane ženske. Kar so nekatere babnice storile, presega že vse meje. A črni gospodje naj bodo prepričani, da jim vse to ne pomaga. Svet se ravno giblje!

Cvetlični ples v Nabrežini. Zveza klesarskih in sorodnih delavcev je priredila na soboto 6. februvarija jako lepo uspeli cvetlični ples. Dvorana je bila novo slikana ter razsvetljena z acetilinskim plinom. Slike Marksa, Ferrija, Učekarja in Kopača so bile ovenčane s cvetljicami. Zahvala grè našemu vrlemu sodrugu Vittori iz Sagrada, ki je daroval društvu te slike.

V Gorici in Sagradu sta bili ustanovljeni dve vplačevalnici pravovarstvenega in strokovnega društva železničarjev. Naprej!

Ruski socialisti in vojna. List «Iskra» od 25. prosinca je objavil članek, ki se peča s posledicami sedanje vojne za notranji razvoj Rusije, in ki pravi m. dr.: Kakor tudi konča drama, ki je pričela na daljnem vzhodu, za Rusijo bode izid velepomemben. Bojazljivost vlade dokazuje njeno slaboto. A vojno ni zamogla preprečiti, avtokracija je pričela vojsko, sovražena od vseh narodov, prokleta v svoji lastni deželi, s slabimi financami, razjedena do mozga od birokracije, sleparske in podkupljive, katera izkorišča državo, in vlada v imenu carja. A avtokracija vè dobro, da je *ona* in ne Japonska narodu sovražnik, da jo sovražijo milijoni ruskih src, da zamore omejiti to sovraštvo le potom bajonetov, krogelj in vislic. Pod pritiskom ljudske jeze, nezaupanja in lastne gnilobe mora končati ta aziatski zistem, ki pohodi in uniči vse, kar hrepeni po luči, napredku in življenju..... Avtokracija stoji ob robu prepada; en sunek in doli je. Porabimo vse naše moči, da *zahteva narod mir.* Kajti mir je najboljše sredstvo, končati nadvlado avtokracije. Prisilimo carsko vlado, da se pripogne pred narodovo voljo. Naj živi mir in doli z avtokracijo! — Slično piše glasilo revolucijskih socialistov «Revolucijonaja Rosija», ki kliče m. dr.: «Izvršite vaše delo sovraštva, vi kanibali nacionalnega šovinizma, a pazite na obračun. Vi menite, da obmolkne grom revolucije pred vašim kričečim patriotizmom?» — Zmerni list «Osvobošdenje» pa piše: «Oficielna Rusija je lagala zistematično pred celim svetom, lagala nepotrebno, nerodno in otročje. Iz ust gospoda Plehve je lagala, da je na Finskem vse v redu; lagala je, da je krivda Kišinevskih zločinov iskati v ljudstvu in židih. In da svet ne pozabi, kakšna je ruska vlada, vzdržuje v Parizu, Berolinu, Rimu, Zofiji policijote, ki ulomijo v Berolinu potom ponarejenih ključev, ki kradejo od mize bolgarskega kneza važne spise, ki zasledujejo po celem svetu ruske socialiste kot anarhiste. Carju ne bode nikdo več veroval! — Tako govorijo Rusi, seveda svobodomiselni Rusi o vojni.

Poljski revolucionarec Bronislaw Szevarce je te dni v Lvovu umrl. Rojen je bil l. 1831. v Parizu kot sin poljskega emigranta in postal inžener. L. 1861. je organiziral poljsko ustajo v okraju Bialystok. V Varšavi je bil član narodne vlade. Ruski krvniki so ga obsodili na smrt; kazen se pa ni izvršila. Potem je sedel 7 let v ječi; končno so ga pripeljali na Kavkaz in v Sibirijo. L. 1892. je zapustil Sibirijo in prišel v Lvov. Ostal je vedno revolucionarec in strastni nasprotnik carizma. Svoje življenje je popisal v posebni knjigi.

„Krščanski železničarji“ v Ljubljani na delo. 15. t. m. so imeli torej ti redki liški zopet shod svoje «Prometne zveze». Razpravljalo se je o raznih zadevah, sklenilo pa zlasti sledeče: Vsak posamezni član mora pristopiti k «slovenski krščanski socialni zvezi». Ubogi «krščanski» železničarji stopajo s tem pod povelje enega Gostinčaróka. Dober tek! Najzanimivejše je pa to-le: Slovenski «Verkehrshundlerji» so vzeli poročilo o odstopu dosedanjega predsednika Beberića «s splošnim obžalovanjem» na znanje, izrekli g. Beberiću «popolno zaupnico» ter ga «naprosili, da bi še nadalje predsedoval društvu», katerega važno sedanje stališče je, le njegova zasluga! Sapienti sat! Dunajski krščanski socialni voditelji kakor poslanec Prochazka imenujejo tega Beberića «breznačajneža» (Gesinnungslump)! — po drugih krajih ne povoha to nizko človeče noben pes, — ljubljanski krščanski železničarji pa mu podele bratsko roko!! Res, lepe duše so ti gospodje! Izdajalec železničarjev dr. Krek je njih du-

ševni poglavar, «Gesinnnugslump» Beberič pa njih brat in prijatelj. Ali zamore vstrajati v tej čedni družbi le en pošten železničar?!

Popravek. V notici «krščanska občina» v zadnji številki smo napravili ajdovsko občino za klerikalno. Res je pa, da ravna občina Lokavec tako «krščansko» z ljudmi.

KRONIKA UBOGEGA VRAGA

V življenju berač, po smrti «narodni junak». Je pač čudno na tej zemljici! Starejši tržaški Slovenci se spominjajo pokojnega Dolinarja, prvega propagandista narodne zavesti v Trstu, ustanovitelja najrazličnejših društev in časopisov. Spominjajo se pa tudi, kako so izbacnili oficielni narodnjaki Dolinarja iz svoje srede, kako so ga bojkotirali, kako se ga izročili gladu in zasramovanju, dokler ni položil svojo pošteno glavo k počitku.... Eh, ubogi Dolinar! Bodi vesel, bodi srečen! Zdaj nabirajo oficielni narodnjaki denar, da Ti postavijo na grobu — spomenik. Zdaj si «narodni junak», ubogi Dolinar! Zdaj si avansiral in vse te hvali, prav vse, — celo tisti ljudje, ki so pljuvali svoje dni na Tvojo čast! Ubogi Dolinar, ko bi se dvignil iz groba, — kaj bi pač povedal oficielnim nacionalcem? Krohotal bi se njih navdušenju in vlegel bi se zopet v gomilo, da bi te zgrabila jez, da bi ne postal zopet «Jurij s puško» in bičal hinavstvo...

Nepristranost! Znameniti danski satirik Karl Ewald objavlja v kopenhaškem listu «Politiken» sledečo zanimivo črtico:

Sv. Peter je stopil pred božji prestol in poročal o rusko-japonski vojni. Ko je končal, pade *ruski* angelj pred Gospoda na kolena in prosi: «Pomagaj pravoslavnim Rusom, o Gospod! Car te bode hvalil v Petrovemgradu, bode poklekal pred tabo v Moskvi in molil v Kafavi». — «Uniči brezsrčne, nepravične Ruse!» prosi *finski* angelj in dvigne svoje temno, solznato obličje. — *Francoski* angelj šepeta v desno gospodovo uho: «Pomagaj Rusom, drugače napravi Francoska bankerot». — *Angleški* angelj se pripogne k Gospodu: «Pusti Japoncu nadalje zmagovati, kajti, drugače jim moramo mi pomagati». — «Vrži obadva v pogubo», zdihuje *kitajski* angelj iz globočine svojega srca. — «Kje je *japonski* angelj?» vpraša Gospod. — «V vojsko je šel», odgovori sv. Peter; «ravno strelja na Port Artur». — Bog pogleda enega za drugemu. Nakrat se nasmehlja njegovo tajnostno obličje. «Sv. Peter, čuj!» pravi Gospod. «Mi ostanemo nepristranski....»

V katoliško cerkev hoče prestopiti advokat dr. Zinner, katerega so obsodili dunajski porotniki na 15 mesecev ječe. Morda postane ta poštenjak še svoje dni dober in navdušen antisemit...

Dopisi

Vevče pri Ljubljani, februvarja 1904. — Ko so naši maziljenci po potresu cerkev zidali, se jim dozdevalo, da ima cerkev en stolp premalo; napravili so torej dva, — saj naši farmani imajo dovolj denarja. Zdaj pa beračijo zopet za nov zvon. Cerkev ima 4 zvonov, a to je premalo; še enega potrebujejo, ki mora biti «po glasu», kakor pravita naša dva «Tonkünstlerja». Zvon mora tehtati 108 centov in bode veljal «samo» 18 tisočakov. To ni veliko, — saj se že delavci dobijo, ki obljubujejo prispevke do 20 K in kmetje celo po 1000 K. Prav lepo je, ako skrbita naša dva črna gospoda za lepo cerkev. Ljudstvu bi seveda bolj ugajalo, ako bi se brigala župnik Kolar in kaplan Rihar raje za šolo, kar bi bilo skrajno potrebno. V sedanji šoli sedi čez 400 otrok, natlačenih kot sardele v škatljicah. — Poljska šola že davno ne odgovarja sanitarnim zahtevam. Premalo prostora je, da bi mogli vsi otroci šolo obiskati. No, a naš osrečevalec Rihar skrbi na drug način «izobrazbo». Saj je vendar ustanovil «izobraževalno» društvo, društvo treznosti itd. Sadovi teh društev se že kažejo. Zadnjič pride član teh društev, znani farški podrepnik Anton Orehek v neko gostilno, seveda pijan kot kanon; tam napade naše ga poštenega sodruga Finka z psovanjem. Sodrug mu seveda niti odgovora ni dal. Potem je kričal pijani farški hlapec še bolj... Vsa čast našemu sodrugu, da se je tako hladno zadržal. Ako se bode omenjeni tiček še enkrat tako obnašal, mu pa navijemo drugače ušesa. Naši maziljenci pa naj v svojem društvu drugačno učno metodo upeljejo. Prihodnjič več!

Rdeča straža.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

„Akademie“, 5 zvezek VIII. leta obsega: dr. Lev Winter «Anketa o Kartelich v Nemecku» — dr. Ed. David «Dobyti politicke moci» — L. W. «Pusobeni pojišťovacich zakonu delnickych v Rakousku» — E. Skatula «Zrušeni soukromych sprostredkovatelen prace v Francii» — H. «Konflikt rusko-japonski» — Ch. Seignobos «Politicky vyvoj Evropy» — Hlidke. — Priporočamo!

„Arbeiterschutz“, XV. leto, štev. 4. Vsebina: «Der Kampt der Ärzte gegen die Krankenkassen in Deutschland» — Dr. Verkauf «Die bisherige Entwickelung der Arbeiterversicherung» — Arbeitsbeirat — Besondere Arzneitaxe — Rundschau — Sociale Hygiene — Krankenversicherung — Notizen — Priporočamo!

„Freie Lehrerstimmen“, X. leto, štev. 3. Vsebina: «Der Kampf zweier Welten» (T.) — «Aus dem Sumpfe der Grosstadt» — Kritische Stimmen — Verschiedene Nachrichten — Bücherschau. Priporočamo zlasti našemu učiteljstvu!

„Težaki, organizujte se!“ Knjižica za propagando (založilo strokovno društvo težakov v Trstu). Pod tem naslovom je izšla agitačna brošurica, ki se razdeli med težaki zastonj. Tudi v našem uredništvu se dobe nekateri izvodi.

„Kaj hočejo socialni demokrati“ ali program socialne demokracije v Avstriji. (Mala knjižica «Naših Zapiskov štev. 2.). Cena 4 h Druga številka te propagandistične knjižice obsega predgovor «Kaj pomeni za nas program?», nadalje program sam, narodnostni program in organizacijski načrt. Vsakdo mora imeti to brošurici.

Listnica uredništva

V prihodnji številki našega lista objavimo velezanimiv članek «Rusko-japonski spor», katerega je prinesla revija naših čeških sodrugov «Akademie».

Rdečkar — sv. Andrej: Dopis nepodpisan, torej — koš.

I. Kyovsky, vozni mojster v Lupoglavi: Vi spadate med tiste eksemplarje človeštva, ki so simpatični vsled svoje nedosežne neumnosti. Res, pravi «Naturmensch» ste! Na odprti karti nam pišete — svet naj izvè o Vaši skrivni naivnosti! — seveda v «amtšprahi»: «V zadnjem listu «Rdeči Prapor» sem čital očitanje na mojo osebo, ki se tiče glasovnic zavarovalne proti nezgodam. Ker je pisano navadna laž, prosim, da mi naznanite pisca. Za bodoče se izprosim enkrat za vselej, da objavljate moje ime v «Rd. Praporju». Dopisnica za odgovor je priložena». — Ali ni to naivnost, nedosežna, velikanska, izrašena, grozovita neumnost?! Kaj Vas briga uredniška tajnost, — hladnokrvno nam pošljete karto, na katero naj napišemo ime dopisnika. In poleg tega se «izprosite enkrat za vselej», da natisnemo Vaše cenjeno ime v listu. O dobrohotni bog! Tvoj svet je res velik. «Tiergarten», kakor pravi Nemec, in gospod «bahnmeister», je res ena najčudovitejših zverin...

DRUŠTVENE VESTI

Pravavorstven in strokovno društvo železničarjev, podružnica Trst, opozarja člane, naj upoštevajo predpise in naj ne zaostanejo s svojimi doneski. Upravništvo ima vsled netočnosti posameznikov grozno dela. Kdor zaostane odslej en mesec, temu se ostavi list.

Konference Ferri. «Circolo di Studi Sociali» priredi pet konferenc. Predaval bode sodrug Enrico Ferri i. s.: na soboto 5. marca v gledišču Fenice ob 8.30 zvečer o predmetu «Vojna in delo»; 6. marca opoludne o temi «Tri male velike države»; 7. marca zvečer o predmetu «Človek leta 2000»; 8. marca «Ječe in jetniki»; 9. marca «Zločinci v umetnosti».

Javen ljudski shod v Hrastniku se vrši na nedeljo 28. t. m. ob 9. uri dop. v gostilni g. Odškuna. Pridite vsi!

V Ajdovščini se vrši 4. marca ob 7. uri zvečer javen društveni shod. Predilni delavci, pridite vsi!

Tržaški pekovski delavci priredé v nedeljo, dne 28. t. m. dop. ob 10. uri javen društveni shod. Dnevni red: 1. Peticija gospodarjev, nadomestni počitek in naše stališče. 2. Nadomestne volitve. 3. Predlogi in nasveti. — Pridite vsi!

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Sodrugi!

Udova PIRJEVECA JAKOBA
V NABREŽINI
priporoča svojo gostilno, v kateri toči izvrstno pristno belo in črno vino, na razpolago so tudi mrzle in tople jedi, vsako uro, po najnižji ceni. Obenem naznanja sodrugom, da je njegov prostorn vrt za prirejenje shodov vedno na razpolago.

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
ALESSANDRA LEVI-MINZI-JA
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnice ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Kavarna „Unione“ - preje „Tedesco“
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Kavarna MIRAMAR
v Trstu
(nasproti postaji južne železnice)
se priporoča tržaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mrzle pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tržaških, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter Zeitung», «Eisenbahner», «Glühlichter», «Simplicissimus» i. t. d. Kavarna je okrbljena z vsemi modernimi uredbami.

Leto VII. TRST, dne 4. marca 1904. Št. 10.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: *Kder ne sme svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K., za pol leta 2.72 K., za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K., za pol leta 2.74 K., za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3, II.

Številka telefona uredništva in upravništva „Rdečega Praporja je: 1570.

Rusko-japonski spor.

Aprila l. 1895. je kapituliral kitajski velikan pred malo *), a moderno reorganizovano Japonsko, katere po evropsko izurjeno in oboroženo ladijevje in vojaštvo je uničilo in razgnalo v pomorskih bitkah pri Azanu, pri izlivu reke Jalu in dr. starodavno pomorsko moč Kitajske in razkropivši kitajske čete kot množice dece osvojilo oba velika polotoka, Korejo in Liantung s pristanom Port-Arturjem.

S to zmago je Japonsko razširilo svoje gospodstvo na azijsko celino, kar je imelo ta pomen, da bi mu morala pripasti neomejena oblast ne le v japonskem morju, temveč tudi v pečilskem zalivu Rumenega morja, skozi katero vodijo pota do najvažnejših vzhodno-azijskih pristanov in naravnost v srce Kitajske, v glavno mesto Peking. Kitajsko, ki je čimdalje bolj propadalo v kulturno odvisnost od Japonske, bi bilo prišlo vsled tega naenkrat tudi v njeno politično in trgovsko podložnost.

Izmed vseh držav, katere so upirale svoj pogled v to stran, je bilo vsled tega razširjenja japonske moči najbolj ogroženo Rusko. Rusija je že izza nekaj let osvedočevala načrte svoje zunanje politike na vzhodno-azijsko obrežje, poznavajoč kot bližnji sosed slabost in notranjo strohnelost kitajske države, in umevajoč neizmerno važnost vzhodnega kitajskega obrežja za svetovno trgovino in strategične interese. Poglavito vsled tega je zasnovala drago sibirsko železnico, katera je veljala nad pol miliarde kron. Zmaga japonskega orožja pa ji je preprečila pristop do prostega morja in ji obtežila sploh napredovanje v kitajskem ozemlju. Ker pa sama ni imela dovolj moči, da bi izpodila Japonsko iz dobljenih postojank, je storila to s pomočjo Nemčije in Francije. Japonska je bila prisiljena od rusko-nemško-francoskega koncerta, da je izpraznila Liantung in Korejo, ter se zadovoljila z vojskino odškodnino in otokom Forncoza.

Velevlasti so pravile, da jim grè za ohranitev celote Kitajske. Toda v istini je šlo carizmu za to, da bi se sam tu mogel vtaboriti. Od tega trenotka pa se je vnela med Rusijo in Japonsko napetost, katera je čim dalje bolj naraščala, čim bolj je Rusija delovala na to, da bi v obeh deželah utrdila svoj vpliv.

Da bi si za svoje načrte pripravila tla in predpogoje, je Rusija ponudila kitajski vladi posojilo 350 milj. kron, da je ta plačala vojskino odškodnino Japonski, zato pa je Rusija dobila nekaj važnih koncesij, na pr. dovoljenje za mandžursko železnico **) do ruskega Vladivostoka, v varstvo te železnice pa da sme imeti ob tiru rusko vojaštvo, dalje tudi izključno pravico do bogatega mandžurskega pogorja. Navzven tega je tajno pomnoževala polke svoje vojske na sibirskem vzhodu v Amurju, in podpirala izseljevanje v te pokrajine. Dogodki, kateri so se pripetili v naslednjih letih na kitajskem vzhodu, so napredovanje Rusije le pospešili.

L. 1897. sta bila na Kitajskem umorjena dva nemška misionarja in pod pretvezo maščevanja za krščansko kri, katero so prelili kitajski pagani, je nemška pomorska vojska zasedla zaliv Kiaučav. To je bilo za druge velevlasti signal, da prihité in v tem pripravnem hipu v imenu najvišjih interesov krščanske civilizacije ugrabijo za se v malomočnem in v vseh kotih strohnelem cesarstvu «nebeškega sina», kar je mogoče. Seveda je bila Rusija med prvimi. Njej se je najbolj prilegla uloga, da brani vzvišene ideale človečanstva na Kitajskem. To je bilo kakor po njenemu načrtu. Dne 18. grudna 1897. je zasedla Port-Artur, ki ga je pri znani delitvi Kitajske v naslednjem letu dobila (s Talienvanom, zdaj znanim pod slovanskim imenom «Daljnji», vred) na 99 let «v zakup».

Roparski napad velevlasti na Kitajsko in prijenljivost kitajske vlade pa sta povzročila v tamošnjih prebivalcih obširno razčilenost, ki je izbruhnila v velikem uporu bokserjev l. 1900. spomladi. Zopet je bilo posredovanje velevlasti v obrambo krščanske kulture «neizogibno» potrebno. Rusija je zopet porabila to priliko in razširila svojo okupacijo na celo Mandžurijo. Kako je izpopolnila svojo vojaško silo tekom malo let ob kitajski meji — seve najbolj vsled sibirske železnice — o tem priča njena sibirska mobilizacija v tem letu. Tekom 4 tednov je stalo v Obamurju, Mandžuriji in Kvantumu 200.000 mož v orožju in v treh mesecih je bila Rusija gospodar cele Mandžurije. Te dežele ni izpustila več iz rok, niti ko so avgusta l. 1901. evropske velevlasti, Združene države in Japonsko pozvale svoje vojaške ekspedicije iz Kitajskega domov. Izvila je l. 1900. in 1901. od od Kitajske dve pogodbi, po katerih je smela ostati v zasedenih mestih Mukden in Niučvang, in sploh v celi Mandžuriji, dokler provincija ne bode pacifikovana, nadalje pa do konca l. 1903.

Rok, da se umakne iz Mandžurije, se je bližal koncu, a Rusiji se kar nič ni hotelo zapuščati osvojeno zemljo, ampak začela je siliti v sosednjo Korejo. Če je Japonsko z očitnim strahom in sovraštvom zasledovalo, kako se Rusija udomačuje v Mandžuriji in Port-Arturju, iz kojega si je vstvarila vojaško pristanišče, da je bilo eno izmed najboljših na svetu, — je bilo skrajno razburjeno, ko je Rusija zasedla posamezne kraje tudi na Koreji. Načrt Rusije je bil jasen. Japonski se mora zapreti pot na celino, njen gospodarski in državni razvoj ustaviti, da postane Rusija na kitajskem vzhodu vrhovni gospodar. Zato pa je bilo nujno treba iz japonskega vpliva izkopati i polotok Koreja, ker taisti, segajoč globoko v morje, tvori takorekoč vrata v pečilski zaliv in ovlada tudi Port-Artur, t. j. južni kosec Mandžurije. Samo na neki način hegemonije na Koreji bi mogla Rusija postati na Vzhodu to, kar hoče biti, t. j. odločilna velevlast. S tem namenom pa je trčila ob velike življenske interese ne-le japonske dinastije, temveč i japonskega prebivalstva.

S Korejo, od katere jo deli na jugu razmerno tesna morska ožina, je Japonska gospodarski čisto spojena. Vožnja v korejskih pristanih je takorekoč popolnoma japonska. Telegrafska zveza Fusan-Soculska je japonska, ravno tako tamošnja železnica, katera se zida. Nekoliko miljonov Japoncev je od gospodarskih podjetij korejskih odvisno. Koreja ima prostor za izseljevanje naglo se množečega japonskega prebivalstva. Trikrat je Japonska že osvojila Korejo in jo hotela anektovati, in večkrat je bila od velevlasti prignana vrhovna oblast Japonske nad Korejo, katera je pa ohranila v notranji upravi vedno svojo samostojnost. S pogodbo z dne 15 aprila 1898. se je zajamčila Koreji popolna državna neodvisnost, toda Rusija se je zavezala, da z ozirom na znameniti razvoj japonskega trgovstva in podjetništva ter naraščajočega preseljevanja iz Japonske na Korejo ne bo zabranjevala nadaljnjega razvoja japonskih podjetij na Koreji.

Kakor si skuša Rusija vtrditi vpliv v Koreji, če je že ne popolnoma okupovati, tako je nedvomno, da ima Japonska trden namen, izpremeniti jo o priliki v del svoje države. Iz tega razloga seve ne more dovoliti, da bi Rusija v nji odločevala, in ona tudi ne more dopustiti, da bi ta močna vojaška država se trajno udomačila v sosednji Mandžuriji in na liantunskem polotoku; kajti potem bi Rusija neprestano grozila Koreji in nameni Japonske, anektovati jo in gospodarski se razviti na celem severo-vzhodnem kitajskem obrežju, bi bili prekrižani. Zato Japonsko ne zahteva samo, da naj se Rusija odreče svojih načrtov glede Koreje, ampak kategorično zahteva i to, da naj zapusti Mandžurijo, to se pravi: naj se popolnoma odpove svojim vzhodno-azijskim načrtom, za katerimi je stremila skozi cela desetletja in za katere je žrtvovala — če odštejemo stomiljonske stroške za sibirsko železnico — ogromne miljone rubljev, ki so jih snedla njena podjetja v Mandžuriji, v Port-Arturju, in njene obsežne vojaške ekspedicije.

Jasno je, da so se tu z obeh strani sešli čisto nasprotni interesi, kateri se niso dali poravnati mirnim potom. Japonsko noče obtičati gospodarski in politično, Rusija noče odnehati od svojega razširjevanja na vzhod in se noče odreč miljonom, kateri je naneslo v Mandžurijo. Če ta spor motrimo z nravnega stališča, bi naša naklonjenost veljala bolj Japonski nego Rusiji. Prvi se grè za važne življenske interese, dočim druga vstopa v boj pod praporjem cézarske politike, kot nenasiten osvojevalec, ki si prisvoja dežele, katera ne le po svoji državni pristojnosti, temveč i po sorodnosti prebivalcev spada popolnoma drugemu plemenu. Niti s civilizatorskimi nalogami ni mogoče ozaljšati vzhodnjo-azijsko politiko carizma in jo učiniti simpatičnejšo, kajti i za to nalogo je Japonska kot država z velikimi kulturnimi in gospodarskimi težnjami in plemensko sorodna tamošnjemu prebivalstvu bolj poklicana. Toda bržko začno govoriti kanoni in puške svojo morilno govorico, postajajo razmotrivanja o pravu in krivici in primernosti civilizacijskih nalog postranska in nič druzega ne preostaja, nego spor presojati s *stališča moči* obeh tekmecev in si usvestiti nasledke, katere bi imela lahko vojska.

Tu je treba pripomniti, da konečno

---

*) Pravo Kitajsko šteje ok. 350 miljonov duš, dočim jih ima Japonsko (po statistiki iz l. 1890.) 40,458.461.

**) Mandžursko je kitajska provinci ja, ki jo upravljajo guvernerji kitajskega cesarja, in je skoro dvakrat večji nego cela avstro-ogrska monarhija z Bozno in Hercegovino vred. Razdeljena je na troje provincij: Šinking (gl. m. Mukden), Girin (gl. m. Girin) in Sachalienula (gl. m. Sachalienula-Choton). Prebivalcev šteje kakih 15 milj. (Kitajcev, Mandžurjev, Dunganov i. dr.).

odločilni ne bodo uspehi orožja s te ali one strani. Spor ima mednarodno ozadje in bo definitivno rešen šele po vojski, v diplomatičnih pisarnah, kjer bo izid vojske le približna podlaga za pravo odločitev. Mogoče, da je Rus, kar se tiče vojaške trpežnosti, če že ne na morju, pa vsaj na suhem, v Mandžuriji, kjer ima celo vrsto trdnjav, Japoncu kos *). Gotovo pa je, da se je v mednarodnem oziru zapletel v spor, iz katerega, a če bi Japonsko popolnoma premagal, se ne vrne z lovorjem pravega zmagalca, kajti ne bo mogel zmage izkoristiti.

Ekspanzija Rusije na daljnjem azijskem vzhodu ne zanimlje nobene evropske države, pač pa ima ruska politika, jako nevarni nasprotniki v Angliji in Združ. državah. Zlasti vidi Anglija, koje azijska politika smeruje od Bosporja črez perzijski zaliv, Afganistan, Tibet pa do zaliva pečilskega, v Rusiji svojo smrtno sovražnico. Njena pogodba z Japonsko z dne 30. prosinca 1902. je naperjena zlasti proti Rusiji. V ti pogodbi je rečeno, da sta se obe vladi, želeč, da se ohrani *status quo* in splošni mir na Vzhodu, ter neodvisnost in nerazdelnost Kitajske in Koreje, domenili, da takoj pride druga stranka na pomoč svoji zaveznici, ako bi le-to napadla kakšna velesila, in da se bo vojskovala z njo, vred in mir sklepala, v vzajemnem sporazumu. Anglija si je že l. 1900. poprej zagotovila iz istega vzroka Nemčijo s pogodbo, katere drugi odstavek se glasi: «Obe vladi uravnate svojo politiko tako, da ostane kitajska država, kakršna je sedaj». Nemčija bi se pa rada izvila iz te pogodbe. Grof Bülow je namreč izjavil dne 15. marca 1901. v državnem zboru, da se ta določba ne tiče Mandžurije. Razven tega so se trgovske pogodbe, katere so v zadnjem času sklenile s Kitajsko Anglija, Združ. države in Japonsko, v katerih se izrecno imenuje Mandžurija za kitajsko, ne za rusko pokrajino.

Da sta obe velesili, Anglija in Združ. države, na strani Japoncev, je znano, in domneva se, da sta izdatno vplivali nato, da je Japonska Rusiji napovedala vojno, ter da jo bosta tajno podpirali v boju. Če ostaneta v javnosti nevtralni — kar je odvisno le od tega, če ne nastanejo tekom vojske nenadne spletke — uveljavita svoj vpliv v polni meri po vojski pri mirovnih pogojih. Na Nemčijo, ki je zadnja leta carizmu služila, se Rusija ne more zanašati; kajti Nemčiji velika vzhodna slovanska država ni niti prijeten sosed niti ji ne koristi nje razširjevanju na Vzhodu. Zveza Rusije s Francijo pa ne odtehta moči ostalih nasprotnikov. Zato bosta imeli odločilno besedo pri diplomatičnem dogovarjanju mirovnih pogojev Anglija in Združene države, največji nasprotniki Rusije. Torej prihodnost Rusije — tudi če mislimo, da zmaga — ni nič kaj sijajna. Lahko doživi še kaj gorjega, nego se ji je pripetilo l. 1878. v Berlinu, kjer ji je nekaj diplomatov čitalo polovico ali morda celo večino tega, kar je bila narekovala Turčiji v svetoštefanskem miru. Konečno se je zgodilo isto Japonski po kitajsko-japonski vojski, ker je Rusija tako hotela. Rusija — fizično izčrpana po vojski — se bo morda morala zadovoljiti z vojskino odškodnino in nekaterimi koncesijami v Mandžuriji in vzhodno-azijskih pristanih; toda neverjetno je, da bi velevlasti privolile v to, da bi se razširila ruska Sibirija za poldrugi miljon štirjaških kilometrov mandžurske pokrajine.

Če pa se vrne Rusija z bojišča poražena, bode to smrten udarec njeni dosedanji vzhodno-azijski politiki, potem zagazi v finančno katastrofo, katera za celo vrsto let izpodkopljе njeno veljavo kot velevlasti, katero je zavzemala v Evropi. Rusija in Francija, katera se je razmeroma tako naglo zavedla v težkih udarcih iz l. 1870.-71. Morda bi v eni stvari posnemala Francijo, namreč v notranji preosnovi. Splošno se sodi, da bi poraz Rusije v Mandžuriji in Koreji pomenil v Rusiji poraz absolutizma. Znano je, da stoji gomila francoskega absolutizma pri Sedanu in avstrijskega absolutizma pri Magenti in Solferinu. Port-Artur bi bil tedaj gomila ruskega absolutizma.

Če premore Japonsko kozaškega osvojevalca in če se uresniči to prerokovanje, bodo miljoni ruskih prebivalcev v vseh jezikih se zahvaljevali Japonski kot svoji osvoboditeljici. Tisočkrat bi odtehtal vse vojskine nesreče, ki bi zadele Rusijo, razvoj družabnega življenja od Varšave do Urala, da, celo do Vladivostoka v prostejšem političnem ovdušji. Vsaka trohneča kost ruskega vojaka na korejskih in mandžurskih planjavah, vsaka kapljica tam prelite mladostne krvi bi dala predpogoj novega in prekrasnega življenja na neizmernih širjavah ruskega cesarstva, ovladanega doslej od knute in ječe.

Rusija bi prenehala biti strah demokratične Evrope in predmet nasprotja in sovraštva slovanske demokracije. Potem bi postala v Evropi istinito to, kar je njena — kot velike slovanske države — naloga: zaščitnica in podpornica malih slovanskih narodov na Zapadu in Jugu in nositeljica porajajoče se slovanske kulture. Bila bi to nova epoha v zgodovini Slovanstva in seveda tudi v zgodovini slovanskega socializma, v katerem Rusi že sedaj teoretično presegajo druge slovanske narode in ki bi se razvil na razvalinah cesarizma neizmerno visoko.

Če postane japonsko-rusko bojišče uvod v to novo dobo, potem bi ne bile zastonj žrtvovane — dasi to kruto zveni — tiste miljarde rubljev in tisti tisoči človeških življenj, ki jih je pogoltnila vzhodno-azijska politika carizma.

Akademie VIII. 146-151.

*) Vojaška moč obeh držav, katero si postavita na suhem nasproti, bo menda enaka. Neugodno je za Japonsko vojaštvo, malo, slabe postave vojakov in finance: računi se namreč, da če bo vojska veljala mesečno vsako stran po 50 milj. rub., bi Japonsko svoj celotni proračun izcipalo v 5 mesecih, Rusija pa še-le v 3½ letih.

Politični odsevi

V TRSTU, 3. marca 1904.

Državni zbor avstrijski je sklican na 8. t. m. Na dnevnem redu stoji prvo čitanje rekrutske predloge. Usoda zasedanja zbornice leži v rokah mladočeških poslancev. Najvažnejša naloga zasedanje pa je izvolitev delegacije. Avstrijske delegacije bodo namreč majnika zopet obravnavale. Ako bi hoteli Mladočehi res sedanji vladi do živega, bi morali pri tej izvolitvi delegacij nastopiti.

Volitev v Kraljevem Gradcu je značilen poraz Mladočehov. Izvoljen je bil namreč češki agrarec grof Sternberg z veliko večino. Mandat je posedovala doslej mladočeška stranka. Ta meščanska stranka nazaduje grozno hitro. Postala je pač — stara.

Avstrija kot ruski rabelj! «Arbeiterzeitung» poroča iz Lvova o hišnih preiskavah pri sodrugu Junasu. Policija je našla dva zavoja ruskega lista «Dijak». Zanimivo je, da se je izvršila preiskava na naznanilo pošte. Sredo večer je izvršila policija preiskavo pri uredniku «Iskre» sodrugu Seeliebu. Pošta je izročila policiji pošiljatev lista «Revolucijonaja Rusije», katera je bila adresirana na Seelieba. Drugi dan so se izvršile preiskave tudi pri sod. Hankiewiczu in drugih. Avstrijska policija je stopila v službo ruske tiranije. In Avstrija je še vedno «pravna država».

TEDENSKE NOVICE

Podraženo meso za Trst! Gospodje mesarji tržaški so **podražili ceno mesa za 8 vin.** od kilograma! To je najnovejša novica, ki vznemirja vse one tržaške prebivalce, kateri žive od dela svojih žuljavih rok. Da se razume vso infamijo tega prevzetnega početja kapitalističnih pijavk, se mora pregledati dobičke tržaških mesarjev. V Trstu se pokolje dnevno povprečno 100 volov, ki dajo okroglo 250.000 kilogramov mesa. V klalnici stane 100 kg. tega mesa 42 gold. Medtem ko se pripelje od klalnice v prodajalno, se spremeni ta cena v 58 gold. Ako se odtrga 4 gold. postranskih izdatkov, ostane mesarskemu konzorciju 12 gold. čistega dobička od vsakih 100 kg. mesa, torej povprečno 30 gold. za vsakega vola. Konzorcij «zasluži» torej dnevno 3000 gold., torej letno 1.095.000 gold!! To je bilo doslej. Zdaj pa računajmo k tej svoti 8 vin. zadnjega podraženja, kar napravi okroglo 10 gold. od vola ali 1000 gold. na dan ali pa 365.000 gold. na leto. Tako hočejo zaslužiti mesarji letno ponižno svotico 1,400.000 gold.!!!! Za vsakih 100 kg. govejega mesa dobe torej mesarji 17 gold. čistega dobička. In kdo je ta mesarski konsorcij, ki odira tržaško prebivalstvo na tako škandalozen in brezsrčen način? Ves konzorcij obstoji iz 19 velikih, 60 srednjih in 120 majhnih mesarjev, torej skupno iz 200 mesarskih gospodarjev! Ti posamezni pustolovci in izkoriščevalci so potegnili ves profit na-se in nikdo ne postavi njih slepi dobičkaželjnosti meje. Vlada se ne briga za to, — ona prepovè k večjem uvoz cenejšega inozemskega mesa. In občina? No, gospodje na magistratu drže svojo pokroviteljsko roko nad glavami mesarjev. Ti mesarji so vendar — italijanski liberalci, oni so najzvestejši pristaši vladajoče klike, oni so gospodi prepotrebni, zlasti sedaj, ko stojimo pred novimi volitvami. In zato imajo pravico, da oropajo vso tržaško ljudstvo za zadnje krajcarje, zato so prosti v izkoriščanju, zato jih brani časopisje a la «Piccolo», — kajti v Trstu ima prav, kdor trobi v psevdo-liberalni rog korumpirane vladujoče klike; kdor to ne stori, ta je — zločinec. Ljudstvo pa bode odprlo oči in posvetilo gospodi izkoriščevalcem in pijavkam prav temeljito. Na to se pripravljajmo.

Shod tržaških pekovskih pomočnikov. Preteklo nedeljo se je vršil javen društveni shod pekovske organicije. V italijanskem jeziku je poročal predsednik organizacije sodrug Vinko Kermolj o peticiji gospodarjev ter prečital in razjasnil rezolucijo. Potem je govoril slovensko sodrug Linhart. Sprejela se je ojstra rezolucija, ki zahteva od namestništva odstranitev naredbe glede 21 urnega nedeljskega počitka in upeljavo popolnega nadomestnega počitka. Potreba zadnjega in ničvrednost prvega je danes že jasno dokazana. Rezolucija se opira zlasti na sledeče: 1. Naredba namestništva se je izdala, brez da bi se pomočnike povprašalo. 2. Vsak zakonito določen počitek temelji na misli delavskega varstva; vsled tega mora biti delavcem in ne gospodarjem prijazen. 3. Omenjeni 21 urni nedeljski počitek poviša trud in napor delavcev na sobotah in se ne more imenovati počitek. 4. Tudi škoduje obrti kot taki, ker pretrga delo. Za delavce brez nočnega dela je morda dober, za peke pa ne. itd. Gibanje tržaških pekov mora pripeljati do zmage.

Tržaški trgovski pomočniki (botegerji) se pričnó zavedati. Pretekli petek so imeli v Delavskem Domu dovolj dobro obiskano zborovanje po § 2. Najprve se je govorilo o spomenici glede nedeljskega počitka, ki se je vzela na znanje. Potem so prišle pravila društva, ki se ima v kratkem ustanoviti, na razgovor. Po prečitanju pravil je dobil sodrug Spongia besedo in je raztolmačil v poljudnih besedah pomen in namen razredne organizacije. Za njim je govoril o istem predmetu sodrug Linhart. Obema govornikoma se je burno odobravalo. V debati se je naglašala potreba, da se prevedejo pravila i v slovenski jezik. Samcumevno se bode to takoj zgodilo. V društvo se je upisalo že precejšno število članov. Upamo, da jim bodo i drugi tovariši sledili. Ako potrebuje le ena stroka resne bojevne organizacije, potem so to trgovski pomočniki; saj žive danes še v sramotnem patrialhalnem razmerju pod naravnost hlapčevskimi pogoji. Na delo torej, kdor hoče zboljšati svoj položaj.

Shod železničarjev v Trstu. V petek zvečer se je vršil dobro obiskan shod uslužbencev južne železnice. Predsednikom je bil izvoljen sod Fran Jernejčič. Dnevni red je bil: «Razmere na juž. kolodvoru v Trstu». Sodrug Konč-

nik je poročal o uspehu zadnjega pogajanja z postajenačelništvom. Pri pregledanju upisanih knjig na kolodvoru je našel, da nekateri sami ne vedo, koliko časa so že v službi; temu je tudi pripisati, da so diference med uslužbenci in postajenačelnikom nastale. Po sod. Končniku je dobil besedo sod. Kopač, ki je v krepkih besedah povdarjal, da so uslužbenci teh nedostatnosti na juž. kolodvoru sami krivi, ker so deloma obrnili svoji organizaciji hrbet. Nekvalificirano početje pa je, ako delavci neresnična poročila v društvo nosijo. Iz vsega poročila odbora, ki je zastopal delavce pri postajenačelniku, se razvidi, da manjka pri vodstvu knjig za uslužbence na železnici preciznosti in da vlada tam skrajna lahkomiselnost. Predlagal je sledečo resolucijo: «Današnji shod uslužbencev juž. železnice uvidi potrebo močne strokovne organizacije v obrambo svojih pravic, ter zboljšanje delavskih razmer na juž. kolodvoru. Sklene toraj razviti neumorno agitacijo za pristop v strokovno organizacijo». — Rezolucija je bila ednoglasno sprejeta.

Zopet blamiaža tržaške policije. Na shodu proti novi vojni predlogi v sv. Andreju je dejal naš sod. Oliva: «Abbasso l'Austria reazionaria e clericale» (Doli z reakcijonarno in klerikalno Avstrijo!) Navzoči policijski komisar Osti je pa ustavil govornika že pri drugi besedi (abbasso l'Austria) in — drž. pravdništvo je napravilo iz tega vsklika takoj zločin po § 305... Pretekli petek se je vršila obravnava pred dež. sodiščem v Trstu. Vkljub izjavi policijskega komisarja je bil sodrug Oliva popolnoma oproščen. Mi čestitamo našemu vrlemu sodrugu in čestitamo tudi slavni policiji za — najnovejšo blamažo.

Klerikalni „delavski shod“. Goriški «Prismojenec» poroča o občnem zboru «Slov. kat. del. društva» v Gorici. Par zanimivosti iz poročila. Predsednik, «delavec» dr. Andrej Pavlica je govoril o podgorski stavki. Obžaloval je, da delavci niso povprašali fajmoštra in kaplana, predno so stopili v stavko. Duhovnika naj se po našem mnenju za izgubljene duše brigata. Pavlica seveda ni povedal, da je padel domači farman delavcem v «Prismojencu» v najresnejšem hipu v hrbet ter klical po stavkolomcih. To pa delavci ne pozabijo! — Društvenik Peter Krebelj je razložil, kako z majhnimi prihranki pride do velike svote. Na ta način bode ta učenjak socialno vprašanje rešil. Bog mu daj srečo! — Društvenik Simgoj zopet predlaga deputacijo, ki naj bi šla do škofa in zabranila boj proti duhovščini.... Potem se je izvolil odbor, v katerem sedijo m. dr. «duhovni voditelj» dr. Pavlica, posestniki in drugi ednaki «delavci». Pa naj reče kedo, da klerikalcem ni delavski blagor na srcu!

Shod v Trbovljah. V soboto 27. t. m. ob 6. uri zvečer se je vršil v gostilni gosp. Dolničarja v Trbovljah jako dobro obiskan shod z dnevnim redom: «Pomen in potreba delavskih organizacij». Poročal je sod. Kopač iz Trsta. Razlagal je v poldrugournem govoru pomen strokovne gospodarske in politične organizacije in burno pritrjevanje je očividni dokaz, da so se trbovljski rudarji od zadnje stavke mnogo naučili. Debate so se udeležili še sodrugi Mlakar, Rinaldo in Kogovšek.

Shod v Hrastniku. V nedeljo 28. t. m. se je na prostem pred gostilno Ačkuna v Hrastniku vršil javen shod rudarjev z dnevnim redom: «Zakaj se godi rudarju slabo in kaj mora storiti, da se mu bode boljše godilo?» Vkljub temu da je pričelo med shodom snežiti, so ostali sodrugi do konca govora žiti, so ostali sodrugi do konca govora sodruga Kopača iz Trsta, ki je v poldrugournem poročilu razlagal uzroke današnje bede in revščine, pomanjkljivost bratske skladnice, bolnišnih blagajen in sploh vseh današnjih «humanitarnih» zavodov. Ko je govornik zaključil se mu je govor burno odobravalo. Govoril je še sodrug Kogovšek ter pozival navzoče k pristopu v strokovno organizacijo. Potem se je shod zaključil.

Pravi „delavski prijatelj“ je pač «štajger» Alfacius v Trbovljah. Pri izhodu vleče veter iz ventilatorja. Od potu in vode mokri rudarji ne morejo tam stati, ker si pridobijo lahko smrtnonevarno bolezen. Vsled tega je šlo pred kratkim nekaj rudarjev par minut pred zvižganjem iz jame. Omenjeni «delavski prijatelj» Alfacius je pričel takoj nad njimi kričati in je dejal m. dr.: Vi ste hujši kakor svinje! In zdaj vprašamo vsacega poštenega človeka: Kaj zasluži tak priganjač, ki zatira izmučene proletarce na tako hudoben način? Mislimo, da druzega ne kot splošno zaničevanje. Rudarji, izpoznajte vaše «prijatelje» in poplačajte jim, kar zaslužijo!

Pravica v Trbovljah. 19. se je vršila v Laškem trgu obravnava proti zaupnikom naše organizacije. Ob tej priliki je dejal sodnik dosłovno: «Iz tega mesta, gosp. Mlakar, Vam izražam priznanje za Vaše uspešno delovanje med rudarji. Zasledujte le še nadalje ta uzvišeni smoter, a naznanite v prihodnje Vaša zborovanja; žal mi je, da Vas moram obsoditi na najnižjo kazen 5 kron globe». — Sodnik je torej videl in priznal, da dela sodrug Mlakar dobro, moralno, uspešno, da je vreden spoštovanja vsled svojega truda, a vendar ga je moral obsoditi in če tudi nolens volens. To je zopet enkrat lep oddelek iz knjige avstrijske lažipravice! Sodnik je vprašal tudi vodjo orožniške postaje: In to ste morali naznaniti? Vodja je sam priznal uspešno Mlakarjevo delovanje, pa dokazal, da je moral naznaniti... Mi smo hvalabogu udje «pravne» države, v kateri je delovanje v prid narodu — smrtni greh in kaznjiv zločin!

Volilna zmaga v Zagrebu. Pretekli teden so se vršile v Zagrebu volitve v obrtni zbor. Vkljub temu, da so privlekli «hrvatski radniki» vse nazadnjaške elemente na volišče, da so delali z najgršimi sredstvi, kakor je to pri klerikalcih že v navadi, vkljub temu da je jako veliko delavcev brezposelnih, — so zmagali naši sodrugi proti združenim nasprotnikom z večino 309 glasov. L. 1900. so ostali socialisti še v manjšini z 63 glasovi. Mi čestitamo hrvatskim sodrugom najprisrčneje!

Barbarstvo na Hrvatskem. Naš zadnjič na 14 dnevni zapor obsojeni sodrug Korač, urednik «Slobodne Rieči», je zelo bolehen človek. V neumorni agitaciji za proletarsko stvar si je pridobil hud revmatizem. Vsled tega se je šel zdravit v Krapinske Toplice. Par dni je bil tam, ko dobi od oblasti nalog, da ima zapustiti Toplice tekom 24 ur, ker je «vodio socialističku agitaciju».... V Toplicah so mu bili orožniki vedno na petah, nadzorovali so ga kakor zločinca, — a to še ni bilo dovolj. Za delavskega propagandista nima današnja družba niti — kopelj! Barbari!

Katoliški duhovnik o Petrovem vinarju *). V bruselskem listu «Demokrate chrétien» znanega katoliškega duhovnika Daensa je čitati: «Društvo katoliških žurnalistov je uprizorilo nabiranje denarja za papeža, ki je donesło v prvem hipu 40.900 frankov. V naših očeh je to škandal. Mi verujemo v nezmotljivost papeža v verskih zadevah, a mi mu ne priznamo nikakoršne avtoritete v političnih zadevah. Drugače bi moral biti vsak katolik v Belgiji rojalist, v Franciji republikanec, v Združenih državah federalist. Menimo, da škof Canchon, ki je pustil devico orleansko sežgati, ni ukradel svojega imena; kajti služabnik boga ljubezni, ki nareka smrtno kazen, je ničvredni Janezklobasa in izrašen šuft. Sveta inkvizicija je v svojem bistvu infamija, strohopetnost. Boj do noža proti krščanski demokraciji je sramota. Kristus, ki bi pokrit z biseri temveč ubogi mizarski sin. Za gospoda hlev, za služabnika palačo! Sin božji je nesel križ, njegov namestnik se nosi pod baldahinom. Za nas je papež iz verskega stališča zastopnik božji, drugače pa nič. Pisano je: Ne ubijaj! Kdor potegne meč, bode končal pod mečom! Zato ne sme imeti papež armado in posvetno moč. Mi nočemo nabiranje denarja za bogatina. Darujte raje revežem! Kdor napravi papežu darila, okrade reveže! Mi pričakujemo kramarje tempeljna pred božjim sodiščem».

*) Gospoda državnega pravdnika pozarjamo, da posnemamo to notico listu «Arbeiterwille» v Gradcu. Torej, pri miru, rdeči svinčnik!

Ruski kmet in vojska. V okraju Zbaraz na ruskem Poljskem je zboroval kmetski shod, ki je sprejel zanimivo rezolucijo proti vojni. V rezoluciji pravi m. dr.: «Na Daljnem vzhodu se preliva kri po volji ruskega despota — v obrambo carizma, ki je zadnjič v Ukrajini kmete z bičom pretepaval in z orožjem pobijal. Carizem je sovrag svobode in napredka. Sezidal je svojo velikost na mrličih celih narodov, na suženjstvu in bedi gladnega ruskega ljudstva. Boj proti carstvu je naša najsvetejša dolžnost». — Tako govorè ruski državljani!

Grozovitost bodočih vojsk. Poslancem, ki so raportirali tako pridno miljonske zahteve vojnega ministra, so se pokazali na t. zv. «šteinfeldu» pri Dunajskem Novemmestu topovi starega in novega zistema. Uspehi teh poskusov so jako — zanimivi. Poroča se: «9 cm. topovi (vzor 75) ustrelijo štirikrat v 1 minuti in 10 sekundah, 9 cm. topovi (vzor 96 s «špornom») petkrat v 1 min., t. zv. «Rohrrückenlaufgeschütz» pa osemkrat v 47 sekundah. Potem so se vršili poizkusi z ekrazit-granatami na oddaljenost od 3700 m. Uspeh je bil «imeniten». — Res, krščanska družba napreduje v — vedno bolj rafiniranim umoru.

Koliko stane morska bitka? Neki angleški list poroča: Med zadnjo špansko-amerikansko vojno je postrelil ameriški parnik «Broklynna» na špansko bojno ladijo «Biscarya» 618 granat. Obračun tega boja je sledeči: 148 8 col-granat po 1000 markov je 141.000 m. 65 6 col-granat po 420 m. je 27.300 m. 12 6 funt-granat po 20 m. je 240 m. 400 1 funt-granat po 12 5 m. je 5000 m. V petih minutah se je postrelilo za 173.540 markov; med vsako minuto je ustrelil «Broklyn» 123 krogelj na sovražnika, skupno za 35.700 markov. Ako se računa k temu še troške španskih strelov, potem se vidi, da sta zapravila parnika vsako minuto 60.000 markov. Zdaj pa premislite, koliko stane zgradba parnikov, posamezni topovi, premog, osobje in — premislite, koliko tisoč trpečih ljudi se trudi v potu svojega obraza, predno uresniči to bogastvo.

Rusko in japonsko ljudsko šolstvo. Londoški listi porčajo: Japonsko ima 47½ milj. prebivalcev, Rusija pa okroglo 140½ milj. Vkljub temu ima Japonska več otrok v svojih šolah kot Rusija. Japonske ljudske šole obiskuje po najnovejši statistiki 4,302.623 otrok, ruske pa le 4,194.594 otrok; na Japonskem obiskuje 92 otrok od tisoč, na Ruskem le 32 od tisoč šole. Kje so torej «barbari» in «Azijati»...

KRONIKA UBOGEGA VRAGA

Zaplenjeni! Veste, kaj je cenzura? To je skrivnostni polip, nenasitljiv in brezsrčen. Vedno razteza svoje krempljе po žrtvah, da jim izsesa življenje... Ali niso beli prostori v zaplenjenih listih podobni grobovom? A podobni so tudi beli knjižici, v katero napiše vsakdo lahko svoje mnenje o paragrafih, zakonih, državnih pravdnikih itd. Naši čitatelji so dobili v zadnji številki zopet tak beli prostorček. Zaplenjeni smo bili radi — no, vsak čitatelj naj zapiše svoje misli na beli prostorček; svoje misli o cenzuri....

To je razlika. Zadnja monakovska «Jugend» piše: Kakšna je razlika med socialnim demokratom in klerikalcom? — Socialnemu demokratu je vera privatna stvar, klerikalcu je pa vsaka privatna stvar — vera.

Res je! Veliki filozof Im. Kant piše nekje: «V vojski stoječi narodi so kakor dva pijanca, ki se bijeta v porcelanski prodajalni s poleni. Dolgo časa se imeta zdraviti prizadete rane in plačati imata poleg tega napravljeno škodo».

Rusko-japonska vojna.

Zopetni napad na Port-Artur so izvršili Japonci 24. p. m. Napadli so pristan s t. zv. «brandarji». To so namreč

stare barke, napolnjene s premogom in razstrelilom, katerih edini namen je, zapreti prosti izhod pristana. Oficielno japonsko poročilo pravi, da so japonske ladije svojo naloga izvršile. Vsi štiri «branderji» so se potopili. Ruski poveljnik Aleksejev pa trdi, da je izhod še prost in da se torej japonske ladije niso potopile na pravem mestu. Japonci pa niso imeli nikakoršnih izgub. S svojimi večnimi napadi hočejo Japonci rusko posadko vznemiriti in demoralizirati. Japonci so dobri mornarji in vedo jako dobro, da ne premagajo Port-Artur kar čez noč. A napadi na trdnjavo onemogočijo vsak uspešni napad ruske mornarice na japonske transportne parnike, ki izkrcavajo vojaštvo in proviant v Tšemulpu. Morda hočejo Japonci tudi na polotok Kvantung in potom napadejo Port-Artur na suhem. Govori se tudi, da se hočejo Japonci samo polotoka Kvantung in Koreje polastiti. Kajti napredovanje armade v Mandžuriji je nezmerno težavno. Od reke Jalu do Karbinaje 600 km., to je 60 dni pota. Zato bodo Japonci raje le Korejo pred Rusi branili. Seveda je vse to le domnevanje.

***

Ekspedicija v Tibetu. V angleški zbornici je izjavil Earl of Erik v imenu vlade, da je imela tibeška ekspedicija edini namen, podvreči prebivalstvo, ki se je hotelo opirati na Rusijo. Zdaj se pa ostavi napredovanje angleškega vojaštva.

***

Napad od 25. svečana. Ruska brzojavna agentura poroča: 25. svečana dop. je prišla v smeri od Daljnjega japonska mornarica, obstoječa iz 16 parnikov. Japonske torpedovke so se približale križarjem «Askoldu», «Bojanu» in «Noviku». Japonci so pričeli na trdnjavo streljati; ruske križarice so se pomeknile v pristan nazaj. Nekaj japonskih križaric je zasledovalo dve ruski torpedovki, ki ste bili v zalivu Golobina. Večjih uspehov ni imel ta napad.

***

Izkrcanje Japoncev. «Arb. Ztg.» poroča iz Shanghaija: Večje število japonskih transportnih ladij se je vrnilo v Nagasaki, da sprejme vojaštvo ter ga odpelje v Daljnjo. Pri Njini stoji nad 30 transportnih ladij; Njina bode baje glavna postojanka v vojski.

***

Draginja v vzhodni Aziji. «Novoja Vremja» poroča iz peresa vojaškega zdravnika iz Vladivostoka o naraščajoči draginji. Od pričetka vojne je omejen izvoz življenskih sredstev na transsibirsko in vzhodno kitajsko železnici. Cena se povišajo vsak dan. Oficirji dobe dvojno plačo. Vojaštvo pa trpi naravnost lakoto. Ker je zelja zmanjkalo, se boje škorbuta. Kitajci nočejo več živeža prodajati. Tudi legar vsled lakote in cele kuga se zna pojaviti.

***

Japonsko-korejska pogodba. Wolffova pisarna poroča iz Tokija: Japonski poslanik Hayaski in korejski minister Jetšijong sta podpisala pogodbo, ki obsega sledeče točke: 1. Da se vzdrži prijateljstvo med Korejo, bode korejska vlada japonski popolnoma zaupala in njene nasvete glede predrugačbe uprave sprejela. 2. Japonska skrbi za varstvo korejskega cesarja. 3 Japonska garantira za neodvisnost in integriteto Koreje. 4. Ako bi prišel korejski cesar ali integriteta v nevarnost, vsled nemirov ali drugih sil, ji pomaga Japonska z vsemi sredstvi; ob taki priliki sme tudi važne postojanke zasesti. 5. Vlade obeh držav ne sklenite samostojno nikakoršnih pogodeb s tretjimi državami.

***

Situacijo v Port-Arturju označi dnevno povelje, katero je izdal general Stössel, poveljnik trdnjave. V povelju pravi: Japonci smatrajo premaganje trdnjave za narodno dolžnost.... Mi se moramo do skrajnega boriti. Boj za življenje in smrt je potreben. Izhoda ni; Od treh straneh nas obdaja morje, na četrti stoji sovražnik. Preostaja torej le boj!»

Socialni pregled

Konferenca spremljevalcev vlakov drž. železnic se je vršila 2. svečana. Zastopani so bili okraji: Dunaj, Linc, Praga, Olmuec, Inomost, Krakova in Stanislav. O prvi točki dnevnega reda je poročal sod. Wabitsch. Po debati so se formulirale zahteve spremljevalcev vlakov c. k. drž. železnic tako-le: 1. Pri določbi turnusov naj se ozira na sledeče razmerje: služba 35%, počitek in režiski čas zunaj 20%, počitek v bivališču 45%; sredna služba naj znaša 8·3 ur na dan. — 2. Za odškodovanje nočnega dela naj se da enkratinpolno plačo. — 3. Pri določbi turnusov naj se skrbi za potrebni počitek pred in po nočni turi. — 4. V turnuse naj se sprejme tudi t. zv. «Erforderniszüge». — 5. Počitki pod 10 urami v domicilu se ne smatra za počitke. — 6. Počitek v domicilu naj se ne skrajša po nepotrebnim komandiranju, nastop službe naj naznanjajo avizerji. — 7. Med potjo naj preskrbijo le premikači posameznih postaj kupljanje vlakov. — 8. Nešolano osobje naj se ne rabi. Za izobrazbo nešolanega osobja naj se pridà vlakom t. zv. «šulwagne». — 9. Odprte zavire (bremze) naj se predrugačijo v pokrite. — Te zahteve se bodo predložile ministrstvo po posebni deputaciji.

Koncesioniranje železnic. Preteklo leto je bilo v Avstriji 11 lokalnih železnic koncesioniranih. Skupna dolgost teh železnic znaša 154 km., skupni kapital 27,550.000 K. Za 2 železnici je garantirala država, za 2 dežela, za 3 država in dežela in za 4 pa privatni kapitalisti.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

„Rudè Květy“, ročnik III., čislo 10. Vsebina: *A. M.* «Misto jubilea» (k čtyrizàtym narozeninam I. S. Machara) — *B. Fary* «Hribitovni kvitky» — *Božena Benožava* «Pesen» — *Le Sageo:* Iz romena «Gil Blas de Santillana» — *F. Cajthaml* «Otec a sin» (pesen) — I. S. Machar: «V noci proniho maje» (pesen v rokopisu) — «Svetovy nâzor v ruznych dobách kulturniho vyvoje» — *I. S. Machar:* Iz basni «Konec satana» — *Karel Pelant* «Koza» *Hugo Bertsch* «Lourozenci» etc. Iz slik je posebno krasna apoteoza na rusko-japonsko vojno *V. Vereščagina* pa slika I. S. Macharja. Priporočamo!

„Freie Lehrerstimmen“ X., 4. Vsebina: *T.* «Anspruchslose Betrachtungen» — «Eine Entscheidung des Verwaltungs-Gerichtshofes» — Kritische Stimmen — Verschiedene Nachrichten — Bücherschau — Einläufe — Sprechhalle — Heitere Ecke. — Priporočamo toplo!

„Die Gewerkschaft“, VI., 4. Vsebina: «Ein Erfolg der Prager Tischler» — «Die Streiks im J. 1903» — Aus den Organisationen — Notizen — Mitteilungen. Priporočamo!

Listnica uredništva

Uredništvo «Rdečega Praporja» izjavlja, da ni mislilo na gospoda šolskega nadzornika Voduška, ko je govorilo v štev. 5 našega lista o «denuncijantu v Trbovljah». Omenjeni «denuncijant» čuje na drugo ime, katero se pa za danes še ne objavi.

STRANKARSKE VESTI

Obračun veselice dne 2. svečana v prid «Rdečemu Praporju». Dohodki: pri blagajni ustopnice in klinčki K 162·35, predprodaja K 13·20, šaljiva pošta K 13·62, shramba oblek K 12·—, skupaj K 201·16. Izdatki: mandolinisti K 14·—, razsvetljava in glasovir 16·40 K, pevovodja K 10·—, tiskovine K 15·80, garderoba K 5·— razni izdatki K 46·72, skupaj K 107·92. Ostane čistega dobička K 93·24, katere se je izročilo tiskovnemu skladu lista. A. Paneck, blagajnik veseličnega odbora. J. Kopač kot nadzornik.

Tiskovni sklad. Dolenc Fran, Postojna 56 h, dr. L. 56 h, na plesu v Nabrežini nabrano 2 K, klesarska zveza 4 K, Simon Bergmann, Borovlje 1 K, nabrano v kavarni «Unione» 2 K, 1 K 60 h, 2 K 18, skupaj *13 K 90 h.*

TRŽAŠKE DELAVSKE ZADRUGE

Vodstvo je sklenilo v svoji seji od 22. svečana sledečo *izjavo:* V slučaju razpisa služb skušajo nekateri konkurenti uplivati na posamezne odbornike, da bi delovali v odboru zanje. Vodstvo izjavlja, da pri sprejemu niso merodajne simpatije ali antipatije oseb temveč samo interesi zadružnih članov Vodstvo apelira vsled tega zlasti na sodruge, naj ne uplivajo v nobenem oziru na odbornike. *Vsakdo od konkurentov, kdor to vkljub tej izjavi stori, se izključi iz tekmovanja.*

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**

Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA

GOSTILNA

v ulici S. Giovanni v Trstu. Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na raspolago „Rdeči Prapor,“ „Arbeiter Zeitung“ in «Lavoratore.« Prihajajte v Vašo krčmo!

Sodrugi!

Udova PIRJEVEČA JAKOBA

V NABREŽINI

priporoča svojo gostilno, v kateri toči izvrstno pristno belo in črno vino, na razpolago so tudi mrzle in tople jedi, vsako uro, po najnižji ceni. Obenem naznanja sodrugom, da je njegov prostorn vrt za prirejenje shodov vedno na razpolago.

ZALOGA IN TOVARNA

pohištva vsake vrste

ALESSANDRA LEVI-MINZI-JA

v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah, Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Kavarna „Unione“ - preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi

Vse pijače poceni. Napitnina je izključena

Kavarna MIRAMAR

v Trstu

(nasproti postaji južne železnice)

se priporoča tržaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mrzle pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tržačkih, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter Zeitung, «Eisenbahner», «Glühlichter», «Simplicissimus» i. t. d. Kavarna je okrbljena z vsemi modernimi uredbami.

Leto VII. TRST, dne 11. marca 1904. Št. 11.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3. II.

Številka telefona uredništva in upravništva „Rdečega Praporja je: 1570.

Politični odsevi

V TRSTU, 10. marca 1904.

Državni zbor avstrijski se je torej srečno zopet sešel. *255. seja* se je vršila pretekli torek in je prinesla že vse za to zbornico kromične izjave, govorance in — škandale. Predsednik je pozdravil poslance in naznanil razne dopise ministrov, m. nj. računski zaključek državnega melioratijskega fonda za 1902, naredbe po § 14. gledè bižèprovizorija in gledè podpore trgovske mornarice, nadalje povišanje drž. garancije za lokalno železnico Trst-Male. Od gospodske zbornice je došla novela zakona o upravnem sodišču. Po rešitvi raznih imunitetnih zadev je vzel ministrski predsednik g. pl. Körber takoj besedo. Najprve je govoril o vojni v vzhodni Aziji in jo «obžaloval» najgloblje ter naglašal nevtralnost naše monarhije. Glede Makedonije je izrazil nado, da konča gibanje ustašev. Potem je protestiral proti napačnemu poročanju posameznih listov. Poleg trgovskih pogodeb je omenil tudi še, da predloži minister za poduk predlogo za ustanovitev juridične fakultete v Roveredu. Da je vlada to mesto izbrala, je utemeljil z narodnostnim bojom. Potem je pričel britko tožiti, da zbornica še ni rešila državni proračun, colno tarifo, tiskovni zakon itd. Nato je pričel Körber s političnim govorom. Zbornico je imenoval parlamentarno «Totenstadt». Prosil je, da se naj v prvi vrsti rekrutski kontingent dovoli z ozirom na politično situvacijo. Potem je govoril o delu in bogastvu in radikalizmu in — povabil vse stranke še enkrat na delavsko mizo. — Med govorom so kričali vsenemški poslanci kakor besni po «biču», s katerim naj bi velikan Körber češko obstrukcijo premagal. Potem je ostal Mladočeh dr. Kramar in predlagal debato o Körberjevem govoru. Predlog je bil sprejet z mladočeškimi in jugoslovanskimi glasovi. — Zdaj je pričela tudi že obstrukcija. Po zahtevi se je preč talo došle spiše dobesedno. Mladočehi so vložili 9 nujnostnih predlogov. Interpelacij se je vložilo 92 — Pričela je razprava nujnostnega predloga, katerega so vložili Mladočehi 23. oktobra 1902. in ki se tiče neke šovinistične neumnosti. Govoril je le Sileny. Seja se je zaključila v znamenju stare mizerije. Na seji od 9. marca je Körber odgovarjal na interpelacijo o praških nemirih. Mladočehi so mu burno ugovorjali. Bil je res prav avstrijski prizor.

„Slovanska zveza“ v državnem zboru je izvolila zopet predsedništvo in sicer ti-le gospodje: Načelnika dr. Šušteršič in dr. Ivčević, namestnika dr. Ploj in Barvinski. V politični debati o Körberjevem govoru bo govoril Šuklje, nekdanji liberalec, sedanji «hofrat» in klerikalec.

„Slovanska vzajemnost“ in «Alldeutschtum» sta trčnila preteklo nedeljo v Pragi. Nacionalno češko časopisje izrablja rusko-japonsko vojno v najgrše šovinistično hujskanje. Prejšni teden že je porodilo to hujskanje prav resne demonstracije, naperjene zlasti proti soc. delavstvu. Zdaj pa se je pojavila posledica rusofilskega navdušenja. Mladočeška buržoazija je prišla v stanje pijanega šovinizma in ker ne more vse Japonce požreti, zbija — nemškim buršom čepice iz glave. Nacionalni barbarizem se pojavlja zopet v najodurnejši obliki. Res, cela stvar je komedijantska in nas briga pač jako malo, ako se pretepajo nemški in češki dijaki. A žalostno je le, da stoji vsa slovanska buržoazija v taborju — carjeve knute in da kaže svojo navdušenje v pobalinskem pretepavanju.

Ultimo ratio ogrskega grofa Tisza. Ogrski ministerski predsednik je izdelal predlog, ki ubija tudi najmanjšo pravico parlamentarne manjšine. Določbe tega predloga so: 1. Določiti se ima trajanje govorov pri debatah o predlogih. 2. Uniči se obstrukcijo pri glasovanju. 3. Ubije se tehnično obstrukcijo (govori pred dnevnim redom, utemeljitev interpelacij itd.). 4. Nehajo se tajne seje. 5. Predsednik sme poslance iz dvorane iztirati, ako — ne ubogajo itd. — Tako hoče Tisza «železno roko» pokazati. Ako se mu le posreči? Neodvisna stranka je sklenila takoj ednoglasno, da se bori proti tej predlogi z vsemi sredstvi. Isto je sklenila stranka Szederkòni. Bližajo se torej burni časi.

Prosti lopov Khuen-Hedervary torej še ni izginil iz političnega pozorišča. Te dni je bil imenovan za ministra kraljevega dvora. Res, — čudna so pota božje usode. Najprve ban nesrečne Hrvatske; iz tega prostora ga požene ljudska nevolja. Potem ogrski ministrski predsednik; to mesto zapusti po razodetvi političnega podkupljanja. In zdaj minister kraljevega dvora. Kako bode ta politična misija «prostega lopova» končala, vidimo v par tednih.

TEDENSKE NOVICE

KONFERENCE E. FERRI.

Enrico Ferri, genialni zagovornik revolucijskega socializma, je bil zopet med nami. Da takoj naprej povem: kar mi imponira najbolj pri Ferriju, to ni njegova znanost in učenost v tesnem zmislu te besede. Slišal sem od italijanskih socialistov profesorja Zerboglio, čul nekdanjega anarhista imenitnega Saverio Merlino, posetil globoko znanstvene konference Arturja Labriole, — in imponirali so mi vsi kot strogi znanstveniki. Zlasti Zerbo-

LISTEK

DVE MALI PRAVLJICI.

Spisal *Karel Ewald* *)

I. Allausa.

Bili so nekdaj trije pošteni možje, od katerih je imel vsakdo svoje misli o najvišjih stvareh. Vsakdo je vedel, da je njegovo mnenje pravo, in vsakdo je poznal poštenje ostalih dveh. Zato so sklenili, da gredo v svet in razširjajo svojo vero ter se borijo za človeške duše.

Ko so se hoteli ločiti, vzame prvi svoja tovariša pri roki in jima pravi: «Poglejta . . . tam gorijo grmade, ljudje se sežigajo radi svoje vere . . . Preložimo naš boj, dokler jih ne osvobodimo od te grozovite zmote».

Tovariša sta bila zadovoljna in storili so po nasvetu prvega. A ko so bili s svojim delom gotovi in se hoteli zopet ločiti, pokaže drugi pred-se in pravi: «Naš čas še ni prišel, da bi se borili za najvišje stvari . . . poglejta, tam se morijo ljudje kot divje zveri na povelje svojih vladarjev».

*) «Jugend», 1904, IX, iz danskega prevel H. Kiy.

Zopet so si dali besedo ter se borili skupno proti človeški surovosti. A komaj so storili, kar je bilo v njih močeh in pričeli zopet premišljavati o tem, kar jim je živelo v globočini srca, ko se prime tretji za čelo in pravi:

«Brata, prijatelja . . . še moramo skupaj hoditi. Poglejta . . . tam pustijo bogatini reveže lakoto trpeti . . . in tam napajajo izobraženci nevedne z lažmi . . . in tam pretepavajo zdravi bolnike.»

Tako je bilo vedno.

Možje so umrli, in drugi so prišli na na njih mesto, in zopet drugi, in stoletja so minula. A nerazbita je ostala aliansa.

Janez Neumen je šepetal enemu: Družba tvojega te omadežuje . . . on ne veruje v tvojega boga. Janez Umazanec pravi drugemu: Kako se moreš kazati s tvojim prijateljom . . . on ni poročen s svojo ženo. Janez Surovež omeni tretjemu: Osmešiš se pred vsem svetom, ako držiš s takimi neumnimi idealisti.

A možje so ostali skupaj in so skupaj še dandanes.

Njih poštenost jih veže. In človeška neumnost in umazanost in surovost.

II. Kaznivo!

Nekdo je pri vratih, in potem pride Nežica v svoji kratki obleki in na svojih kratkih nožicah, ter drži spričevalo v roki.

Z negotovimi koraki pride do mene in njen glas je prestrašen, ko mi pokaže spričevalo. Vzamem in pogledam. Njeni očki gledajo tako bojazljivo. Vidim kako je vznemirjena. Gotovo, takoj prične kričati.

In jaz čitam grozne besede:

«Nežica je dobra, pametna, mala deklica. A njena prirojena svežost je tako velika, da oteži poduk celega razreda».

Pogledam jo in ona prične jokati. Pritisne se k meni in ihti:

«Ne smeš biti hud . . . se bodem poboljšala . . .»

Roko položim na mlado glavico in moj glas trepeta v resnosti staropisenskega sodnika, ko ji odgovorim:

«Obljubi mi, Nežica, da si hočeš ohraniti to prirojeno svežost in jo razvijati po vseh močeh . . . da se hočeš boriti kot levinja proti vsakemu, kdor jo hoče omejiti . . . da jo hočeš varovati kot največji zaklad, kot ključ k nebu vseh nebes! Ne brigaj se za poduk celega razreda. To ne potrebuješ».

«Dà», pravi deklica.

In potem me poljubi in gre. Razumela je, da je ušla nevarnosti, drugače pa nobene besede moje lepe pridige. A to pride še. In potem ji pomagam.

glio se mi dozdeva iz znanstvenega stališča veliko temeljitejši od Ferrija; pri njemu je vsaka beseda polnoveljavna, vsaka njegova fraza se opira na dolgoletne študije, na cele vrste statistik in dokumentov. In zato ostaja Zerboglio, vkljub temu da je izvrsten govornik, vedno le suhoparen profesor. Poslušal sem njegov brilanten govor in — obšli so me semtertja občutki kakor pri čitanju nemških klasičnih filozofov. Nikakoršno sorodstvo s Ferrijom!

Ne rečem s tem, da Ferri ni znanstvenik. Poznam ga iz knjig kot duhovitega učenca velikega Italijana Cesare Lombroso, poznam ga kot ognjevitega zagovornika Marksovega evangelija, kot nepremagljivega propagandista revolucionarnih socialističnih načel, v eni osebi mi predočuje italijanskega Bebelja in Kautskega. A vse to nisem občudoval, ko sem videl v gledališču Fenice tega čudovitega človeka — to veliko, suho postavo s svojo nepozabljivo značilno glavo. Ne, — videl in slišal sem tukaj nekaj novega, višjega od suhoparne znanosti, nekaj kar elektrizira človeka, kar mu razburi živce. Enrico Ferri je govoril! In Ferri spada med one redke duhove, ki oživljajo kakor s čarobnimi prsti «sive» teorije, ki prinašajo v tempelj znanosti, v ta temni sveti hram, svitlo solnčnato luč gorkega in polnokrvnega življenja.

Kadar slišim Ferrija, se spominjam neholé velikega nemškega naravoslovca Viljema Bölsche, katerega «Liebesleben in der Natur» sem čital z razgretimi živci, z vročim srcom, kakor velepesem novodobnega Spasitelja, ki vidi v vsaki vijolici večno naturno lepoto, v vsakem metulju molekil vesoljnega življenja in dihanja, in kakor . . . kakor sem ravno Ferrija poslušal.

Da, tako je! Viljem Bölsche v pisavi, v tem svojem krasnem slogu, katerega sem našel edino še pri nemških individualistih okoli «Neue Gemeinschaft» ter pri velikih genialnih umetnikih kakor: Multatuli, Hamsun, Dostojevski, Tolstoj, Bölsche v pisavi in Ferri, naš Enrico Ferri v živi besedi. To je, kar mi je imponiralo tako globoko pri Ferriju — njegova umetnost govora, umetnost besede. Kadar govori, vidiš cel svet pred seboj, od mizernega, v ječi interniranega zločinca pa do smešne karikature na tronu, od severnih dežel pa do solnčnate Italije in Hispanije. Vse ti tleže ta mojster govora v živih slikah, vse razumeš, ker te prisili ta burna fantazija v svoj krog.

V prihodnjem podamo par kratkih poročil od zadnjih konferenc.

Linhart K.

Izlet v Milje (Muggia) Preteklo nedeljo popoldne so napravili miljski sodrugi velik shod in slavnost v čast sodrugoma E. Ferri iz Rima in dr. Ellenbogen iz Dunaja. Tržaški sodrugi so se odpeljati ob 3½ uri popoldne na treh parnikih v Milje. Poleg Ferrija in Ellenbogna smo videli člane italijanske eksekutive Pittoni Valentin, Oliva Ivan, Colognese urednika bratskega lista «Il Lavoratore» Ciccottija s soprogo, nadalje od slovenske eksekutive Kopača Josipa, Jernejčiča Frana, Kermolja Vinkota, Linharta Karola in druge. Parniki so bili natlačeno polni. Prišedši v Milje so pozdravili tamošnij sodrugi ter občinski zastopniki tržaške tovariše na burni način. Milje so bile veselo vznemirjene. Vidilo se je takoj, da je pretežna večina miljskega prebivalstva socialističnega prepričanja. Znano je, da imajo socialisti tudi večino v občinskem zastopu. Najprve se je vršil javen ljudski shod. Kot prvi je poročal sodrug Pittoni, potem pa je govoril naš sodrug Ferri o dnevnem redu «Kaj hoče socializem». Ni potreba opisavati ta referat, kajti govoril je — Ferri. Za njim je vzel besedo sodrug dr. Ellenbogen iz Dunaja. Pričel je italijansko, katerega pa ni popolnoma vešč; vsled tega je nadaljeval svoj lep govor nemški. Obema govornikoma se je burno odobravalo. Po kratkih opazkah predsednika se je zaključil shod. Na-to se je vršil sprevod po Miljah. Na čelu je korakala godba, svirajoča «Internazionalo» in delavsko himno. In zanjo so se pomikale vrste delavstva.. Na magistratu se je vršil slavnostni banket. Ko so na večer zopet parniki odpluli, jih je pozdravljala na «rivi» nabrana množica burno in navdušeno. Vedno iz novega se je čul klic «Viva il socialismo». In ko so bili parniki že na morju, je zadonela čez nočno valovje delavska pesen. Bil je krasen izraz socialističnega prepričanja.

Sedanja vojna, „Edinost“ in mi. Tržaška «Edinost» od preteklega petka je objavila članek pod naslovom «Par besed socialni demokraciji povodom sedanje vojne». Ta članek je prvi del serije; obsega pa že toliko nelogičnosti, da moramo takoj odgovoriti. «Edinost» trdi, da je nelogično od strani soc. demokracije in da pride v navzkrižje s svojimi temeljnimi načeli, ako sodeluje na protiruskih demonstracijah od strani Poljakov. To je baje nezdružljivo s kardinalno točko v soc. programu: z načelom mednarodnosti, ki izključuje vsak narodni šovinizem..... Izvrstno, gospodje! Prvič ni res, da sodelujejo poljski socialisti na šovinističnih manifestacijah; res je pa le, da sklicujejo shode in razjasne svoje temeljno stališče napram sedanji vojni. To stališče je tudi naše, je tudi stališče ruskih revolucionarcev in ti vendar ne bodo vodili šovinistične boje proti lastnemu narodu. Vsi socialisti so mednarodni, a ravno zato kličejo v vojsko proti vojski in se zavzemajo za ruski narod, izsesan od carizma. Poljski šovinisti naj delajo karkoli hočejo, naj se navdušujejo v svojih utopijah, z njimi nima socialist nič opraviti. A svoje mnenje moramo povedati. «Edinost» je svoje dni posl. Daszinskega nezmerno hvalila kot pravega zastopnika internacionalne ideje; ali se je ta mož zdaj nakrat spreobrnil in postal — poljski šovinist? To pač ni razumljivo, ka-li? Tako so premise polemike «Edinosti» popolnoma napačne. Zanimivo je, da se norčuje za slovansko vzajemnost navdušena «Edinost» iz «utopičnih sanj» Poljakov o zopetni samostojni poljski državi. Ta ideja je nesrečna - no, mi ne rečemo nič, ker v utopijah nismo mojstri in v slovanski vzajemnosti še manj; ali res je, da se je *ukradla* poljskemu narodu država in da zato njegova želja ni brezmiselna. «Edinost» hoče našo nelogičnost tudi s tem dokazati, da so poljski poslanci-šlahčiči priviligirani. A za božjo voljo, kaj pa ima to s tem opraviti?.. In tako polemizira «Edinost» naprej. Tako brani vlado knute in Sibirije. Ali je to morda logično?

V življenju berač, po smrti „narodni junak“. Pod tem naslovom smo prinesli v «Kroniki ubogega vraga» v predzadnji številki krasno notico. Tržaška «Edinost» od pretekle sobote je odgovorila na to našo notico. A njen odgovor pač ne omaji naše opazke. «Edinost» trdi najprve: da ne odgovarja naša notica resnici, ker sedanji oficielni narodnjaki ne postavljajo spomenik na gomilo pokojnega Dolinarja. Popraviti moramo torej: le renovirati hočejo spomenik, kar je pa bistveno jako ednako. Potem pa nam očita «Edinost», da smo zasramovali spomin Dolinarja, češ da smo rekli, da je živel od narodnega dela. To pač ni jedro naše notice; povejmo torej naše mnenje odkrito. Načelno ne simpatiziramo z Dolinarjem, kakor sploh z nobenim narodnjakom. A priznati moramo, da je bil Dolinar mož, cel mož, ki je pošteno hrepenel in pošteno delal za blagor tržaških Slovencev. In zato nas žali njegova usoda. Kajti «Edinost» naj prikriva preteklost kakor hoče, — resnica je, da so izbacnili oficielni narodnjaki Dolinarja iz svoje srede, da so ga zasramovali, da so bojkotirali njegov list «Jurij s pušo». To je bilo ravno v času, ko se je polastila buržoazija narodnega gibanja v Trstu. In kdo nam bode očital nelogičnost, ako identificiramo ono z današnjo buržoazijo. Osebe so morda druge, a zistem je isti. Sicer pa bodemo — ako to «Edinost» na vsak način zahteva, razkrili celo življenje Dolinarjevo. Potem bode vsakdo lahko videl, da je bil Dolinar zasramovan, poniževan in bojkotiran od iste slovenske buržoazije, ki preliva danes na njegovi gomili — krokodilske solze....

Kako se mala obrt rešuje? Vršil se je shod pekovskega konsorcija v Trstu. Zbrali so se gospodarji da reformirajo svojo mizerijo — pardon, da si zavarujejo svoj mošnjiček dobička! Eden debeluharjev ustane, in v tonu globokega prepričanja predlaga: Naša obrt (namreč pekovska) gre na psa, težko je shajati, delavci so predragi in razun tega še hočejo vsak teden en dan praznika; zato si moramo pomagati z vajenci! Konsorcij mora v svoj statut določbo sprejeti, da sme vsak gospodar na dva pomočnika tri vajence držati In kaj mislite? Kar navdušeno so glasovali za predlog. Seveda niso ostali v svoji navdušenosti samo pri temu, ne, predlagali so da se ustanovi pekovski list «Leibžornal» za interese v nevarnosti se nahajajočih gospodarjev. Buona fortuna! In delavci, imajo gotovo še več vzroka braniti svoj življenski interes, ko vidijo da gospodarji rešujejo svoje interese na kožo delavcev. Vsi torej v organizacijo in — premagali bodete trdnjavo izkoriščevalcev!

Mednarodna solidarnost. V Trstu je bilo nabranih za stavkujoče mizarje v Pragi doslej 299 K 42 vin. Naj živi proletarska solidarnost.

To se pravi: vodo delati! Hvala bogu, hrabri Rusi bodo prav gotovo barbarske Japonce premagali, — kajti dobili so — razne brzojavke od Slovencev. V prvi vrsti so brzojavili klerikalni jugoslovanski poslanci državne zbornice poslaniku Kapnistu in rekli: «Zastopniki hrvaškega in slovenskega naroda (!?), združeni v klubu «Slovanska zveza», izražajo ruskemu narodu (!?) svoje iskrene simpatije in izrekajo gorečo željo, da bi blagoslov božji (!!) spremljal rusko orožje v boju za krščansko civilizacijo (!) in za moč ter ugled slovanstva. Dr. Šušteršič, Ivčević, Ploj». «Zastopniki slovenskega naroda» — v resnici zastopniki farške bisage in kapitalističnega žaklja! — brzojavijo in želijo srečo «ruskemu narodu» — v istini carju, ruski tiraniji in njenim kreaturam! — ter prosijo božji blagoslov na rusko orožjo. A poročali smo že, da hoče bog nevtralen ostati. Ako se natanko premisli, je namreč tudi Japonce — bog ustvaril in lep «oče» bi bil ta bog, ako bi svoje lastne otroke vsled molitve slovenskih farških hlapcev pomoril.... Slični farji so sicer tudi ljubljanski liberaloni. V ljubljanskem občinskem svetu je stavil dr. Kušar predlog, naj se izrazi «imenom slovenskih dežela» Rusom svoje simpatije. Kušar je tudi «utemeljeval» svoj predlog. Ta «liberalec» je tudi «vsevišnjega boga» nadlegoval s svojimi neumnostmi; govoril je poleg tega o «pravici» (!) in končal z vklikom: čuj nas večni bog, blagoslovi rusko orožje in dovedi Rusijo do zmage. Kušarjev predlog je bil seveda sprejet. A župan oče Hribar sploh vedno brzojavlja — druzega dela menda nima. Nam se dozdeva vse to smešno, komedijantsko in ne dotaknili bi se teh tepčarij niti z besedico. A ta parfumirana gospôda govori vedno v imenu «slovenskega naroda» in zato hočemo to pribiti. V imenu slov. buržoazije brzojavite makari Belcebubu, — proletarijat pa nima s svojimi krvniki in z rabeljni ruskega delavstva ničesar opraviti ter pravi: Vojska vojski!

Občni zbor tercijalk iz tobačne tovarne v Ljubljani. Preteklo soboto se je vršil v dvorani puntigamske pivnice občni zbor moških in ženskih tercijalk, združenih pod donečim imenom «podporno društvo delavcev in delavk c. k. tobačne tovarne v Ljubljani». — Občni zbor je bil res pravcati «kašperl-teater». Zbrala se je vsa kohorta devic in naddevic iz tobačne tovarne, katero je bilo opazovati na shodu na starem strelišču ter pozneje na našem shodu. Da je bil shod še popolnejši, posetil ga je tudi delavski prijatelj dr. Janez Evangelist Krek; sicer se je pa že preteklo leto enkrat izrazil, da je med njim in društvom medsebojno zaupanje izginilo, to pa zaradi tega, ker je sklicalo društvo neki shod, brez da bi njega povabilo. Zborovalkam na čelo se je postavil občeznani politični poštenjak šmirer Lojze iz tobačne tovarne, ki zajema Krekove modrosti z veliko žlico.

Navzočih je bilo tudi par moških, kateri so zadovoljni, ako le vidijo črno suknjo, ter nekaj stalnih gostov «Vodnikovega hrama». Za shod so se izdala tudi posebna vabila, na katerih je bilo m. dr. tudi z debelimi črkami tiskano: «Vstop je nečlanom strogo prepovedan. S tem so klerikalci zopet pokazali, koliko poguma imajo za javne shode. A umevno je, da zborujejo le za zaprtimi durmi, ker se *morajo* javnosti bati. To dokazuje že revizijsko poročilo. Poročevalka nadzorništva je sicer dejala, da je našla «vse v redu»; rekla je pa tudi, da ne sme zamolčati da je licenca za eno veselico dvakrat zaračunana oz. vknjižena ter da si je predsednik svojelastno sedem kron vzel, brez da bi podal račun. To poročilo je seveda navzoče odbornice in odbornike precej zbadalo, pa vendar so bili tako pogumni, da so čez celo zadevo junaško — molčali. Celo sam šmirer Lojze ni mogel dati nobenega pojasnila, v katero bisago je ta denar izginil. Zanimivo je pa tudi stališče, katerega so zavzele napram temu dejstvu navzoče tercijalke. Mesto da bi resno zahtevale obračun svojega denarja, kričale so v svetem navdušenju: «Me vam ves denar zaupamo, denite ga kamor hočete, saj ste pošteni! «Res, čudno vzgaja Krek svoje ovčice in čudne narove imajo ti ljudje o poštenju. Najzanimivejši prizori so se pa med volitvijo odbora vršili. Nastal je grozen vrišč, tako da končno nikdo ni vedel, kdo je pravzaprav v odbor izvoljen. Na večino ali manjšino se tukaj sploh ni gledalo. Le krik se je čul: ne, ne, ne maramo, ne maramo, živijo, živijo..... Da dr. Janez Krek ni prišel na shod z namenom, delavstvu kaj pametnega in koristnega povedati, to je ob sebi umevno. Hujskal in ščuval je le proti zavednemu delavstvu v Ljubljani in pri tem lagal, da se je kar kadilo. Priznal je sicer, da v društvu ne vlada več nekdanje zaupanje, a povedal obenem, da v Ljubljani ni druzega društva, ki bi imelo denar in bilo brez dolga. No, gospod Janez, mi Vam privoščimo to veselje, a spominjamo Vas le na «Gospodarsko zvezo», katere predsednik ste, na stavbeno društvo, ki tudi ni ravno brez dolgov itd. Končno se je razjezil Krek še enkrat nad ljubljanskimi zavednimi delavci, pred katerimi je moral iz starega strelišča pobegniti kakor šolarski pobič. Verujemo, da mu ni bilo prav, ko je delavstvo pokazalo, da nima ničesar opraviti s farško gospodo, da si hoče ustvariti svoje lastne organizacije in nadaljevati svoj boj proti nazadnjaštvu. Izdajalec železničarjev naj le kriči in vpije po zakotnih shodih, pomagalo mu ne bode. Tako je končal ta občni zbor kot smešna komedija pomilovanja vrednih katoliških «kašperlov».

Nabrežinsko delavstvo deluje tudi že precej časa za zadrugo, ki se bode kmalu uresničila. Sodrugi v Nabrežini naj pridno pristopajo in svoje doneske redno uplačujejo! Tako bode kmalu toliko članov, da se otvori prodajalno.

Sodrugom zadružničarjem v sv. Križu priporoča vodstvo «Tržaških Delavskih Zadrug», da naj nakupujejo blago v ulici Belvedere, ki je blizo postaje. Obenem pa naj delujejo, da se pridobi dovolj novih članov, da se uresniči lastno prodajalno v sv. Križu.

In še enkrat trbovljska pravica. V štev. 37. našega lista smo objavili izjavo g. Kinka, s katero obžaluje psovanje na organizacijo in zaupnike. Iz te zadeviče je narasla — afera. 10. p. m. je prišel orožniški vodja ob $^1/_2$12. uri ponoči v Kinkovo stanovanje, seveda «v imenu zakona». Kink mu je moral izročiti pismo, s katerim se ga je vabilo k Lisjaku in potrdilo plačanih denarjev za inzerat. Potem se je napravilo ovadbo na sodišče v Laškem trgu, češ, sodrugi Mlakar, Kogovšek in Kopač so to izjavo *izsilili!* Omenjeni sodrugi se imajo zagovarjati radi tega zločina! Pravica, hčerka božja, kje oh kje se skrivaš?

Zmaga organizacije. Poročali smo o brezvestnem početju pri družbi «Riunione Adriatica di Sicurtà». Odločen nastop organiziranih zavarovalnih uradnikov je imel polen uspeh. Družba je izjavila, da nima nič proti organizaciji in jo s tem pripoznala. Tako se prisili vsacega še tako ekstremnega kapitalisti, ako je delavstvo solidarno.

Kulturna slikica. Na Dunaju se je l. 1903. vsled lakote, mrazu ali bede 228 oseb nezavestno zgrudilo. 228 oseb je torej v pravem zmislu besede od lakote onemoglo. Naj živi krščanska, kapitalistična družba!

Galerija madjarskih poštenjakov. Znano je, da so širokoustni madžaronski politiki dostikrat čisto navadni sleparji in pustolovci. To dokazuje tudi sledeča — galerija: 1. *Sleparji:* Posl. Ugron Gabrijel je zasledovan radi sleparske kride; osleparil je prvo hranilnico za 200.000 K. Ludovik Csavolszky je tožen radi poneverjenja; shranil je 17.000 gold. nekega znanca in porabil denar za-se. Pavel Nessi je defravdiral 604.000 K. Bela Jankoviča tožita dva juvelirja radi sleparije. Valentina Eötvösa tožijo radi ponerejanja menjic v v vrednosti 7200 K, radi sleparije za 12.000 K in za 10.000 K. — 2. *Sleparski in hazarski igralci.* Nikolaj pl. Szemere je «zaslužil» pri igri v Jockeyklubu 1 miljon kron. Jurij Sacellary je osleparil pri igri za 302.000 K. — 3. *Oderuhi.* Pavel Eremits je odiral v komitatu Torontal vse kmete. Po navadi je posojal denar po 80 do 120%. Marsikateri kmet je dobil 60 gold. in izgubil hišo in posest. Mož je bil že 2 leti radi sleparije v ječi. Zadnjič sta ubila dva kmeta to pestijo. — Vsi ti gospodje so le veliki, pomembnejši junaki. In vsi so poslanci, zastopniki naroda, svet se jim klanja in pod zaščitom vlade — sleparijo naprej.

„Moja država ni od tega sveta“. Tako je dejal bosonogi sin nazarenskega mizarja pred skoraj 200 leti. In danes? Preglejmo le sledeče številke cerkvenega bogastva na Ogrskem: Najpomembnejše nadškofije in škofije posedujejo: Gran 8,759.670, Kalocsa 6,526 530, Zagreb 3,198 540 Csanad 2,121.250, Karlovec 1,878 230, Veliki Vardajn 5 337.110, Weitzen 2,280.270, Veszprim 4,421 540, Djakovo 2,105 266 itd. najvažnejši stolni kapitli imajo premoženja Gran 4,433.334, Erlav 4,725.507, Veliki Vardajn 4,217.846, Zagreb 4,243 990; najpomembnejše abtije skupaj 922.313 K, probstije 1,911.648 K, redovi pa skupno 15,809 019 K. Skupna vrednost naštetega cerkvenega premoženja obsega torej **107 milijonov in 390.139 K.** Wekerle pa trdi, da obsega to le 2/5 celotnega premoženja, ki tvori torej **čez 250 milj.** Ne nabirajte zakladov!

Delavska liga proti jetiki se je uresničila v Algierju, kakor poroča to «Dèpeche algerienne». Najprve hoče «liga» podučavati o nevarnosti tuberkuloze, o nalezljivosti te grozne bolezni itd. Mesto je razdeljeno v okraje; vsak okraj ima odbor delavcev, ki ima preizkavati stanovanja in skrbeti, da pridejo bolniki tako v bolnišnice.

Druga prodajalna! Te dni otvorijo «Tržaške Delavske Zadruge» svojo drugo prodajalno in to v ulici Belvedere štev. 34 (v isti hiši kakor se nahaja kavarna «Trieste»). Z veseljem pozdravljamo ta novi napredek tržaškega delavstva na poti do gospodarske osvoboditve. Skupno delati, skupno uživati, — to je naš cilj in zato je vsaka nova prodajalna čeprav skromen a vendar pomemben korak v kolektivizem. Z otvoritvijo te nove prodajalne je izpolnjena vroča želja v Rojanu, Greti, Skorkoli in na Belvederju bivajočega delavstva. Prepričani smo, da si bode štelo delavstvo v svojo dolžnost, delovati z vsemi mogočimi sredstvi na to, da preskrbi novi prodajalni trdno podlago in ji zagotovi obstanek. Vsakdo naj pristopi, naj agitira za nove člane med družino in sorodniki, med znanci in prijatelji, vsakdo naj sledi izgledu sv. Jakobskih tovarišev, katerih prodajalna je naredila tekom treh mesecev velikanski napredek; promet te prodajalne se je v času obstoja *podvojil.* Naši nasprotniki trgovci kričé in hočejo delavstvo za vsako ceno na svoje limanice ujeti. V to svrho obljubujejo vse mogoče. Delavstvo pa naj vpraša: Kje ste bili doslej z vašimi obljubami?! Zakaj ste bili doslej tako brezobzirni in ste izkoriščali nas in vaše uslužbence? — Nova prodajalna bode odprta od 7. ure zutraj do 7. ure zvečer; uslužbeni imajo po vrsti tri ure počitka za kosilo; ob nedeljah se odpre prodajalna med 8. in 11. uro dopoldne. Vsaka dobra gospodinja bode imela dovolj časa za nakupavanje med dnevom. Mi moramo dati trgovcem izgled, da se zamore izvršiti delo v krajšem času, da tudi trgovski proletarec uživa kako prosto uro, kèr tudi on ni suženj temveč polnovreden človek! Za nakupavanje v prodajalni «Tržaških Delavskih Zadrug» zadostuje izkaznica. Knjižice služijo le za vknjiževanje dividendov ter za hranilne vloge. Nakupava se pa le v gotovem denarju. Za vsak nakup ima član zahtevati kontrolne marke, katere se hrani do konca leta in bi služijo v svrho odmere dividendov. Kadar se nabere malih mark za 20 K, se jih lahko zamenja v prodajalni za veliko marko. V prodajalni je napravljena posebna kaseta za pritožbe. Vsak zadružnik se lahko pritoži, ako ne bi bil zadovoljen z blagom ali v slučaju drugih neprijetnosti. Te pritožbe pregleda komisija in v slučaju opravičenosti uredi potrebne korake. Nove člane se sprejema in upisuje v prodajalni (ulica Belvedere 34), v prvi prodajalni (ulica dell' Istria) ter v društveni pisarni (ulica Boschetto 5). Kdor hoče postati član, mora plačati 50 vin. delavski zvezi «Delavski Dom», 1 K na račun prispevka 10 K, 20 vin. za knjižico. Na delo torej, tovariši in sodrugi, kajti le v edinosti si priborimo boljše življenje!

Razsodilo. Pr. IX/43/4/2. V Imenu Njegovega Veličanstva Cesarja! C. k. deželno sodišče v Trstu, kot sodišče v tiskovnih zadevah, odločivši na zaprošbo c. kr. državnega pravdništva z dnè 27./2./04. St. 44/4/1 izreka:

1. Vsebina članka «Cesarjevo priznanje», uvrščenega v časniku «Delavec Rdeči Prapor» z dnè 26./2./04. št. 9, ima vse objektivne znake hudodelstva po § 63. k. z.

2. Potrjuje se uže uvedeno zaplenjenje imenovane tiskovine, prepoveduje se daljno razširjanje iste in ukazuje se uničenje nabranih eksemplarov in istih ki imajo se nabrati kakor hitro postane navzoči odlok pravomočen.

Trst, dne 29./2. 1904.

(Podpis nečitljiv).

«Predstavljajmo si, da se je pripravilo zadostno število socialističnih zastopnikov v državi in občini potom dolgoletnega pozitivnega sodelovanja na ureditev najvažnejših upravnih vprašanj; mislimo si nadalje, da je pretežna večina mezdnih delavcev v bojevnih društvih združena, da ima izzidano preskrbovanje brezposelnih in dobro napolnjene stavkine blagajne; predstavljajmo si, da se nahajajo v vseh industrijskih središčih močna konzumna društva, ki so potegnila na-se v zvezi s kmetskimi zadrugami prodajo in produkcijo delavstvu potrebnih življenskih sredstev; mislimo si nadalje, da je omejen absolutizem hišnih posetnikov potom močnih zvez najemnikov in zadružnih stanovišč; mislimo si nadalje, da je predelana armada s socialističnim duhom, tako da se ne da več porabiti proti „notranjemu sovražniku“; — potem zamore uresničiti delavstvo svetovno krizo z lastnimi močmi. Ta kriza bi nosila ime: generalni štrajk».

Ladislav Gumplowicz.

KRONIKA UBOGEGA VRAGA

Izlet na Rusko. Slovenski rusofili so reveži, brez šale, pomilovanja vredni reveži.. S tako velikanskim navdušenjem se zavzemajo za brate Ruse, za «miroljubnega» carja-batjuško, za sveto, krasno Rusijo! Zadnjič šele je napisal sicer liberalni «Slovenski Narod» trditev, da vlada pravzaprav v Rusiji ista

prostost, isti demokratizem, kakor v evropskih državah. Navdušenje je z eno besedo kolosalno in pesnik Antonin Aškerc je eden najbolj navdušenih zagovornikov tega vseslovanskega navdušenja. Ubogi Aškerc! Napravil je par izletov v Rusijo in utise tega potovanja je napisal v svoji knjigi «Dva izleta v Rusijo». A glej, — komaj je napravila ta pohlevna knjižica svoj izlet v Rusijo, ko so napisali ruski «svobodomiselni» bratje cenzorji besedico «defendu» (prepovedano!) na ovitek. Res, to je smola! Navdušeni izrodek navdušenega prijatelja in zagovornika Rusov konfiscirajo ruski rabeljni carizma brez vsacega navdušenja... Mi nismo škodoželjni, a to grozovito blamažo privoščimo našim rusofilskim frazerjem iz polnega srca!

Zakaj morajo Japonci vojno izgubiti? V zadnji «Jugend» objavlja *Cri-Cri* izvleček iz misijonarskega predavanja o Japoncih, kateremu posnemamo: «..Ta narod nima boga. Ko sem Japoncem razjasnil, da pi naroda brez bogov, so mi predrzno kričali: Mi smo vendar tudi narod! Zamanj sem jim razjasnil dokaze božje eksistence; smejali so se in rekli, da je vse to Konfutse že pred 2500 leti zavrnil.. A kaj hočemo? Ako izgube vojsko, postanejo že pobožni, kajti bol uči moliti. In izgubiti morajo vojno. Kajti na ruski strani se toliko moli, — vsak kanon se izproži v božjem imenu, medtem ko Japonci niti na to ne mislijo, da bi prosili božji blagoslov na svoje orožje... To pa je umor in sicer brezbožen umor, in zato bodo Japonci, ki ubijajo svoje bližnje brez božjega blagoslova, vojsko izgubili...»

Humor stavkujočih delavcev. V «Sächsisches Volksblatt» je bilo te dni čitati: «Vsled srečnega rojstva sina se je število stavkujočih za enega pomnožilo. To naznanja z veseljem tkalec L. Günther».

Rusko-japonska vojna.

Izkrcanje Japoncev. Ruska brzojavna agentura poroča 3. t. m.: V Plaksin-zalivu se je izkrcalo 2400 Japoncev brez artilerije in korakalo takoj proti Maoskanu. Mornari a v Vladivostoku, katera je hotela 9. svečana pobegniti v Port Artur, bila pa pregnana, je popolnoma zaprta v pristanu.

Japonski parlament je sklican za 13. t. m. Naloga mu je, povišati davke za 70 milj. yenov.

Odgovor Japonske. Politična korespondenca objavlja odgovor Japonske na ruska očitanja. Miroljubnost Rusije označijo njene vojne priprave.

Niutivang se zapušča. Reuterjeva pisarna poroča 4. t. m., da se v Niutivangu vse na odhod pripravlja, ker se pričakuje Japonce.

Izkrcavanje Japoncev na Koreji. Agence Havas poroča 4. t. m. Izkrcavanje Japoncev v Tremulpi se je ostavilo. Najpomembnejši pristan za izkrcavanje Japoncev je baje Tšinampo. Tam je baje že 15000 Japoncev izkrcanih, ki so korakali proti Pjöngjangu.

Načrt Japoncev. Daily Telegraf poroča 4. t. m. iz Tsifu: Japonci hočejo baje Port Artur blokirati, v spomladi pokrajine Daljnji zasesti nadalje proti Söulu operirati in železnico prerezati ter Vladivostok bombardirati. V Liaotmigu pričakujejo kitajsko vstajo.

Proklamacija revolucionarnih delavcev. Revolucionarna „Zveza" v Odesi je izdala proklamacijo o vojni.

Bombardiranje Vladivostoka. Ruska brzojavna agentura poroča 6. t. m.: Danes se je približalo 5 pancerskih ladij in 2 križarici Vladivostoku. Japonci so bili 8 vrst od Vladivostaka oddaljeni in so pričeli bombardiranje, ki je trajalo 1 uro. Baje ni nikakoršne škode povzročilo.

Port Artur. Iz tega pristana se poroča, da je vse mirno.

Socialni pregled

Koliko dobička vleče država iz soli? Poslanec sodrug Rieger je objavil zanimivo študijo «Produkcija soli v Avstriji», kateri posnemamo sledeče podatke: L. 1904. je proračunjena skupna produkcija 4,045.000 metr. centov soli; v Hallstadtu se bode pridobilo 340.000, v Išlu 286.000, Ebensee 640.000, Ausic 215.000, Hallein 268.700, Hall 163.300, Wielizka 888.500, Bohnia 186.000, Kakusz 140.500, Stebnik 110.000, primorske dežele pa 345.000 morske soli. Troški za to produkcijo bodo znašali skupno 9,750.000 K. Dohodki oz. dobički pa znašajo skupno 46,315.000 K. Jedilna sol prinaša 42,490 700 K. Mi vidimo torej, kako kolosalne dobičke dobiva vlada iz soli, katera spada ravno med najpomemnejša življenska sredstva.

Ministerialna naredba proti rudarski gljistavosti se je izdala pred kratkim in se glasi: «Kakor je raznim poročilam posneti, zbolijo na črvni bolezni izključno rudarji, ki so preje na Ogrskem delali. Rudarska glavarstva naj se torej na to dejstvo ozirajo in naj priporočajo rudokopom, da sprejmejo rudarje, ki so delali med zadnjimi petimi leti na Ogrskem, le po zdravniški preizkavi» — Ta naredba je seveda jako brezpomembna, ker ne garantira ničesar. Revirski uradi v Falkenavu, Briksu, Ljubnu, Gradcu in Moravski Ostravi so izdali posebne naredbe proti razširjenju te grozne bolezni. Ti predpisi so pa v vsakem okraju drugačni. V večini revirjev pa sploh ni nobenih predpisov. Strokovnjak dr. Tenholt pravi, da je najboljše sredstvo proti črvni bolezni — čednost. Proti umazanosti, proti površnosti in lahkomiseljnosti rudokopskih vodstev bi morala vlada nastopiti!

Prvi uspeh mizarjev v Pragi. Kakor znano, stoje praški mizarji v velikanskem boju s svojimi gospodarji. Zdaj so dosegli prvi uspeh. Največja tvrdka (Baumgarter) je kapitulirala pred solidarnimi delavci in priznala, 1. deveturni delavnik, 2 zvišanje plače za 20%, 3. čas odpusta 8 dni, 4. da se zaupniki organizacije ne odpustijo, 5 da se reši prepire potom zaupnika organizacije in gospodarja, 6. da se ne sprejme stavkolomce drugih tvrdk, 7. da se sprejme vse izključene delavce, 8. da se potega tvrdka za konec celotnega boja v Pragi. Ta zmaga je torej velikanskega pomena.

Zveza knjigovezov je štela 1. prosinca 1903. skupno 696 možkih in 321 ženskih članov; 31. decembra 1903. pa 800 moških in 334 ženskih. Skupni dohodki zveze so znašali 31.379 K; za breposelno podporo se je izdalo 4503 K ter 1553 K, za ženske 772 K, za odpotovalno podporo 88 K, za potovalno podporo 236 K, za lokalno pot. podp. 82 K, za izredne podpore 5255 K, za starostni sklad 3576 K. Skupno se je izdalo za podpore 16 885 K, za izobražbo 4285 K, za upravo 4806 K. Organizacija ima saldo 4.013 K.

Stavke leta 1903. Uradna «Sociale Rundschau» objavlja statistiko stavk preteklega leta. V splošnem se je vršilo v Avstriji preteklo leto 287 stavk, katerih se je udeležilo 43 297 oseb, to je 63·9%. Niti ena tretjina stavk ni končala brezuspešno. Največ stavk so uprizorili rudarji (41), stavbinski delavci (31), lesni delavci (34) tekstilni (41) 56 stavk je končalo s popolno zmago, 122 delome zmagovito, 94 brezuspešno.

Deseti kongres švedskih zidarjev se je vršil prosinca meseca v Stockholmu. Poročilu posnemamo, da ima organizacija švedskih zidarjev 50 podružnic in skupno 2873 članov. Na podpori za ostale udove in sirote je izplačala zveza 24 862 K. Rezervni sklad znaša 7247 K. Promet zveze je dosegel 166.195 K. Prispevek se je določil na 80 öre na mesec (1 öre je 1·5 h). Rezervni sklad se bode zvišal do l. 1905. na 20.000 Kron (30.000 K). Podpora za stavke z 10 kroni na teden ter 50 öre za vsakega nepreskrbljenega otroka. Ob slučaju smrti se izplača svoto 250 kron.

Zveza stavbinskih delavcev avstrijskih je objavila svoje računsko poročilo za l. 1903., kateremu posnemamo: Zveza ima skupno 82 podružnic. V preteklem letu se je plačalo skupno 6362 pristopnin, 133.468 prispevkov I., 21.450 prispevkov II. in 4.104 prispevkov III. razreda. Zvezi se je uposlalo za rezervni sklad 2924 K, za strokovno komisijo 1120 K, za strokovni list 3771 K, za zvezo samo 13 347, skupno okroglo 21.100 K. Skupni saldo podružnic od l. 1902. je znašal 4063 K. skupni dohodki 37.355 K, izdatki 34 385 K, saldo od l. 1903. pa 7033 K. Poleg tega pripada zvezi še 8 splošnih društev. Goriška podružnica je vplačala 211 pristopnin, ljubljanska 47, splitska 95, tržaška 479, zadarska 77. Goriška podružnica je dobila 3473 doneskov in je uposlala zvezi 425 K; imela je 889 K dohodkov in 693 K izdatkov. Ljubljanska podružnica je uposlala zvezi 97 K, imela 357 K dohodkov in 210 K izdatkov. Tržaška je poslala centrali 2251 K, imela dohodkov 4874 in izdatkov 4894. Tržaška podužnica je poslala centrali največjo svoto in je sploh najpomembnejša podružnica.

Delavska pekarija v Ustju (produktivna zadruga) je imela l. 1903. čistega dobička za 12.095 K 51 vin. Ta dobiček se je razdelil sledeče: 10% skupnemu osobju to je 1209 K 55 h, raznim delavskim organizacijam kot subvencije 1100 K, društvu rekonvalescentov v Ustju 300 K, javni knjižnici v Ustju 50 K, društvu za ustanovitev bolnišnice za jetiko 200 K, 2% dividendo članom 2446 K 81 h, penzijskemu zakladu 1000 K, rezervnemu zakladu 5189 K 15 h. — Iz teh številk je razvidno, koliko zamore dobra delavska kooperativa napraviti.

Obrčo konzumno društvo v Zagorju ob Savi je imelo 28. p. m. svoj redni občni zbor, na katerem se je podalo sledeče poročilo: *Dohodki:* Ostanek v blagajni 1. prosinca 1903. K 637·87 h, na blagajnični konto vplačalo K 306, dividende vpisalo na delež 368 K 15 h, rezervni delež: na blagajnični konto K 56, od čistega dobička vpisalo 669 K 02 h, hranilne vloge: na blagajnični konto K 120, neizplačane obresti 35 K 93 h, kavcije: neizplačane obresti 28 K 11 h, dolg za blago od lanskega leta 8234 K 31 h, za prodano blago 97.724 K 13 h, skonto in povrnjena prevoznina 1154 K 29 h, za prodano orodje K 13, skupni dohodki znašajo torej K 109 347 K 71 h. *Izdatki:* plača poslov in predstojništva K 3117, bolniška blagajna in pristojbine K 186.02 h, stanarina K 624, poštnina in kurjava 207 K 63 h, tiskovine K 49 28, pridobitni davek K 965·88 h, obresti K 64·04 h, nakupljeno orodje K 94·60, užitni davek K 1444·57 h, dividende za lani K 3115·87 h, za prvo polovico letos K 2932·08 h, na društveni delež vpisalo K 368·15, na rezervni delež K 669·02, voznina in carina K 1171·20 h, blaga nakupilo za 92.464 K 92 h, hranilnih vlog izplačalo K 97·81 h, društvene deleže izplačalo K 565·08; skupni izdatki znašajo torej 108·137 K 15 h, ostane gotovine v blagajni K 1210·66 h. — Zanimiv je tudi proračun o dobičku in izgubi, ki kaže sledečo sliko: *Prejemki:* blaga prodalo 97·724 K 13 h, dolg sprejel 8234 K 31 h, blaga v zalogi po nakupni ceni 15.138 K 57 h, tirjatve za blago 9501 K 59 h, dolg na blagu 2143 K 33 h, povrnjena prevoznina in skonto 1154 K 29 h, torej skupno K 133 896·22; *izgube:* blaga v zalogi K 13.987·11 h, blaga nakupilo K 92 464·92 h, tirjatve 8247 K 96 h, voznina in carina K 1171·20 h, užitni davek K 1444·57 h, dolg na blagu koncem leta 3097 K 35 h, kosmati dobiček znaša torej 13.483 K 11 h. — Pri odpisu upravnih stroškov in pridobitnega davka se je pojavil čisti dobiček K 8134·43. — Društveno stanje koncem l. 1903. je znašalo: *Imetje:* gotovina 1210 K 66 h, vrednost orodja 522 K 27 h, tirjatve za blago 9501 K 59 h, vrednost blaga po nakupni ceni 15.138 K 57 h, skupaj torej 26 373 K 09 h; *dolgovi:* hranilni vloge 914 K 42 h, društveni delež 10.018 K 65 h, rezervni delež 6886 K 49 h, kavcija 724 K 32 h, dolg na blagu 3097 K 35 h, torej čisti dobiček 4731 K 86 h. — Društvo je imelo 1. prosinca 1903. skupno 284 članov, koncem leta pa 293 članov. Kakor je razvidno iz teh številk, napreduje društvo prav lepo.

Steklarski delavci pozor! Steklarski delavci v Calle Val d'Essa na Toskanskem stavkajo že čez 2 meseca. Tvrdka je izposlala tudi v slovenske kraje svoje agente, da pridobijo stavkolomce. Torej pozor!

Zidarsko gibanje na Dunaju. Dunajski stavbinski delavci so stopili v mezdno gibanje. Mojstri in delodajalci so izdelali vsled tega minimalni mezdni tarif, ki določa te-le plače: za zidarje 3 K 60 h dnevno, za «geristerje» 3 K, za moške pomagače 2 K 40 h, za mla-

dostne 1 K 60 h, za ženske 1 K 80 h, za učence v 1. letu 1 K 60 h, v 2. letu 1 K 80 h, v 3. letu 2 K 20 h. Zidarji so sprejeli ta tarif za sedaj, ako se uredi tudi tarifno komisijo itd. Vsekakor traja gibanje nadalje. Slovenski zidarji, pozor, ker vsak hip zamore izbruhniti boj!

Stavka tobačnih delavk v Benetkah je končala te dni z velikimi uspehi delavstva. Ako bi beneške delavke ne zmagale, bi uprizorili vsi tobačni delavci Italije generalni štrajk.

Splošna stavka sobnih slikarjev je pričela v Budimpešti. Stavka okroglo 1500 delavcev. Pozor, sobni slikarji!

Dopisi

Trbovlje, marcija 1904. — Oprosti nam, cenjeno uredništvo, da smo danes v Trbovljah tako nervozni, da ti ne damo miru. A to ni čudno. Znano je vseobče, da so prihajali ravno od preslavne premogokopne družbe v Trbovljah doslej najmiroljubnejši in najpohlevnejši rudarji; znani Terpotic in zloglasni ravnatelj Draš sta jih zatirala in tiščala ob tla, da dolgo niso prišli do pravega spoznanja in ločili dobrega od slabega semena. A «svaka sila do vremena» pravi sosed Hrvat. Tako je prišel tudi trbovljski rudar do izpoznanja. Ni še dolgo, odkar smo poročali, da ima podružnica «Unije» avstrijskih rudarjev v Trbovljah 1000 rudarjev organiziranih. Danes, ko pišemo te vrstice, zabeležimo z veseljem dejstvo, da ima že **1126 članov** združenih v organizaciji. Z veseljem nas to navdušuje, kar vidimo, da niso bile težke žrtve zamànj. Za te uspehe pa čestitamo v prvi vrsti — ravnatelju Drašu, ker nas sili on v organizacijo. Draš je jako dobra, sladka dušica, — poglejmo le slučaj, ki se je zgodil pretečeni teden. Dne 1. sušca so se, kakor vedno, delavcem odločili posla in okraji. I. Jakopiću se je določilo, da bode zvonar pri rovu, iz katerega se odvaža premog. Delavca Valentina Paulića se je določilo za rezervnega delavca, ki ima služiti le za izvenredna dela. Imenovana delavca sta se podala isti večer k delu v rov. Ko je šel delavec Paulić iz čakalnice, mu ukaže paznik Jesih svojelastno, naj se poda k rovu za zvonarja, kjer bode uposlen. Paulić je ubogal in se podal na določeno mesto. Tam pa je našel že Jakopića, ki je opravljal za ta mesec mu določeno delo. Jakopić je šel vsled tega nazaj, da se poda na svoje mesto kot rezervni delavec in počaka paznika. Jesih je prišel in ukazal Pauliću, naj se poda takoj na Jakopićevo mesto. Zdaj mu je Paulić odgovoril, da ni tega dolžan storiti, ker je bil Jakopić pri čitanju za zvonarja določen; tudi spravlja Jakopić že to delo. Ne-to pošlje Jesih delavca domu, češ da druzega posla nima. Drugi večer pride zopet rudar Paulič na delo. Odpošlje se ga pa zopet domu, češ, včeraj nisi hotel delati, danes te pa ne pustimo. 3. sušca se poda delavec k ravnatelju, da mu naznani vse to. Ker pa ravnatelj o celi zadevi niti najmanjšega poročila ni imel, odslovi delavca. Trbovljski pazniki so še kot delavci podkupavali, denuncirali in umazavali svoje tovariše; tako so prišli naprej in tako delajo še danes. Vedno povprašujejo, kdo deluje za organizacijo, da bi mu potem škodovali, ga šikanirali in zasramovali. Tak je slučaj Paulić. Ravnatelju je poročal paznik Jesih, da se Paulić odločno zoperstavljal in ni hotel prevzeti mu odkazanega dela!! Imenovani delavec se je obrnil vsled tega na odbornike rudarske zadruge, da posredujejo. Ravnatelj bi moral izpoznati, da je bilo paznikovo postopanje strankarsko in nizko. Nekateri delegatje zadruge so se podali z omenjenim delavcem in pričo k ravnatelju; a Draš ni slišal na posredovanje odbornikov, temveč le kakor sultan trdil, da mora delavec opraviti dela, kadšno in brutalno? Ako se «hauerju» odkaže delo za voznika, potem mora to storiti. Drugače se ga opsuje, — kakor se je delavca Paulića imenovalo večkrat «šmrkavca». Končno je ostalo pri koraku, da se delavca odslovi; ako odbornikom ni prav, se pa naj pritožijo na rudniški urad. Komentirali ne bodemo to postopanje. Javnost naj sodi sama o temu početju ravnatelja in njegovih priganjačov. Gospod Draš, le takoj naprej, — končno žetev bode naša! Slavno c. k. rudniško oblast pa vprašamo, ali je popolnoma brez vsacega upliva? Ali službeni red ne velja za Draša e tutti quanti? Ako bi se delavec tudi res pregrešil zoper § 29, bi bil kaznovati le z globo od 50 kr. do 2 gold., ne pa z odpustom. Prihodnjič poročamo več in prosimo uredništvo, naj nam prihrani posebno rubriko za trbovljske novice. Govoriti imamo veliko!

Rdeča straža.

Iz Prage 8. 3. 904 — Ne pišem zato, da sploh pišem, ne — sedanje razmere tu v Pragi me naravnost silijo v to. Živimo v znamenju vojaških bajonetov. Kako je k temu prišlo? Stvar je taka-le: mestnemu svétu je v glavo padlo, da se mora tudi on pomoliti k Bogu vsemogočnemu za srečno zmago ruskemu orožju, da mora tudi on izraziti svoje simpatije, — ne toliko zatiranemu in usužnjenemu narodu ruskemu, s katerim sočuvstvujemo iz polne duše mi, — temveč ruskemu carizmu, azijatskemu despotizmu, in to zato, ker je ta barbarizem slovanski. Dne 21. 2. torej je bila v ruski pravoslavni cerkvi slavnostna bogoslužba za zmago orožju ruskemu in mestni svet praški z županom Srbom na čelu se je podal v paradni obleki v cerkev. No, ljudstvo ima rado komedijo — panem et circenses, so vpili že Rimljani — in zbralo se je pred cerkvijo kakih 20.000 ljudij, med njimi tudi mnogo „naprednih" visokošolcev, in dajali so duška svojemu navdušenju za carja-batjuško v nasilstvu proti dijakom, ki niso hoteli prav soglašati s proslavo barbarskega imperijalizma. Po maši je drla cela ta množica na „Prikope", praški korzo ter tam napadla par nemških „buršev", kojih naglavni greh je ta, da so si drznili s svojmi čepicami „onečaščati slovanski značaj Prage".

Drugo nedeljo bi se bila cela ta tragi komična scena „na Prikopě" skoro ponavljala, ko bi tega ne bila v času preprečila policija. Socialni demokratje, ki so imeli na ta dan protestni shod proti komedijam prejšne nedelje, so se narodnosocijalni bandi previdno izognili ter pokazali, da jih ljudje a la Klofač ne morejo izzivati.

Zadnjo nedeljo pa so se demonstracije ponavljale v obsegu, ki bi ga jaz vsaj ne bil pričakoval. Policiji je moralo priti na pomoč vojaštvo z golimi bajoneti, da je razgnalo demonstrante; resnejših nasledkov ni bilo, le okoli 70 oseb je aretiranih. To vse se godi v „zlati slovanski mamici Pragi" leta 1904 po Kr. Vse spominja na leto 1897, in kdo ve, kaj še pride. situacija je resna.

Zdaj se pa prašajmo, kje tiči *pravi* vzrok tem žalostnim dogodkom v kraljevem glavnem mestu? Odgovor: v zavoženi, korumpirani mladočeški politiki, ki je zastrupila vse javno življenje češko. Eklatanten slučaj: Kraljevi gradec; tam je prodrl pri zadnjih volitvah proti trem združenim strankam češkim s pomočjo cekinov grof Sternberg, pustolovec, človek, ki je na eni strani proti češkemu historičnemu pravu, na drugi proti splošni in enaki volilni pravici, torej v opoziciji proti vsem strankam češkim. Da bi odvrnili poglede češke javnosti od Kraljevega Gradca, da bi spet rehabilitirali svojo polomljeno popularnost, zagnali so „Nàrodni listy" in z njimi zloglasna „Nàrodni politika" ter sploh vse patriotično časopisje krik proti nemškim buršom, katerih največji in neodpustljivi greh je ta, da si upajo biti Nemci in da tega niti ne prikrivajo. Zdaj po šestih letih, — tako dolgo namreč je „Buml" buršev že v navadi, — zdaj šele smo zvedeli od „Narodnih listov" in od gospoda Klofača et cons., da je buml nemških buršev neraslišana „provokace", torej „Naj nad burše", „pobijte jih" i. t. d. v vseh možnih variacijah. Kratkovidna mladočeška politika ne vidi, da take demonstracije napeljeje edino le vodo na mlin Nemcem in vladi Žalostno je, da pri tem „kulturnem" delu pomaga tudi velik del češkega „narodno-naprednega" dijaštva; da gotovi tukajšni slovenski dijaki ne izpuste tako ugodne prilike k tako povzvišenemu „narodnemu delu, tega mi pač ni treba posebej omenjati. Kako je že dejal rektor univerze Stronhal? „Ulica in študentom najvišjega učilišča znanstvenega mesto za manifestacije!" To naj bi si tudi naši slovenski dijaki prav posebno zapomnili. Za narod se ne dela pred nemškim kazinom v divjih demonstracijah! Izobražuj, reformiraj vsak samega sebe, to je za zdaj naše delo za narod, delo, ki je dijaka vredno! To bo *prava* demonstracija, če pokažemo, da vemo, kaj je narodno delo.

V. Z.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

„März Gedenkschrift" 1904 («Vor zwanzig Jaren»). Letošnji marčni spominski list nemške socialne demokracije v Avstriji je krasen. Prva slika simbolizira na umetniško dovršen način zatiranje mladega soc. gibanja s silo Metternichovega tiranstva. Srednja velika slika pa nam predočuje eno najpomembnejših barikad iz dunajske revolucije. Razven slik posameznih bojevnikov obsega velezanimiv zvezek sledečo literarno vsebino: 1. *Etbin Kristan* «Ein neuer März» (pesen) — 2. *Jakob Reumann* «Märzkundgebungen» — 3. *Etbin Kristan* «Revolutionen einst und jetzt» — 4 «Die Probe» (pesen — 5. «Der 26. Mai 1848» (iz Bachove zgodovine dunajske revolucije) — 6. «Unter dem Ausnahmszustande» — 7. «Aus dr. Kronawetters Erinnerungen» — 8. *E. Bottier* «Blutmenschen» — 9. «Prinz Alois Liechtenstein und der Ausnahmszustand» — 10. *E. Berner* «Von der Gewalt». Cena spisa je 24 h. Naroča se «Wiener Volksbuchhandlung VI. Gumpendorferstr. 18.

DRUŠTVENE VESTI

Tržaške Delavske Zadruge prirede v soboto, 12. marca 1904. ob 8. uri zvečer v Delavskem Domu, ulica Boschetto 5. javen shod s sledečim dnevnim redom: «Otvoritev nove prodajalne Delavskih Zadrug na Belvederju.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Prodajalna klobukov all' OPERAIO

LEOPOLD HROVAT

Gorica, Via Signori 12

Velika zaloga KLOBUKOV vsake vrste

ZADNJE MODE.

Klobuki od 2 K do 3.60 K.

Sprejema se naročbe inpopravil a starih klobukov.

Najnižje cene!

VABILO

Dne 19. marca t. l. priredi podružnica pravovarstvenega in strokovnega društva Spodnja Šiška v gostilni gosp. Tonich-a «pri Kankert-u» v Spod. Šiški

JOŽEFOVO SLAVNOST

združeno z godbo, šaljivo loterijo, šaljivo pošto, korijandoli korzo itd.

Pri tej veselici se bodete predstavljale tudi šaloigre

Stric Jaka

in

Prvič pri fotografu.

Začetek ob 8 uri zvečer.
Vstopnina: 30 vin. za osebo.
Z velepoštovanjem uljudno vabi

Vodstvo.

Tržaške delavske zadruge

Cenilnih

v kroniku — in vinarjih

Anis (Anici)	10 dek	K	—.10
Bakala	1 kilo	„	1.52
Borase za 2 in 4 vin.			
Cedrini	10 dek	„	—.20
Cedrovo sadje s sladkorjem	10 „	„	—.20
Cimet v kosih po	10 „	„	—.40
„ zmeljen	10 „	„	—.30
Čaj rurski	10 „	„	—.80
Čebule po tržnih cenah.			
Česen „ „ „			
Češplje iz Bosne	1 kilo	„	—.64
Drage (razno jed. cvetje)	10 deka	„	—.32
Filetti v skatljicah	1 zaboj	„	— 52
Fidelini najfinejši	1 kilo	„	—.64
Fižol rdeč „ „		„	—.28
„ kok „ „		„	—.32
„ gališki „ „		„	—.32
„ zelen „ „		„	—.26
Finoch o	10 dek	„	—.—
Grah preklan	1 kilo	„	—.64
„ cel odessa „		„	—.36
Gres debelo zmeljen „		„	—.52
„ drobnejši (fino) „		„	—.56
Grozdje (Sultanin) „		„	1.28
„ (Passolina) „		„	—.88
Jesih, fini, rdeč ali beli	1 liter	„	—.24
„ navaden rdeč „		„	—.16
Ječmen domač. „		„	—.24
„ dober	1 kilo	„	—.32
„ boljši „		„	—.40
„ najboljši „		„	—.56
Jajca po tržni ceni.			
Kakao holandski Bensdorp	10 dek	„	—.60
„ „ „ v elegantnih posodah	1 kilo	„	6.—
„ ravno tako	1/8 „	„	1.—
„ „ „ v zavoih	1/8 „	„	—.80
Kava San Salvador posebno fino	1 „	„	2.40
„ „ „ fino	1 „	„	2.16
„ Santos fino	1 „	„	2.—
„ „ srednjo fino	1 „	„	1.84
„ pečena	1 „	„	2.80
„ Frank, ekstra v škatljah	1/2 „	„	—.32
„ Frank v škatljah po	1/2 „	„	—.44
„ „ „ „	1/4 „	„	—.24
„ „ „ „	1/5 „	„	—.20
„ „ „ „	1/10 „	„	—.12
„ „ v paketih po 6 in 12 vin.			
„ „ ekstra „ 7 „ 14 „			
„ „ v tablicah „ 6 vin.			
„ „ v prahu	1 kilo	K	—.48
„ „ ječmenova	1 „	„	—.72
Kimmel po 10 deka		„	—.12
Konoplje 1 kilo		„	—.40
Koruza izbrana „		„	—.24
„ (cinquantino) „		„	—.20
Kokošja hrana „		„	—.20
Krompir „		„	—.10
Kumare v jesihu „		„	1.44
Leča „		„	—.48
Mandelni sladki I.a „		„	2.24
Maslo kuhano fino	1 kilo	„	2.—
„ sveže naravno „		„	2.40
Mast čista „		„	1.76
Milo čisto, zeleno „		„	—.64
„ belo v koscih po 8 in 16 vin.			
Moka štv. 00 „		„	—.36
„ „ 0 „		„	—.30
« „ 1 „		„	—.28
„ „ 2 „		„	—.26
„ „ 3 „		„	—.24
Koruzna rumena I.a „		„	—.24
„ iz Verone I.a „		„	—.24
« bela in svetla I.a „		„	—.24
„ rumena 2.a „		„	—.20
„ furlanska I.a „		„	—.20
„ Ajdova I.a „		„	—.44
„ „ II.a „		„	—.32
Nageljnovi klinčki „	10 dek.	„	—.36
Nočne luči 1 škatlja „		„	—.06
Olive zelene	1 kilo	„	—.80
Olje navadno	1 liter	„	—.72
„ fino „		„	—.80
Olje najfinejši	1 liter	K	—.88
„ olivno „		„	—.96
Oreh muškatni	1 komad.	„	—.04
Paprika	10 dek	„	—.32
Paradiški jaboljki (pomoro) v konservi	1 kilo	K	1.28
„ v botilji „		„	—.30
Pignole „		„	2.40
Piment	10 deka	„	—.32
Poper črni v zrnjih	1 kilo	„	2.24
„ „ smlen „		„	2.—
„ bel. „		„	3.—
„ s mlen „		„	4.—
Plavina berolinska v krogljah	10 dek	„	—.24
v prahu „		„	—.12
Proso	1 kilo	„	—.32
Ptičja hrana (scagliola) „		„	—.48
Peperoni (zelena paprika) „		„	1.44
Riž italijanski „		„	—.56
„ bolonjski „		„	—.48
„ fini „		„	— 40
„ navadni „		„	—.32
Sveče „zvezda“, 1 zavoj po 1/2 kilo po 4, 5 in 6 kom.		„	—.76
Sveče 1 zavoj po 350 gramov po 5 in 6 komadov „		„	—.56
Sveče „zvezda“ posamezne po 10 12, 14, 16 in 20 vin.			
Sveče „Apolo“, 1 zavoj 1/2 kilo po 5, 6 in 8 komadov „		„	—.88
Sveče „Apolo“ posamezne po 12, 16 in 18 vin.			
Salame furlanske „		„	4.—
„ ogrske „		„	4.80
Salametti „		„	1.76
Sardele	1 komad	„	—.04
Sardine v škatljah po 1/3		„	—.36
„ „ „ „ 1/5		„	—.52
„ „ „ „ 1/4		„	—.68
Sir (parmigiano)	1 kilo	„	2.80
„ „ posebno fini „		„	3.20
„ ovčij „		„	2.—
„ Ementaler „		„	2.40
„ sian „		„	1.06
Skrab riženi sterka za perilo I „		„	—.40
Slanik (arringhe) po 6 in 8 vin.			
Slanina suha	1 kilo	„	1.68
„ domača „		„	1.60
„ kaiserfleisch „		„	2.24
„ trebušna (panzetta) „		„	1.76
Sladkor mehki	1 kilo	„	—.72
„ „ trdi „		„	—.76
„ razdrobljen „		„	—.76
„ v kvadrih „		„	—.76
„ „ mehki „		„	—.76
Soda „		„	—.12
Sol morska „		„	—.22
„ mineralna „		„	—.24
Šokolada mali komadi I.	1 kilo	„	2.24
„ Valerio I. brez aroma zavoji po 1/8		„	—.40
„ „ „ 1/4		„	—.80
„ z vanilijo 1/4		„	—.90
Testuina (lasagne, subiotti, bigoli)	1 kilo	„	—.40
„ finejša „		„	—.48
„ najboljša „		„	—.56
„ napolitanska „		„	—.64
„ „ (makaroni) „		„	—.72
„ z jajci „		„	—.88
„ bolonjska „		„	—.72
„ drobljena „		„	—.32
Užigalice «Rdeči Prapor» in „Lavoratore“ 1 zavoj		„	—.10
Vanilija	1 komad	„	—.20
Voda mineralna Roitsch steklenica		„	—.44
Vošč za obuvala (Biks) v lesenih zabojih za 4, 10 in 20 vin.			
„ za obuvala medeni (metallo) po 4, 8, 16 in 20 vin.			
Zelje	1 kilo	„	—.20
Zenof „		„	2.—

Vino črno organiziranih kmetov iz Splita 1 steklenica za 1 1/2 liter kron 1.02
„ „ „ „ „ „ 1 „ „ 1 „ „ —.68
„ Opollo „ „ „ 1 „ „ 1/4 „ „ —.31
„ „ „ 1 „ „ 1 1/2 „ „ 1.14
Vino belo špečialno, 1/2 l —.60, 1 l. 1.20 — — 1 „ „ 1 „ „ —.76

— za vsako steklenico se mora vložiti 8 vin.

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
ALESSANDRA LEVI-MINZI-JA
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Kavarna „Unione“ - preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Kavarna MIRAMAR
v Trstu

(nasproti postaji južne železnice) se priporoča tržaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mrzle pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tržačkih, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter Zeitung, «Eisenbahner», «Glühlichter», «Simplicissimus» i. t. d. Kavarna je okrbljena z vsemi modernimi uredbami.

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA
GOSTILNA

v ulici S. Giovanni v Trstu. Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na raspolago „Rdeči Prapor,“ »Arbeiter Zeitung» in «Lavoratore.« Prihajajte v Vašo krčmo!

Sodrugi!
Udova PIRJEVECA JAKOBA
V NABREŽINI

priporoča svojo gostilno, v kateri toči izvrstno pristno belo in črno vino, na razpolago so tudi mrzle in tople jedi, vsako uro, po najnižji ceni. Obenem naznanja sodrugom, da je njegov prostorn vrt za prirejenje shodov vedno na razpolago.

Sodrugi in sodrugenje!

Čitajte, razširjajte, naročajte

Naše Zapiske,

edino socialno revijo na Slovenskem.
Naročnina za celo leto 2.80 k.
Posamezni zvezki 24 vin.
Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

Izvrsten okus dobi kava, ako ji primešate

VYDROVE ŽITNE KAVE.

Poskusite! Poštna 5 kg pošiljka 4 K 50 h franco.

Vydrova tovarna žitne kave Praga VIII.

Leto VII. TRST, dne 18. marca 1904. Št. 12.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3. II.

Številka telefona uredništva in upravništva „Rdečega Praporja je: 1570.

Italijansko vseučelišče v Roveredu

Mesece že se diskutira vprašanje italijanskega vseučelišča. Zlasti po surovem nastopu nemških buršov v Inomostu je postalo to vprašanje aktuelno. Značilno za avstrijsko mizerijo je sicer, da so v tej klaverni državi tudi čisto kulturne zadeve predmet šovinistične politike meščanstva vseh narodov. V teoriji prizna tudi najbesnejši narodnjak, da je vseučeliščno vprašanje zgolj kulturne narave. V praksi pa postanejo nemške univerze odvisne od čeških šovinistov, češke univerze od nemških nacionalcev, italijanske od slovanskih in slovenske od italijanskih narodnjakov. V propalosti vsega avstrijskega javnega življenja je postala ta kulturna zadeva otroška žoga v rokah šovinističnih otrok... In slavna vlada sledi strastno temu otroško-barbarskemu vzoru.

Med Italijani, ki so gledè svojega vseučelišča vendar v prvi vrsti interesirani, se je čul le en glas: italijanska univerza mora priti v Trst. Priznati se mora tudi faktično, da je Trst kulturno središče avstrijskega Italijanstva. Trst je kot luka in kot veliko mesto v tesnem kontaktu s kulturnim življenjem, bi podpiral v vsakem oziru izpeljavo predlagane univerze, bi predrugačil lahko svoje bolnišnice v klinike. A vlada ni čula na ta edini glas prizadetega naroda in predlaga univerzo za malo mesto Roveredo. Vzrok temu je v prvi vrsti smešna bojazen pred — iredentom. Italijansko vseučelišče v Trstu bi vzgajalo grozno hudobo iredentizma, pred katero se boje tudi naši vsezaverodomc.sarski narodnjaki... In zato je določila vlada Roveredo.

Mi slovenski socialisti gledamo na celo zadevo iz popolnoma nepristranskega stališča. Princip, katerega smo naglašali svoje dni na shodu za slov. univerzo v Ljubljani, je tudi danes naše vodilno geslo: vsak narod ima pravico do šol in vzgojevališč in vsak narod naj bode kolikor mogoče avtonomen na tem polju. Le več šol v deželo in kmalu morda izgine tudi tisti duh, ki napravi iz kulturnih zadev predmet šovinističnega hujskanja! A vkljub temu moramo tudi naglašati, da se tiče cela stvar vendar boljalimanj — buržoazije. In zato ravno tudi ne razumemo popolnoma, zakaj piše n. p. bratski list «Lavoratore» toliko o tem vprašanju....

Mi Slovenci imamo tudi svoje vseučiliščno vprašanje, ki ima za nas končno življenski interes. Saj univerza ni le «šola» v navadnem zmislu besede, ona je kulturno središče. In kulturno središče tudi avstrijskega Italijanstva ostane prav gotovo in vkljub političnih mej — v Italiji. Nikdar ne more imeti italijanska univerza v Trstu toli pomena za italijanski narod kakor slovenska za slov. narod! A mi slov. socialisti smo celo še bolj ponižni. Mi ne pišemo dosti niti za slov. univerzo, mi zahtevamo le — **ljudske šole!** Stoletni zločin, katerega je napravila avstrijska vlada nad Slovenci, se zrcali značilno v ljudskem šolstvu zlasti v Trstu in Istriji. Tu naj bi Körber — moderno nastopil! Narodu kar je narodnega! Slovencu to kar imajo že drugi! In iz teh vzrokov — to smo hoteli na *vse* strani naglašati! — stojimo hladnokrvni do srca gledè italijanske univerze in smatramo za dolžnost slov. socialistov, da ponavljajo vedno živahneje klic po ljudski šoli!

K. Linhart.

Politični odsevi

V TRSTU, 17. marca 1904.

Dolžnosti dinastije.*) V Podgorci pri Krakovi je imel sodrug Daszinsky od 2000 delavcev obiskano zborovanje, na katerem je govoril gledè dinastije sledeče: «Ljudstvo nosi največji del državnih bremenov. Ljudstvo plača, služi in uboga. Država pa ne sme pozabiti, da ima proti temu ljudstvu tudi svoje dolžnosti. Morda kmalu pride trenutek, ko bodo narodi zahtevali politično obračunjenje od državnih činiteljev. Prvi teh činiteljev, parlament, je popolnoma bankeroten. Drugi pa, dinastija, se ne bode mogla nadalje odtegavati odgovornosti. To je pravzaprav kompliment za dvor; jaz pričakujem, da bode dvor v merodajnem zgodovinskem hipu svojo dolžnost napram ljudstvu izpolnil. Kajti šovinistično meščanstvo je razbilo upravo in parlament. Mi nimamo nič proti temu, ako se pripusti upeljavo splošne volilne pravice popopolnoma revolucionarnemu delu proletariata. **A kakšno ulogo igrajo potem najvišje osebe v državi?** To vprašanje postane lahko aktualno v 100 letih in naša naloga ni, da sufliramo avstrijskemu cesarju državni preobrat. Naša naloga pa je, da vprašamo: **Kaj smatra dinastija za svojo nalogo napram grozni državni krizi?** Kdor ima toliko pravnih privilegov kakor dinastija mora na to vprašanje odgovoriti».

*) G. drž. pravdnik, to notico posnemamo dunajski «Arb. Ztg.». Torej ne plenite!

Državni zbor. *257. seja.* Došla sta dva nujnostna predloga, nekaj drugih predlogov ter 27 interpelacij. Potem je pričelo od obstrukcije zahtevano glasovanje po imenu; med glasovanjem se je prav živahno psovalo. Stein je priporočal češkim poslancem strihnin, Herzog zopet jih je hotel ubiti itd. Potem je pričel novo izvoljeni češki grof Sternberg govoriti Govoril je večinoma o sebi in svoji slavni družini med burnim psovanjem od vseh strani. Iz njegovega govora se je norčeval vsenemški Hofer. Potem sta se opljuvala češki poslanec Stransky in nemški Iro. V takih gostilniških zabavah je končala «seja»...

258. seja. Poslanec Ryba je vložil interpelacijo radi prepovedi Gerhart Hauptmannove knjige «Rose Bernd» in priložil celo knjigo, katero naj bi potem dobesedno prečitali. Predsednik Vetter je to odklonil, Stransky pa je predlagal debato. Tudi to ni predsednik dopustil. Potem je pričela zopet tehnična obstrukcija — osem poimenskih glasovanj itd. Po poročilu grajalnega odseka je «utemeljeval» posl. Kratohvil neki stari «nujnostni» predlog — in ob 6. uri se je «seja» zaključila. Na soboto se je seja nadaljevala. 27 interpelacij se je dobesedno prečitalo. Potem se je pričelo surovo psovanje med češkimi in nemškimi narodnjaki. Razjarjeni kričači so skakali po predsednikovem odru; končno jih je predsednik energično odstranil. Nato je bil znani Wolf tepen. Hotel je starega češkega poslanca Skala napasti, a tovariši so ga vrgli med klopi in tam mu je dal nekdo še brco.... Ko je predsednik par teh gospodov na red poklical, je pričela tehnična obstrukcija, ki je trajala do 4. ure. Potem je odgovoril dr. Körber na interpelacije glede dijaških izgredov. Grozil je z energičnim nastopom proti demonstrantom. Potem je predlagal odsek grajo za poslanca Steina in denuncianta Herzoga. V debati je govoril najprve Mladočeh dr. Kramar. Polemiziral je proti soc. demokratom in dejal, da so pomagali svoje dni nemški obstrukciji. A Ellenbogen mu je zaklical: «Mi smo českim delavcem na Dunaju zborovalno pravico priborili» — in češki poslanci so morali reči, da to tudi priznajo. Po raznih burnih prizorih je prišel sodrug Pernerstorfer do besede. Odgovoril je zlasti na očitanje dr. Kramarja in dejal: Nisem verjel, da bi bil kdo v hiši, katerega bi mogel Stein ali Herzog razžaliti; Herzog je sodnijsko kot brezznačajni individuj stigmatiziran. To sta dva subjekta, ki ne moreta žaliti in zato so Mladočehi sklicali grajalni odsek le v obstrukcijske namene. Mi gotovo nismo tisti, ki bi branili svobodi strank, sredstva opravilnika so vsakemu prosta. Mi stojimo proti sedanji

LISTEK

NOVE MISLI STAREGA TOLSTEGA.

(«Jugend», 1904., 10,70.)

Opazoval sem krasno zahajanje solnca: na eni strani čudovito pozlačeni oblaki, na drugi pa — solnce, krvavo rdeča, žareča plošča. Stal sem ob robu gozda. Svežo žitje je duhtelo. Bil sem veselo razpoložen.

In mislil sem:

Ta svet ni le šala, ni samo svet skušnjave, ni samo prehod v boljši, večni svet; — ne, eden večnih svetov je, lep in krasen in napolnjen z veseljom; in napravimo ga lahko še veselejšega in lepšega in napraviti ga moramo za one, ki žive z nami in za one, ki bodo za nami živeli.

* * *

Vsak nravni in obenem praktični predpis obsega možnost svojega nasprotja napram drugim predpisom, ki izhajajo iz iste temeljne ideje.

Zmernost, — ali pomeni: ne jesti, napraviti se nezmožnega, služiti bližnjemu? Nobene živali ubiti, — ali je to: pustiti se požreti od živali? Ne vina piti, — ali pomeni to: zametavati vino tudi kadar služi kot zdravilo? Hudega ne s hudim povrniti, — ali pomeni to: mirno pripustiti, da umori en človek druzega?

Odkrivanje takih nasprotstev dokazuje le, da se dotični človek noče nravnostnih predpisov držati.

Vedno ista stvar: radi posameznega človeka, kateremu služi vino kot zdravilo, ne prične človeštvo sveti boj proti pijančevanju...

obstrukciji nevtralni kakor l. 1897. Takrat smo se šele v boj umešali, ko se je hotelo zatreti opravilnik in vse stranke manjšine. Mi socialisti nismo nikdar proti pravici kakega naroda nastopili. Mi smo prepričani, da je sedanji državni zbor nezmožen za delo. To čutite tudi Vi! Mi gledamo lahko vsaki eventualiteti v obraz; narodi te države ne bodo ponehali. A neki drugi činitelj ima živ interes, to je hiša Habsburg. Tej bi prišle stvari lahko iz roke in to bi morda gospodi ne bilo prijetno. Pernerstorfer je končal z besedami: Danes ni več to misliti, da bi se ljudje k eni mizi usedli. Danes se mora prt razrezati. Nikdo ne deluje bolj nato, da pride resna kultura v to 300 let slabo vladano državo, kakor mi socialisti! Pernerstorferja je poklical predsednik na red, potem se je nadaljevala «seja» in končala je ob 6. uri. Nadaljevanje seje se je vršilo 14. t. m. Najprve se je prečitalo 24 interpelacij. Po raznih šalah se je sklical zopet grajalni odsek. Potem je vprašal sodrug Rieger, kaj je z reformo tiskovnega zakona. Leto dni je že minulo, odkar se je izročila predloga odseku. Nato se je pričel mali škandalček s Vsenemci, ki so napadli predsednika. In tako je končala seja... Res, veseli smo lahko, da živimo v konstitucijonalni državi s — parlamentom.

Mir v ogrski zbornici. Pred par dnevi še ni nikdo pričakoval rešitev dolgotrajne krize v ogrskem parlamentarnem življenju. Nasprotno, pričakovati smo morali najenergičnejše nadaljevanje odločnega obstrukcijskega boja. Saj je «železna roka» grofa Tisze obstrukcijo iz novega podkurila z nesrečnim predlogom glede predrugačbe opravilnika. Tu se je šlo za obstoj in življensko pravico protivladine manjšine in zato je vsakdo mislil, da bode rabila obstrukcija vsa sredstva proti tej parlamentarni «revoluciji od zgoraj». A prišlo je drugače. Prejšni četrtek je napravila obstrukcija z vlado mir in danes stojimo pred igro najljubeznivejšega prijateljstva vseh ogrskih strank. Vlada je žrtvovala svoj predlog spremembe opravilnika in obstrukcionalne stranke so se podale in votirajo vladi zahtevane predloge. Komedija sama se je zgodila na ta način, da je ostal stari Koloman Thaly iz sedeže in igral z solznatimi očmi ulogo mirovnega angeljna. Tako je dolgotrajna obstrukcija končala. A reči se mora, da so njene pridobitve kolosalne. Dve vladi ste padli v tem boju, mesece dolgo se je zadržalo pobiranje vojaških novincev, velikanske rezultate se je doseglo na polju nacionaliziranja armade, krono se je potisnilo energično nazaj na njeno konstitucionalno mesto. Obstrukcija je premagana, — a pot je odprta novemu razvitku naših sosedov. Ogri so demonstrirali v svojem boju suverenost naroda in pokazali, da je vse odvisno od volje naroda. To je historičnega pomena.

TEDENSKE NOVICE

MARIJA JAMNIK.

Tržaški dnevniki poročajo, da so potegnili ribči v Barkovljah mrtvo truplo naše sodruginje Marije Jamnik iz morja... Grozne, pretresljive so tragedije življenja in srce se nam krči v bolesti ob usodi naše mlade, 25letne, nesrečne sodruginje. Nimamo pravice, da bi se utikali v misterij tega dogodka, — kaj bi tudi razumeli o povodu te nepričakovane smrti? Trpljenje sredi v nerazumnem svetu, hrepenjenje po nedosežni sreči, z veliko dušo malenkostno ulogo igrati, — to ne prenese nobeno ponosno žensko srce.

Marija Jamnik je bila socialistinja iz vse duše. Socializem ji je bil evangelij, ki je odgovarjal na vse probleme. Navadna delavka je vendar izvršila svojo nalogo v našem gibanju. Porodila se je v Zagorju ob Savi iz rudarske družine. A kmalu je zapustila domovje in se podala v svet; zlasti v Trstu se je rada nahajala in v Trstu je tudi končala. Večkrat je skušala uresničiti organizacijo služkinj, kar si ji pa vsled zaostalosti teh delavk ni posrečilo. Naši čitatelji se bodo spominjali dopisov o življenju služkinj, ki so izhajali iz njenega peresa. Zasledovala je naša zdaj mrtva sodruginja soc. gibanje z navdušenjem, čitala vse naše liste in knjige, obiskavale naše shode in konference. Pri zadnjih konferencah Ferrija je bila še navzoča.

In zdaj jo je objelo mrzlo valovje našega morja... Sodrugi, ki so občevali z njo, so opazili zadnje dni neko posebno melanholijo; govorila je rada o smrti, pred katero se ni bala, katera ji je bila le rešitev iz jarma tega trpljenja. A kdo bi si mislil, da bode sama zapustila ta svet, zapustila s smehljajom na milem obrazu!

Nesrečna Marija! Brez slovesa si nas zapustila. Tolikokrat smo govorili v uredništvu o naših ciljih in zdaj Ti je postavila smrt svoj cilj. Spavaj sladko, — težko jemljemo slovo od Tebe, — spavaj mirno in veruj, da ostaneš nepozabljena.

Sedanja vojna, „Edinost“ in mi. Drugi del serije člankov je izšel v 73. številki «Edinosti». Ta list odgovarja na vprašanje: Je-li Japonska res tako uzorna konstitucionalna država, da bi bilo opravičeno toliko navdušenje zanjo? — Rekli smo že v zadnji naši repliki, da operira «Edinost» z napačnimi premisami. Zadnjič nam je «Ed.» dejala, da ne smemo z Japonci simpatizirati, ker simpatizirajo z njimi tudi šovinistični in privilegirani Poljaki. Sedaj zopet nam hoče dokazati, da japonska konstitucija ni tako lepa kakor bi kdo mislil. Naš odgovor je pač lahko kratek. Japonska konstitucija naj bode kakršnakoli, dejstvo je, da napreduje ta državica vidno na vsakem polju, da se razvija v najmodernejšem zmislu, da ima n. p. več ljudskih šol kakor kolosalna Rusija, da ima vsaj nekaj čeprav slabe konstitucije, kar prizna «Edinost» sama, da odpira svoje meje vesoljni kulturi in — kar je tudi važno — da se bori za življenske pogoje, da stoji torej pravica na njeni strani, ako se v vojski sploh sme o pravici govoriti. Vse te trditve smo že omenili in primanjkuje nam prostora, da bi jih natanko utemeljevali; objavili smo nekaj znamenitih, od slovanskih pisateljev izhajajočih člankov, katerih argumenti so doslej neomajeni. In Rusija, kaj je Rusija za nas in kaj nam jo dela tako antipatično? Rusija je absolutna in nima niti tistega slabega konstitucionalizma kot Japonska. Rusija zapira svoje meje evropski kulturi in ima po vseh državah cele regimente policijskih krvnikov, ki branijo uvoz inozemskega časopisja in literature, Rusija pleni celo spise navdušenih njenih zagovornikov (Aškerc!), v Rusiji so prepovedani spisi največjih duhov, Rusija zatira svoje lastne duševne velikane (Tolstoj, Čehov, Gorkij!), Rusija meče tisočere mladih inteligenc v ječe in v Sibirijo, Rusija — carjeva Rusija namreč! — ima Kišinev, Fince, Albaneze na vesti! Ali zadostuje to? Kje ste čitali, da bi Japonska enega svojih kulturonoscev ubila in uničila?... Mi ne bodemo vprašanje pretresavali, ali je upisati vse to na rovaš carja Nikolaja kot osebo. To nas ne zanima. Govori se celo, da je car brezmočna bolna kreatura v rokah svojih krvoločnih svetovalcev, — ali v njegovem imenu se vse to zgodi. Nikolaj ni carizem, a simbol, izraz tega carizma je! Mi hočemo tajnost naših «japonskih simpitij» tržaški «Edinosti» na uho pošepetiti: Mi se podučujemo o Rusiji iz knjig in časopisov, ki so se osvobodili od carske tiranije, «Edinost» pa se podučuje iz časopisja, ki pasira šele cenzuro ruskih rabeljnov. In zato smatra «Edinost» Potemkinove vasi za golo resnico. Ob koncu še nekaj. Mi simpatiziramo z Japonci kakor z Rusi kot narod, sovražimo pa mikada kakor carja. A prepričani smo, da je največja želja miljonov Rusov padec carizma. Ta padec bode vojna provocirala in zato — želimo Japoncem zmago.

Pekovski „krumiri“ v Trstu se skušajo organizirati proti zavednemu pekovskemu delavstvu. V teh časih resnega gibanja je to početje teminfamneje in naravno, da jadra ta skupina stavkolomcev pod zastavo antisemitizma. A prvi shod, ki se je imel vršiti pretekli četrtek v pisarni konzorcija, se je izjalovil. Zbranih je bilo kakih 60 stavkolomcev pod vodstvom znanega Antona Mermolija. A nakrat so došli organizirani pek. delavci v številu okroglih 300 mož. Zagrmelo je po dvorani «Proč s krumirji» in pričelo padati po izdajalskih grbah. Zavedni delavci so napravili špalir, skozi katerega so jo morali požrešni izdajalci odkuriti; da so pri temu marsikatero brco dobili, je umevno z ozirom na velikansko razburjenje delavstva. Zlasti Mermolija jih je dobil in fical je po stopnicah kakor netopir. Vsi krumiri so bili opljuvani in si bodo ta dan zapomnili. Proti takimi subjekti, ki odkradejo delavcu kos kruha od ust, je umevno vsako ravnanje. Pekovski delavci, združite se in ostanite solidarni za prihodnji boj!

Zidarski shod v Trstu se je vršil prejšni četrtek. O dnevnem redu «Organizacija in kooperativizem» sta poročala sodruga K. Linhart slovenski in A. Paneck italijanski. Govornikoma se je burno odobravalo. Zidarji so se pričeli živahno gibati, organizacijo izzidavati in se na nove boje pripravljati.

Shod Tržaških Delavskih Zadrug se je vršil preteklo soboto ob priliki otvoritve druge prodajalne na Belvederju. Vodil je shod društveni podpredsednik sodrug Jernejčič, ki je razjasnil poljudno pomen nove prodajalne, način nakupovanja itd. Potem je dobil sodrug Linhart besedo h kratkemu predavanju Govornikoma so mnogoštevilni udeleženci, med katerimi smo opazili tudi dosti žensk, živahno odobravali. Shod je bil znamenje, da se hoče delavstvo okrajev Rojan, Skorkola, Greta, Belveder, nove prodajalne tesno oprijeti in sodelovati na velikem delu Tržaških Delaskih Zadrug.

Občinske volitve v Ljubljani se vršijo letos od 25. do 29. aprila. Stališče naše stranke objavimo še pravočasno.

Kaj pravi zopet gospod Tokan v Ljubljani? Gospod Tokan je postal šele v Ljubljani «socialni demokrat». To ime se je namreč nadel, čeprav ne pozna niti najprimitivnejših stvari o strankinih določbah. Njegov nastop ni delavstvu v ponos. Predrzen je, da se celo v odbore usiljuje, kar pa se mu glede na ugled stranke ne more ustreči. Gotovo bi mi ne posegli na to polje, če bi se nam dala prilika rešiti to vprašanje na administrativnem potu. Konstatirati se mora vsled tega, da Tokan ni sposoben za odbore ker razna ša tajnosti tja, kamor ne spadajo. Tudi njegovo obnašanje je skrajno žaljivo za ljudi, ki imajo kaj ponosa v sebi. Bilo je okrog božiča, ko se je v Mestnem domu na božičnici tako nedostojno obnašal, da tukaj sploh ne moremo popisati in bi bil vrhu tega tam kmalu povzročil veliko nesrečo, ki bi mu kot gasilcu ne bi bila v čast. Ako tudi upoštevamo njegove duševne «sposobnosti», nam že samo to zadostuje, in reči moramo, da mož, ki dela take in enake neumnosti, ne spada v soc. dem. odbore. Delavci potrebujemo ljudi, ki imajo resnobo in so v svojem delovanju možje, ki se je nanje zanesti. To pojasnimo vsled napada, ki ga je nameril v nedeljo dne 13. t. m. pri svojem shodu na politični odbor ljubljanski. To označuje le njegovo «vzvišeno» moralo. Naravnost brezvestna so pa druga njegova izvajanja. Sklical je s pomočjo par svojih neorganiziranih pajdašev nekak shod. Prišlo je nanj okrog 50 ljudij, večinoma mizarjev. Na shodu so bili tudi ljudje iz nasprotniških strank, kar tukaj posebno naglašamo. Glavni govornik je bil Tokan, ki je rekel, da bo današnji shod jako delikaten. Tokan je naščuval s svojimi lažmi sodruge mizarje zoper sodruga Vičića, ker ga je odbor bolniške blagajne nastavil za kontrolorja v blagajni. Sodrug Vičić je zidar. Nad deset let je že v Ljubljani. Polotil se je or-

ganizirati zidarje, in po njegovi zaslugi je v Ljubljani zidarska podružnica. Ob veliki zidarski stavki v Ljubljani je sodrug Vičić bil po izbruhu štrajka njegov voditelj. Vsled tega so ga pa vsi stavbeniki ljubljanski bojkotirali, da ni dobil dela v Ljubljani; štirikrat je dobil delo, a vselej so mu ga odjedli njegovi nasprotniki takoj. Odbor bolniške blagajne je bil vsled tega prepričan, da je njegova sveta dolžnost, da vstopi za sodruga Vičića, ki že vsled družinskih razmer ne more iz Ljubljane, ki ima bolno ženo in bojkot proti njemu obstoji že dve leti. Obenem pa je Vičić značajen mož, v kolikor ga mi doslej poznamo, — ki deluje vestno pri vseh strankinih akcijah, pa tudi požrtovalno in prav pošteno, česar pa o Tokanu ne moremo reči. Kaj pa je Tokan rekel? Tokan je dokazoval, da on ne bo dal prej miru, da pride Vičić iz bolniške blagajne, lagal je, da Vičić ni bil bojkotiran, lagal, da je ob cesaričnem umoru Vičić vodil gonjo proti Italijanom, trdil pa tudi neumnost, da odbor pravzaprav nima pravice postopati po blagajniških pravilih; naglašala sta tudi Tokan in Pogačar (mizar), da je za to, kako je Vičić priljubljen v Ljubljani najboljši dokaz to, da ga ne marajo mojstri, kako naj bi ga šele marali delavci? Prav jasno se je trdilo, da je odbornik mizar napačno ravnal, ker se je vzdržal glasovanja za Vičića in ni glasoval s krščanskimi mojstri. Iz Tokanovega referata smo posneli, da je mizarski odbor naročil svoje stroke odborniku bolniške blagajne, da ne sme biti solidaren z drugimi delavskimi odborniki. Naravnost predrzna je trditev, da so zidarji sovražni Vičiću in da bi ga ubili, če bi prišel med nje. Zidarji so pri teh trditvah posebno protestirali, da so to laži, ki pač spadajo v stranko, kateri je Tokan pripadal še pred kratkim. Značilno je tudi to, da se je korifeja upala trditi, da nima nič proti sodrugu Vič.ću kot sodrugu, marveč še priznava njegove zasluge, ampak je le proti Vičiću kot osebi. Zakaj ni nastavljen kdo drugi? Ta «drugi» dela že dolgo v stranki, pa se ga je prezrlo. Pogačar n. pr. samo Vičića ne mara, ker je pritepenec itd. — **Tak delavski shod!** Niso so se nad govorniki zastonj zgražali sodrugi in nad tem brezvestnim nastopom. Sramujte se in mi se sramujemo za vas, — je grmelo predrznežem v obraz. S tako častikrajo more nastopiti pred delavstvo le človek, ki nima za poštenje nobenega čuta več. Sramota za ljubljanske mizarje, da se love na tako podle limanice in poslušajo laži in če se jim hoče resnico povedati ničesar ne razumejo in respektirajo nobenih sklepov, kakor jih Tokan ne. Tokan je na tem shodu zopet lagal in to zadostuj vendar enkrat mizarjem! Ali je to organizatorično delovanje? Ali je to človeško in pošteno? Katera meščanska stranka tako postopa? — Tega bi ne bili zabeležili, če bi nas ne bila prisilila javnost, ki se že peča s tem. Tokan je sicer hotel drugače: on je menil, to kar se danes tukaj govori naj ostane med nami. Lepo bi bilo, da bi ostalo med nami, a potem bi Tokan ne bil imel javno obrekovati, ali kdor le čita samo to, kar smo napisali, že vè da o tem ni mogoče molčati; tukaj so omenjene le nekatere stvari, samo toliko da se pokaže moža kot takega. Isti Tokan, ki se je tukaj tudi tako širokoustil nad «farji», kar je sploh njegov portefelj, se je hvalil V. Mihlerju, da bodo prihodnjič mizarji s klerikalci volili. Torej le naprej obrekujoči Tokan! Tokan je tudi trdil, še ni dolgo tega, da je le Vičičev oseben sovražnik in mizarji so še pred kratkim časom priporočali sodruga Vičića za bolniško blagajno. To je tudi značilno. Značilno je slednjič to, da je menda dr. Krek na eni zadnjih veselic rekel, da bi dal takoj en petak za pijačo, ako bi Tokan prišel na veselico. To se govori in je tudi verojetno. Delali bomo s poštenimi in dostojnimi ljudmi ali pa je bolje, da vržemo puško v koruzo. Sodrug Breskvar je na shodi pojasnil nekatere stvari, a se ni oziral na osebnosti, ker sploh ni mogoče s takimi značaji polemizirati.

Občni zbor čevljarske organizacije v Ljubljani se je vršil 31. prosinca. Poročilu posnemamo, da se je vršilo v preteklem leto 15 društvenih shodov in 12 odborovih sej. Knjižnica obsega 75 nemških, 22 slovenskih in 7 čeških knjig. Novi odbor se je sestavil iz sledečih sodrugov: Predsednik Josip Centalić, blagajnik Blaž Kremžar, namestnik Josip Simnovec, zapisnikar Karol Kordelić, namestnik Alojz Trbežnić, odborniki Semolič, Janković, Nažič, revizorji Tepenca in Troppe. — Sodrugu Breskvarju se je izrekla zahvala za njegovo neutrudljivo delo, katerega je napravil tekom 2 let. Po daljši debati se je shod zaključil ob 12. uri opoldne.

Marčna slavnost. V spomin krasne marčne revolucije leta 1848. so priredili dunajski delavci velikanski sprevod na centralno pokopališče. Velikost sprevoda dokazuje dejstvo, da je bilo določenih 1200 sodrugov rediteljev. Na grobu so govorili: nemško sodruga Ellenbogen in Rieger, češko Steiner, poljsko Kanner in malorusko Jachymynović. 137 vencev se je položilo na grob. Slavnost je bila veleimpozantna. — Ob isti priliki so priredili delavci v Budimpešti velikanski sprevod h kipu revolucijskega pesnika Petôfija. Na spomenik se je položilo več vencev. Tako se spominja delavstvo junakov, ki so priborili s svojo srčno krvjo — meščanstvu te nehvaležne monarhije malo svobode.

Avstrijska ljudska šola. V pedagoški družbi na Dunaju je imel učitelj Kraus velezanimivo predavanje, v katerem je dejal m. dr.: V Avstriji primanjkuje vseh predpogojev za upeljavo prisilnega poduka, katerega določa zakon že 35 let. Ta trditev se dà dokazati, ako primerjamo številke zadnjega ljudskega štetja in število šolo obiskajočih otrok. Te številke pravijo, da je bilo l. 1900. v Avstriji čez en miljon otrok brez šolskega poduka. Istrijanski šolski svet poroča n. p., da je oproščenih v Istriji nad 10.000 otrok od poduka, ker stanujejo čez 4 km. od šol. Na Tirolskem imajo otroci danes 70 šolskih tednov manj kakor l. 1805. Tudi poldnevni poduk se je razvil. L. 1900. je uživalo le 67·5% otrok celodnevni poduk. V Galiciji je bilo l. 1890. še 1827 šol s celodnevnim podukom; danes jih je še 226. Naravno za avstrijski zistem je tudi da se obremeni učiteljstvo na strašen način. V enorazrednicah na Kranjskem, v Istriji in Bukovini pride na enega učitelja 90 otrok, v Zgorni Avstriji celo čez 107 otrok, v Galiciji 105. Leta 1900. še je bilo v Avstriji 1616 občin z 1 milj. prebivalcev brez šole. — Toliko iz predavanja. Država ima vedno miljone za kanone, ljudstvo pa ostaja neizobraženo in neumno!

«Socializem ni nič druzega nego izpeljava pravične misli svobode in pravne ednakosti na temelju gospodarskega življenja, torej uvrstitev proizvajanja k zadružno organiziranemu konzumu in odstranitev profita, to je onih tributov, katere dobiva človek iz dela drugih.... Socializem se pravi zadružništvo. Socialist je, kdor prizna dejanski ta cilj kot gospodarsko in nravno potrebni cilj in kdor hoče sodelovati na uresničenju tega cilja z vsemi mogočimi sredstvi. Mirno in jasno se mora izjaviti, da pošteni današnji človek, ako se osvobodi tesnih mej svojih lastnih interesov, je in mora biti socialist. Na tem temelju moramo nasprotovati interesu profita ki se razvija vedno bolj v korupcijo in nenravnost, in pridobivati moramo ne samo delavstvo temveč mase naroda za višji, čistejši interes svobodno urejene zadruge».

Prof. Staudinger.

KRONIKA UBOGEGA VRAGA

Slovansko - italijanska vzajemnost. Res, prečudni so časi in čudovita majka Avstrija. Vsak hip čitamo v primorskih listih, da je najhujši zlodej Italijan, vsak dan se nas napada, ker ne sodelujemo pri šovinistični gonji Slovencev proti Italijanom in obratno, vsak dan se krši «ednakopravnost» narodov, se prelomi «narodno pravo», — — a medtem, ko je tukaj vse v divji razburjenosti, v besnem sovraštvu, v nervozni strasti, si stisnita v cesarskem Dunaju «fratello Katzelmacher» in «brat ščavo» roki.... Res, to ni ironija, to ni časnikarska raca, to je istina! Jugoslovanski dijaki na Dunaju so pozdravili italijanske tovariše z «Evviva» klici in so zapeli v globokem nadušenju toliko zasmehljane besede «Evviva Dante gran maestro».... Ne vemo, ali so Italijani tudi sodelovali pri petju pesni «Hrom a peklo» ali ne .... «Edinost», «Slovenec», «Narod», — razjasnite nam to uganko! Kaj je predrugačilo te junake? Kje tiči vzrok tega približavanja ekstremov?... No, odgovor ni težak: Tó je solidarnost oklofutanih in pretepenih. Jugoslovani so jih dobili po grbi in Italijane so nemški burši obrcali, — in tako so jih pripravile te «blagodejne» klofute na skupno pot. Ako se bode ta vzajemnost držala? Na Dunaju morda, a v Pragi? V Pragi so Slovani v večini in Italijani bi se morali vezati z Nemci, kateri jih na Dunaju pretepavajo.... «Evviva Dante!» Hrom a peklo!

Viljček in Amerikanci. Nemški cesar Viljček je jako radodaren človek. Ruskemu carju je daroval svoje dni prašičjo glavo, Amerikancem pa kip cesarja Friderika. A Amerikanci ne vedo, kaj bi s tem kipom naredili. Amerikanci so republikanci in poleg svobode ne more stati kip cesarja.... Zato so nekateri člani kongresa predlagali, naj se kip odkloni, ker je bil Friderik zastopnik militarizma in despotizma. Viljček se je torej zopet enkrat opekel in do kostij blamiral.

Nationalizem = barbarizem. Imenitni češki virtuoz Jan Kubelik je naznanil v Lincu koncert. Nemški nacionalci pa so sklenili z ozirom na dijaške izgrede v Pragi, da ne pripus'e koncerta.... Od nacionalizma preko šovinizma v barbarizem!

Rusko-japonska vojna.

Novi boji pred Port Arturjem. Alekse-jev je poročal carju: 9. ponoči so se se prikazale v pristaniščU japonske torpedovke. Ob 3. uri so pričeli baterije streljati. Ruske torpedovke so se podale na široko morje in pri Liaotšanu je prišlo do boja. O posledicah boja se ne pove ničesar. — General Makarov je poročal dan pozneje o nadaljevanju tega boja: 6 ruskih torpedovk je srečalo na morju japonsko mornarico torpedovk in križaric. Prišlo je do hudega boja. Torpedovka «Vlastni» je uničila baje eno japonsko torpedovko. Japonci so uničili rusko torpedovko «Steregvitši», ki se je potopila. Nekaj moštva so Japonci ujeli, nekaj se ga je potopilo. Kmalu potem so pričeli Japonci Port Artur bombardirati. — Japonski admiral Togo zopet poroča o teh bojih: Južno od Liaotšana smo srečali 6 ruskih torpedovk. Prišlo je do boja. Naše barke «Asashio», «Karuga» in «Akansuki» so poškodovale sovražnika. Mi smo imeli 7 mrtvih in 8 ranjenih. Rusi so zbežali. Druga naša flotilja je srečala dve ruski torpedovki in jih napadla. Ena torpedovka je pobegnila težko poškodovana, druge smo se polastili in se je potopila. Potem smo bombardirali pristanišče jako uspešno. Več poslopij je poškodovanih. Neki ruski uničevalec torpedovk je popolnoma uničen.

* * *

Japonsko izkrcavanje v Koreji. General Zilinsky je poročal 12. t. m. V Tšinamfu se je izkrcalo 18.000 Japoncev, ki se pomikajo proti Pjöngjangu, Severni Koreji (Kjöngjöng) zopet 2000. V celi Mandžuriji ni Japoncev.

Socialni pregled

Položaj čuvajev južne železnice je res nepopisno žalosten. Le preglejmo par številk. V delokrogu železniških inspekcij znaša delavni čas 18

ur, počitek pa 9 ur. Služba je urejena po sledečem turnuso:

1. tura prične ob			6.	zutraj	in neha	12.	ponoči
2.	«	«	9.	«	«	3.	«
3.	«	«	12.	opoldne	«	6.	zutraj
4.	«	«	3.	popoldne	«	3.	«
5.	»	»	6.	zvečer	«	12.	opold.
6.	«	«	9.	«	«	3.	popol.
7.	«	«	12.	ponoči	«	6.	«
8.	«	«	6.	zutraj	«	9.	«

6 dni zaporedoma ima čuvaj nočno službo. Poleg tega se je njegova služba v zadnjem času še obtežila. Poleg druzega dela ima brzojav nadzorovati, žice od snega čediti, zidovje in jarke čistiti, ravno tako progo, nadzorovati in čediti pota čez progo, svetilke in distančne signale čistiti itd. Stojišče pri vlaku je oddaljeno 500 m. in več od čuvalnice; pri vsakemu vlaku mora napraviti čuvaj vsaj 1 km. pota, ako prihaja torej 20 vlakov, je to že 20 km. pota. Mesečno enkrat ima čuvaj 15. urni počitek. Plača ne presega niti po 20letni službi svoto 720 K na leto. Le nekateri srečneži, ki so služili čez 35 let, dobivajo maksimalno plačo 960 K. V luknji, katero imajo čuvaji kot stanovanje, stanujejo dostikrat tudi nadomestni čuvaji, prožni mojstri in celo prožni delavci. Samoumevno so ženski čuvaji še na slabšem stališču. One se ne smatra za uslužbenke železnice in vendar jih železnica na najnesramnejši način izkorišča. Soproga prožnega čuvaja mora skušnjo napraviti ter priseči. Vsak dan ima 15 ur službe, vsak mesec 1 dan počitka. Za to službo dobi mesečno 10 K plače. Eno uro službe poplača torej slavna južna železnica z — $2^1/_2$ vinarji. Ako zboli žena in ako traja njena bolezen čez 11 dni se skrajša plača na 6 K. Ali ni to grozno?

Dopisi

Trbovlje, marca meseca. V 4. štev. že smo poročali, kako se v Trbovljah s življenjem rudarjev igra. A to do danes še ni pomagalo in našo gospodo do pametnejših ukrepov dovedlo. Oglejmo si sledeči slučaj, da vidimo, kako štedi družba in g. Draš pri rudarjih (morda da mu pridejo ob koncu leta večje tantième!). Rudar potrebuje za varnost življenja v jami potrebnega lesa; ta les naroči za svojo številko in se mu postavi pred rov, kjer ga ima rudar zopet naložiti na «hunte» in brezplačno v rov spraviti. Opomniti moramo, da se prevaža les v jamo ob istem času, ko prihajajo in odhajajo rudarji. Les se nalaga na navadne «hunte», ki so za prevažanje premoga in brez vsakih ročič. Sledovi take zanikernosti ne izostajajo. Pretečeni mesec je ponesrečil rudar Anton Bevc, ki je peljal les v jamo; les se je iz «hunta» podrl na rudarja in mu zlomil nogo. Takoj po nesreči je bil naš prebrisani Draš za varstvo rudarjev pripravljen. Po vseh treh revirjih je dal razglasiti, da se ne sme več les po «huntah» prevažati. Komisija je vrgla seveda vso krivdo na rudarje.... A kdo je resnično kriv? Nesreča se je zgodila v Polajovem revirju; tam nima naša slavna družba več kot tri verige, s katerim se les zveže. Zdaj se gradi baje prav pridno posebne vozove za prevaženje lesa. Toraj stara avstrijska moda! Najprve se mora pripetiti nesreča, potem se popravi pomote. Kaj se briga družba za par zlomnjenih rudarskih nog! Torej še enkrat: V 4. štev. že smo karali in danes opozarjamo še enkrat na to nemarnost. Mi zahtevamo, da se naložen les direktno v rov pošlje. Upamo, da se predrami ravnatelj!

Prizadeti rudarji.

Iz Ojstrega pri Trbovljah. Ne bi se oglasili v našem listu, ako bi nas razmere ne silile. Dostikrat smo čitali, da se širi med rudarji nevarna bolezen; čitali tudi varstvene nasvete znanstvenih mož. Ako pa pogledamo razmere v našem rudokopu, potem trdimo lahko: rudarska oblast naj ne išče vzroke bolezni v inozemstvu, kajti doma jih je dovolj! Oglejmo si le posode, iz katerih mora rudar vodo piti, in ki so skrajno nesnažne in smradljive. Vkljub najhujši žeji premišljuje človek dostikrat, ali naj pije ali ne. Posode se morajo z lojem zamazati, ker drugače sploh vode ne drže. Stranišča so tako nesnažna, da bi človek skoraj v omedlevico padel, ako stopi notri. Rudarji so prisiljeni, opravljati zunaj svojo potrebo... Rudar, priprost človek, se tega sramuje; rudniški gospodje pa ne! Predno končamo to poročilo, naj omenimo še brezsrčno postopanje izkoriščevalne trbovljske družbe. Pri zadnji stavki smo si pridobili v hudem boju malo zboljšanje plač. Zagotovilo se nam je, da ne dobi nikdo manjšo plačo od 2 K 10 h na akordno delo. Zdaj pa se dobe že zopet pogosti slučaji, da se plača delavce po 2 K in še slabše. Dragi rudarji! Tako nam dokazuje trbovljska družba, da nas le za nos vodi. S svojim brezsrčnim početjem sili rudarje v brezupne boje, v glad in trpljenje. Rudarji na Ojstrem, združimo se in solidarni premagamo našega izkoriščevalca! Vsi v rudarsko «Unijo»! Potem ne bodo imeli več moči tako brezobzirni zatiralci, kakor je eden paznik Dernovšek. Ta priganjač hoče, da bi se mu vsakdo do tal priklanjal. Rudarji, združimo se in pomedli bodemo take kreature iz pozorišča.

Prizadeti rudarji.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

„Naši Zapiski“, leto II., štev. 4. Vsebina najnovejšega zvezka naše edine revije obsega: 1. Verus «Socializem dijaštva». — 2. Etbin Kristan «Socializem in duševno življenje». — 3. Dr. L. «Kako je nastalo delavsko vprašanje» (konec). — 4. Karl Linhart «Nekaj socialistične polemike», I., (nadaljevanje prihodnjič). — 5. Pregled: Politika — socializem — socialna politika — občina in socializem. — 6. Listek: I. S. Machar «Kroutil». — Vsakdo se naroči na našo revijo!

„Freie Lehrerstimmen“ X., 5. Vsebina: 1. *T.* «Dr. Lueger im Spiegel seiner Vergangenheit» — 2. L. H. «Ein Buch über Kinderarbeit» — Kritische Stimmen — Verschiedene Nachrichten — Bücherschau — Sprechhalle. — Priporočamo!

„Die Gewerkschaft“ VI., 5, — Vsebina: 1. «Gewerkschaftliche Tätigkeit ist Kulturarbeit» — Ein kleines Crimmitschau — Aus den Organisationen — Notizen — Mitteilungen. — Priporočamo!

Listnica uredništva

Radi pomanjkanja prostora smo izpustili poročilo Ferrijevih konferenc in mnogo drugega gradiva za prihodnjo številko.

DRUŠTVENE VESTI

Nabrežinsko delavstvo pozor! Pripravljalni odbor podružnice «Nabrežina» delavske zveze «Delavski Dom» vabi člane na občni zbor, ki se vrši v nedeljo 20. t. m. ob 3. uri popolne v dvorani klesarskega društva s sledečim dnevnim redom: 1. Prečitanje pravil. 2. Volitev vodstva in nadzorništva. 3. Konstituiranje zadruge. 4. Raznoterosti.

Dramatično društvo v Trstu priredi na nedeljo 20. marča predstavo v «Nar. Domu» pri sv. Ivanu. Igralo se bode «Ženski Otelo» in «Šest tednov po poroki». Začetek ob $5^1/_2$ uri.

Delavska zveza „Delavski Dom“ v Trstu priredi svoj prvi redni občni zbor dne 27. marca 1904. v prostorih «Del. Doma». Dnevni red: 1. Prečitanje zapisnika zadnjega zbora. 2. Poročilo o društvenem delovanju. 3. Poročilo o blagajničnem stanju. 4. Predlog predrugačbe pravil. 5 Raznoterosti. Pristop imajo le člani, ki se izkažejo z društveno legitimacijo.

Shod v Ajdovščini se vrši to nedeljo popoldne ob 3. uri v gostilni g. Bolafija. Pridite vsi!

Podružnica Ljubljana čevljarske organizacije naznanja, da se imajo upošiljati vsi spisi in dopisi na predsednika (Josip Schauer, Ljubljana, Židovske ulice štev. 4). Pri predsedniku se izplačuje tudi cestno podporo.

Odbor.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Prodajalna klobukov all' OPERAIO

LEOPOLD HROVAT

Gorica, Via Signori 12

Velika zaloga KLOBUKOV vsake vrste

— ZADNJE MODE. —

Klobuki od 2 K do 3.60 K.

Sprejema se naročbe inpopravil a starih klobukov.

Najnižje cene!

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA

GOSTILNA

v ulici S. Giovanni v Trstu. Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na raspolago „Rdeči Prapor,“ »Arbeiter Zeitung» in «Lavoratore.« Prihajajte v Vašo krčmo!

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
ALESSANDRA LEVI-MINZI-JA
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah, Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Kavarna „Unione“ - preje „Tedesco“
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi Vse pijače poceni. Napitnina je izključena

Sodrugi!
Udova PIRJEVECA JAKOBA
V NABREŽINI
priporoča svojo gostilno, v kateri toči izvrstno pristno belo in črno vino, na razpolago so tudi merzle in tople jedi, vsako uro, po najnižji ceni. Obenem naznanja sodrugom, da je njegov prostorn vrt za prirejenje shodov vedno na razpolago.

Leto VII. TRST, dne 24. marca 1904. Št. 13.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: *Kder ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.46 K.; za pol leta 2.73 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto S. II.

Številka telefona uredništva in upravništva „Rdečega Praporja je: 1570.

IN ZOPET POLITIČNO FARŠTVO

Dà, zopet, zopet politično farštvo, zopet klerikalizem! Nikar ne mislite, da je boj proti temnemu klerikalizmu zastarel, da nima modernega značaja, da je izginil duh srednjega veka iz naših dolin. Nè, potrebno je povdarjati posledice klerikalne nadvlade, potrebno je klicati: klerikalizem, politično nastopajoči in hujskajoči duhovnik je vir vsega zla!

Nesrečni Jugoslovani smo zaostali duševno in gmotno, Avstrija nas ima na vesti, Avstrija, ki je gojila vedno lojalnost in patriotizem potom nevednosti in brezbrižnosti, ki je dala narodu mesto učitelja policaja in mežnarja, ki je fabricirala patriote, po slabih, nezdravih in nepraktičnih, vsakemu kmetskemu fajmoštru podloženih šolah.... Zaostali smo mi Jugoslovani in to se zrcali v velikanski sili, čez katero razpolaga naš klerikalizem. Dalmacija, Istrija, Kranjska in Goriška še vedno ne ločijo boga od politikujočega farja in klerikalizma od Jezusovega krščanstva.

Dalmacija in Istrija, — to je avstrijska Španija. Kakor hira nekdaj mogočna španska država, katere brodovje je premagalo vse morje, v katere pokrajinah ni solnce nikdar zahajalo, — tako hirate gospodarsko in moralno Dalmacija in Istrija.

ZAPLENJENO

.... Eh, klerikalizem razume svojo nalogo in je otemnil duhove, da zamore vladati čez trupla. A: svaka sila do vremena! Na obzorju se že kaže svitla zarja socializma, ki bode pomedel klerikalizem s železno metljo.

Naši zadnji shodi po Goriškem in Vipavskem pa so dokazali, da tudi tem isti duh vlada. Liberalizem ni premagal klerikalnega zmaja, — sam leži danes premagan na bojevišču. In politično farštvo dviga ponosneje svojo glavo. En «misijon» naredi več kot deset nasprotniških shodov, — in čedeset nasprotnih časopisov, — saj ljudje so analfabeti in v cerkev gredo, — kakor je zadnjič Ferri dejal — ker na deželi ravno nobenega gledališča ni, ker potrebujejo njih primitivne duše nekaj primitivne hrane.

ZAPLENJENO

Tako dela klerikalizem in kèr mu je duševna tema najljubši element, smatra svojim sovražnikom — učitelja. Učitelj in agitator sta si pa podobna in sorodna in zato naj bi korakala skupaj. Prvi izraz učiteljske zavednosti so pozdravili goriški klerikalci s huronskim krikom in infamnim denunciranjem. Boli jih torej in zato so vpili: učitelj s socializmom v srcu ne more vzgajati otrok, — torej križajte ga! Isti klerikalci pa pravijo, da učitelju ni treba prisege držati, kadar se grè v prid farštvu!

Mi pa smo prišli v Dalmacijo, prišli v Istrijo in prišli na Goriško. In še pridemo, vsako nedeljo bodemo žrtvovali in prihajali med narod in mu odpirali oči. Naši zaupniki naj delajo slično! Na Goriškem in na Vipavskem se prične novi boj in zmaga bode naša!

Zopet torej klerikalizem! Zopet boj, odločen in resen! Zopet za resnico in boljšo bodočnost!

Politični odsevi

V TRSTU, 23. marca 1904.

Politični položaj. Naši slavni gg. poslanci vseh barv in strank gredó zopet na velikonočne počitnice. Minolo zasedanje zbornice ni imelo torej absolutno nikakoršnega pomena. Le Mladočehi so dokazali, da znajo obstruirati. Da bode bojna četa večja, so se jim pridružili še Jugoslovani in Italijani. Vlada je pač slepa, — kajti drugače bi morale izpoznati, da je naša drž. zbornica nezmožna za najprimitivnejša dela. Predrugačba opravilnika je padla v vodo, «pogajanja» nimajo nikakoršnega pomena, delegacije se niso izvolile! Res, državna kriza postaja grozna in morda kmalu izbruhne vulkan, na katerem igrajo meščanski politiki svoje komedije:

Delegacijske volitve so torej preložene. Gosp. Körber je sicer tako delal, kakor da bi bilo neobhodno potrebno, da se izvolijo že pred velikonočnim praznikom delegatje. A Mladočehi so se izjavili proti tej izvolitviji in tudi Poljaki niso bili zadovoljni. Tako je padla stvar v vodo.

Pogajanja! Slavna avstrijska politika stoji zopet v znamenju «pogajanj» med Mladočehi in Nemci Poljaki in Veleposestniki so to nasvetovali, ako ravno se je vlada že parkrat s temi brezuspešnimi poskusi blamirala. Vsa pogajanja so le izraz bojazljivosti in nemožatega srca naše vlade. Vsak slepec bi moral že videti, da se ne dà ničesar opraviti s temi eksperimenti. Ravno tako izgleda, kakor da bi bil glavni namen Körberja: da se ohrani sedanja vlada na krmilu! Ako bi to ne bilo, bi moral Körber že davno upeljati volilno pravico!

Državni zbor. *263. seja* je trajalo od 11. do skoraj 6. ure. Med tem časom se je glasovalo po imenih, prečitavalo interpelacije, držalo par govorov. Druzega nič!

265. seja. Po prečitanju došlih spisov je pričela razprava Dvorakovega nujnostnega predloga gledè raznih visokih šol. Körber je obljubil zopet marsikaj. Med došlimi interpelacijami te seje je bila tudi ena posl. Ellenbogna, ki zahteva razširjenje nedeljskega počitka.

266. seja se je vršila, — kakor se vrše ravno vse sedanje seje avstrijske zbornice. Prečitalo se je 24 interpelacij in 1 nujnostni predlog. Potem se je — govorilo in seja je bila gotova. Amen!

Ogrska zbornica dela zdaj prav pridno. V eni zadnjih sej je dovolila rekrutska zakona, danes bode odobrila finančni zakon za 1903.; pridni so postali ti poslanci, ki so pred par tedni še rogovilili.

Rusko-japonska vojna.

Posadka v Port Arturju. Reuterjeva pisarna poroča: Ruska posadka v Port Arturju znaša 2500 mož. Glavni tabor poveljnika Kuropatkina bode v Liaojangu.

***

Izmišljena ruska zmaga. Reuterjeva pisarna je poročala 19. t. m.: Na reki Jalu se je vršil večji boj; Rusi trdijo, da so ujeli 1800 Japoncev. Japonci pa trdijo, da so v tem boju zmagali in da je vest o ujetih Japoncih popolnoma izmišljena.

***

Japonska mobilizacija. Po mnenju nemških vojaških strokovnjakov je bila cela japonska armada šele 4. t. m. mobilizirana; skupno obsega armada 340.000 mož in 540 topov.

***

Vohun v ruskem generalnem štabu. Ritmojster v generalnem štabu Ivkov je izdal Japonski organizacijske načrte; bil je iz armade odpuščen, na smrt obsojen in obešen.

***

Stališče Kitajske se je baje spremenilo in je pričakovati umešanje v vojno. Rusom naklonjeni namestnik v provinci princ Tfu je odslovljen; na njegovo mesto stopi Japoncem prijazni Natu, ki je imenovan zunanjemu ministru. Okrog Pekinga stoji 20.000 vojakov, katere podučujejo Japonci. Tudi podkralj Juanšikaj je Japoncem naklonjen.

***

Japonski parlament. Reuterjeva pisarna poroča 20. t. m.: Mikado je otvoril danes parlament. Dejal je, da so bili Japonci vsled ruske neodkritosrčnosti v vojno prisiljeni. Potem je vlada svoje načrte gledè obdavčenja predložila.

«Noben človek suženj druzega človeka; noben človek orodje bogastva drugih — evo temeljne točke, na katerih bode sezidana nova morala in nova pravica».

Antonio Labriola.

TEDENSKE NOVICE

Tržaško ljudsko šolstvo. Zadnjič smo omenili izvrstno predavanje učitelja Krausa o avstrijskem ljudskem šolstvu. Neki dež. šolski nadzornik je poročal «Arbeiterzeitung» par številk o tržaškem šolstvu. V šolskem letu 1899-1900 je bilo v Trstu in okolici 25.755 v šolski starosti stoječih otrok. Od teh je ostalo skupno 6.362 otrok, skoraj četrti del, brez poduka!! Učitelj Kraus pa pristavi tej grozni statistiki še par

opomb. Tržaške šole niso v splošnem izredno prenapolnjene, ker pride le 50 otrok na razred. A šolski zakon pripušča ureditev nadzorstva tržaškemu obč. svetu. Edino v Trstu obstoji še danes naredba ministra iz l. 1869, ki je brezpomembna in slaba. — Naše prepričanje je, da je italijanska nadvlada v tem oziru veliko zakrivila. Ako bi se namreč vsaj par ljudskih šol s slovenskim učnim jezikom uresničilo, bi prišle čisto druge številke na površje. A Slovenci nimajo niti ene šole! Danes se briga vse za italijansko vseučilišče. A popolnoma pravično meni «Arbeiterzeitung»: «Res čuditi se moramo, da tisti ljudje, ki zahtevajo za Trst univerzo, ne delajo nikake agitacije za zboljšanje ljudskega šolstva». Res je! Univerzo potrebuje mladina buržoazije, ljudstvo pa dobiva svoj duševni živež ljudske šole. Kdor je torej v istini demokrat, se mora potegavati za ljudske šole v Trstu. Pod mizerijo ljudskega šolstva trpimo kakor rečeno v prvi vrsti slovenski, potem pa tudi italijanski delavci. In mislimo, da leži tudi v interesu italijaskih naših bratov, da se povzdigne splošni nivô slov. tukajšnega delavstva. Potem bodemo temlažje skupaj korakali. Vsi torej na delo za odstranitev te avstrijske sramote, ki je samoumevno tudi — naša lastna sramota in posledica naše lastne nemarnosti!

V imenu naroda! «Edinosti» pišejo baje iz delavskih krogov proti našemu listu naperjeno notico. Mi odgovarjamo le: 1. Politično društvo «Edinost» kakor tudi posamezne osebe narodne stranke nimajo pravice, izrazati carizmu svoje simpatije «v imenu naroda», ker tvorijo le en del naroda. Mi slovenski socialisti protestiramo torej opravičeno proti temu postopanju. 2. Mi ne smešimo vere in ne ikone ruskega naroda. Ironiziramo le dejstvo, da se blagoslovja morilno orožje, da se torej v imenu božjem ubija. To pravico imamo in jo bodemo naglašali, ako se to «narodnim delavcem» dopade ali ne. — V ostalem je pa zanimivo, da se imenuje dopisnik «Edinosti» ponosno «liberalca». Delavec — liberalec! Možu je ravno precej nejasen pojem liberalizma in zato je njegova notica le predmet — novemu našemu smehu.

Tržaški antisemitje — zopet blamirani. Za preteklo soboto so sklicali antisemitski stavkolomci med težaki v gostilno «Al grappolo d'uva» javen društveni shod. Ker so zavedni delavci vedeli, da se bode zopet lagalo in obrekovalo, so došli na shod. Antisemitov ni bilo niti tucat in kakšne postave so to bile! Ljudje, kateri sploh niso za druzega kakor za — veteransko društvo. Ko so prišli naši sodrugi, jim je seveda srce v hlače padlo. Sodrug Linhart je prosil, naj se ga povabi, predno se shod otvori; na ta način si je hotel osiguriti besedo. A voditelji shoda so se bali Linhartovega govora in niso tej želje ustregli. Vsled tega niso imeli naši sodrugi druzega sredstva kakor — medklice. Nastal je seveda kmalu krik in prepir in — shod je bil končan. Na antisemite, ki so bili preplašeni kakor zajci, so deževali klici: krumirji, izdajalci! Najzanimivejše je bilo dejstvo, da se Linharta zato ni hotelo povabiti, ker bi govoril slovenski. Odborniki tega društva, med katerimi se nahaja tudi Camberjev Orlando, so namreč nezmožni slovenščine. In vendar podpirajo slov. narodnjaki to društvo, v katerem imajo Slovenci toliko pravice kakor — na municipio!

Pekovski krumirji v Trstu so imeli pretekli ponedelek zopet svoj shod. Zavedni peki jih niso opljuvali, ker je stala Busichova policija pred durmi. Stavkolomcev se ni zbralo dosti in smešno je bilo le, ko se je šopiril denuncijant Mermolija kakor našemljena opica pod varstvom policijotov. Ta Mermolija je znan kot denuncijant; ob priliki krvavega februvarja v Trstu ni imela ta kreatura druzega posla, kakor igrati prostovoljno špijo, in tako je spravil tudi nekega delavca v ječo. Fej! Naši sodrugi so se zbrali v velikem številu pred zborovališčem («Sala Mally») in se sprehajali po ulici Torrente. Mi priporočamo: ignorijajte vaše izdajalce, ne ozirajte se na stavkolomce, katere itak noben pošten človek ne pogleda!

Konference v Trstu. Izvrstni propagandist sodrug tiskar Mastrolonardo je imel te dni cikel agitatoričnih konferenc. Komisar mu je grozno nagajal. Sodrug Mastrolonardo je jako dober ljudski govornik in mi menimo, da so take konference izredno potrebne. Zdaj čujemo še, da je policija zadnjo konferenco onemogočila. To je pač zopet nečuvan izraz Bussichovega pašovstva.

Ravnateljstvu c. k. pošte v Trstu priporočamo najtopleje, da opozarja nekatere svoje pismonoše na malo točneje službovanje. Pismonoše okrajev Rojan itd. imajo v tem oziru prav čudne nazore. Za danes le toliko. Ako se ta zadeva ne predrugači, govorimo jasneje!

Gosp. Anton Aškerc nam je poslal pismo z ozirom na notico «Izlet na Rusko» v zadnji naši *Kroniki ubogega vraga*. Pismo je precej nervozno pisano, kar je pa umevno, ker je g. Aškerc omenjeno notico popolnoma napačno razumel in naš ironijo za osebne napade smatral. To je pa napačno. Mi smo hoteli le smešiti tiste ljudi, ki so zadnjič v «Slov. Narodu» pisali, da je ruska država — demokratična in ki ponavljajo to v «Edinosti» v tisočerih variacijah. G. Aškerc piše v svojem pismu: «V svojem potopisu sem dokazal, kako ljubim ruski narod, njegovo literaturo, a povedal sem tudi, da ruskega absolutizma ne odobravam. In prav zaradi tega je knjiga na Ruskem konfiscirana.... **Slovanstvo in svoboda!** to bodi naše geslo. Na podlagi tega sem spisal svoj potopis». — Mi obžalujemo resnično, ako smo g. Aškerca žalili, brez da bi to hoteli. Mislili seveda nismo nikdar, da bi obožoval Aškerc rusko knuto, Aškerc, ki je dal Slovencem in slov. delavstvu nebroj krasnih svobodnih pesnij. Smešni so le oni «rusofili», katerim je knuta več kot narod.

Občinske volitve v Ljubljani. Politični odbor ljubljanski je sklenil da se ne udeleži občinskih volitev letos, ker ima dovolj druzega dela.

G. Tokan ima smolo. Da bi pojedel kruh sodrugu Vičiću, ki je bil masreglovan, je nahujskal par ljudi, ki so imeli pobirati podpise zoper Vičića. Kolikor smo mogli doslej poizvedeti so jim naši sodrugi in delavci sploh pokazali prokleto široka vrata. Ako ne bo miru pridemo z imeni!

Zadružništvo v Nabrežini. Preteklo nedeljo se je vršil v Nabrežini ustanovni občni zbor «Nabrežinskih Delavskih Zadrug», katerega sta vodila sod. Milič Ivan kot predsednik in Zilli Egidij kot zapisnikar. Navzoča sta bila tudi sodruga Perissich in Jernejčič iz Trsta kot zastopnika delavske zveze «D. Dom». Jernejčič je v kratkem govoru označil potrebo in namen organizacije. Proces, kateri se razvija med delavstvom celega sveta, se mora izvršiti tudi na Primorju. Najpred smo se organizirali na strokovnem polju in velikanske uspehe, katere smo dosegli, mora vsakdo pripoznati. Delavstvo v Nabrežini se je osvobodilo iz suženjstva in je postalo močni faktor, s katerim morajo delodajalci računati. Naše delo pa ni še končano; organizariti in izobražiti se moramo tudi politično. Veliko število delavcev noče o politike ničesar vedeti in večkrat pravi: kaj politika, — polenta, polenta! Ti brezbrižneži ne vedo, da ravno politiki o njihovi «polenti» odločujejo. Sedaj se je pričelo delo tudi na gospodarskem polju potom zadružništva. Poleg davkov, ki nam jih nalagate občina in država, imamo trgovce in mešetarje, kateri nam vzamejo en del našega zaslužka, ki si napravljajo iz naših žuljev velikanske kapitale in so naši nasprotniki Govornik je omenil velikanske uspehe, delavstva potom zadružnistva v Belgiji, Švici, Nemciji, Angliji itd. ter omenil kako se je pričelo delavstvo s tem vprašanjem tudi na Primorju in Kranjskem pečati. V Trstu se je otvorilo dve prodajalni, katere dobro delujeti, v Splitu, v goriškem Trbižu so se prodajalne odprle.

Torej tudi v Nabrežini na delo! V istem smislu je govoril italjansko sodrug Perissich. Pravila, katera je predlagala delavska zveza, so se enoglasno sprejela. V debato so posegli sodrugi Gruden, Milic, Zilli in drugi. V vodstvo pa so bili voljeni: preds. Pertot Anton; Zilli Egidij, Pertot Ivan, Frančeškin Josip in Gruden Ivan, nadzorništvo; Visintin Jakob, Merluzzi Gioachino Radonič Martin, Milič Ivan. Predsednik se je zahvalil za izkazano zaupanje in priporočal živatno delovanje da bodo morali skupno delovati da bodo morali skupno delovati na dosego namena. Jernejčič in Perissich sta pozdravila novo društvo v imenu delavske zveze.

Sodrug Gruden je še predlagal, naj se določi termin za vplačanje celega prispevka; določil se je konec majnika. Kmalu potem se je zbor zaključil. Temelj za gospodarsko organizacijo je uresničen. Sodrugi naj izvrše svoje dolžnost in kmalu se odpre prodajalno!

Rdeči in črni „misijon“ v Ajdovščini. Klerikalci na Vipavskem so raznesli vest, da se socialisti v Ajdovščino ne upajo. To trditev smo hoteli takoj na laž postaviti in sklicali smo vsled tega za preteklo nedeljo javen ljudski shod. Slučajno se je pričel isti dan — «misijon», prvi «misijon», katerega Ajdoščina pomni. Naravno, da ob časih takih «misijonov» duhovniki nevedno ljudstvo proti nasprotniku hujskajo. To se je vedno godilo in tako tudi sedaj. Iz raznih prižnic se je grmelo čez rdečkarje. Pa ni nič pomagalo. Vkljub gesla, da ne sme priti noben kristijan na naš shod, jih je prišlo vendar nekaj in celo ženske so prišle. Predsednikom shoda je bil izvoljen sodrug Linhart Karl iz Trsta, podpredsednikom pa sodrug Josip Kopač. Linhart je dejal v svojem nagovoru, da se pečamo mi socialisti edino s vprašanjem: kako zboljšati naše življenje. Za duše pa naj skrbijo poklicani duhovniki! Kot prvi govornik je dobil besedo sodrug Kopač. V zanimivih izvajanjah je narisal pomen delavskega združevanja. Ljudsko odobravanje je prekinilo večkrat Kopačov govor. Potem je govoril sodrug Linhart o istem predmetu. Tudi njegove besede je sprejelo ljudstvo z veseljem in navdušeno. Med govori je nagajal neki smešni klerikalec, katerega so pa kmalu na red spravili. Sodrug Kopač je v svojem končnem govoru spodbujal delavce in kmete, naj premišljavajo naše besede. Ljudstvo je to obljubilo. Gotovo, nadvlada črne gospôde mora tudi na Vipavskem ponehati. Vsi, ki ste torej za narod in proti pijavkam naroda, združite se okoli zastave mednarodnega bratskega socializma!

Goriški politikujoči duhovniki so zadnje čase kar zbesneli. V vsaki stvari vidijo «rdečo nevarnost» in na vsakem kraju, ob vsaki priliki, rujejo in psujejo proti socialističnemu delavstvu. Vzoren v tem oziru je n. p. katehet dr. Zorn v Gorici. Ta mož je dospel srečno v politični *delirium tremens* in ne vé več, kaj bi počel. Zadnjič enkrat je imel pridigo ob priliki šolske maše nemških srednošolcev. Na prižnici se je šopiril kot petelin na gnoju in pričel kričati o «novi nevarnosti» socialni demokraciji. Psoval je, da se je kar kadilo in lagal, lagal v svetem navdušenju, lagal strastno in živo, lagal tako, da je menda sam svoji laži veroval.... Soc. demokracija hoče uresničiti novo vero, novo morálo itd. Končno je imenoval nekaj baje «soc. demokratičnih» defravdantov in tatov, se postavil v pozituro in zagrmel čez glave začudenih dijakov! Dr. Zorn, — zakaj pa niste povedali ničesar o sv. vaclavskih tatovih, o stalni rubriki «Zopet eden», o nadškofu Kohnu itd.? To je klerikalizem! Nam je sicer ljubo, da opozarja fanatični pop goriško dijaštvo na naše gibanje. Tako se bodo dijaki pričeli zanimati in — žetev bo naša! Vkljub temu pa opozarjamo šolsko in duhovsko oblast na nečuvano početje tega gospoda, ki ne zna ločiti cerkve od krčme. Drugič še kaj!

Surovost trbovljskih priganjačev presega že vse meje. 8. t. m. je bil kaznovan neki sodrug na 2 K globe;

štajgar, kateri ga je imel v službi, sam ni vedel zakaj. Rudar je šel vsled tega vprašati nadštajgerja in upravitelja; povedalo se mu je, da je kaznovan, ker je baje les žagal. Rudar je šel nato k «holcmajstru»; čutil se je namreč nedolžnega in vprašal, kedaj je zakrivil svoj «zločin». Dobil je čuden odgovor: ako ne greš, te udarim po zobeh... Naš sodrug je zahteval, da se mu pove pričo. Zopet sličen odgovor: ako ne greš, te vržem čez most... Za vraga, ali je to vedenje uradnika? Niti šnopsarji niso tako surovi in mi privoščimo g. Drašu take kreature. Po besedah se izpozna moža, po surovosti pa — suroveža!

Na Ojstrem se vrše večkrat prepiri med delavci. Ti prepiri so posledice nepravičnega in neednakega ravnanja z delavci. Pred kratkem je bil kaznovan delavec Senegačnik Ivan na 4 K globe, ker je prišel v razpor z delavcem Prelogor Alojzijem. Enega delavca se boljše plača, se mu smodnik ne zaračuna, — in ako zahteva drugi za se ravno to, se pravi, da noče delati. Senegačnik n. p. je imel le 2 K od šihte. Res, gospod «Verwalter» je lahko ponosen na svojo «pravicoljubnost».

V Alboni se je vršil preteklo nedeljo shod bratovske skladnice. Spremenilo se je jako važne točke pravil. Karenčna doba se je znižala od pet na tri let; udove in sirote bodo dobivali mesto tretji del polovico pokojnine moža ali očeta, itd. Ob 11. uri dopoldne se je vršil potem v prostorih sodruga Lazzarinija javen shod rudarjev iz Karpane in Vinesa. Na izvrstno obiskanem shodu je poročal naš sodrug Mlakar iz Trbovlj. Rudarsko društvo napreduje prav lepo. Najboljši agitatorji so seveda rudniški uradniki kakor Kubias, Schnetzer, Repovš; s svojimi neznosnimi šikanami silijo sami rudarje v odpor, v organizacijo. Le tako naprej gospodje! Zlasti g. Kubias, znani famozni ravnatelj, razume to stvar; morda je bil pri trbovljskemu Drašu v šoli. Kubias je tudi možak. Da to dokaže, je prelomil svojo moško besedo. Obljubil je namreč, da vzame vse rudarje, ki so bili na dopustu, v službo nazaj. Teh rudarjev je veliko, v službo sprejel je pa možakar Kubias le enega. 18 odpuščenih rudarjev dela v Karpani od 1 do 38 let; sedaj, ko so stari in izmozgani, jih vrže Kubias na ulico. Pri nas imenujejo ljudje, ki ne drže besede, stare babnice. Gospoda rudarskega komisarja Horiaka v Ljubljani bi ponižno vprašali, ako je bil že kedaj v Karpani. Ako še ni bil, no, potem naj to kmalu stori, kajti tam doli bode videl čudovite stvari.

Socializem v Dalmaciji napreduje vidno. Komaj porojeno gibanje je dospelo danes že do nepričakovano velikih uspehov. In to je umevno, kajti čimbolj je narod zatiran, tempreje in temstrastneje se oprime odrešavalne ideje socializma. Dalmatinsko ljudstvo je bilo doslej v najhujši bedi in brezobzirnem zatiranju. Za Dalmacijo ni bilo marčne revolucije in tam doli ob obalih jadranskega morja vlada še danes avstrijski policijski duh Metternichov. Najhujši zatiralec dalmatinskega naroda pa je klerikalizem. Politično farštvo je zavzelo vsa javna mesta, si pridobilo vso javno moč in izkoriščalo nesramno to bedno ljudstvo, mu izsesavalo v pravem zmislu besede zadnje kapljice krvi. Zato je umevno, da se oprimlje danes dalmatinski narod nove ideje socializma z vso strastjo, kakor novega evangelija bednega človeštva. Povsod se ustanovljajo organizacije, vkljub analfabetizmu se razširja list «Socialista», v vsakem kraju se prirejajo večji shodi, na katere prihajajo kolosalne mase naroda, — drugi kongres dalmatinskih socialistov se je vršil pred kratkem in dokazal, da je napravila stranka velikanski korak naprej. Gotovo, prihodnje državnozborske volitve bodo prinesle zlasti v središču tega gibanja, v Splitu, neverjetne uspehe in bodo glasen «memento mori!» za doslej vladujoče hrvatsko - in italijansko šovinistične stranke. V vseh pomembnejših krajih so posamezne delavske stroke organizirane. Kmetje in vinotržci so socialistično organizovani in prodajajo svoje blago zadružno; odjemalci vina so zlasti tržaške kooperative. V Splitu se je odprla te dni tudi prva konzumna zadruga, kateri je pristopilo takoj blizo 300 članov in kateri pristopa danes vse. Na eni strani se organizira torej dalmatinski proletarec v strokovnih društvih, da se osvobodi od nezmernega gmotnega izboriščanja. Na drugi strani širijo politično razredno zavest, da vržejo grozno nadvlado političnih popov. Na tretji strani uresničavajo kooperativizem, potom katerega se osvobodé od izkoriščevalcev na gospodarskem polju. Samoumevno da pri takemu nastopanju ne miruje največji sovrag v deželi, — klerikalizem. Z vsemi silami hoče ubiti mladega socialističnega nasprotnika. Besno divja in hoče zapaliti v narodu, katerega je doslej moralno zatiral in gospodarsko oropal, ogenj verskega fanatizma. V cerkvah in na prižnicah se pelje gnusen boj proti posameznimi soc. voditelji, zlasti proti sodrugu Dorbiću. Te dni je bil sodrug Pittoni, tajnik Tržaških Delavskih Zadrug, v Splitu. Besni farji so ga na prižnici prokleli.. Zdaj so naznanili farji cel cikel «predavanj», katera se bodo uprizorila v cerkvah; dnevni red teh «predavanj» je «socializem in narod» itd. Na ta način hočejo nahujskati narod. Pa brezuspešno! Naša moč napreduje vsak dan, vedno večji postajamo in kmalu pride dan, ko se osvobodi narod od črnih kut. Naprej!

Zanimivosti od „Prometne zveze“. O tej «krščanski», organizaciji posameznih duševno zaostalih železničarjev, katere predsednik je sodnijsko označen brezznačajnež Beberić in katero vodijo na Slovenskem «železničarji» v kuti à la dr. Janez Krek, — se splošno govori, da je podplačana ali subvencionirana od železniškega ministrstva. Naš sodrug Werre je to mnenje na nekem shodu v Dunajskem Novemmestu izrazil in dejal, da so šli posamezni člani «Prometne zveze» k ministrstvu za subvencije fehtariti. «Krščanski» železničar Weber je imenoval vsled tega našega sodruga obrekovalcom. Werre je tožil. Zdaj bi imel Beberičov podrepnik dokazati, da je naš sodrug res obrekoval. A glej, — Weber si je stvar premislil, objavil preklic in plačal troške. Torej smrdi res nekaj pri «Prometni zvezi»...

Demonstracije v Zagrebu so se vršile te dni. Dijaki so delali izgrede proti «čistim» in se parkrat s policijo stepli. Delavstvo nima s tem ničesar opraviti.

Boj proti ruski revoluciji. Zadnja «Iskra» piše: «V vojaški cerkvi v Batumu so obdržali mašo za zmago ruskega orožja. Ko je duhovščina z governerjem cerkev zapustila, je srečala sprevod delavcev, ki so razvili rdečo zastavo in klicali: Proč z absolutizmom! Naj živi demokratična republika! Obenem so streljali demonstranti v zrak. Policija je padla z golo sabljo čez demonstrante. 6 aretovanih delavcev je bilo obsojenih na smrt». Ruska kultura!

Eden izmed prvoborite ljev belgijskega delavstva je umrl te dni. Teofil Massart je bil izučen kovač, a že l. 1869. je spadal med najboljše voditelje belgijske stranke. Zlasti na zadružniškem polju je deloval. V Jolimontu n. p. ustanovil zadrugo «Le Progrès» (Napredek), katera ima danes 15.000 članov in katera proda letno skoraj 6 miljonov kilogramov kruha. L. 1886. ustanovljena zadruga je temelj delavskega gibanja v Heneganu. V 5 krajih je sezidala Delavske Dome, ima posebno klalnico, 3 lekarne, pivarno itd. Zdaj je položil neutrudljivi Massart svojo glavo k počitku.

Sreča in konec cerkvenega vladarja. Listi poročajo, da je odstopil olomuški nadškof dr. Kohn od svoje cerkvene funkcije. Papež Pij je to sam zahteval. V Rimu se je imel zagovarjati radi preloma tajnosti spovedi. Bil je sicer oproščen, ali vendar je ostalo toliko masla na njegovi glavi, da je moral odstopiti. Kohn je sin judovskega kmeta in je bil najbogatejši cerkveni knez v Avstriji. Posedoval je 21 gradov, 12 velikanskih gospodarstev, celo vrsto tovaren za žganje itd. Letno je imel okroglo 1,600.000 K dohodkov. Njegov prednik je bil veseli knezoškof Fürstenberg, ki je živel in pustil živeti; zapravljal je bogastvo na vse mogoče načine in njegovi uslužbenci so kradli in zapravljali z njim ter ga hvalili na vse pretege. Kohn pa je bil oderuh. Takoj pri nastopu je odpustil vse uslužbence, skrajšal delavske plače, šikaniral kmete. Pri sodniji se mu je dokazalo, da je plačal kmetskim delavcem 5 do 10 krajcarjev na dan. Vsako staro žensko, ki je nabirala odpadlo drevje v Kohnovih gozdeh, je pustil ta Kristusov namestnik zapreti. S kmetom Dubjakom je imel 6 letno pravdo za malenkostni košček zemljišča; kmet je dobil pravdo, a izgubil vso premoženje. Tudi z duhovniki se je skregal Kohn in kmalu so pričeli prepiri. Zdaj je padal ta človek, sovražen od kmetov, delavcev in lastnih sobratov duhovnikov. Addio!

Anton P. Vesely umrl. V Pragi je te dni naš 31letni sodrug Anton Pravoslav Vesely umrl; jetika je vrgla tega znamenitega brata v gomilo. Svoje dni je urejeval radikalno demokratični list «Pokrokové Listy». V procesu proti «Omladini» je bil obsojen na 13 mesecev ječe. Končno je osnoval in izdajal imenitni krajcarski tednik «Zar». Bil je tudi prvi odgovorni urednik revije «Akademie». Nadalje je izdal velezanimivo knjigo o «Omladini». Zdaj je umrl na proletarski bolezni.

KRONIKA UBOGEGA VRAGA

Razžaljenje veličanstva. Vsak dan čitamo razsodbe radi razžaljenja veličanstva te ali one države. Ta «zločin» se kaznuje izredno strogo v Nemčiji, Avstriji in Bolgariji. Zanimivo je, kako stališče zavzemajo v tem oziru demokratični Angleži. Anglež Mistr Stell je poslal kralju Edvardu pismo, v katerem pravi m. dr.: «Priloženo Vam pošljom plačilni nalog za davek; plačal ne bodem niti vinarja, dokler mi Vi ne povrnete, za kar ste me po nauku: moč gré pred pravico, nepostavno oropali.... Z ozirom na brutalno nesramnost, kot lažnivci, tatovi in lopovi so Vaše Veličanstvo in Vašega Veličanstva uradniki najboljši eksemplarji našega časa». — Za to pismo bi dobil mož v Nemčiji ali Avstriji par let ječe. Na Angleškem ni padlo nikomur v glavo, da bi M. Stella tožil.

Napredek. Naš «Rdeči Prapor» je jako ponižen list, pisan za uboge vraga vseh slovenskih pokrajin. Nikdar nismo računali s tem, da bi ga čitali tudi nedelavci. Danes pa ga čitajo najpridneje — gospodje v črnih suknjah. Ajdovski duhovnik ga pa ne čita doma, temveč — na prižnici. Iz prižnice je prečital zadnje poročilo o shodu in hujskal pobožne ženice, da jih imenujemo «babnice». Ali ni to napredek? Nam je drago, ako prečitajo goriški farji cel naš list iz kanceljna in prepričani smo, da bode to koristneje kot marsikatera pridiga.

Babilonski stolp. Kakor znano, stojimo v znamenju «združevanja» vseh ne nemških nacionalcev. Deputacija italijanskih dijakov je poslala mladočeškemu poslancu Pacaku pismo v — francoskem jeziku. Francoščina je torej avstrijski prometni jezik.

Vrag alkohol izgnan po Belcebubu. V Švici je uresničen monopol na alkohol. Zanimivo je pa to-le: 10% dohodkov iz alkohola se porabi za — antialkoholistično gibanje. To se pravi hudiča z belcebubom izganjati.

VEČ DELAVSKEGA VARSTVA!

Socialistični poslanci naše državne zbornice so stavili na ministrskega predsednika interpelacijo, kateri posnemamo sledeče:

«....V vseh državah napreduje socialno zakonodajstvo, le pri nas ne. V Nemčiji se je izdalo l. 1902. okroglo 20 naredeb gledè delavskega varstva, v

Angliji okoli 30; te naredbe se tičejo varstva delavstva v podjetju, varstva otrok in žena ter prepovedi nevarnih delavskih metod.

Avstrijsko zakonodajstvo o delavskem varstvu je danes že 20 let staro. A vkljub razvoju industrije, tehnike, vkljub povečanju produkcije in razširjenju trgovstva stojimo še na istem stališču kakor pred 20 leti. Od vsacega varstva izključeni so še danes delavci v mali obrtniji, v domačem delu in v kmetijstvu. Vedno še nimamo pametnega varstva otrok in žena, varstva ob priliki porodi itd. Normalni delavnik obrtnega reda znaša še vedno 11 ur. Delavsko knjižico so opustile že skoraj vse države, le v Avstriji obstoji še. Obrtno nadzorništvo temelji na zastarelem zakonu, novi obrtni red ni popolen. Danes še so široki sloji delavstva izključeni od zavarovanja za slučaj nezgode. Bolniške blagajne so v velikanski mizeriji. Zavarovanje za slučaj starosti in nezgode še ni danes ni urešničeno vkljub obljubi g. Körberja. Druge vlade skušajo izzidati socialnopolitično zakonodajstvo, pri nas se ne briga vlada za to.

To stanje zakrivi v prvi vrsti vlada sama. To je razvidno iz površnega uveljavljenja že obstoječih določb delavskega varstva. Prestop teh določb se kaznuje malenkostno ali pa sploh ne; število cezurnih del narašča. Naš proračun obsega smešno majhne svote za soc. politične namene....

Zato vprašajo interpelanti: 1. Kako opraviči ministrski predsednik to stanje? 2. Ali namerava predložiti zakonske načrte soc. pol. značaja? 3. Ali hoče delovati na strogo pripoznanje že veljavnih določb del. varstva? 4. Kako hoče napraviti, da pridejo potrebna sredstva v zadostnih svotah v proračun...?»

Tudi mi smo radovedni na ministrov odgovor!

Socialni pregled

Letno poročilo „Pekovske zveze“. Tržaški pekovski mojstri so si ustanovili svoj tedenski list in napravili so si tudi «Zvezo pekovskih gospodarjev» za celo Avstrijo. Tudi delavci so bili primorani vsled novih razmer ponehati s kramarstvom ter so si ustanovili «Zvezo pekovskih delavcev Avstrije. Danes je «Pekovska zveza» vredna vrstnica modernih delavskih organizacij. Evo nam poročilo. Zveza šteje rednih članov 3217, od teh jih je 2051 percent, ki so čez 3 leta in 27·29, ki so več kot dve leti v Zvezi. Vseh podružnic in uplačelnic je 69. Ako pomislimo da je pekarija po svoji veliki večini le mala obrt, in ne dobiš podjetij, kjer bi na stotine delavcev skupaj delalo, temveč so delavci razkropljeni po malih beznicah — tedaj si moramo predstavljati, kako težko je vse te razkropljene v srednjeveških patrijarhaličnih razmerah živeče delavce organizirati. Od teh pa plačuje 1419 članov posebni davek (10 vinarjev na teden). Večina teh davka plačujočih je na Dunaju, kjer so stareji člani, ki vedo ceniti, kaj se pravi «Kriegskasse», ali po domače rečeno: vedo presoditi, kaj je več vredno, ali shranjeno jajce ali sneden vol. Pri letošnjem Zaveznem zboru, ki se ima meseca junija vršiti na Dunaju, se bo skoraj gotovo posebni davek obligatorno upeljal. Vseh dohodkov je imela «Zveza» K 86.320·55. Na podpori se je izdalo K 12.784·26. Bolniške podpore se je tudi K 5.461·60 izdalo. Stanje Zvezinega premoženja znaša K 34.283·62 proti K 23.090·92 prejšnega leta, medtem je pa tudi inventar od pevskega zbora na Dunaju v znesku K 1554·40 vštet. Ker so pa razni fondi, kakor fond za brezposelne, potovalne i. dr. podpore, in fond za bolniško podporo, delegacijski fond, splošni račun (konto) razdeljeni, torej ni mogoče navesti celotno in natančno poročilo. Vendar naj se omeni še financijelno stališče strokovnega lista «Bäcker Zeitung». Od 2700 se je dvignil na 4300 eksemplarjev, od časa kar ta Zveza v sedanji formi deluje, in ima prebitka K 3.749·30. Toraj nas ni strah! Razun materijelne podpore, na denarju za v stisko prišle člane, pa je Zveza tudi v drugem oziru krepko posegla, kjer se je šlo varovati interese članov v delavnem razmerju. Boj za nadomestni počitek je bil ravno v preteklem letu najbolj vroč zlasti zaradi famoznega predloga Böheim v poslanski zbornici. Koliko manjših in večjih prask pa se je vršilo v posameznih krajih, tako za nedeljski (tedenski) počitek, zboljšanje plače, odprave hrane, zoper sanitarne in policijske nerednosti v pekarnah, stanovanjih, zoper nezakonito uporabo vajencev i. dr. to vé le tisti, ki pridno zasleduje celotno gibanje vsega pekovskega delavstva. Razvila pa se je tudi živahna agitacija za odpravo ponočnega dela, katera je le plod umazane konkurence in nič druzega, samo da žrtvuje pri tem delavec svoje zdravje, svoje naturno človeško spanje, socialno življenje in svojo družinsko srečo. Osobito na 1. majnika so sodrugi na Dunaju, v Gradcu, Pragu in drugod demonstrirali zoper ponočno delo, in za maksimalni delavni čas. Koder so bolj čvrste organizacije, so podružnice vpeljale posredovanje dela kot temelj moderne bojevne strokovne organizacije. Upati pa je, da se bo «Zveza» še bolj učvrstila, da se pridružijo še oni, ki le od strani gledajo, in čakajo.

Dopisi

Iz Železnikov, sušca. — O delavskem konsumnem društvu v Železnikih, čigar pristaši niso liberalci ali socialni demokratje, se raznašajo zadnje mesece razne novice. Najzaminljivejša in najznačilnejša bi bila gotovo ta, da premišljajo nekaterniki o načinu, kako bi spravili isto v svoje roke, t. j. *kako bi izpremenili zadrugo v posameznikovo, kapitalistovsko podjetje.*

Zamiljivo je to, ker se naenkrat pojavlja med Slovenci poskus, tvoriti na zadružni podlagi kapitalistično podjetje; ker se to poskuša baš pri konsumnem društvu v Železnikih, ki je nastalo kot eno izmed prvih na Slovenskem in ki je premagalo najtežje boje ter bi danes lahko imenitno procvitalo. Ima svojo hišo, na kateri visi le še neznaten dolg, ima še zaupanje društvenikov, ima še dobre voditelje, čeprav bi bili isti lahko časih malo bolj energični i napram sebi. Tudi vsi drugi pogoji za obstanek te zadruge v Železnikih so dani. Da, ta zadruga, *bo postala čimdalje bolj neobhodna,* ako se uresniči mišel železnice Škofjaloka-Železnike, katera se že začenja izvrševati. Naenkrat pa vkljub temu prihajajo možje s predlogom, naj bi se društvo, doslej osnovano na zadružni podlagi, preosnovalo v golo dobičkarsko podjetje enega ali dveh posameznikov.

Bila bi taka preustrojitev prvi slučaj v zadružnem gibanju na Slovenskem, in zato beležim že sam poskus preosnove. Že zato je to zanimljivo.

A tudi značilno je da se ravno v Železnikih to poskuša; kajti ondi niso v večini liberalci; o socialnih demokratih se pa ondi misli, da so obče nevarna bitja. Železniško konsumno društvo se je kot zadruga mnogokrat stavljalo v vzor in posnemanje drugim zadrugam! In to pohvalo je zaslužilo, ta pohvala je tudi dokaz, da je društvo vstrezalo željam zadružnikov, da je bilo potrebno, da je imelo precej od začetka v sebi zarodke zdravega življenja. Društvo sem hvalil tudi jaz, ker sem je poznal. Nikoli nisem verjel govoricam, da je to društvo nepotrebno ali celo škodljivo. In najboljši protidokaz takim trditvam je, da bi posamezniki radi odkupili od članov deleže in nadalje vodili društvo na svojo odgovornost kot doslej, a izključno svoj dobiček.

Seveda je vprašanje še nerešeno, ali bode občni zbor taki preosnovi pritrdil ali ne. Korist društvenikov bi zahtevala da to vprašanje zanikajo. In zanikali je bodo gotovo, če so se tekom 7 let boja in dela za svojo zadruge naučili količkaj zadružnega duha in če količkaj mislijo na prihodnost, katera bo po mojem trdnem prepričanju čimdalje ugodnejša deji zadružništva sploh in v Železnikih posebej.

Izjavljam da ne poznam še imenoma tistih mož, ki bi radi dobili na opisani način konsumno društvo v Ž. v svoje roke, in da tudi ne vem, kakšni nagibi so, ki jh vodijo sedaj pri ti nakani. Iz tega sledi, da ni namen tega članka osebno žaliti ali zbadati kogarkolj. Ampak hotel sem le javnosti predložiti vprašanje o umestnosti ali neumestnosti takih poskusov v našem mladem zadružnem življenju.

Ant. Dermota
odv. kand.

Listnica uredništva

Tudi v tej številki smo morali izpustiti mnogo gradiva, m. dr. poročilo Ferrijevih konferenc, razne dopise in del soc. pregleda. Prihodnjič po možnosti!

Današnja številka je izšla radi praznika dan poprej.

DRUŠTVENE VESTI

Circolo di studi sociali priredi dve konferenci. Predava sodrug *Ettore Reina,* tajnik delavske kamore v Monzi. Dnè 27. ob 5·30 uri govori o predmetu «Attimi incoscienti di felicità», dnè 28. ob 8·20 uri o predmetu «La vita futura». Vstopnina 20 h.

Prednaznanilo. «Splošno Delavsko Pevsko Društvo» v Trstu priredi dnè 27. aprila 1904. v Delavskem Domu velik koncert z izbranim vsporedom. Več prihodnjič!

STRANKARSKE VESTI

Majski spis. Kakor vsako leto izda izvrševalni odbor jugoslov. soc. demokracije tudi letos svoj majski spis. List izide do 15. aprila. Cena 20 h v paketah, posamezni iztisi 23 h. Vsakdo, vsako društvo, vsaka knjiznica, vsak kolporter naj takoj naroči, koliko izvodov potrebuje, ker se bode tiskala le naročena naklada! *Upravništvo.*

Vse sotrudnike, znance in prijatelje našega časopisja vabi na sodelovanje podpisano uredništvo. Uredniški sklep bode v prvem tednu aprila.

Uredništvo.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Prodajalna klobukov all' OPERAIO

LEOPOLD HROVAT

Gorica, Via Signori 12

Velika zaloga KLOBUKOV vsake vrste

= ZADNJE MODE. =

Klobuki od 2 K do 3.60 K.

Sprejema se naročbe in popravil a starih klobukov.

Najnižje cene!

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA

GOSTILNA

v ulici S. Giovanni v Trstu. Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na raspolago „Rdeči Prapor,“ „Arbeiter Zeitung» in «Lavoratore.« Prihajajte v Vašo krčmo!

ZALOGA IN TOVARNA

pohištva vsake vrste

ALESSANDRA LEVI-MINZI-JA

v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in shkah, Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Kavarna „Unione“ - preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Sodrugi!

Udova PIRJEVECA JAKOBA

V NABREŽINI

priporoča svojo gostilno, v kateri toči izvrstno pristno belo in črno vino, na razpolago so tudi merzle in tople jedi, vsako uro, po najnižji ceni. Obenem naznanja sodrugom, da je njegov prostorn vrt za prirejenje shodov vedno na razpolago.

Leto VII. TRST, dne 1. aprila 1904. Št. 14.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3. II.

VELIKONOČNE MISLI

...Mi sicer, hvala bogu, ne spadamo med patentirane kristijane, ki čutijo nedeljsko navdušenje, kadar vidijo rdečo označene praznike v svoji stoletni pratiki. Ti ljudje nosijo palme v cerkev, barvajo jajca, pojò in molijo, in — križajo nazarenskega Jezusa vsak dan desetkrat. Ne, bog nas obvari, mi ne spadamo in nočemo spadati med te oficielne kristijane. A tudi mi hočemo vkljub temu ednostavno konstatirati: Velika noč, svitli spomladanski praznik, je prišla zopet enkrat, smehljaj na obrazu, rdeče piruhe v rokèh, rožice v lasèh.

Buržoazija, ki je lenarila čez zimo po budoarjih, po plesih in v gledališčih, — lenari zdaj vsak dan par ur na prostem, zunaj mesta, ob morju, po solnčnatih potih. Mala razlika, — lenarila je preje, lenari tudi zdaj! Filistri razvedrijo svoje zaprašene možgane v liriki solčnih žarkov, poslušajo poetično čivkanje vrabcev in nabirajo pobožno rumene trombentice po svežih tratah. Torej je spomlad res prišla, — — in čeprav jo ne čutiš, ti delavec in ti kmet. Bogatini so lenarili po zimi in lenarijo v spomladi. Ti pa, ti nemanič, si robotal, trpel in stradal po zimi in stradal in robotal bodeš v spomladi. To je razlika!

— — — — — — — — — — — —

Res je! Socializem je nekaj čisto naravnega, kakor grom po blisku, kakor mržnja po krivici, kakor smrt po jetiki.... Tvoja mati, ošabni bogatin, je trpela ob tvojem porodu, kakor je trpela moja mati. Jaz nosim človeško obličje kakor ti. In vendar delam le jaz, in ti uživaš, — jaz polagam seme v zemljico in ti se polotiš klasja, — jaz se potim, jaz krvavim, moji nedolžni otroci trpijo glad, in ti se zabavaš, ti se veseliš, tvoji otroci hodijo v svili, odpadki hrane tvojega psa bi bili nedeljski, velikonočni živež za mojo deco. Socializem je nekaj čisto naravnega. Zakaj tebi solnca in meni noč? Nacarenski trpin je učil: Bodimo bratje med seboj, — zakaj tebi ljubezen in meni le sovraštvo? Zakaj?

Oh dà, zakaj? — Zakaj trpijo tisočeri v nezdravih temnih luknjah, ko praznuje krščanstvo svoj spomladanski praznik? Zakaj iščejo tisočeri proletarci zamànj kruha in dela, ko je nakopičeno za zaprtimi durmi skladišč obilo blaga? Zakaj tebi zlato krono na glavo in meni trnjavo, tebi žezlo in meni križ trpljenja? Zakaj?

Socializem je nekaj naravnega, ker tudi jaz imam pravico do življenja. Ako me je bog ustvaril, — zakaj je to storil? Da živim! Bog je dal življenje in kristijani ubijajo v imenu tega boga, — zakaj? Tisoči mladih bitij umira v krvavi vojni, — zakaj? Bog je dal življenje, car in mikado pa ukažeta smrt!

Ustvarjeni smo, da živimo. Da vsi, prav vsi, živimo. Da živimo lepo, kajti zakaj je lepota? Da uživamo ljubezen in srečo, — kajti edino za-to smo na svetu!

Socializem je naraven. Po gozdu hodim, drevje šumi, rože duhtè, ptice pojejo, — in nikdo mi ne more braniti, da vidim in slišim in čutim. Zrak je moj kakor tvoj, bogatin. Morje je moje kakor tvoje. Lepota je socialistična last.

In kakor zrak, tako tudi vse drugo. V potu svojega obraza je ustvaril človek palačo, — naj tudi stanuje v nje! Parnik je sezidal in železnico, — naj se pelje v širni svet! Umetnost je vzgajal, — naj je uživa! In stanoval bode v palači, vozil se bode, užival bode, človek bode *človek* postal, kajti kmalu, kmalu pride zaželjena «dolce Pasqua dei lavoratori», — naša, proletarska, svobodna Velikanoč!

Po zimi nismo spali, — na delo, bratje gladu in trpljenja, na delo tudi v solčnati spomladi!

Politični odsevi

V TRSTU, 30. marca 1904.

Razsodba čez Bileški zločin. Nepozabljen je še zločin, ki se je izvršil pred par meseci v Bileku v Hercegovini. Petnajst vojakov je umrlo vsled vročine na vojaški vaji. Umevno, da nosijo glavno krivdo nad tem groznim zločinom častniki, ki so komandirali vojake v smrt. Zdaj je padla «razsodba» čez te gospode. Generalni major pl. Dragoni je bil oproščen; ta mož je pijančeval po nesreči s svojimi častniki, mesto da bi uredil rešilno akcijo. Komandant 12. pespolka Török de Telekes je bil obsojen na 2 meseca profosnega zapora; ta mož jo je odkuril na konju, ko je postala vročina neznosna; vojake je pa pustil pod 35° vročine naprej manevrirati. Glavni krivec nebovpijočega dogodka pa je bil častnik Grünzweig pl. Eichensieg; ta mož ni poslušal niti zdravnike, ki so prorokovali nesrečo in ga prosili, naj poneha z vajo po razgretih kraških skalah; in ta junak je bil obsojen na 5 mesecev zapora... Vsi drugi častniki — nekateri so bili s sabljami po omedlevih vojakih — so bili oproščeni. Saj je murlo le 15 navadnih vojakov, 15 v vojaško suknjo preoblečenih ubogih vragov! Ko bi pa eden teh trpinčenih vojakov v hipni jezi vrgel puško proč in ne hotel ubogati, potem bi šel na leta v ječo. Ravno zdaj se razglaša tudi druga razsodba, ki se tiče onih vojakov, kateri niso hoteli naprej služiti in so v pijanosti razgrajali. Vojak Pamzel je dobil 3 leta težke ječe in degradiranje, vojak Molnar 3 leta ječe, vojak Kuczko 3 leta, vojak Pötördi 1 leto, Kellner 10 mesecev, Klotzbücher 8 mesecev itd. Ti so bili pijani in so razgrajali, — častniki pa so silili 15 ljudij v smrt! Ko pridejo ti častniki iz zapora — marsikateri delavec bi bil rad

LISTEK

DESET ZAPOVEDI DELAVSTVA.

(Objavil list „Verbrüderung“ 9. marca leta 1849.)

Prva zapoved: *Delaj!*

Kdor ne dela, naj tudi ne jè. Tako je pisano. In vendar jedò mnogi, ki ne delajo. To se mora nehati.

Druga zapoved: *Ne trpi postopače poleg tebi!*

Ako vidiš človeka, ki je zmožen za delo in stoji leno tu, daj mu predpasnik in lopato ter reči: «Zdaj delaj! kajti brat, ako postopaš ti, moram jaz tudi za-te delati, in to je krivično. Zato delaj, bogati postopač!»

Tretja zapoved: *Ne izvršuj sužnjeska dela!*

Vsi ljudje so prosti in ednaki. Nikdo se ne rodi kot suženj. Nikomur ni treba, da postane suženj; tvoje delo more in mora biti svobodno, tako, kakor odgovarja tvoji želji in zmožnosti, kakor ne uničuje tvoj duh in ne ubija tvoje telo. Ne za dobiček drugega in za tvojo škodo imaš delati. Ne kot suženj za gospodarja, temveč kot svobodni mož za-se in za svojega brata, ki ravno za-se in za-te dela. Edini sužnji tega sveta naj bodo mašine, ki so človeku podložene.

Četrta zapoved: *Zahtevaj za tvoje delo pravično plačo!*

Ako ti porečejo: «Razmere so slabe, plača se mora skrajšati, ti se moraš podvreči itd.» — in ti tako polagoma tvojo pravično plačo odtrgavajo ter te potisnejo na stališče tovorne živali, potem odgovori: «Slabe čase delate vi, ne jaz. Vaša dobičkaželjnost, vaša besna konkurenca jih je zakrivila; eden druzega prekosite in mi naj trpimo. To se mora ponehati! Mi imamo določiti cene blaga. Mi, ki ustvarjamo, ne vi. Mi hočemo pravično plačo, kajti vsak delavec je svoje plače vreden».

Peta zapoved: *Ne trpi lakote!*

Vidiš, noben vrabec ne pade iz strehe vsled gladu, noben črv ne lazi po travi, ki bi se ne nasitil; nobena riba v vodi ne konča vsled lakote. In ti človek, naj bi trpel glad? Zakaj? Ali ne obdeluješ? ali ne napraviš sam kruh? ali ne odtrgaš sam sadove iz dreves? Zakaj bi trpel lakoto.

Šesta zapoved: *Ne hodi v strgani obleki!*

Vijolice na travniku, rože v vrtu imajo svitle obleke; ptica nosi krasno perje, medved ima debelo kožo. Zakaj — ali nisi sadil in žido predel; ali nisi napravil purpurni plašč kraljev? Zakaj bi hodil v cunjah?

Sedma zapoved: *Veseluj se svojega življenja!*

Namen življenje je človeška sreča; ako si napravil vse, kar je potrebno za vzdržitev in olepšanje življenja — ako si odtrgel zemlji živež, ako si podelil duhu krila, ako si cel človek, zdrav na duhu in telesu, potem moraš biti srečen in se veseliti življenja — ti in vsi tvoji bratje!

Osma zapoved: *Živi častno!*

Čast! to se pravi, nikdo ne stoj čezte in nikdo te ne sramotuj: «Delavec, nevedni delavec, ubogi delavec!» Ne, ti reči onim, ki so se redili doslej od tvojega potu: «Postopači, ubogi postopači! Odpuščam vam, kar ste zakrivili. Tu moja bratska roka. Tudi vi živite častno od vašega dela!»

Deveta zapoved: *Zapiraj tvoje uho pred farji!*

Drevo izpoznanja je drevo življenja. Farji, ki ne delajo in hočejo vendar uživati, te odganjajo od drevesa izpoznanja. «Ne tukaj», pravijo, «temveč na drugem svetu uživaj. Tukaj trpi tam bodeš plačan». Tako ti kažejo jedila, katere pojedò sami. Ti pa izpoznaj, da je pravica do življenja obenem pravica «biti srečen», tukaj srečen biti.

Deseta zapoved: *Ljubi tvojega bližnjega kakor sam sebe.*

Samo tako se bodeš osvobodil hlapčevstva. Samo tako bodeš resnično svoboden, kajti svoboda in ednakost izhajate le iz — bratstva. Sovraštvo razdruži, ljubezen združuje. Posamezen si slab, vzajemno močan. Zato ljubi tvojega bližnjega kot sam sebe in tudi on te bode ljubil.

celo življenje v takem «zaporu» — bodo k večjem penzijonirani. To je avstrijska prokleta pravica!

Gališki železniški tatovi. V Krakovi je bilo obsojenih cela vrsta železničarjev, ker so kradli in sleparili na najnesramnejši način. Storili so pa to pod zaščitom predstojnikov. Bili so namreč obenem špijoni in izdajalci tovarišev in pri avstrijskih železnicah velja vohunski tat več kakor — pošten organiziran delavec.

Millerand. Francoski minister Millerand, nekdanji «socialist», je postal v soc. stranki nemogoč. Združil se je z reakcionarno gospodo, da vrže republikanskega ministra. Mož je torej svoj «revizionizem» predaleč izpeljal. Vsekakor dokazuje to dejstvo, da napredujemo socialisti najbolj, kadar smo najodločnejši sovražniki vsega meščanstva. Kadar se vežemo z buržoazijo, se tudi izprijemo.

Nemški policijoti so izgnali sodruga dr. Frölicha iz Prusije. Imel je vrsto predavanj o — alkoholizmu. Res, daleč je prišla dežela «mislecev», domovina Goethejev, Wagnerjev in Kantov...

Ženska volilna pravica. Angleška zbornica je sprejela z veliko večino predlog, ki razširi volilno pravico tudi na ženske.

Rusko-japonska vojna.

Ruske sile v Aziji. Po poročilu konzervativne korespondence bodo koncom marca v vzhodni Aziji sledeče ruske čete: 1. Vojaštvo na suhem obstoji iz 4 sibirskih kòrov. 1. kòr obsega 54.400 mož, 2870 konj in 160 topov. — 2. kòr obsega 53.400 mož, 2000 konj in 120 topov. — 3. kòr obsega 53.000 mož, 2000 konj in 126 topov. — 4. kòr 56.200 mož, 2000 konj in 126 topov. Skupno torej 217.000 mož. — 2. Vojaštvo v trdnjavah. V Port Arturju je skupno 30.000 mož. — 3. Rezerve mandžurske armade znašajo 4700 kozakov, 15.000 infanteristov ter drugih 8700 mož. — 4. Straže za železnice obsegajo skupno 35.000 mož itd. — Skupno je v vzhodni Aziji 318.000 mož, 20 410 konj in 556 topov. Ta armada je približna ednako močna kakor japonska.

***

Novi napadi na Port Artur. 27. je brzojavil podadmiral Makarov carju. Sovražnik je napravil danes drug poskus, da blokira dohod v notranji pristan. Odposlal je v ta namen 4 velike trgovske ladije v spremstvu torpedovk. Napad japonskih «branderjev» se je zopet izjalovil. Dohod v pristan je popolnoma prost.

***

«Matin» poroča iz Karbina, da prične resnejša vojna šele septembra meseca. Isti list poroča iz Tokija, da doslej ni nobena vojna ladija Japoncev uničena.

***

Draginja v Rusiji postaja dan za dnevom hujša. Kruh, zelje in krompir je 4krat dražji. Tako se poroča iz Varšave, Moskave, Kieva, Tverja in Petrograda.

Naj le kujejo nekateri filozofični renegati svobodi najfinejše verige, da dokažejo, da so miljoni ljudi ustvarjeni za tovorne živali nekaterih tisočev priviligiranih vitezov; vkljub temu nas ne prepričajo o tem, dokler ne dokažejo, da pridejo prvi s sedlom na hrbtu, drugi pa z bičom v roki na svet».

Henrik Heine.

TEDENSKE NOVICE

Come si spiega? Pod tem naslovom je objavil tukajšni «Il Piccolo» od torka članek, ki se peča z udeležbo naših sodrugov na zadnjem shodu pri sv. Ivanu. Nas pusti sicer v splošnem hladne, kakšno mnenje ima «Piccolo» o nastopanju slovenskih socialistov. Nekaj nenavadnega je sploh, da nas omeni, kajti doslej je «varoval italijanski značaj Trsta» vedno potom — ignoriranja javnih korokov neitalijanskih narodnostij. Ker je pa zdaj že bratska «italijansko-slovenska ljubav» na dnevnem redu, je opazil tudi «Piccolo» nakrat, da eksistirajo v Trstu tudi Slovenci in celo slov. socialisti. A pustimo to ad acta! Proti «Piccolovem» članku sta govornika na narodnjaškem shodu, sodruga Linhart in Kopač, že nastopila; poslala sta temu listu dopis in s tem basta. Očividno je sestavil «Piccolo» svoj članek iz nejasnega prvega poročila «Edinosti», ki pravi, da sta se «soc. govornika skoraj strinjala» z narodnjaki. No, mi ponavljamo še enkrat naše stališče: Utrakvistična univerza je polovičarska uredba — Trst je najprimernejše mesto za italij. univerzo. — V Ljubljano spada slov. univerza. — Za Trst potrebujemo zlasti ljudske in strok. šole! — Come si spiega?

Shod slov. narodnjakov v Trstu. Politično društvo «Edinost» je sklicalo za preteklo nedeljo javen shod v «Nar. dom» pri sv. Ivanu. Dnevni red je obsegal edino točko: «Italijanska univerza v Trstu in slovensko-italijanska uprava». Shod je bil dobro obiskan in se ga je udeležilo tudi nekaj socialistov, med njimi člani naše eksekutive sodrugi Kermolj Viuko, Kopač Josip in Linhart Karl. Shodu je predsedoval g. prof. Mandič, ki je popisal v svojem nagovoru vse korake, katere so storili slov. tržaški narodnjaki z ozirom na spravo in glede univerze. Dejal je: Naše stališče je, da se naj uresniči dvojezično vseučilišče v Trstu, v prvi vrsti pa da se ustanove slov. ljudske in srednje odnosno strokovne šole. Kot poročevalec je govoril g. dr. Rybar približno sledeče: Stoletja že vlada boj med Italijani in Slovenci in zato je ideja sprave velepomemena. Za to spravo se ogrevajo zlasti češki poslanci, to pa iz jako praktičnih vzrokov. Mladočehi peljejo boj proti Nemcem in Körberju. V svoji obstrukciji pa so bili doslej osamljeni in zato je umevno, da simpatizirajo z idejo združitve vseh nenemških strank. Tudi dalmatinski poslanci so za spravo. Vlada je hotela rešiti narodnostno uprašanje v Dalmaciji na ta način, da je skušala upeljati nemški uradni jezik, kar je našlo seveda odpora na vseh straneh. Dalmatinci se pa lahko z Italijani pogajajo, ker priznajo zadnji hrvatski značaj Dalmacije. Lahi pa imajo faktično vse narodnostne prostosti, izključno notranji laški ježik pri sodiščih, italjanski govor v dež. zboru, šole itd. Tudi trentinski Lahi so za spravo. Oni se borijo proti nemški nadvladi. Italijani so v Avstriji osamljeni in skušajo se vsled tega približati Slovanom. Zato žele tudi Italijani v kraljestvu spravo; kajti oni smatrajo, da Italija še ni popolna, da ji manjka Trst in Trento. Slovenski narodnjaki žele v lastnem interesu spravo, seveda le pod poštenimi pogoji. To pa nočejo tržaški Italjani, ki smatrajo tukajšne Slovence le za «tolerirane goste». Italijani hočejo, da se prizna njih nadvlada. Stem se pa narodnjaki ne morejo strinjati. Končno je predlagal dr. Rybar resolucijo, ki pravi, da pozdravljajo zbrani Slovenci in Hrvatje spravne poskuse s simpatijo, da je pa predpogoj vsaki spravi popolna narodna ednakopravnost; glede šolstva zahteva rezolucija utrakvistično univerzo in v prvi vrsti ljudske in strokovne šole. Slov. poslanci naj privolè v univerzo v Trstu le pod temi pogoji. — Po referentu je dobil besedo sodrug Josip Kopač, ki je dejal: Mi stojimo principielno na istem stališču: prva naša zahteva se mora ozirati na ljudske in strokovne šole. Iz praktičnih razlogov pa ne smatramo dr. Rybarjevo stališče za umestno. Italijanom naj se dà svobodo za univerzo, mi pa zahtevajmo energično šolo za narod. Kopač je priporočal, naj se predela rezolucija v tem zmislu, da smo za italij. vseučilišče, ako se nam zasiguri slov. ljudske in strokovne šole. — Nadalje je govoril sodrug Karl Linhart. Omenil je shod, ki se je vršil svoje dni v Ljubljani za slovensko univerzo in na katerem smo tudi socialisti svoje mnenje povedali. Isto mnenje imamo še danes. Vsakemu narodu sredstva za izobrazbo! Zato smatramo nepravičnim, ako se brani Italijanom lastno univerzo v Trstu, ki je edino primerno mesto. To nas se sme iretirati in zahtevati imamo ljudske šole. Utrakvistične univerze so v splošnem polovične in slabe; zato jih ne smemo zahtevati. Sprava med narodi pa bi se naj na ta način uresničila, da bi se pričel skupen boj proti vladi, ki deluje danes še s takimi sredstvi kakor pred l. 1848. Vlada je naš skupni sovražnik, ker razdružnje narode le zato, da jih temlažje zatira. — Dr. Rybar je dejal, da ne spremeni rezolucije. Potem je govoril g. dr. Trinajstič iz Pazina in za njim še nekateri možje; eden je vprašal, zakaj ne gremo socialisti na zborovanja «Patrie»... Končno je pokvaril predsednik Mandič utis shoda, ker je predlagal izražanje simpatij za Ruse. Brrrr, — na shodu, ki se navdušuje za izobrazbo in kulturo, se klanjati pred carsko knuto, — to je preveč! Sicer je bil shod prav lep.

„Slovenec“ se zaganja vedno v društvo profesionistov ljubljanske tobačne tovarne. Njegov dopisnik laže seveda, da se kar kadi. Tako trdi v enomer, da ima društvo le 30 članov; v istini pa ima 48, kar je razmerno čisto lepo število; tako je torej dopisnik 18 krat lažnivec. Torej, «Slovenčov» dopisnik v krilah, malo manj lagati! Zdaj je velikonočna spoved pred vrati; ako bodete tako lagali, bo spoved «ta suha».

Iz ljubljanske tobačne tovarne se nam poroča: Naš delovodja Jaka je že vse mogoče iznajdel, le bele čebule še ne. Ker je tako brihtna glavica, naj povemo nekoliko njegove zgodovine. Prišel je iz Gorenjskega, ne vemo ali v butarah ali po nogèh. Nekoliko časa je delal pri Samassi kot «dreher»; a ko se je pri nas služba za mehanika razpisala, jo je dobil naš Jaka, — vsi delavci pojò zdaj seveda: habemus papam... Stroje za svalčiče zna ta Jaka tako «popraviti», da izdelujejo mesto 180.000 le 60000 svalčic. Pred enim mesecom ni šel neki stroj; Jaka je vrgel krivdo na ključarja in delavca; nadinspektor mu je verjel in moža sta bila odstavljena. Jaka naj nam zameri, ako ga primemo osebno, — saj ne more pričakovati prijateljstva od ljudi, katerim na ta način škoduje. Jaka se je sicer nekdaj izrazil, da ima krokodilsko kožo, a bodemo že do živega prišli. Seveda je Jaka hud petoliznik in — jako «izobražen»; saj je menda na Gorenjskem trinajsto šolo delal. Toliko za danes, preljubi Jakec!

Za čuvaje južne železnice se je izdalo zopet značilen cirkular. Znano je, da čuvalnice niso podobne človeku namenjenemu stanovanju. Dve leti že niso bile pobeljene in umazanost presega že vse meje. Zdaj pa so dobili čuvaji nalog, da pobelijo sami svoja stanovanja. Po težki službi naj postanejo ti sužnji zdaj še zidarji! In za svoje stanovanja morajo plačati mesečno nad 14 K. Omenjeni cirkular pa določa tudi, da mora čuvaj vsako razbito šipo iz svojega mizernega zaslužka plačati (70 h za šipo), naj se pobije že iz katerega vzroka karkoli. Na ta način se odtegne čuvaju večji del svojega zaslužka, — akcionarji južne železnice se mastijo, čuvaj pa naj žrè travo s svojo družino. Fej čez to družbo!

Naš prijatelj g. nunc Čargo v Nabrežini razburja zopet javnost. Odvreči hoče stari običaj, da se ne bode obhajalo več navadnega «Aleluja». Vzrok temu je, da je starešinstvo izprevidlo da je v ta namen darovana svota previsoka in mu je pričelo gledati na prste radi cerkvenega petja in drugih muh. Večina starešinstva prenaša sicer še vedno potrepežljivo te muhe, a menimo, da bode kmalu posoda polna. Gospod nunc, le naprej v tem zmislu! Jokali ne bodo delavci za «vstajenje», čeprav iz farovža ne pridete. Praznovati bodo znali svojo veliko noč.

Daleč so prišli v Trbovljah! Surovost trbovljskih priganjačev presega že vse meje. To niso več ljudje, — to so divje zverine, ki zaslužijo, da se jih postreli kakor stekle pse.... Premislimo le sledeči slučaj: 28 t. m. grè neki delavec domu; na potu je pil pol litra pive. Nakrat zagleda na stezi paznika Eichälterja, kateri je znan vsled svoje divjosti in katerega se smatra v obče za pol neumnega. Brez vsacega vzroka

se pusti paznik v dir za delavcem, ga ujame, vrže na tla in zveže kakor divjo zverino. Medtem se pridruži Eichälterju njega ednakovredni pisač Vranič. Obadva sta delavca tepla in suvala, da se je onesvestil. Seveda je res, da je zvezani delavec, ki se ni mogel drugače braniti, pljunil praskaču Vraniču v obraz, kar je zadnji gotovo zaslužil. Nato udari Vranič delavca s pestjo v obraz, da je pričel krvaveti. Suroveža sta hotela delavca potem nekam vleči, in pri vsakemu koraku je sunil Vranič ubogega trpina. Ali je to bestijalično početje? Mi imamo priče, da ni delavec ničesar naredil; bežal je pred Eichalterjem le, ker vè vsakdo, da je ta priganjač na pol neumen. Surova tolovaja sta pustila delavca nezavestnega na železničnem tiru ležati; lahko bi se torej še večja nesreča pripetila. **Mi zahtevamo najstrožjo preiskavo** od strani ravnateljstva kakor tudi sodnije. Ako se ne izvrši, bodemo rabili druga sredstva!

Jezuvitski protistrup. V Nemčiji so razveljavili § 2 t. zv. «jezuitskega zakona». Tako imajo Lojvovi učenci zopet priložnost, da se polaste pokrajin majke Germanije. Državni kancelar pa je izjavil na očitanja protestantskih krogov, da je potrebna združitev vseh meščanskih strank brez razlike vere z ozirom na «soc. demokratično nevarnost». Kancelar je govoril, a trije miljoni nemških volilcev se mu krohota...

Delavci v M. D. v Polju vprašajo učitelja g. Hlebeca, od kod je dobil dovoljenje, otroke pretepavati. Kajti ako bode nadaljeval svojo čudovito «pedagogiko», bode treba njega najprve izobraziti. Toliko za danes.

Razsodilo. — *Pr. IX. 56-4-2. — V Imenu Njegovega Veličanstva Cesarja!* — C. k. deželno sodišče v Trstu, kot sodišče v tiskovnih zadevah, odločivši na zaprošbo c. k. državnega pravdništva z dnè 25. III. 04. Cs. 574-1 izreka: 1). Vsebina članka «In zopet politično farštvo», in sicer mesto ki začenja z besedami «Bedni narod» se plazi» in končnje z besedami «kameniti zemlji», — ozir. ki začenja z besedami «In Klerikalizem» in končnje z besedami, naivnega ljudstva» — uvrščenega v časniku «Delavec Rdeči Prapor» z dne 24 marča 1904 št. 13, ima vse objektivne znake pregreška ex §. 302 K. Z. — 2). Potrjuje se uže uvedeno zaplenjenje imenovane tiskovine prepoveduje se daljno razširjanje iste in ukazuje se uničenje nabranih eksemplarov in istih ki imajo se nabrati kakor hitro postane navzoči odlok pravomočen.

Trst, dne 27-3-1904.

Podpis nečitljiv.

KRONIKA UBOGEGA VRAGA

Zaplenjeni! Zadnja številka našega lista je zapadla zopet rdečemu svinčniku tržaškega drž pravdnika. Državni pravdnik se je čutil kot varuh nedotakljive gospôde v črni suknji in je zaplenil članek «In zopet politično farštvo» kar na dveh mestih. Tako je torej «edino odreševalna cerkev» zopet enkrat rešena, ako ravno sploh nismo govorili o veri, temveč edino o klerikalizmu, ki je za nas le politična stranka. A drž. pravdnik ima v sebi že poklic zaščitnika vere in jo je zopet enkrat rešil. Rešena je torej cerkev; to je gotovo. Nastane le sledeče vprašanje: Ko je Kristus prorokoval: «Ti si Peter skala in na tej skali hočem sezidati mojo cerkev in peklenski vragovi jo ne bodo premagali» — ali je nacarenski mizar takrat na rdeči svinčnik cenzorja mislil? Ka-li?

„Bauernbündler" piše o priliki volilne reforme: «Pogovor med nemškim Francelnom in slovenskim Tonetom: — Francel si odpne suknjo, in udari ob mizo: «Himmelsakra», pri volitvi v novi kuriji bomo pa dobro nategnili. Ne bomo se pustili naščuvati. Samostojni kmetje, na ji bodo že Slovenci ali Nemci, bomo svojega moža postavili in na vsak način je boljše če tudi pride kak «Bauernbündler» v deželni zbor, kakor pa kakšen advokat». — «Jaz tudi tako mislim», odvrne Tone. «Jaz bodem samostojno kmetsko stranko tudi kolikor mogoče podpiral. Med slovenskimi kmeti je dovolj probujenih glavic, ki so že uvidili, da je boljše, če delujemo skupno z nemškimi kmeti na gospodarskem polju kakor pa, da se zaradi narodnosti prepiramo». — To me veseli, odvrne Francel, «le nobenega prepira zaradi narodnosti; delujmo le sami na to, da se bodo naši dolgovi zmanjšali, in da izgine marsikako zlo, ki tlači naš stan. Tako bodemo svojemu narodu najboljše služili». Kmeta na to ostaneta in odkorakata roko v roki; kmalo se ločita njuna pota. Vrla kmetiča si pa stisneta roki, in kot slovo zadoni krepko: «Naj živi samostojna kmetska stranka!» — Pri nas pa menda kmetič še ni prišel do pameti, ker z vso častjo poljubuje celo 16% ožlindrano roko...

Politično farštvo na delu

Naš zadnji članek «In zopet politično farštvo!» je državno pravdništvo zaplenilo, po našem mnenju brez povoda, po policijskem naziranju v svrho varstva «edino odreševalne cerkve». Dobro, — dokler bode eksistirala v Avstriji nazadnjaška cenzura, moramo molčati. Dejstva pa, ki se dogajajo vsak dan po celem svetu, nam dokazujejo resničnost naših trditev. Politično farštvo je po celem svetu ednako in povsod se dobè posamezni brezsramni duhovniki, ki pridigajo v božji hiši politično sovraštvo. To naše mnenje označi zlasti sodnijska razprava, ki se je vršila te dni na nemškem Poljskem in ki zasluži največjo pozornost.

Poljaki v Nemčiji so verni katoličani. Vendar so pa tudi dobri narodnjaki in ne pozabijo nikdar, da so Poljaki ter da se imajo težko boriti proti germanizacijskem nastopanju pruske vlade. To svoje narodnjaštvo izražajo na ta način, da volijo tudi svoje lastne zastopnike v parlament. Tukaj pa pridejo v navzkrižje s katoliško stranko, s centrumom, — in duhovniki pazabijo takoj svojo narodnost ter delujejo z vsemi sredstvi proti poljskim kandidatom in za kandidate centruma. V volilnem boju so rogovilili razjarjeni farji iz prižnice čez Poljake in jih imenovali «brezverce», v spovednici so agitirali proti poljskemu časopisju. Kardinal Kopp je šel v svojem sovraštvu celo tako daleč, da je prepovedal vsem katoliškim duhovnikom, da bi poročili poljskega poslanca Korfantega; Korfanty se je moral poročiti v Krakovi. Umevno, da so se pričeli Poljaki braniti in objavili so v svojem listu «Gornoslazak» ostri članek proti politikujoči duhovščini. Vsled tega je bil urednik lista pl. Wolski obtožen. Razprava pa je prinesla grozne stvari na dan. Tako je priznal župnik Kronschmit, da je pisal delavcu Marhareku pismo, v katerem je dejal, da ne smatra delavca več za katolika in da mu odtegne sv. sakramente, ker občuje s Poljaki. Cela vrsta prič je povedala, da so župniki delovali proti časopisju in da ljudje niso dobili odveze, ker so držali poljske liste. Kaplan Wojtek je dejal nekemu naročniku poljskega lista, da ga pusti vreči iz spovednice, ako se sam ne pobere. Na prižnici je vskliknil župnik Abramski: «Ve žene, ako pride kdo z listom «Gornoslazak» k vami, vzemite metljo in pobite ga!» Rudarja Maja ni hotel župnik Javernik poročiti, ker je bil naročen na poljski list Kaplan Pašek pa je zaklical po izidu volitev iz prižnice: «Prokleto naj bode zgornješlesko ljudstvo!» Poljske agitatorje se je označilo na prižnicah kot ljudij, ki hočejo le denar služiti. Kaplan Smikala je imenoval v cerkvi poslanca Korfantega «smrkavca». Ljudje so pričeli vpiti: «Mi nočemo politike v cerkvi» in zapustili jokaje cerkev. A še hujše so nastopali besni farji! Celo otrokam niso dali odveze, ako so bili njih stariši naročniki poljskih listov. Rudarju Gostyra je umiral oče; mož je poklical župnika Pvjoteka; a ta duhovnik ni hotel umirajočega starčka spovedati ni obhajati, predno ni rudar prisegel, da poneha od poljskega gibanja. Farji so tudi dejali, da ne pokopljejo nobenega narodnjaka.

Tako nastopa torej politično farštvo! Ti dokazi, ta dejstva se ne dado sekvestrirati in ostala bodo kot znamenje klerikalne sramote. In tako kakor v Nemčiji delujejo farji in pri nas. Proti vsaki narodnosti in proti vsakemu prepričanju ščujejo in rujejo! Na ta način, potom zlorabe božjega hrama, hočejo spraviti zopet cel svet pod jezuvitski klobuk. A časi so minuli in zavedni proletarijat se bode znal braniti v svojem lastnem interesu!

Dopisi

Spodnja Šiška, marca 1904. — Odbor podružnice «Spodnja Šiška» prav. in strok. društva je sklenil v svoji seji z dne 8. marca, opozoriti tem potom vse sodruge, kateri so člani žel. pevskega društva «Krilato kolo», da ako isti iz tega društva ne iztopijo, je podružnica prisiljena da jih na podlagi § 10, 2 in § 7, 3, pravil izobči, ker omenjeno pevsko društvo organizaciji nasprotno postopa, kar je iz sledečega razvidno: — Dne 14. oktobra 1903. je odbor podružnice sklical skupno sejo z odborom pevskega društva glede prireditve veselice, katera bi se imela vršiti dne 8. nov. 1903. v Kozlerjevem zimskem salonu. Pri tej seji bili so navzoči odborniki obeh društev, ter se je sklenilo, da se bode ta veselica priredila skupno. — Ali čez nekoliko dni pozneje obesilo je pevsko društvo ta sklep na klin in pričelo se je pripravljati prav na tihem za prireditev svoje lastne veselice na isti dan in v istem lokalu ne meneč se za podružnico. In res, veselica se je tudi vršila. Odbor podružnice, videč tako nečuvano postopanje tega društva (pri kateremu je veliko celo organiziranih članov) je bil primoran opustiti vsako nadaljno občevanje z istim. Dne 9. januarja priredili so organizirani železničarji v kazinskem steklenem salonu «železničarski ples», katerega dobiček je bil namenjen bolnim in bednim železničarjem, ali pri tej veselici se ni dosegel zaželjeni uspeh; člani pevskega društva niso samo z svojo odsotnostjo protestirali proti tej veselici, ampak nekateri gospodje so celo proti agitirali in goste odgovarjali, naj ne obiščejo to veselico. O tej zadevi se je posebno odlikoval neki krojaček, g. Pöschl sprevodnik drž. železnice v Ljubljani, kateri si je štel v čast, povedati pri občnem zborovanju pevskega društva dne 2. feb. v gostilni g. Vodnika svoje junaško postopanje o tej zadevi, in sicer se je izrazil: Ne samo da ni on obiskal veselice v kazini, ampak on je celo veliko oseb odgovoril da se niso udeležili tega plesa in celo take, kateri so bili namenjeni vstopnino visoko preplačati! Ali je on res tako vpljival na obiskovalce železničarskega plesa, tega ne bodemo preiskovali, ali s tem je vendar dokazano, kakov «značajnež» je ta Pöschl. Mi smo tega mnenja, da kdor s takimi elementi občuje ni sam nič bolji. — Dne 19. marca priredila je podružnica v gostilni g. Tonicha veselico *Jožefovo slavnost.* — Vkljub temu je tudi železničarsko pevsko društvo «Krilato kolo» priredilo svojo veselico v gostilni Reininghausovi, menda z namenom, da bi junaci pevskega društva skazili veselico podružnice. No, pa vendar je bil obisk naše veselice prav dober, čeravno so naši nasprotniki priredili veselico vstopnine prosto. Jako krasno zabavo ste nam nudile šaloigre «Stric Jaka» in «Prvič pri fotografu». Prav dobro so igrali in z zadovoljnim uspehom izvršili svoje vloge sodr. Fabiani kot Lipče in kot fotograf sodrug Drnovšek kot Stric Jaka sodrug Franz Fran kot kmet Gaber in gospica Anica Tonich, katera je svojo vlogo kot Urška, Lipčetova žena izvrstno igrala. Posebna zahvala grè tudi nji za njen trud in upamo da nas bode še večkrat razočarala z njenim nastopom. Priznati moramo, da je došlo v razmerju železničarjev posebno pa organiziranih jako malo. Cenjeni čitatelji ne bodo malo strmeli, ako rečemo da so se nekateri člani podružnice rajši udeležili vese-

lice pevskega društva. Kaj zasluži taki elementi? Nič druzega nego da se jim zakliče sramotni fej in se jim hrbet obrne. V tem činu je razvidno, da nimamo samo možake in zavedne bojevnike v naših vrstah, ampak tudi izdajalce svojih kolegov, breznačajneže, kateri ne spadajo več med poštene ljudi, ampak v vrste tako zvanih «Gesinungslumpov». Isto tako ne bodo cenjeni sodrugi strmeli ako jim tem potom povemo, da se nahajajo v naših vrstah celo taki sodrugi, kateri so v prejšnih časih stali v prvih vrstah proletarijata in sedaj so pa tako propali, da se je v njihovo čustvo vcepilo nasprostvo organizacije, ter strmljejo po porazu vsakega od podružnice osnovanega podjetja. Med take možake zahaja tudi g. Balić Jožef nadsprevodnika drž. železnice. Ta gospod, nekdanji funkcijonar soc. dem. stranke se ne zoperstavi kot načelnik pev. društva zoper tako nekvalificirano postopanje, nekaterih oholežev tega društva. Strmeti mora vsakdo nad trditvijo Balića, da je pravovarstveno in strokovno društvo *politično* in zato ne sme pevsko društvo stopiti v zvezo z podružnico. Ravno tako je celo vodstvo tega društva obžalovanja vredno, ker lastna pravila so mu španska vas. V pravilih stoji, da člani kateri so zaostali z vplačevanjem več kakor tri mesece se smatrajo za izstopivše in nimajo več nikakovih društvenih pravic. Ali dne 2. februarja vršil se je v gostilni gosp. Vodnika občni zbor istega društva. Navzočih je bilo pri tem zborovanju 10 članov od katerih so samo trije imeli pravico do volitve novega odbora; ostalih 7, so izostali z vplačevanjem več kakor tri mesece ali volili so vsejedno. Ravno tako vsprejema to društvo ako ravno nosi naslov *železničarsko* pevsko društvo, tudi privatne osebe kot člane. Vpraša se tedaj ali je tako poslovanje pravilno? — Isto tako je masikateri tako zaslepljen, da ne prevdari, koje društvo je važnejše za sedanje razmere trpečega železničarja in koje društvo zastopa resne interese delavstva, organizacija ali petje? Mi nikakor s tem ne zaničujemo petje. Priznavamo da petje je jako lepa umetnost. Ali petje spada kot umetnost tje, kjer ne vladajo boji za zboljšanje gmotnega stanja, kakor je med delavstvom. Mi ne potrebujemo petje kot umetnost za zabavo in za razkošje, ampak potrebujemo ga kot agitatorje za organizacijo in kot bojno orožje. Pevsko društvo «Krilata kolo» ne goji nikakovega smotra v korist organizacije, ampak zasleduje pod vodstvam gg. Josip Pöschl, Canjko, Steiner e tutti quanti nasprotne tendence, namreč izpodkopati želi podružnico in tako tukajšno organizacijo popolnoma uničiti. Seveda k tej akciji menda dobiva to društvo od zgorej jako dobro zaslombo, tedaj ni čudno tako postopanje. Neumevno se nam zdi, da celo sodrugi tako društvo podpirajo! Ravno tako hočemo v prihodnjič tudi take možake ožigasiti in njihova imena tem potom obelodaniti da bodo tudi želi slavo med zavednimi železničarji in delavstvom, ako ne bodo spoljnevali svojih dolžnosti kot člani organizacije. Obžalujemo nekatere sodruge, da so celo nekatere teh gospodov v splošno konsumno društvo priporočali in celo volili, ker sedaj so se pokazali možje v pravi luči. Opozarjamo tedaj načelništvo splošnega konsumnega društva v Ljubljani na te gospode ker se nam zdi da niso pravi prijatelji in zastopniki delavstva. Ravno tako opozarjamo zavedne železničarje na zanikerno, pardon, na imenitno trojico Pöschl, Canjko — Steiner! — In vi organizirani prijatelji petja le vrlo podpirajte pevsko društvo «Krilato kolo», da bode čimpreje razvilo svojo zastavo, na kateroj bode vihrala podoba Jožefa mizarja z krojaškimi škarji in z likalnikom. *Zavedni proletarci.*

Trbovlje. Cenjeni sodrug urednik! Ne jezite se da potrebujemo toliko prostora za Trbovlje; a tukaj so razmere, katere je treba odstranit. To se pa le skozi javnost napravi! Naše pritožbe pri rudniški oblasti v Celju nič ne pomagajo. Oblast je objektivna in ne more proti paznikom nastopiti, ali jih kaznovati. Paznik Štjurc klofuta delavce po jami. Drugi prestavlja svoje lastne delavce med delom. Pazniki se čutijo tukaj kakor mali bogovi v Olimpu. Nekateri imajo res cel eldorado, ker večji del časa v baraki prepijejo, in prespe; potem gredo zopet enkrat priganjača igrati; da se pri temu «dostojno» obnašajo, se razume, saj so vendar «inteligentni», ljudje, in so tudi v občevanju z delavci zelo prijazni; to že kažejo Božičevi «osli». Mi smo vse to naznanili rudniški oblasti v Celju. Pa do te ure še ni odgovora. Treba bo toraj rudniško glavarstvo v Celovcu, in potem še poljedeljsko ministerstvo vprašati: Zakaj je v Celju c. kr. rudniški urad?

Mislili smo do sedaj, da je vseh teh krivic gosp. ravnatelj Draš kriv; ali pretekli teden smo se prepričali, da temu ni tako in da je g. Draš popolnoma nedolžen. On išče resnico kakor Odisej Telemaka — hodi namreč zmiraj za njo in ne zve je nikdar, ker veruje vsakemu pazniku več kakor turek Koranu. Ako se pa delavec pritoži, se mu ne veruje. Gg. pazniki poznajo to slabost g. Draša in jo tudi izrabljajo da svoj namen dosežejo. Evo slučaj: Tukaj imajo rudniško godbo. Kapelnik je delavec, polovica godcev so pa štajgerji. To že enkrat ni bilo prav; kaj pa vendar mislite! delavec — kapelnik, in štajger — muzikant, to seveda je velika predrznost! In še večja je pa, da se je kapelnik predrznil, godbo na višje stališče spraviti in isto zboljšati. Ker štajgerji tako veliko ne znajo, učiti se pa ne marajo, toraj je treba reformatskega kapelnika odstraniti. Takoj se je začela akcija proti kapelniku. Kadar je bila vaja, poklicalo se je godce na delo in z vajo ni bilo nič. Neki paznik je celo instrument stolkel, da kapelnik ni mogel godbo skupaj spraviti. Da je godba pod tem trpela je umevno; štajgarji pa so sklenili, da mora biti paznik kapelnik. Ali kako to narediti? Šli so k ravnatelju Drašu in so rekli: Nismo zadovoljni s Puncarjem, Pavlić mora biti. G. Draš pokliče Puncerja: Ljudje niso s teboj zadovoljni, toraj igraš še Veliko nedeljo pri Vstajenju, in potem basta! Da se pa Drašu pokaže, da imajo štajgerji prav, je izostal pri vaji za Veliko noč edini basist; seveda bode potem imponiral z godbo.

Godbo plača bratovska skladnica in tam plačajo tudi delavci, in ne samo pazniki. Delavci so pa s Puncerjem popolnoma zadovoljni; toraj naj pri temu ostane. Ako pa pazniki niso zadovoljni, naj puste godbo pri miru in si naj napravijo svojo, kakor jo bodemo mi naredili.

G. Draša pa prosimo naj ne sodi prej dokler stvari objektivno ne preišče.

STRANKARSKE VESTI

Internacionalni socialistični kongres. Mednarodni soc. biró razpošilja vabila na kongres, ki se ima vršiti od od 14. do 20 avgusta 1904 v Amsterdamu. Dnevni red kongresa obsega 17 točk, iz katerih naj omenimo: Mednarodne določbe soc. politike — Kolonialna politika — Izseljevanje — Generalna stavka — Trusti in brezposelnost — Militarizem — Klerikalizem in šola — Ljudska stanovanja — Mednarodna solidarnost.

Hrvatska strankarska konferenca se vrši 3. in 4. aprila v Zagrebu. Dnevni red: 1. Poročila: Glavnega odbora a) politično (V. Bukšeg), b) gospodarsko (I. Korać). — Nadzorništva — Zunanjih delegatov. — 2. Politični položaj na Hrvatskem (V. Korać). — 2. Agitacija (F. Ambrožić). — 4. Organizacija (V. Bukšeg). — 5. Časopisje (E. Demetrović in Stj. Turković). — 6. Volitve. — 7. Eventualija.

Tiskovni sklad. Nabrano med sodrugi pri sv. Ivanu K 2·40.

DRUŠTVENE VESTI

Podružnica Spodnja Šiška pravovarstvenega in strokovnega društva priredi dne 10. aprila t. l. ob 3 uri pop. v gostilni g. Vodrika svoj letošnji občni zbor s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo odbornikov. 2. Volitev novega odbora. 3. Raznoterosti. 4. Predavanje.

Opczarjamo cenjene člane na ta važen shod, da se istega udeležijo v polnem številu, ker se vsak na tem shodu lahko prepriča s delovanju podružnice. Tudi gospoda Ivana Kralič-a povabljamo na ta shod!

Odbor.

TRŽAŠKE DELAVSKE ZADRUGE

Obračun delavske zveze „Delavski Dom“ za 1. leto 1903:

Dohodki: 1. Letni doneski. Trst 1189 doneskov à 50 h je K 594·50, goriški Trbiž 87 doneskov je K 43·50, Buje 106 doneskov je K 53·—, Split 155 doneskov je K 77·50, skupni doneski tvorijo K 768·50 — 2. Razni dohodki: Dohodki od pripr. odbora K 44·47, od prodanih brošur K 45·60 itd. K 4·33, posojilo kooperative javnih kavaren K 1000·—, skupaj K 1094·40; skupni dohodki K 1862·90.

Izdatki: 1. Administracija: mitnina razsvetljava itd. K 82·35, K 900·—, tisk K 174·—, pisarna K 61·20, koleki itd. K 23·39, skupno K 1243·94. — 2. Pohištvo: K 100·—. — 3. Propaganda: potovanje itd. K 81·40. — 4. Razno: razni izdatki K 34·05, interes kooperativi javnih kavaren K 25·27. Skupni izdatki 1484·66 K. Saldo K 378·24. — Za vodstvo: Anton Perissich, predsednik, Peter Pippan, blagajnik, Valentin Pittoni, tajnik. — Za nadzorništvo: Milich Miha, Pagnini Silvij, Debin Virgil, Kopač Josip, Battilana Fran.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Kavarna „Unione“ - preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA
GOSTILNA
v ulici S. Giovanni v Trstu. Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na raspolago „Rdeči Prapor,“ »Arbeiter Zeitung« in «Lavoratore.« Prihajajte v Vašo krčmo!

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
ALESSANDRA LEVI-MINZI-JA
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah, Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Prodajalna klobukov all' OPERAIO
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12
Velika zaloga KLOBUKOV vsake vrste
— ZADNJE MODE. —
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe inpopravil a starih klobukov.
Najnižje cene!

Leto VII. TRST, dne 8. aprila 1904. Št. 15.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: Kdor se ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K., za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K., za pol leta 2.74 K., za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.22 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3, II.

Delavci in delavke na Slovenskem! Prvi majnik se bliža zopet in svetovni proletarijat se pripravlja zopet za ta dan. Prvi majnik ni praznik te ali one religije, te ali one cerkve, tega ali onega naroda. Prvi majnik je mednarodni praznik za svojo osvoboditev se bojujočega zavednega delavstva. Prvi majnik manifestira moč dela. Izvršite, slovenski delavci in delavke, svojo dolžnost! Pripravljajte se!

Mala obrtnija in socializem

Nasprotniki soc. dem. stranke delujejo proti nam tudi s smešno-lažnjivimi trditvami. Ena teh trditev se glasi: Socializem hoče malo obrtnijo in malo kmetijo uničiti. To smešno trditev podpirajo z bolj ali manj «izvirnimi» citati iz Marksovega «Kapitala». Marks je namreč učil, da pelje *smer* kapitalističnega razvoja v združenje kapitala v rokah malega števila kapitalistov in v povečanje števila proletarjata in v uničenje male obrtnije in kmetije, katera ne more konkurirati z velekapitalistom in veleposestnikom. Danes mora vsak strokovnjak priznati, da je smer ali tendenca resnično taka, ako ravno se v praktičnem življenju ta proces ne izvrši tako gladko in hitro. Socialisti nismo torej sovražniki malega obrtnika in kmeta, temveč povemo le naše mnenje, katero otemeljujejo dejstva. Ta dejstva so spravila malo obrtnijo in malega kmeta na stališče, katera označi ime «mali mož».

Na Dunaju je izšla zadnjič prva številka lista «Der kleine Mann» glasila socialističnih obrtnikov. Ta prva številka prinaša m. dr. zanimiv članek, ki odgovarja vprašanju: Ali zamore biti obrtnik socialist? Zanimivemu članku naj posnemamo sledeče:

Mnogo ljudi je še, kateri se ne morejo predstavljati soc. obrtnika, in vendar je le naravno, da čuti obrtništvo socialistično. Obrtniki so bili več del v demokratičnem taborju in korak naprej v soc. demokracijo je vendar naravnejši kakor korak nazaj v nazadnjaštvo, iz katerega so se osvobodili meščani l. 1848. s pomočjo delavstva in pod velikanskimi žrtvami. Danes se sicer že opazi, da se pričenja v obrtništvu soc. misel razširjati. Zlasti razne občinske volitve, v katerih nastopajo obrtniki ne le kot soc. volilci temveč tudi kot soc. kandidati, nam to dokazujejo. Da so obrtniki dostikrat pri volitvah odločilni, nam dokazuje Gradec; v Gradcu so zmagali socialisti z obrtniškimi glasovi proti združenimi nemškimi narodnjaki in krščanskimi socialci.

Kar je v Gradcu, se lahko tudi drugje uresniči! Treba je le živahne agitacije in obrtništvo bo prišlo do spoznanja, da zastopa soc. demokracija njegove gospodarske interese veliko bolje nego kapitalistične in klerikalne stranke. Ako bi bile stranke, katerim so obrtniki doslej sledili, resnično kaj vredne, bi ne prišli v tako globoko revščino. Vkljub pridnemu delu nimajo obrtniki niti kruha za svoje družine, davki in naklade postajajo vedno večji, ako ravno imamo baje *naše* «poslance». Pred volitvijo slišimo vedno obljube: «Malemu možu je treba pomagati» — in po volitvah je vse tiho.

Delavstvo pa stoji vse drugače. Uresničilo se je mogočno organizacijo, s katero se bori proti bedi. Organizacija je šele pričela, a vedno narašča število članov, ki se združujejo v boju proti viru vsega zla, proti kapitalu. A delavci peljejo tudi boj proti farštvu, sovražniku znanosti, svobode in izobrazbe. Borijo se proti vojaštvu, ki izsesava ljudstvu zadnje kapljice krvi. Kadar so ti sovragi premagani, prične nova doba za delavne sloje.

Obrtniki se morajo tega boja udeležiti. Vsak napredek je korak v zboljšanje socialnih razmer. To zboljšanje potrebujejo kmet, uradnik in obrtnik kakor delavec. V ta namen mora tudi vsak obrtnik socialni demokrat postati!

Politični odsevi

V TRSTU, 7. aprila 1904.

V c. k. službi! Najbolj senzacionalni pojav na literarnem polju zadnjih mesecev so kritike častniškega življenja. Izšli so nekateri «romani», med njimi najpomembnejši Bilsejev «Iz male garnizije», ki bičajo oficirski stan na odločen način. Zdaj je izšla tudi kritika avstrijskega častništva pod imenom «V c. k. službi». Knjiga nima nobene literarne vrednosti. A avtor pove tukaj resničoljubno tako grozna dejstva iz častniškega življenja, da postajajo skoraj neverjetna. Pred nas stopi častniški pijanec, nemoralnež, tat, defravdant, zatiralec vojakov. Gotovo, taki niso vsi častniki, a če je tudi le majhen del oficirjev moralno tako globoko padel, mora človek priznati, da je temelj častniške vzgoje pokvarjen. Da ljubijo mladi častniki lepe punice, da se drže metrese, da prelomijo zakon vsak dan, to bi se jim še ne zamerilo. Da so pijanci, je končno tudi le postransko. Da pa kradejo erarju, posredno torej davkoplačevalcem, je že nevarnejše. Najgroznejše je pa dejstvo, da so takim ljudem tisočeri vojaki na milost in nemilost izročeni. Vojak nima nobenega sredstva, da bi se pritožil. Vedno večje število vojaških samomorov govori o tem dovolj jasno. Kdor ima količkaj človeškega čuta, mora obsojati to nečloveško postopanje.

LISTEK

Razgovor o molitvah.

Spisal *Stefan Grossmann*.

Cela družina sedi po večerji okoli mize. Oče, mati, en stric, dve teti, dve svakinji, en mladi nečak in mala, desetletna hčerka. Semtertja se sliši iz ulice sviranje godbe.

«Molitve», pravi ena teta, «morajo od srca priti».

«Smešno», odgovori mladi nečak; «...ali smem sicer pušiti?... Molitve vzamejo le časa, katerega naj bi se porabilo raje za stvar, za katero se ravno moli».

«Ti ravno še ne veš», odgovori teta, «kako dobro stori človeku, ako izreče dobre besede... Sicer je tu prečej hladno».

Debeli stric pravi brezbrižno: «Jaz o tej stvari ne morem govoriti, ker že dvajset let ne molim. Ako se ima toliko opravkov kakor jaz, se ne misli na take stvari. Saj smem jaz tudi pušiti?»

«Teta je pa sama priznala», se ogreva nečak, «da je molitev večidel le veselje na prijetnih besedah. Kadar se nima ničesar druzega delati...»

«Jaz menim», šepeta prečej estetična svakinja, «da je prišla molitev iz mode, ker so besede molitev že prečej zastarele. Pri pesnikih naj bi se naročili novi, čisto moderni teksti».

Možje pušijo. Od peči prihaja neprenehoma gorkota v malo sobico.

Hudomušni nečak se smehlja: «Najlepše so molitve za samega sebe. Kadar se ravno kaj potrebuje. Kakor tetka pred božičom, ko stoji pred omaro in šteje perilo in premišljava, kaj naj bi se letos želela».

Teta smatra te dovtipe za slabe: «Tebi ravno še ni bila nobena zadeva prav pri srcu. Jaz, ako se mi kedo tako smili, da ne morem ponoči spati, kec ga vidim v temi vedno pred mano, — jaz moram zanj moliti, potem se pomirim. Za-me je molitev —»...

«Spalno sredstvo», zavpije nečak.

Vsi se smejejo. Z nečakom se ne upa nikdo več prepirati. Tiho postane okoli mize.

Estetična svakinja pa se pripogne k mali nečakinji in pravi: «No, ti angeljček, kaj pa praviš ti?»

Mala pride v zadrego. Oče pa pravi: «Trudna je že in spada že davno v postelj. Jaz jo nesem notri».

Lahko vzdigne deklico in je nese v temno otroško sobico.

«Oče», pravi otrok, «ali si slišal cel večer godbo iz leda?»

«Semtertja».

Deklica leži že v postelji. Oče ima že svoj «lahkonoč»-poljub in hoče oditi....

«Oče», pravi mala med blazinami, «jaz imam še eno željo».

V temi se pripogne oče k deklici, da čuti toploto njenih lic.

«Jaz bi šla danes večer tako rada na led».

«Saj se ne znaš drsati».

«Ljubi oče, navadla bi se»...

Smehljaje pravi oče: «Pustim te naučiti. Lahko noč!»

Še en poljub. Skozi temno sobo grè oče nazaj h gostmi. Predno odpre duri, se ostavi; v mislih vidi deklico na ledu, z gibčnimi nogami, rdečimi polnokrvnimi licami....

«Hrepenenje je dovolj molitev», hoče reči. A debata o molitvi je že davno končana.

momorov dokazuje to dejstvo. In v tem tiči nevarnost in zlo! Vse to pripoveduje in dokazuje avtor knjige «V c. k. službi». Mi bodemo o tej knjigi še govorili. Za danes smo hoteli le omeniti, da velja pregovor «riba prične pri glavi smrdeti», tudi za militarizem. Neumni fantini, ki ne pridejo v srednji šoli naprej, gredo v kadetno šolo. Tukaj dobe uniformo in bajonet, — in cesarska suknja jih dvigne čez «Civilistenpack». Tako si ustvarijo ti gospodje svojo lastno moralo in naziranje in zaničujejo narod, prezirajo zakone. To je vir zla!

Za obstrukcijo. Parlamentarne počitnice se bližajo zopet svojemu koncu in v političnih krogih se razmotriva položaj. Kaj prinese prihodnjo zasedanje zbornice? Kam plovemo? — Mladočehi bodo skoraj gotovo obstrukcijo nadaljevali. Njih vodja dr. Stránský je objavil članek v «Lidové Noviny», v katerem pravi m. dr.: «Naše trdno prepričanje je, da bi bilo ponehanje obstrukcije napram vladi in levici popolni poraz in da bi nam prinesel veliko večo škodo kakor obstrukcija».

Nedotakljivi militarizem. Kakor znano imamo v Avstriji «tiskovno svobodo». Beseda, mnenje, prepričanje so «prosti», dokler — se to drž. pravdniku dopade. Za to imamo ravno zdaj lep dokaz. Ob priliki razgovora o bileški sodbi in o knjigi «V c. k. službi» so bili skoraj vsi politični listi naše stranke zaplenjeni. «Arbeiterwille» v Gradcu, «Freiheit» v Toplicah, «Volksfeund» in «Rovnost» v Brnu, «Nova Doba» v Plznu, «Naprzod» itd. itd. Mi smemo v Avstriji vse povedati, dokler se to ne tiče kakega političnega popa ali — militarizma. Vojaštvo je nedotakljivo, je sveto, — in ako je še tako slabo, moraš molčati!

Poročilo ogrske soc. demokracije. Kongres se je vršil praznike; to je 11. kongres naše bratske stranke. Podanemu poročilu strankinega vodstva posnemamo: Organizacija je imela premagati velike težave vsled vladinega zatiranja; korupcija ogrske uprave je praznovala prave orgije. Na stotine shodov je bilo prepovedanih. List «Nepozava» je bil večkrat tožen nego vsi meščanski listi od l. 1867. A stranka je delovala vkljub temu neumorno. Posebno je agitirala za volilno preosnovo, ki se danes tudi že pripravlja. Ob priliki izdaje vladine odredbe proti zborovalni pravici je naznanila stranka 200 shodov, od katerih je bilo 130 prepovedanih; vsled tega je prirejala stranka *tajne* shode. Gibanje je naraslo tudi med Srbi in Rumuni; vlada ga je zatirala tudi z zopetno upeljavo cenzure. Gibanje poljedeljskih delavcev je mogočno, ako ravno prepove vlada njih strokovno združenje. Strokovna organizacija je napravila velik korak naprej. V Budimpešti obstoji 13 deželnih zvez in 27 lokalnih društev s skupno 36.800 člani. Zveze imajo podružnice v 157 mestih. V provinci deluje 86 samostojnih društev s 4320 člani. Skupno je danes nad 45.000 oseb strokovno združenih, med njimi 1770 žensk. Zapisnik političnega zasledovanja je grozen. In vendar gre naprej! Stranka ima danes 11 časopisov in 11 strok. listov; izdala je 396.000 izvodov brošur. To je pravi odgovor na tiranijo!

Strankarski kongres ogrskih socialistov se je vršil velikonočne praznike. Došlo je 651 zastopnikov iz 277 občin. Iz Budimpešte je prišlo največ število delegatov, zastopajočih 58 organizacij. Predsedoval je Desidor Bokany. Govorilo se je madjarsko, ali vsi govori so se prevedli na srbski, nemški in rumenski jezik. Po poročilu strankinega vodstva je prišlo časopisje na razpravo. Sklenilo se je, da prične izhajati glavni list «Nepszava» v kratkem dnevno, nemški list «Volksstimme» pa 2 krat na teden. V strankarsko vodstvo so bili izvoljeni sodrugi: Bokany, Bnehinger, Csizmadia, dr. Goldner, Daranyi, Grossman, Garbayi, Kardós, Klaryi, Malašic, Weltner; v kontrolo pa Gogolj, Kovač, Balyi, Sziller in Ptačnik. O strankini organizaciji je govorilo poleg poročevalca Kardosa 45 govornikov. Eksekutivi se je dalo nalog, da predrugači org. statut in ga predloži prihodnjemo kongresu. O organizaciji poljedelcev je poročal Job. Govorilo je še 24 sodrugov. Splošno se je izrazilo mnenje, da se pridobi v kratkem poljedelec za soc. demokracijo. Tudi se je sprejel predlog, da se sestavi občinski program. Nadalje se je govorilo o volilni pravici in sprejelo rezolucijo, ki zahteva volilno pravico za vse 20 letne državljane. Pri točki «narodnosti in soc. demokracija» se je sprejelo rezolucijo, ki prizna popolno ednakopravnost vseh v državi živečih narodnosti, ker brez ozira na narod in jezik ni nobene razlike med človekom in človekom. Sprejelo se je že razne predloge glede agrarnega programa, alkoholizma, ženskega gibanja itd. Potem se je veleimpozantni kongres zaključil.

Kongres hrvatske soc. demokracije se je vršil tudi velikonočne praznike. Poročali bodemo še o temu kongresu. Za danes naj le omenimo, da je došlo 90 zastopnikov. Sprejelo se je po rešitvi dnevnega reda protestne rezolucije proti zasledovanju socialistov na Ogrskem, proti zatiranju dijaških listov, proti hvalisanju carizma itd.

Internacionalni socializem in vojna.

Pariški mesečnik «Le mouvement socialiste» je povprašal razne znamenite soc. učenjake glede rusko-japonske vojne in dobil jako zanimive odgovore. Le par teh odgovorov naj tudi mi omenimo:

Enrico Ferri, urednik «Avantija» in profesor kriminalogije, piše: «Namen vojske je tatvina, sredstvo vojske umor.» To dokazuje sedanja vojna, katero niso povzročili vojaki, temveč kapitalisti, posestniki, literanti in bankirji. Kdo izmed socialistov ali poštenih ljudij sploh bi torej ne bil proti tej vojni?

Jules Guezde, revolucionarni Francoz pravi: Ako se razbije Rusija — kar bi ne pomenilo za ruski narod nobene škode, ker mu ste Mandžurija in Koreja tuji pokrajini, — leži carizem na tleh. Drugič je mednarodni mir zasigurjen. Ako pa zmaga Rusija in hoče izkoristiti to zmago, pride do novih vojen z Anglijo in Ameriko. V interesu miru, v interesu ruske svobode same moramo biti za Japonsko.

Anglež *H. M. Hyndman* izjavlja: Za Japonsko je vojna vprašanje za smrt in življenje. Kdor prizna Azijatom pravico da si uredijo svojo usodo, mora želeti Japonsko zmago. Upam tudi, da se prebudi vsled te vojne kitajski narod s svojo starodavno kulturo.

Nemec *Karl Kautsky*, ogneviti zagovornik marksizma, piše: Boj proti carizmu je središče zunanje politike soc. strank vseh dežel, ker hrepeni zunanja politika vseh vlad na vzdržitvi ravno tega carizma.

Vandervelde pa pravi: Carizem je sovražnik. Govori se o «rumeni nevarnosti». A kaj je to? Konkurenca japonskih kapitalistov. Tako se govori tudi tahko o amerikanski nevarnosti.

Rusko-japonska vojna.

Posledice vojne. «Času» poročajo iz Varšave: Komaj je pričela vojska in že se kažejo njene posledice. Vlada je ustanovila vse investicijske izdatke in slično nastopajo kapitalisti. Vsled tega ponehajo vse tovarniške naročbe in delavci stoje pred gladom. Tisoči so že brez dela. Ako bode vojska dolgo trajala, se razvije kolosalna revščina.

***

Boji na suhem. Pri Čongdšu v Severni Koreji je prišlo do boja. Iz nejasnega poročila generalu Mišćenkota je posneti, da so Japonci Ruse napadli in se potem utrdili v kraju. Osem kompagnij kozakov je napadlo kraj; Japonci pa se niso umaknili. Rusi imajo baje 6 mrtvih in 12 ranjeni. — Kuropatkine je brzojavil carju, da govorè domačini o velikih izgubah Japoncev pri Čongdšu, baje imajo Japonci 40 mrtvih in 100 ranjenih. — Japonci zopet poročajo uradno, da so pregnali Ruse iz njih pozocije in da imajo le 8 mrtvih ter 10 ranjenih.

***

O kozakih. List «Iskra» prinaša čudne novice o kozakih, naseljenih ob Donu. Kozaški častniki govorè baje čisto javno proti vojni. Vojna jim je popolnoma nepotrebna. Kozaki se morajo na lastne troške v vojno podati in zato je njih nezadovoljnost razumljiva. «Kulturo» carjeve vlade označi sicer sledeče dejstvo: L. 1888. je zaprla vlada vse šole v deželi kozakov, ker so te šole baje nevarne za «izobrazbo» v vojaškem rokodelstvu. Tako vzgaja car v svojih kozakih navadne človeške mesarje.

***

Iz Severne Koreje. Renterjeva pisarna poroča. Prve čete japonske armade so zasedle Lyoršön, ki leži na cesti, vodeči v Peking. Japonci so pregnali Ruse iz Tšongdšuja, ki je precej važno mesto. Nadalje so zasedli Widšu. Rusi so šli čez reko Jalu, ruska kavalerija odhaja proti Liaojungu. Njih konji trpijo zelo.

Tržaško delavstvo pozor!

Spl. Del. Pevsko Društvo, v Trstu priredi na **nedeljo 17 aprila** ob 8 uri zvečer v *Delavskem Domu*

koncert in ples

z izbranim vsporedom. Sodelovali bodo sodrugi *mandolinisti*. Vstopnina 40 vin. za osebo. Dobiček je namenjem društveni blagajni. Vsakdo naj poseti slavnost našega pevskega društva.

Vodstvo.

TEDENSKE NOVICE

DEBATA O ITALIJANSKI UNIVERZI.

Čudna so pota božje previdnosti... Postranska malenkost, ki se pripeti v tem ali onem kotu sveta, postane «svetovni dogodek», se našemi in našopiri v časopisju in povzroči neskončno debato. To se je zgodilo sedaj. Tržaški slovenski narodnjaki so obdržali pri sv. Ivanu svoj shod, na katerem so razpravljali o italijanskem vsevčilišču in slovensko-italijanski spravi. Slučajno, brez sklepa eksekutive, sta prišla na ta shod tudi naša dva sodruga Kopač in Linhart ter pojasnila svoje stališče napram temu vprašanju. To stališče je čisto jasno, je logična posledica našega socialističnega naziranja in **se krije povsod z našim na brnskem kongresu sklenjenim programom.** Vsak resen politik, ki zasleduje vestno vse pojava javnega živ-

ljenja, bi moral že *naprej*, brez našega pojasnila, to stališče razumeti. Naša dva sodruga tudi nista mislila, da napravita s svojim nastopom pri sv. Ivanu kaj izrednega, posebnega. Izpregovorila sta le par besedi, — italijanskemu narodnemu časopisju pa so bile te besede dovolj povoda, da je pričelo nečuvano gonjo proti našima sodrugoma in neverjetno hujskanje proti solidarnosti slovensko-italijanskih socialistov. Tržaški «Il Piccolo» je dal signal za to poleg tega jako smešno gonjo. Prinesel je celo vrsto člankov, polnih lažnjivih ali nejasnih podatk, in nadaljeval je te članke tudi, ko sta mu poslala sodruga Kopač in Linhart, popravek, ne oziraje se na § 19 tisk zakona in računajoč s kulanso «Piccola». Mesto da bi «Piccolo» dobesedno poslano pismo objavil, je prinesel le rezumè in nadaljeval svojo «polemiko» in danes se je polastilo zadeve celo italij. časopisje v kraljevstvu. Tako je napravil «svetovni» list «Piccolo» iz tega slučajnega prizora na narodnjaškem shodu — «svetovno» zadevo in tako se moramo *nolens volens* še enkrat s stvarjo popečati. Meritorno smo naše stališče že pojasnili, mi hočemo torej le argumentacijo «Piccola» in njegovih trabantov označiti. Storimo pa to v prvi vrsti radi dejstva, katerega zanikati bi bila politika ptiča Straussa: da je namreč «Il Piccolo» ne samo najpomembnejši in najbolj razširjeni list v Trstu, da ga ne smatra le meščanstvo za svoje glasilo, temveč da Tržačan sploh — naj si bode buržoa ali delavec — ne more izhajati brez tega lista. «Piccolo» je danes javna velesila v Trstu in zato hočemo njegovo polemiko ilustrirati, kot — najboljšo agitacijo proti meščanskemu časopisju v obče!

Mi očitamo popolnoma opravičeno «Piccolu» sledeče: 1. Da ni poslal v sv. Ivan svojega lastnega poročevalca in da se je moral podučiti o temu shodu šele iz «Edinosti». Ta list pa *de facto* ni prinesel stenografičnih zapisnik govorov temveč je poročal poglavitno le o stvareh, katere so slov. nacionalcem ravno dopadle. Vkljub temu govori «Piccolo» ostentativno o stenogr. zapisku. 2. Celo poglavje bi se dalo napisati o načinu, kako citira «Piccolo» iz naših govorov (seveda po «Edinosti»!). A le en slučaj: Sodrugu Linhartu podtika «Piccolo» tako rekoč smešno trditev, da je imenoval slov. vseučilišče važnejšega od italij. univerze. To je neumnost, kajti vsako vseučilišče je važno, ednako važno. Linhart je izrazil le svoje prepričanje, da bi bilo za celotni slovenski narod lastno vseučilišče veliko večjega kulturnega pomena kakor italij. univerza za odlomek v Avstriji živečega italij. naroda. Linhart smatra namreč univerzo za kulturno središče in ne samo za šolo; in naravno je, da ostanejo kulturni centri italij. naroda vedno v Rimu, Florenci, Genovi, Turinu itd. Ali pa drug slučaj: Kopač je izrazil željo, da se spremeni rezolucija na ta način, da se zahteva slov. ljudske šole mesto utrakvistične univerze. «Piccolo» pa trdi samozavestno, da je delal Kopač ustanovitev italij. univerze *odvisno* od ustanovitve ljudskih šol. Pogoj in želja so pa nekaj različnega! Res je pa, da pripada večina ljudi, ki delajo toliko joja in stoka za univerzo v Trstu, **oni isti liberalni kliki, ki ima našo šolsko sramoto na vesti.** Od liberalnega magistrata je odvisna ustanovitev ljudskih šol in zato je umevno, ako se prime to gospódo v pravem hipu za ušesa. Mi slov. socialisti nimamo nikakoršnega povoda, delovati in se boriti za italijansko univerzo. To je za nas *tuja* stvar in to pripuščamo italij. buržoaziji. Ona se naj ogreva in naj nastopa kakor hoče. Saj univerza ni za te ljudi druzega kakor — **boj za gmotno stanje buržoazijske mladine.** Lepo se besediči sicer o kulturni znanosti. Faktično pa se zahteva univerza le za-to, da postanejo buržoazijski sinovi pod ugodnejšimi pogoji juristi, zdravniki, profesorji itd. Buržoazija hoče imeti sigurnost, da ostane njen naraščaj tudi buržoazija; denarni žakelj je vsa ta kultura. In mi, ki smo delavci *slovenske* narodnosti, bi bili norci, ko bi hodili po kostanj v žerjavico za — meščanstvo *italij.* narodnosti. Evo naše mnenje! — 3. «Il Piccolo» skuša jezuvitično italij. socialiste nahujskati proti slov. socialistom in trdi, češ da mečejo zadnji Italilijanom v njih kulturnem stremljenju polena med noge. To stori «Piccolo», ako ravno vè, da mi sicer ne delamo za italij. univerzo, da pa tudi ustanovitvi iste ne branimo. «Piccolo» kot svetovni list *mora* vedeti, da je to laž. Mora vedeti, kèr vè za shod, ki se je vršil svoje dni v ljubljanskem «Mestnem Domu» in ki je zahteval ustanovitev slov. univerze. Narodnjaki so takrat obenem protestirali proti ustanovitvi italij. univerze; v imenu slov. socialistov pa je nastopil takrat sodr. Linhart in govoril proti tej reakcionarni nakani. To vè «Piccolo», — mi pa vsled tega vemo, da **laže vedoma!**

Toliko v obrambo!

Nameni starega lažnika iz lesnega trga so torej jasni. Spor med italij. in slov. socialisti hoče provocirati. Posrečilo se mu ne bode. Tržaški delavci obèh narodnosti, ki so skupno barvali tlak s svojo srčno krvjo, na veselje buržoazije obèh narodnosti, — ti delavci ostanejo edini in solidarni. Njih mednarodnost ni od danes na jutri temveč stalna. In zato upamo, da bode dala ta debata vsakemu resnemu agitatorju povoda, **da prične še intenzivnejšo propagando proti meščanskemu časopisju!**

Rezumirajmo torej: Mi smo povedali pri sv. Ivanu svoje mnenje, **mnenje socialistov. In zato ne vzamemo niti vejce nazaj, kar smo rekli.** Lažniki, lažite naprej!

Shod železničarjev v Trstu. Preteklo soboto se je vršil zanimiv shod tržaških železničarjev v našem Delav. Domu. Predaval je sodrug posl. dr. Ellenbogen iz Dunaja o predmetu: «Socialna politika na avstrijskih železnicah». Slovensko je govoril potem sodrug Kopač.

Delavsko izobraževalno društvo iz Dunaja je napravilo velikonočne praznike izlet v Benetke, Reko, Pulj in Miramar. V Trstu so priredili združeni eksekutivi zunanjim gostom lepo uspel banket, na katerem sta sodelovala naša dva pevska društva pod vodstvom učitelja g. Cerocchija. Večer je bil prav animiran. Goste je pozdravil sod. Kopač, zahvalil se je sod. Kunze.

Lep „delavski prijatelj“ je čevljarski mojster Tomsche Bernardo v Trstu (Corso štev. 37). Delavec Lieskovsky je delal pri njemu in izkusil vse lastnosti tega čednega gospoda. Tomsche je odtrgal meni nič tebi nič delavcu 30 kr. od akordne plače. Po mnenju vsacega poštenjaka se sodi tako postopanje samo. A pride še več! Mesto da bi se ta izkoriščevalec sramoval, je postal še surov, se skregal z oslepljenim delavcem, ga osuval in vrgel na tla. Takšni junaki so nekateri tržaški mojstri! Mi opozarjamo sodruge čevljarje na ta eksemplar!

Iz južnega kolodvora v Trstu nam poročajo: Potrebno je, prav potrebno, da se povè uradniku c. k. priv. južne železnice g. Sedmaku javno resnico v obraz. Temu gospodu namreč niti na um ne pride, da bi moral biti v prvi vrsti v svoji službi — pravičen, da bi moral smatrati vse delavce ednakopravne. Mož ima izdajo prostih voznih listkov v roki in kar dela ob tej priliki, to je že skandal. Popolnoma po svoji lastni glavici izroči enemu «freikarte», drugemu ne, enemu danes, drugemu čez tedne itd. Eden delavcev — imena so nam na razpolago! — je prosil 11. marca. Drugi delavec je prosil isti dan (11. marca) in moral čakati tedne in tedne. Eden delavcev ni dobil prosto-karte za vožnjo na Dunaj, ako ravno ima pravico do karte. In tako dela ta g. Sedmak vedno. Mi menimo, da so delavci pred določbam železnice ednaki in priporočamo temu površnemu ali pa krivičnemu gospodu, naj se poboljša. Drugače povemo kaj več!

Izlet v Prosek. Naše mlado pevsko društvo je napravilo preteklo nedeljo imenitno uspeli izlet v Prosek; ob 2. uri popoldne so se zbrali vrle pevke in pevci ter še nekaj drugih sodrugov pri mostu v Rojanu. Ob lepem vremenu so dospeli po $1^1/_2$ urnem sprehodu v prijazni Prosek. Na dvorišču gostilne g. Fucha se je razvila potem prav animirana zabava. Peli so se skoraj vsi zbori in peli dobro. Veliko število domačinov se je nabralo na dvorišču in je odobravalo navdušeno petju. Kmalu so se začuli prisrčni klici: «Naj živijo slovenski socialisti», «Naj zdravstvujejo tržaški delavci!» itd. Posebno navdušenje so povzročile naše delavske himne «Marsejleza», «Rdeči Prapor», «Socialistična koračnica» itd. Naše pevsko društvo in — s tem naša stranka — si je pridobilo hipoma vse simpatije proseških mož. Domačini in tržaški delavci, ki se morda še nikdar videli niso, so pričeli se razgovarjati o našem boju in gibanju. Res, brez pretiranja lahko rečemo: lepo propagando smo napravili, propagando brez shoda in drugih sredstev, edino s pesnijo in pogovorom! In to je pravi pomen, to je prava naloga našega delavskega pevskega društva. Ko smo odhajali iz Proseka, nas je sicer sv. Peter z dežjom iznenadil; a naše navdušenje se ni ohladilo. Proseški možje so nas vabili, naj zopet kmalu pridemo. In prišli bodemo!

Iz tobačne tovarne v Ljubljani. *Piše se nam:* Pretečeni teden je bil za delavstvo v tej tovarni zelo razburljiv, da je pa do tega prišlo krivo ni delavstvo. Vzrok tega razburjenja so le merodajne osebe vodstva te tovarne, poleg tega pa tudi generalna direkcija, ki vse to mirno gleda ali pa še celo navadila daje, da se z delavstvom tako postopa. Začetek tega razburjenja je storilo vodstvo samo, ker je šurim delavcem odpovedalo delo na nedoločeni čas, izmed katerih sta bila dva že čez dve leti a druga dva pa tudi že dalje časa uslužbenci te tovarne; nasprotno pa je bilo nekaj dni popred pet delavcev čisto na novo v delo sprejetih. Na ta način se misli stalno delavstvo v teku časa omejiti, nestalne delavce katere se odslovi na nedoločeni čas in se jih pozneje zopet sprejme, se jim prejšnja doba dela ne vzame več v poštev, treba je pričeti zopet iz novega. To bi se zgodilo dvakrat ali trikrat z enim delavcem potem pa pride tisto usodepolno leto: delavec je star 35 let in glejte tukaj konjsko kopito, reklo se mu bode prav radi bi te vzeli nazaj: v delo, ali ti si prestar, s 35 letom in naprej jih ne vsprejemamo — in ti delavec kaj boš rekel na to: tista država, kateri sem prisegel zvestobo, da dam

tudi zanjo če bode treba tudi življenje, tista država mi je vzela že kri in mozeg. Zdaj sem postal že družinski oče, a tista država me je postavila danes na cesto brez da bi bil kaj zakrivil, ter mi rekla: zdaj pa le pojdi kamor hočeš. Ko so sprevideli te nakane tudi drugi nestalni delavci, katerih je povprečno okrog 40 do 50 izrekli so se solidarni, ker to se zna zgoditi danes ali jutri tudi znjimi. Seveda je tukaj takoj poseglo vodstvo vmes in jih 29 odslovilo, ter takoj dalo vklic po vsih oddelkih, če kdo vè za katerega delavca naj takoj pride, ker se jih bode 26 v delo vsprejelo. S takim skrajno izzivajočim ravnanjem od strani vodstva, se je razburjenost med delavstvom še podvojila ter prišla do vrhunca. V četertek dopoldan so delavke demonstrativno zapustile svoje prostore ker tudi za njih velja tisti odlok kakor za delavce, ter so se zbirale pred vodstvom njim so se pridružili tudi delavci. Med burnim vpitjem so se čuli klici Proč s stroji, proč s Topolanskym, delavce nazaj vsprejeti ter jih za stalne uvrstiti. V tem položaju seveda ni navzoče vodstvo nič bolj nujnega vedelo ukreniti, da je poklicalo celo krdelo policajev, katere so pa delavke s peskommetaje pozdravile. G. Inšpektor Topolansky je prišel mir delata v istem hipu ga je množica podrla na tla. G. Topolansky je pri delavstvu zelo nepriljubljen seveda je temu on sam vzrok, ker delavstvo s takimi skrajno žaljivimi in neolikanimi izrazi napada kakor: Schuften, Schweine, krainische Hunde itd. ter pri predbranju delavcev ako se mu ne ravno do tal ne priklonijo, jim celo klobuke in glave izbija, seveda da to delo za g. inšpektorja s tekom časa in napredka. Klicalo se je tudi proč z dr. Higberjem ter se zbira argumente zoper njega kateri so pa precej pretirani, vendar pa ostane dejstvo da zdravniki kateri imajo tako človekoljubno delo vendar pa tega človekoljubja napram delavstvu kot takim ne izkazujejo. Ko so bili delavci odpuščeni naznanilo se je takoj generalni direkciji, katera je tudi takoj poslala svojiga zastopnika, ter se je vendar toliko odnehalo da se jih je zopet vsprejelo v delo seveda pod istim delavskim redom kakor preje. Deputacija obstoječa iz delavk je tudi prosila da naj se delavni čas uredi tako namreč od 7 do 12 ure in od 1 do ½2 odmor in od pol 2 do pol 6 ure ne pa tako kakor je Slovenec poročal, tudi ni res kakor je Slovenec pisal da se je reklo da se bodo deputacije sprejemale ob 2 uri popoldne, kar se je že tako vedelo da se zastopnik generalne direkcije z opoldanskim brzovlakom odpelja. Seveda so bili gospodje zelo prijazni imeli so polne usta obljub v katerih se mora v kratkim pokazati če jih znajo tudi izpolniti.

Slovenski visokošolci so hoteli — kakor se nam piše — ustanoviti ferialno društvo «Prosveta», ki naj bi razširjalo prosveto med najnižje, doslej najbolj zanemarjene slojé. V soboto 26./3. je bil ustanovni shod. Razbili so ga liberalni akademiki, ki so s *pretepom, s palicami in stoli in dežniki* iztirali navzoče klerikalce iz zborovalnice. Klerikalcev je bilo 5, liberalcev nad 20! In duševne premoči te petorice se je liberalna čreda tako zbala, da jih je raje nasilno odpravila iz dvorane. To nasilje je bilo tako surovo, da je presegalo pričakovanje vseh tistih, ki so se nadejali brutalnosti in ki že od nekdaj poznajo hribovsko neotesanost liberalnih «akademikov». In ti «visokošolci», kojih «pamet» bi bila razumljiva le posebnim izvedencem iz Studenca, so obetali svoje sodelovanje (!) pri Prosveti! Že s to izjavo je bila pokopana dobra misel, ki jo je izprožil in gojil boljši del slovenskih visokošolcev in ki bi se bila lahko uresničila. Formalno se je sicer ustanovilo društvo, a kako bo moglo delovati, je vprašanje; kajti gotovo je da bo neukretnost liberalnih «akademikov» podrla vse, kar bodo drugi sezidali. Drugače ni mogoče, ker svobodomiselnost liberalnih «visokošolcev» se goji s pretepanjem s stoli, napredek se vceplja s palicami in dežniki. To so argumenti, s katerimi se bahajo njih lastniki. Naposled le še pribijem, da se je celo tak list sramoval svojih učencev, kakor je Slov. Narod. Dokaz, kako nizko so se obnašali liberalni dijaki. Le tako naprej: vse za napredek in svobodo! Klerikalcev moč in slava in «mučeništvo» bo le rastlo.

Corrigendum. V dopisu iz Sp. Šiške v pretekli številki so bili citati razni komplimenti na naslov g. Jožefa Baliča, nadsprevodnika c. k. drž. železnice. Ta mož pa se piše resnično Jožef Bahč in ne Balič, kar popravljamo sedaj.

Ogrska kultura. Semtertja prihaja iz domovine naših preljubih sosedov Ogrov, za katere plačamo Avstrijanci tako grozne prispevke, novica, ki preseneči tudi največjega črnogledca. Zdaj grè po časopisju postopanje trgovskega ministra Hieronymi. Ta mož toži dva uradnika drž. železnic radi «hujskanja», ker sta govorila o stavki. Najbolje označi tega lumpa, ki igra vlogo ministra, sledeči slučaj. Diurnisti so poslali k njemu deputacijo in prosili za zboljšanje plač. Ministrski predrznež jim je odgovoril: «Komur ne dopade, ta naj poišče drugo delo. Ako greste danes, imamo jutri trikrat toliko ljudi». Seveda ima Hieronymi svojega učitelja v ministrskem predsedniku Tiszi. Ta betijar je zarjovel na delavsko deputacijo, ki je prišla radi neke zadeve povprašat: «Držite Vaš gobec!» Ali ni to lep izraz za ministra? Noben šnopsar ne zavida tega moža! Najbolje pa označi ogrsko vlado poročilo strankinega vodstva ogrske soc. demokracije. Tekom enega leta je prepovedala vlada 181 shodov; ta vlada je notabene «liberalna». List «Nepsava» je imel 12 procesov; 7krat je zdaj tožen. List rumunskih socialistov «Adeverul» je bil 8krat, srbski list «Narodna Reč» 28krat tožen. Naši sodrugi so bili obsojeni skupno na 25.827 K globe, na 13 let 6 mesecev in 14 dni ječe; pri poljedelski stavki je padla poleg tega obsodba na skupno 25 let ječe. Take so razmere v državi «ogrske krone». Turčija koliko si ti na boljšem!

20 letnica „Vorwärtsa“. Glasilo soc. dem. stranke v Nemčiji, berolinski «Vorwärts» je praznoval te dni 20 letnico svojega obstoja. 30. marca 1884. je izšla poskušna številka «Berliner Volksblatta»; začetna naklada je znašala 2400 izvodov. L. 1890. je imel list že 10.000 naročnikov, leto pozneje 20.000, l. 1894. že 43.000 in danes, po 20 letih, 83.000 naročnikov. Ta velikanski napredek je stal tudi velikanske žrtve; pomisliti se mora, da je pričel list pod Bismarckovem «Socialistengesetzom» izhajati. Od l. 1890. do danes so bili odgovorni uredniki obsojeni na skupno 100 mesecev ječe, 3 mesece trdnjave, 6 tednov zapora. Današnji uredniki lista so sedeli že skupno 108 mesecev v ječi.

Iz države carja-batjuške. Naraščanje gibanja proti carizmu dokazuje statistika, katero objavljajo «Najnovejše novice» revolucionarne «Zveze». Te številke označijo tudi «kulturo» carskega sistema. Od majnika 1902 do majnika 1903 je poslala policija 88 političnih «zločincev» v sibirsko pokrajino Jabutsk. Zadnjih 8 mesecev je naraslo to število na 225 oseb. Skozi transportno ječo Krasnojarsk se je peljalo od aprila do oktobra 1903 470 obsojencev, med njimi 17 % žensk in 40 % duševnih delavcev. Car razširja na ta način «kulturo», da pošilja izobražence v Sibirijo!

Louise Michel. V Toulonu leži na smrtni postelji ena najznamenitejših postav izmed francoskih revolucionarjev, znana Louise Michel. Celo življenje je žrtvovala ta ženska trpečemu človeštvu. Rojena je bila l. 1833. in postala učiteljica; že takrat je bila republikanka. Kmalu potem se je izobrazila v soc. znanosti. Agitacije proti cesarstvu se je udeležila z vso strastjo. Ko se je proklamirala na pariških barikadah komuna, je spadala Louise med prve bojevnika. V bolnišnicah je stregla ranjencem, sodelovala pri listu, «Cri de Paris», nastopala kot agitatorica in govornica. In ko so se pričeli zadnji boji mlade komune, je stala Louise s puško v roki na barikadi. Versajlci so jo ujeli in postavili pred vojno sodišče. Obsodili so jo na dosmrtno ječo na polotoku Ducos; tu je živela 6 let. Ponoči je stregla bolnikom in starčkom, delila hrano z njimi na nedeljah je podučavala. L. 1880 je prišla amnestija in Louise se je odpeljala zopet v Francijo. Večkrat še je romala v ječo, nikdar pa izgubila poguma. Zdaj je ugasnilo to življenje.

«Časi so minuli, v katerih je ležala usoda narodov v rokeh državnikov, v katerih so se vezale niti politike po kabinetih. V Bismarcku je bila stara avtoriteta zadnjič poosobljena. Prihod nove krone v zadnjem desetletju oseba angleškega «kralja Afrike» Cecila Rhodesa; v prihodnjem desetletju postane morda Pierpout Morgan vladar sveta, Morgan, ameriški milijardèr, ki je bil pred kratkem v Kielu gost nemškega cesarja. On ali drugi, srečnejši špekulant».

Albert Weidner.

Naš majski spis.

Še enkrat opozorimo sodruge da nam takoj naznanijo število iztisov majskega spisa, ki ga nameravajo naročiti.

16. aprila naj list izide in do danes še niso organizacije nobenega iztisa naročile.

Upravništvo.

KRONIKA UBOGEGA VRAGA

Krščanski odvetnik. V Varšavi so prijeli te dni odvetnika dr. viteza Orlovskega radi sleparij in goljufij najgrše vrste. Mož je bil eden vodij krščanskih socialcev. Slepari je pa takole: Lahkomiselnim ljudem je obljubil službe in sprejamal od njih kavcije, katere je potem sam požrl. Sprejel je pa te ljudi v fraku, na katerem je bil pripet papežev red sv. Jurija. Tudi je rad govoril o svojih avdijencah pri cesarju in neumneži, ki ne izumrejo nikdar, so temu patriotu in kristijanu radi svoj denar zaupali. Mož je lezel vedno po cerkvah, prosil je menda boga, da blagoslovi njegovo sleparstvo. Tudi je držal sleparski vitez govore v «katoliških delavskih društvih» in pisal članke proti socializmu.... Zdaj sedi! Tako preganjajo «brezverci» — kristijane!

Samo častniki? Nemška cesarica je poslala materi pri Onikokarero padlega stotnika pl. Francois pismo, v katerem pravi: «Globoko prestrašena po poročilu o boju, pri kateremu je našlo toliko mladih, hrabrih častnikov smrt —» itd. Pismo govori le o častnikih. A v boju je padlo tudi precej navadnih vojakov, in vsak je imel mati, in vsaka mati ima srce za mrtvega sina, — — a na to je cesarica pozabila.

Petrček po milosti revolverja je odstavil slavne morilce kralja Aleksandra in njegove Drage. Dolgo se tega ni upal, končno pa se je vendar odločil. S tem seveda še ni rešen od upliva teh imenitnih razbojnikov.

V c. k. službi! Vojak 74. pešpolka v Gičinu, Vlezek se je te dni ustrelil. Vzrok: šikane oficirjev. Nadporočnik njegove kompagnije ga je vedno z bičom pretepaval. Tako padajo sinovi naroda za «domovino in cesarja»....

Pogovor

Pepica: Kam pa greste, Ančka?

Ančka: Grem v «botego».

P.: V katero «botego» pa?

A.: Kaj me vprašate... v našo botego, v kooperativo ali zadrugo.

P.: Od kedaj pa ste postali tako bogati, da imate lastno botego? To je smešno...

A.: Vam se dozdeva to smešno? Ali ste čudna; saj nisem rekla v *mojo* botego, temveč v *našo* botego in to čisto pravilno; lahko na glas rečem da je *naša*.

P.: Pojdite, pojdite prav vaša? in kako to? Meni ste že Jerca in Polda nekaj govorile o zadrugi ali kooperativi; Ančka, vi ki se dobro zastopite, povejte mi, kaj je to prav za prav?

A.: Vsaka žena ki ima le malo soli v glavi to lahko razumi. Pomislite: Mi smo hodile doslej v druge botege; ena je šla h Pepeti druga h Jakopu itn. in nosili smo sicer naše dobičke. Le pomislimo, koliko botegerje v je obogatelo z našim denarjem in ima lepe hiše, dosti denarja! in to vse iz naših žuljev! Mi smo pa vedno revezi in nimamo nič. Naši možje ki so vse to sprevidili, so ustanovili društvo; vsak je plačal 5 goldinarjev in pomislite: kojih je samo 400 je to že dva tisoč goldinarjev in s takim kapitalom se že lahko kupi botego. Videte, tako društvo se imenuje «Zadruga» (kooperativa) Mi imamo zdaj botego in nakupujemo vse potrebne stvari; dobičke, katere smo dajale preje botegerjem si ob koncu leta razdelimo v dividende. Kaj se vam zdi, Pepica, ali ne bo dobro, če dobimo za eno suknjo za otroke? Kar je prihranjeno je vse dobro. Nadalje pa dobite v zadrugi tudi dobro in zdravo robo, pošteno vago in to je tudi nekaj, ker botegerji so nas do zdaj sleparili; mi nismo bile tako prebrisane da bi robo zvagale kakor gospoda. Se spominjate ko smo skupaj služile, smo rekle da je gospa vohrna, ker je vse vagala; ali sedaj vidim da je imela prav.

P.: A če je tako pa se hočem tudi jaz vpisati; koliko se mora plačati?

A.: Skupej se plača prvi krat samo 85 soldov in sicer 50 soldov na račun petih goldinarjev, 25 s. vstopnine in 10 s. za bukljee. Mislim, da to lahko vsak stari. To moramo še drugim povedati, da bodemo vse ženske v zadrugi nakupovale ker čim več bodemo nakupavale, tem več i bodo dividende.

P.: Pozno je; še nekaj: Ali se dobi tudi robo na «puf»?

A.: Pa ste čudna; kako pa hočete da bodo precej dali na upanje, ker je društvo še mlado in če pošteno delujejo? Saj «puf» ni nič druzega kakor *navada*; ako se zna dobro solde obračati, se tudi lahko naprej plača. Morete pomisliti: ako se tudi zdej kje posodite denarja, tekom enega leta, ko bodete pridno nakupovala, dobite toliko dividende, da vse poplačate in potem se vam ne bo treba klanjati za kakšno posojilo pri botegerjih.

Za slučaj nesreče ali potrebe v silnih, časih naša zadruga «Podporni sklad» iz katerega se dobiva svote, brez da jih bode treba vrniti.

P.: To pa je res pametno; zdaj pa bodem skusala, da se kmalu rešim od botegarja.

A.: Veste kaj, Pepica? Ako imate dosti dolga storite tako kakor je storila naša Polda. Ona je precej pustila botegerja, kjer je prej nakupovala in mu daje vsak teden eno kron na račun ter nakupava z gotovim denarjem v zadrugi.

P.: Bravo, Ančka, hvala da ste me tako dobro podučili; tudi jaz tako storim, če se tudi botegerjezi, da kar iz kože zleze...

Oh, Ančka, je že pozno. Vas pozdravim in nas videnje in prihodnjič se priporočam, da me zopet kaj pametnega naučite. Sedaj sem sprevidela, da so mladi ljudje bolj pametni, kakor smo bili mi svoje dni. Adijo!

J. A.

Socialni pregled

Alkohol kot vzrok bolezni. O tej zadevi je izdala «Associazione Medica Triestina» statistiko. Dr. Menz izvaja n. pr.: 16% (25% moških) bolnikov, ki so prišli preteklo leto v psihiatrični oddelek tržaške bolnišnice, so postali vsled pijančevanja bolni; tu so seveda najrazličnejši slučaji, od akutnega do kroničnega zastrupljenja in do delirija tremens. Omenjeni pa niso slučaji, katerih posredni vzrok je alkohol. Dr. Marino zopet dokazuje, da je med neuralgičnimi bolniki poliambulance 22% pijancev. Dr. Brunner popisuje razmerje med alkoholom in tuberkulozo. Od 506 moških jetičnih bolnikov je bilo 371 močnih pijancev, 133 zmernih pivcev in le 2 abstinenta.

Delavsko zavarovanje v Nemčiji obsega 10,300.000 proti bolezni, 19,100.000 proti nezgodam in 13,400.000 proti onemoglosti zavarovanih oseb. Za namene tega zavarovanja se porabi letno 550 milj. markov. Odškodovanja se je izplačalo do konca l. 1903. skupno 4 milijarde markov.

Za 8 urni delavnik. Bela vrana med tovarnarji je, izdelovalec krstij Klec v Berolinu. Od 1. prosinca t. l. je upeljal v svoji velikanski tovarni 8 urni delavnik, zvišal plače ter določil v svojem tovarniškem redu, da se izplača vsakemu bolnemu delavcu 5 markov tedenske podpore. Mož razume ravno, da je delavec več kot mrtev stroj!

Prva delavska konzumna zadruga na Nižjeavstrijskem je napredovala preteklo leto za 2077 članov. Društvo poseduje danes 3 hiše, vredne okroglo 308.000 K, 1 tovarniško poslopje, vredno 278.000 K in stavbinski prostor, vreden 390.000 K. Deleži članov so znašali 30.000 K, hranilne vloge 93.000 K. Društvo ima lastno pekarno, v kateri je izplačalo preteklo leto plače za 45.400 K. Osobje celega društva obsega 201 oseb. Za plače se je izdalo 264.305 K. Poraba blaga je narasla tako, da se je povečala dobljena svota za 1,524.000 K. Promet blaga je znašal 4,700.000 K. Društveniki so dobili 6% dividendo, ki je znašala skupno 280.000 K. Iz teh številk je razvidno, kako velikansko delo izvrši lahko gospodarsko organizirani proletarijat.

«Kajti iz vse zgodovine človeštva se dobi sledeči temeljni nauk: nikdar ni žrtvoval vladujoči razred naimanje svojega dobička. Bolje razumljeni lastni dobiček je olepšal bridkosti, povzročene od istega lastnega dobička. A taka gibanja je povzročil vladujoči razred vedno le v svoj dobiček. Obziri, ljubezen do bližnega, pravičnost ne igrajo uloge v razmerju razredov. To so čednosti individij, ne pa razredov. Razredi nimajo organov za čustva, v katerih korenini altruizem. Oni stoje pod nepremagljivem zakonom interesa. Zato ni dobil en razred od drugega nikdar ničesar, ako si to ni priboril v boju za življenje in smrti».

Maks Nordau.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

„Akademie“, 6, VIII. Vsebina obsega: 1. Peter Strnad «Naše obecnè školy». 2. Ch. Seignobus «Politicky vyvoj Evrop». 3. Japonske pismo. 4 E. Skatula «Zrušeni sonkromych sprostredkovatelen prace ve Francii. 5. Dr. Ed. David «Dobyti politicke moci». 6. Verus «Nekolik dat o vyvoji soc. demokracie jinde i u nas». 7. Hlidka. — Priporočamo!

„Arbeiterschutz“ XV., 6. Vsebina: 1. «Zur Frage der Spitalverpflegsgebüren». 2. Verhältnisse der Salzarbeiter. 3. Die Krankenkassen und die Wohungsverhältnisse der Arbeiter. 4. Rundschau. 5. Soziale Hygiene. 6. Notizen. — Priporočamo najtopleje!

„Rudè Kvêty“, III., 11. Vsebina: 1. Marya Konopnicka «Berky se vracejí» — 2. I. S. Machar «Pomatce A. Veseleho» — 3. E. Hegner «Jsem hlidačem» — 4. J. Lipan «Haler Vdovin» — 5. J. Mahen «Zhorkl Chles» — 6. Hugo Bertsch «Lourozenci» itd. — Zvezek obsega sliko pokojnega Veselega in razne druge slike. Priporočamo!

DRUŠTVENE VESTI

Tržaški zidarji in manovali pozor! Na četrtek, 14. aprila 1904. ob 5½. uri se vrši v Del. Domu, ulica Boschetto 5

javen zidarski shod.

Dnevni red: 1. Razgovor ter sklepanje o spomenici. — 2. Volitev odbora. — 3. Raznoterosti.

Shod je izredne važnosti.

Papirni delavci v Podgori pozor! Na nedeljo dop. se vrši javen shod papirnih delavcev.

Železničarji v Gorici imajo isti dan pop. zaupen shod.

Društvo strojarjev v Ljubljani priredi dnè 10. aprila v gostilni g. Vodiška Reseljeva ceta 22 javen mesečni shod. Pridite vsi!

Listnica uredništva

Občno konzumno društvo, Idrija: Uredništvo naznanja, da ni prejelo iz Idrije *nikakoršnega* dopisa ali oglase, da torej ni moglo pri najboljši volji ničesar objaviti. Krivda ne leži na naši strani!

Rinaldo, Trbovlje. Vse prihodnjič. Pozdrav!

STRANKARSKE VESTI

Izjava. Podpisani izjavljam, da obžalujem, da sem govoril neresnice čez osebe: Mihael Čobal, Ivan Mlakar, Karol Kogovšek in Fran Rinaldo — ter izjavljam javno, da ne vem ničesar slabega o njih. Zahvalujem se tudi, da so odstopili od tožbe.

Trbovlje, 5. aprila 1904.

F. Godec, paznik.

TRŽAŠKE DELAVSKE ZADRUGE

Poročilo prodanega blaga.

Decembra	se je	prodalo	za	K	4633.22
Prosinca	»	»	»	»	6921.50
Februarja	»	»	»	»	8050.83
Marca	»	»	»	»	11902.45

Poročilo hranilnice.

V hranilnični oddelek, je bilo vloženih meseca marca K 8022.23; dvignilo se je pa K 7582.35.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Sodrugi in sodrugenje!

Čitajte, razširjajte, naročajte

Naše Zapiske,

edino socialno revijo na Slovenskem.
Naročnina za celo leto 2.80 k.
Posamezni zvezki 24 vin.
Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

TRŽAŠKE DELAVSKE ZADRUGE

upisana zadruga z omejenim poroštvom

Urad: ulica Boschetto št. 5, — **Skladišča:** ulica Istria in ulica Belvedere

Telefon št. 1570.

CENILNIK blaga v kronski veljavi.

Anis (Anici)	10 dek	K	—.20
Bakala	1 kilo	„	1.52
Borace za 2 in 4 vin.			
Cedrini	10 dek	„	—.20
Cedrovo sadje s sladkorjem	10 „	„	—.26
Cimet v kosih po	10 „	„	—.40
„ zmeljen	10 „	„	—.30
Čaj ruski	10 „	„	—.80
Čebule po tržnih cenah.			
Česen „ „	1 kilo	„	—.56
Češplje iz Bosne	10 deka	„	—.32
Droge (razno jed. cvetje)	1 zaboj	„	—.52
Filetti d'acciuga v skatlj.	1 kilo	„	—.64
Fidelini najfinejši	„ „	„	—.28
Fižol rdeč	„ „	„	—.32
„ kok	„ „	„	—.30
„ gališki	„ „	„	—.26
„ zelen	10 dek	„	—.40
Finochio	1 kilo	„	—.64
Grah preklan	„ „	„	—.32
„ cel odessa	„ „	„	—.52
Gres debelo zmeljen	„ „	„	—.56
„ drobnejši (fino)	„ „	„	1.28
Grozdje (Sultanin) I. vrste	„ „	„	—.96
„ „ II. „	„ „	„	—.88
„ (Passolina)	„ „	„	—.24
Jesih, fini, rdeč ali beli	1 liter	„	—.16
navaden rdeč	„ „	„	—.24
Ječmen domač.	„ „	„	—.32
„ dober	1 kilo	„	—.40
„ boljši	„ „	„	—.56
„ najboljši	„ „	„	—.10
Jajca po tržni ceni.			
Kakao holandski Bensdorp	10 dek	„	—.60
„ „ „			
v elegantnih posodah	1 kilo	„	6.—
„ ravno tako	1/8 „	„	1.—
„ „ „ v zavoih	1/8 „	„	—.80
Kava San Salvador posebno fino	1 „	„	2.40
„ „ „ fino	1 „	„	2.16
„ Santos fino	1 „	„	2.—
„ „ srednjo fino	1 „	„	1.84
„ Malabar	1 „	„	2.80
„ pečena	1 „	„	2.80
„ Frank, ekstra v škatljah	1/3 „	„	—.32
„ Frank v škatljah po	1/2 „	„	—.44
„ „ „ „	1/4 „	„	—.24
„ „ „ „	1/5 „	„	—.20
„ „ „ „	1/10 „	„	—.12
„ „ v paketih po 6 in 12 vin.			
„ „ ekstra „ 7 „ 14 „			
„ „ v tablicah „ 6 vin.			
„ „ v prahu	1 kilo	K	—.48
„ „ ječmenova	1 „	„	—.72
Kimmel	po 10 deka	„	—.12
Konoplje	1 kilo	„	—.40
Koruza izbrana	„	„	—.24
„ (cinquantino)	„	„	—.20
Kokošja hrana	„	„	—.20
Krompir	„	„	—.10
Kumare v jesihu	„	„	1.44
Leča	„	„	—.48
Mandelni sladki I.a	„	„	2.24
Maslo kuhano fino	1 kilo	„	2.—
„ sveže naravno	„ „	„	2.40
Mast čista	„ „	„	1.76
Milo čisto, zeleno	„ „	„	—.64
„ belo v koscih po 8 in 16 vin.			
Moka štv. 00	„ „	„	—.36
„ „ 0	„ „	„	—.30
„ „ 1	„ „	„	—.28
„ „ 2	„ „	„	—.26
„ „ 3	„ „	„	—.24
Koruzna rumena I.a	„ „	„	—.24
„ iz Verone I.a	„ „	„	—.24
„ bela in svetla I.a	„ „	„	—.24
„ rumena 2.a	„ „	„	—.20
„ furlanska I.a	„ „	„	—.20
Moka Ajdova I.a	„ „	„	—.44
„ „ II.a	„ „	„	—.32
Nageljnovi klinčki	10 dek.	„	—.36
Nočne luči 1 škatlja	„ „	„	—.06
Olive zelene	1 kilo	„	—.80
Olje navadno	1 liter	„	—.72
„ fino	„ „	„	—.80
„ najfinejši	1 liter	K	—.88
„ olivno	„ „	„	—.96

Vino črno organiziranih kmetov iz Splita 1 steklenica za 1 1/2 liter kron 1.02
„ „ „ „ „ „ 1 „ „ 1 „ „ —.68
„ Opollo 1 „ „ 1/2 „ „ —.38
„ „ „ „ „ „ 1 „ „ 1 1/2 „ „ 1.14
Vino belo specialno, 1/2 l —.60, 1 l. 1.20 — — za vsako steklenico se mora vložiti 8 vin.

Oreh moškatni	1 komad.	„	—.04
Otrabi (semola)	1 kilo	„	—.12
„ (semolino)	„	„	—.11
Paprika	10 dek	„	—.32
Paradiški jaboljki (pomoro) v konservi	1 kilo	K	1.28
„ v botiliji	„ „	„	—.30
Pignole	„ „	„	2.40
Piment	10 deka	„	—.32
Poper črni v zrnjih	1 kilo	„	2.24
„ „ smlen	„ „	„	2.40
„ bel	„ „	„	3.—
„ semlen	„ „	„	4.—
Plavina berolinska v krogljah	10 dek	„	—.24
v prahu	„ „	„	—.12
Proso	1 kilo	„	—.32
Ptičja hrana (scagliola)	„ „	„	—.48
Peperoni (zelena paprika)	„ „	„	1.44
Riž italijanski	„ „	„	—.56
„ bolonjski	„ „	„	—.48
„ fini	„ „	„	—.40
„ navadni	„ „	„	—.32
Sveče „zvezda“, 1 zavoj po 1/2 kilo po 4, 5 in 6 kom.		„	—.76
Sveče 1 zavoj po 350 gramov			
Sveče „zvezda“ posamezne po po 5 in 6 komadov		„	—,56
Sveče „zvezda“ 6 komad. za kočije 10, 12, 14, 16 in 20 vin.		„	—.56
Sveče „Apolo“, 1 zavoj 1/2 kilo po 5, 6 in 8 komadov		„	—.88
Sveče „Apolo“ posamezne po 12, 16 in 18 vin.			
Salame furlanske	„ „	„	4.—
„ ogrske	„ „	„	4.80
Salametti	„ „	„	1.76
Sardele	1 komad	„	—.04
Sardine v škatljah po 1/3		„	—.36
„ „ „ „ 1/5		„	—.52
„ „ „ „ 1/4		„	—.68
Sir (parmigiano)	1 kilo	„	2.80
„ „ posebno fini	„ „	„	3.20
„ „ v voglatih hosih	„ „	„	2.—
„ ovčij	„ „	„	2.—
„ Ementaler	„ „	„	2.40
„ slan	„ „	„	1.36
Skrab riženi sterka za perilo I	„ „	„	—.80
Slanik (arringhe) po 6 in 8 vin.			
Slanina suha	1 kilo	„	1.68
„ domača	„ „	„	1.60
„ kaiserfleisch	„ „	„	2.24
„ trebušna (panzetta)	„ „	„	1.76
Sladkor mehki	1 kilo	„	—.72
„ „ trdi	„ „	„	—.76
„ razdrobljen	„ „	„	—.76
„ v kvadrih	„ „	„	—.76
„ „ mehki	„ „	„	—.76
Soda	„ „	„	—.12
Sol morska	„ „	„	—.22
„ mineralna	„ „	„	—.48
Šokolada mali komadi I.	1 kilo	„	2.24
„ Valerio I. brez-arome zavoji po 1/8	„	„	—.40
„ „ „ 1/4	„	„	—.80
„ z vanilijo 1/4	„	„	—.90
Testnina (lasagne, subiotti, bigoli)	1 kilo	„	—.40
„ finejša	„ „	„	—.48
„ najboljša	„ „	„	—.56
„ napolitanska	„ „	„	—.64
„ „ (makaroni)	„ „	„	—.72
„ z jajci	„ „	„	—.88
„ bolonjska	„ „	„	—.72
„ drobljena	„ „	„	—.32
Užigalice «Rdeči Prapor» in „Lavoratore“ 1 zavoj		„	—.10
Vanilija	1 komad	„	—.20
Voda mineralna Roitsch steklenica		„	—.44
Vošč za obuvala (Biks) v lesenih zabojih za 4, 10 in 20 vin.			
„ za obuvala medeni (metallo) po 4, 8, 16 in 20 vin.			
Zelje	1 kilo	„	—.20
Zenof	„ „	„	2.—
Zobotrebnik 10 zavojov		„	—.16
„ 1 šopek		„	—.04

Kavarna MIRAMAR
v Trstu

(nasproti postaji južne železnice) se priporoča tržaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mrzle pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tržačkih, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter Zeitung», «Eisenbahner», «Glühlichter», «Simplicissimus» i. t. d. Kavarna je okrbljena z vsemi modernimi uredbami.

Kavarna „Unione“ - preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA

GOSTILNA

v ulici S. Giovanni v Trstu. Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na raspolago „Rdeči Prapor,“ „Arbeiter Zeitung“ in «Lavoratore.« Prihajajte v Vašo krčmo!

ZALOGA IN TOVARNA

pohištva vsake vrste

ALESSANDRA LEVI-MINZI-JA

v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Prodajalna klobukov all' OPERAIO

LEOPOLD HROVAT

Gorica, Via Signori 12

Velika zaloga KLOBUKOV vsake vrste

= ZADNJE MODE. =

Klobuki od 2 K do 3.60 K.

Sprejema se naročbe in popravil a starih klobukov.

Najnižje cene!

Leto VII. TRST, dne 15. aprila 1904. Št. 16.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.46 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.46 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3. II.

Delavci in delavke na Slovenskem! Prvi majnik se bliža zopet in svetovni proletarijat se pripravlja zopet za ta dan. Prvi majnik ni praznik te, ali one religije, te ali one cerkve, tega ali onega naroda. Prvi majnik je mednarodni praznik za svojo osvoboditev se bojujočega zavednega delavstva. Prvi majnik manifestira moč dela. Izvršite, slovenski delavci in delavke, svojo dolžnost! Pripravljajte se!

VELIKONOČNO DELO

Prazniki so minuli, — kakor vedno minuli: za tisočere kakor dnovi nezmernega veselja, spomladanske prostosti, in za druge tisočere kot hipi povečanega trpljenja, zvišanih skrbi, hujše nezadovoljnosti. Ko pregledavamo časnike, dospele v naše uredništvo iz vseh strani sveta, se nam usiljujejo nenavadne misli. Te misli hočemo povedati našim čitateljem, povedati kot nekako nadaljevanje članka «Velikonočne misli», objavljenega v zadnji številki našega lista.

Hrepenenje, s katerim pričakuje vesolno krščanstvo svoj spomladanski praznik, je že značilno. Naivnost čistih otroških duš se zrcali v tem hrepenenju, — ona sveta naivnost, ki diči vse govore nacarenskega proletarca. In vendar, — ravno v tem hrepenenju vidimo jasen dokaz, da ljudstvo ni akceptiralo temni nauk asketične resignacije, da se življenski nagon v človeštvu ne poda, da sledi sleharni človek modroslovju pesnika Heineja, izraženemu v besedah «— den Himmel überlassen wir den Engeln und den Spatzen». Napačno je, ako se tolmači te besede kot izraz brezverstva, ko so vendar le mogočna velepesen življenja... Tako se ni dalo ubiti ni v krščanstvu in vkljub vsemu naporu fanatičnih fakirjev hrepenenje in ljubezen do življenja. Vsi krščanski prazniki so posneti po paganskih slavnostih starih Romanov, Germanov-Slovanov in Grkov. In pagansko veselje do življenja je premagalo krščansko resignacijo in na tempeljih krščanskih bogov plapola rožnata zastava življenja, uživanja, ljubezni. Zamanj ves trud pohabljenih apostoljev, — živeti hočemo, dokler živimo! To nam dokazuje hrepenenje, s katerim pričakujejo kristijani velikonočne praznike; — spomlad, veselje, ljubav pričakujejo in ne verske ceremonije in asketične šege.... Krščanstvo je poskusilo napraviti iz gorkih trupelj — mrliče, iz živih ljudij — zapravšene mumije, — — a plamen natore je premagal to nakano, življenje je triumfiralo!

***

V tem modroslovju, ki je neodvisno od vseh verskih formul, se razlikujeta krščanstvo in moderni socializem revolucijskega delavskega razreda. Na temelju svoje «Apokalipse» je vrglo krščanstvo sence svojih samostanov čez ves svet in osredotočilo vso človeško stremljenje v želji po srečnem življenju onkraj tega sveta. Socializem pa odgovarja s Heinejom: «— es wächst hienieden Brot genug....» Socializem preganja samostanske sence in razkriva v svetem navdušenju vrednost tega življenja. Socializem nadaljuje delo staroklasične dobe, oživlja zopet mrtvo naravo in ustvarja svet solnčnih otrok, o katerem so sanjali največi duhovi človečanstva.

***

A socializem še ni zmagal. Socializem še ni uresničen. Socializem tvori danes le gibanje in ne še cilj, le bodočnost in ne še sedanjost. Gibanje pa pomeni boj, odločen, brezsrčen boj, ki izkorišča vsako pozicijo, vsak trenutek v svojo svrho, ki ne odneha nikdar, — socializem stoji na barikadi človeštva in pelje vesoljno revolucijo neprenehoma in z železno eneržijo.

Te misli so se porodile v našem srcu, ko smo čitali časopisje mednarodnega delavstva in ko smo videli le poročila kongresov, konferenc, zborov, poročila intenzivnega dela. Za mednarodno delavstvo so pomenili torej velikonočni prazniki le pridobljena ped časa, katero izkoristiti je sveta dolžnost. Pobožno krščanstvo je ležalo na kolenah v cerkvah in kapelah, — delavstvo pa je žrtvovalo svoje proste dni delu za osvoboditev iz jarma krivice in tiranije.

Cela vrsta velepomembnih zborov se je vršilo pretekle praznike. Ogrski socialisti so zborovali v Budimpešti, — in krasno je bilo to zborovanje. Oficielni Madžaroni peljejo strasten boj proti vsem nemadjarskim narodostim, na socialističnem kongresu pa se je govorilo madjarsko, nemško, srbsko in rumunsko, — Germani, Slovani in Romani so si stisnili roke in obljubili solidarnost v skupnem boju proti psevdoliberalni vladi surovih betijarjev, ki hočejo ostaviti železni razvoj z bičom svojega zločinskega nasilstva. Kar ni bilo nikdar pričakovati, kar je še danes buržoaziji utopija in nedosežni cilj, to so proletarci vseh jezikov že uresničili po socializmu. — V Zagrebu zopet so zborovali naši hrvatski bratje. Vlada, ki je spravila osebe kakor grofa Khuena na površje, jih še ni zatrla. Nasprotno, — močnejši so postali, močnejši in ponosnejši, ker čutijo zahteve razvoja v sebi, ker vedo, da so le potrebne posledice časa! — Na Dunaju, v Berolinu, Londonu, Parizu in vseh drugih krajih so se vršili zbori strokovnega in političnega značaja, se je izgotovilo delo kolosalnega pomena. Srcè nam krvavi, ker ne moremo poročati o vseh teh zborih, ker ne moremo pokazati našemu delavcu: glej, povsod grè naprej, naprej v boljšo bodočnost.... V Belgiji je zborovala soc. stranka in kakor prorokovanje boljših časov se glasijo poročila «mladih soc. gard», organizirane revolucionarne mladine, ki hoče vojaštvu tla izpodkopati in na razvalinah topov in vojašnic zastavo miru in ljubezni postaviti. Bodočnost je naša, ker je mladina naša!

***

Tako je praznovalo socialistično delavstvo veliko noč. Tisoči možgan misli, tisoč rok dela, tisoš src bije, — neštevilni so pisarne, društvene sobe, uredništva, v katerih se dela in dela in dela. Ko bi socializem ničesar druzega ne uresničil, kakor da je spodbujal v boj in v delo, da je postavil boginjo «Delo» na njeno mesto, — bi bil svetovno-zgodovinskega pomena. A socializem hoče več. Socializem je vzdih časa, je izraz življenja. Socializem pelje človeštvo z mirnimi koraki do cilja, — do one krasne «velike noči», ki razbije vse verige in nam pribori raj na tem svetu. Zidajmo naprej!

Politični odsevi

V TRSTU, 14. aprila 1904.

Politični položaj. Uradna «Wiener Zeitung» je priobčila cesarjevo ročno pismo, s katerim se državni zbor skliče. Komedija se prične torej iz novega. Gospod Körber hoče najprve nove delegacijske volitve izvesti. Baje se je posrečilo posredovanju Poljakov, da ne bodo Mladočehi to izvolitev delegacije obstruirali. Saj mladočeška obstrukcija ni bila doslej še nikdar posebno nevarna. V odločilnih hipih, kadar je prišla vladi do živega, je vedno ponehala. To igro nam prinese skoraj gotovo zopet prihodnjo zasedanje. Ljudstvo gleda z pesimistično brezbrižnostjo na otvoritev zbornice. Dobrega ne bode prišlo ničesar, — k večjem nova bremena za narode. In zato pozdravi vsak pošten prijatelj ljudstva otvoritev parlamenta s klicom: Proč s to zanikrno, krivično zbornico privilega!

Sestanek ministrov v Opatiji. V prijazni Opatiji sta se srečala italijanski minister Tittoni in zunanji naš minister grof Goluchowski. Sestanek je baje velikega političnega pomena. Vršile so se razne pojedinje, deženeji itd.

Kongres belgijske socialne demokracije se je vršil velikonočne praznike. Zastopanih je bilo 328 strankinih skupin po 488 delegatih. Debata se je vršila v francoskem in vlamskem jeziku. Prva točka dnevnega reda so bila poročila. Zanimivo je bilo poročilo sod. Coenena o protimilitarističnem propagandi. Organizacija «Mladih soc. gard» je lepo napredovala in šteje da-

nes okroglo 15.000 članov. Ta organizacija je uprizorila preteklo leto 600 shodov in 100 veselic v protimilitarističnem zmislu ter izdala 100.000 listov in 360.000 letakov. Gledè ženskega gibanja se je sklenila rezolucija, ki zahteva za žene volilno pravico v industrijski svet in obrtno sodišče. Nadalje se je izrazilo simpatije ruskim in japonskim socialistom ter darovalo stavkujočim v severni Franciji 1000 frankov. O taktiki je govoril sod. Vandervelde in m. dr. dejal: V našem boju imamo dvojni namen: boj proti klerikalni vladi in proti kapitalistom. Nujne zahteve stranke so upeljava splošne volilne pravice, obligatoričnega poduka, ednakosti vojaške dolžnosti in zmanjšanje vojaških bremen. 21% imamo analfabetov in 80 milj. se izda za vojaštvo. A da zmagamo v tem boju, moramo naglašati naš socialistični in kolektivistični vzor. Povedati moramo proletarijatu: Ako hočeš biti svoboden, vrži od sebe klerikalno vlado in jarem kapitalizma. Povsod se dviga socializem, celo na Ruskem in Japonskem. Naprej torej v boj in v zmago! — Vandervveldov govor se razširi po celi Belgiji v 300.000 izvodih. Zbor je govoril še o majnikovi slavnosti o alkoholizmu in o intern. kongresu.

Tržaški konzumenti kruha pozor! Doslej ste kupovali ob nedeljah stari kruh ter ga plačali kot svežega. Kupujte odslej raje stari kruh po navadni ceni, to je 2 krajcarja od kile ceneje.

To naj bodi odgovor prebivalstva na pekovske izkoriščevalce in na nazadnjaštva namestništva!

TEDENSKE NOVICE

Letošnji prvi majnik v Trstu. Situvacija v Trstu postaja vedno jasnejša. V prvem času našega gibanja so simpatizirali z nami razni meščanski elementi in ravno vsled tega se ni zamogel razviti pravi razredni boj. Danes smo se delavci hvalabogu otresli vseh buržoazijskih uplivov in kamor pogledamo, vidimo sovražnike. Veselje je, živeti v tem času! Zato hočemo letošnji praznik zavednega delavstva posebno slovesno preživeti: Seja zaupnikov stranke je sklenila ednoglasno, da se vrše javni ljudski shodi na dan 1. maja **na velikem trgu** (Piazza grande) v Trstu. Mi pričakujemo odgovor od občine. In po temu odgovoru se bodemo ravnali!

Debata o italijanski univerzi. Duhovi se še vedno niso pomirili. Tržaški «Il Piccolo» je sicer obmolknil, ko ga je prijel naš «Il Lavoratore» malo energičneje za ušesa. A komičen fakt je, da je šla vsa zadeva skozi vso italijansko časopisje. Zdaj prinaša tudi «Edinost» serijo člankov o tej stvari. Mi o stvari morda še kaj povemo, a za danes naj pribijemo le to-le: Dopisniki italj. listov v kraljestvu, ki so poročali o sv. Ivanskem zborovanju, so bili v tem edini, da se mora socialistom zabraniti vstop v občino, v deželni in občinski svet. «Lavoratore» pa je odgovoril jasno: V občinski svet torej ne pridemo; a nikdo nam ne bode branil, da pridemo na javne trge in ulice mesta in na javna zborovanja političnih strank. Kmalu pridejo italj. župani v Trstu skupaj, tržaško delavstvo bode izvršilo svojo dolžnost. Prepotenza contra prepotenza! — To je pravi odgovor! Italijanska buržoazija je vrgla internacionalnemu proletarijatu v Trstu rokovico pred noge; mi jo poberemo in boj naj prične! Prepotenza contra prepotenza!

Iz pekovskega gibanja v Trstu. Pri volitvah pekovske zadruge so bili oddani za organizirane kandidate 174 glasov, za stavkolomce 60 glasov. Zmaga je torej popolnoma na strani zavednega delavstva. Delavstvo je dokazalo zopet z ogromno večino glasov, da je solidarno in da se ne briga za izdajalce. Naprej!

Corrigendum. V notico v zadnji številki «Iz južnega kolodvora v Trstu» se je vrinila pomota. Pravi se namreč, da eden delavec ni dobil prosto karto za vožnjo na Dunaj; res je pa, da je dobil, a ne *za brzovlak*, kakor je to predpisano. Postopanje dotičnega uradnika je seveda zato ravno tako slabo.

Poročil se je preteklo nedeljo stavec tiskarne Sambo, sodrug Jožef Krassovič z dražestno gospico Julijo Karrer. Iskrene čestitke!

Ljubljanski „Slovenec“, ta stari lažnik, je poročal o zadnjem železničarskem shodu, na katerem je poročal sod. dr. Ellenbogen, na navadni podli in lažnjivi način. «Slovenec» trdi: 1. da dobiva dr. Ellenbogen kot glavni urednik «Eisenbahuer-Ztg.» (!), po 25 gld. od vsake strani, ki jo prečita. 2. da se je zaganjal v delavke tobačne tovarne, češ, da z demonstracijami ne bodo ničesar opravile proti strojem itd. Dr. Ellenbogen nas pooblašča, da izjavimo, da **so vsa ta očitanja podle laži.** Pri «Eisenbahnerzeitung» sploh nima nič opraviti, pri «Eisenbahnerju» pa je drug glavni urednik. Sicer naj **se podpiše podli dopisun** «Slovenca», da se mu pljuni javno v obraz! Dokler pa to ne stori, so odgovorni «Slovenčevi» duhovniki in z njimi glavni šef škof Jeglič za vse te infamije demoraliziranih falotov. Fej!

Vajenci kot brezplačna delavska moč. V našem modernem času pokazuje se tudi na polju kovinske stroke izrabljanje delavske moči za najnižje cene. Podjetniki hočejo — da dosežejo čimvečje dobičke — uporabljati kolikor mogoče veliko vajencev kot brezplačnih hlapcov. V Ljubljani ima n. pr. le tvrdka Žakar 31 vajencev in samo 6 pomožnih delavcev. Seveda niso druge tvrdke bolj humanitarne, Kako se ravna s temi ubogimi vajenci, pa dokazuje sledeči slučaj: Dnè 16. marca od 11.30 uri dop. je ponesrečil vajenec Anton Jelušić; padla mu je 80 kg. težka traverza na roko ter mu jo zmečkala. Vajenec ni mogel traverze več držati in ko je to pomočnik opazil, je bilo že prepozno. Pomočnik je opozarjal gospodarja Žakarja na slabotnost in mladost 15 letnega vajenca. A gospodar se ni brigal za to. Omenjeni vajenec je že 8 mesecev pri njemu in je moral voziti dostikrat do 400 kg. železja od Kauschega do tovarne. Večkrat je moral iti po druzega fanta, ker sam ni mogel več voziti. Po našem mnenju naj bi se porabilo za tako težko delo odrasle delavce. A metoda kovinarskih izkoriščevalcev je že ta, da se porabi vajenca za pomožnega delavca, medtem ko ne pride cele dve leti do «šraufštoka». Omenjeni gospodar Žabkar, znan po svoji dolgi bradi in svoji grobosti in neotesanosti, je semtertja naravnost škandalozno predrzen. Ubogi vajenci! Pri ulivanju se je opekel neki vajenec na roki in je ostal vsled tega 14 dni doma. Ko pride zopet v tovarno in pokaže še opečeno roko, dobi dve gorki okoli ušes. To je bilo «odškodovanje» za bolest. Strokovna organizacija kovinarjev v Ljubljani je dala natisniti letak, v katerem je opozarjala starše in obrtno oblast na to barbarsko izkoriščevanje otrok. Vajenec naj se uči! Taka tvrdka kakor je Žakarjeva, bi morala imeti najmanje 25 pomožnih delavcev za prevažanje in držanje železja. A za-to se ne briga noben hudič! Vajenec dela 3 let zastonj; kot edino plačo dobi par klofut vsak dan. To je nesramnost kapitalistov in mi bodemo vsako tako infamijo javno pribili, da izvè ljudstvo, kako ravnajo izvestni izkoriščevalci z njegovimi otroki.

Zaupni shod železničarjer v Gorici se je vršil nedeljo. Govorili so sod. Kopač, Jernejčič in Milost iz Gorice.

Umrl je sodrug Tomaž Stöffel, bivši sprevodnik v Lienzu. Bil je zvest sobojevnik proletarijata. Naj počiva v miru!

Shod v Podgori se je vršil preteklo nedeljo ob 3. uri pop. ob dobri udeležbi. Sodrug Kopač in sodrug Jernejčič sta poročala o dnevnem redu. Shod je imel prav lepe uspehe.

Iz države carja-batjuške. «Osvobošdenje» poroča iz Odese: Vseučilišče je zaprto. Na predvečer 8. marca (slavnost osvoboditve kmetijstva) se je aretiralo nad 157 oseb. Dijaka Nemser so pretepli policijoti tako nasmiljeno, da leži danes v bolnišnici. 60 dijakov je izključenih, 200 je zapustilo Odeso. Prejšni torek so vrgli revolucionarci dve bombi v glavno poslopje; škode se ni napravilo. V «Novoja Vremje» hujskajo zopet proti židmi; Kišinev je premalo... V Petrovemgradu sta tožena docent Aniškov in neka ženska Borman radi razširjenja lista «Osvobošdenje». Pisatelja Anenskija, ki je držal na grobu prijatelja Mihailovskega govor, so obsodili na 5 let v Sibirijo. In tako dalje....

KRONIKA UBOGEGA VRAGA

Kraljica Isabella umrla. V Parizu je umrla te dni eks-kraljica španska Isabella. Njeno življenje je značilna satira na «kralje po božji milosti» v obče. V starosti 3 let so ji dali špansko krono na glavo, — in ko je dorasla, so videli da ima le strast in ogenj vlačuge v sebi. Ljubavne spletke so napolnile vso njeno življenje. Poročena je bila s kraljom Franom pl. Assisi-Bourbon; a živela je ločena od tega moža, imela pa vkljub temu celo vrsto otrok. Eden potomcev «brez očeta», mladi Alfons, sedi danes na tronu in «vlada» španski narod.... Isabella je bila sicer jako pobožna in jako zaljubljena. Vlačugo bi jo imenovali, ko bi ne bila — kraljica, — vlačugo in tercijalko! A na njeni zaljubljeni glavi se je lesketala krona in vsa očitanja so obmolknila. Koliko takih «kraljic» pozna že zgodovina! In takih kraljev in cesarjev! Hermelin, krono in žezlo nosijo sicer, a pod kožo so krvavi kakor vsak revež in samosrajčnik. Pijančevajo, žrejo, ženijo se kakor vsak drug človek, morda še bolj rafinirano, ker imajo več sredstev. In vendar so — veličanstva! In potem umrejo in zgodovina jih zaznanuje in šolski pobje se uče njih imena iz glave... Hahaha, vse to je po božji milosti. Tudi zato smo mi — republikanci!

Krščanska družba! V Londonu so so našli zadnjič v eni noči 25.000 oseb brez prenočišče. Od teh nesrečnih oseb je prenočevalo 1509 mož in 120 žen na ulici, 100 mož in 63 žen pod raznimi mosti. Za 1 penny je prenočevalo 23.442 oseb. Med temi «vagabundi» — kakor jih imenuje naša «krščanska» družba! — je bilo 54 moških pod 16. letom in 33 deklet pod 14. letom. Na krasnem svetu živimo!

Zopet eden! Dunajski duhovnik Fran Niederquell je podučaval na dekliški šoli veronauk — a na prav čuden način. Izvršil je namreč na deklicah razne nenravne čine. Ko so pričeli ljudje govoriti, jo je popihal.... Ljubljanski «Slovenec» bode gotovo tudi to tajil.

Prst božji? V Brannenburgu so praznovali veliko noč; pripetila se je nesreča v cerkvi; 16 oseb je težko ranjenih. Ko bi se taka nesreča na socialističnem shodu, bi pisalo klerikalno časopisje o znanem «prstu božjem».

Dopisi

Gibanje v Trbovljah.

Trbovlje, aprila 1904.

Razmere v Trbovljah so postale take, da se mora trbovljsko delavstvo čuvati, da ne pride na ulici s kakim rudniškim paznikom v dotiko; ti gospodje pazniki so pričeli poštene, izmučene delavce na ulic napadati na tolovajski način in jih pobijati kakor stekle pse. Taka je torej situvacija! Danes stojimo pred vprašanjem, ali bode rudniška in politična oblast poskrbela, da se stopi na prsti tudi najpriljubljenejših priganjačev ali ne. In g. Draša imamo vprašati, ali vidi svoje zmote ali ne; saj je dovedla njegova trdovratnost tako daleč. Razmere so grozno napete in — to nam je dokazal shod od prejšne nedelje — ako potrebno, stopi trbovljski rudar zopet v stavko.

Delavstvo je izdelalo in uposlalo rudniškemu ravnateljstvu vlogo, ki temelji na sledečih dejstvih: 1. Paznik Sentjurc Jožef je klofutal čistilca Medveška in Veligovšeka i. s. v jami pri delu. Ravno tako je klofutal I. Pratarja, ki je postal vsled tega bolan. — 2. Paznik I. Kos je odtrgal nadomestnemu strežniku Rednaku $1^1/_2$ dnjne. Rednak se je pritožil. Kos je potem delavca nesramno opsoval in tudi napadel; večjih izgredov je preprečil paznik Paulič. — 3. Paznik Jesih menjava svoje lastne rudarje iz jim določenega mesta. Tako se je zgodilo z voznikom Paulićem, katerega so pa potem iz službe izgnali. — 4. Paznik Česmiga je voznika Peterco davil in obrcal. Peterca se je pritožil in je bil vsled tega od priganjača toliko šikaniran, da je moral službo zapustiti. — Vloga pripozna, da tudi delavci marsikaj zagrešijo; ali oni naj se kaznujejo tako, da ne bode sleharni rudar vsled paznikov postal brezposelen. Taka kazen izpodkoplje zaupanje in spoštovanje do predpostavljenih. Obžalovanja vredno je to, da pazniki vedno nekaznovani ostanejo, medtem ko poskusijo delavci vse težave kazni. Da se pazniki vse upajo, dokazuje slučaj z dné 28. marca, ko sta paznik Eichhalter in uradnik Uranić napadla delavca, ga z jermeni zvezala ter zvezanega trpinčila in pretepavala. Naj bi delavec zakrivil **že karkoli**, — paznika bi ga imela sodnijsko zasledovati. Vse te razmere prisilijo delavce, da stavijo sledeče predloge:

I. Vsako pritožbo ali tožbo ima razsoditi edino ravnateljstvo ob navzočnosti obdolženca, oz. v težkih slučajih ob navzočnosti zastopnika rudarske zadruge.

II. Vsako kazen paznika ali uradnika naj se razglasi ednako v čakalnici.

III. Pazniki Centjur, Česmiga, Kranič in Eichhlälter naj se kaznujejo tako, kakor bi se kaznoval delavec v sličnem slučaju.

IV. Delavca Paulića naj se kaznuje z denarno globo in naj se ga uvrsti v prejšno delo.

V. Rudniški vodja godbe naj ostane nadalje v svoji funkciji.

VI. Delavci, ki so vložili pritožbe proti paznikom, naj se ne postavijo več pod nadzorstvo istih paznikov.

VII. Predlogi se imajo rešiti tekom 48 ur.

To vlogo se je torej poslalo rudniškemu ravnateljstvu in okr. glavarstvu. Delavstvo je zahtevalo posredovanje, predno pride do resnega boja. A ravnatelj Draš, kateri ima napisati vse te infamije na svoj rovaš, se je napravil popolnoma brezoblastnega in dejal, da ima vso moč oblast v rokah. Ker smo delavci že naprej vedeli, da s tem pašom ni mogoče pametne besede govoriti, — so brzojavili naši zaupniki na rudniško oblast in okrajno glavarstvo v Celje, da odklanjajo vsako odgovornost za nasledke takega postopanja. Ali čujte in strmite! V omenjeni vlogi so bili pisani imeni delavcev, katere je paznik Sentjurc klofutal in te delavce je gosp. Draš **od dela odstavil**. Na delavstvo je uplival ta infamni korak kakor bomba; razburjenost je naraščala z vsakim hipom in le krepki nastop zaupnikov je preprečil takojšno stavko.

Naposled se je oblast vendar potrudila in sklicala 2. aprila sejo v svrho posredovanja. Ravnatelj Draš je pokazal takoj pri prvi seji, da zna ob potrebi tudi lagati in jezuvitično zavijati. Zastopniki delavstva pa so povedali takoj, da je edino g. Draš kriv teh razmer, ker provocira vedoma mirno delavstvo; — dokaz: neopravičeni odpust nedolžnih delavcev. Prvi poskusi posredovanja niso imeli torej nikakoršnega uspeha; oblast pa je obljubila, da nadaljuje posredovanje po praznikih.

Vsa situvacija pa nas je tudi podučila, da je rudniška oblast tako rekoč brez vsake moči napram trbovljski družbi. Mirno delavstvo, ki je izbojevalo šele pred kratkim hud boj, katerega rane še niso zaceljene, se provocira tukaj na nesramni, infamni način, samo da pokažejo posamezni sultani vso svojo kapitalistično brezobzirnost. A poskrbelo se bode, da ne zrastejo drevesa v nebo!

Socialni pregled

Delavske zmage. Mariborski krojači so dosegli potom štrajka lepe uspehe; vse zahteve so se jim dovolile. — Po tritedenskem trajanju stavke so zmagali budimpeški krojači. Pridobili so si zboljšanje plač in ureditev mezdnega razmerja.

Angleške stavke l. 1903. Delavski urad v Londonu poroča, da se je vršilo preteklo leto 360 stavk z 113.873 delavci. Skupno je bilo izgubljenih 2·3 milj. delavskih dnij. V 83 stavkah so zmagali delavci popolnoma, v 92 deloma.

Zvezin dan knjigovezov se je vršil 26. in 27. marca. Zastopani so bili vsi večji mesti države. Zbor je rešil veliko dela.

Zvezin dan porcelanskih delavcev se je vršil iste dnij. Dohodki 2 let so znašali 56.422 K, izdatki pa 42.226 K; premoženje zveze presega 14.000 K. Tudi ta zbor je rešil veliko dela.

Občni zbor zveze tesarjev je zboroval 3. in 4. t. m. Leta 1903. je imelo to društvo dohodkov K 4322, izdatkov K 3336. Ta organizacija je sicer še mala, a razvija se resno in lepo.

Občni zbor zveze slikarjev, pleskarjev in lakirerjev se je vršil velikonočne praznike. Sprejela se je rezolucija, ki zahteva od vlade propoved vseh svinčenih barv. Društvo obsega danes 18 podružnic in 5 vplačevalnic; članov ima 709. Dohodki so znašali K 8174; saldo prejšnega leta pa K 1832. Izdatki zopet so znašali 4417 K. Zbor je razpravljal o raznih zadevah, m. dr. o agitaciji, organizaciji, o podporah, o varstvu pri stavbah itd.

Rudarska „Unija“. Kakor znano, so se s 1. oktobrom 1903. organizacije avstrijskih rudarjev osredotočile v svoji centralni organizaciji «Uniji». Vkljub temu, da je še velik del avstrijskih rudarjev neorganiziranih, ima «Unija» v kratkem svojega obstoja lepe uspehe zaznomovati. To dokazuje sledeča slika:

Revirski okraj	skupaj delavstva	organiziranih delavcev
Komotav, Briks, Toplice . . .	27.869	1060-3·8%
Falkenau, Elbogen	6.473	880-13·6%
Plzen, Mies . . .	7.240	1434-19·8%
Brno . . . , . . .	2.572	225 8·7%
Štajersko, Nižje in gorno-Avstrijsko, Tirol, Salcburg, Koroško, Kranjsko, Istrija in Dalmacija . .	22.618	3116-13·8%
Praga	9.877	147 54·8%
Moraska Ostrava, Galicija . .	40.793	2288-5·5%
Kutnagora, . . .	2.768	106-3·8%

Od vseh organiziranih delavcev pripadajo posameznim narodnostim:

Nemcev je bilo organiziranih skupno 2905, Čehov 3269, Poljakov 1144, Slovencev 1467, Italijanov 471; vseh skupaj torej 9156.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

„Majski spis“. Letošnji «majski spis», ki izide te dni, je izredoo lepe in bogate vsebine. List obsega 8 strani v formatu naše revije «Naši Zapiski». Vsebina je najraznovrstnejša. Za danes naj le omenimo sledeče prispevke: Naš Etbin Kristan je vposlal krasno uvodno pesen ter velezanimiv članek «Mirovna ideja in soc. demokracija». Sodrug Abditus, ki je itak vsakomur znan, je poslal temeljit članek «To je socializem!», nedalje zanimivo črtico iz narodovega življenja. Sodrug Linhart Karl objavi v «Majskem spisu» izvleček iz daljše povesti «Himna o lepoti» in nekaj člankov. Poleg tega pride prevod srečnega bega revolucionarca Petra Kropotkina iz krempljov ruske tiranije (iz memoirov «Autour d'une vie»), nadalje prevod Reicheljevega spisa «Nedostojne spomladanske misli» (iz lista «Der arme Teufel) itd. Listu bode dodana tudi krasna umetniška slika v dveh barvah «Ljubite se med seboj!» Vsakdo naj se torej takoj naroči!

„Domači Prijatelj“. Zaloga Vydrove žitne kave oddaja na svoje odjemalce *zastonj* mesečnik, katerega uredništvo je prevzela gospa Zoka Kveder. 1. štev. obsega m. dr. *Meško* «Sam!» — Ivan Lah «Pijanec» — «Zlata zrna» — Zofka Jelovšek «Veliki teden» — Narjan Pretko «Študent» — Dr. K. «Zdravila» — Janko Lemenović «V Gaju» — Viktor Potoški «Ali» — Ana D. «Obleka» — «Indijanec in Anglež» — Z. J. «Ne tepite otrok!» itd.

„Freie Lehrerstimmen“ X, 7: Vsebina: A. Täubler «Ein nehtenswerter Prister» — Kritische Stimmen — Das steirische Disziplinargesetz — Verschiedenes — Bucherschau — Sprechhalle. Priporočamo!

„Die Gewerkschaft“. VI, 7. Vsebina: I. F. «Die Union der Bergarbeiter» — «Vom Schlachtfelde der Arbeit» — Kongresse und Konferenzen — Notizen — Mitteilungen. — Priporočamo!

„Naši Zapiski“, II., 5. Vsebina: 1. «Gregorčič: Mi tu smo gospodarji in bog in naši carji». — 2. Dr. L. «Ne ubijaj!» — 3. Prof. dr. Fr. Drtina «Vseučiliška ljudska predavanja». — 4. Pregled (Socializem, Občina in socializem). — 5. Pavel Mihalik «Vest». — 6. Književnost. — 7. Oklic. — Vsakdo naj bode naročnik «Naših Zapiskov»!

STRANKARSKE VESTI

Vse one sodruge, ki so delavski koledar v razpečavanje in ki do danes še niso obračunali, se pozivljajo, da to nemudoma store, ker je treba poravnati stroške.

Sodrugi, ki potrebujejo še koledar naj mi to naznanijo ker ga je nekaj izvodov še na razpolago. Koledar se dá proti mali oškodnini tudi za agitacijo med neorganizovanimi delavci.

Sodrugi! Storite svojo dolžnost nemudoma in odračunajte!!

Jos. Breskvar

Ljubljana, Radeckega cesta 20.

DRUŠTVENE VESTI

Ljubljanski železničarji pozor! 25. t. m. se vrši občni zbor ljubljanske podružnice pravovarstvenega in strok. društva (v gostilni «pri Stararcu» Rašeljava c.) Shod je velevažen!

Zidarji v Trstu pozor! Dne 20. t. m. se vrši v Del. Domu občni zbor podružnice stavbinskih delavcev.

Pridite vsi!

Javen shod v Dobravljah se vrši pri gosp. Ivan Jerkiču št. 56 ob 4. uri popoldan dne 17. aprila 1904. Dnevni red: Gospodarsko stanje v deželi in državi. Pridite vsi da poveste svoje težnje!

TRŽAŠKE DELAVSKE ZADRUGE

Poročilo nadzorništva. Zapisnik kontrol, ki so se vršile marca 1904.: Tedenske kontrole mark so našle vse v popolnem redu; kontrola listkov vplačevanja potom blagajniške knjige je dokazala, da se krije vknjiževanje z vplačanimi prispevki. Tudi dnevna kontrola računov skladišč je našla vse v redu. Posebno zastopstvo nadzorništva je bilo prisotno ob sprejemu inventarja 1. skladišča ob priliki nastopa delovanja novega uslužbenca; zaloga blaga je odgovarjala vknjiževanju. Dne 31. marca je bilo v blagajni K 2387·79, kar odgovarja saldu blagajnišne knjige.

Trst, 2. aprila 1904.

Za nadzorništvo:

Meruitz G., M. Minens, G. Podgornik, A. Fuso.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Kavarna MIRAMAR
v Trstu

(nasproti postaji južne železnice)
se priporoča tržaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mrzle pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tržačkih, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter Zeitung», «Eisenbahner», «Glühlichter», «Simplicissimus» i. t. d. Kavarna je okrbljena z vsemi modernimi uredbami.

Kavarna „Unione" - preje „Tedesco"

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Splošno Delavsko Pevsko Društvo v Trstu

Na **nedeljo 17. aprila 1904** se vrši v prostorih *Delavskega Doma*, ulica Boschetto 5.

KONCERT IN PLES

ob sodelovanju društva Circolo Mandolinistico

Vspored:

1. *N. N.* »Koračnica« — mandolinisti.
2. *N. N.* »Socialistična koračnica«, — mešani zbor.
3. *Donizetti.* »Favorita« — mandolinisti.
4. *A. Foerster.* »Na planine« — moški zbor.
5. *Rossi.* »Rose di Maggio« — mandolinisti.
6. *N. N.* »Ostani zvesta« — samospev, poje sodruginja *Ivanka Cigoj.*
7. *A. Nedved.* »Nazaj v planinski raj!« — mešani zbor.
8. *N. N.* »Rosetta« mazurka — mandolinisti.
9. *J. S.* »Krokarska« — moški zbor.
10. *E. Carosio.* »Gavota« — mandolinisti.
11. *N. N.* »Oblačku« — dvospev, pojeta sodruginja *Amalija Verne* in sod. *R. Rupnik.*
12. *A. Nedved.* »Naša Zvezda« — mešani zbor.
13. *Sartori.* »Gelsomino« — mandolinisti.
14. *N. N.* »Vesela družba« — mešani zbor.
15. *N. N.* »Internazionale« — mandolinisti.
16. *de l' Isle.* »Marsaljeza«, — mešani zbor.

Sviranje mandolin vodi učitelj *Tito Dalle Feste*, petje pa društveni učitelj *E. Cerocchi.*

Zabavala bode tudi *humoristična pošta.*

Začetek ob 8. uri zvečer.

Vstopnina 40 vin. za osebo.

Takoj po Koncertu prične ples

Sodrugi in sodruginje! Ker je namenjen čisti dobiček društveni blagajni našega prepotrebnega pevskega društva, pričakujemo najživahnejo udeležbo in Vas vabimo

z bratskimi pozdravi

Odbor.

Sodrugi in sodrugenje!

Čitajte, razširjajte, naročajte

Naše Zapiske,

edino socialno revijo na Slovenskem.
Naročnina za celo leto 2.80 k.
Posamezni zvezki 24 vin.
Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA

GOSTILNA

v ulici S. Giovanni v Trstu. Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na raspolago „Rdeči Prapor," „Arbeiter Zeitung» in «Lavoratore.« Prihajajte v Vašo krčmo!

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste

ALESSANDRA LEVI-MINZI-JA
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Prodajalna klobukov all' OPERAIO

LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12

Velika zaloga **KLOBUKOV** vsake vrste
— **ZADNJE MODE.** —

Klobuki od 2 K do 3·60 K.

Sprejema se naročbe in popravi a starih klobukov.

Najnižje cene!

Leto VII. TRST, dne 13. maja 1904. Št. 20.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske dežele za celo leto 5.44 K., za pol leta 2.72 K., za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.45 K., za pol leta 2.74 K., za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi denarki za list je v ulici Boschetto 3. II.

Politični odsevi

V TRSTU, 12. maja 1904.

Rusko-japonska vojna.

Uradno se potrjuje da so Japonci 6. t. m. na polotoku Liaotung izkrcáli približno 10.000 mož pehote. To izkrcanje pomeni za Japonce iz strategičnega stališča velik napredek. Nevarnost obleganja mestica Port Arturja od dežele je toraj samo še uprašanje časa. Kar Japonce v tej vojni posebno odlikuje je: *Železna enerzija in jasen cilj.*

Takoj po izkrcanju na polotoku Liaotung sta se dva polka pehote podala proti vshodu kjer stojita že danes severno od Port Adams-a ob železnici.

*

London 6. Iz Petrograda se poroča da je 48.000 Japoncev na potu v Fönghwangčöng. Medtem ko Japonci vedno bolj proti Mandžurijo prodirajo, se Rusi vedno umikajo. Že imajo železnico ki je edina zveza s Port Arturjem v svojih rokah. Port Artur je toraj od Japonskih čet obkoljen. V istem času pa je zaukazal komandant trdnjave vojaško parado, ter praznoval cesaričin god. Tudi v Mukdenu je imelo rusko vojaštvo parado pod povelnikom ruske armade Kuropatlinom v istem času ko sta dva polka pehote nad polovico svojega moštva v boju z Japonci na visočinah Kiulientšong-a izgubila. Ako ne bi bila stvar preresna bi se človek smejati moral, nad tolko nemarnostjo in brezbrižnostjo ruskih četnih komandantov.

Fönghwangčöng so zasedli Japonci in ne kakor se je brzojavilo po hudem boju, ampak brez boja, se je prepustilo kraj katerega križajo ceste iz Koreje, Niuswang in Liaotung. Tako važno pozicijo so Rusi zapustili. Japonci uradno poročajo da je njih konjištvo sovražnika razgnalo, na kar je pehota 6. t. m. že zapuščeni kraj zasedla. Angleška poročila javijo da se je te dni pri Huaisipu 20 kilometrov na južno vshodni strani od Fönghwangčönga vršila krvava bitka pri kateri so imeli Rusi velikanske izgube. Nemška poročila trdijo da so Rusi v goriomenjeni bitki izgubili 2200 mož med istim stevilom se nahaja tudi 400 vjetih.

Kakor vse priprave kažejo, hočejo Rusi tudi Niuswang zapustiti. Trdnjave so porušili in velik oddelek kantoniranih čet je že mesto zapustilo.

Ruski generalni stab se je v Mukden podal.

Rusi nameravajo 4 železniške mostove med Niutwangom in Port Arturjem razdjati.

Pretečeni petek so Japovci zasedli Port Adams. Železnico in brzojavno zvezo s Port Arturjem so ob ednem razdjali.

Državni zbor se je zadnje dni bavil z volitvijo kvotne delegacije in z nujnimi predlogi Minister Wittek je predložil zakonski načrt radi investicij železnic.

Ministerski predsednik je odgovoril na raznovrstne interpelacije sodrug dr. Ellenbogna glede uporabe železniškega polka in nadomestnih reservistov povodom želez. stavke na kr. ogrskih železnicah.

Po prečitanju ulog, je predsednik prečital odgodjenje državnega zbora.

Ogrska zbornica. Državni proračum podan po finančnemu ministru Lukacs-u ima lep zaključek. Upravni prebitek za leto 1902, je za 39,400.000 K višji kakor proračun. Proračun se je nato oddal finančnemu odseku.

TEDENSKE NOVICE

Plačilno gibanje dunajskih pekovskih pomočnikov je končano, ker so delavci od gospodarjev predložene koncesije sprejeli. Podjetja se razdele v 2 razreda, razlika med eno in drugo kategorijo ste 2 kroni. Delavni čas ne sme več kot 12 ur z dve urnim počitkom na dan znašati. V pekarnah kjer se izdeluje črni kruh, v katerim se delo deli, ima osemurni delavnik veljati. Čezurno delo se ima s poldrugournim tarifom odskodovati. Delavni teden ima iz 6. dneh obstajati. Pekovskim mojstrom je slobodno se posluževati delavnih moči iz mestne posredovalnice, ali pa ad zveze del. organizacije. Delavska organizacija je od mojštrov priznana. Ta pogodba ima veljavnost 3 let.

Odprite žepe! Življenske potrebščine so zmeraj dražje, plače, mezde zmerom manjše. Povsod na Slovenskem je zavladala silna draginja in še vedno rastejo cene. Mesarji v Ljubljani so z 1. majem zopet podražili meso. Pred par meseci so naznanili v listih, da so primorani zvišati cene mesa. Sedaj so zopet napravili v listih neko «naznanilo» s katerim naznanjajo, da zopet povišajo cene. To je vendar že vrhunec nesramosti. Znano je, da ravno ljubljanski mesarji delajo največje dobičke, da so skoraj vsi zelo bogati in znano je, da svoja bogatstva dobivajo iz svojih mesarij.

Meso v Ljubljani in Trstu je danes že tako drago, da so delavci in drugi slabje plačani ljudje popolnoma izključeni, imeti vsaj vsak teden enkrat meso na mizi. Poleg tega je notorično, da se posebno tudi med mesarji rado dogaja, da se vaga meso na sleparskih tehnicah. Mestni očetje v Ljubljani in v Trstu se za vse to ne brigajo, ker so mesarji sami zvesti «napredni liberalni volilci» ravno tako kakor gostilničarji, pekovski mojstri itd. Med mesarji v Ljubljani vlada tu pa tam prava nesnaga, kakršne ni kmalo najti v drugih mestih. Da je mera polna, povišavajo vsak hip tudi ceno mesa. Izgovor, da je živina draga, je jako cenen in tudi puhel. Skrajni čas je, da zahteva ljudstvo tudi v tem oziru intervencije oblastev!

Zveza kiesarjev za Avstrijo. Na nedeljo 8. t. m. se je vršil v Škofjiloki *javen društveni shod*, na katerem so govorili o delavskem položaju v nemškem sodr. Haidt iz Dunaja v slovenskem Linhart in v italj. Spongia iz Trsta. Shod je bil dobro obiskan, upisalo se je v društvo 140 sodrugov. Tudi na Gorenjskem se je pričelo daniti.

Obtoženi železničarji pred sodnijo. 9. sept. pr. l. se je pri ranžiranju voz v ciglani Unijske banke v Inzersdorf-u na lokalni železnici prigodila velika nesreča, pri kateri je izgubila neka žena svoje življenje. Dogodek je bil sledeč: dva voza, naložena z opeko sta bila po ukaza pastajenačelnika postaviti na fabriški tir ciglane II. v Inzersdorfu. Vlakovodja je bil Ivan Schmiedler in kot zavirač železniški uslužbenec Andrej Stefanits. Schmiedler je imel posla v tovarniški pisarni in Stefanits je mo-

---

LISTEK

Cerkev in moritev židov v srednjem veku.

Posneto iz knjige Em. Rosenov

Ko je katoliška vera postala državna vera in ko so mogotci politiko podjarmenja tujih narodov skrivali pod plašč krščanstva, je cerkev prepovedala vsako posojilo na obresti. Ona je to toliko lažje storila, ker je živela v sredi naravnega gospodarstva. Trgovina se je v valovih ljudskih izseljevanja popolnoma opustila. Kjer koli je imela trgovina še nekoliko obstanka, je bila ista v rokah menihov ali židov. V istem času je bilo v interesu cerkve ležeče, da se je protivila jemanju obrestij. Krivično in grešno je rabo tujega kapitala odškodovati.

Ali narodi niso ostali pri naravnem gospodarstvu. Iz naselbin okoli cerkvá ali gradov, ali pa na raspotju so nastale vasi, trgi in mesta. Iz razdelitve dela na dvorih s tlako pa je nastalo rokodelstvo. Trgovina se je zopet pričela dvigati iz tal. Sedaj se ni več zamenjavalo blago za blago, ampak blago za denar. Trgovina mora dájati na «kredit» toraj tudi obresti jemati. Tako se je razširjala trgovina vkljub cerkveni prepovedi, ki je bila prilagodena tedanjemu primitivnimu ljudskemu gospodarstvu.

V sredi tega razvoja iz primitivnega do denarnega gospodarstva, se je čutila cerkev v svojih navkih užaljena in je toliko bolj strogo spolnjevanje cerkvenih zapovedij (ne jemati od posojenega denarja obresti) zahtevala.

Ali trgovci so se taki prepovedi in oznanilam v cerkvah le posmehovali, ker niso samo kralji in knezi, ampak tudi škofje in papeži si mogli denar izposojevati. Naiven je bil način po katerim je hotela katoliška cerkev s silo prepotrebni razvoj vstaviti. V sredi denarne dobe je hotela še vedno vzdržavati primitivno menjavo blaga z blagom. Ta trdovratnost cerkve je bila posledica velike revščine, ki se je razprostirala med raznimi narodi.

Prepoved jemati obresti pa ni preprečila lakomnost, skopost, ampak povzročila je ravno nasprotno in je bila vzrok najgroznejše moritve židov v srednjem veku.

Židje so bili od cerkve radi umora njih verskega ustanovitelja sovraženi. Nižji klerus je vedno in nepréstrano proti njim hujskal.

Ravno ta klerikalna nestrpnost je mnogo pripomogla, da se židji z drugimi narodi niso mešali in da je njih rasa čista ostala.

V obližju cerkvá se židov ni trpelo, s tem pa se jim je priložnost do poljedelstva vzelo. Tudi od obrtnije se jih je odvračalo. Bili so toraj prisiljeni se posvetiti trgovinstvu, ter so bili kmalo najbolj uneti pospeševalci istega.

gel nadzorovati premikanje voz, ter obenem služboval pri spremembi. Tovarniški delavec Josip Mahdal je stopil na vlak, ter odpel zadnja dva vozova, ki sta bila namenjena za tovarno od vlaka. Ker pa je stal celi vlak na tiru ki pada v nižino, je bilo naravno da sta se odpeta vozova pričela nadalje pomikati. Ko je to Mahdal opazil, začel je na vse grlo upiti pozor! Fabrični delavci in delavke, ki so hoteli v tem trenutku prekoračiti tir, so se vpozorjeni na upitje Mahdala vstavili, samo neka stara in gluha ženica, ko je hotelo prikoračiti tir je bila od vozov podrta in dosmrtno povožena. Državni pravdnik je toraj vložil tožbo, radi uboja proti železniškem osobju istega vlaka. Pri obravnavi, ki se je vršila 4. t. m. pod predsednikom sodišča baron. dr. Distlerjem, je prišlo na dan, da pri železnicah vkljub predpisom za premikanje voz so uslužbenci vedno prisiljeni proti tem predpisom delovati. Iz izpovedi prič je bilo dognano, da se tudi v tej tovarni nikdar drugače delovalo. Zastopnik vodstva železnice je bil nadzornik Hans Liebl, ki je na uprašanje predsednika, ako se vedno proti predpisom za premikanje voz dela? Smehljaje pritrdil, da. Uslužbenci so se zagovarjali, da so po predpisih nemore delo izvršiti. Predsednik: Lahko se izvrši delo natančno po predpisih ali časa in potrebnih ljudij za izvršitev tega dela, je potrebno. Sodnik je na to vse obtožene uslužbence, obtožbe oprostil.

Kdor razmere na naših avstrijskih železnicah pozna, temu mora biti tudi dejstvo znano, da je izkoriščevanje osobja — na dnevnem redu. Nezgoda, za nezgodo se množi, obtožene uslužbence se pri sodnijah oprosti, za iste pa ki silijo uslužbence, da delajo proti predpisom se nezmeni sodnija. Ako bi se gospode nadzornike in kontrolorje pri vsaki nezgodi postavilo na zatožno klop, bi se gotovo število nezgod na železnicah zmanjšalo. Ali ravnateljstva železnic poznajo razmere pri naših sodiščih, in radi tega tudi ne zabranijo uslužbencem delati proti varstvenim predpisom, temveč naravnost svojim podložnim ukazujejo, da proti zakonito delujejo, ker so sigurni da se danes še noben državni pravnik ni zganil, da bi obtožil prave povzročitelje železničarskih nezgod. Nobena železnica nima zadostnega števila uslužbencev. Danes pride k železnici, dobi železničarsko čepico in jutri je zavirač, ki mora po postajah opravljati vse posle, katere bi imeli vajeni in izurjeni sprevodniki izvršiti.

Princip vsih železnic je lov po profitu. In če vodi pot do istega, tudi preko krvavih trupelj uslužbencev, ali potnikov — za to se noben vrag, še manj pa državni pravnik zmeni.

Zidarski shod v Ljubljani. Ljubljanska podružnica organizacije stavbinskih delavcev je priredila preteklo soboto zvečer v bivšem «Katoliškem Domu» javen zidarski shod.

Pod predsedstvom sodruga A. Vičiča je poročal naprve slovensko sodrug K. Linhart. Razjasnil je v daljših izvajanjah pomen in namen proletarske organizacije in narisal situvacijo ljubljanskega stavbinskega delavstva. Zlasti pred hujskanjem v nesrečne. Zlasti pred hujskanjem v nesrečne. Zlasti pred hujskanjem v nesrečne

Stavbinsko gibanje na Dunaju. Stavbinski delavci, ki so po drugih državah, ena najbolj dobro plačanih kast, so pri nas v Avstrijo najzadnji. Anarhija v tej stroki je kompletna. Ko so gospodarji reducirali plače zidarjev od 4 K na 3 K 60 vin. se je v nekaterih delavnicah kjer je bil zadnji tarif uveden pričelo stavkati. — Posledica teh stavk pa je bila, da je nek ošabni podjetnik predlagal, da se delavce 24.000 v pondelek postavi na cesto, ter vsako zidanje ustavi. Ta sklep očitno kaže kaki so ti podjetniki. Ako se jim bode posrečilo ta sklep tudi izvesti, to je drugo uprašanje. Odgovornost za ta korak pa bodo nosili podjetniki, delavci so vsaki trenutek pripravljeni stopiti v boj — da si ohranijo svojo samostolnost in svojo organizacijo. Stavbinski delavci vidijo, da jim ni druge pomoči — kot neprestrašeni in vstrajni boj.

Stavbinski gosp. na Dunaju so vzeli odredbo, skatero se odpusti okroglo 24.000 delavcev iz službe, ter zapre delo dunajskim stavbinskim delavcem nazaj. Gosp. obrtnemu nadzorniku se je posrečilo, da se je to gibanje vstavilo in da bodejo sedaj delavski in gospodarski odbori medsebojno to zadevo privedli do zaključka. To gibanje se je končalo na sledeči način: Gosp. podjetniki in zidarski mojstri so bili nad zadnjim parcielnim stavkam tako razburjeni — da so sklenili ta akt brutalnega podjetniškega nasilstva izvesti. Ali danes ko so svojo jezo prespali — so tudi svoje nazore premenili, ter sklenili tozadevni sklep preklicati, in z delavskim odborom pogajanja pričeti. Tako so se podali delodajalci na od delavcev že z davnej predlagano pot, ki vodi sigurno do vspešnih sklepov. Dunajski stavbinski delavci pa so za eno skušnjo bogatejši, da je močna organizacija sredstvo, s katerim se lahko ošabne delodajalce spravi v kozji rog.

Praznovanje 1. majnika v Trbovljah, se je vršilo po sledečem vsporedu: 1. Ob 4. uri v jutro budnica godba koraka od gosp. Dolničarjeve gostilne — Blažute in nazaj v Trbovlje. Popoldne ob 1. uri zbirališče pred Dolničarjem (v Hrastniku pri Učakarju) odhod sprevoda ob ½2. uri popoldne po okrajni cesti do podklanca Selevška, tu sprejem delavcev iz Hrastnika in skupen odhod na vrt gospe Lesjakove, kjer se je vršila prosta zabava, s godbo petjem in šaljivi pošto. Ob 3. uri popoldne slavnostni govor. Odhod iz vrta Lesjakove gostilne ob 7. uri zvečer v Dolničarjevo gostilno, kjer je trajala prosta zabava do 12. ure v noči. Še nikdar kar praznujemo tukaj 1. majnik ni bilo njegovo praznovanje tako impozantno in svečano, kot letos. Nobenega prepira vse v najlepši harmoniji. Ista sirova pesen «Hudič Trbovlje trese» je ponehala. Delavci so se v svoji organizaciji kaj naučili. Le vrlo naprej!

Socialni pregled

Delavski boji.

Odkar se je obrtni red preosnovil ter uvedlo prepotrebno zavarovanje za industrielne delavce za slučaj nezgode, se na tem polju ni ničesar več storilo. Lahko konstatiramo da bode Avstrija kmalo 20. letnico praznovala, odkar se niti jeden zakonski načrt v varstvo delavcev ni sprejel.

Medtem ko je Avstrija nekdaj med kulturnim državam zavzemala še precejšno priznanje, je danes popolnoma v ozadje pomena.

Politična mizerija dela Avstrijo tudi za najbližji čas popolnoma nesposobno, da bi zakonitim potom uvedla delavsko varstvo. Povrh tej politični mizerji pride tudi dejstvo v poštev, da je avstrijsko delavstvo v zadnj h letih hudo krizo na delavnem trgu prebilo.

Ali vkljub vsim zoprnim okolščinam koraka organizacija avstrijskega proletarijata pogumno nadalje, ter si s težkim trudom pridobiva zmago za zmago.

Strokovna organizacija je letos 2 lepi zmagi praznovala.

Kovinarska zveza je s svojo prevdarjeno, energično taktiko, brez žrtev dosegla precejšno znižanje delavnega časa in regulacijo plač za dunajske ključavničarje. Jako pomemben dogodek v delavski zgodovini je kolektivna pogodba v dunajski pekovski obrti.

Razmere v dunajskih pekarnah so naravnost škandalozne. Hygienični predpisi se ne upoštevajo, kar je razvidno iz večnih naznanilo, obrtnih nadzornikov, kateri so brezmočni, tudi najmanje, potrebne reforme uvesti. Plače so popolnoma neregulirane, delavstvo v tej obrti ima večjo reservno armado kot pri drugih strokah.

Življenske razmerje pekovskih pomočnikov je najslabejše, njih zdravstveno stanje nepopisljivo.

Zadnja meseca je pekovska organizacija velik korak nadalje storila. Dunajska pekovska organizacija je število članov podvojila, tako da ima danes nad 3000 udov.

In zdaj je prišel trenutek kjer so gospodarji bili prisiljeni — delavsko organizacijo pripoznati.

Tržaški pekovski pomočniki so tudi že nad 8 mesecev v plačilnem gibanju. Nadomestni počitek je namestništvo z 21. urnim počitkom zamenjalo. Ko bi bili tržaški pekovski pomočniki solidarni, bi gotovo zmagali, ali osebna nasprotstva ubijajo vsako solidarnost. Dosedaj je bilo namestništvo, kakor tudi občina kot obrtna sodnija izključno na strani pekovskih mojstrov, ali sedaj obema instancama ne pomaga več — prezirati kaznjivost gospodarjev.

Delavci rinejo avstrijskega »šimelna« naprej. Kazen za kaznjijo morajo plačati gospodarji, ker se ne ravnajo po predpisih oblastnij. Pekovski pomočniki ozrite se na Vaše kolege na Dunaju, da bodete spoznali kako se zavedni delavci za svoj interes potezati znajo. Pustite osebne mržnje in sovraštva podajte si kot prijatelji roke, ter držite se gesla: Vsi za enega, eden za vse!

1,357.023 kron dobička je imela pretečeno leto trboveljska družba. To je lepa svota in mnogo solz, bi se dalo otrniti z njo. Delničarji te izsesovalne družbe so dobili za svoje «delo» 9½% dividende. Za rudarje, ki so pridelali ta ogromen kapital, družba sevé nima drugega kakor šikane in zasramovanje. Kaj bo posameznik, ki nima drugega kapitala kakor svoje roke in svojo glavo, proti tej kapitalistični moči. Tu more priti v poštev le močna organizacija! Rudarji, ta dobiček je vaš; toda za mizo, ki ste jo vi pogrnili, so se vsedli delničarji, četudi niso delali.

Dopisi

Kako je stavka na Jesenicah in Javorniku končala. *(Izvirno poročilo).* V velikih železarskih tovarnah na Gorenjskem (Kranjskem) so štrajkali delavci deset dni. Klerikalni shod, ki je bil v četrtek prošlega tedna je sklenil, da gredo delavci zopet na delo. Kako je to prišlo? V Jesenicah in na Javorniku so delavci pričeli štrajkati preden so stavili kake zahteve. Ne bomo natančno preiskavali, kako je ravno stvar bila, prepričani smo pa, da je bilo vodstvo tega štrajka zelo žalostna igrača klerikalnih in še posebej škofovih hlapcev. Grozota človeka obide, če pomisli, kako ostudno so postopali na onem shodu, ko so sklenili delavci iti zopet na delo. Navzoča sta bila na tem shodu tudi sodruga Hilari in Breskvar. Dr. Krek in drugi govorniki so hujskali proti sodrugoma, tako kakor imajo navado ljudje, ki so brez srca za delavstvo. Delavstvo se (razen par ženskih) ni zmenilo za hujskanje. Očitna laž je torej v «Slovencu», kjer trdi, da sta bila naša sodruga v nevarnosti. Po kaj sta prišla sodruga med štrajkujoče? Hotela sta v prvi vrsti spraviti štrajk v prav tir in doseči pogajanje. Toda klerikalci tega niso dopustili. Poslali so dopoldne istega dne dva župnika k ravnateljstvu, da sta ponudila posredovanje. Ko jima je ravnatelj povedal, da ne da nobenih priboljškov in dovoli le to, da delavci lahko pričnó zopet delo, sta gospoda župnika obljubila, da bosta spravila delavce v delo. Popoldne na shodu so šele delavci volili deputacijo, ki je pri ravnatelju Lukmanu izvedela ravno to, kar župnika poprej. Župnika in drugi klerikalci so na shodu zagotavljali, da, zdaj pa le pejte delat, saj ste vse dosegli. Delavci so tem glumačem seveda verovali posebno pa župnikoma in dr. Kreku. Gotovo smo se mi tudi strinjali s tem da s stavka vstavi, ali slepiti delavstva bi ne bilo treba. Očito je bilo, da mora štrajk propasti ob teh razmerah. Delavci žal niso v tem štrajku dosegli prav ničesar. Le škodo imajo. Kakšne zasluge so si pa klerikalci nabrali v tem štrajku? Nimamo prostora vsled tega prav na kratko: 1. Delavce so nepremišljeno zapeljali v štrajk in jih potem pustili s potrebno podporo na cedilu, **če prav imajo denar,** 2. delavstvo so hoteli priboriti za svoje protidelavske namene, 3. izdali so delavce s tem, ker so za hrbtom delavstva sklenili z ravnateljem dogovor in potem osleparili shod s tem, da so rekli, da je ravnatelj vse obljubil in če je obljubil bo tudi dal, a ravnatelj ni ničesar obljubil, 4. nalagali so v «Slovencu» javnost o štrajku in s tem, da je štrajk končal s popolnim vspehom delavcev, ko je vendar vsled klerikalne taktike popolnoma propal. — Ko sta naša sodruga prišla na bojišče, so se klerikalci zelo prestrašili. Samo v Kreka so še zaupali in on je moral držati svojo kožo, drugače bi bilo delavstvo začelo resneje misliti in bi bilo poslušalo pametnejše nasveta. No, da se to ni zgodilo so klerikalci prav dobro poskrbili s tem, da so varovali svojo kožo ne pa delavskih interesov. — Mi nimamo o štrajkih nobenih optimističnih nazorov. Delavstvo se mora najprej organizovati potem naj se bori in naravnost nesramno je, če bi zavedno delavstvo klerikalce, svoje notorične sovražnike podpiralo in se ne zanašalo le na svojo moč. Kdor skube, gleda da dalje skube. — Slednjič priporočamo milostnemu knezoškofu ljubljanskemu, kadar gre zopet v Rim, naj poroča svetemu očetu o lažeh «Slovenčevih» in pa o klerikalnih politikih, pa bo videl, če bo resnično poročal, da ne bo dobil blagoslova.

Iz Goriškega. Kako sem se začudil, ko sem prijel list «Prismojenec» glasilo goriških nunčev v roke, in najdel v njem poročilo o majski slavnosti v Gorici. Mislil sem da žegnana roka, ki prime za pero, da napiše kak dogodek, se saj toliko resnice drži; da se ljudstvo, ki je bilo navzoče nad lažjo tej žegnane gospode ne zgraža.

Trdi, da ni bila niti polovica sodrugov, ki so lanjsko leto 1. majnik praznovali, letos pri tej slavnosti zastopana. Naravnost *infamno,* pa se zaganja v njegovi klerikalni nestrpnosti v one sodruge, ki so na ta dan javno svojo solidarnost s proletariatom celega sveta pokazali, češ: *Celi teden bodo delavci s svojimi družinami pomanjkanje trpeli,* ker so v Gorici nekaj več kakor je to navada — potrošili.

Kadar nunci kako slavnost ali pa kako veselico priredijo, so vajeni da število navzočih vedno s štev. 4 množijo. Pri nasprotnikih pa, ako so količkaj pošteni, se za polovico zlažejo. Tako je tudi žegnani lažnivec samo polovico 1. majnik praznovajočih videl. Ali delavci, ki so to impozantno slavnost s svojimi lastnimi očmi videli, so si lahko naredili sodbo o pravicoljubnosti — teh mračnjakov.

Kar se pa kronic tiče, ki so jih baje delavci v Gorici potrošili, je to čisto privatna stvar vsakega delavca samega, ker delavci pri popih nemorejo in nebi beračili, ker ne uživajo iste privilegije kakor gospoda v krilah delavec ki je gladen ne sme beračiti, pop ki je sit, pa obeša pri vsakih vratih svojo besago: *Naj bode raca al kapun, samo da jima masten klun.* Delavci, ki si zbirajo kronice za svoje organizacije, donašajo že na tem svetu plodove, ter imajo konečni cilj, uničiti kapitalizem in ž njim današnjo krivič družbo. Kak namen pa imajo kronice revnega, zatiranega ljudstva, ki jih nosi

zastopljeno delavstvo v Vaša društva? Da prirejate božjapota na Sv. Goro, v Jeruzalem v Rim in t.d.

Iz temi kronami pa polni nezavedno ljudstvo Vaše nikdar polne mavhe, s tem denarjem kujete noč in dan nove verige, v katere hočete zopet že itak od revščine obupano ljudstvo iz nova ukovati.

Ali slavna gospoda, že se dani! Ljudstvo vstaja, ter se združuje v svojih pravih delavskih organizacijah, da Vam prepreči nadalnjo razširjatev Vašega verskega fanatizma. Sovraštvo, ki ga vsaki dan sejete je v jasnem nasprotstvu z načeli Vašega mojstra. — Nazarena. Svojo misijo pa bode razredno organizirano delavstvo izvršilo — na jezo žegnani in nežegnani gospodi.

Goriški delavci.

Društvene vesti

Stavbinski delavci (zidarji) pozor! Dunajski stavbinski mojstri so na svoji zadnje seji sklenili vse domače stavbinske delavce iz dela odpustiti.

Ta brutalen akt, dunajskih izkoriščevalcev v stavbinski stroki mora delavstvo samo s svojo solidarnostjo izjaloviti. Nobeden zaveden zidar ne bode sprejel dela na Dunaju.

Spominjajte se delavci, da to kar se je danes dunajskim sotrpinom pripetilo, se Vam lahko jutri dogodi. Vstanite toraj zvesti Vašim načelam, podpirajte dunajske stavb. delavce v njih hudem boju. Njih zmaga, je Vaša zmaga.

Spl. delavsko pevsko društvo v Trstu pozivlja vse prijatelje petja naj pristopijo v pev. društvo. Pristop naj se mogoče hitro izvrši, ker se ima sedaj pričeti z novimi zbori. Vpisovanje se vrši vsako sredo in četrtek od 8 do 10 ure zvečer v društvenih prostorih ulica Boschetto 5, III nad. Darovali odnosno nabrali so v podporo pev. društva: Jernejčič A. K 3·80, Skerl K 6·06, Ortman K 9·20, Požar K 1·—, Ferluga K 1·—, Čelerc K 1·20, Sigon K 1·20, več pevcev K 9·—, Pöschl K 1·—, Kopač K 6·—, Jenko nabral K 3·80 skupaj K 43·26 Darovalcem izreka najtoplejšo hvalo.

Odbor.

Železničarji v Nabrežini pozor! Na soboto 14. t. m. ob 8. uri zvečer se bode vršil *javen železničarski shod*, poročal bode sodr. Kopač iz Trsta Pridite vsi!

Sklicatelj.

Strankarske vesti.

S. Karol Linhart se je preselil v Ljubljano, ter stem istopil iz uredništva «Rdečega Prapora». Vodstvo lista se je poverilo sodr. Kopaču.

Strankino vodstvo.

Predavanje v Trstu. Pretečeni teden je absolviral sodrug *Etbin Kristan* v Trstu tri predavanja, na katerih se je pokazalo živo zanimanje tržaškega delavskega ljudstva za pouk. Vse konference so bile prav dobro obiskane, dasi ravno je bil čas za agitacijo le kratek.

Prvo predavanje je bilo v sredo zvečer z dnevnim redom: *Kapitalizem in železničarji.* Sodrug Kristan je pojasnil pojem kapitalizma in njega bistvo ter je pokazal, da uredba človeške družbe ni nekaj slučajnega, temveč da je odvisna od absolutnih, čisto določenih zakonov, katere se mora izpoznati, ako se hoče razumeti družbo samo in razmerje njenih posameznih delov med seboj. Govornik je tedaj na široko orisal kapitalistično družbo, ki je plod moderne tehnike in privatne posesti in v kateri je razmerje dveh glavnih slojev: posedujočega in neposedujočega, kapitalistovskega in delavskega, določeno po egoističnem nagonu, vsled katerega stremi vsakdo po čim boljši eksistenci. Ker je obstanek v kapitalistični družbi odvisen od večjega ali manjšega bogastva, stremi vse po njem in po njega povečanju. To poraja konkurenco kapitalistov med seboj in pa izkoriščanje delavcev. Govornik opisuje nadalje specijelni položaj železničarjev v obstoječi družbi in izvaja, da je neodvisnost delavcev nemogoča, dokler je kapitalistični razred izključni lastnik delavnih, prometnih in izmenjevalnih sredstev. Položaja delavcev ne določa višja ali nižja mezda samo po sebi, kajti delavec je tudi konsument; tudi kot tak je odvisen od kapitalizma. Čim večji je prepad med močjo kapitalistov in delavcev, tem lažje vzame kapitalizem delavcu konsumentu to, kar je delavcu producentu dal. Z naraščanjem mezde pada vrednost denarja. V kapitalistični družbi so torej mogoče olajšave za delevce, nikakor pa ne njegova rešitev. Ta pride le takrat, kadar postane delavno ljudstvo gospodarjem produkcije in konsuma. Govornik stavi vprašanje, ali ni dosega tega cilja le utopija, po opisuje tedaj velikansko moč, katero poseduje delavstvo in izvaja, da je naloga delavstva, realizirati to moč, s tem, da se jo koncentrira, t. j. da se delavstvo organizira.

Drugo predavanje je bilo v četrtek dopoldne za pekovske pomočnike. Predmet tega predavanja je bil «delavstvo in socializem». Sodrug Kristan je opisal splošni položaj modernega delavca in razliko med perspektivo, katero je imel v prejšnjih časih, pa v naši dobi. Pokazal je, da gine vedno bolj mogočnost, da bi delavec postal samostojen in neodvisen ter opisuje podrobno razmere, ki bolj in bolj izločujejo srednji razred ter ustvarjajo na eni strani privilegirani sloj kapitalistov, na drugi pa brezpravni sloj delavcev. Proti temu v neizpremenljivih materijelnih zakonih utemeljenemu razvoju in zdravila v kapitalistični družbi in vsi poskusi, da bi se obranilo malo obrtnijo, niso nič druzega, kakor malenkostno, a brezpomembno zaustavljanje naravnega razvoja. Delavci bi bili svoji lastni sovražniki, ako bi podpirali tako stremljenje. Cilj delavcev ne more biti nič druzega, kakor socijalizem, ki povrne delavskemu ljudstvu sredstva, katera potrebuje za delo in s tem tudi svobodo.

V četrtek zvečer je priredilo «Socijalistično društvo» predavanje o temi «Človek kot produkt razvoja». Tu je sodrug Kristan v glavnih potezah razvil Darvinov nauk o razvoju. S kratkimi hrepkimi črtami je naslikal razvoj življenja na zemlji do tiste postaje, na kateri se je pojavil človek. Potem pa je govoril o razvoju človeka in o tistih elementih, ki uplivajo na ta razvoj. Popularno je pojasnil nauk dedičnosti in upliv, ki ga izvajajo razmere na človeka, tako da je človek tak in da absolutno mora biti tak, kakor so ga ustvarile razmere v preteklosti in v sedanjosti. Suponiral je, da bi prišlo dvoje otrok sočasno s popolnoma enakimi lastnostmi na svet in potem je pokazal, kako postaneta ta dva bitja pod uplivom različnih zunanjih razmer popolnoma različna. Iz tega pa je izvajal, da ne zadostujejo cerkvene in posvetne prepovedi za razvoj človestva v dobrem smislu. Vzlic božjim zapovedim, peklu, kazenskim zakonom, ječam in vislicam ljudje, kradejo, ropajo, ubijajo, kajti v naših razmerah se morajo razvijati tatovi, goljufi, morilci. Plemenitejše človeštvo bodemo imeli še le takrat, kadar bodemo imeli plemenitejše družabne razmere. Te pa smemo pričakovati edino od uresničenja socializma, kateremu bode cilj blagor vsega ljudstva, ne pa le enega privilegovanega sloja...

Na vseh treh shodih je bilo opažovati veliko zanimanje za predavanje. Nehoté smo morali misliti, koliko je zgrešila naša ošabna buržoazija, ki se nikoli ni brigala za izobrazbo ljudstva. Pa kaj! Saj je menda dosti, da se imenuje — narodno.

Za tiskarno „Naših Zapiskov“. V Zagorju: Lokalna organizacija 40 K, Ig. Sittar in M. Čohal po 2 K, A. Capuder, Jož. Savšek, Al. Kramer, P. Savšek, Fr. Mlaloverh, Ig. Ravnikar, J. Ostrožnik po 1 K (51 K).

Listnica uredništva

V zadnji štev. «R. Prapora» se nam je urinila neljuba pomota. V dopisu iz Trbovlj se ima glasiti: «Plavšek in ne Pirc, kakor je bilo pomotno pisano je izvabil mladenča v pisarno in ga pretepel in preklofatal».

Radi pomanjkanja prostora je moralo več dopisov zaostati, v prihodnji štev. priobčimo sigurno.

Uredništvo.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**
Trieste. Tip.-Lit. E. Sambo

Kavarna MIRAMAR
v Trstu

(nasproti postaji južne železnice)
se priporoča tržaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mrzle pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tržačkih, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter Zeitung», «Eisenbahner», «Glühlichter», «Simplicissimus» i. t. d. Kavarna je okrbljena z vsemi modernimi uredbami.

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA
GOSTILNA
v ulici S. Giovanni v Trstu. Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na raspolago „Rdeči Prapor,“ «Arbeiter Zeitung» in «Lavoratore.« Prihajajte v Vašo krčmo!

Kavarna „Unione“ - preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
ALESSANDRA LEVI-MINZI-JA
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Leto VII. TRST, dne 20. maja 1904. St. 21.

Geslo: Kdor ne sme svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.46 K., za pol leta 2.72 K., za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine prosto. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.46 K., za pol leta 2.74 K., za četrt leta 1.36 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 8. II.

DUHOVŠČINA IN DELAVSTVO!

Ne da se tajiti, da je klerikalna reakcija po Slovenkem vedno večja. Ne glede na to, da je klerikalizem s svojo gospodarsko organizacijo spravil slovenskega kmeta pod svoj podplat, se mora priznati, da tudi naše meščanstvo — ki še ni razvito in ki se tvori večinoma iz pol kapitalistov — vedno bolj uhaja pod klerikalne zastave tega ali onega imena. Kdor opazuje naše politično življenje, vidi, da pri nas liberalizem ne napreduje, temveč prej nazaduje. Danes stojimo pred dejstvom, da se klerikalizem ne zadovoljuje več samo z kmeti in meščani — ne, on zahteva za sebe tudi *industrialno delavstvo*. Mi vidimo, da je klerikalizem danes svoje napore za pridobitev industrialnega delavstva podvojil in vidimo tudi, da v krajih kjer ne poslujejo agilne socialno demokratične delavske organizacije, klerikalizem s svojim lišpam (duhovniki, državnimi in deželnimi poslanci) slepi delavstvo; v raznih krajih kakor na pr. na Gorenjskem, Vevčah, Medvodah, nekaterih krajih Goriške i. t. d. se je klerikalcem, v prvi vrsti politikujoči duhovščinij posrečilo napraviti delavstvo *versko fanatično*.

To pa je *slaba stran* klerikalnega delavstva!

Fanatizem je ono sredstvo, s katerim je deloval klerikalizem že od nekdaj. Človek, ki je versko fanatičen, ni duševno normalen, je človek, ki ni zmožen *misliti*, je človek, kateremu je *vsaka stvar vera* in ki vidi v vsakem prostejšem gibanju, v vsaki smelejši misli — «nevarnost za vero». Povejte takemu človeku, da spoštujete njegovo vero, katero pa naj obdrži za sebe, on vas bo imenoval brezverca; a ne le to, on vas bo tudi *sovražil* in sicer slepo sovražil ter se bo pri vsih svojih, še tako nezmiselnih dejanjih, skliceval na Boga, on bo rad uničil svojega bližnjega — «v večjo slavo božjo!»

Fanatizem je največji sovražnik za napredkom stremečega človeštva; fanatizem je podivjanost, fanatizem pa je tudi glavno bojno sredstvo klerikalizma in gorje tistemu delu delavstva, katerega je klerikalizem upropastil v to brezdno — v verski fanatizem!

Pri nas po Slovenskem pa deluje klerikalizem tudi z drugimi sredstvi. Krščanski socialisti pripovedujejo, n. pr. da so socialni demokratje — brezznarodni. Ta laž je bila že mnogokrat ovržena. Mi, socialni demokratje, se potegujemo za narodnost in smo svojim pristašem vedno klicali: *Obdržite svojo narodnost, branite jo, a spoštujte tudi narodnost drugih!* Kdor je renegat ni mnogo vreden, pa naj je tudi narodni renegat!

Poglejmo pa klerikalce! Na Kranjskem so narodni šovinisti, na Koroškem pa zatira krščanski škof Kahn Slovence — ki so večinoma klerikalni — nemški kardinal Kopp zopet prepoveduje Poljakom voliti poljske poslance in čitati poljske liste. Klerikalizem je le tam naroden kjer je to njegova korist, drugače pa ne pozna narodnosti.

Na drugi strani vpijejo slovenski klerikalci, da hočejo splošno in enako volilno pravico. Klerikalci na nemškem pa kriče, da se mora splošna volilna pravica utesniti, ker je ljudstvo preveč socialističnega mišljenja.

V Belgiji imajo klerikalci vlado v rokah. Tam so najhujši nasprotniki splošne in enake volilne pravice. Socialisti so, ki se tam bore za njo, ki se, kakor povsod, potegujejo za ljudsko vlado in proti privilegijam kapitala. Na Slovenskem pa so isti klerikalci za enako volilno pravico. Zakaj? Ker upajo z pomočjo splošne volilne pravice priti do vladnega korita. Njim torej ni za ljudske pravice, temveč le za lastne žepe.

Pa še neko drugo sredstvo so si izmislili klerikalci, da vlove delavno ljudstvo v svoje zanjke. Pravijo namreč: Le tisti naj imajo politično oblast, ki ustvarjajo bogatstvo. To so produktivni sloji naroda, le njim pripada tudi vodstvo družbe. To zahtevo so slovenski klerikalci ukradli iz socialističnega programa! To seveda za to, ker jim to pravilo služi za dobro limanco. Tisti, ki ustvarjajo bogatstvo so delavci — manuelni in duševni — tisti, ki imajo le kapital ne ustvarjajo ničesar, oni so torej po krivici voditelji družbe.

Torej proti kapitalizmu!

Sedaj pa poglejmo, *kdo* je kapitalist? Tisti, ki nič ne dela, nič ne ustvarja, a vendar le živi. Delavec dela, učitelj dela, advokat dela, uradnik dela, duhovnik — ta ne dela nič! Pa vendar-le živi in sicer jako dobro živi. On nič ne seje, pa vendar žanje. Pa ne le to, on hoče biti tudi *gospodar* vsega, on je sicer — kakor pravijo — namestnik kralja, ki ni od tega sveta, pa vendar ne dela drugega, kakor, da se trga za posvetna bogatstva.

Slovenski duhovnik danes ni učitelj vere — ne, on je človek, ki se v «imemi vere» meša v vse zadeve, da, tudi privatne zadeve ljudi. Duhovnik je bil, ki je pri nas vrgel vero v blato, on je bil, ki se je hotel s pomočjo vere prilastiti gospodstvo. Duhovščina je pooseblјena gospodstvaželjnost. Poleg tega je katoliška cerkev največji kapitalist pri nas. Ona je torej kapitalistična, ne pa socialna!

Delavstvo- socialno demokratično — ne zaničuje nobene vere. Ono spoštuje versko prepričanje osakega posameznika, ampak ono tudi ne mara vlačiti vere v vsakdanje življenje, v vsakdanji boj za obstanek.

Delavstvo se organizuje. Zakaj? zato, da si pridobi boljše življenje; organizuje se radi ureditve delavskih razmer, organizuje se za dosego boljših plač, zavarovanja za starost in onemoglost — ne pa radi vere. Delavstvo hoče kruha — tega pa se dandanes ne primoli več, temveč le pridela in pribori. Delavstvo se organizuje za pridobitev političnih pravic, za gospodarko enakost.

V tem je in mora biti delavstvo solidarno. Tu ne poznamo nobene narodnosti, nobene vere.

Če katoliška duhovščina štuli v ta boj vero, isto le oskrunja, ne povzdiguje.

Klerikalizem izrablja v svoje politične svrhe vero. Delavstvo se ne dà motiti s tem, ker pobija, klerikalizem kot nasprotnika teženj modernega proletariata. Duhovščina je predstaviteljica klerikalizma. Zato se in se bomo bojevali tudi proti nji brez odmora. Ljudstvo hočemo, iztrgati uplivu te politikujoče duhovščine, to pa v prvi vrsti zato, da ga s tem postavimo na resnejša tla in mu tako damo zmožnost pridobiti si boljšega življenja na zemlji.

Danes sta duhovščina in delavstvo dva pojma, ki se ne dasta združiti, to pa toliko časa dokler se duhovnik ne vrne tja, kamor spada — pred altar.

LISTEK

Cerkev in moritev židov v srednjem veku.

(Konec)

Pri tej priliki je pa cerkev nji priporočene žide znala jako temeljito izpreševati. Papinstvo je za časa križarskih vojsk znalo vendno prazne mavhe plemenitažev s tujim denarjem napolnjevati. Izdalo je ukaz da se njim ves dolg storjen pri židih odpusti. Na kar so židje ves plemenitažem posojeni denar izgubili. Da je cerkev prostovoljce za križarske vojne nabrala je obljubila vsim popoln popust dolgov. Naj pomaga kar le more, žid ven! Zid notri! Kakor je to ravno politično stanje zahtevalo.

Pod takimi odnošaji je židovski bankir imel veliko risiko, katero si je on pri posojilu pustil redno plačevati od istega ki se je v svoji obupnosti na posojevalce obrnil. Ako se je toraj krištjan v svrho posojila v židovski okraj zatekel, je isto vedno proti tedenski vrnitvi z visokimi obresti in dobrim poroštvom dobil. Ako pa dotičnik posojeni kapital ni mogel točno vrniti, so naraščale obresti tako nagló in do take visočine, da je isti v najkrajšem času dospel na psa.

Ali židje niso smeli sami si jemati obresti; navezani so bili na dovoljenje cerkve in najvišjih oblastnij. Kanonsko pravo ni zabranilo oderuštva, ampak ga je pospeševalo. Z vsemi kletvami in rotenjem je delovala cerkev na eni strani in na drugi pa je izdaljala židom legitamacije za dajanje posojil. Nikdar prej in slej ni oderuštvo tako cvetelo kot ravno za časa cerkvene močij.

Saj je papež Inocenclj VIII priznal l. 1491 v pismu na mestni svet v Frankobrodu, da sme žid od vsakega tedna in goldinarja vzeti 1 krajcar, to je: 21% odstotkov.

Visoke doklade ki jih je moglo židovsko oddajati raznim škofom in vitezom na eni strani in nesigurnost vračila na drugi strani so prisilile židovske bankirje, da so jemali jako visoke obresti. Cerkev in vetezi pa, so z veseljem zasledovali denarne kupčije. Kolikor večje obresti so oni jemali, toliko bolj se jih je lahko molzlo.

Vedno večje svote doklad se je iz njih izprešalo, seveda se jim je na drugi strani zopet dovolilo da smejo to povišano svoto v obliki obrestij od kmetov in meščanov zahtevati. Kolikor bolj se je to denarno gospodarstvo razvijalo, tembolj je bilo kanonsko pravo s svojo prepovedjo razvoju na potu. Cerkev pa ni hotela to prepoved preklicati. Zdelo se ji je nevarno pred celim svetom eno cerkvenih dogm duhu novega časa žrtvovati, ker cerkveni zakon je bil božji zakon. Dosedaj nepoznana denarna moč je

Politični odsevi

V TRSTU, 19. maja 1904.

Za militarizem! Nove zahteve! Ustava je ubita, militarizem triumfira! Avstrijska in ogrska delegacija se je zbrala v Budimpešti. Večino tvorijo kapitalisti in plemiški veleposestniki. Tem ljudem je pametno in nepretirano gospodarstvo države postranska stvar. *Tem* ljudem si torej upa vlada predložiti: *proračun* v katerem se zopet zahteva **ogromne milione za militarizem!** Proračun izgleda približno tako-le:

Čiste in nepokrite potrebščine znašajo 369 milionov kron in sicer odpade na ordinarij 341 milionov, na ekstraordinarij pa 21 milionov kron. Od 341 milionov v ordinariju odpade le na armado 289 milionov kron, od 28 milionov v ekstraordinarju pa odpade na armado 19 milionov kron. Za vojno mornarico se zahteva v ordinariju 42 milionov, v ekstraordinariju pa 8 milionov kron. Sedaj pa še ni konec! Proračun vlade zahteva: Treba je **novih topov** in se za nje zahteva *delni* (torej to ni cel!) znesek **88 miljonov kron**; A artiljerija potrebuje še kaj drugega, ne le topov! In za te druge potrebščine se zahteva **nadaljnih 165 milionov kron,** ki se **morajo plačati že v treh letih!** Kakor znano je bilo za leta (1904) že dovoljenih 15 milionov. Sedaj pa se zahteva za prihodnje leto (1905) **še 50 milionov** kron, tako da zapade v plačilo v naslednjih dveh letih še «malenkostna svota» — **100 milionov kron.**

Pa to še ni vse! Za druge «vsakovrstne» vojaške potrebščine zahteva slavna armada od beraških avstro-ogrskih narodov **še nadaljnih 67 milionov kron,** od katerih zapade v plačilo naslednje leto «samo» **28 milionov, 10 milionov** letos in ostane še **29 milionov!**

Pa še! *Posebna* vladna predloga pravi da naj plačajo srečni narodi avstro-ogrske monarhije za vojno mornarico še **novih 120 milionov kron**. Za letos je — kakor znano — že dovoljenih **12 ½ miliona kron** za leto 1905 se naj plača «le» **62 milionov**, tako da ostane za prihodnja leta še **45 ½ miliona kron.**

Novih potrebščin za militarizem zahteva vlada torej **SKUPNO 307 milionov kron!** Od te svote **se ima plačati že prihodnje leto 1905 140 milionov kron!**

Mi danes ne bomo izrekli niti ene trše besede. Vprašamo le: Čitatelj! Ali nisi pri čitanju teh ogromnih številk čutil veliko klofuto, ki jo je privoščila avstro-ogrska vlada avstrijskim državljanom? Ali se se navdušuješ za vojsko?

Politični švindel. Naša vlada je poslala parlament domov. Zopet ga je uhila obstrukcija. Namesto njega pa je zavladal s pomočjo znanega, da, preveč znanega § 14. absolutizem. Vlada počne kar hoče. Ona ne potrebuje zdravega parlamenta, saj dela brez njega lahko kar se ji zljubi. Pri teh razmerah je umevno, da se vlada niti najmanje ne potrudi, da bi uredila zmedene razmere v «slavni in starodavni državi Avstriji.

Sedaj ko je poslala vlada parlament za nedogledon čas «na počitnice», pa so vse stranke ogorčene nad-vlado. Nemci, Poljaki, Čehi i. t. d. so izdali razglase v katerih dolže vlado vseh zmešnjav. Čehi pravijo, da je vlada preveč nemška, nemci trdijo zopet, da je vlada čez mero naklonjena Slovanom in Poljaki se jeze, da jim je vlada preprečila doseči «spravo» med Nemci in Slovani. Vsi pa protestujejo zoper zlorabo § 14 *To je pa politični švindel!* Kadar so socialni demokratje predlagali naj se odstrani § 14, vselej so Čehi, Nemci, Poljaki, Slovenci glasovali proti temu. Sedaj pa protestujejo! Jasno je torej, da je ta protest le pesek v oči narodov Avstrije.

Sedanjih razmer, ki tirajo «našo slavno državo» vedno nižje, so krive *v prvi vrsti stranke*, ki ne razumejo in nočejo razumeti pametnega in rednega dela, in katerih naloga je živeti od obstrukcije in kravalov. Da imajo te stranke večino v parlamentu je seveda v prvi vrsti kriv *volilni red!* Dokler bodo volilci v naš parlament le volili, hiše, denar i. t. d., toliko časa v Avstriji ne bodemo prišli do rednih političnih razmer. Mi bi končno ne imeli nič proti temu političnemu švindlu, ki ka uganjajo naše meščanske stranke, če bi pri tem ne trpelo ljudstvo, ki mora to komedijo ta ni švindel tudi *drago plačati!*

Naš klic po splošni in enaki volilni pravici naj bo vedno glasneji!

Boj socialni demokraciji na nemškem. Pretečeni teden je bila v nemški gosposki zbornici velika debata o socialni demokraciji ter njeni nevarnosti za državo, vero in domovino. Nekateri junkerji so ostro napadali splošno in enako volilno pravico, kakor tudi osrednjo vlado, češ, da se bori proti rastoči socialni demokraciji le z besedami, ne pa tudi z dejanji. Grof Mannteufel je med drugim dejal: *Proti socialni demokraciji ne izdado duševna sredstva ničesar, pač pa izjemne postave!* Kancelar Bülov je povdarjal v svojem odgovoru, da se bode morala *splošna in enaka volilna pravica utesniti*, če bode nemško volilstvo, tako kakor doslej izrabljevalo volilno pravico proti državo podpirajočim strankam! To so bile jasne besede. Če še pripomnimo, da se je s posredovadjem *z najvišjega mesta* osnovala proti socialni demokraciji državna zveza, je pojasnjeno, da čakajo nemško socialno demokracijo novi boji iz katerih pa bo brezdvoma izšla kot zmagovalka!

Brzojav.

LABINJ 17 t. m. Približno 1000 v tukajšnem revirju nastavljenih rudarjev je stopilo v stavko, ker ravnateljstvo ni hotelo držati svojih obljub storjenih v zadnji stavki. Solidarnost je enotna. Iz Zadr-a je poslala rudniška oblast enega uradnika v svrho posredovanja.

Delavni trg Labinj in Vines sta za zavedno delavstvo zaprta.

Naša tiskarna in naš dnevnik.

Strankina konferenca, ki je bila v Ljubljani dne 12. t. m., je soglasno sklenila podpirati *akcijo za tiskarno «Naših Zapiskov» v Ljubljani*. Obenem je konferenca sklenila, da se ta akcija, če se ustanovi tiskarna, nadaljuje z isto požrtovalnostjo *za dnevnik*. Obe nam je potrebno. Tiskarno potrebujemo v Ljubljani, ker ni dobiti nobene, ki bi za nas tiskala vse. Dnevnik, političen, je pa istotako važen za razvoj jugoslovanske socialno-demokratične stranke, a treba mu je priboriti le še nekaj predpogojev.

Slovenskim sodrugom je prav dobro znano, kakšne boje smo že doslej imeli vsled tiskarn. Bili smo še majhni. Tudi naši listi so bili malo razširjeni. Danes je pa drugače. «Rdeči Prapor» prihaja po vseh naših krajih, javnost ga pričenja vpoštevati. Toda to nam še ne more in ne sme zadostovati. Vse tiskovine, ki izhajajo v založbi «Naših Zapiskov» in naš list bi se proizvajal ceneje v lastni tiskarni in brez nadzorstva meščanskih elementov, ki danes v prosvetni literaturi hočejo povsodi nadzirati naše delo. Ta jarem čuti trpko naša napredna struja. Svobodo zahtevamo tudi v literaturi, ki mnogo pridobi v tem hipu, ko si postavimo dom, v katerem bomo proizvajali na papir svojo duševno silo in jo podajali preziranemu proletarijatu tako kakršna je, kakršna se mora tudi razviti v naših sotrpinih, ki so sloj bodočnosti.

Lastna tiskarna je najnujnejša potreba za bujen razvitek naše stranke. Vse politične stranke na Slovenskem imajo svoje tiskarne. Ali mi nismo ravnotako važen činitelj v človeški družbi na Slovenskem? Da, ako kateri stranki pristoja lastno gospodarsko podjetje na tem polju, potem pristoja nam, ker smo tlačeni, ker nas meščanski duševni tenuhi bojkotirajo na celi črti, boječ se, da jih primora naš duševni razvitek poseči tudi na polje, ki ga doslej ne poznajo in še ne morejo razumeti — na polje socializma — na polje modernega svetnovega nazora.

Prepričani smo, da nihče ne dvomi o potrebi lastne tiskarne.

Toda, ali smo zmožni tudi uresničiti jo? Ali smo zmožni ustanoviti «Rdeči Prapor» kot dnevnik?

Proletarijat, delavstvo je oni element, ki vse na svetu vstvarja, delavec je ona sila, ki si snuje organizacije, velikanska konsumna društva, jih vodi, gospodari v njih v svoj prid in kaže s tem, da ima razum za svoje interese, a delavec pa tudi ve, da je izobrazba, ona moč, s katero mora konkurirati z meščanstvom, če hoče prevzeti od njega kdaj njegovo gospodarsko nalogo in jo prilagoditi svojemu programu. Najboljše sredstvo pri tem razvoju, v tem boju je pa slovstvo, časopisje.

Velikanski boji delavski, velikanske organizacije delavske so nam priča in porok, da lahko storimo vse, kar hočemo, in hoteti hočemo, napredovati hočemo. Ustvariti si hočemo najprej

---

razbila ekonomično samovlado veleposestnice — cerkve. Zatega del je skušala cerkev obdržati zakon prepovedi jemanja obresti kolikor časa ji je le mogoče bilo. Ali kupčiji je bila obrestna prepoved na potu, ker je producente blaga in rokodelce gonina naravnost v roke denarnim posredovalcem katere je cerkev gojila in pospeševala. To stanje je postalo neznosno. Ako bi bilo prizadeto ljudstvo izpoznalo, da je kanonsko pravo krivo tej veliki bedi, bi opravičeno obrnilo ves svoj srd proti cerkvi. Ali popje so bili pravočasno na mestu da so pozornost od glavnega krivca cerkve odvrnili. V dosego svojega umazanega cilja, jim je služil Antisemitizem s svojo sirovostjo in nevednostjo. Ako je med meščanstvom izbruhnila vpravičena nevolja, proti židovstvu in ako se je ono sklicevalo, češ, cesar in papež nam je dovolil jemati tako visoke obresti, se je takoj opažalo menihe plaziti se od hiše, do hiše, ali pa so raz dece v cerkvi raz-

burjevali že itak razgreto ljudstvo.

Od leta 1450 je vandral frančiškanec Capistrano okoli, ter hujskal proti židom kateri jemljejo obresti. Ljudska nevolja, je še bolj naraščala, ko so brez vestni patri obdolževali žide copernij, ter obrednih moritev, kakor tudi da so židje isti ki kristjanom zastrupijo vodnike i. t. d.

Mestni svetovalci so prisilili židovstvo da stanuje skupno v židovskih ulicah ločeno od kristjanov. Te ulice so bile najbolj temne in umazane celega mesta. Ako je žid zapustil svojo ulico je mogel nositi židovski klobuk, ali pa kak drugi znak v svrho spoznanja. Vsaka nalezliva bolezen je našla v umazanih židovskih ulicah pravcato gnjezdo. Iz teh ulic se je toraj razširila bolezen po celem mestu in kdo bi se čudil ako se je potem židovstvo za to epedemijo delalo odgovornim. Češ, iz samega sovraštva do kristjanov ste okužili mesto. V sredi tega sovraštva in prisiljenega skupnega bivališča so

se oni toliko tesneje združevali. Stem so se toliko bolj od ostalega meščanstva odlikovali in si nakupavali toliko več splošnega sovraštva. Pričela se je splošna gonja proti njim. Od popov nahujskano ljudstvo je pričelo v polokih prelivati židovsko kri. V Freiburgu so leta 1349 na svečnico sežgali vse v mestu stanujoče žide, tudi nosečih žen se ni pardoniralo. Moritev in trpinčenje židov v Schaffhaus-nu l. 1401 potem v Esslingen-u, Speyer in Worms-u. V Erfurtu so se židje v svojih hišah poskrili ter celo ulico zažgali, kjer jih je zgorelo okoli 6000. možkih žen in otrok. S krvjo in solzami so plačali židje cerkveno prepoved jemanja obresti. Ali razmere in napredek časa pa so bile močnejši kot cerkvene prepovedi, komaj se je pregnalo žide že se jih je moglo zopet meščanom pripoznati, ker se je potrebovalo kapitalov in denarnih posredovalcev.

lastno tiskarno potem pa dnevnik. Prej ne odnehamo.

Dela bomo pač imeli; požrtovali se bomo, toda to je naš namen, naša volja. Z enakim orožjem kakor naš morè politični nasprotniki moramo pričeti boj: Združiti moramo naše duševne sile, pomnožiti jih a jim dati tudi realno gospodarsko podlago, katera obstoji tudi v lastni tiskarni in v tiskovnemu skladu za dnevnik.

Sodrug Etbin Kristan je doposlal konferenci pozdrav pismeno, a ker je bilo pismo dostavljeno prepozno, navajamo tukaj nekaj njegovih stavkov. On piše: «Ustanovitev tiskarne, ako je v obstoječih razmerah, zlasti z ozirom na obstoječi materijalni položaj mogoča, je vsekakor srečna misel, ter menim, da naj bi se konferenca pred vsem pečala s tem, kako to idejo realizirati. Po mojem mnenji bi bil to tudi prvi in najvažnejši korak za konsolidiranje strankinega časopisja.» Sodrug E. Kristan omenja dalje, kako bi bilo treba ob povečanju lista delati za njegovo razširitev, Dobiti bi bilo zadostno takih naročnikov, ki smatrali list kot političen. Zanimanje za list se najlažje vzbudi po javnih shodih, kar pa sevè ne zadostuje, marveč je treba razviti tudi in v prvi vrsti drobno agitacijo. Predpogoj dnevniku so močne organizacije. Sodrug Kristan spodbuja končno na vztrajno delovanje. Delo katero pričenjajo slovenski socialni demokrati, je velikansko, in čim čileje bodo delali tem prej bo vspelo. Jugoslovanska socialna demokracija bo to velikansko delo izvršila in kadar ga izvrši bo s ponosom rekla: to je delo mojih rok.

Združimo torej vse svoje moči ob teh dveh vprašanjih. Ustanovimo si tiskarno, za njo pa dnevnik! Naj velja, kar hoče! Izvoljeni odbor se je na konferenci popolnil z dvema sodrugoma iz Trsta (glej poročilo o konferenci), ki bosta kot poverjenika za Primorsko. Vsak sodrug daruje v ta namen po zaupniku ali pa naravnost vsaj po 1 K, na kar dobi častno ustanovnico naravnost od odbora v Ljubljani ali pa po tistem zaupniku, kateremu je plačal krono. Vsa pojasnila dajo sodrugi zaupniki in sodrug Evstahij Vilfan v Ljubljani, Stari trg št. 1.

Na konferenci so bili nekateri sodrugi mnenja, da naj se ta akcija izvede le z darili; a mi bi napram temu priporočali, da naj sodrugi tudi vse druge prilike porabijo v ta namen. Vsako omižje lahko kaj stori; veselice v ta namen so potrebne, kajti le z najodločnejšim delovanjem bomo čimpreje uresničili to misel, ki je tako nujna, ki je pa obenem tako velikanska, da je takorekoč od nje odvisen razvitek stranke; kajti nasprotniške stranke imajo moč, katero si deloma mi šele priborimo potem teh podjetij.

Sodrugi naše geslo bodi: *Najprej tiskarno in za nio dnevnik.*

Naša volja je naša moč, kateri se klanja vse! Naprej!

TEDENSKE NOVICE

Umrl je na Dunaju sodrug Ivan Mörth komponist in kapelnik, ter učitelj godbe, 9 maja v 56. letu svoje dobe. Velike zasluge si je pokojni v organizaciji civilnih godcev pridobil. Žalujoči dunajski sodrugi so izgubili sodruga, kateri je bil splošno priljubljen.

Spoštovan naj bode njegov spomin.

Kako skrbi nabrežinski nunec znani gospod Čago za svoj žakelj naj služi sledeči dogodek v ilustracijo:

Sodrugu Zilliju v Nabrežim je bil novorojenček krstiti. Ko so botri opravili svoj poselj v cerkvi so hoteli oditi, ali gospod Čargo je poklical botra nazaj, ter mu dejal: Pa goldinar? Še li pozabili? Da se je boter izognil prepir v cerkvi s popom, mu je plačal zahtevani goldinar.

Mi pa opozarjamo gospoda nunca, da se ima po stohinskem zakonu krst brezplačno podeliti. Toraj bi morali vsi otroci revnih starišev ki nimajo goldinarja na razpolago nekrščeni ostati.

Po avstrijskem zakonu so pa stariši ki pripadajo krščanski veri prisiljeni, otroke do gotovega časa krstiti.

Oznanite toraj v cerkvi, da je krst samo za bogate, da se bodemo proletarci znali potem ravnati.

Da, da, cerkev ima dober želodec.

Shod klerikalcev na Jesenicah. — Klerikalci hočejo, naj bodo Javornik, Sava in Jesenice molzna krava za njih strankarske namene. V nedeljo 8. t.m. so imeli shod, kateri se je pa jako klaverno obnesel. Prišli so sami kmetje, popje in za parado, tudi nekaj tercijalk; vsega skupaj 400 ljudij.*) Celo iz Gorij, Bohinja, in od drugod so popje, privlekli poneumljene kmete. Župnik, Koroški Bele tisti, ki je agitiral za štrajk, in v štrajku igral glavno vlogo, ki je kriv, da so delavci šli v nesrečo, *je v nedeljo na prižnici rotil ljudi, da gredo na shod, da si stem zadobe odpustke.* Toda ljudje so pokazali, *da vedo za kaj se gre in* obnoreli pop je moral *sam na shod.*

Sploh so pa farji povsod oznanjevali na prižnicah in agitirali po hišah za shod. Gostinčar je prišel kar dva dni preje s Krope, agitirat kjer je pri štrajku žalostno pogorel in kakor tudi čujemo, bil celo tepen — ker še sedaj krevlja. Shod se je vršil. Žlindra jim je nekaj kvasilo «Slov. Narodu» potem pa se lotil naše stranke. Ni mu všeč naš zadni članek in boli ga, da smo klerikalcem našteli nekaj grehov. Dr. Žlindra, to nas ne ubije. Imamo še precejšno število Vaših in Vaše črne bande — v zalogi. Nato je nastopil dr. Janez iz Ljubljane, ali po domače «proti alkoholist Krek». Ta filozof, ki sliši pravzaprav v norišnico nam je pa očital, da smo podkupljeni in da sta sodruga iz Gradca in Ljubljane dobila od g. Lukmana več kot 300 g. vsak. Mogoče je pa le Krek bil od vlade s tisoči goldinarjev plačan, da je govoril proti železničarski organizaciji. Mi smo delavci in pošteni ne pa lenuhi, ki enkrat s delavci drže, drugič pa z kapitalisti. Krek pa zida vilo v Ljubljani, je torej že kapitalist, sicer bi zidal hišico, ne pa luksurjozno vilo. Gospod filozof, maslo je na vaši glavi, zato ne silite na solnce! Ko so se mu navzoči smejali, je zaklical: Ven s ta rdečimi. In tercijalke so planile po naših možeh, kmetje so pa že začeli vihsteti pesti.

Mi se nismo bali, ali rajši smo odšli, kot bi se pretepali s to farško sodrgo. To je klerikalna svoboda in ljubezem. Delavci so pa videli, da je to vse le komedija in da so Krek, Šusteršič in Gostinčar le komedijanti, ne pa delavski prijatelji. Seveda, da je bil po shodu velik pritisk tercijalk h tem trem zmešancem, je umevno in da so jim tercijalke roke in suknje poljubovale, to je tudi istina. Krek pa je zmagonosno rekel Gostinčarju in fajmoštvu Koširju: Zdaj pa v naše društvo, jaz dam za dva sodčka pive. In Krek je bil že tedaj korajžen zvečer pa je s tercijalkami roko v roko hodil proti župnišču. Gostinčar pa se je pohvalil: Gorenjska je naša, ta rdeči so «hin». Potem pa je stavkarskem odboru pokazal račun za svojo agitacijo: 14 dnij je bil na Javorniku in Savi, 45 gld, dve vožnji 4 gld, druge stroške 6 gld; skupaj 55 gld. Ker pa odbor sedaj nima nobenega denarja, je rekel, da mu bo preskrbel, če vsaj polovrčo dol pusti, ker ga preje ni nikdo vabil, da pride na Javornik in Savo. Krek se je pričel pridušat, da mu morajo plačat, ker klerikalne kase so vse prazne in on ima mnogo dolgov. To, delavci, so Vaši prijatelji, le poglejte jih hinavce!

Krek na romanju. Krek se je grozno bal shoda v nedeljo na Jesenicah. To da cigararce so ga potolažile, češ, da gredo z njim preje na božjo pot k sv. Joštu. Krek in cigararce so šli. Pripoveduje se pa, da se je zaljubljeni Krek jako sumljivo obnašal napram ženskemu spolu. Tako pripoveduje očividec nek Jurist, da je Krek dekleta čez blato prenašal in sploh rad dekleta prijemal. To pravi nek Jurist. Mi pa vemo, da so pri Kreku v Ljubljani pozno v noč cigararce in največkrat posamne mlade dekleta. Ali ima dr. Krek spoved s cigaricam ali pa uganja kaj druzega, mi ne moremo konstatirati, le toliko bodi povedano, da so taka dekleta par dnij potem jako molčeča in rade jokajo.

Tihi opazovalec.

*) *Slovenec* poroča da je bilo na tem shodu 3000 ljudi!

Na pondelek ob 1/2 9. uri na večer se je vršilo v gledališču «Fenice» v Trstu zgodovinsko predavanje. Predaval je naš sodrug Ferrero profesor zgodovine na useučilišču v Rimu.

Predmet predavanja je bil zgodovina rimskega cesarja Nero-na l. 54 68. po Kr. Govornik je jako temeljito in popularno naslikal kvavo pot njegovega uladanja. Njegova brezobzirnost je bila tako vilika, da je umoril svojega bratranca Britanicus-a, kakor tudi l. 58 svojo lastno mater ter odstranil njegovo ženo Oktavijo in vzel Pompeo za ženo. Pvi krišijani so imeli grozno preganjanje pod njegovo vlado pretrpati. Z njegovo tragično smrtjo je izginila tudi njegova dinastija.

Gledališče je bilo polno — natlačeno. Govornik je žel burno odobravanje.

Prihodnji teden pride Lombroso prof. kriminologije.

Pekovski pomočniki pozor! *V Sinigalji v Italiji je izbruhnila stavka pekovskih pomočnikov.*

Nobeden zaveden delavec ne gre tja iskati ali pa sprejeti dela. Varujte se agentov!

DOPISI

Pulj *dne 19. t. m.* — Pekovska organizacija se lepo razvija. Svoje delovanje raztezuje tudi na sosedne kraje, po Istriji tudi iz Opatije so delavci v našo podružnico pristopili.

Nedeljski nadomestni počitek se je že v vsih pekarnah uvedel. Naša organizacija šteje danes 60 udov, kar je za puljske razmere nekaj izvanrednega. V nedeljo se je tukaj vršil občni zbor nekega slov. društva ki ima baje namen slov. delavca ki pride v mesto podpirati, stem da mu delo posreduje. To mrtvo rojeno dete nemora imeti življenja, ker posredovalnico ima vsako že obstoječe delavsko društvo za svoje člane. Vsaki delavec ki hoče da bode v slučaju brezposelnosti podpiran naj vstopi v že obstoječa delavska društva.

P. P.

Sodrugi klesarji pozor! Iz južne Afrike je dospel v Avstrijo nek agent, ki ima namen spraviti toliko kolikor mogoče klesarjev in v tej stroki prizadetih težakov v Transvaal. Obljubuje dotičnikom da bodejo imeli po 8 10 goldinarjev na dan in to marsikaterega delavca zapelje da zapusti svoje domače kraje, ter se poda v tujino, da bi sebi in svojcem zboljšal gmotni položaj. Da so vsi tisti pogoji in obljube na papirju, ali brez vsake veljavnosti naj Vam služi sledeče pismo, ki smo ga prejeli od kamnoseka ki je šel temu kupčevalcu človeškega mesa na led.

Simonstown 18 Aprila 1904.

Dragi sodrugi!

Kakor Vaš zapuščeni sodrug, bi Vam rad opisal naše stanje v Sud Afriki. Jaz sem eden iz istega odelku ki je šel pretečeno leto s 25. sodrugi v Afriko 25 augusto 1903. Malo je manjkalo da nismo bili prodani.

Tisti kupovalec, ki nas je hotel tukaj prodati je odšel v Trst in bode gotovo prišel tudi v Nabrežino po klesarje in kamnolomce (kavadorje) da bi zopet kakih 100, ali še več delavcev prignal semkaj da bodo ob majhni plači izdelavali Angleški port Simenstown.

Tukaj je plača za kamnoseke od 8—13 Silingov to je: 5 gold. 40 — 7 gold. 80; kamnolomci pa imajo po 5 Silingov to je: 3 goldin. 25 krajcarjev na dan. Ob tej plači pa si tujec ne more privoščiti kozarec vina. V «Capo di Buona Speranza» ne dobi druzega kot fabrično vino po 80 krajcarjev liter. Kruh je po 60 krajcarjev kilo. Ena pena steje 10 vinarjev avstr. velj., ali za eno penezi si nemorete druzega nego eno škatljico užigalic kupiti.

Prijatelji ako kdo od Vas pod temi pogoji hoče priti v Afriko naj se ja ne da preslepiti od istega trgovca s človeškim mesom, ki je odšel 5 Aprila t. l. v Trst.

Nikdo sprejme službe podnižjo ceno kot 15-17 Silingov na dan, pogoji se imajo že doma pri

konzulatu narediti, ker isti pogoji ki Vam jih podpiše na tiskovino ki jo s seboj prinese so neveljavni. Prisiljeni ste toraj se obrniti do konzulata, ako nočete biti prodani.

Tudi nas je hotel Angležem prodati, alimi smo vprizorili štavko in smo postali svobodni. Iz med tistega krdela ki smo odšli iz Trsta 156 nas je ostalo skupaj še kakih 100 oseb, vsi drugi so pri posameznih podjetnikih uslužbeni.

Delo je jako nevarno, jave so po 50 m in ne po 10 m kakor nam je govoril isti ki nas je spravil v to deželo globoke.

Delavskih društev tukaj ni. Od vsih narodov smo skupaj zmetani. Vsi delavci reprezentiramo 12 različnih narodov.

Delavni čas je 10 ur. Posebno po zimi trpimo veliko, ker gremo ponoči na in ponoči iz dela. Zavarovanja proti nezgodi in teh bolnišnih blaganj se tukaj ne pozna.

Tukaj živimo, delamo in spimo kot živali.

Zasedaj končam, saj Vam bode v kratken Ivan Tuči od te lepe Afrike povedal kateri se je odpeljal včeraj 18 Aprila bolan in potrt nazaj v domovino.

Na tem delu smo od vsih krajev sveta, Francozi, Angleži, Italiani, Spanci, Nemci, Avstrijci, Crnogorci, Rusi, Buri, Kineži in še drugi, kdo ve od katerega svetovnega kraja. Na delu ne razumemo drug drugega — pravcati Babilon.

Pozdrav Vam vsim, Vaš zvesti prijatelj

Josip Milanič
Simons Town South-Africa

To pismo govori jasno! Komentar bi bil nepotreben.

Socialni pregled

Revščina in brezposelnost med trgovskimi pomočniki je velikanska Cs. k. delavski statistični urad na Dunaju je obelodanil statistiko o posredovanju za leto 1903 v trgovski stroki iz katere posnemamo jako zanimive podatke. Prostili mest v dotični obrti je bilo teku pret. leta 9004 za moške in 2551 za ženske, skupaj: 11.555 oseb. Temi zahtevami nasproti se je oglasilo 31.204 moških in 7355 ženskih, skupaj: 38 559 prosilcev. Več kot 3. krat toliko prosilcev kot prostih mest. Vzrok temu neznosnemu stanju je, da gospodarji večinoma s vajenci delajo. Iz statistike pa posnemamo tudi da je bilo pretečeno leto 3707 učenskih mest prostih in da se jih je samo 2170 prijavilo. Gospodje trgovci nemorejo toliko učencev kolikor bi jih radi izkoriščali dobiti. In vendar se dobi še dosti neumnih uslužbencev ki posnemajo gospodarje v obrekovanju, da trgovski pomočnik nima ničesar s delavci skupnega, ker je njegov položaj ves drugi kot navadnih delavcev. Prijatelji, trgovski pomočniki, opustite že vendar enkrat nezmiseljno trditev da Vam ni potreba organizacije, združite se tesno znami, ako si hočete Vaše gmotno stanje poboljšati.

Društvene vesti

Na soboto 14. t. m. se je vršil v Nabrežini *železničarski shod* po §. 2. s dnevnim redom:

Pomen in potreba organizacije in konzumne zadruge.

Govoril je sod. Kopač, ki je v enourmen govoru razlagal pomen organizacije, ter potrebe konz. zadrug. Konečno so se izvolili sledeči zaupniki uplačevalnice železničarjev v Nabrežini.

Brenkovič Fran, predsednikom, njemu namestnikom Weinmayer Rudolf, zapisnikarjem Depaulis Antonin, Lupinc Ivan II, blagajnikom Pičinin Alfred in Zavadlau Alojzij, pregledovalcem knjig pa Čancer Alojzij in Gruden Josip.

Debate se je udeležilo več nabrežinskih sodrugov.

Sv. Križ. Na nedeljo 15. t. m. ob 1. uri pop. se je vršil v dvorani gosp. Košuta dobro obiskan shod po §. 2. Navzočih je bilo precejšno število članov delavske zveze. Tržaške delavske zadruge sta zastopala sodr. Mervitz in Jernejčič iz Trsta. Jernejčič je govoril o pomeno in potrebi zadružništva med delavstvom. Priporočal je konečno nekajveč resnobe in stalnosti med slovenskimi delavci. Konečno so se sledeči predlogi sprejeli. Navzoči člani del. zveze se obvežejo, plačati do 30. junija celi prispevek za ustanovitev delavske konzumne zadruge, ter nalagajo vodstvu naj konsumno skladišče potem takoj uresniči. V že obstoječi odbor so bili voljeni še Tence Josip, Sulčič Josip, Stefančič Matija, Stefančič Ivan, Košuta Franc. Delavci iz Sv. Križa na delo, izpolnujte dolžnosti in vaše sklepe da se v kratkem ustanovi konsumno skladišče.

Tržaške delavske zadruge. Društvenike se opozarja, da se zamenjava nakupnih znamk vse dni v tednu; *izjemši soboto in nedeljo* vrši.

Vodstvo.

Društvo pekovskih pomočnikov priredi na *nedeljo 29. t. m. ob 7 uri* zvečer na vrtu gostilne *all' antico Sandrinelli (ex Gelsomini)*

Veliko delavsko zabavo

s petjem po sledečim vsporedu:

1. M Gegel — Socialistična koračnica — Slov. mešani zbor.
2. *Ponchielli* — Zbor iz opere Gioconda — Ital. meš zbor.
3. *A. Nedved* — Nažaj v planinski raj — Slov. meš. zbor.
4. *E. Cerocchi* — Il saluto del lavoratore — Podpourri — Ital. meš. zbor.
5. *E. Cerocchi* — Pozdrav — Podpourri — Slov. moški zbor.
6. *Vivace* — Vesela družba — Slov. mešani zbor.
7. *E. Cerocchi* — I Mietitori — Coro con Eco — Ital. moški zbor.
8. *Eisenhut* — Krasni spol — Slov. moški zbor.
9. *Rossi* — Su Compagni — Brindisi — It. meš. zbor.
10. *Nedved* — Naša zvezda — Slov. mešani zbor.
11. *Verdi* — Gerusalem — Ital. mes. zbor.
12. *R. de Lisle* — Marseljesa — Slov. meš. zbor.

Čisti dobiček je namenjen brezposelnim pekovskim pomočnikom.

Sodrugi! agitujte že danes da bode veselica katere čisti dobiček je Vašim sotrpinom namenjen, dobro vspela.

Strankarske vesti.

Strankarska konferenca v Ljubljani.

— Na četrtek 12. t. m. se je vršila v prejšnem Katoliškem Domu v Ljubljani konferenca zaupnikov jugoslov. soc. dem. stranke s dnevnim redom:

Časopisje in eventualnosti.

Sodrug Kopač je v imenu strankinega vodstva pozdravil navzoče delegate in goste in otvoril konferenco ob 10 uri predpoldne ter konstatiral da je 21 delegatov in 32 gostov navzočih. V odbor so bili izvoljeni: Predsednikom, sodrug Breskvar Josip, njemu namestnikom Repovš Martin, zapisnikarjem pa Sittar Nace.

K 1. točki dnevnega reda je dobil besedo poročevalec sodrug Josip Kopač, ki je razlagal pomen časopisja s posebnim ozirom na slovenski proletariat, ki je v izobrazbi grozno zaostal kar je razvidno iz dejstva da se ne zanima za čitanje. Potreba je toraj bolj agilnega delovanja, da se razširjatev strankinih spisov pospeši. Privaditi je treba delavca da bode v čitanju našel veselje, ako hočete da se bode izobrazil in postal pravi sobojevnik v naših vrstah.

V Trstu izhaja strankino glasilo «Rdeči Prapor» katerega eksistenza je zasedaj sicer zagotovljena, ali to glasilo nemore odgovarjati vsim zahtevam bralcev. List je politčen. Odjemalcev ki so naročeni na političen list tvori komaj 5. del skupnih naročnikov, ostali naročniki pa so organizirani delavci raznih strok, za katere bi bil začasno mnogo bolj potreben strokovni list. Ako pa hočete vstanoviti strokovni list, brez da ste postavili «Rdeči Prapor» na drugo stališče, ste omajali obstanek strankinega glasila. Rešitev iz tega negotovega stališča uvidim samo v tem, da pričnete z akcijo za dnevnik. Organizirani delavci bodo dobivali obligaten strokovni list; na politični dnevnik pa se bodejo naročevali.

Da se pa omogoči slov. delavcem naročanje dnevnika, mora isti jako cenen biti n. pr. 4 vin. S tako nizko ceno bi bilo mogoče da si vsak delavec ki je strokovno organiziran ali neorganiziran istega naroči. Naše meščanske stranke nas danes prezirajo, treba jih je toraj prisiliti da se nas upošteva. Gostilne, kavarne in javni kraji kamor naši sodrugi zahajajo, morajo imeti polek meščanskih, tudi naše časnike. Akcija ki se naj v to svrho prične mora biti skupna iz že pričeto akcijo za lastno tiskarno. Nebodem Vam utemeljeval iz potrebnimi številkami realiziranje akcije za dnevnik, ker se je že pred konferenco vršila seja strankinega vodstva, ki je prišla do zaključka da se ima šele po ustanovitvi lastne tiskarne akcijo za list nadaljevati. Upam pa, da bodejo vsi naši zaupniki storili svojo dolžnost, ter se energične agitacije za tiskarno in list poprijeli. Zaključujem toraj in stavim sledeči predlog:

Današnja konferenca jugosl. soc. dem. stranke prizna že izvoljeni odbor za ustanovitev lastne tiskarne, ter dnevnika „Rdečega Prapora". Temu odboru pa naj se v svrho kompletiranja, izvolita še dva sodruga iz južnih krajev.

Govoril je sodrug *Linhart* ki je povdarjal da bi se akcija le skupno z tiskarno mogla izvesti, boji se ako bi se dve akcije pričele, da bi ena drugo ovirale. Konstatira da Trst ni središče slov. politike in misli da bi bilo umestno da bi se strank. vodstvo v Ljubljano preselilo.

Sodrug *Mlinar* meni da je najprvo potrebno si zasiguriti obstanek tiskarne ni pa proti izvajanju referenta dase akcija za tiskarno prične in za dnevnik nadaljuje.

Sodrug *Čobal* je v daljšim govoru polemisiral proti referentovem izvajaniči ter meni da se mora v prvi vrsti postaviti že obstoječi tednik na boljše stališče in potem je šele misliti na izdajanje dnevnika.

Sodrug *Mlinar* je priporočal da se izvoli v Ljubljani tiskovni odbor, ki naj sotrudništvo pri listu prevzame. Nadalje je površno narisal koliko bi list v lastnim tiskarni stal, ter priporočal delegatom da se zauzemajo za ugodno rešitev od referenta predložene akcije.

Čobal omeni, da se naj od vsake štev. «Rdečega Prapora» nekaj listov na deželo v svrho agitacije razpošle in da ima vpravnik lista z posamezni sodrugi iskati zvezo radi kolportaže. List je v tobakarnah in javnih lokalih premalo razširjen.

Sodrug *Mlakar* razlaga razvoj «Arbeiterwille» iz tednika v dnevnik. Tednik je imel 6000 naročnikov, ko je pa postal dnevnik je imel začetkom komaj 3000 odjemalcev.

Predno se imaz izdajo dnevnika pričeti se mora imeti že nabran zaklad od najmanje 20.000 kron.

Sodrug *Jernejčič Fran* polemizira proti sod. Čobalu ter se konečno strinja s predlogom referenta in omeni da je prvo delo ki ga imajo politične organizacije izvršiti, da se nastavi strankinega tajnika, ker je drugače nemogoče redno delovanje v stranki. Zveza med političnimi organizacijami in strankino eksekutivo je prerahla, treba je človeka ki bode poskrbel da bodejo lok. organizacije tesnejšo zvezo z izvrševalnim odborom uzdržavale.

Sodrug *Breskvar* se strinja z izvajanje sod. Čobala, ter izraža željo da se akcija za tiskarno najprvo izvede, ter po ustanovitvi iste, na to dela da postane Prapor dnevnik.

Stem je bila dopoldanska konferenca pretergana, do 3. ure popoldne.

(Dalje prihodnjič.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

Štev. 6. «NAŠIH ZAPISKOV» je izšla s sledečo vsebino: *Boj zoper stroje — Nekaj socialistične polemike — Vseuče liška ljudska predavanja — Pregled — Vest* in *Književnost* — ter konečno poziv za fond za lastno tiskarno. Priporočamo.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač.**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Kavarna „Unione" - preje „Tedesco"

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Leto VII. TRST, dne 27. maja 1904. Št. 22.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: Kder se ena svobodno misliti, ne more za kvrti ni sužnja.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje za celo leto 5.60 K., za pol leta 2.80 K., za četrt leta 1.40 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine prosto. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo za celo leto 6.40 K., za pol leta 3.24 K., za četrt leta 1.62 K. Za Ameriko za celo leto 7.20 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Rotachetto 8, II.

Novi kanoni

Lahko smo že naprej vedeli, da bo rusko japonska vojna zahtevala nove žrtve militarizmu po vseh modernih, kapitalistično urejenih državah. Vsaka vojska je doslej zahtevala povišanje stroškov za armado, ne samo v prizadetih državah, temveč tudi povsod kapitalizem s svojim političnim demokratstvom in gospodarskim izkoriščanjem ne pozna drugega kot *dobiček*, željo po vedno večjih bogastvih, luksurioznosti, vsegamogočnosti. Krščanstvo je postavilo v srednjem veku boga za gospodarja ljudi; kapitalizem pa ne pozna boga; človek se je postavil na prestol vsemogočega, vsevedočega boga in zavladal človeku. Ta človek-bog je zavarovan mnogo bolj, nego je bil zavarovan bog srednjeveških vitezov in kmetov. Ta kapitalistični, bog je obdan z armadami, ki so obrožene z topovi in puškami najnovejših sistemov in na altar tega, obroženega veličanstva mora navadni človek polagati svoje darove, ki seveda niso prostovoljni — temveč zankazani.

Avstrija, ta «velesila» — zahteva za svojo armado nove topove, povečano in močnejšo mornarico in drugega več. A ne le Avstrija! Že se oglaša Italija, Anglija, Francija, Nemčija — vse države tekmujejo med seboj v povečavanju svojih vojnih sil. Novi napori, novo delo, nova era lakote, suženstva, robstva laži, neresnice — vse to in več zahteva militarizem — ta «obroženi mir» kapitalistične družbe!

Čim dovršenejši postoja kapitalistični proizvajalni sistem, tem večja je revščina ljudstva, tem večje so tudi zahteve kapitalističnega militarizma. Kakor je država sama danes le orodje, sredstvo kapitalističnega izkoriščanja, tako je tudi militarizem potrebna ustanova kapitalistične družbe. Takih ustanov je vse polno: Militarizem, cerkev, policija, prostitucija, moritev novorojencev; — vse to je kapitalizem oziroma nasledek kapitalistične sestave družbe. Militarizem je glavni steber meščanske kapitalistične politike. Militarizem danes ni več, kakor v srednjem veku, služabnik vladarja, despota; militarizem je danes služabnik meščanskega kapitala, njegov varuh in nož s katerim operira ta kapital.

Številke nas o tem poduče najbolje. V polje so lahko postavili vojakov:

	leta 1889	leta 1899
Avstro-ogrska	750.000	1,900.000
Italija	570.000	2,236.000
Rusija	1,100.000	4,000.000
Francoska	1,350.000	4,360.000
Nemčija	1,300.000	5,000.000
Anglija	324.000	600.000

Te številke pa so danes že primeroma večje. Seveda zahtevajo te ogromne številke tudi mnogo denarja. Kaj pa je denar pravzaprav? Vteleseno delo. Tisti, ki delajo in ustvarjajo bogastvo narodov in dežel, plačajo torej indirektno tudi stroške za militarizem. Kako pa so v Avstriji rasli ti militaristični stroški?

Leta 1871. se je izdalo za domobranstvo in orožništvo 7,116.000 goldinarjev, leta 1896 pa že 21,000.000 goldinarjev «Skupna» avstro-ogrska armada je stala leta 1868 — 108½ milionov goldinarjev, leta 1897 pa že 165½ milionov goldinarjev. Do danes se je to število povišalo na 308 milionov kron. Sedaj pa zahteva vlada za militarizem novih žrtev v skupnem znesku 307 milionov kron!

In zakaj vse to? Vsi državniki vseh držav vsak trenotek najsvečaneje zatrjujejo, da je mir zagotovljen. Čemu torej tolike žrtve za armado? Povedali smo že, da je militarizem otrok meščanske kapitalistične države oziroma družbe. Gre tu za to, da se dobiva za kapitaliste novi plen, da se varuje v rokah posameznikov nabrani kapital.

Skratka: Vlada zahteva več militarizma. Brez dvoma je, da se bodo te zahteve tudi dovolile, saj odločujejo o tem kapitalisti sami! Ljudstvo, proletariat, pri tem nima nič opraviti. Ono mora molčati in — plačati. V delegacijah, katerim je vlada predložila proračun, ne bo resnega odpora. Nas, Slovence, zastopa tam zloglasni dr. Šušteršič, kateri je doma demokrat in katoličan, v delegacijah pa samo katoličan. On se ne bo protivil, on bo varoval «katoliški» čut našega «vsezaverodomcesarskega naroda» — drugega pa nič.

Kot proletariat in kot socialisti protestujemo proti tem novim dovolitvam, dasi smo prepričani, da ta protest proletariata ne bo ničesar zalegel. Naše ljudstvo še spi. Naš kmet še ne sluti kaj mu preti, njegov strah je danes še «brezverski liberalizem in socializem», on gre še z veseljem in z rožami obložen, prepevajé vsegaverodomcesarske pesni v kasarno. Delavec se komaj probuja, nima še potrebnega orožja — trdne razredno zavedne organizacije... V Avstriji vlada še neomajano trojica: Kapital, pop, plemič!

Danes so kupi človeškega mesa, ki bi lahko ustvarjali nova bogastva v prid vsem, hrana topovom. Delavec povsem izmučen in ugnan od dela deset in desetletjij; šikanirani rekruti v kasarnah; na malenkostnem dobičkolovstvu temeleča industrija; goljufiva trgovina; razdrto družbinsko življenje; prodana ženska telesa; neumen neizobražen, praznoveren kmet — to je naša država. Gorje državi v kateri postanejo smrdljive kloake edino rešilno zatočišče državljanov...

Kje je delavec, zavarovan za starost in onemoglost? Kje je nekdanja trdna kmetija? Kje je industrija, kje so šole, kje je razum za moderne potrebe modernega kapitalističnega življenja? Kamor se ozremo je militarizem, neumnost, razuzdanost in brezkončno polje bede....

Iz tega propadlega življenja, mora končno vstati novo življenje, polno in zdravo življenje, ki mu bo podlaga nova socialna resnica in pravica.

Zato pa vi, ki že razumete in čutite v sebi kal tega novega življenja pogumno na delo proti laži in revščini!

Politični odsevi

V TRSTU, 26. maja 1904.

Francoska vlada in vatikan. Znano je, da je Loubet, predsednik francoske republike, ko je v Rimu obiskal italijanskega kralja, prezrl rimskega papeža in se obnašal, kakor bi tega ne bilo. To pa je bodlo rimsko kurijo, zakaj doslej še nobeden reprezentant katoliške države ni tega storil. Papežev državni tajnik Merry de Val je torej poslal francoski vladi protestno noto. Za to bi se francoska vlada najbrže ne brigala dosti, toda rimska kurija je poslala to protestno noto, radi prezíranja papeža, tudi vsem drugim takozvanim «katoliškim» državam, med katerimi je tudi naša slavna Avstrija. Besedilo za te države pa je drugačno, kakor pa za Francijo. O tem «opravljanju» francoska vlada ni vedela ničesar. To je razkril šele francoski socialistični poslanec Jaurès v svojem listu «Humanité.» Nastane seveda vprašanje, kje je Jaurès to vatikansko tajnost izvedel. — Francoska vlada je zahtevala od papeža glede te Jaurèsove trditve pojasnil, in papežev državni tajnik Merry de Val, je priznal, da se je to v istini zgodilo. V Rimu so radi tega vsi zmešani. Sedaj so izprevideli, kako napako so storili, ko so se vmešavali v stvari, ki jih nič ne brigajo.

Francoska vlada je nato odpoklicala svojega poslanika iz papeževega dvora in je tako pretrgalo vsako zvezo z rimsko kurijo. V vatikanu bi radi popravili svoj korak, a ne gre! Najbrže bo skušala francoska vlada proklamirati ločitev cerkve od države. To bo udarec za rimsko cerkev, ker bo s tem dnem odpadel za papeža tudi *petrov vinar*, ki ga dobi lepe svotice iz Francije. Energični ministrski predsednik Combes je zadal rimskemu klerikalizmu že smrtne udarce in se sedaj pripravlja, da izreže to rano docela iz državnega telesa francoske republike.

Socialna demokracija in vojska. Povodom novih zahtev za armado, je sklenil izvrševalni odbor avstrijske soc. dem. stranke razviti veliko agitacijo proti militarizmu. V ta namen se bodo sklicavali *ljudski shodi*, na katere naj se organizacije *pripravijo*! Na Dunaju so bili shodi 24. 25. in 26. maja, ki so bili vsi ogromno obiskani. Shodi so napovedani še na 30. maja. Agitacija se mora izvršiti po celi državi!

Kako se reši macedonsko vprašanje! To je sedaj jasno, kakor bi ležalo na dlani. V Macedonijo so prišli evropski žandarji. Ti bodo «delali» mir. Poleg tega se želi od strani evropske diplomacije sestanek balkanski vladarjev. Po milosti nemške diplomacije knez bolgarski, Ferdinand, in po milosti revolverja kralj srbski, Peter, sta se šesia v Nišu. Pravi se, da bo moral dolgonosi Ferdinand tudi na božjo pot v Carigrad k sultanu. Seveda ti «obiski» stanejo lepe svotice, a to nič ne de, ker se s tem «rešuje macedonsko vprašanje.» Revèži macedonci, če se ne bodo sami rešili!

Volilna pravica na Švedskem. Ustavni odsek švedskega državnega zbora predlaga upeljavo *splošne* volilne pravice za volitve v državni zbor. Volilec mora biti 25 let star in plačevati državne in občinske davke. To je seveda na Švedskem!

Angležki kapitalisti v južni Afriki potrebujejo cenenih delavnih moči. Pravijo, da so «beli» delavci «predragi» ker stavijo vedno večje zahteve. Angležka vlada jim je prišla na pomoč in je sklenila s kitajsko vlado pogodbo, glasom katere se bodo uvažali v južno Afriko kitajski delavci, ki zahtevajo male mezde. To je moderno suženstvo krščanske družbe!

Rusko-japonska vojna.

Iz Port Arturja je udrl general Stössel s svojo posadko in je oblegajoče japonske čete iz pozicij v okolici Port Arturja pregnal?

Izgube so bile na obeh straneh izdatne. Japoncev je bilo baje nekaj 10) mrtvih in ranjenih. Ruske izgube so po lastnem poročilu sledeče: Ubit 1 častnik, 9 med njimi general Nadjime, 150 mož ubitih in 200 ranjenih.

* * *

Iz Petrograda javi Daily brzojav: Pri zasledovanju japonskih transportnih parobrodov so japonske križarke Vladivostoškem bojnem brodovju zaprle pot v luko. Trem ladijam se je posrečilo japonsko črto prodreti, ter v neki luki ki je bila pod varstvom trdnjavskih topov zavetišče najti. Križarki «Bogatir» pa ni bilo mogoče uiti. Povelnik je ukazal isto raztreliti, da nebi prišla Japoncem v roke.

* * *

Oklopnica. «Orel» največja v ruskem brodovju, se bi bila kmalo potopila, radi brezbrižnosti nadzornistva, ki ni opazilo da so plošče odprte, med katerimi je uhajala voda v ladjo s tako naglostjo, da se je bilo bati da se potopi.

TEDENSKE NOVICE

Stavka rudarjev v Labinju (Albona) je končana, ker so delavci po ravnateljstvu predložene koncesije sprejeli. Na binkoštni ponedeljek je bil v občinsko dvorano sklican rudarski shod, na katerim so navzoči delavci po predlogu sodruga kopača iz Trsta in priporočilu tajnika rudarske organizacije iz Trbovelj sodr. Mlakerja, ter župana iz Labinj sprejeli sledečo resolucijo:

Z brani rudarji rudnikov Karpano, Vines in Strmac na shodu dne 23 maja 1904 pripoznajo, da je stavka ki je 16. t. m. izbruhnila posledica neprenehanega izkoriščanja in zatiranja delavstva, ter nečloveško postopanje inženirja Schnetzerja, kakor tudi nepravična razdelitev zaslužka.

Cena življenskih potrebščin je postala vedno višja, medtem ko je zaslužek se vedno bolj skrčeval.

To so vzroki ki so pognali bedno delavstvo v obupen stanj. Uvažujoč da je trenotek za dosego delavskih zahtev za sedaj jako neugoden, ker je brezposelnost v rudarski stroki velika in bi nadalnje stavkanje pomenilo samo materielno izgubo za delavstvo, sklene shod za sedaj boj v obliki stavke vstaviti, ter istega v formi združitve vseh rudarjev ki so vslužbeni pri trboljski premogokopni družbi v dosego zahtev stavljenih v spomenici 1. majnika t. l. nadaljevati.

Ker je ravnateljstvo v Karpani obljubilo da bode opravičene zahteve delavcev v teku prih. meseca rešilo in ker je stavkojočim za gotovljen občni pardon se povrnejo delavci v teku jutrajšnega dne, najdalje pa do 30. t. m. zopet na delo. Konečno se izvoli odbor obstoječ, iz štirih sodrugov ki imajo nalogo vzdržavati v svrho skupne akcije z vsemi reviriji trboljske premokopne družbe tesno zvezo, ter potom unijskega vodstva naznaniti upravnemu svetu družbe, kakor tudi rud. oblasti vse nedostatnosti. V tem ko se je še ravnateljstvu brzojavilo konečno zahtevo da se imata na dopustu se nahajajoča delavca Frankovič Alojzij, Cernjul Ive, zopet na delo sprejeti, se je shod za 15 minut v svrho brzojavnega odgovora pretrgal.

Ko je brzojavni odgovor od ravnateljstva dospel da se dotična zahteva sprejme; se je gori omenjena resolucija jedno glasno sprejela in ko je še sodr. Kopač pozivljal sodruge rudarje k solidarnosti in bolj tesni medsebojni zvezi, se je shod s živijo klici na mednarodno socialno delavsko stranko zaključil.

×

Stavka premogarjev v Labinju (Alboni) je izbrulnila 16. t. m. Vzroki bedno stanje rudarjev, ter provokatorično postopanje inženirja rudnika Vines-a. Kakor smo svojedobno poročali da se je v Trbovljah delavcem po 58 vinarjev dnevne mezde izplačevalo, ravno tako je poskusila ista družba v Karpani.

75 vin., dnevnega zaslužka se je v teku zadnjih mesecev tudi v Karpani nekaterim delavcem izplačevalo. Zahteve stavljene v spomenici z dne 1. maja so bile sledeča:

Za *kopače* (Häuer) 3 K, za njih učence 2 K 60.

Vozniki (Laufer) I. razreda 2 K 40, II. razreda 1 K 60.

Za *rokodelce* in *dninarje* 10% povišanje.

Nakladalci premoga od 14-16 leta 1 K 20, od 16-20 2 K, in 20 leta naprej 2 K 50 vin.

Pravico kaznjevanja ima izključno samo ravnateljstvo v Karpani. Na dopustu nahajajoči delavci se imajo zopet na delo sprejeti.

Upravni svet je to delavko zahtevo odklonil in delavstvo je na to vstopilo v stavko. Med pogajanjem je ravnateljstvo se zavezalo I. preiskati ako so pritožbe delavcev opravičene, ter iste rešiti.

II. Uravnanje akordnega zaslužka (Geding).

III. Gospod inžener Schnetzer se bode radi njegovega nekvalificiranega postopanja napram delavcem v svrho kazenskega postopanja upravnemu svetu družbe, kakor tudi rudniški oblasti naznanil. Tožen pa je tudi na okrajno sodišče, radi telesne poškodbe in razaljenja časti. Jako čudno in popolnoma proti zakonito se je pri pogajanju vedel rudniški svetovalec gosp. Jaks, ki sodruga Mlakarja ni hotel zastopnikom rudarjev pripoznati, češ zastopnik rudarjev more biti le delegat rudarske zadruge.

Pretečeno soboto se je vršil v Nabrežini ob 1. uri popoldne *javen shod klesarskega društva*, s dnevnim redom: Kršenje pogodbe, konsumno društvo. Poročal je sodrug Kopač iz Trsta, ki je omenil, da so gospodarji pričeli iz nova boj proti delavstvu. Opazilo se je da imajo isti tajne sestanke na katerih kujejo nakane proti delavstvu. Poskus prelomiti pogodbo pri Adreetiju se je po možatem postopanju delavstva izjalovil. Vlogo izdajalca je seveda igral znani A. Furlan. iz Foliane, katerega naj si delavci zapomnijo. Konzumno društvo naj se s 1. julijom odpre. Potrebno je toraj da delavci izplačajo svoj delež, ker je odvoritev istega odvisna od kapitala ki znašajo deleži. Ko se je še proti županu radi poklonitve šefu generalnega staba protestiralo, se je shod ob 2. ½ zaključil.

Socialni pregled

Ljubljana. 18. in 19. t. m. se je vršila obravnava pri razsodišču bratskih skladnic rudniškega okraja Ljubljana, radi porvizije in iz pridržanja reservnega deleža. Zagorsko bratsko skladnico sta tožila dva rudarja, kočevsko-dva, šentjansko-trije, sv. ansko na Gorenjskem-trije, jeseniško tovarno- osem delavcev. Tožitelji teh raznih rudokopov in podjetij, so bili večinoma pohabljenci in le malo iz med njih je bilo sposobnih, še kako delo opravljati.

Eden je bil napol slep, drugi je imel obe roki pokvarjeni, tretji je bil na nogi poškodovan; ostali pa, so imeli razne bolezni nad seboj.

Ali zviti in brezsrčni podjetniki, so jih hoteli potem ko so jih spravili ob zdravje, še za upokojino osleparit.

Polovica iz med tožiteljev, je pri tem razsodišču propadla.

Trije delavci in sicer: Eden iz Zagorja in dva iz Jesenic, so bili po unijskem pooblaščencu zastopani.

Razsodišče je dotičnim trem delavcem in sicer enemu radi provizije in dvema radi izplačanja reservnega deleža, v prilog razsodilo. Zastopnik jeseniške tovarne je dejal: *Sodišče naj ne pripozna dotičnima delavcema pravico do reservnega deleža, ker je še kakih dvesto delavcev, ki bi potem tudi isto zahtevali.* Zastopnik delavcev je pa dejal: Sodišče nima vzroka in pravice odkloniti opravičene priložbe, zato ker je bratska skladnica, par sto drugih revežev stem da jim ni izplačala reservni delež ogoljufala. Sodišče je v prilog delavcev razsodilo. Na podlagi razsodbe je vsim ki so od oktobra l. 1894 iz dela na Jesenicah odšli, omogočeno dobiti svoj reservni delež, ako podjetje tožijo.

DOPISI

Iz Trbovlj *nam poročajo:* Neizmerno veselje ulada med nami. Dobili smo novega kaplana ki čuje na ime Babuza. Mladenič je služboval poprej v Loki ob Savi in koje bil knam prestavljen je pred njegovim odhodom iz Lok naznanil žalujočim ostalnim, da gre sedaj v vojsko. V Trbovljah so Socialnidemokratje in tam bode treba hudega boja predno se jih bode dalo zatreti. Takoj po njegovem prihodu, se je lotil dveh rudarjev na cesti in ko sta ga ista pošteno oštela, je trdil raz prižnice v cerkvi, da je bil on od dveh rudarjev napaden. Na nen posvetuje sredvo. Ali ni res tako gospod kaplanček? V cerkvi se od kar je ta fantek prišel, ne sliši druzega kot politika in boj proti Socialnidemokraciji. Kar pa ta žegnani fantek v šoli uganja, presega že vse meje dostojnosti. Ne samo da tam «Slovenca» kolportira, pripoveduje otrokom jako pikantne stvari o nekem «štajgerju» in njegovim dekletom Rdečica bi oblila, vsacega dostojnega človeka, ako bi kaj tacega v listu čital. Ta tonzurirami kujskač, ki spada preje v norišnico, kot v cerkev ali šolo, pa misli da ima privileg za hujskanje in obrekovanje. Dokler je bil kaplan Končan tukaj, smo imeli mir ljudje so hodili v cerkev in k spovedi, ali danes se pa ljudstvo že pritožuje — da bode šlo rajše v gostilno kot v cerkev, ker se v gostilni mnogokrat pametnejše stvari sliši kot v cerkvi. Le tako nadalje maziljeni gospod! Prišel bode čas ko bodete ostali sami v cerkvi in klopem in lesenim svetnikom Vaše laži in obrekovanja natvezavali. Naše strokovno društvo pa ne vlačite v spovednico, ako pa naše nasvete nebodete poslušali, nete od kake rudarske žene kako prav gorko po Vaših umazanih ustnicah dobili. Ali neveste da je Krist dejal: *Kdor enega teh majhnih pohuiša, naj se mu obesi mlinski kamen na vrat,* ter ga potopi na dno morja. Koliko mlinskih kamenov bi se Vam moglo radi pohujšanja v šoli v Retji in cerkvi že na vrat obesiti? Mi smo zadovolni ker imamo dobrega agitatorja, le tako naprej, kakor ste pričeli, zadnji pogreb 16. t. m. je na ljudstvo, jako dober utis naredil! Uprašamo Vas odkedaj pa nesmejo nositi otroci ali pa botri rudeče zavratnike? Tistemu štajgerju ki ga kaplaček vedno v zobeh nosi, svetujemo da gre gospoda tožit. Poboljšajte se toraj!

Rdeča straža.

Chicago *10. maja 1904.* Kdor pozna splošno ameriško življenje, kakor tudi gospodarski razvoj — in drugo, kar je posledica temu, ta tudi vidi začetek novega življenja, katero vstvarja in goji stara izživela družba s svojo nenasitno požrešnostjo. Kdor tega nerazume in nepozna, se bo čudil in nevrjel bi, kako mogočno se je ta, tako mlada socijalistična stranka v Ameriki zadnjih par let razvila. Da je stranka narasla je k temu pripomoglo seveda marsikaj; — največ trusti in slabi odnošaji revnih slojev, kateri izhajajo iz kapitalističnega sistema.

Pred petimi leti napr. ni bilo razven države Masaschusets skoraj nobene države, o kateri bi se lahko govorilo v socijalistih, l. 1886, potem ko so bili v Chicagu obešeni anarhisti, ker so baje ljudstvo «puntali,» je tudi vse javno delovanje, nesamo anarhistov temveč tudi socijalistično potihnilo — in to do leta 1896. Od tedaj je jelo delavsko časopisje sele zapuščati anarhistične tendence, ter se začelo po vzoru nemške soc. dem. stranke v Evropi intenzivneje s probujo politične soc. struje pečati.

Danes, po kratkih letih se lahko brez pretiravanja reče da imajo soc. dem. v Ameriki nad 400 političnih listov, ki izhajajo, pa tudi zgolj strokovne unijske

mesečne revije, takozv. «trade union» listi, delujejo sistematično na to, da se čim prej vse unije podvržejo doslednj socijalistični stranki.

Veliko pozornost vzbujajo socijalisti sploh; posebno sedaj, ko je imela stranka svoj narodni kongres (zbor.) Celo najzagriženi ameriški šovinisti so pisali v svojih časnikih, da je stranka kar vidoma ogromno narasla.

Konvencija, na katero je dospelo 235 delegatov iz raznih držav širne Amerike, se je otvorila dne 1. maja v Brand's Halle, N. Klark, & Erie Str., v Chicagi 1. t m. zaključek zborovanja pa je bil dne 7. maja zvečer.

Naj navedem tu v kratkem nekoliko zanimivosti iz govorov posameznih delegatov na zborovanju.

Način in nastop nekaterih predlagateljev je vzbujal splošno pozornost, isto tako tudi način in vsebina debate.

In če bi stranko kdo še tako sovražil, mislim, da bi se ne mogel podtikati nad razlaganjem, da nasprotno! Priznati bi moral, da ima stranka skozinskoz izobražene neustrašene delavce ki so kos izvesti najtežavneje naloge. Tako je nedosežen in čez vse priljubljen govornik E. V. Debs, ki je tudi sedaj, pri tej konvenciji nominiran predsedniškim kandidatom zdr. državam. George D. Herron je nedosežen učenjak, zgodovinar profesor ekonomije in pisatelj. Njegova predavanja, katera je prirejal zadnje dve leti v največji dvorani *Auditorium* v Chicagi, so zbudila velikansko zanimanje, ljudstva se je kar trlo vsako nedeljo.

Njemu, njegovi požrtovalnosti se ima stranka zahvaliti ogromni naraščaj iste. Herron je prirejal enaka predavanja tudi po druzih mestih. Sodrug Herron je bil svoječasno profesor teologije na chicaškem semenišču, ker je značajen mož, obenem pa blagega srca, se mu je zdel poklic, učiti socializem med delavstvom in zatirano maso toliko važen da se je profesuri na semenišču odpovedal. *Sedaj začnemo pri svetlobi „je dejal nekoč.* Amerikanski delavci so ponosni na vrlega in blagega moža. Herron je 40. let star. On je tudi zastopnik am. soc. stranke za mednarodni kongres, kateri se bo vršil prihodnjič v Hagu. Med delegati so bili tudi trije katoliški duhovniki in sicer: sodrugi: Mc Grady, Mc Cardy in Hagerty. Vsi trije so izvrstni govorniki in pisatelj, ter vzlic temu, da jih škofje preganjajo so neustrašeni pionirji socijalizma. Opaziti je bilo tudi mnogo urednikov soc. listov, ki so bili zajedno zastopniki raznih sekcij. Delegatinj je bilo na zborovanju 21, katere so z vidnim zanimanjem zasledovale vse razprave in se udeleževale splošnih debat.

Velikanska radost in navdušenje je bilo, ko je tajnik zbora naznanil in prečital brzojavko s čestitko, nemških socijalistov iz Berlina, — na to je zaorilo po prostorni dvorani: *Naj živi socijalizem!* — Zbor se je bavil z obširno resolucijo glede vojske na daljnem vstoku, v resoluciji izraža zbor prokletstvo nad sistemom ki povzročuje prelivanje krvi splošnega naroda, v prid posameznikov. (Klici: Doli s carskim absolutizmom!» Doli z imperijalizmom Japonske). Konečno se odpošlje dve brzojavki, v katerih izraža zbor svojo solidarnost in simpatijo ruskim — in japonskim socijalistom. Da bi se zbor izognil lažnjivim poročilom meščanskega časopisja, za časa zborovanja, je obenem stenografični zapisnik takoj spravil v javnost, list «Apell te Reason», kateri je kot glavni organ soc. stranke in ki izhaja v Girard, Kausasia; je zajedno prevzel ta posel, za časa zborovanja soc. v Chicagi. Tako je bilo mogoče vse razprave in debate, ki so se vršile dan prave in debate, ki so se vršile dan prej, drugo jutro že čitati v obšežnem preje, drugo jutro že čitati v obšežnem «Apell te Reason», kateri je prinašal zajedno satirične karikature in tipe posameznih govornikov. Teh listov se je prvi dan prodalo 23.000, drugi dan 26.000, in zadnji dan 35.000 iztisov.

V petek, dne 6. maja se je zbor bavil s programom soc. stranke v Ameriki. Sprejel se je program, katerega je predlagal sodr. E. V. Debs isti se približno glasi:

Socijalistična stranka v Ameriki, apeluje na ameriško ljudstvo, kot edina politična struja, katera zastopa načela in cilje, po katerih je svoboda posameznika dejanski omogočena, kot edina politična organizacija, ki je demokratična in ki kot taka, stremi predrugačiti celo človeško družbo.

Socialno dem. stranka in deloma tudi republikanska se bojujeti proti premoči in nadoblasti — industrielnih vitezev, ki izkoriščajo - delavno ljudstvo, ter isto pohlapčujejo. Amerikanska socijalistična stranka temelji na podlagi med narodnega socijalizma. Le v popopolni zmagi delavskega razreda, je odvinost in posameznikova svoboda dosegljiva. Socijalistična stranka se zavezuje, za skrajšanje delavnega časa in povišan je plačilne mezde, za zavarovanje delavcev v slučaju nezgode, bolezni in brezposelnosti; vpokojino za stare in onemogle delavce vstopiti v boj. Enakomerne davke od dohodkov, dedščin kontraktov in zasebne lasti — naj bodejo namenjeni v obče dobrote in za zboljšanje stanja delavskih otrok da se tako osvobode iz škodljivih tovarniških opravil, enaka volilna pravica za ženske in moške; Prepoved v porabe vojaščine v slučaju štrajkov napram delavcem, brezplačno vlaganje pritožb in iskanje zadoščenja nad krivico, ljudsko vlado v prilogu initiative Referendum «in času primirno» zastopstvo, odposlovljenje nezmožnih uradnikov po zakonodaj nem potu. — Ter vse storiti da se kapitalistični sistem in izkoriščanje oslabi in onemogoči, ter stem delavcem njih tužni stan ublaži in olajša.

Stem se je konvencija končala s slavnostnem govorom E. V. Debsa: movement of the socijalizev. Na razviti rdeči zastavi je bilo čitati izrek, Karol Marksa: «Working man of all» Country unite! Razni nemški in angleški socijalistični pevski zbori, pa so zapeli marseljezo.

Tako je končal za ameriški proletarijat zbor, ki je vstanovil temeljno podlago soc. dem. stranki...

Fr. Petrič.

Društvene vesti

Zastopniki str organizacij v Trstu, zbrani na zaupnem shodu dne 14. t. m. so sprejeli sledečo resolucijo:

1. Uvažujoč da se brani društvo parobrodnih kurjačev prispevati, k skupnim stroškom za uzdrževanje «Delavskega Doma.»

2. Da je dotično društvo, po njegovem zastopniku Castro na zadnjem občnem zboru izjavilo: *Društvo ni bojevno,* ampak samo *podporno* za slučaj bolezni.

3. Je isto iz strokovne komisije izstopilo, ter stem sklepom kršilo mednarodno solidarnost delavstva, ki je v času njih stavke žrtovalo denar in življenje.

4. Da deluje proti strankinem glasilu «Il Lavoratore» in ker se brani posojeni denar 80 K za ustanovitev društva uklub zadostnih denarnih sredstev vrniti.

5. Da je sprejelo zopet dva radi zveze s Camberjem izobčena člana, nazaj v društvo.

6. Da se društvo po dolgotrajnem obrekovanju proti hišnemu upravništvu ni hotelo udeležiti revizije upravnih knjig, kar se smatra da je obrekovanje neopravičeno — neutemeljeno.

7. Uvažujoč da pomeni tako nekvalificirano postopanje izdajstvo napram proletarskim organizacijam v splošnem. Obžalujejo navzoči zastopniki organizacij, da se je društvo dalo voditi od majhnega števila hudobnih udov, ki so še danes v naj tesnejši zvezi s najpodlejšimi nasprotniki naših delavskih organizacij, katere so se skupno borile da se nezasližano izkoriščanje pomorščakov omeji. Društvo kateremu je tržaško delavstvo izkazalo pravo bratsko solidarnost, bode prej ali slej uvidilo da je potrebno škodovalce skupnega organiziranega delavstva iz njegove sredine izbacniti, ter sklenejo, *s društvom parobrodnih kurjačev pretrgati vsako nadalno zvezo in izobčenje istega iz prostorov Delavskega Doma.*

Dne 29. t. m. ob 9. uri predpoldne se bode vršil v društveni dvorani v Fohnsdorfu: *javen društveni shod.*

Rudarji! pridite vsi!

Vodstvo.

Društvo pokovskih pomočnikov priredi **na** *nedeljo 29. t. m. ob 7 uri* zvečer na vrtu gostilne *all' antico Sandrinelli (ex Gelsomini)*

Veliko delavsko zabavo

s petjem po sledečim vsporedu:

1. *M. Gegel* — Socialistična koračnica — Slov. mešani zbor.
2. *Ponchielli* — Zbor iz opere Gioconda — Ital. meš zbor.
3. *A. Nedved* — Nažaj v planinski raj — Slov. meš. zbor.
4. *E. Cerocchi* — Il saluto del lavoratore — Podpourri — Ital. meš. zbor.
5. *E. Cerocchi* — Pozdrav — Podpourri — Slov. moški zbor.
6. *Vivace* — Vesela družba — Slov. mešani zbor.
7. *E. Cerocchi* — I Mietitori — Coro con Eco — Ital. moški zbor.
8. *Eisenhut* — Krasni spol — Slov. moški zbor.
9. *Rossi* — Su Compagni — Brindisi — It. mes. zbor.
10. *Nedved* — Naša zvezda — Slov. mešani zbor.
11. *Verdi* — Gerusalem — Ital. mes. zbor.
12. *R. de Lisle* — Marseljesa — Slov. meš. zbor.

Čisti dobiček je namenjen brezposelnim pekovskim pomočnikom.

Sodrugi! agitujte že danes da bode veselica katere čisti dobiček je Vašim sotrpinom namenjen, dobro vspela.

Listnica uredništva

Radi pomanjkanja prostora, smo bili prisiljeni več dopisov, kakor tudi poročilo o konferenci zaostaviti, v prihodnji štev. gotovo. Treba je imeti potrpljenja pri tako majhnem listu. Pozdrav! *Uredništvo.*

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

V Budimpešti je v založbi Jugoslovanske tiskarne «Budućnost» išla jako zanimiva knjižica pod naslovom: *Pogledi na klerikalizam u Hrvatskoj* spisal dr. Franko Potočnjak. Knjižica velja eno krono in ima sledečo vsebino: *Curia romana i Slovenstvo u najnovijem svjetlu. — 2. Najnoveii pokret klerikalizma u Hrvatskoj. — 3. Hrvatska akcija po receptu Rima i Beča. — 4. Završetak jeronimske afere. — 5. Antisemitizam. — 6. Socijalizam i progaujanje socijalista. — 7. Potreba interkonfesionalnih zakona. — 8. Klerikalizam opozicije, pravi i patvoreni. — 9. Ubitačnost konfesionalizma, v narodnom pogledu. — 10. Strašilo kozmopolitizma.* Toplo priporočamo.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Kopač.
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Kavarna „Unione" - preje „Tedesco"

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA

GOSTILNA

v ulici S. Giovanni v Trstu. Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na raspolago „Rdeči Prapor," »Arbeiter Zeitung» in «Lavoratore.« Prihajajte v Vašo krčmo!

TRŽAŠKE DELAVSKE ZADRUGE

upisana zadruga z omejenim poroštvom

Urad: ulica Boschetto št. 5. — **Skladišča:** ulica Istria in ulica Belvedere

Telefon št. 1570.

CENILNIK blaga v kronski veljavi.

Anis (Anici)	10 dek	K	—.20
Bakala	1 kilo	„	1.52
Borace za 2 in 4 vin.			
Cedrini	10 dek	„	—.20
Cedrovo sadje s sladkorjem	10 „	„	—.26
Čaj ruski	10 „	„	—.80
Čebule po tržnih cenah.			
Česen „ „			
Češplje iz Bosne	1 kilo	„	—.56
Droge (razno jed. cvetje)	10 deka	„	—.32
Filetti d'acciuga v skatlj.	1 zaboj	„	—.52
Fidelini najfinejši	1 kilo	„	—.64
Fižol rdeč	„ „	„	—.28
„ kok	„ „	„	—.32
„ gališki	„ „	„	—.30
„ zelen	„ „	„	—.26
Finocchio	10 dek	„	—.40
Grah preklan	1 kilo	„	—.64
„ cel odessa	„ „	„	—.32
Gres debelo zmeljen	„ „	„	—.52
„ drobnejši (fino)	„ „	„	—.56
Grozdje (Sultanin) I. vrste	„ „	„	1.28
„ „ II.	„ „	„	—.96
„ (Passolina)	„ „	„	—.88
Jesih, fini, rdeč ali beli	1 liter	„	—.24
„ navaden rdeč	„ „	„	—.16
Ječmen domač	„ „	„	—.24
„ dober	1 kilo	„	—.32
„ boljši	„ „	„	—.40
„ najboljši	„ „	„	—.56
Jajca po tržni ceni.			
Kakao holandski Bensdorp	10 dek	„	—.60
„ „ „ v elegantnih posodah	1 kilo	„	6.—
„ ravno tako	1/8 „	„	1.—
„ „ „ v zavoih	1/8 „	„	—.80
Kava San Salvador posebno fino	1 „	„	2.40
„ „ „ fino	1 „	„	2.16
„ Santos fino	1 „	„	2.—
„ „ srednjo fino	1 „	„	1.84
„ Malabar	1 „	„	2 08
„ pečena	1 „	„	2.80
„ Frank, ekstra v škatljah	1/8 „	„	—.32
„ Frank v škatljah po	1/2 „	„	—.44
„ „ „ „	1/4 „	„	—.24
„ „ „ „	1/5 „	„	—.20
„ „ „ „	1/10 „	„	—.12
„ „ v paketih po 6 in 12 vin.			
„ „ ekstra „ 7 „ 14 „			
„ „ v tablicah „ 6 vin.			
„ „ v prahu	1 kilo	K	—.48
„ „ ječmenova	1 „	„	—.64
Kimmel	po 10 deka	„	—.12
Konoplje	1 kilo	„	—.40
Koruza izbrana	„	„	—.24
„ (cinquantino)	„	„	—.20
Kokošja hrana	„	„	—.20
Krompir	„	„	—.10
Kumare v jesihu	„	„	1.44
Leča	„	„	—.48
Mandelni sladki I.a	„	„	2.24
Maslo kuhano fino	1 kilo	„	2.—
„ sveže naravno	„ „	„	2.40
Mast čista	„ „	„	1.76
Milo čisto, zeleno	„ „	„	—.64
„ belo v kosih po 8 in 16 vin.			
Moka štv. 00	„ „	„	—.36
„ „ 0	„ „	„	—.30
„ „ 1	„ „	„	—.28
„ „ 2	„ „	„	—.26
„ „ 3	„ „	„	—.24
Koruzna rumena I.a	„ „	„	—.24
„ iz Verone I.a	„ „	„	—.24
„ bela in svetla I.a	„ „	„	—.24
„ rumena 2.a	„ „	„	—.20
„ furlanska I.a	„ „	„	—.20
„ rumenkasta	„ „	„	—.16
Moka Ajdova I.a	„ „	„	—.44
„ „ II.a	„ „	„	—.32
Nageljnovi klinčki	10 dek.	„	—.36
Nočne luči 1 škatlja	„ „	„	—.06
Olive zelene	1 kilo	„	—.80
Olje navadno	1 liter	„	—.72
„ fino	„ „	„	—.80
„ najfinejši	1 liter	K	—.88
„ olivno	„ „	„	—.96
Oreh moskatni	1 komad.	„	—.04
Otrobi (semola)	1 kilo	„	—.12
„ (semolino)	„ „	„	—.11
Paprika	10 dek	„	—.32
Paradiški jaboljki (pomoro) v konservi	1 kilo	K	1.28
„ v botiliji	„ „	„	—.30
Pignole	„ „	„	2.40
Piment	10 deka	„	—.32
Poper črni v zrnjih	1 kilo	„	2.24
„ „ smlen	„ „	„	2.40
„ bel	„ „	„	3.—
„ smlen	„ „	„	4.—
Plavina berolinska v krogljah	10 dek	„	—.24
„ v prahu	„ „	„	—.12
Proso	1 kilo	„	—.32
Ptičja hrana (scagliola)	„ „	„	—.48
Peperoni (zelena paprika)	„ „	„	1.44
Riž italijanski	„ „	„	—.56
„ Giava najfineja	„ „	„	—.56
„ bolonjski	„ „	„	—.48
„ fini	„ „	„	—.40
„ navadni	„ „	„	—.32
Sveče „zvezda“, 1 zavoj po 1/2 kilo po 4, 5 in 6 kom.		„	—.76
Sveče 1 zavoj po 350 gramov			
Sveče „zvezda“ posamezne po po 5 in 6 komadov		„	—.56
Sveče „zvezda“ 6 komad. za kočije 10, 12, 14, 16 in 20 vin.		„	—.56
Sveče „Apolo“, 1 zavoj 1/2 kilo po 5, 6 in 8 komadov		„	—.88
Sveče „Apolo“ posamezne po 12, 16 in 18 vin.			
Sardele	1 komad	„	—.04
Sardine v škatljah po	1/5	„	—.36
„ „ „	1/5	„	—.52
„ „ „	1/4	„	—.68
Sir (parmigiano)	1 kilo	„	2.80
„ „ posebno fini	„ „	„	3.20
„ „ v voglatih hosih	„ „	„	2.—
„ ovčij	„ „	„	2.—
„ slan	„ „	„	1.36
Skrab riženi sterka za perilo I	„ „	„	—.80
Slanik (arringhe) po 6 in 8 vin.			
Slanina suha	1 kilo	„	1.64
„ domača	„ „	„	1.60
„ kaiserfleisch	„ „	„	2.24
„ trebušna (panzetta)	„ „	„	1.76
Sladkor mehki	1 kilo	„	—.72
„ trdi	„ „	„	—.76
„ razdrobljen	„ „	„	—.76
„ v kvadrih	„ „	„	—.76
„ „ mehki	„ „	„	—.76
Soda	„ „	„	—.12
Sol morska	„ „	„	—.22
„ mineralna	„ „	„	—.48
Šokolada mali komadi I.	1 kilo	„	2.24
„ Valerio I. brez-arome zavoji po	1/8 „	„	—.40
„ „ „	1/4 „	„	—.80
„ z vanilijo	1/4 „	„	—.90
Testnina (lasagne, subiotti, bigoli)	1 kilo	„	—.40
„ finejša	„ „	„	—.48
„ najboljša	„ „	„	—.56
„ napolitanska	„ „	„	—.64
„ „ (makaroni)	„ „	„	—.72
„ z jajci	„ „	„	—.88
„ bolonjska	„ „	„	—.72
„ drobljena	„ „	„	—.32
Užigalice «Rdeči Prapor„ in „Lavoratore“	1 zavoj	„	—.10
Vanilija	1 komad	„	—.20
Voda mineralna Roitsch steklenica		„	—.44
Vošč za obuvala (Biks) v lesenih zabojih za 4, 10 in 20 vin.			
„ za obuvala medeni (metallo) po 4, 8, 16 in 20 vin.			
Zelje	1 kilo	„	—.20
Zenof	„ „	„	2.—
Zobotrebnik 10 zavojov		„	—.16
„ 1 šopek		„	—.04

Vino črno organiziranih kmetov iz Splita 1 steklenica za 1 1/2 liter kron 1.08
„ „ „ „ „ 1 „ „ „ —.72
„ Opollo 1/2 „ „ „ —.40
„ „ 1 „ 1 1/2 „ „ 1.20
Vino belo špec., 1/2 l —.60, 1 l. 1.20 — — 1 „ „ „ —.80

za vsako steklenico se mora vložiti 8 vin.

ZALOGA IN TOVARNA

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi Mozi-ja

v Trstu

Piazza Rosario 2.

(sošek / poslopje)

Bogat izbor v tapetarijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Sodrugi in sodruginje!

Čitajte, razširjujte, naročajte

Naše Zapiske,

Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

KAVARNA „UNIONE“

PREJE „TEDESCO“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače p ceni. Napitnina je izključena.

Prodajalna klobukov

all' Operaio

LEOPOLD HROVAT

Gorica, Via Signori 12.

Velika zaloga

KLOBUKOV

vsake vrste zadnje mode

Klobuki od 2 K do 3.60 K.

Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.

Najnižje cene

Leto VII. TRST, dne 10. junija 1904. Št. 24.

DELAVEC

RDEČI PRAPOR

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti, se mora naučiti biti suženj.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje za celo leto 5.44 K., za pol leta 2.72 K., za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.40 K., za pol leta 2.74 K., za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.20 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3. II.

Izrastki današnje kapitalistične družbe.

Brezposelnost, prostitucija in hudodelstvo, so znamenja gnilobe današnje kapitalistične družbe. Kako se naj brezposelnost, prostitucija in hudodelstvo odpravi? — To so problemi radi katerih sta si vera in znanost v najhujšem nasprotstvu. Kapitalističnim vernikom so razna sredstva in zdravila znana, s katerimi naj bi se ta bolna družba ozdravila. In javno mnenje teh meščanskih filistrov je: Žalostni pojavi družbene gnilobe se dajo odstraniti — brez da se dotaknе vzrokov. Stoletja in stoletja se kaznujejo hudodelstva z najhujšimi in barbaričnimi sredstvi — s zaporom in vislicami, sodniki sodijo in sodijo, rabeljni obešajo in sekajo glave hudodelcem, — število hudodelstev pa narašča vedno bolj, v klub zaporom in vislicam. Mnenje da mora kazen pokoriti hudodelca je napačno, dokler ostanejo vzroki hudobij nedotaknjeni — neizpremenjeni.

Visoki naraščaj navadnih hudodelcev dopriнaša dokaz, da je današnjo izvrševanje kazni, samo šola za hudodelstva. Število že predkaznovanih jetnikov narašča od leta do leta. Število po enkrat kaznovanih jetnikov v Nemčiji je leta 1889 iznašalo 83 %, leta 1900 pa že 88 %; število po trikrat predkaznovanih je l. 1889 63 % iznašalo; leta 1900 pa že 71 %. Od 5501 jetnikov možkega spola, je bilo *devetdesetink* že predkaznovanih. Avstrijska kriminalna statistika ima približno isti resultat. Zanimivi so v statistiki navedeni vzroki hudodelstev. Kakor so našli pobožni ljudje *podedovani greh* kot vzrok v prikritev neljubih prikazni, ravno tako iščejo zagovorniki današnje družbe vzroke navadnih hudodelstev v popačenosti in degeneraciji ljudstva. Od kot pa pride papačenje ljudstva? Odgovorite slavni možje, ki branite današno piškavo, krivično družbo! Ali je res popačenost in degeneracija vedno vzrok hudodelstva? Od 5501 moških jetnikov ki so leta 1900 bili v zaporu, je bilo 10 % takih ki so že pred 14 leti izgubili svoje stanišče; 2832 jetnikov ni imelo nikakoršne šolske izobrazbe. Tukaj je najti vir se vedno ponavljajočih hudobij; duševno in telesno zanemarjenje v katerem stotisočeri otroci dorasejo, pomanjkljiva skrb kapitalistične družbe za njeno najdragocenejše blago — mladi naraščaj. Vedno bolj in bolj so kriminalistični preiskovalci prišli do prepričanja, da je organizovano maščevanje, katero predstavlja današno kazensko pravo, barbarična krivica, katera težko škodovanje družbe pomeni. Profes. kaz. prava List-u pristoji velika zasluga, daje s prepričano gorečnostjo nazoru do veljave pripomogel, po katerem je hudodelec potreben produkt socijalnega položaja, ter njegove okolice v kateri je živel; kakor popačeno potomstvo, n. pr. otroci alkoholikerjev (pijančev) in syphilitično bolnih staršev; ta dejstva utemeljujejo trditev da je človek produkt razmer v katerih živi. Ako revščina na sto tisoče in milijone ljudi oklepa v jarem sužnosti, njim in njih zarodu izsušava kostni možek, ter istim moč za obrambo nagnjenosti k hudodelstvam odvzame. Splošna revščina pa skušnjo za skušnjo na tak že brevoljne individue nakupičuje; tukaj bi mogla individualna odgovornost kon-čan, na njeno mesto pa bi mogla odgovornost družbe nastopiti. Maščevalno kaz. pravo je izgubilo filozofično podlago; Hudodelstvo je pa kot social-pathologična prikazen razkrinkano.

Za razširjatev tega spoznanja so socialistični govorniki povsod že nastopali. Za poglobitev spoznanja in znanstveno utrdbo, vstopajo v novejši dobi, tudi odlični meščanski učenjaki, profesorji kaz. prava, sodniki in odvetniki vsih kulturnih držav.

Šele pretečeni teden je v Stuttgartu zboroval kongres *Mednarodne kriminalistične zveze.* Neutrudlivem delu te zveze, se je posrečilo, znanstvene zastopnike tako zvane «Kazenskopravne šole» kateri vedno v hudodelstvu pojav prostevolje in polne odgovornosti za slabo dejanje predpisujejo, v teoriji dotične popolnoma v ozadje poriniti. Praktični vspeh njih propagande je seveda še danes ničlosten. Ne samo kazensko pravo, korenini v starih popolno napačnih nazorih, — izvršitev kazni je še mnogo bolj zastarela. Kapitalistična država je popolnoma nezmožna, novo pot za iztrebitev hudobij človečanstva nastopiti. Kako naj to stori? Saj bi morala pravico lastnega obstanka negirati. *Socijalna mizerija se da le ostraniti, ako se razredna država odstrani.*

Hudodelstvo kot soc. pojav družbe, zamore le iz socijalno revščino izginiti. In šele iz propadom današnje razredne države, bode ljudstvo rešeno iz krempljev kapitalistične posasti, postalo bode svobodno — srečno.

Politični odsevi

V TRSTU, 9. junija 1904.

Zaplenjeno

Ljudstvo stem sicer ni zadovoljno — ali ono plača. To je pa tudi glavna stvar. Ako postane avstrijskim narodom konečno vse jedno, domovina, delegacije in dvorne pojedine in ako se isti vpraša kak interes še imajo braniti to domovino ki je samo dvoru in delegacijam zadovoljstvo na to dejstvo se pri pojedimi ni spominjalo. Za ta čas ljudstvo še plača, za nami vesolni potop!

Budimpešta 7 Proračun in vojni kredit za vojno mornarico je ogrska delegacija sprejela.

Rim 6. Senat se je o modificiranem biču za leto 1893-1904 posvetoval. Finančni minister Luzzati, je izjavil da bode bič še za 18-21 milionov vgodnejši.

Italianski biče je edini v Evropi katerega se lahko brez posojila predloži. Državni sklad in denarno stanje je dobro, gotovina iznaša 200 milionov.

VOJNA

Kar se mora iz zmedenih brzovavnih poročil posneti, so bili Rusi pretečeni mesec zopet tepeni. Izgubili so trdnjavo Kinčiu po hudem boju ki je trajal 16 ur. Na tisoče mrtvih in ranjenih mladih ljudi obeh narodnostij je pokrivalo bojišče. Govori se, da so Japonci izgubili 12.000 moštva; tudi na ruski strani je bilo nad3000 mrtvih in mnogo ranjenih. Japonci so naskočili s bodali trdnjavo; da je pri takem boju moglo dosti mrtvih biti, je naravno. Moritev se je toraj pričela engros.

Japonci uradno poročajo:

Napad na sovražnikovo pozicijo pri Navšan-u se ranjo v jutro pričel. Rusko topničarstvo je imelo 50 topov v akciji; dve stotnije pa so bile z brzostrelnim topovom oborožene. Pehota je bila v 3 rovih razpoložena in se je trdovratno branila. Nastavili smo konjeniške topove ter žnjimi na trdnjavo streljali. Ob 11 uri predpoldne so sovražnikovi topovi utihnili. Naši brzostrelni topovi so bili v bližini Naukualing-a, do pozno v noči streljali v rove, katere je sovražnikova pehota branila. Naša pehota je prišla na 200 korakov v bližino sovražnika. Prednami se je razprostiral žični plot ter sovražnikove strojne puške, ter mine. Večkratni naskokni poskusi so bili odbiti, ker je moštvo 20 korakov pred sovražnikom padlo. Zvečer smo med naj hujšim streljanjem naših topov zadni naskok izvršili, pri katerem se nam je posrečilo Ruse iz njih pozicij pregnati. Zaplenili smo vse v trdnjavi se nahajajoče topove. Japonski general Oku je poslal svoji vladi jako obširno vojno poročilo, katerega konec se glasi: Rusi so se jako neredno proti Port Arturju umikali in so na svojem begu smodnikovo skladišče pri Tafangshau-u raztrelili.

Sovražnik je na bojišcu nad 500 mrtvih pustil. Ujeli smo mnogo moštva ter zaplenili 68 topov, 10 brzostrelnih topov manjšega kalibra, en stroj, tri električne reflektorje eden električni dinamo stroj, neštetih pušk in zalogo streljiva. Naše izgube znašajo 3500 mož.

Ruska poročila molče v njih izgubah trdovratno. Vsaka zveza med Port Arturjem in ruskim armadnim poveljstvom je pretrgana. Japonci štejejo sovražnikovih izgub 2000 mož. Stem da je padla trdnjava Kinčiu je postala prosta pot do Port Arturja.

Po poročilu Boss. Ztg. iz Pariza posnemamo, da se je predkratkim v Petrogradu vršilo posvetovanje «vojnega sveta» pod predsedništvom carja. Sklenilo se je da ima armadni povelnik Kuropatkin s 40.000 možmi iti Port Arturiju na pomoč. Iz vojaških krogov se čuje da se ta sklep obžaljuje, ker nezadostno število te armade ne bode zamoglo Port Arturju prinesti pomoč, pač pa je armada v nevarnosti, da bode poražena,

Japonci so okupirali ves terain okoli Fôngvangcônga do ruskih predstraž v Kaiping-u. Ena japanska diviziji je v Kvantien in dve divizije so v Sinjau in Cheugling-u in 30 Klm. vshodno od Kaiping-a in v Fôngvangcôug ter v Takušan 2 divizije; ta armada ki šteje 150.000 mož, mora Koropatkinu vsako ofensivo zabraniti. Pretečeni pondelek so se tri praske med ruskim in japonskim četam vršile in sicer, med Pulantien-am in Kaiping-om, pri katerih so bili Rusi odbiti in od Japoncev pregnani.

Iz Tokio-a se poroča, da je topničarka od oblike «Giljak» bila od sovražnega torpeda zadeta in uničena.

Tedenske novice

Prejeli smo od gospoda kapelana iz Trbovlj sledeči popravek:

Slavno
Uredništvo „Rdečega Prapora“
v Trstu.

Sklicujoč se na paragraf 19. tiskovnega zakona zahtevam z ozirom na dopis, objavljen pod zaglavjem «Iz Trbovlj,» v 22. številki Vašega lista z dne 27. maja 1904, da sprejmete v zakonitem roku na istem mestu in z istimi črkami naslednji stvarni popravek:

Ni res, da sem, ko sem bil prestavljen iz Loke v Trbovlje, pred svojim odhodom naznanil žalujočim ostalim, da grem sedaj v vojsko; pač pa je res, da nisem nikoli nič naznanil, kam da grem in v kake razmere da pridem. — Ni res, da sem se takoj po svojem dohodu v Trbovlje lotil dveh rudarjev na cesti; res je marveč, da sem le nekoč na poti na besede: «Ta bo socialne demokrate uničil?» reagiral z vprašanjem, če to mene zadeva. — Ni res, da v šoli kolportiram «Slovenca»; res pa je, da omenjenega lista v šoli niti ne omenjam ali priporočan, niti ga razdajam otrokom v šoli. — Ni res, da pripovedujem otrokom v šoli kake pikantnosti o nekem štajgerju in njegovem dekletu; pač pa je res, da sem v Retju v pridigi primerno označil ravnanje nekega sodruga, ki išče deklet po božjih potih, jih potem zapeljuje in zapusti, in da tega sodruga nisem javno ne imenoval ne karakterizoval.

V Trbovlji, dne 30/5 1904.

Rabusa kapl.

✕

Temu popravku imamo dodati sledeče:

Vse kar smo v št. 22. „Rdečega Prapora“ pisali, je resnično in ne vzamemo od naših trditev niti besedice nazaj.

Res je, da ste se v Lokah izjavili da greste v boj k socialnim demokratom.

Res je, da ste se lotili dveh soc. dem. na cesti, ki sta se pogovarjale o nekem paznihu.

Res je, da ste dajali šolarjem „Slovenca.“

Res je, da ste v šoli otrokom pripovedali o nekem „štajgerju“ in o njegovim dekletu.

Res je, da ste v cerkvi v Retji o istem „štajgerju“ pridgovali, ter še opomnili: Dosedaj nisem še vedel kaj je „štajger“ zdaj pa vem.

Tako gospod kaplanček, zdaj pa tožite! Pred sodnijo vam bodemo še kaj druzega dokazali, kar naš je sram v listu prinesti. Tako bedastega propravka vam pač ne bi bilo potreba si v Ljubljani naročiti. §. 19. t. z. je res dober ker se da znjim tudi resnico popraviti. Ali gorje tistemu ki zlorabi dotični paragraf, ker ga čaka skeleča uredniška klofuta. To naj vam služi v bodoče v pouk. Vi ste še jako mladi in neiskušeni. Ako bodete dlje časa v Trbovljah, se bodete od rudarjev še mnogo dobrega in potrebnega za vsakdanjo življenje naučili. Ali eno si za ušesi zapišite. Laž ima kratke noge.

Uredništvo.

Pekovsko gibanje v Grac-u. Boj pekovskih pomočnikov proti naredbi 21 urnega nedeljskega počitka, je splošen. Danes je od 160 pomočnikov samo 125 z 21 urnim počitkom zadovoljno. Na zadnjem shodu se je zanimiva resolucija sprejela:

V Jaggelnovi pivovarniški dvorani zborujoči shod pomočnikov pekovske zadruge v Gracu sklene: V Uvažaje dejstvo da je v klub že devet letni veljavi zakona ki določa nedeljski nad. počitek, v graškem zadružniškem okviru, še vedno 165 pomočnikov ki delajo 7 dni v tednu, kostatira da je 295 pomočnikov tukaj v 6 dnevnem tedenskem delu in sklene z vso energijo zastopati zahtevo po nedeljskem nad. počitku.

Shod pozivlja vse pomočnike od katerih bi se v sobotah in ob pondelkah zahtevalo da delajo dlje časa, vsako čezurno delo odkloniti, eventualno vstopiti v stavko. Da se posamezniki izognejo neljubih prask s gospodarji bode pomočniški odbor vse one delodajalce ki nedelski nad. počitek še niso uvedli, na to dejstvo opozoril in zahteval odgovor. Pomočniški odbor ima pripraviti v podporo v boju stoječim potrebno orožje, da ne pridejo v zadrego. Mestni magistrat pa kot obrtno sodišče, prva instanca ima v vseh delavnicah zakonito predpisani nad. počitek pribiti, oziroma proti gospodarjem ki nasprotno ravnajo v vsemi sredstvi nastopati.

Kolikor dela je bilo pomočniškem odboru odkazanega, ga je isti izvršil. Kolegi posameznih pekarn naj ne bodejo strahopetneži, ampak naj store svojo dolžnost, da bode mogoče vsaj do novega leta 21 urni počitek odstraniti na njegovo mesto pa ima stopiti 6 dansko delo za vse delavce ki so v pekovski obrti nastavljeni.

Ogrska svoboda. Koliko je mažarska svoboda vredna nam kaže sledeči dogodek. Na Reki so si nekateri sodrugi vstanovili takozvano izobraževalno društvo pod imenom «Circolo di studi sociali» katero so tudi prav pridno obiskovali. Ker pa Ogrska vlada pod zloglasnim ministerskim predsednikom strebrškim Tiszom hoče le neumno ljudstvo, se je isti dozdevalo da je dotično društvo vladi nevarno. In zvrokom ker je baje v društvu tudi nekaj tujcev vpisanih, je bilo isto razpuščeno. Hudič vzemi tako svobodo!

Boj stavbinskih delavcev na Dunaju je končan, ker so gospodarji delavcem sledeče ponudbe storili:

1. Zapretje dunajskega trga za zid. pomočnike se ima *takoi* preklicati.
2. Minimalna plača 3.80. vin se ima *takoi* uvesti.
3. Od 1. augusta t. l. se ima minimalno plačo na 4 K. provišati in ima to povišanje tudi za leto 1905 veljavo.
4. Nominiranje paritetne cenovniške komisije.

Zadružni shod je predloge sprejel in v pondelek se je delo zopet pričelo.

Tržaški zidarji se iz tega dogodka lahko učijo, da je zmaga delavstva vendno in povsod od močne organizacije odvisna.

Tržaški klesarski pomočniki so pri 13. gospodarjih vstavili delo, ker se branijo plačati tarif, katerega je 17 ostalih mojstrov sprejelo. Značilno v tem boju je, da se gospodarji ne branijo plačati po tarifu zato ker je morda visočina zahtev pretirana, ampak radi tega, ker so si osebni nasprotniki. Radi osebnega sovraštva gospodarjev, morajo delavci trpeti.

Pomembna aretacija se je 7. in 8. t. m. izvršila. Aretovani so bili zloglasni *Cuttin, Bianchi Adolfo* in *Ofner,* po ukazu dr. Barzal-a, to je oni preiskovalni sodnik, ki ima zasledovanje *izsiljevalcev* bar. Reineld v rokah. Upamo, da v tej zadevi nobena protekcija — nebode pomagala. Pričakujemo v najkrajšem času nekoliko več svetljobe v zadevi Reineld.

Učenec plača kazen. Pekovski mojster Fran Brce je jako prebisana bučica. Svojega učenca je poslal na nedeljo raznašati kruh. Naletel je na policaja ki je mojstra ovadil in dotični mojster je bil kaznovan radi prestopka nedeljskega počitka na 15 K globe. Razburjen je po obravnavi pritekel domov, ter učencu dejal: Ali plačaš ti tistih 15 K globe, ali pa — te zapodim! Vbogi neizkušeni učenec se je zavezal gospodarju raje 15. kron povrniti, kot delo zapustiti. In 15. maja je učenec ravno zadnji obrok kazni ki jo je dobil mojster plačal; ravno isti dan pa je bil učenec Majer v drugič od policaja pri raznašanju kruha zasačen in na komisariat odveden, kjer je bil zaslisan. Ko je pa učenec prišel domov je izpovedal dogodek gospodinji ker gospodarja ni bilo doma: Žena ki je bila v prodajalni je Majerju takoj službo na osem dni odpovedala.

Kdo pa bode sedaj plačal kazen?

Učenec Majer pa bode toliko prebrisan da bode od Brceta sodniško zahteval da mu povrne 15 K, za kateri znesek je bi mojster in ne učenec kaznovan.

Pekovskim pomočnikom pa bode ta dogodek odprl oči, da bodejo že vendan enkrat spoznali, da od takih elementov kot so tržaški pek. mojstri ničesar več pričakovati nimajo.

Železničarska stavka v Ameriki. Nakladalci New-Jork, Newhaven-Hartford-železnice so vstavili delo. Da pokažejo vozniki iz New Jorka svojo solidarnost s strajkujočim šegajo 8000 po številu stopiti v stavko.

In še eden popravek!

Slavno uredništvo
«Rdečega Prapora»
v Trstu.

Sklicujoč se na paragraf 19 tiskovnega zakona zahtevam z ozirom na tedensko novico, objavljeno pod zaglavjem «Shod klerikalcev na Jesenicah» v 21. številki Vašega lista, z dne 20. maja 1904 da sprejmete v zakonitem roku na istem mestu in z istimi črkami nastopni stvarni popravek:

Ni res, da sem prišel dva dni poprej agitirat za shod, ki se je vršil na Jesenicah dne 8. maja 1904; pač pa je res, da sem prišel na Jesenice ravno tistega dne, ko se je shod vršil.

Ni res, da sem bil pri štrajku v Kropi celo lepen in da še sedaj krevljam; res je narveč, da sem bil tam tako nesrečno stopil, da me je nekaj časa bolela noga.

Tudi ni resnična trditev, da sem stavkarskemu odbora na Jesenicah pokazal kak račun za svojo agitacijo; pač pa je res, da nisem prejel in da sploh odklanjam vsako tako plačo.

Johann Gostinčar
črkostavec.

Ljubljana, dne 28 maja 1904.

✕

Na ta popravek odgovorimo v prihodnji štev. «Rd. Prapora.»

Uredništvo.

Občni zbor bolniške blagajne ljubljanske. Dne 29. junija je sklical naš odbor letni občni zbor bolniške blagajne. Od mojstrov se ga je udeležil edino le g. Kregar, ki se je tako držal kakor bi ga bil kdo po glavi z gorjačo lopnil. Klerikalcem mi vseč, da je bolniška blagajna v delavskih rokah. Jezé se im vsled tega, ker jim ta jeza nič ne pomaga lažejo tako ostudno v «Slovencu,» da bi mi bili opravičeni napisati odgovor na njegovo čvekanje «Klerikalni sleparji v duhovniških talarjih.» Bolniška blagajna ljubljanska je imela letos 4675 K 73 h več stroškov, kakor dohodkov. «Slovenec» laže, da je tega krivo slabo gospodarstvo v bolniški blagajni, kar pa računi tako jasno zanikajo, da more le najhujši zlobnež kaj takega trditi. Ljubljanska blagajna šteje nad šest tisoč članov. Letos je bilo izredno mnogo bolnikov in je novi odbor, ki je prevzel vsled klerikalnih intrig blagajno šele sredi leta, prevzel tudi dolg, račune, katerih klerikalci niso plačali, samo, da so imeli večji rezervni fond. Gospodarstvo v bolniški blagajni najpojasnimo takole:

1. Klerikalci so pustili nad 1300 K dolga iz leta 1902.
2. Klerikalci niso plačali bolniščinega računa skoraj 6000 K, katerega je moral plačati šele ta odbor.
3. Klerikalci so nastavili četrtega zdravnika, katerega je šele novi odbor plačal.
4. Klerikalci niso plačali nič porodščine, katero ta odbor plača.
5. Zvišala se je bolniščina v bolnici za 30 h od bolnika na dan, tudi šele s tem letom. S temi postavki so se stroški znatno zvižali. Stroškov pod 1 in 2 so pa naravnost krivi klerikalci in in že samo ti znašajo nad 7000 K; torej so klerikalci še samo takoj naprtali novemu odboru 3000 K več dolga, kakor pa je primanjkljaja. Kar mora pa klerikalce še bolj zadeti je pa tole: Upravni stroški so predletom znašali pod klerikalci vrhtega **skoraj 3000 K več** kakor pa letos, ko je blagajna imela več članov in več bolnikov. Kdo je torej dobro gospodaril, če že hočete to vprašanje?

Dalje omenimo še da je zbolelo 1903 leta 464 članov več kakor prejšnje leto in je bilo letos 19.382 bolniških dnij več kakor pod klerikalci. Samo izplačana bolniška podpora znaša letos skoraj 15.000 K več kakor lani, med tem, ko se člani niso pomnožili v tej meri. Zvišek bolniške podpore je za 50 % previsok, to je dokaz, da so bili delavci letos sila bolni.

Nesramnost klerikalcev je pa najboljrazvidna in tega, ker vedo, da so socialni demokrati kljub temu, da so sredi leta prevzeli blagajno in so imeli velike potrebne stroške, poplačali nad 2000 K klerikalnih dolgov, in vedo, da je bilo v pol letu nemogoče pokriti ves primanjkljaj, ki so ga napravili klerikalci.

Ta nesramnost seza tako daleč, da si upa stranka, katere pristaš g. Kregar je imel skoraj 3000 K več upravnih stroškov (morda zato tudi kupuje hiše) očitati novemu odboru tiste napake katere je sama napravila. Kdor pregleda račun blagajne in kdor je pošten, prizna vzorno gospodarstvo. «Slovenec» je pa sicer danes najbolj lažnjiv list na Slovenskem in menda pravzato ker so mu duhovniki uredniki.

Meščanstvo in vojaške zahteve.

V meščanskih časnikih je vse mirno in nič se ne gane proti nrazaslišani milijonski vojni zahtevi. Pa tudi v splošnem, so meščanski poslanci brezbrižni. Mesto da bi sklicevali volilce, ter javno protestirali, se nezmeni nikdo. Ljudstvo molči poslanci pa tudi in ako nebi soc. demokratje v Avstriji proti novim vojaškim zastevam protestirali potem bi komaj vedli, da se je na nezaslišan način izvršil rop na žepe revnega in bednega avstrijskega prebivalstva. Vlada si je sestavila poseben načrt po katerem se je vojna predloga gladko sprejela: *Sistematično prevaranje javnega mnenja.* Lanjsko leto je vlada delala kot da bi zadnih 50 milijonov, ki so bili za vojne potrebščine dovoljeni, konec vojnih zahtev pomenilo. Potem je spravljala vest v svet, da se bodemo kmalo zopet z novimi vojnimi zahtevami imeli pečati. Da se pa javno mnenje nekoliko potolaži, je po oficialnem časopisju raztrobila vest v svet, da vojna predloga že gotova, samo da se ne ve ali bode vlada 15 ali 40 milijonov predlagala, ker nista vojni in finančni minister glede predloge edina. Tako da je javnost bila popolnoma prepričana, da vojna zahteva 40. milijonov nebode presegala. Ali sedaj so bile delegacije skupaj, sedaj se ni dalo več prikrivati. Tudi sedaj bi bil finančni minister to zahtevo na obroke razdelil, ali kdo hudiča bode vsako leto z novimi predlogi pred delegacijo stopal! Zahtevam vse nakrat, mameluki v delegacijah, bodejo vse kar vlada predlaga sprejeli. Da se ti celi grenki stvarij nekoliko sladkorja doda, je finančni minister gosp. pl. Böhm iznajdel medicino. Vojnemu ministru se da namesto vsako leto določeno svoto, v obrokih zahtevano svoto naenkrat, obresti za posojilo pa bode vojno ministvo iz svojega rednega bičeja plačevalo. Nočemo preiskavati kje bode vojni minister vzel denar za letno pokritje obresti. Ali pa je mnogo več denarja v biču kakor ga vojna uprava potrebuje. V začetku je vlada izjavila da je to novo posojilo skranjna meja zahtev katera se da realizirati.

Ali v delegaciji je pa ista vlada po finančnem ministra izjavila da je možno da pride zopet vojno ministerstvo kmalo z novimi zahtevanjo. Jako čudno stališče zavzema vlada napram vprašanju, kako se bode to posojilo dobilo. S. § 14 se ne da dovoliti denar, tukaj je ta slavni §. brezmočen; parament pa leži na tleh — brezmožen. Ali vlada se sklicuje, da to posojilo ni stalno obremenjenje, ampak samo provizorično, ker se bode itak posojeni denar vrnil. Da se zamore § 14 rabiti, se je moralo delegaciji to bajko natvezati. Ali gospod Böhm je moral sam priznati da je taka tolmačenje jako koćljiva jurisdična interpretacija; finančni minister pa tudi ni imel poguma dejati, da bode vlada praktično tako interpretacijo izrabila. Vlada je s svojo neodkritosrčnostjo povzročila v javnosti celo vrsto presenečenj in razočaranj.

Ali delegacija je sprejela vladne zahteve in v svoji patriotični razuzdanosti posegla v žep revnega ljudstva, da bode ustreglo v interesu smešne veselice ki potrebuje topove in torpedovke izpraznila. Skratka — znamenja bankerotne politike. Koliko časa hode ta zaloigra na škodo trpečega revnega in izstradanega, bednega Avstrijskega ljudstva še trajala?

DOPISI

Vojaška disciplina, se mnogokrat popolnoma napačno tolmači, kakor nam kaže sledeči dogodek: V ulici Ponte della Fabbra v Trstu se je s svojimi sorodniki razgovarjal nek cs. kr. mornar in ni opazil da korakata proti njemu 2 korporala 97. pešpolka. Ta njegova nepaznost je bila vzrok da je stopil eden teh korporalov k mornarju ter ga uprašal: Ali me ne poznate? Zakaj me niste po predpisu pozdravili? Mornar se je izgovarjal da je bil v živahnem pogovoru s svojci in da ni opazil njegova višja gospoda korporala. Ali vsi izgovori niso zamogli časti lačnega korporala zadovoljiti — moral je iti žnjim v vojašnico, kjer bode za ta pregrešeh gotovo kaznovan.

Da je tako postopanje korporala, povzročilo splošno nevoljo gledalcev, mislimo da ni potreba še posebej omeniti. Nesrečni vojak mora na cesti imeti očij spred in zad, ako noče da se mu kaj tacega prigodi, kakor se je to mornarju pripetilo.

Kaj ne vojaki, tako disciplino naj vrag vzame.

Tihi opazovalec.

Zagorje ob Savi. Nekaj dnij je poteklo kar so praznovali zagorski steklarji sv. Florijana. Da bi se pa to praznovanje boljše obneslo, naročili so zagorski nemčurji z gospodom očetom zagorskega županstva tudi nemško pridigo. Pridige so se udeležili seveda vsi zagorski nemci, menda večina istih nemško ne razumè, saj je vendar oče župan blizu Šmartna pri Litiji doma torej Kranjc, kateri je vodja zagorskih nemcov. Župnik na prižnici je pa razsajal, da je neki deček ki hodi v obrtno šolo judež, da bode pogubljen, kjer ne hodi k spovedi i. t. d. Ker so se pa pobožne ovčice temu gospodu na prižnici smejale in v istem trenotku začel slučajno vrabec na lipi pred cerkvijo čivkati, je župnik začel razsajati, češ, kdo žvižga? Pustim ga zapreti! Vrabec pa je žvižgal le naprej in se ni bal zapora, s katerim mu je pretil župnik na prižnici. Ljudje so se smejali celi dan tej neumščini; gospod župan pa je milo tožil svojim prijateljem, da je bil užaljen, tega prizora pri tako zaželjeni nemški pridigi v Zagorju. V pondeljek na 6. t. m. dobili smo še eno imenitno poročilo iz Kožč pri Zagorju, v isti fari so se pripravljali kmetje in tercijalke celi teden za sprevod na praznik sv. Rešnega Telesa. Gospod župnik Medved ima navado da rad večkrat preglobokó v kozarec pogleda. Tako se mu je tudi zadnjo nedeljo zgodilo. Obiskal ga je neki prijatelj iz Zagorja in popila sta ga nekaj kupic, tako da je gospod župnik zaspal za mizo, v istem času ko so bili že vsi pripravljeni za sprevod, klicali so ga in dregali, da naj ostane, vse je za procesijo pripravljeno, ali žali Bog alkohol ga je položil na zofo in ni bilo mogoče ga k procesiji spraviti. Kmetje in tercijalke so romali sami okoli, prepevali so seveda. Na enkrat pa jim pade na misel, da ni kriv župnik, temveč njegov obiskovalec, da se je upijanil. Revčeka ki je ravno tako trdo spal kot župnik so kmetje pričeli rukati in na noge spravljati, tako dolgo da so mu vse hlače raztrgali.

Mož je primahal v župnikovih hlačah v Zagorje.

Rdeča straža.

Iz Nabrežine se nam poroča: Na nedeljo 29. maja se je tukaj vršila razstava obrtne nadaljevalne šole za klesarje.

V navzočnosti učencev je otvoril mesto odsotnega predsednika, razstavo g. Caharija; po njegovem pozdravu je razložil g. šolski vodja, šolsko stanje ob zaključku iste. Za njim je govoril okr. šolski nadzornik, omenivši napredek in korist šole. Govoril je tudi v imenu g. glavarja, g. komisarja, ter g. nadzornika obrtnih šol, kateri so bili kakor nam je on povedal: Prvi na dopustu, a slednja sta bila uradno zadržana.

A bili niso samo ti gospodje zadržani, ampak z malo izjemo, tudi gospodje klesarski mojstri in delovodje, sicer vzroki nam niso znani.

Če ravno so bili res ti gospodje zadržani, vendar se je nekaterim zdelo, da se ti gospodje premalo zanimajo za tukajšno obrtno šolo.

Žalostno je bilo videti tako pičlo obiskovano raztavo. Zlasti od strani klesarkih mojstrov in delovodij, saj se razstava edino zaradi njih prireja, da cenijo pridnost, napredek učencev in da se lahko pripričajo o zmožnosti svojih vajencev in pomočnikov.

Zraven bodi omenjeno, da se vsako leto razdeljujejo med nekatere učence, knjige in denarne nagrade, ne oziraje se na pridnost učencev, ampak le na njih redno obiskovanje kar meda ni umestno.

To hočemo o letošni razstavi povedati, brez namena razstavi, ozirama šoli škodovati, stem svetujemo samo popravek, napačnega postopanja. Tako postopanje je sposobno storiti na učence zelo slab utis.

Želeli bi tudi, da bi se prihodnje razstave prizadeti gospodje obilnejše udeležili.

Klesarski pomočnik.

Zagorje ob Savi. V nedeljo dne 5. t. m. se je vršil pri nas na Lokah protestni shod, proti ogromnim zahtevam za militerizem, pod predsedstvom sodruga Ulle-ta. Kot referent je bil sodrug Mlakar in Rinaldo iz Trbovlj. Resolucija, kakor prejšno nedeljo v Trbovljah, se je ednoglasno sprejela.

Znoreli trbovljski kaplan je v cerkvi pripovedoval svojim vernikom o nekem soc. demokratu, da se je isti v neki gostilni hvalil, da je njegovo ženo popolnomo od vere odvrnil. Kmalo potem pa je ista žena izvršila samomor. Zapustivši pismo, v katerim naznanja žalujočim ostalnim: *Da je njene smrti edino le njen mož kriv, ker jo je ob vero spravil. Brrr!* To so grozne stvarij! Kaj ne, gospod kaplan? Kdor ne veruje plača grošl! Ali bi nam znal gospod kaplanček, tudi ime tistega sodruga in kraj dogodka povedati? In ako ta črnosuknež nam zahtevano povedati nemore — *zaključujemo da je dotični gospod zopet enkrat prav debelo neresnico povedal.* Tako počenja gospod kaplan v *cerkvi; na cesti* pa tudi ne pusti ljudij pri miru. Pred kratkem bi bil kmalo eno pošteno klofuto dobil, da ni zbežal. *V šoli* poprašuje otroke, kaj delajo njih starši ponoči? Dekleta pa, katerih imena so nam na razpolago, so izjavile, da dokler bodete vi v šolo zahajali ne obiščejo iste več. Zakaj! To mora biti vam znano.

Prepuščamo javnosti, da sama sodi, ali je človek ki take burke uganja pri pravi pameti? Ako je pa, noreč, v norišnico znjim!

Trbovljska straža.

Strankarske vesti

Vse organizacije ki so prejele knjige in «Naše Zapiske» v kolportažo se opozarja da zagotovo do 20. t. m. odračunajo upravništvu Rdečega Praporа. Isto velja tudi za posamezne prodajalce.

Neprodane knjige in koledarje, ter «Naše Zapiske» se vrna na upravništvo «Rdečega Praporja» takoj odposlati.

Konečno se naprosi organizacije ki so prejele *Majski spis* za obračun.

Upravništvo.

Društvo čevljarjev za Avstrijo podružnica Miren priredi na nedeljo dne 19. t. m. ob 4. uri popoldne, v prostorih gosp. Beltrama:

Društveno veselico

s koncertom, šaljivo pošto, loterijo in plesom.

Vstopnina: k veselici 10 vin., k plesu za 6 kom. 60 vin.

Pristop imajo le društveni udje in povabljeni gostje.

K mnogobrojni udeležbi vabi

Odbor.

Društvene vesti

Ljubljanski železničarji pozor! Na pondelek 13. t. m. ob ½9 uri na večer se bode v gostilni (salonu) pri «Stajercu» Reselnove ulice v Ljubljani vršil *Občni zbor* podružnice pravovarstvenega in strokovnega društva, s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo društvenih funkcionarjev.
2. Predavanje (*Kopač* iz Trsta.)
3. Volitev odbora.

Železničarji! Pridite vsi!

Vodstvo.

Papirni delavci pozor! *Zveza papirnih delavcev na Dunaju opozarja svoje brezposelne člane, da takoj odpošlejo prošnje radi vslužbenia, v katerih se ima sposobnosti posameznikov navesti, da jim vodstvo zamore službe preskrbeti.*

Brezposelni, ki se tem vodstvenim odredbam nebi podvrgli, bi izgubili brezposelno podporo.

Vodstvo.

Pretečeni petek se je vršil v «Delavskem Domu» jako dobro obiskani *društveni shod*, s dnevnim redom:

Položaj in situacija stavbinskih delavcev v Trstu.

Poročala sta sodruga *Kopač* v slov. in *Paneck* v italijanskem jeziku, približno:

Stavbinski delavci! zidarji! Le kratek čas nas se loči od dneva, ko pričakujete odgovor gospodarjev, na predloženo novo pogodbo. Ker gospodarji do danes niti seje radi vaše spomenice niso imeli, je čisto jasno, da hočejo imeti boj. Brezbrižnost gospodarjev, ki držijo roke križem in čakajo da se bode zgodil kak čudež, je naravnost brezvestna. Ko bi gospodarji hoteli da se pogodba brez boja obnovi bi bili že zdavnej prišli iz odborom ki je od delavcev izvoljen v dotiko: To ravnanje gospodarjev zasluži da se ga javno pribije. Vi delavci pa, katerim se boj od strani delodajalcev vsiljuje, se morate proprašati, ste li na vse eventualnosti pripravljeni? Kaka je vaša organizacija? Vidite! Tukaj se mora marsikateremu očitati, da ni storil svojo dolžnost napram organizaciji; da je isto zanemaril. Glejte toraj! Da vporabite zadni trenutek v svrho popolnitve vaših vrst v organizaciji, da bodete lahko z mirno vestjo: puško ob nogi, pričakovali dan odločitve. Že danes morate po tovarnah kjer delate, biti na jasnem, kdor je zvami in kdor je proti vam.

Treba je tako rekoč izdelati statistiko katero bodemo na dan odločitve pri sklepanju potrebovali. Toraj na noge! Vsak sleherni naj stori svojo dolžnost. Ko se je še predsednik zahvalil za mnogobrojno udeležbo se je shod zaključil.

Zveza pekovskih pomočnikov za Avstrijo sklicuje na 28. in 29. avgusta

prvi zvezni dan

s sledečim dnevnim redom:

1. Volitev komisije za pregledavanje mandatov in stavljenih predlogov.
2. Poročila: Predsedništva, razsodišča in kontrole.
3. Zvezna popolnitev.
4. Določitev udninskih prispevkov.
6. Strokovno časopisje.
7. Zakonski načrt delavnega časa in odstranitev nočnega dela v pekovski stroki.
8. Boj za nedeljski počitek.
9. Naše plačilno gibanje.
10. Volitev odbora, razsodišča in kontrole.
11. Predlogi in vprašanja ki niso že v gorioimenjenih točkah zapopadeni.

V smislu § 16 al 3—5 zveznih pravil se vrši volitev delegatov s glasovnicami in sicer tako, da na vsakih 50 udov pripade 1 delegat. V svrho temu se vstanove volilni oddelki, katere sestavi zveza v smislu proporčnega plačevanja vdov v zadnjem ½ letu.

V smislu §. 16. al. 7., se ima predloge za zvezni dan namenjene 6 tednov pred zborovanjem istega zveznemu predstojništvu vposlati.

Za zvezno predstojništvo:

Ivan Bernard podpredsednik. *Josip Ryhlink* predsednik.

Tržaške delavske zadruge razpisujejo službo enega oziroma dveh prodajalcev s tedensko plačo od 23 K in prispevke bolniške blagajne. Služba se nastopi z 25. avgustom t. l., prošnje se imajo najdalje do 15. julija naslovljene: Tržaške delavske zadruge, ulica Boschetto 5 vložiti;

V prošnji se ima navesti starost, zmožnost jezikov, kolikoletno službovanje v trgovinski obrti in specialna zmožnost prosilca.

Prednost imajo organizirani pomočniki ki govorijo italijansko in slovensko.

Priporočbe se odklanjajo.

Vsi nastavljenci imajo pravico do upokojine in sicer pripada v penziski sklad 5% čistega dobička.

Vodstvo.

Pravovarstveno in strok. društvo za Avstrijo vstanovi v smislu sklepov lanjskega društvenega občnega zbora v «Pogrebno društvo.»

Pristop je dovoljen vsakemu društvenemu udu, ki ni prekoračil 50. leto svoje starosti. V društvo lahko tudi žene udov vstopijo. Mesečni prispevek je 70 vinarjev kateri znesek se vplačuje podružniškem blagajniku.

Za slučaj smrti dobi žena brez karenčne dobe 300 K ako je njen mož v službi smrtno ponesrečil.

Po enem letu dobi 150 K. ako je navadne smrti umrl.

Po dveletnem članstvu 300 K.

Vstop v društvo bode neobligaten ako pri glasovanju, katero se bode 30. t. m. vršilo za ustanovo 50% udov in obligaten ako 80% glasuje.

Vstopni listki so v društveni sobi v ulici Boschetto 5 na razpolago. Kdor hoče v društvo vstopiti ima toraj pristopno polo izpolniti, katero imajo društveni blagajniki najdelje do 30. t. m. na Dunaj pod naslovom Administration der Eisenbahner Dunaj VI Schlossg. 22 odposlati.

Vodstvo.

Tržaške delavske zadruge, sklicujejo na soboto 11. t. m. ob ¼9 uri zvečer v gostilno gospoda Safret Ivana v Mariji Magd. spodnji štev. 249

JAVEN SHOD

s dnevnim redom:

Pomen delavskih konzumnih zadrug.

Sodrugi! Delavci! Pridite vsi!

Vodstvo.

Zveze pekovskih pomočnikov v Trstu vabi sodruge na

OBČNI ZBOR

ki se vrši dne 12. t. m. ob 10. uri predpoldne v dvorani «Delav. Doma» v ulice Boschetto 5. I.

Dnevni red:

1. Poročilo: Predsednika in blagajnika.
2. Nadomestna volitev.
3. Volitev dveh delegatov za zvezni zbor na Dunaju.
4. Eventualnosti.

Tiskovni sklad. — Trst: Vrabec 60 vin., «Corteča» 60 vin., Skabar Ivan 1 K, prebitek računa v Sv. Križu 1 K. Skupaj: 3 K 20 vin.

Listnica uredništva

Radi pomanjkanja prostora smo morali več dopisov in tudi poročilo o nedeljskem protestnem shodu izpustiti. Potrpljenje toraj!

Uredništvo.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač.**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Prodajalna klobukov
all'Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravlja starih klobukov.
Najnižje cene

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahteve.
Cene brez konkurence,
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Sodrugi in sodruginje!
Čitajte, razširjajte, naročajte
Naše Zapiske,
Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

KAVARNA
„UNIONE"
PREJE „TEDESCO"
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE. Prihajajte v Vaše krčmo!

Leto VII. TRST, dne 17. junija 1904. Št. 25.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.46 K.; za pol leta 2.73 K.; za četrt leta 1.35 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.46 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.20 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3, II.

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.

Delegacijski odbor.

Delegacija — je vse dovolila! To dejstvo označi jasno polom — vsake modrosti. Ako si avstrijski parlamentarizem ogledamo, nam sili vprašanje na jezik: Ima li parlamentarizem za nas še kako vrednost? Nezmožnost delovanja v drž. zboru teži to državo, ter zabranjuje vsak zakonodajstveni napredek, obremeni gospodarstvo in uduši vsako odkrito možato besedo, katera je povsod drugod razvojni pogoj in ljudsko blagostanje. Ali avstrijski drugi parlament so delegacije, ki se odlikujejo, v neizmerni delavni marljivosti, kakor bi se hotele od za delo nezmožnega parlamenta odvzdigati. In kakov je resultat njih dela? Nič drugega kot grozno, neznosno obremanje s vojnimi zahtevami in smrtno izsezavanje ljudske moči. 400 miljonov kron za izvanredno morilno orodje in 360 miljonov k. za redno morilno rokodelstvo in drugega nič in zopet nič. In taka je frivolna «mehanika», po kateri dobro namazani parlamentarni stroj deluje!

Valček se zavrti, gospodje poslanci držijo govorance, potem se glasuje in vse je sprejeto, kar ministri zahtevajo.

Ali je to parlamentarizem? Namen te institucije je vendar upliv ljudske volje, izvršiti kontrolo nad državnim gospodarstvom in izvrševanjem zakonov. V enim teh naših zastopstev, parlamentu, ne pride ljudska voljo do veljave zato, ker tam sploh nobene ljudske volje najti ni, ker ni ljudstvo temveč privilegija zastopana; v drugim pa tudi ne, ker v tem zastopstvu, ostudno postreŽstvo in strebrstvo tiči. Kaj ima ljudstvo od vsega tega parlamentarizma? Ako parlament ne deluje, je slabo za ljudstvo; in ako deluje? — Potem gorje ljudstvu. In vendar — jako kratkoviden zaključek bi bil, ako bi se iz avstrijskih razmer, delal princip na splošnost.

Parlamentarizem je samo eno izmed mnogih sredstev, katerega se proletariat v svojem boju za odrešenje revnega in zatiranega ljudstva poslužuje; seveda se to sredstvo nesme preceniti, da ne pride delavstvo v nevarnost da podleže podcenitvi istega. Hoče biti parlamentarizem sredstvo v proletarskem boju, potem mora biti za isto tudi sposoben. Ali to so pojavi bolezni avstrijskega parlamentarizma, da ima isto sicer zunajne forme, v resnici je pa le norčevanje, maškerada in lažnjiva komedija. Posebno jasno se je sedaj zopet enkrat značaj avstrijske delegacije pokazal. Ako ravno so fevdalni gosposki zborniki pri miljonski vladni zahtevi odločili izid glasovanja je to toliko bolj jasno, bilo pri vračilnem varanju (Refundierungsschwindel). Proti vladni zahtevi je še celo, liberalec, veleposestnik Baernreither, krščanski socialci in še celo eden klerikalen gosposki zbornik glasoval. Razun omenjenih so vsi udje gospodske zbornice s fevdalnim veleposestniškem drž. poslancem vred, za vladne predloge glasovali. Ljudstvo plačaj! Plačaj za topove, plačati imaš za pospešitev morilne kulture in če tvoji otroci tudi gladu pomró.

Politični odsevi

V TRSTU, 16. junija 1904.

Razpust državnega zbora? — Češki listi prinašajo iz zanesljivih virov vest, da vlada namerava oktobra meseca državni zbor sklicati, ter istemu vojne predloge sprejete po delegacijah predložiti. V slučaju delavne nezmožnosti državnega zbora, se bode državni zbor decembra meseca razpustil; nove volitve pa bodejo že, za januvar 1905. razpisane. Bodemo vidli!

Še 50 miljonov kron v molohovo žrelo. Vojni minister Pitreich je naznanil bičejnemu odboru avstrijske delegacije, da bode vojno ministerstvo o priliki reforme obrambenega zakona, še vrh že dovoljenih 400 miljonov še 50 miljonov kron rabilo. Ali je vojaška oblast v Avstriji znorela?

Češki deželni zbor se je odtvoril 14. t. m. in že je pričela obstrukcija. Nemci so že na prvi seji s svojo obstrukcijo vsako stvarno debato onemogočili. Brzkone bode ta seja prva in zadnja. Češki agrarci si prizadevajo, da bi deželni maršal sklical vse zastopnike nemških strank na posvetovanje, radi ponehanja obstrukcije, saj toliko časa da se dovole podpore po ujmih prizadetim, ter da se oddobre predlogi radi regulacij rek. Nemški poslanci so izjavili, da se tudi te koncesije dovoliti ne more. Komu se tako počenjanje meščanskih strank ne studi?

Budimpešta 11. Obravnava proti udom stavkinega odbora ogrskih železničarjev je bila včeraj zaključena. Razsodba bode 18. t. m. proglašena. V Szegedinu kjer se je vršila obravnava proti obratnim železničarskim uradnikam, katere se je, voditeljem tamošnje stavke smatralo, je sodišče obtožbe oprostilo, ker je bilo sodišče nazora, da se nemore železničarske uradnike državnim uradnikom v smislu zakona smatrati. Stavka železničarjev se ima kot vsako drugo ustavljenje dela priznati.

Mednarodni ženski kongres v Berolinu je pričel 13. t. m. svoje zborovanje. Zvezna prevsednica nemških ženskih društev gospa Marija Stritt je po krepkem pozdravu otvorila zboravanje. Predsednici je bila gospodična Helena Lang (Berolin) izvoljena, katera je po uvodnem poročilu oddala besedo grofici Aberdeen (iz Anglije). Dotična je poročala: «Žena kot socialna vzgojiteljica». Gospa Adela Gerhard (Berolin): «O izobrazbi žene in materinstvu». Gospa Franklin (Anglija): «Zveza starišev v svrho ljudske vzgoje». Gospa Hernieta Goldschmedt (iz Lipskega): «Izobrazba žene za materinski poklic, v smislu Fröblove uzgoje», in gospodična Lili Dröscher (Berolin): «Socialne naloge ljudskih otročjih vrtecev».

Finančna pogodba med Hrvaškim in Ogrskim. Med obema subkomitejema regnikolarne deputacije je prišlo do sprave. Deputacija ima nalago obema kompetentnema zbornicama — ogrski državni zbornici in hrvaškem deželnem zboru predložiti načrt radi prispevkov Hrvaške k skupnim izdatkov. Ta zadevni zakon iz leta 1889., določa pogodbo do leta 1897. Od l. 1897. se je vsako leto provizorično rok pogodbe podaljšal. Na podlagi te pogodbe je Hrvaško 7.93% k skupnim stroškam doprinašalo in sicer tako, da je 56% vsih dohodkov Hrvaške dežele se odpošiljalo v državno blagajno v Budimpešto, ostalih 44% se je uporabljalo za upravne deželne stroške. Ta pogodba je za Hrvaško jako težka obrema. Zahteva je, večji odstotek v uporabo domačih upravnih stroškov.

LISTEK

Vi morate!

Poslovil — č.

Odkrita beseda krščanskemu ljudstvu.

Pod tem naslovom je Herman Kutter, župnik v Zürihu v Švici izdal knjigo, katere druga nespremenjena naklada je pred kratkimi izšla. Diktat, *Vi morate!* Velja. Socijalni demokraciji, katera je našla v pravoslavnem župniku svojega zaščitnika v grozo in strmenje njegovih župljanov.

Kutonosci in njim sorodne trcijalke bodejo strmeli, ko bodejo čitali njegove spise, ter videli kako ta gospod temelj in stremljenje socialne demokracije tolmači.

Vsi oni, ki se imenujejo kristjani, v resnici pa niso, dobijo od pisatelja skeleče klofute. Priporočamo našim krščanskim polit. harlekinom, čitanje omenjene knjige. Posebno dr. Kreku.

V prvem oddelku svoje knjige nominuje vse insulte in obrekovanja socialne demokracije, kakor sledi: Socialna demokracija taji obstanek boga; ona spodkopljuje in uničuje krščanske resnice; je revolucijonarna stranka; Socijalisti ne pripoznajo greh, verujejo samo v materijo in zanikujejo dušo; soc. dem. zanikuje absolutno pomen pravice in morale; soc. dem. ne pozna in noče pripoznati domovino.

Spravili smo torej vse napade s katerim nas «krščanski» ometujejo skupaj, odgovor pa prepuščamo župniku Kutterju.

Ako se socialnim demokratom predbaciva tajitev božanstva, vpraša pisec, kdo med kristjani razume besedo: «Ljubite vaše sovražnike!» Kdo zapopade zapoved: «Ne zbirajte zakladov na zemlji, ne skrbite za drugo jutro! Socialni dem. hrepene po pravičnih razmerah — zato naj bodo brezbožni? Oni se bojujejo za usmiljenje in naj ne dosežejo usmiljenja? Oni zaničujejo podlost, umazanost in pohotljivost — in naj se jih božjim otrokom izključuje? Socialni dem. so od vsih strani zaničevani in zasledovani — in bog naj jih vrže v pekel? *Oni sami ne nabirajo zakladov, kakor druge stranke, ampak oni so napovedali boj, denarnemu žaklju* — in naj bi nesmeli bogu služiti, ter njemu pripadati?

Socialni demokratje delajo to, kar je v začetku bog po svojih pričah zahteval: Oni so edini, ki se resnično za vboge in trpine zavzemajo — in naj bi ne bil bog z njimi?

Kutter kritikuje program krščanske delavske stranke.

Njih program obstoji iz popolnoma nedolžnih in nezadostnih postulatov. Človek nemore razumeti, kaj oni hočejo, iz njih programa to ni razvidno. Kaj si morajo gospodje kapitalisti, veposestniki in veleindustrijalci, pod tem programom misliti?

Videti je, da se je kakor nalašč vsako besedo, katera bi morala izražati zahteve delavcev v dvomu pustila, da se nebi morda krščanska barkica ob skalo

12. t. m. se je v Zagrebu vršil javni ljudski shod, na katerem so bile vse radikalne stranke, kakor tudi socialni demokracija zastopane. Sprejela se je resolucija v kateri se zahteva *hrvaška financielna samostalnost.* Govorili so poslanci: Derenčin, Vrbanič, Frank in radikalni Radić, ter sodrug Bukšek. Resolucija je bila jednoglasno sprejeta.

Najnovejši francoski škandal. Millerand nekdajni socialist se je zvezal z reakcionarno francosko stranko, katera ima namen prebrniti Combesovo vlado. V zbornici je Millerand namigaval o neki denarni ponudbi kartuijancev, katera je bila namenjena ministerskem predsedniku, ako bi jih pustil na Francoskem. Tajna posredovalca sta bila umrli Demangy in generalni komisar, ki je sedaj pri svetovni razstavi v St. Louisu Lagrave. Millerand je naprosil Combesa, ki je ponudbo zavrnil, da molči o tej zadevi, kar je tudi Combes radi republikanske uzajemnosti storil. Po Millerandovi provokaciji v zbornici pa je prišla vsa zadeva v javnost, izvoljena je bila komisija od 33 članov, ki ima tozadevno preiskavo izvršiti.

Ta bogati red kartuzijancev, ki je obogatil s prodajo alkoholične pijače, posebno s prodajo fabriciranega žganja, se brani zapustiti deželo in skuša potrošiti miljone, da bi podkupil vlado in poslance. Da, da — taki so Kristovi namestniki.

MILITARIZEM IN KULTURA.

Piše I. K.

I.

Vsa dosedanja zgodovina, je tudi zgodovina skoraj samih vojen s katerimi se je delala «pravica» tega ali onega razreda ali naroda. Napačno bi bilo sicer če bi rekel, da so nastajale vojne redno le po volji posameznih vladarjev, knezov despotov — ne, temveč vojne so bile največkrat zunanji izraz gospodarske propasti ali potrebe.

Vojna sama na sebi, je vedno nasilstvo, v katerem se bojujemo s pravico. Od časov križarskih vojn pa do cestnih napadanj roparskih vitezev ter do najnovejših militarističkih podjetij je bila vojna dovoljeno nasilstvo, rop, opirajoč se na moč razreda, ki je vodil vojno in ki je po nasilni zaplembi bogatstva podjarmljenih nasprotnikov ustvarjal *zasebno lastnino.* Zmagovalni vojaški poveljnik, ki je podjarmil tuje pleme, je razdelil zemljo med svoje vojake. Ti so potem gospodarili nad prvotnimi prebivalci, kateri odslej niso več gospodarji svoje zemlje, marveč so postali njeni sužnji. To vse nam jasno izpričuje že zgodovina rimske države in tudi današnje plemstvo je viden dokaz tega «prava»!

Vojne, ki so se imenovale «kulturne», «verske», ali kakoršekoli, pravzaprav niso bile nič drugega, kakor rop, katerega je zahtevala beda ljudstva z ene in želja po bogastvu gospodujočega razreda pa z druge strani.

Celo takozvane križarske vojne, ki jih je izzval rimski papež zaradi povečanja svoje posvetne moči, so služile le gospodstva željnosti papeštva in posameznim gospodarsko propadajočim slojem družbe. Med «križarji» je bilo malo ali nič ljudi, ki bi bili šli iz idealnega navdušenja za osvoboditev Palestine, v boj, temveč pretežna večina je imela pred očmi le plen, ki si ga bode prisvojila ali pa kos zemlje, katere gospodar bo postal. Križarske vojne so bile ravnotako krvoločne kot vse druge in so nosile pečat sile in barbarizma javno na sebi.

Danes preiskuje zgodovinar vojne in njene vzroke s sociološkega stališča n se kaže pri tem ta materialni nagon, prav jasno; kar je bilo doslej zgodovinski vedi zakrito, to je postalo vsakomur umljivo in jasno od trenotka, ko se je pričelo temeljiteje preučavati gospodarske in kulturne in življenjske razmere posameznih dob in časov.

Vojne pa so bile mnogokrat utemeljene v potrebah razvijajoče se kulture. Potom njih se je prav mnogokrat podiral zid med posameznimi ljudstvi in svetovi, potom vojen se je mnogokrat odpirala pot trgovini in pozneje novodobni industriji. To tajiti, bi bilo brezmiselno.

Ravnotako pa je zopet res, da je vojna povsod služila le gospodujočim slojem. Proizvajajoči delavci so bili vedno le slepo orodje in žrtev vojne. Ljudstvo se je moralo bojevati nositi vojna bremena, tam pa je bilo zopet podjarmljeno ljudstvo, ki je plačevalo vojne odškodnine, v krvi in denarju, v času in delu.

Po vojni stopa v ospredje gospodarski interes dveh razredov bogatega in revnega. Bogati razred hoče vojno, da pomnoži svoje bogastvo ali pa ga ohrani, revni razred pa se vojne brani, ker trpi vsled nje škodo. Ob koncu srednjega veka, ob prihodu novega gospodarstva, so bile vojne navadna kupčija. Ljudje, ki so se leta in leta potikali po bojiščih, so postali za vsako koristno delo nezmožni, pa so vodili to svoje potepuško življenje dalje. Od tod je prihajalo, da so bile cele države v večnem boju, da niso bile ceste varne in da je postalo ropanje vsakdanja obrt. Novi proizvajalni način, ki je silil na dan, je razlaščeval kmete, male kmetije so propadale, ker je grajščak plemenitaš rabil zemljo zase, zakaj čim več zemlje je imel tem večje je bilo njegovo bogastvo; ob nastopu kapitališkega gospodarstva se je pojavil denar. Produkti zemlje, so se prodajali, kar ob strogo feudalnem času ni bilo mogoče, ker je bil tedaj denar redka prikazen. Z domačij pregnani kmet je ustvarjal *mestni proletarijat,* ali pa je služil v vojski. Bojeval se ni za načela, temveč zato, da je *živel* in katoliški kmet vojak se je bojeval v protestanskih armadah ravnotako navdušeno kakor protestanski v katoliških armadah. Kakor danes stavbeni podjetnik potuje iz kraja v kraj in zida železnice, ceste it.d., vodeč s seboj trume delavcev (kulijev), tako so v srednjem veku ob pričetku kapitalističnega načina proizvajanja, vojaški poveljniki proti plačilu prevzemali vojne ter so v ta namen vodili s seboj velika krdela vojakov, nekdanjih kmetov. Vojna je bila zlo za ljudstvo, a potreba za vladajoči razred in predpogoj ropa in tatvine.

Danes so stalne armade civiliziranih držav le opaza obstoječega družabnega reda. Z razširjanjem in naraščanjem demokracije se večajo tudi stalne armade, da varujejo posest kapital, ki je bil ugrabljen ali pridobljen potom *razrednega prava* v dolgi verigi vojn in nasilstev. *Armada je danes potreba za vladajoči razred, a težko breme za ljudstvo!*

II.

Stalna armada je torej potrebna ustanova današnje razredne družbe. Ona je temelj na katerem dandanes sloni država in njena politika; armada je opora razredne države na zunaj in varuhinja kapitalizma.

«Zunanja politika» države preskrbuje novo trge domači industriji, skrbi da ima veliki industrialec za svoje blago v tujih državah in v daljnih svetovih. Delavec, ki izdeluje blago, nima nič od tega, on je navezan na svojo mezdo od katere pa še mora plačevati posredni in neposredni davek in služiti v armadi. Razloček med vladajočim in podložnim razredom se s pomočjo armade prenaša v daljnje kraje še nerazvitih dežel in se vrača od tam v še ostrejši obliki.

Vojna je torej le vojna posedujočega razreda proti neposredujočemu razredu, ki pa se vrši v obliki, vspričo, katere bi površen opazovalec le težko opazil pravo smer. To spoznanje je trud znanosti enega stoletja. Razumevno je torej, da v prejšnih časih tlačeni sloj ni bil jasen o koristih in škodah vojne in je smatral vojno za naravno in potrebno ter je prepuščal misliti o tem svojim gospodarjem in bogu, sam pa se je zadovoljil z navduševanjem za «narodno» ali «versko» vojno!

Kapitalizem in njegova beda mas in demokracija in *raztoča splošna naobrazba* — pa je zahtevala od ljudstva samostojnih misli in rudi o potrebah in koristih in škodljivosti vojne in militarizma sploh.

Dalje prihodnjič.

Tedenske novice

Včeraj ob 2 uri popoldne je bil sodrug Oliva iz zapora izpuščen.

Gibanje stavbinskih delavcev v Trstu, je stopilo v drugi stadij. S 15. junijem je končala stara pogodba in delavci so pravočasno predložili podjetnikom novo pogodbo. 14. t. m. je odgovorilo 20 gospodarjev, da stopijo s delavci radi nove pogodbe v dotiko, ako delavci glavne točke od njihovih zahtev odstopijo in sicer: *Vstanovitev posredovalnice za delo, katero vresniči organizacija stavb. delavcev.*

Čezurno delo se sme samo v nujnih slučajih izvrševati.

Nedeljski počitek se ima obligatno uvesti.

---

kapitala zadela. *Brez izjeme skrbe vse stranke samo za sebe; Socialna demokracija pa skrbi, za človečanstvo, ona služi veliki ideji, katera jo navdušuje.*

Na drugi strani čitamo:

Današnje posestne razmere, se porajajo iz denarnega žepa, to se mora ponehati! *Ali ravno tega se plaši cerkev, katera še sama posestnikom pripada. Ako se hoče zlato tele odstraniti, potem mora današnja privatna posest past.* Tukaj se vidi da Kutter ima pogum, cerkvi naj grenkejo resnico povedati, brez strahu pred konsekvencami.

Potem daje pobožnim vernikom skeleče klofute: Zakaj se vedno poiščе lahek in nepremiseljn «špiserski» odgovor: Vsako spremenjenje razmer je napačno in nezdravo, namesto odločilnega odgovora: Zlatemu teletu nesmemo služiti? Kako je to da revne vedno z bogom tolažite in bogate z istim bogom ne plašite kakor je to Krist storil!

Zakaj vam manjska pogum smerjati bogataže, medtem ko vam ne manjka pogum, grmeti proti poželjivosti revnih? *Prišel bi skoraj do zaključka, da je vaše krščanstvo, krščanstvo bogatažev in ne revnih.... Vi govorite od notrajnosti, ker nimate svetlobe.... Ali je mogoče biti notrajno kristjan, zunajno pa ničvrednež?* Vi nimate močij — vi ne poznate boga! Kaka vera je to, nadaljuje; katera grozni produkcijski red, katerega je mamon kapitalizem ostvaril nedotakljivim izjavi in se s tem zadovoljuje, da skuša grozote tega družbinskega reda olajševati? Ali niso tisočere rane našega ljudskega života posledice tega produkcijskega zistema?

In tukaj ponavljam: Cerkev, bodisi katoliška ali protestantovska je v duhu mamona vladana.

Na drugi strani nadaljuje župnik:

Cerkev se ljudstva boji, ona nesme več odkritosrčno resnico oznanjevati. Ona se boji izgubiti ugled, upliv in njen denar. Kako nevredno je obnašanje marsikaterega pastorjo in duhovnika napram odličnim tega sveta! Koliko neumnega in neresničnega prilizovanja, koliko strahopetnega zamolčanja, prikrivanja, kolika nezmožnost in breznačajnost! *Kdor je bogat, tega cerkev visoko spoštuje!* Njemu se izročujejo uradi in častna mesta, s katerimi dohodki se on razveseljuje in spoštuje — ako ravno je v življenju, s delavci neusmiljeno in krivično postopal, v trgovinskem občevanju, še tako nepošten bil. Denar ga brani — zaščituje. Zato trditev najdemo dosti dokazov. Cerkev je pokorna vladarjem, če so isti po avtonomnem ljudstvu izvoljeni, ali pa samostolni. Ona je popolnoma v rokah posvetnih mogotcev. Ista, postavi evangelij, ki je človečanski evangelij vkakokrat poliniki svoje domovine na razpolago. *Ona ne služi več neskončnemu namenu, ampak samo še zemeljskem. Ona ne služi več bogu, ampak le še zemeljskemu zakliju — mamonu.* Ali se moramo čuditi, da Socialna demokracija o taki cerkvi ničesar več slišati nemara. Ali ne leži ravno v temu, znamenje njene živahnosti in resnice?

(Konec prihodnjič).

Odpoved velja za obe stranki 8 dni.

Vsaka stavba ima ednega zaupnika iz stavbinske organizacije, ki rešuje prepire med gospodarji in delavci.

Nastale diference med gospodarji in delavci, katere ne more zaupnik rešiti, se imajo predložiti v to svrho sestavljenemu ed obeh se prepirajočih strank enako zastopanem razsodišču, ki razsodi definitivno, smislu § 87 B. L. L., N. 22 iz 8/3 85. Stavbinski delavci zbrani dne 15 t. m. na dveh shodih, na katerih je bilo najmanj 2500 zidarjev navzočih, so ednoglasno odklonili odgovor 20 tih gospodarjev kot inlegalen, ker isto število nemore biti merodajno 102 podjetnikom.

Po dolgem raztolmačenju odgovora po sodrugih Kopača v slovenskem, Panecka v italijanskem jeziku, kakor tudi predsednikom Meneghetti i m se je sprejela ednoglasno, sledeča resolucija:

Uvažaje, da so gospodje zidarski mojstri in stavbinskih podjetniki pravočasno od stavbinski delavcev novo pogodbo prejeti, vkljub dejstvu, da so gospodje podjetniki in zidarski mojstri imeli za odgovor dovoljni čas, vendar so bili delavci prisiljeni, radi brezvestnosti podjetnikov, vsaki posamezni firmi dostaviti spomenico; da bi se s tem izognili morebitnih konsekvenc.

Ker pa z današnjim dnevom poteče stara pogodba; nova pogodba od delavcev predložena pa do danes ni sprejeta, so delavci prisiljeni zahtevati od gospodov podjetnikov in stavb. mojstrov, do sobote dne 18. t. m do 4 ure popoldne definitivni odgovor. V slučaju da bi ta odgovor izostal, odklanjajo delavci vso odgovornost za eventuelne posledice, z vso odločnostjo od sebe, ter predpisuje iste izključno, čudnim postopanju gospodov podjetnikov in zidarskih mojstrov.

V Trstu dne, 15. junija 1904.

Za odbor:

Menegetti Dom, m. p. — Venutti Josip m. p. — Sigon Michele m. p. — Visentini Fuast m. p. — Sossich Matija m. p. — Godina Ivan m. p. — Paneck Alojzij m. p. — Kopač Josip. m. p.

Tržaški Stabilimento tecnico je prevzel od ruske vlade naročbo s avbe, peterih vojnih ladij v skupni vrednosti 60 miljonov kron. Lloyd prevzame stavbo ladij, oklopnjenje in sestavo strojev. Ker Avstrija nesme nevtralitete prelomiti, zato bode gotovo Kruppiz Nemčije bojne ladije preskrbel s topovi. «Nova Presa» dunajsko Lloydovo glasilo opisuje veliko srečo, ki je zadela tako nenadoma omenjeno podjetje, ter pravi: «Tako veliko naročbo še nikdar ni dobilo nobeno avstrijsko podjetje. Tako se poraja veselje v vrstah spekulantov nad nesrečno vojsko, v kateri je v sramoto tako čislane civilizacije bilo tisočero človeških bitij že uničenih, da zamore Rusija spraviti nove dežele in novo ljudstvo pod carsko tiranstvo.

Prisiljenje pričevanja pri tržaškem rodišču. Kakor smo že v zadnji številki «Rd. Prapora» poročali je bil nek Cuttin, zet revolveržornalista Camberja v Trstu, radi izsiljevalnih pisem na banko Reinelt na sumu aretovan. Ker je vaš bratski list «Il Lavoratore» o tej zadevi mnogo presenečenih poročil prinesel ter o tej aferi mnogo poročal, je bil pretečeni petek odgovorni urednik sodr. Oliva k preiskovalnem sodniku klican, da se ga zasliši v tej zadevi. Ko je sodnik od sodr. Oliva-ta zahteval naj mu izda imena poročevalcev in ker je sodrug to zahtevanje odločno odklonil je sodnik Oliva-ta aretovanim imenoval.

Pričelo je toraj tudi v Avstriji posnemanje nemških sodišč v izsiljevanju prič. Ker odgovorni urednik soc. dem. časopisja principielno nobenega dopisnika imenovati nesme ako mu to isti ne dovoli, bode sodrug Oliva raje v zaporu ostal, kakor da bi ravnal proti svojem prepričanju. *Taki morajo biti soc. dem. uredniki!*

Farška blaznost. Pod tem zaglavjem je prinesel «Sl. Narod» sledečo notico: V farni cerkvi pri Sv. Križu nad Litijo visi lesena deska. Na tej so pod temno črto zapisane iz Marijinega društva izključene članice. Istotam bereš tudi svarilo: *Dekleta! pobešajte oči — in ne gleite moških.* Po našem mnenju bi imel ta stavek nekak pomen, če bi se zadnji besedi dodalo — *kutonoscev.*

Stavka klesarskih pomočnikov v Trstu je s popolno zmago delavcev končala. To zmago se ima pripisati izključno njih močni organizaciji.

Odvetnik dr. Graziadio Luzzatto pobegnil iz Gorice. Znani odvetnik in kolovodja goriških Italijanov, dr. Graziadio Luzzatto je — kakor se nam poroča — te dni pobegnil iz Gorice, poneverivši svojim klientom, kolikor je znano dosedaj 300 000 K.

V nedeljo 5. t. m. ob 11 uri predpoldne se je v prostorih gostilne „Al Leon d' oro" vršil *javni protestni shod* proti novim vojaškim zahtevam.

Shodu je predsedoval sodr. Vinko Kermolj; poročal je pa sodr. Kopač, ki je v enourotrajajočem govoru pojasneval kako neutemeljene so te nove zahteve. Medtem ko vlada niti vinarja nima v zboljšanje kulturne mizerije, zavarovanje za starost, ter preskrbo udov in sirot; najde takoj, kar 400 miljonov kron v popolnitev morilnih sredstev, za neplodovit in duhu časa nasprotujoči militarizem in to v času najhujše bede in siromaštva. In ta zahteva, se ima sprejeti samo zato, da se uzdrži smešna velesila. V Avstriji imamo dovolj analfabetov, dolžnost vlade bi toraj bilo, skrbeti za šole za izobrazbo. Naši italijanski naprednjaki so se zopet pokazali kot pravi zastopniki ljudstva: Pri glasovanju o predlogi so jo popihali iz dvorane in z njimi krščanski socialec (antisemit) Schneider in posl. Zaffron. Taki poslanci zaslužijo, da jih ljudstvo opljuje, ker niso ljudski zastopniki, ampak ljudski izdajalci.

Konečno se je predlagala sledeča resolucija, ki je bila jednoglasno sprejeta.

Resolucija:

Zahteva 400 miljonov kron kakor novi izredni izdatek v svrho popolnitve armade in vojnega brodovja, je nezaslišano visoka obremenba ljudstva. Ta popolnoma neopravičena in lahkomiseljna nova obremenba, ki otežuje že danes itak težka bremena za militarizem, povzročuje neznosno stanje avstrijskega ljudstva. V delegacijah pa ni ljudstvo, ampak gospodarska zbornica in veleposestvo zastopano in le majhen del članov delegacije je vzet iz meščanskih strank, kateri pa so izgubili pogum in vest odgovornosti. Vlada pa, ki pozna to razmerje, se upa delegacije s tako predlogo napasti in to le zato, da se ohrani smešna — velesila. Delavstvo pa, ki je tam, kjer prihajajo najvažnejša življenska vprašanja v poštev od vsakega upliva izključeno, protestira najodločneje proti takemu atentatu na ljudske žepe. Protestira proti temu, da se dobé stoteri miljoni za militarizem, medtem ko za najpotrebnejše kulturne zahteve — za starostno preskrbo, invalidov niti vinarja dobiti ni; protestira, da se namerava delavnemu ljudstvu iztisniti miljone, ter mu že itak mizerno življenje otežit; protestira proti ljudstvu sovražni, ustavi te države, katera s politično brezpravnostjo širših mas omogočuje delegacijam, da sklepajo zakone proti ljudstvu, ne da bi bilo istemu mogoče se braniti.

Shod pribija že danes one poslance, ki so iz prirojenega klečeplaztva in «strebrstva» glasovali za vojno predlogo, kakor izdajalce ljudske koristi ter izraža trdno prepričanje, da soc. dem poslanci ob priliki prvega zasedanja zbora nastopijo z vso energijo proti brezvestnim ljudskim izkoriščanjem.

Stavbinski delavci v Trstu so pretečeni petek na shodu sklenili sledečo resolucijo:

Stavbinski pomočniki in prizadeti težaki iz Trsta in okolice, zbrani na shodu dne 10. t. m., pričakujejo še izvolitev odbora po gospodih mojstrih in podjetnikih v stavbinski stroki, kateri bi imel nalogo, da skupno z delavskim odborom izdela novo pogodbo, ker stara pogodba od leta 1902 poteče 15. junija t. l. Uvažuje, da so nekateri gospodje mojstri in podjetniki prelomili pogodbo iz leta 1902, so bili delavci prisiljeni odpovedati gospodarjem staro pogodbo, ki je postala brezmočna za delavstvo. Niti zadruga ni zamogla obstoječi pogodbi pomoči do veljave; vkljub mnogim reklamacijam se je pogodba vedno kršila. Uvažuje, da so delavci v pravnem obroku gospodarjem predložili po zadrugi novo delavno pogodbo ter so še povrh temu vsakemu posameznemu mojstru in podjetniku dostavili novo pogodbo s prošnjo, da se vpošteva dejstvo. da hočejo delavci preprečiti vsestransko škodo, ki bi nastala kakor konsekvenca morebitnega boja, naj izvolijo gg. podjetniki in mojstri odbor, ki bo imel nalogo priti z delavskim komitejem v dotiko, da pregledajo spomenico ter da se omogoči spravno pogajanje in rešitev iste še pred dnevom, s katerim poteče rok za odgovor, to je: 15. junija t. l.

Na shodu zbrani prizadeti delavci pozivljajo še enkrat gospode podjetnike in stavb. mojstre, da stopijo takoj v dotiko z delavskim odborom, ter se skupno posvetujejo o predloženi spomenici in pripravijo istej obestransko zadovoljivo rešitev.

V popolni zavesti, da so delavci izpolnili svojo dolžnost in poskusili vsa sredstva v zadovoljivo rešitev, izjavlja shod, da ne prevzema nikake odgovornosti za eventualne posledice po 15. juniju ter prepušča vso odgovornost gospodarjem in stavbenim mojstrom.

Poročevalca sta bila sodruga Kopač v slovenskem in Panek v italijanskem jeziku, Resolucija je bila jednoglasno sprejeta!

Socialni pregled

Cestnim sodnikom bodejo dunajski policioti avanzirali, kakor je to iz novega magistratnega predloga razvidno. Policaj bode imel jukstno knjigo pri sebi na kateri bode uradno potrdilo, za sprejeto svoto v najvišjem znesku 2 K natisnjeno. Ta znesek bodejo policaji na cesti, za majhne prestopke cestnega reda pobirali. Namen te čudne naredbe je, magistratne uradnike odbnemiti poslev, za katere je tudi navaden policijot dober. Že iz principielnih vzrokov moramo odločno proti razširjatvi policijske moči biti. Ta naredba nasprotuje temeljnim nazorom samouprave in bi nas zopet v reakcijo starodavnih časov vodila, katera bi razvoju in napredku škodovala. Ako je policajno uradno poslovanje preveč komplicirano, se mora isto na drugi način bolj enostavno urediti. Prečudno bi bilo, da bi policaj, kateri ima vsak svoje pravne nazore, sodil o predstopkih na cesti. Lepo oblečene gospode bi se prezrlo, medtem ko bi slabo oblečeno delavno ljudstvo prišlo večkrat v navskrižje s gospodom cestnim sodnikom. Posledice (2 K) nebi izostale. Koliko policajev je, ki imajo postranski zaslužek, hišnih vratarjev. Tak vratar, ki je obenem cestni sodnik bi bil lahko jako nevaren strankam. Iz te nove naredbe, bi se lahko dogajale čudovite brezpravnosti. Upajmo, da bode ta ženialna ideja pravočasno pokopana.

Brezposelno štetje. 31. decembra 1904 se je poleg, ljudskega štetja tudi brezposelno štetje vršilo. Resultat tega štetja je bil pred kratkem obelodanjen. Preiskovanje se je vršilo na Dunaju, Floridsdorfu, Linc, Urfahr, Gradec, v Trstu in okolici, v Pragi, Reichenberg in okolici, Pilzen, Brnu, Lov, Kratkovu in v Podgorcah. V Floridsdorfu, Urfahr in Podgorcah, je bilo to delo tako brezvspešno, da je izostalo obelodanjenje. Resultat preiskovanja 10 občin, ki je bil razglašen, obsega samo 10% državnega prebivalstva, zatoraj je slika o brezposelnosti tudi nepopolna. Vkljub temu pa je to štetje razkrilo jako žalostno sliko. Leta 1900. se je še naraščajočo krizo le malo občutilo, ako ravno je že končala industrielna višokost konjunkture. Omeniti moramo, da je v vseh 10 krajih Prage, Reichenberga in bližnih občin brezposelnost 51.083 žrtev zahtevala. To je 2% vsega v teh občinah stanujočega ljudstva, (prišteti so tudi žene in otroci) iznašalo. Vsaki 50 človek je bil brezposeljn. Potreba brezposelne pomoči je neizo-

gibna. Iz predležečega malenkostnega resultata je sklepati, kako grozna je morala revščina l. 1900. kot posledica brezposelnosti biti; brezposelnost po krizi pa, se ni pomanjšala — ampak podvojilo. Vlada pa rešuje soc. problem s tem — da študira.

DOPISI

Zagorje ob Savi. Ravnatelj Brisnitz je nas zapustil in rudarji so veselja poskakavali, ker so se znebili krutega in nepravičnega predpostavljenega in upali smo da bode za zagorske rudarje napočil boljši dan. Ali zmotili smo se; dobili smo njemu namestnika gospoda Schüllerja, ki skuša svojega prednika v izkoriščevanju rudarjev prekositi. Ako je njegov prednik poslušal samo paznike, kateri so dostikrat neresnične obtožbe rudarjev delali, katerim je potem ponavadi sledila ojstra kazen, skuša Schüller še vrhu tega delavce pod po zadnji stavki določenim minimalnim zaslužkom to je: 2 K 10 vin. izplačevati. V zadnjo štev. «R. P.» smo pribili 2 plezalca na steno radi sirovega postopanja napram rudarjem in danes smo zopet prisiljeni pograbiti gospoda Benjamin Detela, ki je bil nekdaj elita med «krščanskimi», da mu pokažemo, da so rudarji ljudje in ako ravno so siromašni vendar nima *nikdo*, tudi Vi očka Benjamin pravice z njimi po živinsko ravnati. Ako je kdo izmed rudarjev prisiljen Vas v pisarni s kako prošnjo ali pritožbo nadlegovati, morate saj toliko dostojni biti, da date dotičnemu povolen odgovor. To upitje in kričanje nad delavci, ni nikdar sposobno, si pridobiti čast in spoštovanje podložnih, ampak obratno, le sovraštvo in zaničevanje. Rudar, kateremu je znano da je trbovljska premogokopna družba lanjsko leto $1^1/_2$ milionov čistega dobička iz delavskih teles izprešala; njemu pa se brani izplačati pogojeno minimalno plačico od 2 K 10 vin. nima nikakoršne volje, še poleg njegove mizerije Vaše sirovosti poslušati. Vaše agitacije za rudarsko uniformo, nebodo spravile rudarje do druzega prepričanja. Če hoče ravnateljstvo rudarje uniformirati, potem jim naj tudi uniformo kupi. Za svoj denar si pa rudar lahko kupi obleko, kakoršna se njemu poljubi, brez da mu je na hrptu zapisano, da je sužen trbovljske premogokopne družbe.

Rdečkar.

Dne 12. t. m. so stavbinski delavci v Ptuju sklenili stavko. Vzrok te stavke je mizerni zaslužek in dolgotrajni delavni čas. Delavstvo je solidarno. Nobeden zaveden stavbinski delavec nebode iskal dela v Ptuju, kjer se vaši bratje za poboljšanje in odstranitev neskončne bede borijo.

Stavbinski delavec.

Na binkoštne praznike je na Dunaju delavstvo avstrijskih tobačnih tovarn zborovalo. Na zboru je bilo 18 tovarn po 36 delegatih zastopanih. Dnevni red je obsegal sledeče točke:

1. Zvišanje upokojine.
2. Strokovna zveza.
3. Strokovni časopis.
4. Raznoterosti.

Ljubljansko podporno društvo ni smatralo potrebnim za tako važno zborovanje delegata odposlati. Dr. Krek je odposlal pismo na zborovanje, ker je bil baje prepričan da to zadostuje. (Ako bi bila vsa društva tako ravnala, potem bi pismo s pismom o določenem dnevnem redu debatiralo.) Rokodelci tobačne tobarne so pa delegata na zborovanje odposlali. V Ljubljani se je pa sklical shod po § 2 na katerem je iz Dunaja vrnivši se delegat poročal o kongresnem sklepu. Ker je pa bilo število na shodu navzočih pičlo, naročilo se je navzočemu Čaterju da skliče shod podpornega društva, na katerim naj bi naš sodrug poročal. V puntigamski pivovarni se je vršil potem shod, na katerem pa je dr. Krek svoje bedarije kvasil, ter o všem drugem govoril samo o interesih tobačnih delavcev ne. Blatil je po svoji stari navadi nasprotno časopisje namreč: «Slov. Narod» in «Rdeči Prapor.» Tretje rednice so svojemu *dušnemu (?)* pastirju priredile (že prej naročeno) ovacijo.

Krik teh zarukanih babnic se je razlegal daleč na okroh. Tudi „Gostinčarjev pobà" je blebetal nekaj o «Rdečem Praporu.» Tobačni delavci so pa iz tega postopanja lahko spre videli, da se tem ljudem ne gre za drugo kot osebno reklamo, vlajšava vašega gmotnega stanja jim je pa 9 briga.

Svetujemo vam otresite se Gostinčarjevih pobov in klerikalnih popov; združite se s tobačnimi delavci cele Avstrije, stopite pogumno v vrste za zboljanje položaja revnih inbednih se bojujočega delavstva in vaše mizerno stanje se bode izboljšalo. Vzemite vašo vsodo sami v svoje roke in nedajte se voditi od ljudij, ki za vašim hrbtom sprejemajo višje uradnike tob. tovarne v avdienco.

Spominjajte se zadnje demonstracije v tovarni, kjer ste morali vašo stvar sami urediti medtem ko so se oni ki so vas ktem počenjanju nahujskali za tovarniško zidovje poskrili.

Več delavk iz tobačne tovarne.

Društvene vesti

V nedeljo 12. t. m. se vršil v Gorici v društvenih prostorih, zaupen shod klesarskih pomočnikov. *Dnevni red položaja klesarjev*, poročal je sodr. Kopač iz Trsta; sprejela se je sledeča spomenica, katera se ima klesarskim mojstrom po izvoljenem odboru predložiti.

1. *Akordno delo se ima odstraniti.* Upelje naj se dnina; visokost iste naj se na podlagi propečnega dosedajnega zaslužka s 15% povišanjem uravna.
2. *Delavni čas ima 9 ur iznašati.*
3. *Vajenec se ima po končani učni dobi, še najmanj 1 leto v delu obdržati,* da se isti v stroki popolnoma utrdi. Plača mu naj bode 3 K 20 vinarjev na dan.
4. *V vsaki delavnici,* kjer je najmanj 8 pomočnikov vposeljnih, se ima ob enem enega starega delavca na delo vzeti. Plača za starega delavca mora 3 K 20 vin. na dan iznašati.
5. *Gospodar ne sme neorganizirane delavce na delo sprejeti.*
6. *Izplačevanje se ima vsaki teden vršiti.*

Odgovoriti se ima, najdalje do 4. julija.

V odbor so bili sledeči sodrugi izvoljeni: *Za Gorico:* Comel Anton, Delneri Rinaldo, Ceschiut Carlo. *Za Dol.:* Tomšič Peter in Visintin Ivan. *Za sv. Andrej:* Lavrenčič Anton. *Za Miren:* Boškin Anton.

Na ponedelek 20 t. m. ob 8. uri zvečer se bode v dvorani «Delavskega Doma» vršil

OBČNI ZBOR

pravovarstvenega in strok. društva v Trstu.

Železničarji prihitite vsi!

Odbor.

Zidarji iz Trsta in okolice pozor! Na soboto ob $^1/_2$7 uri zvečer se vrši

JAVEN ZIDARSKI SHOD

na katerem se ima o odgovoru gospodarjev sklepati.

Pridite vsi! Nikdo naj ne manjka!

Odbor.

Društvo čevljarjev za Avstrijo podružnica Miren priredi na nedeljo dne 19. t. m. ob 4. uri popoldne, v prostorih gosp. Beltrama:

Društveno veselico

s koncertom, šaljivo pošto, loterijo in plesom.

Vstopnina: k veselici 10 vin., k plesu za 6 kom. 60 vin.

Pristop imajo le društveni udje in povabljeni gostje.

K mnogobrojni udeležbi vabi

Odbor.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač.**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Vydrove žitne kave
DOMAČI PRIJATELJ
POSKUSITE!
Vzorček brezplačno.
Pošlje 5 kg pošiljka 4 K 60 h franco.
Tvorniška kavarna Vydrove kave Prerov 1772

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Mnzi-ja
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Sodrugi in sodruginje!
Čitajte, razširjajte, naročajte
Naše Zapiske,
Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

Prodajalna klobukov
a l'Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
Najnižje cene

KAVARNA
„UNIONE"
PREJE „TEDESCO"
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE. Prihajajte v Vašo krčmo!

Leto VII. TRST, dne 24. junija 1904. Št. 26

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske dežele za celo leto 3,46 K., za pol leta 1,73 K., za četrt leta 0,86 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 3,46 K., za pol leta 1,74 K., za četrt leta 0,86 K. Za Ameriko: za celo leto 7,28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi; upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi denarji za list je v ulici Boschetto 3. II.

CERKVENO BOGASTVO.

Zlato, srebro in rudo ne nosite v svojih opasnikih.
Mat. 10. 9.

Ne nabirajte zakladov na zemlji, ker jih molji in rja snedo.
Mat. 10. 10.

Iz starodavnih časov, kjer je bila še cerkev državi podrejena se nahajajo odredbe, iz katerih je razvidno, da je morala cerkev o svojem premoženju javno račune polagati. Tudi po upeljavi konkordata, po katerem je zadobila cerkev prosto upravo njenega premoženja, se te določbe ni preklicalo, ampak samo z drugimi, naredbami, ki so bile časovnim razmeram prikrojene nadomestilo. Zatoraj imamo danes natančne dokaze premoženskega gibanja katoliške cerkve, ki nam dovolijo ne samo pogled na upliv cerkve, njen upliv na gospodarski položaj v državi, ampak tudi vse njene spremembe v modernizaciji cerkvene uprave. Tukaj je jasno videti, kako se cerkev zna novim razmeram prilagoditi. Zadnje cerkveno poročilo je bilo l. 1900. izdano in sega skoraj do začetka tega stoletja nazaj.

«Zlato, srebro in rudo ne nosite v svojih opasnikih», tako se glasi povelje, ki je bilo aposteljnom dano, ko so odšli v svet, gospodovo vero oznanjevati. Njihovi namestniki, ki danes v cerkvi uradujejo, so z davnaj na odrešenikove besede pozabili. Cerkev razpolaga danes čez neizmerne dohodke in bogastva. Katoliška cerkev je l. 1900. v Avstriji nič manj kot 60,763.818 kron dohodkov imela; ona razpolaga čez 813,612.301 kron. Ta neizmerna množica denarja je tako velika kakor $^1/_4$ dohodkov vseh dohodninski davek plačujočih avstr. državljanov. Številke nam dokazujejo na kratko izredno dobro cerkveno upravništvo. Cerkveni dohodki so iznašali l. 1830. prilično 17 miljonov kr. 70 let kasneje so isti dohodki na 61 milj. narastli, to je, za 263%. In to naraščanje obresti se množi in nenazaduje. V Avstriji se je v tem stoletju vsoda različno izpreminjevala, preživeli smo dobre in slabe čase i mnogokrat je stala Avstrija na robu propada, njeno prebivalstvo se spominja najslabših časov, ali cerkveni dohodki so vedno naraščali.

Seveda tudi cerkveni izdatki so naraščali; leta 1830. se je izdalo 16 milj., leta 1900. pa 36 milj. kron; izdatki so toraj se za 19 milj. pomnožili, za 124%, toraj nad polovico manj, kakor so dohodki naraščali. Tukaj se kaže izvanredni upravni talent, ki ga imajo cerkveni služabniki; oni so dohodke povišali in povišanje stroškov pa zabranili.

Naravno je da letno neizmerno visoke svote prihranijo, katere denejo na stran, da potmnožijo premoženje. Ti prebitki vedno naraščajo. Prebitki so iznašali

leta	1830.	868 970 kron
«	1890.	24.151.428 «
«	1895.	23,070 510 «
«	1900.	25.242.445 «

25 miljonov je cerkev samo leta 1900. prihranila, to je skoraj 42% od njenih dohodkov.

Lahko bi dejali, da se sliši šumenje zlatih rek in nehote nam sili uprašanje na ustnice: Čemu vendar cerkev te neizmerno visoke dohodke rabi, ako skoraj polovico istih zamore letno na stran devati, ker nima za njih nobeno uporabe.

Množenje dohodkov pa se ni za vse cerkvene dele jednako vršilo in na tem polju najdemo interesantne razločke. Od leta 1815. so dohodki narastli:

Pri stolnih cerkvah za		381	odstotkov
«	škofijah . . . «	309	«
«	kapitelnah . . «	2192	«
«	župnijah . . . «	153	«
«	duhovnijah . . «	63	«
«	samostanih . . «	78	«

Razviden je toraj neraščaj bogastva na onih mestah, na katerih se cerkvena vlada koncentrira, v residencah; v stolnih cerkvah, mensah in kapitalnah, kateri so večinoma ob škofijskem sedežu. Dohodki nižjih mest dušne oskrbe, na katerih se takorekoč prave cerkvene naloge izvršujejo je naraščaj kapitala jako zmeren. Ljudem, katerim je cerkveni blagor na srcu, bi mogel tak razvoj cerkvenega kapitala delati preglavice.

Cerkveno premoženje je od 114 miljonov kron, leta 1835. na 814 miljonov leta 1900., to je za 700 miljonov kron, ali 610 odstotkov naraslo. Tudi tukaj je premoženje na centralnem mestu cerkvene moči, ob sedežih škofov, tam kjer lenuhi, škofovo uradništvo sedi se najbolj zvišalo, jasno je da se omenjeni ljudje strogo, dobesedno evangelija drže: «kdor tukaj kaj ima, temu se bode dalo». Ali značaj premoženja, naloženje kapitala, je v zadnjem stoletju, povsem drugačen postal. Nekdaj je bila cerkev poleg deželnega gospoda najmočnejša posestnica zemljišča. Privilegije, katerih je cerkev v naših zastopstvih še danes poleg veleposestva deležna, podkrepijo deloma to trditev.

Ali v zadnjem stoletju je to povsem drugače postalo.

Tudi cerkev je od naravnega gospodarstva, k denarnemu prešla. Leta 1845. je imela cerkev dve tretjine svojega premoženja v zemljiščih naloženega. Danes ima cerkev komaj še enotretjino svojega premoženja v zemljiščih, 2 tretjini pa, ima v javnih obligacijah, akcijah in vrednostnem papirju naloženi. S tem je cerkev tudi o naraščanju in padcu kurzov interesirana; za cerkvenega premoženjskega oskrbnika je študija kurznega časopisja važneja postala kot študija molitvene knjige. Cerkev je po naraščaju dohodkov in neizmerno visokih prebitkov, ki jih letno dosega, ter uvarjanju premoženja v borzni boj, tudi na gospodarskem polju postala moč.

Ona ne vlada samo nad duhovi, ampak ona upliva tudi na trg, po premoči svojega kapitala. Neskončno zbiranje kapitala v njih rokah, jih dela interesiranim na obstanku današnjega kapitalističnega družabnega reda, kakor vsakega druzega kapitalista; s tem pa je cerkev postala nezmožna, interesevnih in tlačenih zastopati. «Ne nabirajte zakladov na zemlji, ker bi jih molji in rja snedli!» Tako je v evangeliju zapisano. Ali o temu noče je upravniki cerkvenega premoženja nič česar slišati. Oni nabirajo zaklade in znajo iste uporabljevati: V svrho pomnožitve njih moči — nadvlade.

S tem pa je cerkev prisiljena se vedno bolj in bolj, na stran mogotcev in vladajočih v državi postavljati. In medtem ko njih svetovna moč raste, pada njih duševna vlada nad ljudstvom.

LISTEK

Vi morate!

Poslovil — č.

Odkrita beseda krščanskemu ljudstvu

(Konec).

Mrtvi cerkvi postavlja Kutter živalo, močno socialno demokracijo nasproti. Res je da si Socialni demokratje čisto novo družabno urejenje predstavljajo, oni uvidevajo pri tem enostransko, samo gospodarski učinek; pa ne to, tako ali drugače, si spred-stavljajočo upravo, temveč oni so o potrebi predrugačenja življenja sploh, popolnoma prepričani in to je razno v svoji nedolenosti — tisti močni, od boga gonjeni element njih delovanja. V srcu nosijo čudovito upanje in trdo prepričanje, oni govorè in pojo o pobratenju vsih ljudi, o zlati dobi, — prostosti, svobodi in jednakosti.

Svet naj se smeji, naj jih zaničuje — oni drugega od današnè družbe ne pr čakujejo.

Oni so prepričani, da ni v današnjem svetu za njih prostora, zato pripravljajo prihodnji prostor. Spoznali so da mora bog tega sveta, mamon pasti. Nikakoršne zveze nimajo ž njim, nimajo dosti brezpomembnih besed; oni ne razvozljujejo uganjk, oni so odločni, ter brez strahu da bi jih celi svet, rasmehoval izrèko: «Mamon je najhujši sovražnik človečanstva». Ali isti ne bode padel s golimi frazami, treba je dejanstva — moči. Z njegovim padcem, pa bodejo nastale nove razmere.

Da, nove razmere, ne samo nova srca.

To je njih *visoka znanost*, v kateri najdejo tolažbo in odškodnjino za vsa trpljenja in nezgode, s katerimi jih strahopetna in vedno bolj zaslepljena družba obremenava. Ali nimajo prav, ako izrekajo: Razlika med ljudem mora pasti?

Ali ne izhaja ista v gospodarstvu mamona? Ali nimajo prav, ako zanetevajo da človečanstvo veliko enoto tvori, če je mamon isti, ki jih vsaki dan na vse mogoče načine razdružuje?

Oni moraju zahtevati, da padejo meje narodov, ker je vendar že pripoznana resnica, da bogastvo, mamon moč naroda iznaša. Ali niso opravičeni, če prerokujejo novi vek, ako je današnji, izključni sestavek mamona?

Nadalje se glasi: Sramota! Moje pero se mi obotavlja, kadar hočem o njej pisati. «Kamor koli se mi oko «ozrè, povsod vidim nasilstvo majh-«nih, storjeno po mogotcih. Ne pre-«nehajoče izkoriščanje, ki mora človeka «najglobnje užaliti, ter proti takemu «izkoriščevalnemu zistemu zavzeti.

«Pritisk, in verige povsod. Zemlja «ima dosti posestva za vsacega, dosti «gojzdov za slabe in bolehne pluča. «Dosti vode za trudne ude, solnca, «zraku in gorkote dosti za miljone vse, «ki bi radi živeli».

Ali zastonj je šumljenje gojzdov in rek, zastonj razliva solnce svoje žarke čez zelene polja. Oni ne vidijo — oni nesmejo te dobrote uživati. Priklenjeni

Politični odsevi

V TRSTU, 23. junija 1904.

Peterček po milosti revolverja bode kronan. Obstoječi pravni red, katerega se nam proletarcem, kot nekaj svetega in nedotakljivega predstavlja, zahteva da se ubojnika s smrtjo kaznuje, ako se ta kazen na vislicah ali v obliki zapora za živi dni dotičnika izvrši, ne spremeni pravnega stališča.

Ako se je v kaki državi izvršil uboj, deluje telegraf in telefon na vse strani sveta, da bi se izsledilo morilca; tukaj deluje vsa bistroumnost in vohunska zmožnost policijskih organov vsih držav, v svrho zasačenja uničevalca človeškega življenja, nobeni stroški niso previsoki, da se pripelje hudodelca na lice mesta groznega učinka, da celi svet lahko izpozna, da živimo v pravni državi, kjer se življenje in zdravje posameznika zaščituje in kjer se maščuje vsako hudodelstvo.

In vendar se je dogodil dvojni umor ki še do danes ni maščevan. Pretečeni petek je minulo eno leto, kar so srbski častniki, (oficirji) možje najčistejših nazorov, o človeški osebni časti in značaju, dva človeška bitja na najostudnejši način poklali, razsekali s svojimi sabljami in oropali. Dotična dva, sta bila v spanju napadena; umorjena sta pripadala prirojenim vladarjem, za ljudij, ki nosijo pisane suknje, vsebina vse velikosti in spoštovanja. Svojemu kralju so prisegli zvestobo, mu prisegli pomagati na zemlji in na morju. Oni, ki so bili njegovem kraljevem prestolu najbližje, so se zarotili proti njegovem življenju. Veleizdajstvo, prelom prisege in ubojstvo, to so dejanja, ki so prilepljena imenom teh častnikov.

Preteklo je eno leto od te grozne krvne kopelje v beograškim konaku, sedi človek, za katerega se je morilo — in morda z njegovo vednostjo, na prestolu umorjenega in razmišljuje kako bi se pustil v cerkvi maziliti in kronati. «Poznani razbojniki in morilci «niso bili obešeni — vsmrteni ali za«prti, marveč še danes rožljajo s sab«ljami na katerih so oviti zlati porte«peji po cestnem tlaku in se nahajajo «v višjih častnih mestih, kot so pred «ubojom bili».

Vsa visokomoralična družba raznih vladajočih dvorov v Evropi, se je hitro s tem umorom sprijaznila, samo da se je morilce nekaj metrov od prestola v ozadje postavilo. Umor je bil pozabljen v trenotku, ko se je krvne znake od oskropljenega prestola odstranilo. Za njih je Peter I po milosti revolverja prijatelj ravno tak, kakor je bil duševni kretin Aleksander.

V deželi kjer se vsakega bedastega očjega tatu brez vsmiljena obesi, ako njegovim zasledovalcem porine rož v trebuh, pohajajo oficirji, ki so zakotno umorili njih kralja in kraljico in večinoma iz podlih nizkih nagonov.

«Avtoriteta, zakoni, pravnired velja «samo toliko časa, dokler se da ž nji«mi vbogega vraga tlačiti, sulica pra«vice se takoj prelomi nad s zlatom «oklopljenim grehom mogotcev — ve«likašev.

Nemeščevani uboj in veleizdajstvo na srbskem, je in ostane upijoča sramota frazarskim čuvajem in prijateljem današnjega družabnega reda, ki temelji po izreku dotičnih v pravici in zakonu.

Revolucijonarno gibanje v Rusiji postaja vedno obširnejše in se razteguje po celi Rusiji. Revolucija koraka. Rusija ne bije boj v Mandžuriji, temveč carizem; in ruski narod se veseli nad udarci, katere ruski carizem v daljnem vstoku zadobiva. Ruski narod naravnim zaveznikom; pozdravlja njegovo moč, katera naj mu pomaga otresti se tlačilcev, ter zdrobiti brutalno premoč kozaške nadvlade. Tako je mnenje ruskega naroda, katero pa ni samo na mednarodni brezdomovinski proletar jat razširjeno, ampak to mnenje nadvlada vse meščanske stranke, tako liberalne kakor konzervativne.

V oklicu konstitucionalne skupine je podvojeno upanje izraženo, da je za Rusijo osodepolna vojna, katera bode politično samozavest okrepila in da bode zmožna ne samo braniti domače tla, ampak se tudi proti notranjemu sovragu z vso energijo braniti. Kdo je ta notranji sovražnik! Ali je proletarijat? One, ta notranji sovražnik je uradnik in njegova nasilstva, ki izpreša iz ljudstva udanostne poklone in šovinistične oglase, neodgovornost vlade, ki je ruski narod proti njegovi volji, postavil pred krvavo alternativo.

Še jasneje govori pismo nekega ruskega učenjaka, katero se je v mnogobrojnem številu ponatisnilo in po celem ruskem carstvu razširilo. Tam je čisto na kratko in jasno povedano: V slučaju da Rusija zmaga, bode veliko več izgubila kakor bi to bilo ako podleže; ker izgubi zadnjo upanje — otresti se hudega jarma tlačanstva. Bolj enostavno izraženje upanja in želje, da bi japonsko orožje zmagalo nad ruskim, si nemoremo predstavljati.

Ravno za časa najhujše revščine in nevarnosti je postalo jasno, kako mala peščica ruskega naroda stoji za oficielno Rusijo. Meščanstvo, liberalna Rusija se vedno bolj in jasno od carisma odstranjuje — oddaljuje. Nezadovoljnost ne vlada pa samo med meščanskimi strankami, ampak ona se je urinila tudi med oficirski kor, kateri vedno bolj in bolj uvideva, da je postal žrtev razmer, ki občuti vladajoči zistem bedastega carizma, ki s posvečenimi podobami in z božjimi službami hoče zmagati.

Lojaliteta izražena od rakije vnetih demonstrantov, ni dolgo trajala. Čaka in upa se, da bode sovražnik razrušil carizem. *Še nekaj podobnih ruskih izgub in carizem bode stal sovražniku v svoji lastni deželi in lastnemu narodu nasproti.*

Ruska revolucija koraka!

Stavkarski odbor ogrskih železničarjer obstoječ iz 13 udov je bil pred ogrskim sodiščem oproščen. Utemeljitev te razsodbe se glasi: Vstavljenje dela ni protizakonito, kar je dovoljeno za druge delavce, mora tudi za železničarjev dovoljeno biti.

Finski tiran Bobrikov je mrtev. V-strelil ga je sin finskega senatorja Waldemar Schaumann 17. t. m. v stolnem mestu Helsingfors-u. Pokojni je bil guberner in najbolj zagriženi sovražnik finskega naroda. Po izvršenem napadu se je Schaumann sam vstrelil. Kdo je bil umorjeni in kdo je bil morilec? Morilec je bil sin finskega naroda, ki ljubi svobodo in ki je do zadnjega časa, tudi pod kruto vlado ruskega absolutizma branilo svoje pravice. Iz švedske državne zveze je prišla dežela pod rusko zaščitstvo in ruski car je na vstavo dežele ki šteje približno 2 miljona prebivalcev prisegel. Finski deželni zbor sam ima pravico določiti, ako da carju vojake ali ne. Ali despotizmu ni nobena stvar sveta, še celo lastna prisega ne. Nasproti priznanim pravicam gospodari ruski despotizem v finski deželi, kot doma. Deželnemu odboru germanskega plemena se je vsilil ruski jezik, v šolah istotako. Ruski despot je pa skušal nezadovoljnost naroda s bičem in škorpjonom potlačiti. V deželi pa, je permanentno puntanje proti ruskem despotizmu. Bobrikov kot general guberner je tlačil in podjarmoval narod in pokazal se je povsod in pri vsaki priložnosti, kot personificirani despotizem, bil je trinog v pravem pomenu besede. Bobrikov morilec je svoje dejanje sam maščeval, ali nemaščevana ostanejo Bobrikova dejanja.

Sveto je življenje, sveta pa tudi svoboda!

MILITARIZEM IN KULTURA.

Piše I. K.

(Dalje)

II.

Demokracija sama na sebi obsoja vojno in tudi armado, na katero ljudstvo nima vpliva.

V zadnjih stoletjih, ko je moderna produkcija postavila neposedujočega delavca na višjo stopinjo omike, je potisnila temu neposedujočemu razredu, ki je zrno bodoče družbe brez ropa in nasilstva in vojne, — orožje v roko katerega rabi tudi proti militaristiški sestavi modernih držav.

Plemenitaške prednosti v armadni upravi, ki so dosegle svoj vrhunec pred veliko francosko revolucijo pod vlado Ludvika XVI. so sicer izginile, *izginila pa ni stara naloga armade in vojne.* Če je prej služila armada *kralju*, ki je govoril, da je on sam država, služila je ob prihodu kapitalističnega načina proizvajanja, vsled katere je raslo bogatstvo in luksurioznost na eni in revščina na drugi strani, *kapitalu!*

Militeristiške sestave, kolikor jih pozna zgodovina, so bile vedno *proti ljudske.* Vsled tega sta demokracija in socializem *proti militaristiška* in kdor v isti sapi pripoznava potrebo stalne armade in trdi, da je demokrat, si ni na jasnem.

---

so po neisprosljivi moči stroja in posestnika zemljišč. Tukaj ni mogoče uteči, tukaj ni mogoče najti izid in tudi upanja ni, na ispremembo ali olajšavo teh razmer.

«Kjer koli je mamon ugrabil s svo«jimi krempji človeško srce, tam je «ustvaril pekel na zemlji». Tam se ne dovoljuje ničesar, kar ni prisiljeno.

In to ognjevito pripovedovanje Kutter nadaljuje — da zamore današnjo družbo obsoditi.

Družba nima pravice o revoluciji tožiti. Ta obtožba izrečena iz njenih ust — in to ponavljam — je nezaslišana hinavščina.

Ona trpinči nižje sloje in govori o revoluciji kadar isti skušajo svoje breme otresti, s kakega vzroka, s kakim razumom?

«Ako je božja volja, da morajo nižji «služiti in se v prahu viti pred mogoč«nimi, potem je enkrat lahko njegova «volja, da se nasprotno zgodi». S tem se pokaže najnesramnejša zloraba božje volje. «Da, ako se gre zato, da «se premoženje, privilegije, spoštovanje, «veljavo in prednosti vsih vrst brani, «potem se govori o bogu, kateri je tako «hotel imeti in je tako ukazal. Kadar «se pa gre za pravico revnih, tlačenih, «takrat se govori o peklu, o fanatični «poželjivosti, ki jih napolnjuje». Verje se v boga, da se brani mamon in v hudiča pa, da se plaši revne. Krivica bogatih je pravica in pravica revnih je krivica.

«Revni se ne smejo ganiti. Potolaži «se jih z nebesi. Ako pa vzdigujejo «svoje glave po koncu, ter stresujejo «verige, potem nastavi družba topove «proti njim, cerkev pa moli in prosi «boga, proti duhu upora in pekla». S kako pravico? «O povejte nam, ako to zamorete»!

«S služabniki mamona govorijo o re«voluciji, ker se za njih denar bojijo». Socialna demokracija pa je dejansko dokazala in še danes z nova in z naraščajočo jasnostjo vsaki dan dokazuje da je največja in najbolj odkritosrčna *mirovna stranka.* Večje in boljše garancije za notranji mir je ni, kot je socialna demokracija.

Iz teh vrstic posnemamo, da govori curiški župnik zelo jasno in razločno in njegov revolucionarni ogenj bi želeli marsikateremu našemu sodrugu. Kar Kuttar o navidezni pobožnosti oficielnega krščanstva in njegovih zastopnikov govori, ni nič novega ali vzbud omenjenega obstoji v tem, da je duhovnik, ki tako govori; on vzame sveto pisemske knjige v roke, naskakuje in ovrže iste, ki se smatrajo podedovalnim najemnikom krščanstva, naslanjaje se na omenjene predpravice, pa proti socialni demokraciji rogovilijo. In naj Kuttar iz svojega verskega stališča, brezstrašen kakor je, izjavi: Božje obljube se izpolnjujejo v *Socialni demokraciji*, «vi morate» sprejmemo tudi to misijo in pozdravljamo vsakega našim zaveznikom iz katerega koli tabora pride, ako naše stremljenje odkritosrčno podpira in se proti obstoječim socialnim redu bojuje.

Ne rečem, da so bile *vse* vojne nepotrebne, ali da bodo nepotrebne. Če bi to trdil, bi bil utopist. Trdim pa lahko, da so stalne armade nepotrebne in s stališča pametnega gospodarstva *nezmiselne*. Militarizem je ustanova kapitala in kapitalistiške družbe in danes ni več novo, da so te stalne armade, namenjene ne le za zunanje sovražnike, temveč tudi za notranje sovražnike *države* kot take, temveč za nasprotnike zasebnega *kapitala!*

To pa so delavci in kmetje!

III.

Vprašanje, kako naj se proletarijat bojuje proti militarizmu, je že rešeno. Rešil ga je socializem.

Meščanski republikanci imajo navado, da se bojujejo n. pr. proti monarhiji s tem, da blatijo in napadajo osebo vladarja, da spravljajo intimnosti dvornega življenja v široko javnost it.d.

Teroristični anarhizem ni nič boljši. Atentati na posamezne vladarje so največja nezmisel, kar jih je kedaj rodil človeški fanatizem sile.

Monarhija je ustanova, katera se je ponekod obdržala v bojih med fevdalnim plemenitaštvom in kapitalističnim meščanstvom. Monarhija kot taka nima večjega upliva na življenje narodov in neprihaja v gospodarskih bojih med kapitalom in delom v poštev. Vladar sam na sebi pa je nedolžna oseba.

Ali more delavec zato, da se je vodil kot delavec, da je bil njegov oče delavec, mati pa kmetica? Ali more napravljati zato koga odgovornega? Ne!

Ali pa more biti vladar (kot oseba) odgovoren zato, da se je rodil kot sin vladajočega kneza? Tudi ne!

Monarhistična oblika države je ustanova v družabnem življenju narodov, ki se opira na stare, *nemoderne* tradicije. Kdor se kot pravi republikanec bojuje proti monarhiji, se mora bojevati proti nji kot gotovi ustanovi umrlih rodov. Oblika pa itak ne more posegati globočje v življenje posameznika. In baš tu postane jasno, da je militarizem ustanova kapitala in kapitalistov in ne državne oblike. Republikanska Francija ima ravno tak militarizem, kakor konstitucionalna monarhija Avstrija, ali pa absolutična Rusija.

Način boja proti militarizmu mora biti ravno tako načelen, to tembolj ker posega militarizem naravnost v življenje in ker je utemeljen v razrednem razločku ljudi.

Militarizem se mora smatrati za *načelno ustanovo kapitalistiške družbe*, o kateri se vpraša ali je škodljiva ali koristna? — Kdor se bojuje za ljudstvo in za odstranitev razrednega razločka med ljudmi, ta se bo bojeval tudi proti militarizmu!

Mnogi se bojujejo proti militarizmu, radi armadnega službenega jezika ali pa iz sovraštva do slučajne vlade, ne pa zaradi tega ker je militarizem *sploh* nepotreben in škodljiv. To opazujemo skoraj vsaki dan v Evropskih parlamentih. Tak boj pa ni *načelen*, temveč le pesek v oči širokim masam ljudstva.

Če vidimo, kak *barbarizem* izvaja militarizem v *današnji sestavi* in v kolonijah doma, kako razširja s smodnikom v eni in z žganjem v drugi roki «kulturo» v katerem imenu zahteva za domače kapitaliste nove trge in novih dobičkov, zlata in denarja, ne smemo to valiti na posameznike, ki vse to izvršujejo, temveč na *sistem*, ki to dopušča in zahteva. Če pridejo na dan stvari, kakor je bil še nedavno eden v Nemčiji, da častniki v kolonijah Afrike ali Azije, ali tudi doma uničujejo prebivalstvo, ga ubijajo in uničujejo, da popolnujejo, kar ni zamogel kapitalizem izvesti potom izkoriščanja in žganja, potem je to dokaz, da živi nasilnost in barbarizem v sistemu današnjega militarizma, o katerim se mnogokrat zgražamo.

Poslanec Bebel je v nemškem državnem zboru, razodel nekaj slučajev, kako podčastniki ravnajo z priprostim moštvom. En primer. Podčastnik je prisilil prostaka da je pojedel svoje *odpadke*. Drugi slučaj: podčastnik je velel vojaku, da pljune svojemu tovarišu v usta. Avstrijski socialni demokratični državni poslanec Daszynski je v parlamentu razkril celo vrsto vpijočih slučajev, ki vsi pričajo o barbarizmu militarizma in njegovi nadlogi za priprosto ljudstvo.

Primer: Gališki general Galgozy je svojim častnikom ukazal, kam smejo zahajati v svojih prostih urah in kam ne. — Možtvo pri tem silno trpi in samomori rastejo. V Ljubljani se je leta 1903 ustrelil vojak Štefan Batija, ki je v pismu na svojo mater, izjavil, da ga nek podčastnik tako muči, da mu ne kaže drugega, kakor vzeti si življenje. (Ta so poročali ljubljanski dnevniki). — Znano je, da si človek v skrajnem obupu vzame življenje. To stori v hipu, ko mu postane življenje neznosno breme, pod katerim omaga in ki ga napravi brezumnega. Število samomorov torej osvetljuje tudi razmere, v katerih žive samomorilci. — V avstriskem parlamentu je pri razpravah o brambni predlogi dne 19. svečana 1903 češki poslanec Fressl navajal: V armadah pride na 100 000 mož samomorov:

V Nemčiji	67
« Italiji	40
« Angliji	23
« Rusiji	20
« Španiji	14
« *Avstriji*	*308*

Te številke vsaj približno označujejo razmere v armadah. Seveda, je pri tem zopet Avstrija, ki se kaže v naravnost uničevalni luči. Vprašam, Ali naj bode militarizem, ki je sam v svoji sestavi in svojem bistvu tako proti kulturen, *zmožen, biti varuh splošne človeške kulture, napredka in civilizacije?*

Če sestejemo vse, kar rodi današnji militarizem zlega in slabega in odštejemo od te svote, kar bi eventualno lahko imenovali dobrega, potem moramo odkrito priznati:

Militarizem je danes znak in opora reakcije, barbarizma in je železen oklep modernega človeštva v dvajsetem stoletju!

Zato je militarizem potreben za kapitaliste in kapitalistično družbo!

Tedenske novice

Brzojavno poročilo: *Stavka rudarjev v Siveriču traja dalje, gospodarji iščejo stavkokaze. Noben zaveden delavec rudar naj ne sprejme v Siveriču delo.*

Stavka stavb. delavcev in težakov v Trstu je bila na sobotnem shodu sklenjena. Gospodarji so odpoved stare pogodbe na znanje vzeli s kontro odpovedjo. In vkljub dejstvu da so imeli od delavcev predloženo novo pogodbo že celi mesec v rokah niso niti koraka storili, da bi bili prišli z nominiranim delavskim odborom radi stipulacije nove pogodbe v dotiko. Ko je pa že pogodba iz leta 1902 s 15. junijem potekla, so isti kakor je razvidno iz zadnje štev. «Rdečega Prapora» poslali delavskemu odboru pismo kjer imenujejo pravomočni gospodarski odbor, ki bi bil pripravljen s delavskim odborom radi sestave nove pogodbe priti v dotiko, ako delavci iz svoje predložene nove pogodbe črtajo 6 najbolj pomembnih točk, katere so že v zadnji štev. «R. Praporja» označene. Ker je na shodu zbrano stavb. delavstvo spoznalo, da bi s črtanjem omenjenih 6 točk, katerih vsebina je za dotično delavstvo največjega pomena svoje itak mizerno stanje le poslabelo je sklenilo vstopiti v boj v svrho dosego svojih pravic. Tuji delavci so takoj odpotovali, pustivši odboru njih naslove. V stavki stoji danes okoli 2500 zidarjev in težakov. Podjetniki, ki so s svojo nezaslišano nemarnostjo in neskončno lahkomiseljnostjo povzročili to stavko, so prilepili lepake sledeče vsebine:

Zidarji in manuali pozor! Ker se čuje, da se govori o deseturnem delu in znižanju plač, smo prisiljeni resnici na ljubo zabeležiti, da gospodarji niso nikdar mislili na to, da bi znižali dnino ali pa povišali delavni čas.

Podpis. Vodstvo konzorcija. Ker pa delavstvo brez sprejete nove pogodbe nemore dela sprejeti, ker je stara pogodba s 15. junijem potekla, nova pogodba se pa ni sprejela, je hotelo delavstvo na ta zavraten napad s drugim lepakom sledeče vsebine odgovoriti:

Sodrugi stavbinski delavci in manovali pozor! Ker je predsedništvo sl. konzorcija stavbinskih podjetnikov in zid. mojstrov izdalo lepake, opozarja delavski odbor vse zidarje in težake (manuale) da ne verujejo vsebini že omenjenih lepakov, ter izjavi:

Da od konzorcija priznani delavski odbor, ki je edino kompetenten ni do danes ne iz gospodarji ne iz konzorcijem stavb. podjetnikov in zid. mojstrov prišel v dotiko.

Iz odgovorov pa ni razvidno, da hoče konzorcij staro pogodbo iz leta 1902. 15. junija priznati, marveč je res, da je konzorcij potem ko je črtal iz nove spomenice več točk izjavil, da je šele potem pripravljen se z delavci pogajati o ostalih točkah, med katerimi je tudi kot prva točka, da ostane pogodba iz leta 1902. 15. junija v veljavi.

Delavski odbor.

In ta lepak nam je slavna policija po cenzuri zabranila. Iz tega je razvidno, da se ista postavlja vedno bolj na stran stavb. podjetnikov. Z lepakom, katerega je policija gospodarjem dovolila, se je naravnost delavski odbor insultiral, češ oni poročajo delavstvu neresnično. In na ta infamen insult odgovoriti je bilo delavstvu po policijskemu ravnatelju g. Busich-u zabranjeno in sicer radi besede «ne verujte». Storili smo potrebne korake, da se bode gosp. Busich-u enostransko postopanje že vendar enkrat prepovedalo. Za vtorek je bila seja konzorcija sklicana, prišlo je 25 gospodov podjetnikov skupaj Predsednik je sejo otvoril ter naznanil, da je zidar Angelj Rioza z dvema tovarišema pri predsedništvu ter zahteval, da se mu da črno na belo, da hoče konzorcij držati staro pogodbo in sicer točke tikajoč se, delavnega časa, dosedanje plače in odstranitve akordnega dela, da on Rioza garantira da bodejo delavci šli jutri na delo. Konzorcij je to obvestilo na znanje vzel in s tem je bila seja zaključena. Rioza je s svojim nekvalificiranim postopanjem v konzorciju naravnost preprečil debato o stavki, ker so gospodarji šli temu človeku na limanice. Za sredo ob 10 uri pa so ti bistri možje — krumirji najeli vrt «Due moreri» pri sv. Jakobu, v svrho posvetovanja, med njimi je tudi osebno korakal prismojeni podjetnik Andrej Stolfa. Ko se je pa delavcem, kateri so v kolonah (nad 1500) mož prikorakali posrečilo vstopiti na vrt, kjer bi se imel vršiti shod krumirjev, je gospodi takoj srce v hlače zletelo. Sodrug Meneghetti je poročal o situaciji v italijanskem in Kopač v slovenskem jeziku. Potem se je pridušal že omenjeni Rioza, na kar je sodr. Spongija razlagal o pomenu in situaciji stavke ter spodbujal navzoče k solidarnosti. Potem je še med vriskom in žvižganjem klical delavce na delo nataši Stolfa, ki se je bahal, da je njegova denarna mošnica polhna. Potem se je shod zaključil. Mislimo, da ni treba še posebej omeniti, da je bila vsa oborožena moč policije pri sv. Jakobu zbrana, ki pa ni imela nikoršnega povoda — da intervenira. Na četrtek se je vršil v Delavskem Domu zopet shod stavkajočih, ki so si iz nova prisegli solidarnost. Govoril je tudi sodr Pittoni V. in sicer proti umešavi policijskega ravnatelja Busich a v delavske zadeve, ter proti prepovedi plakatiranja že omenjenega lepaka.

Sodrugi! Bodite složni, ker le v slogi je moč! Ostanite tesno združeni in zmaga bo Vaša!

Porotno sodišče. Vtorek se je imela vršiti kazenska razprava radi žaljenja časti potom tiska proti Ricardu Camber in Valentinu Colobig na zatožbo Josipa Kopača.

Predsednikom je bil imenovan sodni svet. Pederzolli, votantom pa svetnika prizivnega sadišča Crusiz in Codrig. Obtožbo je imel vzdrževati tožitelj g. Kopač podpiran po odv. dru. Perco. Obramba je pa bila poverjena: za Camberja odv. dr. Coduri, a za Colobig dr. Gasperini.

Predsednik je javil, da tri priče, ki se smatrajo važnim za razpravo, ne morejo priti. Prvi, Ljudevik Kovač, ker se mu ni moglo vročiti poziva; drugi, Josip Zavrtnik, se nahaja že 10 mesecev v Ameriki; a tretji, Etbin Kristan ne more priti na razpravo, ker ima nastopiti neko potovanje po Nemčiji. Javil je tudi, da mu je došlo zdravniško spričevalo, katero trdi, da je tožence R. Camber bolan in da ne more priti na razpravo.

Branitelj dr. Coduri je za tožence Camberja in tudi v imenu svojega kolega dra. Gasparinija zahteval, da se razprava odgodi. Zastopnik tožitelja dr. Perco se je protivil tej zahtevi. Sodišče je pa, po dolgem posvetovanju ukrenilo, da se razprava odgodi do prihodnjega zasedanja porotnega sodišča.

Temu poročilu imamo dodati sledeča fakta:

V nedeljo je bil Camber v Barkovljah še na večer, na dan obravnave je bil v mestu popoldne in proti večeru je stal pred uredništvom „Il Sole“.

Sodišče smejo samo Camberjani, ki so ljubljenci tržaške policije, za norca imeti.

Zakaj ima Camber strah, dokazovati pri sodišču trditve, katere je napisal v listu? Ker se «Il Sole» redi od obrekovanja in častikradenja drugih ljudij.

O kaka, moralna propadlost!

Dne 13. t. m. se je vršil v „Štajerčevi“ gostilni v Ljubljani občni zbor prav. in str. društva. Poročilo, katero je prinesel sodrug Zavadil, se

je vzelo na znanje, kakor se je tudi po poročilu preglednikov podelitev absolutorium staremu odboru sklenilo nakar se je predloženi novi odbor izvolil in sicer: Kurnik Josip, Dobovnik Jaka in Putz Fran, predsednikam; Vilhar Bartel in Juk Podobnikar, zapisnikarjem; Habicht Fran, Zupan Fran in Satter Josip, blagajnikam; Eiletz Ivan in Kregar Ivan, pregledni kom knjig; Sorko Nace in Bresnikar Josip, knjigarničarjema.

V odbor pa so bili še sledeči sodrugi izvoljeni: Vidmar, Furlan, Gnezda, Dostal, Plečko, Kokalj Ivan, Kokalj Josip, Gaiser, Trpin in sodr. Grebies.

Potem je dobil besedo sodrug Kopač iz Trsta, ki je razlagal pomen str. organizacije v splošnem, z ozirom na razmere ki se imajo v Ljubljani vpoštevati, toliko bolj ker uplivajo na razvoj organizacije.

Po končanem govoru se je sodrug predsednik zahvalil za zaupnico in zaključil shod.

Razrodilo. Prejeli smo sledeče: V Imenu Njegovega Veličanstva Cesarja! C. k. deželno sodišče v Trstu, kot sodišče v tiskovnih zadevah, odločivši na zaprošbo c. kr. državnega pravdništva z dne 12. junija 1904. Ss. 85/4 izreka: 1. Vsebina članka «Politični odsevi», uvrščenga v časniku «Delavec Rdeči Prapor» z dne 10. junija 1904 št. v. 24. ima vse objektivne znake hudodeljstvu po § 63 k. z.

2 Potrjuje se uže uvedno zaplenjenje imenovane tiskovine, prepoveduje se daljno razširjanje iste in ukazuje se uničenje nabranih eksemplarov in istih ki imajo se nabrati kakor hitro postane navzoči odlok pravomočen.

Trst, dne 14. junija 1904.

Podpis nečitljiv.

Socialni pregled

Država kot podjetnik. Izdanemu poročilu finančnega ministerstva o tobaku iz leta 1902 posnemamo sledeče zanimive podatke: Leta 1902. je avstrijski državni tobačni dohodek svotico 219 milj. K prinesel. Po odbitvi stroškov je ostalo 135 miljonov K čistega dobička. Pri izdelovanju tobaka je sodelovalo 40.445 oseb, katerih proprečni tedenski zaslužek za moške je iznašal *14 K*, za ženske *10 K 46 vin.* V blaženi *Galiciji za moške 10 K 26 vin. in za delavke 7 K 96 vinarjev!* Slabeje pač ne more nobena država svoje delavce plačevati, kot to Avstrijska država stori... Iz poročila je tudi razvidno da se je prvikrat po dolgih letah dohodek iz tobačnega monopola skrčil, iz tega je pa tudi razvidno, da je visok odstotek ljudi, ki si nemorejo več druzega kot smrdlive cigare privoščiti. Na smodkah, ki stanejo 3 vinarje se je $22^1/_2$ miljonov kron skupilo. Leta 1875. je prišlo na posameznika 2 K 84 vin. izdatkov za tobak, leta 1902. že 3 K 23 vin. Raba cigaret je poskočila od 6 vin. na 2 K 12 vin.; raba tabaka je ostala skoraj nespremenjena, ker je konzum za leto in posameznika od 42 vin., na 16 vin. padel. Iz tega poročila je razvidno da prispevajo nižji sloji največ, k dohodkom katere spravlje država od kadilcev v svojo besago.

Društvene vesti

Društvo primorskih tiskarjev praznuje v nedeljo dne 26. t. m petindvajset letnico svojega obstanka. O poludne bode v gledališču *Politeamo Rossetti* slavnostni govor, zvečer pa veselica pri Bergerju pod gradom.

Začetek veselice ob $^1/_2$7. na večer Pri veselici sodeljujejo mestna godba pod vodstvom kapelnika gosp. *A. Boccolini* in pevsko društvo «Unione Corale Triestina» pod vodstvom pevovodje *Mario Bonora*.

Dvorane bodo plesalcem na razpolago. — Na večer metalni ogenj. — Društva se vabijo da sostvujejo pri tej slavnosti. — Vstopnina prosta.

V nedeljo 19. t. m. se vršil v Trstu občni zbor zadruge pekovskih pomočnikov. Na katerem se je razpravljalo o namestniški naredbi z dne 14. maja t. l. radi nedeljskega in nadomestnega počitka; naredba tržaškega namestništva je štajerski in solnograški prikroj na.

Shodu je predsedoval sodrug Florenini. Po prečitanju razpisa, štajerske in solnograške naredbe, se je otvorila debata v katero so sodrugi Batič Kermolj V., Grubin, Mosetič in Sešek posegli. Po zaključitvi debate, se je sprejel sledeči predlog:

1. Shod odkla nja 21 urni nedeljski počitek v smislu štajerske naredbe, ker je ista popolnoma tržaški namestniški naredbi z dne 28. novembra t. l. podobna.

2. Shod okla nja naredbo (štajersko in solnograško), katera izključuje nadomestni počitek za vse one delavce, ki delajo 9 ur, z motivacijo, da tudi delavci drugih strok ki imajo 9 urni, da še celo osem urni delavnik in delajo še po dnevu in imajo 36 urni nedeljski počitek; medtem ko 90% pekovskih pomočnikov ima nočno delo ob 36-40 stopin (Reomer) vročine.

Shod spominja cs. kr. namestništvo da v smislu čl. V in VII dr. zak. z dne 16. januvarja 1895 da upelje za vsakega pekovskega delavca, ako na nedeljo več kot 3 ure dela, nadomestni počitek, eden prosti dan med tednom. V tem smislu se ima tudi izdana naredba spremeniti. Znani Mermolja predlaga da naj se vajence nad. počitkom izključi. Po debati o tem predlogu se je isti, kot priporočilo sprejel.

Pravovarstvo in strokovno društvo v Trstu železničarji pozor! Radi službenih vzrokov se je za dan 20 t. m. sklicani

OBČNI ZBOR

na dan 27. t. m. za 8 uro zvečer prenesel. Zborovanje se bode vršilo v dvorani Delavskega Doma I. nadstr., s že v zadnji štev. «Rd. Praporja» naznanjenim dnevnim redom.

Sodrugi! Ker je občni zbor velike važnosti, upamo da se ga bodejo vsi društveni člani vdeležili.

Vodstvo.

Sodrugi pozor! Organizacija brivskih pomočnikov za Avstrijo, opozarja, organizovano delavstvo, da deluje na to, da nobeden zaveden delavec ob nedeljah in praznikih po 12. uri popoldne ne obiskuje brivnice.

Strokovna komisija podpira stremljenje brivskih pomočnikov po popolnem nedeljskih počitku, zatoraj se sodrugom svetuje da ob nedeljah in praznikih ne zahajajo v brivnice.

Za strokovno komisijo v Avstriji:

A. Hueber, tajnik.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

„Naši Zapiski" imajo sledečo vsebino: (A. Dermota) *O avtonomiji* in *avtonomistih*. (D. L.): *Pomen in naloga socializma v razvoju človeštva*. (K. S.): *Posojilnice, proletorizacija kmeta, Hartinbergov program*. (Prof. dr. Fr. Drtina): *Vseučeliška ljudska predavanja*. Almanah Slavie 1901.-1903. (poslovil A. Dermota). Med. (E. Š.): «Spolni problem». Pregled. Književnost. Čez plan. (Oton Zupančič).

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**.
Trieste, Tip.-Lit. E. Samba

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Mozi-ja
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolski poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Sodrugi in sodruginje!
Čitajte, razširjajte, naročajte
Naše Zapiske,
Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

Prodajalna klobukov
all'Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravlja starih klobukov.
Najnižje cene

KAVARNA
„UNIONE"
PREJE „TEDESCO"
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače p ceni. Napitnina je izključena.

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI, V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE! Prihajajte v Vašo krčmo!

Leto VII. TRST, dne 1. julija 1904 Št. 27.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.
Posamezne številke velja jo 10 vin.
Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.46 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.20 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi denarji za list je v ulici Roschetto 3. II.

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

KLERIKALNI PLJUNKI!

Vsaki dan lahko čitamo v klerikalnih političnih listih slovenskih, kako klerikalne organizacije vzgajajo slovensko ljudstvo, kako mu nudijo dobre duševne hrane ter ga tem napravijajo sposobnega za eksistenčni boj v življenju.

Vsaki dan čitamo po klerikalnih listih slovenskih, kako postaja naše ljudstvo politično zavedno, gospodarsko močno, kako se hiti organizovati, da brani svoje življenske postojanke proti izsesavanju kapitalizma in kapitalistov, slovenskih in nemških; kako moško in ustrajno zametava dan na dan socialistične in liberalne poduke — veruje le v sebe in svoje prave branitelje duhovnike.

Da pa je ravno nasprotno res, se lahko dokaže z neštetimi vzgledi. Saj klerikalizem in njegova organizacija nima druge naloge, kakor držati ljudi na duhovniški vrvici in klerikalizma stremljenje je samo eno: *Slovensko ljudstvo mora ostati še dalje dobra molzna kravica večnega Rima.*

Klerikalci slovenski sicer vedno kriče, da se mora slovensko ljudstvo narodno in gospodarsko osvoboditi — vsa njihova dejanja pa pokazujejo ravno nekaj nasprotnega.

Duhovniki so, ki silijo v imenu vere «naše dobro ljudstvo», da neprestano zida velike in luksuzozne cerkve ter tako meče miljone v neproduktiven zid.

Duhovniki slovenski so, ki silijo v Rim, ki vidijo samo v razvalinah nekdanje papežke posvetne moči, rešitev Slovencev, v obče.

Duhovniki so, ki prirejajo leto za letom romanja v Rim, Lurd, it.d. z edinim smotram, še poglobiti verski fanatizem, nestrpnost in nezavednost v slovenskem narodu — ob enem v ta namen zapravljajoč tisoče narodnega imetka, in slednjič so zopet duhovniki slovenski, ki vsilujejo našemu izstradanemu gospodarsko propalemu ljudstvu dan na dan svetinjice, škapulirje in drugo brezvredno šaro za drag denar.

Kako pa delujejo klerikalne organizacije? Kar so hotele storiti dobrega, to je propadlo ravno vsled neumevanja stvari i od pristašev klerikalizma i od njegovih voditeljev.

To je program, resničen, žal, program slovenskih klerikalcev na Kranjskem in Koroškem.

Najmanj povoda plavati v skaljeni klerikalni vodi pa imajo Koroški Slovenci. Kdo je bil, ki je na Koroškem razburil javnost proti opravičenim zahtevam slovenskega prebivalstva? To ne gre toliko na rovaš nemških nacionalcev, ki so *eo ipso* nasprotni vsaki opravičeni zahtevi, kakor pa nemških duhovnikov in konservativcev na Koroškem. Rimsko katoliški škof Celovski, Dr Kahn, je bil, ki je dal javno brco slovenskemu prebivalstvu na Koroškem, tisti Kahn, ki mu je *slovenska* **Družba sv. Mohorja** *priskočila z gmotnimi sredstvi na pomoč!*

In vendar vidimo, da Koroški, voditelji naroda še vedno v enomer lišče pod nemški jezuitski klobuk, vidimo, kakšni hlapci *hočejo* biti ti voditelji? Oficijelno so se Koroški Slovenci udeležili zborovanja nemških krščanskih socialistov, ki so narodno *istotako* nestrpni, kakor vsi drugi nemški šovinisti.

Kaka duševna hrana pa izvira iz te hlapčevske politike sloneče na verskem fanatizmu, prav dobro pojasnuje to le:

Celovski *Mir*, edino slovensko glasilo na Koroškem, je prinesel 9. junija t. l. to le poročilo:

Shod slovenskega krščansko socialnega delavskega društva. Dne 4. junija 1904. smo zopet imeli svoj redni shod. Došlo je do 30 delavcev, *drugi so bili zadržani.* Prvi je govoril krojaški pomočnik g. Al. Kržišnik. Tu sledi kratka vsebina njegovega *temeljitega in navdušenega* govora. Še smo Slovenci, bomo li ostali? Povsod nazadujemo na Koroškem. Breg za bregom, grič za gričem se iznaroduje. Pred sto leti je Vrbsko jezero bilo Slovensko, zdaj je že narodna meja. Poreče so židovske, toraj gotovo ne slovenske. Po stoletju bo morda daleč na okrog že ponemčeno. *Tista peklenska moč, s katero nam izvijajo materin jezik so šole in ponemčevanje napreduje s parno silo in hitrostjo,* kakor je danes vse na eletriki in paru. Kar smo prej izgubili v celem stoletju, zgubljamo zdaj tekom 10 let. Posameznik je preslab proti sovražnikovemu navalu! Zato je treba dobre organizacije. Društveno življenje se mora razvijati, da bo postalo mogočno košato drevo, ki bo razt zalo svoje vejice v zadnji kot slovenskega ozemlja. Narodni boj ni fizični boj, *marveč boj duhov.**) In ker je Stvarnik i nam Slovencem podaril zlati dar prostosti, lahko vkljub vsem sovražnim napadom ohranimo in varujemo vero in narodnost, držeč se starega gesla: *Vse za vero, dom, cesarja!* — Mlademu in nadarjenemu govorniku se je navdušeno ploskalo.

Hitro moramo izjaviti, da smo to *klobasarijo dobesedno* prepisali iz *Mira!* Tako se *vzgojuje* po klerikalnih društvih in listih ljudstvo! To pa ni osamljeni slučaj, ne, slovenski klerikalci sistematično goje *sovraštvo do šole in izomike sploh.* Da se prepreči iznarodovanje — lop po šoli! Šole so krive, ljubi narod slovenski! Kadar teh ne bo več, pa bodemo imeli nebesa že na zemlji. To je pravo lopovstvo in brezvestnost! Mesto, da bi skrbeli za šole, jih zahtevali, se kaj učili in česa naučili ah, tega ne potrebujemo na Slovenskem. Združiti se je treba, pa ne zato, da se skupno učimo in z duhom znanja zmagujemo, ampak združite se je treba za to, da v neumnosti poginemo.

Kdor je prebral te cvetke, ki so prepisane iz «Mira» si gotovo, nehote misli, kakšni so tisti ljudje, ki so jih ti «govori» in «govorniki» vzgojili. To je končno vsekakor tista «vzgoja», ki jo vesoljni klerikalizem s svojim papežtvom na čelu izvršuje in potrebuje!

V kolikor pa ti katoliški «zgojitelji» niso neumni, v toliko so pa zlobni. Isto poročilo pravi namreč dalje.

«Drugi govor je govoril kapelan g. I. Dobrovc o zadnji delavski stavki na Javorniku in Savi — *s posebnim ozirom na to, da so delavci s svojo treznostjo s složnim postopanjem dosegli svoj namen!*

Kdor je zasledoval zadnjo gorenjsko stavko, mora priznati, da je ista v *celem obsegu ponesrečila.* Ponesrečila pa je stavka iz dveh razlogov: 1. ker delavci niso bili moderno organizovani, 2. ker so stavko vodili klerikalci. Zadnji imajo javorniško in jeseniško delavsko izredno revščino na svoji vesti. Najprvo so delavce leta in leta begali proti modernim, svetovnim strokovnim organizacijam, potem pa so «vodili» stavko vkljub temu, da so si morali biti na jasnem, da nimajo nobene sposobnosti zato. Če sedaj pride kak duhovnik in stavi drugim delavcem to za vzgled — potem moramo to imenovati brezvestno!

To so klerikalni pljunki v reko razvoja, v tek časa, v stremljenja današnje kapitalistično urejene človeške družbe. Ti pljunki so sicer grdi in umazani, ali svojega namena doseči ne morejo. Tisti pa, ki se jih oprijemlje, postane sam umazan in izgine v te nesnagi.

Šol, šol, svobodnih in modernih šol, Slovenci! S.

*) Narodni boj, seveda ni boj kapitala — po mnenji g. Kržišnika!

Politični odsevi

V TRSTU, 30. junija 1904.

Budimpešta 25. junija. Upravnik soc. dem. glasila «Napszava» Ander Fleischmann je izdal zbirko govorov sodrugov Makso Grossmann, Jakob Wetter in Desider Bokanyi na shodih 30. novembra 1902. Državno pravništvo je obtožilo govornike in izdajateljna radi ščuvanja in razaljenja veličanstva.

Danes se je vršila obravnava pred porotnim sodiščem, katero je sodruga Fleischmana «na eno leto ječe, 1000 «kron kazni, ter še posebej na en dan «zapora in 10 kron denarne globe in iz«gubo vsih državljanski pravic za tri «leta obsodilo». Obsojeni sodrug je vložil proti tej razsodbi ničlostno pritožbo.

Budimpešta 25. *Obtožbe oproščeni ogrski železničarji zopet obtoženi.* Proti včeraj obtožbe oproščenim stavkarskim odbornikom se je tožba radi ščuvanja po časopisju obnovila. Proti 6. odbornikom se je obtožbo kot vtemeljeno sprejelo, medtem ko je senat proti ostalim 7. odbornikom tožbo zavrnil.

Proti tej senatovi razsodbi so zagovorniki vložili priziv. V Klausenburg-u je sodišče obtožbo radi zlorabe uradne moči, ki je bila po državnemu pravdniku proti stavkujočim železničarjem naperjena zavrnilo in vsako nadalnje postopanje proti dotičnim železničarjem vstavilo.

Petrograd 25. junija. Car je ukazal, da se preiskavo o atentatu na generalnega gubernerja Bobrikov petrograškem okrajnem sodišču pod nadzorštvom državnega pravnika tukajšnega apelnega senata poveri. *Edino kompetentna oblast za preiskavo bi bila finska.* Po končani preiskavi si pridržuje vsako nadalnje postopanje car sam.

V Potschachu je 22. t. m. bivši naučni minister in dosedanji predsednik najvišjega sodišča dr. Stremayr umrl.

Hrvaško-ogrska pogodba se je definitivno sklenila. Pogodba ima do l. 1913. veljavo. Na podlagi te nove pogodbe ostane za Hrvaško okoli 5 miljonov kron več dohodkov v deželi kot je bilo to dosedaj.

Češki deželni zbor se je po 2 dnevnem zborovanju radi nemške obstrukcije zaključil in zasedanje odgodilo. Mladočehi pa grozijo da se bodejo radi nemške obstrukcije v Moravskem deželnem zboru maščevali; isto so tudi radi državnega zbora storiti sklenili in sicer obstrukcija ima trajati dokler ne odstopi dr. Körber.

Poslanec *Polony* se je v ogrski državni zbornici jako ostro proti povišanju kraljeve civilne liste izrazil.

*

Sodniška preiskava proti ravnateljem Pomernske banke v Berolinu je dognala, da je višjidvornimojster nemške cesarice več stotisočakov markov od sleparske banke v svrho zidanja raznih cerkvà zato dobil, da je isti naslov: «Dvorna cesaričina banka» pridobil.

*

V Berolinu zborujoči mednarodni ženski kongres, je po več dnevnem zborovanju sklenil za politično in gospodarsko jednakopravnost žena vstopiti.

*

Nemški državni zbor je na 29. novembra t. l. odgoden.

*

Francoska zbornica je izvolila komisijo, katero ima nalogo dognati, jeli res, da se je ministrskem predsedniku Combes, od reda Kartuzianceв 2 miljona frankov ponudilo, da bi njih red smel nadalje v Franciji ostati. Komisija ima najti osebo, katera je omenjeno ponudbo storila.

MILITARIZEM IN KULTURA.

Piše I. K.

(Dalje)

IV.

Sadovi militarizma so veliki in nehumani.

Poglejmo sedaj, kaj rodi današnji militarizem na zunaj in kaj v svoji notranji sestavi!

Ena najbolj brezmiselnih, a tudi najkrvavejših vojn je bila v novejši dobi ona med Nemci in Francozi leta 1870-71. Ta vojna je prinesla silovito gorja nad oba naroda, požrla je velikanske svote denarja, ubila na tisoče mladih ljudi, upostošila je polja in človeška bivališča, ki so bila ustvarjena v znoju in trpljenju človeka. Ta vojna je kakor vsaka druga, ustavila trgovino, pahnila cele dežele v bedo in revščino — vse samo radi gospodarstva-željnosti, nekaterih, vse samo zaradi enega človeka!

Po računih dr. Julija Richarda *) je imela francoska armada v tej vojni sledeče izgube:

Število umrlih zaradi ran . . .	80.000 mož
« « « bolezni, nezgod, samomorov . . .	36.000 «
« « v nemškem jetništvu	20.000 «
Skupaj mrtvih	136.000 mož
Število ranjenih v bitvah, ki pa so ostali živi . .	138.000 mož
« « na marših, pri nezgodah it.d. . . .	11.421 «
Število zbolelih za navadnimi boleznimi, opešanjem, mrazom it.d.	328.000 «
Skupno število ranjenih in zbolelih, ki so ozdravili . . .	477.421 mož

Tako Francozi!

Na nemških strani pa je padlo po *uradnih* številkah generalnega štaba skupaj 43.877 mož. Od teh jih je bilo usmrtenih na bojiščih 17.255, umrlo v ambulancah 26.025. Ranjenih pa je bilo, ki so ostali živi 18.545.

Bivši francoski finančni minister Bodet, torej zanesljiv računar, je izračunil, da je veljala ta vojna Francijo 12.666,487.552 frankov.

To je plačal narod, delavec, kmet in spoh nižji sloji v obliki indirektnih davkov.

O tem, kaj je Nemčijo veljala ta vojna, so različni podatki *Blenek* trdi, da niso znašali stroški niti celih *5 miliard*, *Meitzen* pa pravi, da več nego *8 miliard*.

Od obeh držav je zahtevala samo ta vojne 179.877 do 200.000 mrtvih, skoro 170.000 ranjenih, od katerih je večina ostala za vedno pohabljena in okoli 15 tisoč miljonov frankov denarne izgube.

To so velike, a resnične številke. Te številke pravijo, da je tisti nazor duševno slepih ljudi, ki pravijo, da je vojna koristna, da se pokonča ljudi, če jih je preveč — napačen zakaj dejstva nam neoporečno dokazujejo škodljivost vojne ter militarizma v kapitalistični obliki.

A mnogi izmed ljudstva majejo z rameni rekoč: «kaj to *mene* briga?» Toda počasi prijatelji! Ali ne briga matere če ji ubijejo sina, ali ne briga ženo, če se vrne mož domov nezmožen za delo; ali ne briga očeta če se vrnejo sinovi telesno pohabljeni in duševno ubiti? Ali ne briga delavca, če je produkcija po vojni razbita in on nima dela? Ali ne briga družino očetova brezposelnost? *In ali ne briga to tebe državljan, da denar, ki ga plačuješ v obliki posrednih in neposrednih davkov požira brezplodni militarizem in škodljiva vojna?*

Toda militarizem tudi v mirnih časih nima dobrih plodov. Zato je dokazov več kot dovelj. Vzemimo le en primer izmed mnogih, ki se je dogodil v Avstro-ogrski monarhiji. Poročilo časopisja se glasi:

V pondeljek dne 20. julija 1903. sta šla dva bataljona peškolka št. 12 na vojaško vajo, ki se je vršila med Trebinjem in Bilekom v Hercegovini. Vojaki otvorjeni, kakor v vojnem času, so se «vežbali» po golem krasu, ki se razprostira v tistem kraju. Vročina je pritiskala najhujše, nikjer pa ni bilo najmanjše sence, nikjer kaplje vode. Vročina je naposled dosegla 50 gradov celzija — a vojaki utrujeni do smrti so se «vežbali» dalje. Poveljnik Torök se je odpeljal na vozu domov, njegov namestnik Grünzweig pa je vodil vojake po razbeljenem skalovju dalje, dokler ni polovica vojaštva onemogla ležala na tleh.

Devet vojakov je že med vajo *umrlo*, *šest* pozneje v bolnici in *50 vojakov* je ležalo v bolnici. — Ko so vojaki po «vaji» marširali v Bilek je imela 9 stotnija *5 mož*, 5 stotnija pa le — *enega!* Vsi drugi so na potu omedleli. Vojaška godba je omedlela. En vojak je sredi vaje zblaznel in v svoji besnosti je skočil dvakrat proti poveljniku, potem pa je padel mrtev na tla.

In zakaj vse to «vežbanje»? Poveljnik in častniki so hoteli *avanzirati*. Za korne vaje okrog Trebinja, so hoteli moštvo «izvežbati», zakaj po izvežbanosti vojakov se ceni častnike. Vsak podpolkovnik hoče postati polkovnik, vsak polkovnik general it.d. In zato, da posamezen častnik avanzira trpi prostak. A vedno, kadar so prišle kake pritožbe na dan zoper ta sistem, je vojno ministrstvo zatrjevalo, kako lepo in očetovsko se ravna v armadi z sinovi naroda!

Neki Ogrski meščanski poslanec je označil ta slučaj v ogrski zbornici z besedami:

„To je vandalizem. To ni disciplinarni slučaj, temveč zločin, ki je sramoten za avstro-ogrsko armado. V Bileku se je enostavno morilo. 15 mrličev je žrtev sistema vojaške brutalnosti“.

Da so bile te besede popolnoma na mestu, menda ni treba povdarjati.

V.

Z naraščanjem bogastva v rokah posameznih kapitalistov, narašča tudi število vojakov. Kajti čim večje bogastvo, ki ga je treba braniti, temveč je treba braniteljev. Armade posameznih modernih držav namreč niso nič drugega — da še enkrat ponavljamo — kakor varuh kapitala kapitalistiške družbe. Če pride danes med dvema modernima državama do vojne, ne pomeni to nič drugega, kakor da so interesi kapitalistov enega naroda prišli v nasprotje z interesi drugega naroda odnosno države. Narod, široke, ubožane mase narodov, pa morajo stroške boja, za interese nasprotujočih se kapitalistov, plačati, v denarju in krvi.

Da je to res, se lahko dokaže. Število stalnih vojakov raste neprestano, vsled česar naraščajo tudi davki. V proizvajanju koristnih, dober težko prisluženi denar požira ustanova, ki je čisto neproduktivna.

V polje so lahko postavili vojakov:

	leta 1869.	leta 1899.
Nemčija	1,300.000	5,000.000
Francija	1,350.000	4,360.000
Rusija	1,100.000	4,000.000
Italija	570.000	2,236.000
Avstro-Ogrska . .	750.000	1,900.000
Turčija	320.000	1,500.000
Španija	300.000	800.000
Anglija	324.000	600.000
Švedsko in Norveško	130.000	510.000
Švica	150.000	480.000
Rumunska . . .	33.000	280.000
Belgija	95.000	258.000
Bolgarska	70.000	200.000
Holandija	45.000	185.000
Grško	35.000	180.000
Srbija	25.000	180.000
Portugal	70.000	150.000
Dansko	45.000	91.000
Črna gora . . .	40.000	55.000

Danes so pa te številke že mnogo večje ker neprestano narašča, zahteva po povečanju armad.

Vseh teh sil postaviti v polje pa je nemogoče, ker bi pomanjkavalo živeža in drugih življenskih potrebščin. Ustaviti bi se moralo vsako delo zaradi pomanjkanja delavnih moči in države bi propadle v kratkem; nastopila bi splošna beda. Naravno pa je tudi, da v slučaju vojne zahteva večja armada tudi *več žrtev*. Tajni svétnik dr. Ernest Engels, ravnatelj pruskega statističnega urada podaja v tem oziru zelo zanimive številke. Izračunil je, da so vojne od leta 1850.-1890., torej v 40 letih zahtevalo sledeče žrtve:

	mož	miljonov mark
Krimska vojna . . .	750.000	7.960
Laška vojna l. 1859. .	45.000	1.200
Danska vojna l. 1864.	3.000	140
Severo-amerikanska meščanska vojna l. 1861.-1865. a) severne države	280.000	18.000
b) južne države . .	520.000	9.200
Prusko-avstr. vojna l. 1866	45.000	1.320
Mexikanska vojna .	65.000	800
Bolgarsko-srbska ustaja	25.000	700
Rusko-turska vojna .	250.000	4.500
Južno afrikanska vojna	30.000	35
Afganska vojna . . .	25.000	53
Skupaj	2,253.000	55.908

Seveda niso všteti vsi tisti, ki so bili ranjeni in so ostali za vedno pohabljeni. Te številke so naravnost uničujoče za vse one, ki sanjajo o koristi in dobroti modernega militarizma.

*) Po članku Modráčka koliko ljudi in denarja velja vojska? «Sbornik mladeži» 1903.

Tedenske novice

Stavka stavbinskih delavcev v Trstu. Pretečeni petek se je vršil v gledališču Politeama Rossetti javen zidarski shod, kateri je bil od približno 1500 zidarjev in težakov obiskan.

Sodrug Meneghetti je otvoril shod in je poročal v stanju stavke, kritikoval je nekvalifirano obnašanje, gosp. podjetnikov združenih v konzorciju. Vse zaničevanje pa zasluži postopanje tovarišev «Rioza in companija bela,» ki so se dali za par litrov pive od podjetnika Andreja Stolfa zaslepiti, ter za hrbtom izvoljenega delavskega odbora z neresničnimi vestmi delavce na delo goniti. Spodbuja navzoče stavbinske delavce k solidarnosti, ki je edino sredstvo za dosego stavljenih zahtev.

Sodrug Panek je razlagal celo gibanje stavbinskih delavcev, ter njihove zahteve, ter povdarjal da so gospodarji še za časa obstoječe pogodbe, isto vedno prelomljevali in je trdo prepričan, da je le prelom stare pogodbe po gosp. podjetnikih bil vzrok današnjega gibanja stavb. delavcev.

Ko je še sodrug Kopač v slovenskem jeziku situacijo pojasnil, se je stavkarskem odboru jednoglasno zaupanje votiralo. Nakar je predsednik shod zaključil.

*

Obnašanje podjetnikov v tem gibanju je nezaslišana ošabnost mesto da bi bili novo pogodbo ki so jo mesec dni pred stavko prejeli študirali, ali pa sami novo pogodbo predlagali, so čakali da se bode zgodil kak čudež kateri jih bode iz situacije rešil, v katero so sami radi njih brezbrižnosti zašli. Mesto da bi bili stopili z delavci radi stipulacije nove pogodbe v dotiko, so se izgovarjali da nemorejo dobiti na sejo konzorcija legalno število podjetnikov, za hrbtom izvoljenega in edino

kompetentnega delavskega odbora so pa isti gospodje z stavkolomci barantali. Naslednji torek so strajkajoči sklicali shod v smislu § 2 na vabljene goste. Policija pa ki je pred Delavskim Domom nastavljena kakor za časa izjemnega stanja je bila hitro obveščena. Gospod dr. Pekosch policijski višji komisar je revidiral listke vabljenih gostov in je radi osebnega nepoznanja po sklicatelju vabljenih, shod kot inlegalen izjavil; obenem pa je naznanil da nima nič proti temu, ako se shod javnim proglasi, nakar se je shod nadaljeval. Sklenilo se je da se stavko toliko časa nadaljuje dokler se pogodba ne obnovi.

Razprostrla se je vest da je 1637 delavcev zopet delo sprejelo. Podjetnikom prijazni oficielni listi so to vest tudi potrdili. Ali štetje se je vršilo na tak način, da se je vso delavstvo posameznih stab. zidarjem prištevalo, n. pr. težaki, mizarji, klesarji, krovci in t. d. seveda se je potem v listih trobilo da so zidarji sprejeli delo in da se stavka kot izgubljena svojem koncu približuje. Omeniti moramo tudi da je Riozova kompanija pri Sv. Jakobu sklicala shod, ter na istega samo pripadneže Riozove dopustila. Državnozborski poslanec Mazoran ki je obenem stabv. inžener je prišel na shod da je tam nekaj kvasil o garanciji da se bode stara pogodba nadalje v veljavi obdržala; to jamstvo je tudi nekaj duševnih revčkov ki niso zmožni z lastnimi možgani misliti zaslepilo, da so verujoč Mazoranovim besedam, drugo jutro delo sprejeli.

×

Stavka je končana. Stavbinski delavci zbrani na shodu dne 30/6. v Delavskem Domu, so jednoglasno sledečo resolucijo sprejemejo:

Štrajkujoči delavci zbrani na shodu odklanjajo odgovor stavbinskih podjetnikov in mojstrov, ter z vso energijo zavračajo predlog da bi se njih legalen del. odbor združil v svrho sestave nove pogodbe s odborom «krumirjev» stavkolomcev. Uvažujoč, da je le na shodu 17. maja izvoljeni del. odbor legalen, izjavi vsako bodisi kakor koli pogodbo, katera bi s komitejem «krumirjev» na eni in konzorcijem stavb. podjetnikov na drugi strani sklenila kot **neveljavno.** Oziraje se na dejstvo da je treba v dosego zmage boljše in čvrstejše organizacije, sklene vrste bojevnikov popolniti in ob oportunnem času nedosežene zahteve ponoviti. Govorili so še, sodr. Meneghetti, Kopač in Spongia. Obširnejše poročilo prinesemo v prihodnji številki.

Kaplan Rabusa zopet popravlja:

Slavno uredništvo!

„Rdečega Prapora" — v Trstu.

Sklicujoč se na paragraf 19. tiskovnega zakona zahtevam z ozirom na dopis, objavljen pod naslovom *Znoreli trbovljski kaplan* v 24. številki Vašega lista z dne 10. junija 1904., da sprejmete v zakonitem roku na istem mestu in z istimi črkami nastopni stvarni popravek:

Ni res, da ne pustim ljudij na cesti pri miru; res pa je, da jaz nočem imeti na cesti z nikomur nič opraviti in da vsakogar püščam pri miru. Ni res, da bi bil zadnjič enkrat zbežal, da bi ne bil dobil klofute; res je marveč, da sem se zlepa, prostovoljno umaknil pijani tolpi, ki se je bila vsula okrog mene, ko sem šel mirno svojo pot. Ni res, da v šoli poizvedujem pri otrocih, kaj da delajo njihovi stariši doma; res pa je, da šolske otroke o tem nikdar ne povprašujem.

V Trbovljah, dne 15. junija 1904.

J. Rabusa
kaplan.

Temu popravku imamo dodati: «Res «je, da ne pustite ljudi na cesti v mi«ru, kakor je to iz 24. št. «Rdečega «Prapora» razvidno.

«Da je res, da ste zbežali, da ne bi «dobili klofute, potrdite sami v po«pravku, res je pa tudi da lažete in «zavijate resnico, da vas je pijana tolpa «obkolila, med tem ko sta samo dva «rudarja pred Dimnikarjevo gostilno, «takrat stala ko ste se memo grede «obrnili, ter vprašali kedaj smo sku«paj krave pasli? In ta dva delavca «imenujete Vi pijano tolpo?

«Res je, da vabite dekleta v kapla«nijo ter jim stavite taka uprašanja, «nam pa ni znano o čemur jih še po«dučujete? Konstatujemo samo, da «nikdo izmed Vaših prednikov, ni pu«ščal dekleta v kaplanijo kakor Vi». Obvestimo Vas za sedaj — da se nebodete zatekavali k popravkom, ter zlorabljali § 19. t. zakona, če danes ali jutri «Rdeči Prapor» nekoliko svetlobe v kaplanijo prinese; ker Vaši sosedje nam vedno nosijo poročila.

Gospod kaplan! Ali ni bilo v isti notici tudi in sicer začetkom pisano: «*Znoreli trbovljski kaplan* je v cerkvi «pripovedoval svojim vernikam o ne«kem soc. demokratu, da se je isti v «neki gostilni hvalil, da je njegovo ženo «popolnoma od vere odvrnil. Kmalo «potem pa je ista žena izvršila samo«mor. Zapustivši pismo, v katerim na«znanja žalujočim ostalnim: *Da je njene «smrti edino le njen mož kriv, ker jo je «ob vero spravil.* Ali bi nam znal go«spod kaplanček, tudi ime tistega so«druga in kraj dogodka povedati? In «ako ta črnosuknež nam zahtevano po«vedati nemore — *zaključujemo da je «dotični gospod zopet enkrat prav debelo «neresnico povedal*». Zakaj pa to trditev ne popravljajte, s tem da ne popravljate ste dokazali da je res, da ste v cerkvi Vaše ovčice sto bajko nafarbali. Naravnost se Vas lažnjivcem imenuje, ako ne poveste ime in kraj dogodka. Vi pa vse drugo popravljate samo o zahtevi da poveste ime in kraj dogodka. Vi pa vse drugo popravljate samo o zahtevi da poveste ime trdovratno molčite.

Toraj na dan z imenom, da ne ostanete lažnjivec! Le tako nadalje mladi kaplanček, ljudje so Vas že izpoznali, saj nam zatrjujejo sami, da je vse resnično kar je «Rdeči Prapor» pisal. V Hrastniku ste v šoli nekemu dekletu dejali, da je njen oče ničvrednež, ker čita «Rdeči Prapor». Morda bodete tudi to tajili?

Kaj je pa Vam to mari? Kaj bode tak fantek kakor ste Vi, učili rudarja, kako berilo je njemu potrebno? Rudar, ki mora s svojim trudopolnim delom tudi Vašo besago polniti da živite brez skrbi in napornega dela, naj pride morda Vas vprašati kaj, da naj čita in kako berilo je njemu potrebno? Vstanite v cerkvi in podučujte ljudstvo tam kjer je Vaše mesto in ne vtikajte Vas blagoslovljeni nos v stvari, o katerih razumete toliko kolikor zajec na boben. Vi nimate skrbi, kakor jih ima oče 5. ali več otrok. Kadar ste Vi siti, je po Vašem mnenju vse sito. *Zdaj pa tožite!*

Razmere pri tukajšnem davčnem upravništvu so take, da je škrajni čas, da se v javnosti ž njimi pečamo. Vbogega delavca se leta in leta zasleduje, ako si slučajno po čezurnem delu nekoliko več prisluži, da se mu ta zaslužek v obliki dohodniškega davka zopet odvzame.

Nam so imena sodrugov znana, kateri imajo radi omenjenega davka že leta vse pohištvo zarubljeno in vendar se ne najde nobenega davčnega eksekutarja, da bi o staro šaro že vendar enkrat odnesel.

Naravnost smešno je, da se leta dotične s tem straši, da se jim bode zarubljeno pohištvo odneslo. Medtem, ko so možje na delu se nadleguje njih žene neprestano s eksekutorjem. Da, slavna gospoda kjer ni ničesar, tam se neda tudi ničesar iz zemlje iskopati. Koliko nereda mora pri tem upravništvu biti, nam kaže sledeči slučaj: «F. K. se uradno pozivlja da ima biti 2. maja t. l. doma, ker se mu bode že več let zarubljena kuhinska omara radi neplačenega dohodniškega davka odnesla».

Poziv je datiran 31. maja. Toraj sl. davčno upravništvo opozarja F. K. 31. maja, da mora 5. maja eskutorja doma pričakovati.

To dejstvo se samo komentira!

Praznovanje 25. letnice obstanka tiskarskega društva je prav dobro vspelo. Na nedeljo ob poldne so imeli slavnostni shod v *Politeama Rossetti.* Prostorno gledališče je bilo natlačeno polno. Vsa delavska društva so bila po odbornikih zastopana. Klobučarji in društvo *Fratellanza artigiana* sta bila s svojima društvenima zastavama zastopana, isto tako tudi društvo tiskarjev.

Sodrug Ernest De Rosa je v imenu tiskarskega društva pozdravil navzoče, ter se zahvalil v jako krepkih in jedernatih besedah, za simpatijo, katero je tržaško občinstvo z tako mnogobrojno navzočnostjo pokazalo. Prečital je jako obširno, društveno delovanje v pretečenih 25. letih, ter konečno predstavil zveznega tajnika sodruga Dvoračeka iz Dunaja, kateri je v kratkih besedah prinesel pozdrave od zveze tiskarjev za Avstrijo iz Dunaja. Konečno je še sodrug Fattovich iz Zadra v imenu dalmatinskih sodrugov tiskarjev sporočil pozdrav.

Nato je tiskarski vajenec L. Canetto izrazil v imenu tiskarskih vajencev simpatije, ter društvu k današnjemu dnevu čestital, konečno je predsedništvu izročil krasno izdelani pergament. Na kar se je predsednik zahvalil, ter izrazil željo, da bi mladina posnemala, in nadaljevala zapričeto delo. Marija Fuzzi je v imenu ženskih tiskarskih vslužbenk izročila za društveno zastavo krasen rdeči trak.

Predsednik je na to sporočil o došlih brzojavkah, v katerih so izražene simpatije in solidarnost zunanjih sodrugov kolegov.

Pred shodom je svirala mestna godba.

Po končanem shodu je pevsko društvo «Unione Corale Triestina» s spremstvom mestne godbe zapelo tiskarsko himno. Ob 1. uri popoldne je bil slavnostni shod končan.

Zvečer pa se je vršila krasna vrtna zabava pri Bergerju pod gradom. Ljudstva se je trlo. Tako je na sto in sto došlih gostov moglo zopet oditi, ker ni bilo dobiti prostora. Vsa hvala gre izvrstni mestni godbi, kakor dobro izvežbanem pevskem zboru «Unione Corale Triestina». Pozno v noči so se sodrugi razšli.

Sv. Križ pri Trstu. Organizirani delavci prirede na nedeljo 10 julija 1904. v prostorih g. Busettija v Sv. Križu *Veliko vrtno veselico.* Čisti dobiček je namenjen v zaklad delavske tiskarne. Vspored je zelo obširen; sodelovalo bode «Splošno delavsko pevsko društvo iz Trsta». Svirala bode domača godba. Po končanem koncertu *prične ples,* ki traja do 12. ure ponoči. Vstopnina 30 vin. za osebo. Sodrugi in sodruginje pripravite se, da se veselice v velikem številu udeležite. Drugo nedeljo vsi v sv. Križ!

Socialni pregled

Resultat železničarske loterije. Čisti dobiček loterije, katero je *Železničarski zavarovalni, hranilni in posojilni zavod „Flugrad"* decembra meseca pr. leta priredil, je bil svojim humanitarnim namenom oddan, kakor sledi: *1263* avstrijskih železničarjev vsih kategorij, ki so prišli brez zasebne krivde v revščino; ter *632* podpore potrebnim vdovam in sirotam železničarjem, skupno število *1895*, osebam se je s podporo v skupnem znesku 31.470 kron pomagalo. To je svota čistega dobička železničarske loterije. Da se je posrečilo temu človekoljubnemu podjetju tako lep resultat doseči, se imamo v prvi vrsti zahvaliti dejstvu, da so se za to podjetje vsi razredi današnje družbe zanimali.

DOPISI

V Trbovljah se je dne 26. junija t. l. vršil jako pomemben ljudski shod, katerega se je vdeležilo nad 2000 ljudi.

Dnevni red je bil:

1. Poročilo o izidu volitve delegatov bratske skladnice in povišanje krajevne dnevne plače.
2. Sklepi k prvi točki: Predsednikom sta bila izvoljena sodruga Kogovšek in Sentjurc, zapisnikarjem pa sodruga Rinaldo in Merzel.

Sodrug Mlakar je poročal o izidu volitve. Vkljub temu, da izid volitve ni tako vgodno izpadel, kakor smo upali, je vendar moralična zmaga delavstva velika.

Zanimanje za volitev je vse drugo postalo odkar imamo močno organizacijo. Lepo število udeležnikov današnjega shoda je tej trditvi živa priča.

Ako ravno se je delavstvo odstrani rudniškega vodstva na vse mogoče načine terorizirala smo vendar v 2 revirjih s 18. kandidati prodrli.

Še pred šestimi meseci, ko so se volitve vršile, katere so pa vsled pritožbe ovržene

bile, si nismo pri teh volitvah niti enega izvoljenega kandidata pridobili, akoravno se je razveljavljenja volitev pod nadzorstvom rudniške oblasti vršila.

Ako bi hoteli vse nepravilnosti opisati potrebovali bi posebno izdajo «Rd. Prapora». Naj omenimo, da javnost lahko izsprevidi kako so se nekdaj volitve vršile dokler še tukaj nikakoršne delavske organizacije ni bilo. Gospod Drasch ravnatelj premogokopne družbe v Trbovljah je vsikdar pomagal pravila br. ski. in zakon kršiti, ker je vedno polovico oddanih glasov za sebe kot representant družbe zahteval in s tem paznikom k zmagi pripomogel; dobro vedoč da on nima pri volitvi nicesar opraviti.

Na ta način je leta in leta delavstvo za njih pravice opeharil. Ali danes je Drascheva moč pri volitvah zdrobljena. Pod njegovim upliyom pa so tem hujše nekateri paznikі njih moč zlorabljevali. Terorizirali in sleparili so kar se je dalo in sicer čisto očitno, kakor da bi bilo tako volilno sleparstvo popolnoma zakonito.

Naj navedemo nekaj slučajev: Delavec I. Vulcić je šel v pravem času po volilni listek k paznіku Lubretu, kateri mu istega z izgovorom da jih nima več ni hotel dati, ker je vedel da na bode na njegovo stran volil. Dokazano je pa, da je dan pred volitvijo še listke popolnjene s pazniškimi kandidati, delavcem deli in pretil ako ne bodo njih kandidate volili — bodo nesrečni.

Dalje je paznik Godec popolnjene listke delil; ravno tako Alfacijus Leopold in Bügman dne 16.6. se je v Ostrevirju I. popisane volilne listke, v pisarni volilcem vsilijevalo.

Vsi paznіki so delavce plašili in njim pretilo, da bodejo vsi oni rudarji ki so proti paznikom glasovali v »Šterc« za cement ali pa na kako drugo slabeje mesto premeščeni. Tako je grozil Božič in višji plezalec (Obersteiger) Turnšek na «rampah».

V nekaterih revirjih so si pomogli s tem, da so na dan volitve ob 11. uri delavstvo v trumah na volišče kakor živino na semen prignali.

Pred rovnim vshodom so se paznіki: Prozoglio, Burkle in Godec (slednji je bil pijan da je komaj na nogah stal) postavili v vrsto in od iz rova izhajajočih rudarjev zahtevali da jim pokažejo volilne listke.

Že v jami se je z vsem nasilstvom za paznіško listo delovalo. S takim nasilstvom se je paznikom tudi posrečilo, da so v tem okraju zmagali.

Iz izida volitve je pa tudi razvidno, koliko upliva ima rudniška oblast, nad rudniškim vodstvom.

Delavstvo je zahtevalo, da se isto na dan volitve prosto pusti, seveda je bila ta opravičena zahteva delavstva po rudniškem vodstvu oklonjena.

Za danes omenimo samo še to, da se je od delavstva proti taki volilni nepravilnosti vložil rekurs.

(Dalje prihodnjič).

Društvene vesti

Tržaške delavske zadruge.

Poročilo prodanega blaga:

December	1903.	K	4.633·22
Januvar	1904.	«	6 921·50
Februvar	1904.	«	8 050 83
Marec	1904.	«	11.902 45
April	1904.	«	11.981·12
Maj	1904.	«	11.265·56

V poletnih mesecih je manjša prodajo, kar vsak lahko razume, da se v tem času mnogo zelenjave konsumira in to je vzrok manjše vporabe jedilnih stvari. V hranilni oddelek je bilo vloženih meseca maja 10 638·35 K, ter oddanih 10.773 71 K.

Poročilo nadziralnega odbora:

Pregledavanje knjig dnevne bilance, knjige blagajne je bilo natančno primirjeno z računi in z vsem drugimi prilogami, kakor tudi tedenska kontrola dividendnih mark in zamenjave je dognala, da je upravništvo v popolnem redu. Na 18. junija se je vršila nenapovedana kontrola pri kateri se je konstatiralo v blagajni 984·56 K gotovega denarja, ki odgovarja natančno uknj ženi svoti.

Trst, 18. junija 1904.

G. Mervitz — G. Podgornik — V. Kermoli — M. Mincus.

Razspis službe:

Vodstvo Tržaških delavskih zadrug razspisuje *eno eventualno dve službi prodajalca* s tedensko plačo 23. K.

Društvo plača celotno svoto bolniške blagajne. Vsi nastavljenci imajo pravico do zaklada 5% čistega dobička v enako razdeljenih svotah, kakor jim je zagotovljeno po društvenih pravilih.

V ponudbi se ima označiti dobo prakse v stroki, starost, prešnje službe, znanje jezikov ter vse druge eventualna spričevala, katera se ima vposlati na vodstvo: Tržaških delavskih zadrug. Razspis se zaključi s 15. julijem 1904., službo pa se ima nastopati s 25. avgustom 1904. organizirani peteni, ki so zmožni slovenskega in italijanskega jezika imajo prednost.

Vsakdo, ki bi skušal uplivati direktno ali indirektno s priporočbami za imenovanje bode izključen od konkurza.

✕

Na splošno željo zadružnikov, se bode vodstvo pri sprejemu nastavljencev oziralo v prvi vrsti na interese zadruge same, ter na skupne koristi stoterih družin.

Pri sprejemu nastavljencev se bode vedno oziralo ter dajalo prednost v stroki dobro izvežbanim osebam, ker le tako mora vodstvo upati, da pridobi dobre delavce, s tem se pa tudi prepreči žaljenje drugih strok in prestavljanje delavcev z ene v drugo stroko. Nadalje se opozarja vse zadružničarje, katerih želja je redno in vspešno delovanje naših zavodov, da isti vse pritožbe in želje pismeno s podpisom naznanjujejo. V zadružnih skladiščah so v ta namen nastavljene škatlje za pisma, v katere se ima vložiti pritožbe ter kakoršnekoli želje tikoče se zadruge; vsaka pritožba ali želja zadružnikov pride takoj v razpravo na seji in se gotovo reši v prid splošnosti. Ustanove opazke eni ali druge osebi ne pridejo v poštev, ker se navadno pozabijo in bre dvoma ne koristijo članu in tudi ne društvu.

✕

S prvim septembrom t. l. se odpre tretje skladišče v ulici del Salice št. 4 blizo trga Barriera vecchia.

Vsi člani stanujoči v istem okraju naj poskrbijo pridobiti novih članov, da se bode lahko dan otvoritve se dobrim vspehom pričel, vsak član naj si smatra v dolžnost pridobiti po enega zadružnika čim več se bode število konsumentov povečalo, višji bodejo dividende.

Sodrugi na delo!

Na ponedelek 4. t. m. ob 8 uri zvečer se bode v «Restavraciji» nad postajo sv. Andrej vršil

OBČNI ZBOR

strokovnega in pravovarstvenega društva s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo.
2. Volitev odbora.
3. Eventualnosti.

Sodrugi pridite vsi, da bodete na jasnem, ali je Vaš odbor storil svojo dolžnost, ali ne; važno za vsakega uda mora biti volitev novega odbora. Pridite toraj vsi! Nikdo ne manjkaj!

Odbor.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač.**

Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Zahtevajte pri trgovcih izboljšano Ciril in Metovado kavino in vse druge izdelke iz

Prve jugoslovanske

tovarne za kavarne surogate v Ljubljani.

Prodajalna klobukov
all'Operaio
LEOPOLD HRovat
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
Najnižje cene

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Sodrugi in sodruginje!
Čitajte, razširjajte, naročajte
Naše Zapiske,
Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

KAVARNA
„UNIONE"
PREJE „TEDESCO"
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače po ceni. Napitnina je izključena.

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE. Prihajajte v Vašo krčmo!

Leto VII. TRST, dne 8. julija 1904. Št. 28.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: Kder ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnine prosto. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 6.80 K.; za pol leta 3.74 K.; za četrt leta 1.86 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.20 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3. II.

Tolstojeva sodba o rusko-japonski vojni.

London, 27. junija.

Vsodepolni dogodki v vshodni Aziji se komentirajo od raznih strani najrazličneje. Zgodovinski pisatelji, diplomatje, strategično opisovanje vojaških pisateljev, svetovno gospodarska in socialno-revolucionarna pretehtavanja imperialističnih in socialističnih mislecev, ali nobeden iz med navedenih se nemore primerjati z odločnimi besedami podani v Tolstojevi kritiki, katera se glasi:

«Nekaj nezapopadljivega v grozoti, neodkritosrčnosti in neumnosti nemogočega postaja resnično. Ruski car, tisti človek, ki je ljudstva k mirovni ljubezni spodbujal, je izjavil da se ima Japoncem to storiti, kar so nam oni hoteli, to se pravi: naj se jih pokolje. Nadalje izjavlja da je storil dosti napora, da bi se njemu tako na srcu ležeči mir ohranil. Njegov napor za ohranitev miru je obstal v tem, da je drugih deželo vkradel in jo z vojaštvom zasedel... Učeni možje in učitelji prava se trudijo da prinesejo dokaz, da med ljudskim vabilom na konferenco v Haag-u in sedanjim hujskanjem v vojno ne obstaja nikoršno nasprotje. Časnikarski pisači medsebojno tekmujejo, da bi svojim čitateljem dokazali, da so le Rusi pravični, močni in dobri, medtem ko so vsi Japonci v vsakem oziru hudobni in nezmožni, se postaviti Rusom v sovražno nasprotje, kakor Angleži in Američani.. Cela vrsta takozvanih izobraženih ljudi, kakor so to, profesorji, socialni reformatorji, dijaki, kupci izražajo najnasprotnejša čustva napram Japoncem, Angležem in Američanom in dokumentirajo s tem jasno servilnost napram ruskem carju, za katerega so pripravljeni se žrtvovati. Ta mladi nestanovitni mož, pripoznani voditelj 130,000.000 ljudi, katerega se vedno slepari, je prisiljen sam sebe po zobeh, tolči; zaupanja poln se zahvaljuje demonstrantom in blagoslovi armado, katero on svojo imenuje, katero ropati in moriti pošlje.... Medseboj se obdarujejo s gnjusnimi podobami, v katere ne le samo olikani ne verujejo, ampak tudi priprosti mužik dvomiti pričenja. — Vsi se priklanjajo pred omenjenimi podobami, posamezniki pa obdržavajo napihnjene in sleparske govorance, katerim nikdo več ne veruje. Omamljeni po molitvah, pridigah in svarilnih govorih v procesijah po podobah in časopisju hitijo stotisočeri ljudje pod zastave, z namenom ubijanja ljudi, katere sploh ne poznajo.... In gorje istim ki bi se predrznili ljudstvo o njegovem počenjanju podučiti, izdajalcem bi se jih prištevalo, isti bi od mase na najbrutalnejši način terpinčeni bili, ker ona ne pozna drugega orožja kot brutalno silo.

Kakor, da nebi nikdar Voltaire, Montaigne, Pascal, Svist, Spinaza ali Kant z veliko močjo in naporom opisavali norost in brezplodnost vojne, ali ni Jezus učil o božji in človeški ljubezni? Vspričo stvarij, ki se okoli nas vršijo, se občuti manjšo grozoto pred vojsko, kakor strah vsih strahov — prepričanje o nezmožnosti človeške pameti.

Pamet, ki edino človeka od živali loči, postane nepotrebna; ona ni samo nepotrebna, temveč škodljivi obesek, kakor vajeti pri konju kadar so mu razglave padli in med noge zapledli, ki ga pri hoji ovirajo.

Današnji svet je podoben človeku, ki je zavest da je zgrešil pot in se še vedno bolj od prave poti oddaljuje. Večji postaja dvom, toliko hitreje hiti dalje v upanju, da nekam priti vendar konečno mora. Medtem pa pride trenotek, ko je na jasnem, da pot na katero je zašel pelje do prepada, katerega že tudi uvideva.... Jasno je, če hočemo naše življenje, katero naj privatno kot državno naš blagor vzdržuje, tako nadaljevati kot dosedaj in ako hočemo naš blagor samo z močjo varovati, bodemo prisiljeni neprenehoma nasilna sredstva pomnoževati in državo proti državi ščuvati. Največji del naše produkcije bodemo prisiljeni izdati za oboroževanje in najbolj razviti del ljudstva pa po vojnah uničiti. Posledica pa bode fizični in moralni propad. Odkritosrčen, resen in pameten človek se ne more več s sestavo svetovne države, kakor so to Rimljani, Karol Veliki in Napoleon hoteli, tolažiti. Sestava svetovne države, ali pa svetovne republike je nekaj absurdnega, ker razni narodi se nebi pustili v skupno ednotno državo zvezati.

×

Nesreča na *Petropavlovsk* je grozna. To brez plodno trpljenje in grozne izgube morajo ljudstvo podučiti, kje so vzroki uničevanja ljudi. Nemislim morda Makaroff-a in njegove oficirje — ti so dobro vedli kaj so delali, oni so tudi vzroke njih delovanja poznali — jaz mislim na nesrečne ljudi, ki so zbog verskega švindla, iz vsih krajev Rusije skupaj prihiteli, da se jih je v to grozno nezmiseljno «mašino» natlačilo, brez da je bilo dotičnim mogoče na kake osebne koristi za njih trpljene in požrtovanje misliti. Na tisoče ljudi bode na dalnem vstoku na povelje carja Romanoff in Alex. Kuropatkine svoje življenje izgubilo. Tisoče nesrečnih ruskih delavcev, ki niso sami svoje nesreče krivi in ki od vojne niti najmanjšega dobička nimajo, se jih v interesu špekulantov žrtvuje, kateri Koreji in Kini deželo kradejo. Naše časopisje pove jasno, da se bodejo izgube na morju s zmago na kopnem poravnale. Ono misli, da je glavni faktor naš nebrojni človeški material. To se pravi: Naše ljudstvo naj s svojim življenjem napake vlade popravlja — plača! Ako hočejo lazoče kobilice kako reko prekoračiti se to navadno tako zgodi, da se prve trume potope, da tako most s svojim truplom narede, po katerem ostale reko prekoračijo. Ravno na isti način se hoče z našim ljudstvom ravnati.

×

Ravno sem zadnji rokopis odposlal, ko je došla vest o grozni bitki ob Ialu, Sirovi, servilni sužnji, sužnjev, so zopet na tisoče poštenih, dobrih in pridnih delavcev uničili. In ta pregreha ne vzbuja pri gospodujočih ne razmišljevanje in ne kesanje, ampak obratno se čuje od raznih strani da bodemo še več ljudi potrebovali, da se jih telesno pokvari in njih življenje žrtvuje. Še premalo žalosti je v ruskih in japonskih družinah Zapričeto grozno delo se nadaljuje; rop, nasitstvo, tatvina, uboj in kar je še najhujše: Povžitje Kristovih naukov in navkov Buddha.... Kedaj

---

LISTEK

Knjiga Antona Vogrinec na indeksu

Rimski popje ne trpe, da bi se obstoječo cerkveno upravo kritikovalo. Koroški župnik Anton Vogrinec je izdal knjigo, v kateri je celo vrsto cerkvenih nedostatnosti razkril. Ali rimska cerkvena oblast je postavila knjigo na indeks, to se pravi: Knjiga je prepovedana in noben verni katolik ne sme isto čitati.

Kaj pa je župnik tako groznega v svoji knjigi napisal? Poleg njegove sodbe o celibatu, je posebno to, kar je o današnji družbi in francoski revoluciji napisal — rimske jezuite in škofe iz ravnotežja spravilo. Župnik je jako pametno pisal in sicer: Jeli pravilno, da si mora človek v potu svojega obraza vsakdanji kruh prislužiti in da bi jedel kdor ne dela kruh istega, ki ga je pridelal; *on je parasit*.

Tak parasit si lahko po okoliščinah toliko uživanja dovoli, da je radi njegove pohlepnosti lahko kdo drugi prikrajšan in morda še celo strada. Da tako počenjanje vero, ljubezen do bližnjega užaljuje — je jasno. Gnjusi se mi iti v mesta, kopališča, kjer se toliko smehu sliši.

Trotje, ki ne delajo, ampak samo vživajo. Nam *mašnikom* učiteljem vere, *nemore to vse edno biti!* Ali zamoremo «trditi, da je današnji družabni red od «boga postavljen, da ga bog hoče?» O stremljenju ljudstva po svobodi pravi: Stremljenje narodov po svobodi cerkveni zastopniki ne poznajo. Ljudstvo se je naveličalo *samo za višje razrede delati*, ono tudi zase zemeljsko srečo zahteva. «Tukaj pa so cerkveni zastop«niki le molčali, ali celo ljudstvo to«lažili». Izbruhnila je francoska revolucija. — Ne popisujte grozote te revolucije, ne zgražajte se nad razujzdanostjo in sirovostjo podivjanih tolp, brez da obednem obtožite klerus sokrivstva, *ker se ni upal pravočasno* povzdigniti svarjajoči glas in ker je imel tedanji čas «vzgojo v svojih rokah. — Vzgojil je «kralje in velikaže v državi». Kako je bilo mogoče «da je bilo vkljub pre«težno duhovniške vzgoje dvorno živ«ljenje tako razujzdano» in ljudstvo komaj zaslišavši klic upora, zamoglo postati divje, krvoločno — hienam podobno?

Ne obsojajte samo ljudstvo, obsojajte tudi njegove *vzgojitelje*. Ljudska revščina je upila proti nebu zahtevajoč maščevanje; «ali klerus je bil gluh, on ni «slišal ljudskega upitja; ta brezbrižnost se je tudi nad klerusom srdito maščevala.

Primerno opažuje dalje: «Mi (duhovniki) povdarjamo dostikrat nepremiseljno nedokazane temeljne nazore in brezizjemno zagovarjamo *zasebno last*, ljudstvo pa, ki je revno, čisto naravno, *zaupanje v klerus izgubljava*.

Seveda so že marsikateri duhovniki pozabili izgledov, ki jih je dajal revni mizarjev sin. On nadalje z žalostnim srcem kostatira: Večkrat vidimo v revnih pokrajinah «pošast revščine, ki «gleda raz oken razbitih bajt, duhov«nik pa elegantno oblečen se spretno «izogibljuje luž in kupov gnoja, kakor «bi bil na parketnih tleh». — To je seveda jasna in poštena resnica, katera je za one, ki zastopajo «vero bogatih» grenka in nevarna. Kaj tacega seveda katoliški duhovnik nesme povedati.

Taka resnica se v Rimu na indeks obesi.

bode tega konec? Kedaj se bode ljudstvo uprlo in dejalo: «Vi carji, mikadi, ministri, škofje, duhovniki, generali, časopisci, spekulantje, kdor med vami hoče imeti vojno, naj se sam razpostavi dežju krogel in granat; mi pa nočemo vojne, mi nočemo med sebojno klatnje! Pustite nas pri miru, da zamoremo orati in sejati, da vas postopače krmiti zamoremo!»

Mnogo je ljudstva, ki o tej vojski vse drugače, kakor o isti iz leta 1877. sodi. Kaj tacega kakor sedaj se še nikdar ni dogodilo. Po časopisju se čita o navdušenju, katerega je car, ki hoče ljudstvo za morenje hypnotizirati povsod na svojem potovanju sprejemal. Vresnici pa je svar vsa drugačna. Od vsih strani čujem, o nevolji reservistov, kateri na bojišče odpotujejo. Več reservistov je samomor izvršilo in povsod od kodar so reservisti odpotovali so se srce trgajoče scene porajale.

Današnje dobe boj, ni boj med Rusi in Japonci, tudi ne med belo in žoltavo barvo in tudi ne boj, kateri se ima s bombami, minam in kroglam voditi; ampak boj med počasi se jasneco ljudsko zavednostjo in neumnostjo, bremenom, ki človečanstvo tlači.

Politični odsevi

V TRSTU, 7. julija 1904.

Novim generalnim gubernerjem za Finsko je imenovan generallajtnant knez Obolenski, ki je bil dosedaj prideljen ministerstvu za notranje stvari.

Volitve za štajerski deželni zbor so pred durmi. Vse stranke se pripravljajo za boj. Socialna-demokracija je izdala listo kandidatov kakor sledi:

Za Gradec: *Resel Ivan*, urednik. — Za Okolico: *Pongrac Josip*, uradnik bol. bl. — Za Bruck a/m: *Muhić Vinko*, upravnik. — Za Feldbach: *Steinbauer Ivan*, uradnik bol. blg. — Za Radgono: *Hilari Josip*, str. tajnik. — Za Celje: *Mlakar Ivan*, tajnik zv. rudarjev. — Za Ptuj: *Vidmar Vinko*, uradnik bl. blg.

«*Sodrugi! Delavci!* Le kratek čas nas «še loči do volitve. Stali bodemo zopet «zjedinjenim reakcionarnim našim skup«nim sovragom nasproti. Vsak delavec «in trpin, naj se spominja počenjanja «meščanskih strank v štajerskem deželnem zboru; vsak naj s podvojeno mar«ljivostjo agitira, da bodejo povsod kjer proletarci stanujejo voljeni gori omenjeni «sodrugi, ki so se kot nevstrašeni bojev«niki za ljudski blagor vedno in pov«sod izkazali».

Sodrugi na delo!

Preiskovalna komisija radi nameravanega podkupljevanja uradnih oseb v zadevi Kartuzijancov v Parizu je pozvala nekdanjega prijorjevega služabnika z imenom Rebel, ki je izjavil: Kartuzianci so se poslužili nekega priorja Trapistov, ki je bil na glasu da je prijatelj Loubetov, da on izposluje autorizacijo Kartuzianćem; ponudili so svoto dveh milionov za humanitarne namene. Tudi herzog Orleans je bil baje v to afero zapleten. Denar, ki se je pod naslovom: «*Vrešitev vbogih duš iz vic*» nabral se je kakor Rebel izjavlja za politične namene uporabljal; nadalje pripoveduje, da se je na političnih skrivnih sestankih govorilo, *Loubet je ničla; kabinet Waldek Rousseau je kup umazanega perila, zrelo za pekel.* Priča je mnenja da so kartuzianci hoteli Francijo zapustiti, ali šele ko bodejo dosedanjo vlado kompromitirali. Ta izjava je povzročila ogorčenje. Combes je pa komisijo obvestil, da je človek sumljiv in da se njegovim izpovedbam nemore resnosti pripisati.

MILITARIZEM IN KULTURA.

[Piše *I. K.*

(Konec).

Danes se zahteva od vsakega posameznika kolikor mogoče največ znanja. Boj za obstanek je vsled splošne izobrazbe postal tako krut, da mora država sama skrbeti zato, da so njeni državljani zmožni si pribaviti kolikor mogoče največ pripomočkov in sredstev za življenje. Le izobražen narod in izobražen državljan je zmožen si pridobiti dobrih življenskih pogojev, ter s tem dati tudi državi zdravo in močno podlago. Vendar pa skrbi dandanes država le za militarizem in njegovo povečanje in izroča cele narode in dežele, bedi s tem da pušča ljudstvo v *nevednosti in neznanju.*

Naj govore številke. Na osebo izda država na leto:

	Za vojaštvo	Za ljudsko izobrazbo
	frankov	frankov
Francija	20 —	3·30
Anglija	18·60	3·10
Holandska	17·90	3·20
Prusija	16·20	2·80
Rusija	10·20	0·15
Belgija	6·90	2·30
Avstrija	6·80	1·70
Švica	4·10	4·20

Iz teh številk je razvidno, da so izdatki za ljudsko izobrazbo napram onim za militarizem naravnost minimalni. V tem tiči največji greh današnje «kulture»! Edino mala republika Švica dela izjemo samo ona polaga na izšolano in izobraženo državljanstvo večjo važnost nego na militarizem. Nasprotno pa vidimo, da je pri nas v Avstriji drugače. Edino absolutistična Rusija se briga za šolstvo še manj, vse druge države več izdado za ljudsko izobrazbo. — Tam kjer vlada nevednost in neproduktivni militarizem, pa gospoduje reakcija in uboštvo! To uboštvo ima svojo domovinsko pravico tudi v Avstriji, kjer splošno blagostanje silno pada. Vzrok tiči v slabi upravi države, ki premalo skrbi za napredek in duševno povzdigo državljanov. Število analfabetov v posameznih avstrijskih deželah, pojasnuje vzrok, da hira napredek, blagostanje veda, znanost, umetnost, ter vedno hujša in srditejša beda narašča. Poglejmo in primerjajmo zopet s številkami!

Dežela	Čitanja in pisanja zmožni	nezmožni
Češka	94·2	5·8
Moravska	93·1	6·9
Galicija	31·8	68·2
Ogrska	50·6	49·2
Dalmacija	17·2	82·8
Nižjeavstrijska	93·8	6·2
Zgornjoavstrijska	93·7	6·3
Tirolsko	92·9	7·1
Štajersko	80·0	20·0
Koroško	70·4	29·6
Kranjsko	66·5	33·5
Primorsko	53·0	47·0

Komentar je nepotreben. Mrtve številke so same dovolj glasne. *Naj bi se temu glasu ne posmehovali tudi oni slovenski vse za vero-dom-cesarski patriotje, ki glasujejo tako radi za nove puške in topove in nove vojake* — **čeprav so zastopniki beraškega naroda!**

VI.

Nastane vprašanje: Ali je danes sploh mogoče odstraniti militarizem?

Iz vsega kar smo povedali v predstoječih odstavkih sledi, da je to vprašanje zanikati.

Zakaj?

Povedali smo že, da je današnji militarizem zid okolo kapitala, ki je v rokah posameznikov. Ta kapital je izkoriščevalec ljudstva in proizvajalnih slojev sploh. Brez militarizma pa se ta kapital v sedanji obliki ne more vzdržati.

Tu stopa v ospredje interes dveh narodov: bogatega in revnega! Delavni in neposedujoči sloji se bojujejo proti militarizmu, ki pomeni za nje težko in vedno težje breme. Kapitalisti pa hočejo imeti militarizem, da morejo braniti svojo posest, svoj kapital, ker je militarizem železen oklep sedanje kapitalistične družbe, *brez militarizma tudi kapitalistična družba v današnjem smislu obstati ne more.*

S tem pa, da narašča kapital v rokah posameznikov se manjša tudi število teh «voditeljev človeštva». Vsled tega pada pa tudi zanesljivost te železne straže kapitala, kapitalistične družbe bolj in bolj. Saj se tvori armada večinoma iz družabnih bitij, ki nimajo interesa na bogastvu posameznikov, temveč ravno nasprotno. *V tem pa je že tudi utemeljen propad današnjega militarizma.* Človeška družba postaja vedno praktičneja, vedno bolj se otresava onih ustanov, ki so brezplodna, ki samo vzemajo in nič ne vrnejo. Militarizem pa je taka ustanova in z izvišanje občne človeške kulture in napredka se stara ta ustanova kapitalistiške družbe, ter postaja *nepotreben balast* za človeštvo. Zato se nam vidi militarizem z vsakim dnevom bolj barbarski, bolj reakcionaren in bo končno padel v znamenju družbenega napredka. Njegova odstranitev bo družbena in gospodarska *potreba.*

A ne le za brambo kapitala, kapitalistov je potreben današnji militarizem, temveč tudi za novo pridobivanje bogastva.

Omenili smo že, da je vojna, znak nasprotujočih si interesov kapitalistov enega naroda, napram kapitalistom drugega naroda. Potom vojne pridobiva kapitalist nove trge za svoje čez potrebo izdelano blago in nova polja za vsakovrstne dobičkarije. Vojna donaša kapitalistu bogastvo neposedujočemu narodu pa izgubo in suženjstvo. Kjer kapitalist ne doseže z lepa svojega dobička, ga skuša doseči v obliki «državnih interesov» — potom vojne. Pokritje vojnih stroškov za razne «državne interese» pa plača *narod, ljudstvo in produktivni sloji* — nasprotno pa prejme kapitalist plačilo v obliki novih dobičkov. Ker pa je armada sestavljena večinoma iz takih družabnih bitij (ljudi), ki nimajo interesa se bojevati za dobiček drugih, skuša se ta «interes» vzdržati z *pretirano disciplino med vojaštvom*, ki ima za nasledek slučaje, katerih smo nekdaj navedli v predležečih odstavkih. Vojaki se ne bojujejo iz samega navdušenja za «domovino», temveč bojujejo se ker se *morajo* bojevati. Naš čas pa razvija individualnost in ker je vojna najsilnejša funkcija mas, ki ne pozna prava posameznikov, je klic proti nji vedno večji.

Mir!

To je klic ne le delavnih množic, to je tudi klic napredka človeške družbe. Seveda tu ni upoštevati tisti «mir», ki visi kakor beračeva čunja na bajonetih in ki ga imamo danes, temveč ta mir delavnih slojev, je prav in resnični mir.

Delavni sloji ne žele svetovnega miru zaradi tega, ker je to lepa beseda, ker se to sklada s človeško pametjo in človeškim dostojanstvom, temveč zahtevajo mir zaradi tega, ker imajo *interes* na tem. In ker temelji ta zahteva na interesu večine človeške družbe, je tudi gotovo, da se bo mir dosegel, ki ga ne bodo varovale brezplodne državne armade temveč vsak posamezen ud človeške družbe in ki se bo zanj tudi bojeval, ker se bo bojeval s tem tudi za *svoj interes.*

Iz tega pa tudi jasno sledi, da ideja o razoroženju ne more najti zaslombe med onimi, za katere je današnji militarizem potreben. Ko je ruski samodržec Nikoj II. stavil vladami predlog na razoroženje, je bilo koj v začetku jasno, da stvar ni resna, in res se je končala zadeva tako, da je bilo vse prav močno podobno veliki komediji. Tu pa se je izvršil tudi jasen dokaz, da kapitalisti ne morejo pogrešati militarizma in vojne, da je *vojna in militarizem življenski pogoj kapitalistične družbe!*

Razvoj je večen in nobena ustanova človeške družbe ni stalna; vse je podvrženo razvoju in tudi človek. Ker je razred družbo tvorečih delavnih slojev vedno važnejši, ker postaja neposedujoči razred *edini resnični kulturni faktor*, je tudi gotovo, da bode na srečo celega človeškega rodu vsplaval nad zemljo mir, temeleč na vzajemni ljubezni in bratstvu vseh ljudi. Zgodovina pa bode smatrala dobo človeške družbe z kapitalističnim militarizmom, kot temen in suženski del v življenju človeštva.

Z padcem militarizma naše dobe nastopi nova epoha za človeštvo. **To se zgodi, ko pripade svet socializmu, to je trpečemu delavnemu ljudstvu.**

Tedenske novice

V Trstu je umrl *podžupan tržaškega municipija Edgard Rascovich. Pokojnik je pripadal vladajoči liberalni stranki.*

Štrajk rudarjev v Siveriću v Dalmaciji traja že 3 tedne. Podjetje pripada Avstrijsko-italijanski premogokopni družbi «Monte Promina». Vrli rudarji, ki se bojujejo proti nezaslišanem izkoriščevanju so se do danes popolno pravilno zadrževali in politična oblast v Kninu se je dosedaj napram stavkajočim še precej dostojno obnašala. «Rudniški svetnik revirskega gla«varstva v Zadru gospod Jakša» se je takoj na stran kapitalno močne družbe postavil.

Ko je pa včeraj nekaj sodrugov iz drugih krajev iz stavkajočega revirja odpotovalo, postavila se je žandarmerija v vrsto in spremila iste čez uro hoda do bližnega kolodvora «Drniš», kjer so obkolili kolodvor in sodrug Dorbić Jerko, kateremu se ima glavarstvo zahvaliti, da se je stavka do danes mirnim potom nadaljevala je bil aretovan. To je nasilstvo, ki nemore imeti drugega namena kot tega, da bi se delavstvo dalo provocirati, da bi se našel izgovor za zakonito klanje vbogih rudarjev. Stavkarski odbor je to dejstvo takoj brzojavno ministerskemu predsedniku dr. Körberju naznanil, ter protestiral proti takem nasilstvu.

Iz črnega brloga. *Ljubosomnost v samostanu.* Pretečeni teden se je v mestu Tivoli v Italiji v frančiskanskem samostanu odigral krvavi ljubimski dogodek.

Dva meniha sta se radi nekega dekleta v katerega sta bila oba do ušes zaljubljena sprla; posegla sta vsak po svojem revolverju ter eden na drugega vstrelila. Obadva zaljubljena meniha sta bila ranjena.

Samostansko vodstvo, je hotelo to za samostan, sramotno početjanje prikriti, prišla je pa policija na sled in sedaj ista dogodek preiskuje.

Napetost med kutonosce na je trajala že več mesec. Od samostanskega vodstva se sicer skuša stvar zaviti, češ, dotična sta bila od tretjega kolega, ki je zblaznil napadena in ranjena. V sili je vsak vzrok dober.

*

Zopet eden. 42letni Abé Chambrey, nastavljen v Uršulinskem samostanu v Saint-Louand pri Chinon-u je prišel te dni v Tours, da bi se nekoliko razjasnil in odpočil od trudopolnega dela (?). Ko je v raznih kavarnah nekaj alkoholične tolažbe sprejel, se je podal v nek mestni del, v katerem so lepa dekleta njegovo duševno potlačenost povzdigovale. Kmalo je bil v družni dveh deklet, katere je tudi na dom sprejmil, da se izogne radovednim cestnim zijalom. Ko se je ta blagoslovljeni gospod družne naveličal, je odšel, ž njim pa je tudi zlata ura eni teh dveh dam, izginila.

Na ta način okradena, je celo stvar takoj policiji naznanila, katera je pobožnega tatu aretovala, ko je pri njemu ukradeno damsko uro našla.

Bogaboječe Uršulinke se zgražajo nad svojim ljublenčkom, ker je na taka postranska pota zašel.

Vslužbenci in delavci! Udje bolniške blagajne južne železnice pozor! V kratkem, se bodejo vršile volitve odbora bolniške blagajne južne železnice. Ako ravno se izvoljenim odbornikom po pravilah bolniške blagajne juž. železnice, na upravo blagajne ne pripušča zadostni upliv, je vendar posebne važnosti, da skušamo v odbor izvoliti može, ki so nevstrašeni v zastopstvu članskih pravic, ki bodejo vsako priliko porabili da uvedejo reforme v prilog članov.

Odborovim kandidatom so bili na neštetih članskih shodih vslužbencev in delavcev južne železnice na Dunaju sledeči sodrugi predlagani, ter prosimo tudi iste voliti:

Zugförderung: Odbornikom: Ružička Fran, strojevodjev namestnik na Dunaju. Namestnikom: Meisenbichler Matej, vozni preiskovalec na Dunaju. Delavnica: Odbornikom: Kunst Jaka, mizar v delavnici na Dunaju. Namestnikom: Poček Miha, kolar v delavnici na Dunaju. Promet: (Verkehr) Odbornikom: Scherbaum Robert, sprevodnik-vlakovodja na Dunaju. Zgur Ivan, vlakovodja na Dunaju. Namestnikom: Höpfl Ivan, vlakovodja v Matzlainsdorf-u. Skerjanec Josip, skladiščni mojster v Matzlainsdorf-u. Za vzdržavo proge (Bahnerhaltung). Odbornikom: Kovatsch Tomaž, progni mojster v Matzlainsdorf u. Maschek Anton, rokodelec v Pencing-u. Namestnikom: Lutz Raimond, proguidelavec (Oberbau arb.) na Dunaju. Blaha Adalbert, rokodelec v Pencing-u.

«Ker je pri južni železnici navada, «da vsak službeni oddelek «Zugförde«rung». Promet, Delavnica in Vzdržava «proge (Bahnerhaltung) posebej voli in «sicer samo kandidate dotičnega služ«benega oddelka, se bodejo tudi samo «le oddelka se tikajoče glasovnice iz«dale, zatoraj je tujno potrebno, da «člani bolniške blagajne južne železnice «strogo pazijo da samo one kandidate «kateri so za dotični oddelek predla«gani na glasovnice upišejo. Nedo«pustno je upisati drugega oddelka se «tikajoče kandidate in bi bil vsak tak «glas izgubljen».

Južne železnice uslužbenci! Kolegi in sodrugi! Volite le gori omenjene kandidate, da se izognete glasovnih razcepljenosti. Dotični kandidatje so izkušeni možje, kateri bodejo vsakokrat, kolikor je to v njih moči, z vso energijo zastopali pravice članov bolniške blag. juž. železnice.

Izvrševalni odbor organizovanih železničarjev za Avstrijo.

NB. Vsako uplivanje na volitev, oziroma volilno sleparijo, naj se takoj uredništvu «Eisenbahner» Dunaj V., Schlossg. 22, naznani.

Podružnica «Spod. Šiška» pravovarst. in strok. društva. V petek dne 22 t. m. ob 8 uri zvečer se vrši v gostilni gosp. Vodnika v Spod. Šiški štv. 89 *javen «železničarski shod»*. Poročevalec sodrug Dušek iz Dunaju.

Sodrugi udeležite se mnogobrojno tega shoda! — *Vodstvo.*

DOPISI

Trbovlje, *(nadaljevanje poročila shoda 26. junija t. l.).* Sodrug Mlakar je razlagal kake razmere so bile dosedaj v Trbovljah, kako so pazniki v bratski skladnici neomejeno gospodarili; naravno je toraj da so pri volitvah napenjali vse svoje moči, da bi si to gospodarstvo obdržali. Vsled česar so tudi vsa sredstva, v dosego njih cilja vporabili. Terorizem, nasilstvo, sleparstvo to so bili znaki teh volitev. Da se jim je to posrečilo, so krivi v prvi vrsti nerazsodni in servilni delavci, kateri še danes upajo s klečeplastvom kaj doseči. Mali posestniki, ki hodijo v Trbovlje na delo in ki ne poznajo pomena bratske skladnice v rokah delavstva, so se dali pregovoriti od svojih najhujših nasprotnikov da so nasprotno volili.

Taki delavci, se ne zanimajo za organizacijo in predavanja toliko časa, dokler jim ravnateljstvo ne stopi na noge; kakor hitro se pa to zgodi, najdejo isti takoj zaupnike organizacije. Po pravilah bratske skladnice imajo delavci itak malo pravic, ako je pa ista v rokah nasprotnikov, se še te male pravice skrčijo.

Na zadnji seji bratske skladnice je bilo več prošenj radi podpor članov rešiti. Pazniki so svojim pristašem dovolili 30—70 kron, in še celo pazniškim soprogam, katere so se potem v kopelj odpeljale; revnim rudarjem pa, ki niso imeli denarja da bi bili otrokom za bilno obleko kupili, niso dobili niti vinarja. To se bode tudi za nadalje tako vršilo, ako bodejo delavci nesložni, treba je z združeno močjo se nasilstvu paznikov upreti.

Ker se je pri zadnjih volitvah kakor smo to že omenili na nezaslišan način sleparilo, treba je toraj nabavati material, da se bodejo volitve razveljavile, medtem časom pa bodemo storili vsak svojo dolžnost, popolnili bodemo naše vrste in potem mora tudi zmaga naša biti.

Sramotno pa bi bilo, ako bi dopuščali da bi sleparija in nasilstvo nad resnico in pravico triumfirala. Naša najsvetejša dolžnost je, da vsikdar in povsod branimo naše pravice.

Konečno se je jednoglasno sprejela resolucija, s katero se nalaga sodrugom: Mlakar, Rinaldo, R. Dobršek in I. Romih-u da zberejo gradivo, katero imajo odposlati na rudniško oblast, da se volitve razveljavijo prihodnje pa pod nadzorstvom rudniške oblasti in ne pod nadzorstvom paznikov vrše.

Na shod je pricapljal tudi zloglasni Trbovljski kaplan, ki se je oglasil k besedi. Poročilo o njegovem govoru prinesemo prihodnjič.

Med puljskimi pekovskimi pomočniki vlada veselje. Glavar in vodja krumirjev v zadnjem pekovskem gibanju je zapustil naše mesto in sicer ne prostovoljno, ampak gospod Hildebrand je dejal: Ti si delavce v gibanju izdal, sedaj pa bi tudi mene rad za vrat prijel. Cej Anton, to je isti zloglasni delavec, kateri je za časa gibanje tukajšnjih pekov 19 tujih delavcev seboj prineljal, da so se isti na mesto v gibanju stoječih delavcev, ki so na kateri že dvajset let pri tvrdki Hildebrand služili nastavili. Puljski delavci so počakali došle krumirje, ter dotične skušali pregovoriti da ne vstopijo v delo, ker je tukaj stavka. Cej se je po prsih udaril, ter dejal: Jaz imam kontrakt v žepu in meni ni potreba Vas poslušati.

Nakar je s svojimi krumirji odšel k Hildebrandu, ida je snedel starim delavcem kruh. Zdaj je odšel!

Delavci pa kamorkoli on pride se bodejo spominjali izdajalca delavski interesov.

Pekovski pomočnik.

Skupili so jo. Klerikalci na Slovenskem, ki skušajo povsod zavedno delavstvo razdvojiti so tudi pri ljubljanskih pekovskih pomočnikih svojo srečo poskusili, katera se jim je pa slabo obnesla.

Gostinčarjev fantek je na 23. junija v «Rokodeljski Dom» sklical vstanovni shod črnega pekovskega društva. Zbralo se je kakih 13 klerikalnih podrepnikov, da vstanove omenjeno društvo. Ko pa so pekovski pomočniki o tej nakani izvedli, so si šli to črno gospodo nekoliko bližje ogledati. Ko pa so hoteli v dvorano vstopiti, se jim je vstop zabranil, češ, vi nimate vabil (društvo, ki se članov boji). Nezmenivši se za besede teh kretenov smo vstopili v dvorano.

Ko je mladi Gostinčar prečital pravila, je hotel še nekaj blebetati, ali sodrugi so mu to zabranili in ker niso niti ednega delavca na limanice vjeli, je pekovski pomočnik nek. I. Urbar bil prisiljen zaključiti vstanovni shod, brez da je dosegel svoj namen. Zgodovina klerikalnih blamaž pa, je zopet za eno bogatejša.

Pretečeno nedeljo se je vršil zaupen shod klesarjev iz Gorice in okolice, ki je po govoru sodruga Kopača sprejel sledečo modifikacijo že predložene spomenice:

1. Dnina se razdeli v 3 razrede.
2. Delavni čas ima 9 ur iznašati.
3. Po učenski dobi mora isti se eno leto v delu ostati in sicer iz plačo od 3·20.
4. Na delo se ima samo organizovano delavstvo sprejeti.
5. Tedensko izplačevanje.

Sklenilo se je pri gospodarjih, ki spomenice ne podpišejo v stavko vstopiti.

Popoldne je bil v Gorici zaupen shod železničarjev, na katerem je razlagal sodr. Kopač pomen in potrebo organizacije.

Govorilo je še več sodrugov in potem se je shod zaključil.

Kako se v Ljubljani pod komando postaje-načelnika znanega Guttmanna z vslužbenci postopa, nam kaže sledeči dogodek:

Vlakovodja Pernuš je pripeljal iz Trsta tovorni vlak. Ko je po predpisu oddal dokumente v pisarni, je zahteval uradnik Prek od dotičnega da naj mu «Stundenpas» odpiše.

Ker pa to delo ne pripada vlakovodju, ampak pisaču, ki je zato delo plačan in ker uradnik ni to brzojavno najmanj 2 postaje pred Ljubljano njemu naznanil, je Pernuš brez da je besedico zinil odšel.

Uradnik je, to Gutmanu naznanil, kateri je takoj to pritožnost uporabil, da je zamogel vslužbencu škodovati. Naznanil ga je na vodstvo, na kar je bil Pernuš v Bruck a/m. prestavljen.

Vlakovodja, ki je bil že 32 36 ur na potovanju, ta naj tudi še drugih službo opravlja? Izkoriščanje vslužbencev na južnem kolodvoru v Ljubljani je v najlepšem cvetju.

Kedaj se bodejo poduradniki zdramili in vstopili v vrste organiziranih železničarjev? Združite se! In tako postopanje proti Vam bode izostalo.

Tihi opazovalec.

Društvene vesti

Razvoj avstrijskih strokovnih organizacij l. 1903. Strokovna komisija poroča v svojem glasilu o delovanju strokovnih drustev v l. 1903. To poročilo prinaša res zanimivo podobo neutrudljivega agitatoričnega dela naših sodrugov, katero se ne izražuje samo v neprenehanem članskem naraščaju, temveč tudi finančelno okrepljenje strokovnih organizacij. Opravičena je toraj trditev v poročilu: Avstrijska strokovna organizacija je postavila varno podlago, na kateri se lahko s sigurnostjo nadalje, kakor je bilo to dosedaj mogoče zida. S zadoščenjem bodejo sodrugi to poročilo naznanje vzeli, toliko z večjo radostjo, ker lahko konstatiramo, da je *centralistična organizacija* katera deluje v razrednem boju s potenciranó močjo, vladajoča postala. Upeljavi odpornega sklada z malimi izjemami se nedela več nikakoršnih zaprek. Tako se razvija odporna moč naših strokovnih društev od leta do leta sicer počasi, ali vendar vedno naprej.

Nekaj podatkov in sicer najvažnejših, naj dokaže našo trditev.

Število centralnih društev je v letu 1903 od 47 na 51 poskočilo. Število lokalnih strokovnih društev je od 241

na 192 padlo; ker je napredek centratiracije zahteval preosnovo istih v podružnice centr. društev; število podružnic je toraj od 1397 na 1623 poskočilo. Splošna strokovna društva so se za 13 pomnožila, medtem ko so se delavska izobraževalna društva v številu za 105 zmanjšala. Skupno članško število strokovnih splošnih in delavskih izobraževalnih društev je l. 1903 177.599, kar pomeni proti številu iz leta 1902 pomnožitev za 19·487 članov (15.856 moških in 3631 ženskih) ali pa za 14·41 odstotkov. Značilno je članško naraščanje prilesnih delavcih (66·13 %) pristavbinskih delavcih (65·42 %), pri papirnih, gumi in kemičnih delavcih (49·33 %) steklarski delavci v Tannvald-u (46·53 %) livarji (61·72 %), peki (39·77 %), tabačni delavci (96·04 %), delavke na domu (257 %).

Na Dunaju se nahaja 65 centralnih in lokalnih str. društev in 239 podružnic s 44.504 moških in 3649 ženskih člani, skupaj 48.153 = 31·13 % vsih članov v Avstriji.

Ta močna strokovna organizacija na Dunaju, služi naravno radi že izvedene centralizacije, več kakor nekdaj v zaslombo in pomoč organizacijam na deželi. Z veseljem se lahko konstatira, da je fluktuacija članov skoraj ponehala in da člani postajajo stabilni.

Strokovne organizacije so imele leta 1903 2,942 855 K dohodkov (leta 1902 2,617.184 Kron od vsih organizacij). Vse organizacije in str. društva so imele v petečenem letu 2,392.539 Kr. izdatkov. Izvan tega so izdale proste organizacije strokovni komisiji za stavkajoče 186 500, za masreglovane 39.600 Kr. Za potovalne podpore se je izdalo 104.101, brezposelno podporo 474.968 Kr. (za 114.600 Kr. več nego leta 1902) za bolniško, starostno, ter podporo udovam in sirotam 575.639 Kr., podporo pri nezakrivljenih nesrečah 76.795 Kr. Koncem leta 1902 izkazano premoženje vseh organizacij 3,411 582 Kr. je v poročilnem letu na 3,838.150, toraj za 426.568 Kr., naraslo. Od tega premoženja pripada tiskarjem 2,224.585 Kr., klobučarjem, 280 240 Kr., litografom 223 125 Kron, lesnim delavcem 175.690 Kr., kovinarjem 99.250 Kr., predilcem 66.041 Kr. nastavljancem bolniške blagajne 62.114 Kr., knjigovezom 60 038 Kr., pekom 53 941 Kr., livarjem 41.031 Kr., železničarjem 33.432 Kr., tiskarskim in litografijskim pomočnikom 32.735 Kr., strojarjem 25.459 Kr., krojačem 20.659 Kron.

Poročilo avstrijske strokovne komisije je neobvrglivi dokaz in najlepše spričevalo napredujočega avstrijskega proletariata. Seveda tako ponosno spričevalo kot je bilo nemške strokovne komisije z svojim 1 milion broječim članim nemoremo pri nas pričakovati. Ali kdor ve pod kako težkim razmeram in nevrjetnim šikanam in snajbrutalnejšim preganjanjem, pod pomanjkanjem vsacega prostega gibanja in svobode se je korak za korakom ta lep resultat v Avstriji dosegel, se bode čudil vstrajnosti mas, ki neprenehano deluje na popolnitvi njenih organizacij, na poboljšanju življenskih razmer in stem skupni napredek in kulturo pospešuje.

Zveza transportnih in prometnih vslužbencev za Avstrijo se je te dni na Dunaju vstanovila. Tedenski doneski iznašajo po 30 vin. Zveza daje svojim članom potovalno in brezposelno podporo, slednja iznaša po 8 K. na teden, dalje pravovarstvo, v slučaju smrti pa tudi podporo članovim družinam.

Zvezno glasilo der «Zeitgeist» izhaja vsaki mesec 1 na Dunaju.

Zvezno vodstvo se pa nahaja na Dunaju V-2 Iohannagasse 4.

Na 27. junija se je vršil občni zbor «Pravovarstenega in strokovnega društva» v Trstu. Poročal se sodrug Kopač o pomenu želez. organizacije. V odbor so bili sledeči sodrugi izvoljeni: Končnik Ferdinand predsednikom, njemu namestnikom pa, Miklavec Peter, Galle Anton blagajnikom in njemu namestnikom pa, Lakner Ivan, Končnik Avg. tajnikom in Klinc Fran namestnikom, Domajko Leop. in Verli Ludovik revisorjem. Švab Ivan, Znideršič Fridr. Lapajne, Ivan odbornikom. Obenem se je oklenilo, da se ima vsaki mesec redno z društveni shod in eno predavanje (tako zvani društveni večer) in 2 odborove seji vršiti.

Konečno je še sodrug Končnik navzoče k neumornem delovanju spodbujal, ter zaključil shod.

Tržaški delavci pozor! Na soboto 16. in nedeljo 17. t. m. se bode v Delavskem Domu v Trstu vršilo predavanje.

Poročevalec sodr. *Abditus* iz Ljubljane. Začetek predavanj naznanimo v prohodnji številki. *Odbor.*

Pravovarstveno društvo v Ljubljani pozivlja društvene člane, da oddajo članske knjige blagajniku v svrho kontrole.

VABILO
na veliko vrtno veselico

s petjem godbo in plesom ki se vrši v Sv. Križu na vrtu g. Busetti na nedeljo dne 10 julija 1904 pri kateri sodeluje *Splošno delavsko pevsko društvo* iz Trsta — svirala bode *domača godba sv. Križa* pod vodstvom sodr. *I. Furlan a.*

Vspored:

1. I. Furlan — «Vertnarica» polka — godba.
2. N. N. — «Socialistična koračnica» — zbor z godbo.
3. I. Furlan — «Mednarodna» potpourri — godba.
4. A. Nedved — «Naša zveza» — mešani zbor.
5. I. Furlan — «Tužni proletarjat» — godba.
6. I. Eisenhut — «Krasni spol in ljubav» — moški zbor.
7. I. Furlan — «Dani se» — koračnica godba.
8. N. N. — «Naprej» — moški zbor z godbo.

Začetek ob 3½ uri popol. ples traja do 12 ure ponoči.

Vstopnina 30 vin. za osebo.

V slučaju nevgodnega vremena se vrši veselica na nedeljo pozneje.

Čisti dobiček je namenjen v zaklad delav. tiskarne.

Sodrugi! Vsi v Sv. Križ!

K mnogobrojni udeležbi vabi

Odbor.

Listnica uredništva

Za to številko smo morali več dopisov radi pomanjkanja prostora odložiti. Tudi obljubljeno poročilo o stavbinski stavki je moralo izostati. Prihodnjič gotovo. Pozdrav! Uredništvo.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Kopač.
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Prodajalna klobukov
al'Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
Najnižje cene

Približno 100 delavcev, kamnolamcev in kamnosekov, se takoj v delo sprejme in sicer za kamnoseka dela pri železnici. Za sprejem v delo, se ima pri gosp. **HAUS WILDI-JU,** podjetnik in klesarski mojster *Cava Romana* v Nabrežini oglasiti.

Zahtevajte pri trgovcih izboljšano Ciril in Metovado kavino in vse druge izdelke iz
Prve jugoslovanske
tovarne za kavarne surogate v Ljubljani.

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)
Bogata izbor v tapetorijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Sodrugi in sodruginje!
Čitajte, razširjajte, naročajte
Naše Zapiske,
Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

KAVARNA
„UNIONE"
PREJE „TEDESCO"
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago DELAVEC PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE. Prihajajte v Vašo krčmo!

Leto VII. TRST, dne 15. julija 1904. Št. 29.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: Kdor se ene svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje za celo leto 5.60 K., za pol leta 2.75 K., za četrt leta 1.35 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine prosta. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Kanado: za celo leto 5.60 K., za pol leta 2.75 K., za četrt leta 1.35 K. Za Ameriko: za celo leto 7.25 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi denarji za list je v ulici Boschetto 8. II.

POLITIČNI SIMULANTI!

Če kdo prostavlja čas svojega dela in njegovih uspehov, svojih naporov in svojega napredka je to gotovo upravičeno in tudi lepo!

Če pa kdo proslavlja stvari, ki so izmišljene, ki ne odgovarjajo resnici, je to sleparija, švindel, simulantstvo. V življenju se mnogokrat dogaja, da se kdo dela bolnega, ker vsled tega lahko lenari; tak človek goljufa svojo okolico in ljudje mu pravijo simulant! Da pa so na svetu tudi *politični simulanti*, tega menda ne ve vsakdo. In vendar so.

Nedosežni v politični sleparij so klerikalci slovenski. Kar počno ti ljudje, to imenujemo lahko vrhunec političnega simulantstva!

Zgodovina zadnjih dni nam podaja v tem oziru lepe primere. Poglejmo!

Nedavno so takozvani krščanski socialci praznovali *desetletnico* svojega delovanja. Dejali so, mi praznujemo svoje velike uspehe, ki jih je rodila naša politična gospodarska organizacija. Priredili so toraj na Šmarno goro izlet in tam so praznovali — *kaj?* To je lepo vprašanje!

Kje imamo na Slovenskem kakšno socialno organizacijo? *Ni je!* Gospodarsko? *Ni je!* Kje so vspehi? Mi ne vidimo drugega, kakor dolgo, nepretrgano vrsto blamaž, neizbrisljivih blamaž! Kdo toraj praznuje, kaj praznuje? Gospodje dr. Krek, Gostinčar in Mojškerc so enostavno praznovali desetletnico svojega — *političnega simulantstva!*

Sedaj pa, ko so praznovali svojo desetletnico, pa kriče: Bum, bum! Sedaj pa je treba še *strokovne* organizacije! *Sedaj po desetih letih!* To je značilno! Pojdimo še dalje!

Pretečene dni, so sklicali krščanski socialisti, pravzaprav klerikalci, zakaj *samo* te poznamo pri nas, nekak mladeniški shod na — Brezje. To ni težko. Naš kmetski proletarijat lazi rad po božjih potih in mnogo drži na svetinjice, škapulirje in enako šaro. Vsaka kmetska mamica si rada pri ustih odtrga, samo da gre njen sinček na božjo pot k Mariji pomagaj. Če bi klerikalci priredili tako politično romanje v kako mesto, ali vsaj kak trg, bi ne prišli skupaj v takem obilem številu. Pravijo, da jih je bilo 7000 8000. Nam je to število imponiralo in smo si te ljudi ogledali.

Kakšni so bili ti ljudje? Sama revščina in uboštvo! To so bili ljudje, ki jih rodi naša propala kmetija, sami starčki od 50 let naprej in nekaj poodraslih otrok. Vsakih 10-14 mož je spremljal — žandar v črni suknji. S culico ali «cekarjem» črnega kruha in par klobasami so šli svojo pot... Poljedelski proletarijat, neveden, moralno in gmotno uničen, ki se v velikem svetu ne upošteva več... Smilili so se nam in pomilovali smo te ljudi! Pa kaj so nam povedali, če smo jih vprašali, čemu tavajo po svetu? Dejali so: «E, malo bomo zopet pili!» Več gruč smo videli, ko so kar po cestah pili šnops iz steklenic, ki so jih nosili v «cekarjih».

Če je človek videl vse to sam, potem mu je moralo postati jasno, da so mu politikujoči popi vredni pasjega biča!

Vzeli smo v roke pri ti priliki klerikalne liste slovenske in smo čitali. Naši mladeniči so zavedni, narodni, poznajo pravo krščansko življenje s svojo zavednostjo in inteligenco daleč prekašajo vse — to je *plemstvo* slovenskega naroda! Sedaj pa si v resnici nismo bili na jasnem, ali se ti popje norčujejo iz *vse* slovenske javnosti, ali pa samo iz tistih revežev, ki so jih v politične svrhe gonili po božjih potih.

In to je vrhunec klerikalnega švindla in političnega simulantstva!

Ti ljudje, ki tvorijo danes «zavedne katoliške može in mladeniče» so najslabše plačani, nimajo urejenega delavnika, nimajo nobenega zavarovanja za nezgode, za starost. Ali mislite, da so na Brezjah tem ljudem klerikalci povedali, da naj vse to zahtevajo? Da naj zahtevajo poljedelski delavci 8 urni delavnik, zavarovanje za nezgode, starost? Ne, ampak svetovali so jim naj telegrafično pozdravijo škofe, papeža it.d. Tako so pazdravili ti *slovenski* junaki celovskega in tržaškega škofa, ki sta oba zagrizena *nemška šovinista!* Obetali so jim, da jim bo Marija pomagala, obetali so jim volilno pravico (klerikalci in volilno pravo!), obetali so jim vse mogoče in so jih — molzli. Na tisoče je pri tej priliki izprešala katoliška cerkev iz teh slovenskih revežev!

In te *versko fanatične* trpine propadle slovenske kmetije, so nazvali — plemstvo. Imenovali jih zavedne, sila izobražene; — to je švindel vreden politikujočih duhovnikov, katerim je vsaka javna ali privatna stvar vera in vera vsaka stvar!

Kaj se učimo iz tega? Da klerikalci delajo samo zato tako z ljudstvom, da se rede pri tem in da pokazujejo svojo moč. Delajo pa zato tudi tako, ker je ljudstvo *versko fanatično*, zaostalo in nevedno.

Iz tega sledi, da bodi naloga naprednih elementov ta, da izobrazijo ljudstvo in ga privedejo k studencu *vere v samega sebe!*

Če se to zgodi — in zgoditi se mora! — potem tudi pri nas klerikalni politični simulanti v toliki meri ne bodo več mogoči!

Š.

Politični odsevi

V TRSTU, 14. julija 1904.

Debata o povišanju civilne liste v ogrskem državnem zboru. *Budimpešta, 9. julija.* Poročevalec Kamerer je v imenu finančnega odseka utemeljeval predloge o povišanju civilne liste med burnim protestom posameznih opozicionalnih poslancev. Od predsedništva ni manjkalo ukornih klicev. Ministerski predsednik je izjavil, da si šteje v dolžnost pri obravnavi dotične predloge podati nekaj pojasnil in upa, da se mu bode posrečilo mnenje o povišanju civilne liste, katera naj bi služila samo v povišanje dragocenjenega luksusa ali pa pohotnega življenja po mnenju nekateri odbornikov postaviti na pravičnejše stališče. Stroški članov vladarjevega dvora in kraljeve hišne uprave so se od leta 1870 nekoliko znižali. Neizogibljivi dvorni upravni stroški se sicer niso pomnožili, pač pa je bilo treba plače osobja zvišati, da so bili njih dohotki ednaki državnim uradnikom in to dejstvo je povzročilo, da se je pri dvorni upravi leto za letom pojavljal deficit, za pokritje istega je bilo potrebno obresti gotovih kapitalov, ki pripadajo edino le kralju prispevkom porabiti. Na dalnji vzrok je pa tudi zidanje dvorne palače v Pešti in pomnožitev spremljevalne telesne kraljeve garde. Ogrskih se rabi za Budimpešto, od dveh miljonov 800.000 kron, ostalih 1,200.000 K se pa ima za pokritje gori omenjenega deficita vporabiti. Opozicionalni poslanci so ministerskemu predsedniku z medklica ugovarjali. Poslanec Rakozy, je izjavil, toliko časa dokler nimamo ogrskega dvora, se nima v povišanje niti vinarja dovoliti.

Radi stavke obsojeni železničarji. *Budimpešta, 9. julija.* V procesu proti železničarskim uradnikom postaje Rakosz se je danes proglasila razsodba. Od 15 obtožencev je bilo 12 obtožbe oproščenih, trije pa so bili radi nasilstva vsak na 2 meseca zapora obsojeni. 46 dnevna preiskava se ima v kazen vračunati. Obsojeni so vložili priziv.

Vedno glasneje in trdovratno se vzdržuje po raznih časnikih vest, o zaključbi državnega zbora in razpisu državnozborskih volitev na podlagi novega volilnega reda. Po raznih časnikih posnemamo vest o sklicanju državega zbora, oktroaciji novega opravilnika in novega volilnega reda v svrho ponove kostitucionalnih razmer v državni zbornici. Število državnozborskih mandatov bi se od 425 na 360 znižalo in isti po principu splošne ednake volilne pravice voliti. Taka poročila so pa prepametna, kakor da bi se resničnim smatrala. Težko je biti tega prepričanja, da bi najvišji vladni krogi opustili princip stare uprave, ki je sicer z nesrečo avstrijskim narodom, vendar pa ista vsaki vladi garantira vsprejem vsih njenih želja. Čisto neverjetno je, da bi potem ljudski zastopniki na zahtevo začasni vladi to dovolili, kar danes veleposestniki in razdruženi medsebojno se bojujoči meščanski zastopniki sklepajo. S tem bi se ves dodanašnji vladni sistem prebrnil — na glavo postavil. Neverjetno je pa tudi da bi privilegirani veleposestniki, ako se isti konzervativcem ali pa upravnozvestim prištevajo, v tak ustavni preobrat dovolili. Ne morda zbog tega da bi proti oktruakciji ki je proti postavna bili, potem nebi popraševali če bi dotičnim le dobiček donašalo, ker bi pa oni le svoje privilegije izgubili, bi naravno ves svoj upliv pri dvoru uporabili da bi se tak predlog izjalovil. Potem moramo še sledeče pomisliti. Za oktruacijo ne zadostuje le minister, ki ima močno roko, ampak on mora za tako dejanje tudi potrebni razum imeti. Upanje, da bi v Avstriji našli ministra, ki bi imel take lastnosti, je tako majhno da postane vest o taki novotariji jako dvomljiva.

Z učiteljem ednoko volilno pravico bodejo od sedaj tudi učiteljice imele in to vsled neke tozadevne pritožbe na upravno sodišče. Avstrijci smo tako srečni, da imamo zakone, ki se dajo na razen način tolmačiti. Dosedaj so imeli le učitelji občinsko volilno pravico, medtem ko so bile učiteljice od te pravice izključene. To zadevni zakon pravi, da ima učiteljstvo volilno pravico brez ozira na spol. Upravno sodišče pod predsedništvom grofa Schönborna je izreklo, da imajo tudi učiteljice občinsko volilno pravo, za katero so bile do sedaj opeharjene.

Italijanski kralj zniža civilno listo. Po povelju italj. kralja bode vlada zbornici predlagala znižanje civilne liste za *dva miljona* lir, tudi več vil in vrtov, ki so

bili dosedaj last krone se prepuste državi. Kaka razlika je med italijansko in avstro-ogrska vlada.

Preiskovalna komisija v zadevi Kartuzijancev je svoje delovanje zaključila. Zbornici pa bode predlagala sledeče sklepe: 1. Preiskava ni našla dokaza za trditev poskušenega podkupljenja, kakor se je to 10. junija v zbornici naznanilo. Dolžitev Edgar Combesa v tej zadevi ni dokazana. — 2. «Zbornica obžaluje, da «je ministerski predsednik Combes «lahkomiseljno in brez zadostnih vzro«kov spravil javnost v ogorčenje in si«cer je to v škodo francoskim intere«som, ako se zastopnika iste, pri sve«tovni razstavi v St. Luis-u spoštovanje «in ugled krati». — 3. Zbornica izjavi obžalovanje radi nekaterih nedostatnosti eksekutivne moči pri sodniškem postopanju. Tak zaključek je ojstra graja, katero zbornica gotovo ne bode sprejela.

Francoska zbornica je sprejela zakontki načrt radi 2 letne vojaške službe. Dodatek k vladnemu zakonskem načrtu, da se rezervisti med 1. julijem in 1. oktobrom nesmejo k orožnim vajem poklicevati, se je s 400 glasovom, proti 113 sprejel.

Volitev predsednika v Ameriki. *St. Luis, 7. julija.* Demokratična konvencija je sprejela strankarski program, iz katerega je denarno veljavno uprašanje izobčeno.

*

Zastopniki demokratične konvencije v St. Luisu so s 57 proti 5 glasovom sklenili Paskerjevo kandidaturo za predsedništvo podpirati.

NASLEDNIK FINSKEGA KRVNIKA.

Car barjuška je finskemu narodu, katerega on po poročilah oficielnega in oficioznega časopisja neskončno ljubi mesto umorjenega Bobrikov, kneza Obolenskija gubernatorjem Fincev in sicer z izrečnim ukazom, da ima naslednik zastopati isto smer, kot je to ranjki Bobrikov storil poklical. To se pravi: Ako je Bobrikov finski narod mučil in zatiral naj naslednik to nalogo še bolj temeljito izvršuje. — Knez Obolenski je ruskem narodu dobro poznan. — Ruski proletarijat se še spominja izza časov kmetovskih nemirov v guberniji Charkov. Ko so se izstradani ruski kmetje svojim iskoriščevalcem deželnim plemičem zoper stavili, je bil Obolenski isti trinog, kateri je pustil upornike zvezati in spomočjo kozakov odvesti v zapore, da se jih je potem krvavo pretepalo. Pri tej eksekuciji so morale na klop, tudi žene in nedolžni otroci. Vrhunec njegove predrznosti je dosegel v naredbi, s katero so bili vbogi ruski muziki obsojeni bogatim deželnim plemičem povrniti povzročeno škodo nad 1 miljon rubljev. Ta škoda je bila plemičem baje s tem povzročena — da so isti vstavili delo. In kakor je senatorjev sin v svoji žalosti in srdu pograbil revolver s katerim je usmrtil zatiralca Fincev Bobrikova, isto tako je tudi sin priprostega muzika obrnil v Charkovu morilno orožje proti tedanjemu guberneriu Oboleskiju. Krogla je pa istega samo ranila. Njega je car izvolil, da prepriča Finski narod, da obstoji njegova historična vsoda le v nerazvezljivim združenju s Rusijo. Že Bobrikov je imel to nalogo izvršiti.

Sramotna hinavščina despotizma in prikriti tigrovi krempiji v temu vkazu postajajo očividni. Kako Finci carja ljubijo je razvidno iz dejstva, da je bil grob napadalca Schaumana dan za dnevom s svežimi svetljicami okinčan, dokler to ruski policioti niso zabranili. Ljudski glas vsih razredov — je tajno škodoželjno veselje. *Bobrikov je bil najbolj sovražen človek v finski deželi*, Schaumana se pa danes junakom in deželnim mučenikom priznava.

Poročevalec lista *L. N. N.* piše: V vsih družabnih krogih, kjer sem občeval se je taktnost in Schaumanov značaj hvalilo. Kot spreten in priljubljen družabnik se je leta 1902. nakrat od svojih prijateljev in znancev ločil; užalil in zjezil se je namreč, ker mu je nek kozak s knuto telesne rane prizadel. Več kakor 500 ljudi je bilo brez resultatno aretovanih.

Ako bi s časom prišlo do splošne vstaje Fincev bi se isti gotovo vsi nasprotniki ruske dispotije pridružili.

V Helfingfors, Varšavi in Vilni se računa, da bode ako ne poneha v kratkem Rusko japonska vojna vstaja izbruhnila. V Helfingfors-u je itak že pred leti vsako družabno občevanje ponehalo, ker se vsak olikanec boji spregovoriti le kako nepremiseljno mnenje, katero bi ga kompromitiralo, ter njega s družino vred za vedno nesrečnega storilo.

Mesto pa naredi na tujca utis vojnega tabora. Garnizija šteje 16 000 vojakov, poleg tega se nahaja v pristanišču še 6 učnih ladij, 2 obrežnji oklopnici in 4 torpedovke. Policija je tako pomnožena, da se brez pretiranja vsakih 15 korakov na enega «gorodovoj-a» (policijota) naleti.

Poročevalec opisuje, da je na 380 korakov srečal 16 policiotov in 2 policijska oficirja navstavljenih. In to vse zato, da se razjarjeno ljudstvo pomiri!

Carjevo lastnoročno pismo naslovljeno na adreso novega finskega krvnika pa pravi: «Usmrčenjenje Bobrikov-a je bilo dejanje umobolnega. Finski narod ni bil tega pregrešnega dejanja sodeležen.

Tresoči se avtokrat na ruskem prestolu, ki je svet s komedijo mirovnega carja varal, kaže vedno jasneje svojo pravo obličje. Čuti se močnim samo toliko časa, dokler je siguren da najde zadostno število podložni krvnikov. Z bogom na ustnicah padjarmuje ljudstva, krade njih dežele in pomaga ljudstva in njih prava vduševati.

Tedenske novice

Tržaški slovenski delavci pozor! *V nedeljo dne 17. t. m. ob 6 uri zvečer se bode v Delavskem Domu ulica Boschetto štv. 5. vršilo*

javno predavanje.

Dnevni red:

Colnina z ozirom na novejše smeri v angležki trgovinski politiki.

Predaval bode sodrug **Abditus** *iz Ljubljane.*

S tem otvorimo ciklus predavanj in upamo, da bode slovenska javnost v Trstu taka predavanja podpirala, toliko boli, ker mora vsakemu rojaku biti na tem ležeče, da se narod kateremu, manjkajo prepotrebne šole izobrazi.

Delavci! *sorojaki storite svoje dolžnost, prihitite na to predavanje vsi! — Brez razlike političnega prepričanja. V znanosti je moč!*

Vstopnina stane 10 vinarjev za osebo. Vstopnice se dobijo v uredništvu «Rdečega Praporja» in pri vratarju Delavskega Doma v ulici Boschetto štv. 5.

ODBOR.

Kaj nas uči zadnja stavka zidarjev?

Gibanje stavbinskih delavcev v Trstu datira iz l. 1902. Delavci v tej stroki so bili grozno izkoriščani. 12 13 urni dedelavnik ni bil nič novega; eden gospodar je uvedel 10 urni, drugi je pustil svoje delavce po 11 ur, tretji celo 12 ali 13 ur na dan delati. Delo se je oddajalo takozvanim subpodjetnikom, kateri so delavce naravnost drli. Razmere, v katerih so delavci živeli so bile neznosne. Tržaški stavbinski podjetniki, so iskali italijanske delavce, kateri so nepoznavši tržaške razmere preplavili trg.

Z naraščanjem draginje, je pa naraščala tudi beda in revščina. Nezadovoljnost se je širila in postajala vedno bolj očividna. Gospodarji, mojstri in podjetniki pa se niso ganili, da bi to gibanje, s kako reformo zaslužka, ali zmanjšanja delavnika vstavili. Prišlo je do katastrofe.

Stavbinski delavci so spoznali, da je v solidarnosti moč, ker se je pred njihovimi očmi odigrala stavka Hoydovih kurjačev, katera je končala sicer s krvavimi žrtvami, ali vendar s popolno zmago kurjačev.

Pričeli so zahajati v «Delavski Dom» - organizirali so se. Članski naraščaj je bil tako mnogobrojen, da se ni moglo zadosti knjižic za vedno novo vstopivše naude nabaviti. Društvo je štelo 1800 članov in še vedno novi člani so pristopnali. Izdelala se je spomenica, katera se je začetkom meseca maja 1902. podjetnikom in stavb. mojstrom predložila.

Glavne zahteve so bile: Odstranitev akordnega dela, 9 urni delavni čas in nedeljski počitek, kateri se sme samo iz varstvenih ozirov v nujno potrebnih slučajih kršiti, dnina pa se mora v takih slučajih podvojiti. Prišlo je do stavke, solidarnost stavkajočih je bila enotna. Gospodarji, ki so računali na nestalnost delavcev, so poskušali po svojih kreaturah delavcem dokazati, da se njih zahteve nemorejo uresničiti, ker so oni pogodbe po starem tarifu sklenili in bi diferenca med starim plačilom in novim zahtevam ne samo ves njih dobiček pogoltnila, ampak gospodarji bi prišli na psa. Ali delavce niso krokodilove solze gospodarjev omehčale, ker so bili trdno prepričani, da je to le vadilo na katerega hočejo vjeti delavce, da bi jih z nova zopet v jarem sužnosti opreči zamogli.

Nekateri podjetniki, ki so imeli nujna opravila, so takoj izjavili da odobrijo spomenico v polnem obsegu. Število takih podjetnikov uvidevši, da je železna solidarnost med stavb. delavstvom je vedno bolj in bolj naraščalo. Gospodarji predlagajo razsodišče in delavci so isto sprejeli. 15. junija l. 1902. je bil sklican v gledališče *Politeama Rossetti* javen zidarski shod, na katerem se je zmaga delavcem naznanila. Neizmerno veselje in radost je zavladalo, toliko bolj ker so bile glavne zahteve v polnem obsegu sprejete. Podpisala se je pogodba veljavna za eno leto, to je do 15. junija 1903. Take zmage si stavb. delavci niso predstavljali.

Ko se je pa veselje nekoliko poleglo, so zidarji pozabili na njih obljube, da ostanejo zvesti svoji organizaciji.

Število društvenikov je postajalo vedno manjše, nasilstvo podjetnikov pa vedno večje. Pričela je dobe kršenja pogodbe. Medtem časom so si stavbinski mojstri vstanovili konzorcium.

Nebrojne pritožbe delavstva radi kršenja pogodbe so se naslovljale na konzorcij, ali vse pritožbe so ostale ne rešene. Leta 1903. so predložili delavci novo pogodbo, ali zviti podjetniki so se izgovarjali, da stoji vkljub protestu v stari pogodbi, točka 10 delavnega reda črno na belem zapisano, da se ima odpoved stare pogodbe 6 mesecev gospodarjem poprej naznaniti in to je vzrok, da so zbrani gospodje prešli preko nove pogodbe na dnevni red.

Delavci pa so bili za eno izkušnjo v njih boju bogateji. Da se pokaže, da zna delavstvo svojo dano besedo držati, je odnehalo in se pričelo za prihodnjo leto pripravljati. Kako je točka 10. delavnega reda prišla v pogodbo, o tem delavci še danes niso na jasnem. Ko je pa gibanje ponehalo, so delavci smatrali organizacijo nepotrebnim. Ker pa kršenje pogodbe ni ponehalo, ampak se je tako razširilo, da je celo predsednik Giberti delavstvo po 10 ur na dan iskoriščal; je društveno vodstvo vložilo zopet pritožbe, in sicer eno za drugo, ali vse zamanj.

Delalo se je zopet na akord, plače so se zniževale; pogodba je ostala samo še na papirju, v resnici se pa noben trenotek da se je moralo staro pogodbo, ki v resnici ni več obstala odpovedati, tej odpovedi je sledila tudi contra odpoved od gospodarjev. Sklicalo se je več shodov in povsod se je jednoglasno odpoved pogodbe odobrilo. Izvolil se je odbor, ki je imel nalogo sestaviti novo pogodbo. Ko je pa ta pogodba bila gotova se je sklicalo zopet več zidarskih shodov, na katerih se je nova pogodba zopet jednoglasno sprejela.

Nakar se je 17. maja t. l. nova pogodba konzorciju predložila s opombo, da si naj oni izvolijo odbor, ki ima polno moč so z delavci pogajati, da se stvar prijateljskem potu in ne z bojem reši. Gospodarji pa so trdovratno molčali.

Še zadnji trenotek je bil sklican shod na katerem se je našim čitateljem

znana resolucija, kjer se gospodarje še enkrat opominja, da stopijo takoj s delavci v dotiko, da se prepreči boj, ki bi bil na obeh straneh izgube poln. Ob enem se je gospodarje tudi opomnilo, da delavstvo v soboto ob 4 uri pop. definitiven odgovor pričakuje. Stavbinski delavci so pričakovali, na shodu zbrani odgovor, kateri je tudi dospel, ali v formi, katera razburi najbolj hladnokrvnega človeka. Gospodarji se zahtevali, naj se iz spomenice najbolj važnih 6 točk črta in potem še-le so pripravljeni o ostalih točkah se z delavci radi stipulacije nove pogodbe pogajati. Med ostalimi točkami je bila tudi 1. točka, da ostane delavni čas, odstranitev akordnega dela tudi nadalje v veljavi. O tej točki bi se moral odbor naravno s gospodarji še-le pogajati.

Odgovor je bil od 20 stavb. mojstrov podpisan, toraj ni bil oficielno od konzorcija, ampak le od posameznikov, kateri nemorejo nikakoršne garancije, prevzeti, da se bode ostalih 80 mojstrov in podjetnikov sklepu 20 tih podvrglo.

Ker pa je konzorcij želel da se vsakemu podjetniku novo pogodbo dostavi, se je tudi to storilo. Živi protest pa je zavzel po prostornih dvoranah I in II nadstropja Delavskega Doma, ko se je ta odgovor prečital, na kar se je proti enemu glasu sklenilo v pondelek v jutro vstopiti v stavko. Na shodu je bilo nad 2000 zidarjev. V pondelek se je štrajk pričel. Od gospodarjev najete kreature à la Stolfa Andrej, Rioza in companija so pričeli judeževo delo. Žrli so, in pili na stroške podjetnikov, ter delili srebrne kronice, sklicevali so tajne sestanke in t.d. Zidar Rioza je še poleg drugih izmišljenih dejanj šel v uredništvo «Il Piccolo», kjer je hotel da mu naznanijo nek shod, ter ob enem jokal in stokal da socialisti s posredovalnico nameravajo vboge italijanske podanike pregnati i več drugih. Ali pri «Piccolu» ta bajka ni našla iste zaslombe kakor je on mislil.

Pri sv. Jakobu sklicani shod je zboroval v znamenji policijskega varstva. Ko pa so naši sodr. prišli do besede so krumirjem povedali to, kar jim je šlo in temu dejstvu, da se je od predsedništva vedno hladno kri priporočalo se ima Rioza in kompanija judežev zahvaliti da so danes še med živimi, razjarjeno delavstvo bi jih linčevalo. Sklenilo se je sklicati v *Politeama Rossetti* javen zidarski shod, na katerem se o nadalnjem postopanju sklepa. Tudi gospodje niso mirovali.

Izdali so lepake z vsebino:

Da oni niso nikdar imeli intencije znižati dnino, ali še celo povišati delavni čas. Sedaj je pričela pravcata zahrbtna vojska, Stolfa z njegovim generalnim stabom, je pričel plačevati za pijačo in nakrat je zbral tolpo pijanih «zidarjev» po imenu; v svojo vojno je pa tudi sprejemal čevljarje, krojače, fakine vidilo se je tudi da so se počeli kakor hijene zbirati okoli zastave krumirjev, vsi oni ki so bili radi neredosti in nepoštenega vedenja iz Delavskega Doma izbacnjeni, zloglasni elementi, ki so smatrali socialno-demakracijo, kot zaščitnico njih egoističnih (sebičnih) namenov à la Castro, Currazza in več drugih. Stolfa pa je imenoval odbor štirih zidarjev oziroma manuvlov, ki se ima gospodarjem pokloniti. S Riozom na čelu je odbor v konzorcij odkorakal in ponudil gospodarjem spravo pod pogojem, da je le odbor krumirjev kompetenten sklepati pogoje v imenu delavcev.

Shod v Politeamu, na katerem je bilo kakih 1500 zidarjev navzočih je izrazil delavskemu odboru za njegovo možato postopanje polno zaupanje in sklenilo se je po govorih sodrugov Meneghetti, Paneck in Kopač enoglasno nadaljevanje stavke.

Krumirji pa so sklicali pri sv. Jakobu z nova shod, na katerega so samo njih kreature vstopiti pustili. Bilo jih je kakih 150 delavcev navzočih, med njimi tudi kakih 50 poštenih delavcev, ki so proti tej infamnosti, katere so samo še izsiljevalci okrog Camberja sposobni protestirali. Ali sedaj se je nekaj nezaslišanega zgodilo. Gospodarji so si naročili Mazorana stavb. podjetnika, ki je ob enem državno zborski poslanec, da jih reši iz situacije.

In Mazorana, ki je zagrižen italijan, ker je šlo za njegov oseben dobiček je zastavljeval njegovo častno besedo, da bodo slov. delavci dobili vse to, kar so že imeli in še nekaj drugih poboljškov. Naši sodrugi so se javili za besedo, katera se je njim enostavno zabranila; posrečilo se je pa vendar nekaterim povedati svoje mnenje ter označiti krumirje kakor so zaslužili, k glasovanju sploh ni prišlo, shod se je zaključil brez resultata.

Dalje prihodnjič.

Dva Marijina otroka! V Babnem polju imajo pri ljubljanskem škofu tako priljubljene Marijine bratovščine za mladeniče in dekleta. Kdo bi si mislil, da znajo tudi ti devičarji in devičarice biti — klerikalne! Dogodbica je sicer grda, ali povedali jo bomo. V Babnem polju je bil nek mežnar, seveda devičar!

Ta je v *cerkvi v zadnji klopi* neki devici iz Marijine družbe večkrat izkazoval *defansko ljubezen* ali krajše: V cerkvi sta ta dva katoliška junaka svinjarila! Cerkev je sedaj kot oskrunjena zaprta! Ker se je za te svinjarije zvedelo; ta mežnar in njegova «devica» niti na Brezje nista mogla. Pa pravijo «brezverci», da Marijine družbe ne izgojujejo. Še kako!

Iz črnega brloga. *Nadškof Kohn je pensioniran* in sicer s svotico letne upokojine od 50.000 Kron. Sam papež mu je to penzijo predpisal, ker je škof baje 120.000 na leto zasteval. Ta pobožni samec, ki je za časa njegovega službovanja delavce od *20-35 novčičev na dan plačeval*, je za sebe *120.000 Kron* na leto zahteval. Sedaj mu seveda nebode druzega priostajalo, kakor da to po papežu določeno letno svotico spravi. Seveda bodejo klerikalci na vse grlo upili — to neizmerno visoko svoto razdeljuje pobožni mož za blagodarne namene — kdor to ne veruje ta je brezverec.

V Trbovljah je počelo zopet gibanje med rudarji. Vzrok tega gibanja je baje nečloveško ravnanje paznikov z rudarji. V nedeljo popoldne je bil rudarski shod na katerem se je poročalo o razpravi rudarske konference. Poročilo objavimo kasneje. Sklenilo se je v 24. urah stopiti v stavko, ako se po nedolžnem izdela odpuščeni delavec ne sprejme nazaj v delo. Po shodu je razburjeno delavstvo ravnatelju Drašu demonstracijo priredilo. Nad 2000 delavcev in delavk se je te impozantne demonstracije vdeležilo.

Odpuščeni delegat Romih se zopet v delo sprejme. Paznik Šentjurc je odstavljen.

Draš za sedaj še v službi ostane.

To je resultat gibanja. Posredovala je politična in rudniška oblast.

Časi kjer se Vas je uklenjene gonilo v Celje in potem po šub so definitivno minuli. Glavarja Grill-a ni več. Rudokopno vodstvo pa bode moralo izpoznati, da ima sedaj z organizirano maso računati in ne več z avtoriteto pijanih paznikov, ki delajo ostalim le sramoto. Gosp. Draš-u pa svetujemo da bode v prihodnje delavske zastopnike drugače spoštoval, kot je bilo to dosedaj navada in da ne pozabi na pogodbo radi najmanjšega zaslužka 2·10 vin. Kontrolirajte zaslužek meseca junija in popravite to, kar so Vaši ponižni hlapci zgrešili. Na svidenje toraj gospod Draš!

Rdeča straža.

Socialni pregled

Drugi zbor avstrijskih bolnišnih blaganj na Dunaju, je sprejel resolucijo v kateri so označene temeljne zahteve tikajoče se popolnitve delavskega zavarovanja zakonitim potom:

«Zakonita preskrba vsih ljudi, kateri dobivajo za njih delo mezdno odškodnino, ali pa mesečno plačo (delavci, uradniki, posli v industriji in obrtniji, v rudnikih, na deželi in gojzdarstvu, kupčiji in v prometu, v hišni industriji v prostih in v javnih poklicih, kakor tudi za male obrtnike in male kmete, razširjatev bolniškegu in nezgodnega zavarovanja za starost in invaliditeto, ter odstranitev vseh izjem zavarovalne dolžnosti. Prosta volitev zdravnikov se je z ozirom na neugodne iskušnje v Nemčiji in tudi v Avstriji odklonila. To zadevna resolucija se je tako modificirala, da se zahteva podržavljenje zdravniškega poklica v splošnem, posebno pa z ozirom na delavsko zavarovanje. Ravno isto se je tudi radi lekarniškega posla sprejelo; nadalje se zahteva: Brezplačno preskrbo in ravnanje v vsih javnih zdravniških in porodnih zavodih. Bolnišnim blagajnam in zvezam se ima več upliva na bolniške zavode, kakor je to dosedaj bilo pripuščati. Bolniške blagajne večjih teritorij se ima v zveze združiti, katere imajo nositi stroške stalne invaliditete, nezgodnega in starostnega zavarovanja ter preskrbe vdov in sirot. Zveze pa se imajo naslanjati na državni zavarovalni urad. Najvažnejša naloga teh zavarovalnih zavodov se ima smatrati preprečenje nezgod in bolezni. Radi tega se ima omenjenim zavodom pravica nadzorovanja zavarovanih zavodov podeliti.

Značilno za gosp. pl. Wittek-a je dejstvo, da je nek sodrug v bolnišni blagajni državne železnice zahteval, da se odpošle k drugem zborovanju bolnišnih blagajn delegata, na kar je železničarski minister to zahtevo zavrnil in sicer z motivacijo, da se je prvi zbor bolniških blaganj, leta 1906. proti obrtnim blagajnam izrekel.

Na zadnje se je še mnogo važnih sklepov sprejelo. Najprvo je bila resolucija dr. Sternberg sprejeta, ki se glasi: «Bolniške blagajne imajo posebno na obrtne bolezni paziti, statistika pa se ima tako sestaviti, da je razvidno koliko takih bolezni na posamezne podjetja prihaja.

Vstanova, organizacije, katera ima nalogo biti vedno na eni strani z bolniškimi blagajnami, na drugi strani pa s obrtnim nadzornikom in obrtno oblastjo v dotiki; se priporoča. Nadalje je poročal sodr. I. Brod o delavskem zavarovanju in stanovanjskem vprašanju. Resolucija, ki se glasi: Za bolniške blagajne pomeni stanovanjska revščina in njena posledica nalezljiva bolezen, stalno obremenjen; ter dostikrat bolniške blagajne iz finančnega ravnotežja spravi.

V stanovanjih v katerih je slaba nasvetljava doma, kjer ni dovelj zraku in kjer so delavci v mokrih stanovanjih natlačeni, je nevarnost bolezni veliko večja, kot v stanovanjih, v katerih je dosti svetljobe in zraku. Največji del udov bol. blaganj je pa prisiljen bivati v stanovanjih, ki ne odgovarjajo higeničnim predpisom. Drugi zbor bol. blaganj priporoča bol. blagajnam, da vsako iniciativo podpirajo, katera bi zamogla stanovanjsko mizerijo omejiti v svrho povzdige ljudskega zdravja. Kot pripravna sredstva za odstranitev mizernih stanovanj se priporočajo: Periodično preiskavanje stanovanjskih razmer; vstanovitev mestnih stanovajskih uradov; mestna kontrola stanovanj po sanitetnih uradnikih; upeljavo mestnega stavbinskega reda, kateri ima nalog razširjanje najemniških kasarn omejiti. Zidanje hiš za stanovanje na mestnem stavbnem polju.

John D. Rockefeller petrolejski spekulant ima letnih dohodkov *8,600.000* dolarjev, to je *42,215.000 K*. Ako dnevno samo 8 ur sp., potem mora v ostalem času 6304 K vsako uro izdati, ako hoče svoj denar potrošiti. Zagovorniki današnje družbe skušajo delavcem dokazevati, da morajo vbogi kapitalisti svoje dohodke si sami prislužiti. Ali se more morda ta bogataž z 10.000 delavskimi močmi miriti? Ali ima morda toliko duševnih moči, da se zamore s svojem 2000 3000 profesorjev miriti? Približno tako zalogo telesnih in duševnih moči bi moral imeti, ako bi to njegovo premoženje s *lastnim* delom si hotel pridobiti. Telesne in duševne delavske moči v današnji družbi, ni kapitalistu potrebno posedovati, da si zamore zakladov nabrati. On plača mizerno mezdo in požre plod dela in tako počenjanje se imenuje *božji svetovni red*. Zbog tolike neumnosti, naj bi človek ostal mirne krvi.

DOPISI

Izseljevanje avstrijskih rudarjev v Nemčijo je postalo epedemično. Teden za tednom, mesec za mesecem se neštete trume rudarjev iz vsih krajev Avstrije v Nemčijo preseljujejo, ker si upajo v tujini svoje mizerno stanje izboljšati, vsled česar pa v Nemčiji mezde vedno bolj in bolj padajo, ker je delavski trg prenapolnjen.

Pa nesamo nemški premogokopni baroni si kujejo iz tega dejstva kapital, ampak tudi avstrijski podjetniki skušajo rudarjem mezdo zniževati. Kakor nam to jasno dokazujejo mnogobrojne pritožbe trbovljski rudarjev. V nemčiji mora rudar toliko davka plačevati, da mu se toliko ne odstane, da bi se zamogel enkrat na dan pošteno najesti. Plačujemo osebni davek od 40—70 markov na leto; v bolnišno blagajno; za starostno preskrbo v invalidsko blagajno. V penzijsko blagajno plačujemo letno 43 markov.

Danes nas je Avstrijcev tukaj najmanj 40.000 in vsi plačujemo v penzijsko blagajno. Pravic pa nimamo tukaj nobenih, v slučaju brezposelnosti nas preganjajo kakor nemo živino iz enega kraja v drugega, dokler nas konečno v domovino odpravijo. Sedaj so pa pošle vse naše pravice. Med Italijo in Francijo obstoji že več let skupni penzijski sklad, kaj nebi bilo isto tudi med Nemčijo in Avstrijo mogoče?

Avstrija, kateri plačujemo krvni davek in ki moramo v domovino na svoje stroške dohajati k orožnim vajam, se ne briga za delavca v tujini.

Medtem ko so italijanski in drugi tuji delavci v Avstriji davka prosti, se za nas nikdo ne zmeni, imamo li sredstva ali ne, plačaj ali pa «per šub» v domovino.

Zdaj naj nam pa še kdo pripoveduje o ljubezni do domovine!

Avstrijski rudar na Pruskem.

Iz goriške postaje. Dolgo časa smo potrpežljivo prenašali trpljenje — sužensko življenje. Delali smo skoraj neprenehano, zaupali smo v božjo pomoč, ter vsaki ukaz, ki je prišel od kakega predpostavljenega na tančno ispolnjevati. Draginja je postajala vedno višja, naše plače pa so vedno iste ostale naravno je toraj, da je naša nezadovoljnost vedno bolj naraščala, iskali smo pomoči v cerki, zatekli smo se k bogu da naj nas on reši te neznosne bede. Ali tudi tukaj nismo tako zaželjene pomoči dosegli. Postaje načelnik stari mož, je kadar smo njega kaj prosili enostavno odgovoril: «Kdor nemore s tem zaslužkom živeti, naj si poišče drugo službo». Konečno so postale razmere neznosne. Vstopili smo v društvo železničarjev in takoj se je vidilo da postaja solidarnost vedno večja, delavstvo se vedno tesneje združuje in ko smo čitili nekaj moči v naši slogi smo vstavili delo, ker so nam enega naših tovarišev brez vzroka postavili na cesto in ker so nas ravno sedaj ko je na postaji velik sadnj promet, pustili čezurno delo brez odškodnine opravljati. Dosegli smo naš namen. 6. t. m. pa smo pri postaje načelniku vložili spomenico, v kateri smo ravnateljstvu južne železnice naznanili naše mizerno stanje, ter prosili pomoči, glede nedeljskega počitka in majhnega poviška naše dnine, katera danes K 1·60 in K 1·90 iznaša. Osem dni je že kar ima naš načelnik isto prošnjo v rokah, ali do danes isti ne smatra potrebnim prošnjo na ravnateljstvo južne železnice odposlati. Vsakega načelnika dolžnost je vsako prošnjo takoj na nadzorništvo odposlati. Ali mi smo uverjeni, da ga je sram, da mora direkciji naznaniti da izplačuje podložnim delavcem tako beraško plačo. Vsa čast nekaterim uradnikom, ki simpatizirajo s delavstvom s tem, da jim nikakoršnih zaprek ne stavijo. Ali tukaj imamo tudi parasite, ki ščujejo starega postaje načelnika proti delavstvu, eden tistih gospodov je: Kebat uradnik na postaji v Gorici, ki bi naj raje uvedel vojaško disciplino na kolodvoru in ki skuša iz delavcev pri vsaki priložnosti norce briti. Nič boljši ni Posega in trebuhar Illicher, ki je postal že tako nervozen, da bi bilo potrebno da se njegovo zdravstveno stanje preišče in ako je zrel za norišnico, ga tudi tja odpošlje. Nam sicer ni nič mari, ako v službi 5—7 krat v eni noči črno kavo kuha, ali ako ga kava v norišnico spravi ni to naša stvar, ali radi njegove nervoznosti nebodemo mi prenašali šikane. Toraj gospoda poboljšajte se, ako ne bodete morda od kakega delavca, kadar ga dobite pri slabi volji za vaše norčevanje kako pošteno klofuto dobili.

Rdeča straža.

Društvene vesti

Avstrijski rudarji pozor! V Nemčiji pri tvrdki *Semftenberger Braunkohlenrevier* je 27. junija t. l. radi neznosno nizkih zaslužkev, stavka izbruhnila. V Neuroder rudokopu se pa rudarji za stavko pripravljajo; ker grof Magnis posestnik rudokopa po 2 K 40 v., — 3 K 10 v. zaslužka izplačuje.

Ker tudi v drugih rudokopih iz ravno istih vzrokov nevolja narašča, se svetuje vsim avstrijskim rudarjem, da ne hodijo v Nemčijo službe iskati.

Unija avstrijskih rudarjev.

Društvo avstrijsko-ogrskih usnjarskih pomočnikov v Ljubljani naznanja svojim članom, da se bode dne 24. t. m. ob 9 uri predpoldne v gostilni gosp. Vodišek-a Resljeva cesta 22 v Ljubljani vršil *izvaredni občni zbor*.

K mnogobrojni članski vdeležbi (tudi zunanjih članov) vabi

Odbor.

Podružnica „Spod. Šiška“ pravovarst. in strok. društva. V petek dne 22. t. m. ob 8 uri zvečer se vrši v gostilni gosp. Vodnika v Spod. Šiški štev. 89 *javen železničarski shod*. Poročevalec sodrug Dušek iz Dunaja.

Sodrugi udeležite se mnogobrojno tega shoda!

Vodstvo.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

Ravnokar je v zalogi *Rdečega Prapora* v Trstu izšla 28 strani močna knjižica: *Militarizem in kultura.*

Cena 10 vinarjev; pri naročbi 10 komadov en zvezek gratis; 100 komadičev stane 8 kron.

Sodrugi! podpirajte to Vaše podjetje s mnogobrojno naročbo. Isto tam se dobi tudi sledeče knjižice: Magdalena cena 2 K; Iz Niža življenja cena 1 K; Občinski socializem cena 70 vin.; Vun z ednako volilno pravico ceno 4 vin.; Naš program cena 4 vin. in «Naši Zapiski cena 24 vin.

Listnica uredništva

Trbovlje. Dopis nadaljevanje shoda v prihodnji številki.

Tiskovni sklad, *Nabrežina:* Karolina Babudar K 2; *Sv. Križ:* Sulčić Miha 2·10, med sodrugi nabrano 2·35 vin. Skupaj K 6·45 vin.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**, Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Približno 100 delavcev, kamnolamcev in kamnosekov, se takoj v delo sprejme in sicer za kamnoseka dela pri železnici. Za sprejem v delo, se ima pri gosp. **HAN. WILDI-JU,** podjetnik in klesarski mojster *Cava Romana* v Nabrežini oglasiti.

Zahtevajte pri trgovcih izboljšano Ciril in Metovado kavino in vse druge izdelke iz

Prve jugoslovanske

tovarne za kavarne surogate v Ljubljani.

KAVARNA „MIRAMAR“

(nasproti postaji južne železnice)

se priporoča tržaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mrzle pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tržaških, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter Zeitung, «Eisenbahner», «Glühlichter», «Simplicissimus» i. t. d. Kavarna je okrbljena z vsemi modernimi uredbami.

Prodajalna klobukov

all' Operaio

LEOPOLD HROVAT

Gorica, Via Signori 12.

Velika zaloga

KLOBUKOV

vsake vrste ☛ ☚ zadnje mode

Klobuki od 2 K do 3.60 K.

Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.

☛ **Najnižje cene** ☚

ZALOGA IN TOVARNA

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi Minzi-ja

v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Sodrugi in sodruginje!

Čitajte, razširjajte, naročajte

Naše Zapiske,

Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

KAVARNA „UNIONE“

PREJE „TEDESCO“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA

GOSTILNA

V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE. Prihajajte v Vašo krčmo!

Leto VII. TRST, dne 22. julija 1904. Št. 30.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: Kdor se ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje za celo leto 3.60 K., za pol leta 1.80 K., za četrt leta 0.90 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 3.60 K., za pol leta 1.80 K., za četrt leta 0.90 K. Za Ameriko: za celo leto 7.20 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Beschetto 8. II.

KLERIKALNO ZADRUŽNIŠTVO.

Znano je, da so naši klerikalci v zadnjih letih razvili veliko agitacijo za zadružništvo. Osnovali so vse polno konsumov, gospodarskih zadrug sploh in hranilnic. Klerikalci pravijo, da hočejo s tem gospodarsko pomagati revnemu ljudstvu. V Ljubljani so osnovali *Gospodarsko zvezo* in so potom iste zadrugam dobavali blago in jih po njenih revizorjih — revidirali.

Mi nismo nasprotniki zadrug in jih sami gojimo, tam, kjer vemo, da so potrebne. Imamo v naši stranki že lepo vrsto zadrug in Konsumnih društev. *Smo pa proti nesmiselnemu snovanju zadrug.* Mi le predobro vemo, da je treba za zadruge, specielno za konsumna društva gospodarskih *predpogojev!* Le tam se da uresničiti dobro prospevajoče konsumno društvo, kjer je mnogo modernega, veleindustrialnega proletarijata, ki mu že njegovo vsakdanje življenje neprestano podaja velikega duha kompliciranega gospodarskega življenja kapitalistične družbe.

A ne le to. Za zadruge je treba inteligentnih ljudi, je treba izobrazbe sploh, in trgovske še posebe. Če so dani ti pogoji je premišljeno snovanje gospodarskih zadrug na mestu.

Klerikalci slovenski pa so snovali konsumna društva in gospodarska podjetja iz političnih principov, brez ozira na vse druge.

To pa je bilo napačno!

Nasledki so se kmalo pokazali. Sleparski poslovodje so sleparili kmete, ki so sedli na klerikalne limance, da je bilo groza. Konsumna društva ustanovljena po klerikalcih so prihajala na kant. Kmetje — člani so morali plačevati mnogo primanjkljaja in tudi ti so vsled tega prišli na boben.

Kaj pa ranjka «Gospodarska zveza»! Njeni revizorji so revidirali, delali so bilance — vse je štimalo, nikjer ni bil izkazan kak primanjkljaj. Konečno se je pri konkurznih obravnavah izkazala, da so bile te bilance — *sleparske.*

Tako so klerikalci slovenski sleparili ljudi, pa tudi — *sebe!* Iz političnih nagibov ustanovljena konsumna društva niso prinesla sreče, pač pa *nesrečo* nad tisto ljudstvo, kateremu so bila namenjena kot blagostanje in sreča. Pri tem seveda *niso* trpeli *duhovniki*, ki so to vzbudili k življenju, pač pa tisti, ki so duhovnikom sledili. Fakt je, da so naši politikujoči duhovniki *kompromitirali zadružno gibanje sploh* in to je najstrožje obsodbe vredno.

Laž je bila klerikalno orodje v politiki in vedi in klerikalci so mislili, da si bodo z njo pomagali tudi v gospodarstvu. To jim je korenito spodletelo!

Smiliti so se nam ljudje, ki so vsled klerikalnih spekulacij prišli ob zaslužene in težko prihranjeni denar. Ali to ne pomaga nič. Upamo pa, da se ljudje še drugič ne bodo dali več farbati od debelih fajmoštrov in zaljubljenih kapelanov.

Klerikalna «Gospodarska zveza» se je prelevila v «Zadružno zvezo»; pri njej so danes prav tisti ljudje, ki so bili pri zloglasni «Gosp. zvezi». Novostara zveza se hoče polagoma otresti propadajočih se klerikalnih konsumnih društev. Sedaj obrača svoje lice bolj k proizvajalnim zadrugam in denarnim zavodom. Upamo, da klerikalci tudi tam izpolnijo *svojo* nalogo. Če se naše upanje uresniči, bodo tako za vselej odbiti iz *dobrega* zadružniškega gibanja.

Iz zgodovine klerikalnega zadružništva se lahko učimo, da klerikalcem, specielno duhovnikom ne moremo *nič* verjeti. To je naše trdno prepričanje in upamo, da je to tudi prepričanje vseh tistih, ki so ga morali — čutiti, ker niso hoteli slušati.

Za duhovnika je cerkev. Naj se podivjana in moralno nizko stoječa slovenska duhovščina drži reka: «Moje kraljestvo *ni* od tega sveta!»

Politični odsovi

V TRSTU, 20. julija 1904.

Vojna reorganizacija v Švici. Vojni departma načrtuje načrt nove vojne organizacije, po katerem spada službeno zmožno moštvo od 20—33 kdomobranstvu od 34—39 let, in v črno vojno vsi oni od 40—50 leta. Osnovati se ima gorska infanterija katera obstoji iz 6 polkov gorskih lovcev, vsak polk ima 3 batalione. V mirnim času se vojna krdela nimajo sestavljati; v vojnem času pa ima razdelitev armade določiti general. V mirnem času imajo biti samo 2—3 armadni povelništvi. Po načertu se ima 6 divizij [illegible] treh infanteriskih brigad po 3 polke, s tremi batalioni in eno konjiško in eno artileriško brigado uvesti. Konečno se ima obligatni vojaški predpoduk (od 16 leta najmanj 60 učnih ur na leto) uvesti. *Vežbanje novincev za konjeništvo ima 80 in za druge orožnje stroke, 60 dni trajati.* (Za pehoto pomeni ta načrt 15 dnevno povišanje službe). Prvih 8 let ima vojaštvo vsako leto ponavljajoči kurski traja 11 dni dovršiti; potem sledi ponavljajoči kurs pri domobranstvu zopet enkrat po 11 dni.

Uprava se ima po možnosti v divizijske kroge decentralizirati.

Nemško angležka razsodišćna pogodba. Berolin 15. julija. «Reichsanzeiger» poroča da se je sklenila razsodišćna pogodba med Nemčijo in Anglijo v 12. t. m. kakor sledi:

Nemčija in Anglija se združijo kot sopodpisane pri konvenciji v Haagu v izvedbi točke 19 sledeče:

1. Pravna in prepirliva uprašanja o razložitvi obstoječih pogodb, katere je nemožno diplomatičnim potom rešiti, se imajo stalnemu razsodišču v Haag-u predložiti, seveda le tedaj ako ista vitalne interese in neodvisnost, ali pa upravo obeh pogodbo sklepajočih držav, ali pa interese tretje potence ne tangirajo.

2. Pogodbo sklepajoči imajo vsikdar predno se obrnejo na razsodišče, posebno razsodišćno pogodbo skleniti, v kateri se ima natančno prepirni predmet, moč razsodišćnih sodnikov in rok za sestavo razsodišča in postopanje istega natanko določiti.

3. Ta pogodba je veljavna za pet let.

Pariz 8. julija se je proglasil novi naučni zakon, kateri tudi avtoriziranim kongregacijam šolski poduk prepoveduje. Ta zakon ni sicer še popoln, ali vendar isti, za francoski narod velikanski napredek pomeni. Ako pomislimo da se bode 400.000 otrok iz krempljem zastrupljencega klerikalnega poduka iztrgalo, da bode mladina, ki je bila do danes popolnoma v rokah najhujših sovražnikov vsakega napredka — črnih reakcionarcev. Dosedaj je bil poduk skoraj izključno le v rokah jezuitov. Lahko si predstavljamo, kako nevarnost za neokužena mlada srca in še večja za svobodni napredek, za republiko, katere obstanek je le v naprednem mišljenju francoskih meščanov zajamčen je ta dosedanja farška vzgoja pomenila. Priznati moramo da je težavno delo bilo to svejat iz skrivnih zakotov izgnati, ali francosi so to delo zmagonosno izvršili. Kako mora avstrijskem državljam biti pri srcu, ako vidi da postaja Avstrija vedno bolj črna. Da prihajajo šole vedno bolj in bolj v roke z vero barantajočim popom, naši otroci se pa od istih v laži, neumnosti in hinavščini podočujejo.

Medtem ko se francozi na odpoved konkordata pripravljajo, se v Avstriji tla novem konkordatu pripravlja. V desetih letih se bode francoski narod navadil samostolno misliti, otroci bodejo imeli svobodno vzgojo; mi Avstrijanci pa bodemo v desetih letih imeli šolo, v katere se bode vsako svobodno vzgojo otrok udušilo in kjer se bode podložno hlapčevstvo in verski fanatizem vzgojeval. To je paralela!

×

Gostobesedni nemški cesar kateri nemore živeti, brez da ne bi vsaki dan vsaj enkrat kako neumnost naredil, je svojem ruskem polku brzojavno čestitko poslal, v kateri izraža željo da bi isti v vojni zmago slaven bil. To čvekanje je povzročilo mnogo prahu po časopisju in le malo je manjkalo da niso najeti pisači iz te brzovke «prelom nevtralitete skovali».

×

Avstralija. — Delavska stranka v Avstraliji zadobljava vedno več na ugledu. Parlament v zapadni Avstraliji šteje 50 odbornikov, od katerih imajo delavci do danes *19.* vladna stranka pa ima samo *14.* ostale pa imajo razne opozicionelne stranke.

Revolucijonarno gibanje v Rusiji. Gotovo se spominja marsikdo kmetovolkih nemirov v Ukrajni, ki so pred dvema letoma izbruhnili in katere je ruska vlada s bestjalno brutalnostjo vdušila. Od tega časa pa, so cosialistične organizacije znatno napredovale. Pred kratkem je ukrajnska Soc. dem. stranka v rutenskem jeziku izdala manifest naslovljen: «Doli s carizmom!» Vsebina tega ljudskega oklica je sledeča: Od Vladivostok do Petrograda, od Odese do Arhangielsk-a so tekle solze mater, sestra, žena, in otrok; obupni klic očetov, sinov, bratev in mož katere se

je v smrt odposlalo... Zakaj? Počemu?

Po označenju vzrokov vojne se ob koncu čita:

Dosti! Ces zodostno! Čas je nastopil, kjer imamo dolžnost prešteti grehe carizma. Čas je da se carstvo popraša, kedaj bode konec, tega ubijanja — konec solz! Proletarci vsih narodnosti, ki ste znami vred vpreženi v skupni jarem z nami vred v okovju stočete. Delavci! Kmetje! *Posoda grenkobe je prenapolnjena — trenotek se bliža!* Neznamo je nam še, kdo izmet tlačanov bode prvi prapor revolucije razvil, ali veliki in pomembni trenotek, naj bode zanas znamenje, da je potrebno s krvnikom obračunati, ter da planemo po skupnem sovražniku — despotni vladi, ter isto za stoletja ogonobimo in si vsak svoje oropane pravice nazaj vzame. Nam dohajajo poročila da se na Poljskem ljudstvo za revolucijo pripravlja, dan Finsko samo, trenotek pričakuje, da se vladi upre — in v Rusiji sami; se vedno glasneje nezadovoljnost čuje, lahko tudi tukaj revolucija izbruhne. V izvršenje vspešne agitacije razširajo revolucionarne ruske stranke mnogo številne oklice s naslovom: «Doli s carizmom!» Zahtevajo sklicanje konstitucionalnega sestanka!

Naj živi ljudska uprava!

Priklopimo k temu impozantnemu klicu še naše vsklice: *Doli s despotizmom! Doli s carom!* Živila svobodna Ukrajna!

Bratje ukranjski! Proletarci, delavci kmetje, kadar bodete slišali klic *k orožju!* Takrat bodemo vstopili v vrste bojevnikov za svobodo, za katero smo pripravljeni žrtovati svoje življenje.

Centralni komite ukranjske socialistične stranke.

Kaj nas uči zadnja stavka zidarjev?

(Konec).

Policija se je pa jako čudno vedla. Policajni ravnatelj Busich razjarjen, ker se je proti njegovim umešanju v stavko protestiralo, je pričel s policijskim nasilstvom delovati. Vsi civilni agentje, ki sicer niso zmožni niti enega tatu vjeti, še manj pa v Trstu se nahajajoče lumpe izsiljevalce izslediti, so obkoli krokarjem mrhovino, Delavski Dom. Policaj, ki je bil kakih 5 korakov pred Delavskim Domom nastavljen in je takoj ravnateljstvu poročal kadar je bilo le 100 zidarjev skupaj; nakar se prikazala svetla uniforma policijskega komisarja. Po cesti pa so vsakemu majhnemu krdelu sledili civilni agentje, da so vsakega, ki je le nekoliko glasno o judeštvu krumirjev govoril aretovali. Obrtni nadzornik inžener Coglievina je sicer odboru krumirjev pokazal vrata, ko so prišli k njemu, vendar pa tudi on z njegovo počasnostjo in neodločnostjo ni bil sposoben gospodarje k pogajanju prisiliti. Po njegovim predlogu se je formiral ožji odbor od treh sodrugov, kateremu naj bi tudi odbor od treh gospodarjev sledil. Trdil je, da ima takorekoč ta odbor že dovoljen. Oba odbora bi imela nalogo nastale diference pred gospodarji in delavci uravnati. Sklepu tega odbora bi se mogli gospodarji kakor tudi delavci podvreči. Ali nameravani trije gospodje, ki bi morali prevzeti mesto razsodnikov, so požrli svojo dano besedo. Eden je odpotoval *po opravkih* ostala dva pa po pritisku konzorcija sta enostavno svojo dano besedo prelomila.

Ko so delavci prišli po imena k obrtnemu nadzorniku je ta dotičnim naznanil, da projektirano razsodišče je bilo le iluzija in da tudi iz te moke ne bode kruha. Svetoval je, naj bi se odbor z krumirjevim združil, kar pa so sodrugi z ogorčenjem zavrnili. Sedaj je postalo vsim jasno, da človek, kateremu je poverjeno mesto obrtnega nadzornika, je popolnoma nesposoben za tako mesto.

Konzorcij je pa delavcem naznanil, da je pričel pogajanja s odborom stavkolomcev, ker so diference med istim zahtevam manjše nego zahteve pravega odbora.

Ker pa konzorcij s dvema odboroma se nemore pogajati, svetuje da se odbor, ki je predlagal novo pogodbo s tavkolomskem popolni, delavci pa naj takoj delo prevzamejo.

Delavci pa sklicani na shod, so sklenili sprejeti delo, z izjavo da odklanjajo vsako odgovornost za konsekvence, ki ne bodejo izostale.

Vsako pogodbo pa, ki bi se s krumirskim odborom v imenu delavcev sklenila, nemorajo pripoznati kot veljavno, ker odbor, ki je bil mesto od delavcev izvoljen le od podjetnika Stolfa nominiran, in ker tak odbor nemore zastopati interes delavstva.

Delo se je sprejelo. Ali izdajalci niso mirovali. Pod navzočnostjo dr. Lončarja v konzorciju so sklenili novo pogodbo in glej na prvi pogled se vidi izdajstvo delavskih interesov.

Pogodba pa se je za 10 let radi delavnega časa in za 3 leta radi ostalih točk sklenila. *To je izdajstvo! Konzorcij pa je izplačal Riozu za njegovo izdajstvo 14. dnevno plačo.*

Pri sv. Jakobu so se nekateri krumirji s prej-tim judeževim groši bahali. Organizirani delavci so takoj sklicali shod, na katerem so odločno proti tej novi pogodbi protestirali.

Na nedeljo pa so krumirji zopet v sv. Jakob shod po § 2 sklicali. Ošabno so napisali lepake, naznanjajoč shod zidarjev; ko pa so zidarji prišli tja, še je po stari navadi na shod pustilo tiste, katere so sami hoteli. Matasti Stolfa je pripovedoval navzočim zidarjem, katerih je bilo kakih 30, da bode on dal 30.000 goldinarjev (?) da se vstanovi zidarska zadruga. To je bahanje. Seveda Stolfa et consortes bi rad imel kako komando in ker med gospodarji nemore priti do veljave, skuša delavce prevarati.

Kaj nas uči ta stavka?

V prvi vrsti, da delavci ki neznajo disciplino v svojih vrstah vzdrževati, nadalje delavci, med katerim se še danes velik del istih ljudij nahaja, kateri so ob priliki političnih borb vedno pripravljeni bili svojo politično pravico za glažek rakije prodati; da delavci, ki vstopijo danes v društvo, da zahtevajo jutri poboljšek in konečno neorganizirano delavstvo ni nikdar sposobno stopiti v boj, ker izid takega boja je zanaprej odločen. Kakor se vojak v vojašnici vežba in pripravlja za boj, starejši je vojak, toliko spretneji je, v rabi svojega orožja. Ravno isto velja za delavca. Kdor ni organiziran, ta ni prepričan koliko važnosti za dosego delavskih zahtev, je močna organizacija. Oni sodrugi stavbinski delavci, ki so ostali svoji organizaciji zvesti imajo sedaj nalogo nezavednega tržaškega zidarja podučiti, privesti ga v organizacijo, da se tam izobrazi, da postane hrabri vojščak v vrstah proletarskih bojevnikov, ter da bode sposoben v prihodnjem boju, ki je morda pred durmi z boljšo solidarnostjo to je s tesnejšim združenjem praznovati zmago nad brezsrčnimi tržaškimi stavb. podjetniki.

Sloga jači, nesloga tlači.

— č —.

Tedenske novice

Bombe in Rakete? V Trstu je prišla policija grozni zaroti na sled. Že nekaj dni je bila govorica, da se v telovadnem društvu «Società ginnastica» nekaj pripravlja. Policija katera nemore nobenega tatu izslediti, ki pa vsaki dan v svet kako senzacijo o dvornem izdajstvu raznaša, je zopet enkrat dober lov izvršila. Ko se je dle časa zaman v raznih političnih društvih italijansko Irredento zatreti; se je konečno dotega spoznanja prišlo, da so dvorni izdajalci v «Società ginnastica». Policija je aretovala predsednike društva, v društvenih prostorih pa uvedla hišno preiskavo, in res se ji je posrečilo v nekem skritem kraju najti bombe. Seveda ni nobenemu znano, kaj so Italijani stem bombam hoteli, oni trdijo da so to le bombe ki samo pokajo in katere se čestokrat pri veselicah rabi. Ali bomba je le bomba, ako je potem ista s smodnikom ali pokajočim srebrom ali pa s smrdljivimi plini napolnjena. V četrtek 16 je policija pri hišni preiskavi v društvu «Società ginnastica» potem ko je že vse omare in shrambe prebrnila in ko je konečno vzdignila nekaj desk iz tal zaplenila dve zarjevene «pistole» in nekaj na ime Fumis naslovljenih pisem. Tudi v njegovem privatnem stanovanju kakor tudi v društvu «Vita dei giovani» se je našlo nekaj pisem je bilo v peči društvene sobe skritih, katere je policija zaplenila.

S zaplenjenimi «pistolami» se ni moglo mnogo reklame delati zatoraj se je nova hišna preiskava odredila in glej policija je ko je nekaj desk iz tal odstranila našla zaboj s naslovom «Pericolo di morte» na katerem je bila mrtvaška glava narisana. V zaboju ste se nahajali 2 bombi, 200 kapselnov in dva zavitka v katera sta bila napolnjena s eksplosivnim prahom. Govori da se je hotelo izvršiti atentat na nemško šolo.

10 oseb je bilo dosedaj aretovanih, med katerimi se nahajajo društveni predsenik d r Mrach, društveni tajnik Salvator, dva občinska uradnika in učitelj telovadbe Cozzi.

Aretovani trdijo, da se gre tukaj za popolnoma nenavarne ognje metalne telesa — poklive bombe in «rakete» — katere se rabi pri slavnostih in veselicah in katere se je že v Trstu mnogokrat rabilo, brez da bila država radi rabe omenjenih bomb v nevarnosti.

Telovadno društvo namerava policija razpustiti. Društvo «Vita dei giovani» je razpuščeno.

Sl. policajno ravnateljstvo v Trstu pozor! Ker Naši policaji vsakoga beračа ki se hoče košček kruha priberačiti da potolaži svoj glav zasledujejo, ter dotičnega brez vsmiljena odvedejo v zapor, da se ga potem z odgominim vozom spravi v domovino, in ker tukaj nepomaga niti prošnja ne jokanje zasačenega bi misliti da to velja za vsakega ki berači — vendar pa ni to pri vsih beračih jednako, posebno profekcijo od tržaške policije uživajo berači «črne garde». Gospod župnik Jože Jurizza iz Rojana berači s kaplani vred razlece, njegov mežnar pa laži po hišah in nadleguje z njegovim beračenjem rojanske župljane. Da vbogi mežnar to beračenje temeljito izvršuje skrbi gospod župnik, ki mežnarja surovo okrega, če mu malo prinese — oriz. priberači.

Da se lepi gosp. don Jurizza ki je po navadi do všes v krasni spol zaljubljen, prijavnih procesijah mnogoštevilno oglednje skrbi zato da pride na take sprevode tudi dosti ljudstva iz Trsta. Jurizz-u pa ne zadostuje samo ena godba on hoče imeti celo dve. Stroške pa hoče da mu jih mežnar po hišah župljanov priberači. Ali je tako beračenje dovoljeno?

Drugi slučaj: Po Trstu se klati že kaka dva meseca nek frančiškanski frater (kozu) na roki nosi rujav «cekar» na rami pa iste barve besago, ter lazi od hiše do hiše in berači, za koga? Ali je lačen? Ali pa nabira za samostanske lenuhe? Prebivalstvo ki samo nima dovelj sredstev da se preživi se nadleguje po tem žegnanem beraču. Nekateri ki so radi revščine v kateri se nahajajo sami na sebe jezni zapode tega beračа, on lpa potem preklinja tiste ljudi.

V prašamo sl. policajno ravnateljstvo v Trstu, ali je istemu to dejstvo znano? In ako je, kaj hoče ukreniti, da bode beračenje za vse — tudi za žegnane berače prepovedano.

Na nedeljo 10. t. m. se je v Sv. Križu vršila veselica Splošnega delavskega pevskega društva, ki je prav dobro vspela. Prostor je bil okinčan z rdečimi zastavami. Veselico je otvoril in pozdravie eden domačih sodrugov. Slavnostni nagovor je govoril Kopač. Godba je izvrstno igrala, katera je žela burno odobrovanje. Vidi se da je sodr. Furlan se mnogo trudil z izvežbo zakar mu izrekamo najtoplejšo zahvalo.

Burski predsednik Krüger umrl. Predsednik burske republike znani Krüger je umrl v visok starosti. Pokopan bode v Transvalu. S Krügerjevo

smrtjo se oživijo zopet spomini na roparsko podjarmenje Burov katero so povzročili angleški špekulantje. Burska zgodovina je bila znamenje večnega boja za obstanek svobodo ljubečega burskega naroda. Krüger je bil prvi in zadnji predsednik svobodne republike. Žnjim se bode velik del burske zgodovine v grob položil. Njegova vsoda in vsoda njegovega naroda daje zgodovinsko s pričevalo, da gre danes moč pred pravico, in da njegovo zaupanje v božjo pomoč ne to trditev ne spremeni.

Vsled demisije sodr. Spongia tajnikom, se ima odslej vse dopise radi strokovnih organizacij nasloviti na sodr. Kopač Josip, Via Boschetto 5.

Car batjuška ima neizrečeno smolo V tako resnih časih kakor so sedanji za Rusijo bi človek ki ne pozna razmer pri ruskem dvoru menil, da ima car saj v svoji družini mir. Ali tudi tukaj ga nima. Ni dovelj da prihajajo iz bojišča vedno bolj žalostne novice, umor Bobrika na finskem, sleparije pri «Rdečem Križu», beg polkovnika s blagajno, razne sleparije v eraričnih skladiščih to so dejstva ki razkrinkujejo rusko korupcijo. Ali sedaj čitamo da je vel. knez Boris na carjevo povelje zapustil bojišče, glavni ruski vojni tabor v Mukdeni, ker je baje vzdrževal čeli turški harem sestavljen zloglasnih vlačug. Ko je Kuropatkin vel. kneza na to početanje opozoril je prvi potegnil sablo, ter žnjo sledujega na nosu ranil.

Dogodek je bil sledeč: Kuropatkin je vel. knežu Boris-u dejal da on to ne trpi da bi se v tako resnih časih tako početanje dogajalo. Na kar mu vel. knez odgovori: Ali veste kdo da sem? «Za viseokost!» Vi ste laitnant v husarskem polku veliki knez Boris Vladimirovič in jaz sem vrhovin povelnik ruske armade, kateri Vam ukaže dame takoj odstraniti Nakar se je izvršil že goriomenjeni dogodek.

Car je moral toraj dati užaljenemu povelniku zadočenje. Car je odposlal Boris-a v majhno mestice Arhangelsk kjer bode mladi mož, za svojo predrznost pokoro delal.

Stavka v gališkem petrolejskem okraju. V Borislavu je med nesrečnim in pomilovanja vrednim petrolejskim delavcem stavka izbruhnila. Vsa dosedanja pogajanja so se nad trdovratnostjo petroleskih spekulantov izjalovila. Tudi v Drohobycz stavkajo. Stavkajoči zahtevajo 8 urni delavnik, poboljšanje plače, človeška stanovanja in pitno vodo. Vlada ni dosedaj ničesar storila, da bi se gmotni položaj teh vbogih delavcev izboljšal, ako ravno je to v njeni moči bilo. Kakor se nam iz Borislava poroča primanjkuje delavstvu čista vodo, oni stanujejo v podzemeljskih voljmah in so na pol nagi. Z delavci se prav poživinsko postopa. Kako mizerno plačo se tem delavcem izplačuje je razvidno iz letnega poročila 1902.

Pazniki v rovih	K	2.—
Višji kopač	«	1.20
Kopač	«	1.—
Navadni delavci na dnevu	«	-.80
Pazniki pri vrtanju	«	1.20 - 6.50*
Vrtalni mojster	«	1.40 - 6.30*
Vrtalni pomočnik	«	1.— - 2.50
Strojevodji	«	1.60 - 5.60*
Kovaški mojster	«	1.70 - 4.80*
Kovaški pomočnik	«	1.— - 2.40
Tesarji	«	1.40 - 4.40
Dninarji	«	-.80 - 2.—
Ženske	«	-.60 - 1.—
Mladeniški delavci	«	-.90 - 1.—

*) Te plače dobiva samo majhno število «prednih» delavcev, takozvani uradniki. Tudi te plače ne odgovarjajo resnici, ampak so veliko manjše. Nam je to dobro znano, da se v takih galiških zakotjah do vin. dnine izplačuje.

Stavkajočih je približno 10 000 Nekaj bataljonov vojaštva zaščituje «vboge» kapitaliste Žandarmerija je od bližnih krajev v stavkinem revirju koncentrirala. Ker izvira petrolej in ker so pumpe skaterim se je istega v centralni reservar gonilo vstavljene, so vsledtega doline s petrolejem preplavljene. Voda v katero se izbiva petrolej je vsled tega neuživljiva.

Solidarnost je enotna, vsako krumirstvo se od strani delavstva zabranjuje.

Mir je popoln.

Pekovski pomočniki v Rimu so 10 t. m. vstopili v stavko. Da bi jih gospodarji ložje zopet podjarmili, je priskočila trebuharskim pekovskim mojstrom, vlada na pomoč. Vojaki peki morajo iskoriščevalcem pomagati sveti profit pridobljavati. Toraj italianski vojak mora proti svoji lastni volji postati krumir. Zdaj saj vemo zakaj imamo vojaštvo!

Velika brezposelnost v Ameriki. — V Zjedninjenih državah je nastala velika brezposelnost in sicer je 665.000 delavcev brez posla. Med temi brezposelnimi se nahaja 140 000 kovinskih in žičnih delavcev; 12 000 železničarjev 80 000 predilcev. Po poročilu «World» je tej bresposelnosti kriv železni trust, ki je uvedel v tovarnah več novotarij

Tržaški sodrugi priredijo na nedeljo 31. t. m. izlet na *Nanos*. Kdor se hoče tega izleta vdeležiti, naj se javi v Delavskem Domu pri sod. V. Pittoniju.

DOPISI

Iz Trbovelj. — Pri zadnih volitvah v bratsko skladnico vrivalo se je nehote vsakemu vprašanje, zakaj se je trboveljski vsegamogočneš. Draš tako neznansko trudil spraviti v odbor zopet same kimavce in poslal v agitacijsko borbo vse njemu poslušne backe. Odgovor na to ne bode težko najti, in tudi sumje opravičen, da ga najbolj skrbi, ako bi dobil kateri pristaš naše stranke vpogled v gospodarstvo bratske skladnice, posebno pa v ono, z to zvezanega konzumnega društva, kajti kakor nas poučijo male prizvedbe prevladajo tam prav kanibalske razmere.

Prvo mesto zavzema baje velikanska korupcija, katero goji z posebno vnemo, na škodo delavca, konzumski vodja Torij, pravi ljubljenec Drašed. Temu duševno jako omejenemu mameluku je zrastel nekaj časa sem, posebno odkar mu je zagotovljen zet, dobroznani mnogobabjek Heutman, precej velik greben, ali gledali bodemo da mu tudi istega zopet nekoliko porežemo s tem, da mu zanaprej posvetimo malo več pozornosti in ga primemo za jezik, kadar bode udrihal po social. demokratih in delavcih sploh. Za danas se omejimo le na to, in ako je gospodom drago pustiti tega svojeglavnega, z vso peklensko zlobnostjo navzetega norca na krmilu, slobodno jim, nasprotno pa zahtevamo zavedni delavci od poklicanih faktorjev z vso odločnostjo, da se mu na ta ali oni način odvzame neomejena moč gospodarstva bratske skladnice, osobito konzuma, kateri je last nelavca, dokler ga se ni privedel v preteči popolni pogin. Gospod Salaman, ali bi ne kazalo tudi tukaj nekoliko pogledati, gotovo bi bilo v prid bratski skladnici, sicer bodemo primorani na tem mestu ožigosati gorostasne nerednosti, katere pa seveda brez ogovora odobrujejo odborniki, Draševi podrepniki.

Društvene vesti

Nemška strokovna komisija.

Naznanja v svojem poročilu za leto 1903 jako zanimivo gibanje strokovnih društev. Članski naraščaj leta 1903 iznaša 154.492, to je 21 %.

Koncem leta 1903 je bilo v 63 centralnih zvezah 941.529 članov. V sredini leta 1904 pa je to število na *1 milion članov naraslo.*

Počlanskem vsporedu se grupirajo centralne zveze kakor sledi:

Kovinarji 160.135, *zidarji* 101.155, *lesni delavci* 79.732, *rudarji* 60.127, *predilni delavci* 54.556, *tovarniški delavci* 37.055, *tiskarji* 35.970, *tesarji* 27.265, *trgovski-transportni in prometni delavci* 26 800, *čevljarji* 25 566, *stavbinski delavci* 22.635, *krojači* 21.011, *slikarji* 19.037, *tobačni delavci* 17.540, *pivovarnski delavci* 15.766, *pristaniški delavci* 13.879, *občinski delavci* 8967, *kovači* 8902, *klesarji* 8624, *porcelanski delavci* 8174, *strojevodje in kurjači* 6927, *sodarji* 5956, *pekovski pomočniki* 5565, *steklarji* 5514, *tapecirski delavci* 4985, *litografi* 4865, *usnjarji* 4711, *podobarji* 3963, *stropni delavci* 3846, *klobučarji* 3761, *sedlarji* 3635, *ladjedelniški delavci* 3628, *steklenčarji* 3355, *krovci* 3273, *bakreni kovači* 3199, *rokovičarji* 3077, *mornarji* 2944, *pomočniki v tiskarnah* 2848, *trgovski pomočniki* 2716, *delavci gostilniške obrti* 2471, *delavci denarnic* 2431, *ladjetesci* 2124, *mlinarji* 2092, *graverji* 2048, *mesarji* 2028, *kožuharji* 1834, *zlatarji* 1567, *izdelavci cigaret* 1297, *konditorji* 1293, *skladiščniki* 1063, *tiskarji v Elsas dotringu* 805, *privatni godci* 682, *pralci* 667, *vrtnarji* 663, *brivci* 458, *nastavljanci biroev* 377, *notni delavci* 328, *forumi delavci* 321, *cvetljični in peresni delavci* 304, *maserji* 260.

Dve zveze imate nad 100 000 članov, pet več kot 50.000 in 12 zvez ima nad 20 000 članov.

×

Strokovna organizacija v Ameriki. V Chicagu se je opazilo v delavskem gibanju velik napredek; skupno število v tem mestu organiziranih šteje 200 000 članov, mednjimi 35.000 organiziranih žena.

Vsled česar so tudi delavske plače izdatno poskočile na pr. zidarji imajo $2\frac{1}{2}$ markov zaslužka na uro, v drugih strokah se zasluži 2 M. — 2·25 na uro. Deveturni delavnik je skoraj že povsod uveden. *V zadnjih dveh letih se je 251 stavk vršilo, stavkajočih je bilo 185.000*

V soboto dne 16. t. m. se je vršil občni zbor pravovarstvenega društva za Avstrijo pri sv. Andreju v Trstu.

V imenu centralnega vodstva je pozdravil sodrug Kopač navzoče ter poročal v delovanju podružnice, ker sta bila oba predsednika službeno zadržana.

Izvolil se je sledeči odbor:

Zuvanic Miha predsednikom, njemu namestnikoma pa sodruga Porisko Osvald in Ecker Avgust.

Fuck Anton zapisnikarjem, sodruga Rosenvirt Anton in Vernik Franc pa namestnikoma.

Kamfer Ivan blagajnikom; njemu namestnikoma pa sodruga Čeč Fran in Poljšak Miha.

Pregledovalcem knjig so pa bila sodruga Maković Josip in Stenović Stefan izvoljena.

Po izvolitvi odbora je poročal sodrug Kopač v nemškem in sl. jeziku o pomenu organizacije, ter spodbujal navzoče k delovanju v organizaciji. In ko so še sodruga Zuvanič in Porisko v debato posegla je sodrug pred občni zbor zaključil.

Pekovski pomočniki pozor! Po Primorju se klati neh pekovski pomočnik okoli, ki kolegom potrjevalne zvezne znamke prodaja ker omenjeni človek ni zvezni ud, je sumničenje, da je dotičnik te znamke kaki organizaciji ukradel, opravičeno. Imenuje se *Vogel Hans* in je v Blekovec pristojen.

Toraj pozor!

Pozor! *Poverjeniki*, ki so povblaščeni pobirati za *sklad za tiskarno* «Naših Zapiskov» so: Za ljubljano: odbor sam; za Šisko: I. Kumar; za Zagorje ob Savi: M. Čobal; za Trbovlje: I. Mlaker in Fr. Rinaldo; za Celje: I. Schautzer; za Maribor: Vinc. Vidmar; za Pulj: Franc Podobnikar; za Mirno (Goriško): I. Petejan; za Albono (Labinj): I. Bučič; za Nabrežino: E. Zilli; za Trst: F. Jernejčič, Vinko Kermolj, A Fuck.

Naše poverjenike prosimo, da se z vso energijo zavzamejo za to nujno in potrebno stvar! Nabirajte z vso odločnostjo in dobra stvar bo zmagala!

Odbor.

Tržaško, «Splošno delavsko pevsko društvo» priredi na nedeljo 7. avgusta v Nabrežini

veliko vrtno veselico

s petjem, godbo, igro in plesom.

Vspored priobčimo v prihodnji številki «Rd. Prapora».

Sodrugi! Agitujte povod, da se bode veselica katere čisti dobiček je namenjen v podporo pevskemu društvu dobro obnesla.

Odbor.

Kongres zveze kovinskih delavcev za Avstrijo, ki se je od 10.-12. junija na Dunaju vršil je prinesel jako obšir-

no delavno poročilo za leta 1902 in 1903. Sodruga Beer in Domes sta izdelala nad poldrugo stran obsegajoče poročilo, iz katerega je razvidno, da je zveza velik del socialne političnega dela izvršila. Obžalovanja vredno je, da nemoremo se z istim radi pomanjkanja prostora obširneje pečati, in da smo prisiljeni samo glavne podatke iz poročila ki nam naslikuje natančno podobo stanja organizacij, razdeljeno po kronovinah istemu izvzeti.

Članško število zveze je od 13 977 koncem leta 1901 na 15.097 koncem leta 1903 poskočilo. Število zveznih podružnic je v tem času od 176 na 191 naraslo. Od skupnega članskega poročila odpade 7577, to je nekoliko več nego 50 po sto na mesto Dunaj.

Kar se pa tiče finančnega stališča zveze posnemamo iz poročila, da je bilo skupnih dohodkov v letu 1902, 204.844 kron v letu 1903., 273.738 kron; skupni izdatki so iznašali 219.985 in 244.237 kron. Od teh izdatkov se je za podporo 87.043 in 110.630 kron uporabilo; za potovalno podporo 14.480 in 12 892 kron, za izabraževalna sredstva 52.405 kron v letu 1903. Upravni stroški so 49.227 in 59.909 kron iznašali.

Posebno lepe vspehe je zveza pri znižanju delavnega časa v kovinski industriji v zadnjem času in sicer za 286 000 ljudi dosegla. Neprenehano zvezno delovanje na tem polju je pridobilo 35.300 delavcem nižji kot 10 urni delavni čas. Več plačilnih gibanj, katere je povzročilo mizerno stanje tovarniških delavcev je bilo za delavce raznih oddelkev zmagonosnih. Med 74 v letih 1902. in 1902. je bilo 58 s dobrimi vspehi končanih. Nad 6000 delavcev je radi tega plačilnega gibanja svoj gmotni položaj glede izvišanja plače in znižanja delavnega časa izboljšalo.

Poročilo zveze nam jasno kaže, da je močno, če tudi počasno naraščanje in združenje v organizaciji kovinarjev postalo plodonosno. A bi toraj članski naraščaj večji postal in ako bi se vstop v organizacijo nekoliko mnogoštevilneje in hitreje izvrševal, bi bila dotična zveza že mnogoveč kakor dosedaj za proletarijat v tej stroki storiti zamogla. Vsim onim kovinarjem, ki stoje še danes izvan organizacije, da v isto vstopijo v lastnem interesu, v interesu njih družin.

Danes ko stoji razdruženo delavstvo združenim iskoriščevalcem v bojnem nasprotju, je potreba združenja delavskih mas toliko bolj evidentna. Pomoč samim sebi, da se pomore drugim, to želimo zvezi kovinarjev s polnim srcem.

Strankarske vesti

Kongres furlanskih sodrugov v Gorici. Pretečeno nedeljo se je vršil kongres furlanskih sodrugov, na katerega je dospelo 21 delegatov z vsih pomembnih krajev Furlanije. Sledeči sklep se je ednoglasno sprejel; Tonet, Zej, Milost in Trevisan udje političnega odbora se pripoznajo krivim in sicer, prvi ki je in kaznjive lahkomiselnosti od političnega nasprotnika sprejel denar za list «Nuova Ideja»; ostali pa so krivi zanemarjenja njih dolžnosti, s stem da niso zabranili tako nekvalificirano dejanje. Sprejme se toraj njih demisija od vsih odborovih mest v stranki, dovoli se pa dotičnim da smiejo še nadalje ostati člani stranke. Medeotti pa, kateri je s svojo hudobijo in v polni zavesti, da hočejo omenjeni sodrugi napraviti osodopolni korak, eksekutivo še-le obvestil, ko je bilo dejstvo izvršeno; nadalje ker je denunciral nekega sodruga policiji, ter isto pozval da dotičnika aretuje; ker je sam izjavil da ni on nikdar stalno stranki pripadal, se sklene, da se njega ne sprejme več v vrste strankinih pripadnikov.

S tem je toraj goriška afera v zadevi «Nuove Ideje» končana.

Sodrugi in organizacije ki so sprejeli «Majski spis» se še enkrat opozori, da takoj odračunajo, ker bodemo drugače prisiljeni imena istih ki do 30. t. m. nebi odračunali v listu objaviti.

Ravno isto velja, za vse organizacije ki niso strankarski davek obračunale.

Odbor Pravovarstvenega in strokovnega društva v Nabrežini, pozivlja zavirača Andreja Perčič da njegove obrekovalne besede napirjene proti dotičnem odboru, *ces da ne bodejo odborniki več za denar članov po gostilnah popijali* takoj prekliče in sicer naj dalje do 27. t. m. ako bi Perčič to ne storil, je odbor prisiljen da ga sodniško zasleduje.

V Nabrežini dne, 13. junija 1904.

Brešković m. p. *Depaulis A.*
preds. *tajnik.*

Izkaz. V sklad za tiskarno «Naših Zapiskov» so darovali; po 1 K: Franke, Kuh, Gulič, Lotrič, Dermota, Tutta, Podlpec, Mervoš, Košak, Mastnak, Rinaldo, Kogovšek, Škrjanc, Podobnikar, Mrajč, Milanič, Stolfa, Zlobec, Nardin, Mezmarčič, Udove, Aman, Sepin, Celarc, Konjevic, Janeš, Ulle, Kralj, Drnovšek, Stern, Buchl, Trdina, Rapret, Kocmur, Bezjak; po 2 K: dr. Robida, Drmota, Abditus, Mudrovčič, Beber; po 6 K: Sch. D. P., Kaman; po 10 K: dr. Tuma; Neimenovan 1 K; pevsko društvo Zagorje 18 K 99 h. — Le izkazanih, 51 K, skupaj tedaj 137 K 99 vin. — Živeli!

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

Poziv. Zamoljena s više strana odlučila sam izdati posebno moj članak *Naše ženske škole i kako nam koriste* (odštampan u «Novem Listu») Popratiti ću ga malim uvodom, te će knjižica obasizati do četiri tiskana arka. Cijena je 50 filira (bez pošte). Tko naruči 10 primjeraka dobiva jedan badava. Izaći će oko 20. o. m.

Novac treba slati unapred na adresu

Adela Milčević — Sisak.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač.**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Prodajalna klobukov
all'Operaio
LEOPOLD MROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
Najnižje cene

Približno 100 delavcev, kamnolamcev in kamnosekov, se takoj v delo sprejme in sicer za kamnoseka dela pri železnici. Za sprejem v delo, se ima priglasiti gosp. **HAN WILDI-JU,** podjetnik in klesarski mojster *Cava Romana* v Nabrežini oglasiti.

Zahtevajte pri trgovcih izboljšano Ciril in Metovado kavino in vse druge izdelke iz
Prve jugoslovanske
tovarne za kavarne surogate v Ljubljani.

KAVARNA „MIRAMAR"
(nasproti postaji južne železnice)
se priporoča tržaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mrzle pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tržačkih, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter Zeitung», «Eisenbahner», «Glühlichter», «Simplicissimus» i. t. d. Kavarna je okrbljena z vsemi modernimi uredbami.

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in shkah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemi na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Sodrugi in sodruginje!
Čitajte, razširjajte, naročajte
Naše Zapiske,
Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

KAVARNA „UNIONE"
PREJE „TEDESCO"
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače p ceni. Napitnina je izključena.

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE. Prihajajte v Vašo krčmo!

Leto VII. TRST, dne 29. julija 1904. Št. 31.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: *Kdor ne sme svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo*

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.46 K., za pol leta 2.73 K., za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine prosta. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.46 K., za pol leta 2.74 K., za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 8. II.

Politični Simulanti.

Neki sodnijski zdravnik je imel mnogo posla z ljudmi, ki so hlinili to ali ono bolezen. Pripetilo se je nekoč, da nekdo, ki je bil aretovan radi vlačugarstva in beračenja, ni dal sodniku nobenega odgovora, razven na vprašanje, kako se piše. Na vsa druga vprašanja se je smejal prav veselo. In sodnijski zdravnik, ki je nato aretovanca ogledal, ga je proglasil za simulanta in mu odredil kot najboljše zdravilo: «Zwei Tage leere!.» češ, ko boš dovolj lačen, boš pa govoril resnico. —

Ta zgodba nam prihaja na misel kadar mi sklenemo zabeležiti to in ono iz življenja in delovanja naših klerikalcev. Kajti vse, kar počenjajo, ni drugega nič, nego samo simulantstvo, hlimba, sleparstvo in hinavstvo samo.

Že od vsega začetka klerikalizma na Slovenskem se dokazuje resničnost te trditve. In sicer jo dokazujejo klerikalci sami. Njih delovanje to dokazuje.

Ako vzamemo v pretres Klunovo periodo slovenske politike, imamo pred očmi samo hinavstvo, klečeplaztvo, simulantstvo. In dr. Mahnič, ta divji Rimljan, sam je bil tisti, ki je v «Rimkatoliku» razkrival to politično simulantstvo, kjer je odločeval lepi pogled še lepših očí dunajske Farške o usodi slovenske klerikalne politike; razkrival ga je zato, ker se mu je to simulantstvo zdelo prekrotko, preveč priprosto, ker se je vsled tega bližala nevarnost, da očí ljudstva kmalu spoznajo svoje voditelje za simulante in jih odstavijo od korita. Dr. Mahnič je zaradi utrjenja političnega simulantstva na Slovenskem pobijal Klunovo politično simulantstvo.

Vse to klerikalno politično simulantstvo, oziroma njegova podlaga je bila kondenzirana v piskru prvega katoliškega slovenskega shoda. Po shodu so pristavili ta pisker bliže k ognju, da se je politično simulantstvo kuhalo, dokler ni na drugem shodu katoliškem zavrelo in prekipelo. In zdaj vre in kipi po vsi deželi ta krop.

Če pogledamo glavna načela, na katerih temelji ves program naših klerikalcev, ki je razložen v poročilih o 1. in 2. katoliškem shodu slovenskem, in če jih primerjamo kar imenujejo klerikalci izvrševanje teh načel ali praktično krščanstvo, moramo priti do zaključka, da je vse to laž in hinavstvo.

Osnovni ideji — pravijo — sta «krščanstvo in demokracija». To dvoje tvori takozvano krščansko podlago. Kako je pa ta podlaga trhlena, vidimo takoj, če preiščemo, kaj je klerikalcem krščanstvo, kaj jim je demokracija.

Nič druzega jim ni krščanstvo, iz nobenega drugega vzroka ga ne povdarjajo, nego le zaradi tega, da jim pomaga še bolj zasužnjiti in ukovati v verige, naše najneizobraženejše sloje. Kar je inteligentnejših, ušti klerikalcem vsaj brezpogojno, ne verjamejo več; verjamejo jim pa še skoro povsodi naši kmetje in velik del neorganizovanih delavcev.

Ali hočete dokazov za trditev, da jim je krščanstvo, krščansko življenje le slepilo, le sredstvo v dosego njihovih nečistih, ter posvetnih namenov?

Ko se je v Zagrebu ustanavljal nov katoliški dnevnik «Hrvatstvo», so ustanovniki tega lista izmamili furtim, t. j. podpis škofa Strossmayerja. Ker ima ta škof veljavo med Hrvati, so si mislili ti katoličani, da jim bo gotovo koristilo, če bo na njih ustanovnem oklicu se bliščal podpis Strossmayerja. Res se je bliskal toda za par dni pozneje, je sam Strassmayer proglasil, da so mu ti katoličani izmamili podpis, da ga on nikdar ni dal in ni hotel dati v to svrho, za katero so ga katoličani pri Hrvastvu hoteli izrabiti.

Ljubljanski «Slovenec» je dobro vedel za to sleparijo svojih častitih stanovskih kolegov na Hrvaškem. In kaj je pisal dični «Slovenec», ta katoliško-lumparski časopis? Da je že davno *tacega* lista kot je Hrvatsvo, bilo potreba med Hrvati, da naj se ne ustrašijo podlih napadov liberalnih nasprotnikov, naj gredo čvrsto naprej za krst častni in slobodu zlatuu! Lump! Zagovarjal je politične simulante proti poštenemu politiku Strossmayerju zato, ker «Hrvatstvo» bolj služi njegovemu klerikalnemu stremljenju t. j. izrabljanju religije za politično strankarske namene, nego je doseči mogel to s Strossmayerjem: Hrvatsko krščanstvo temelji torej na laži in tatvini. In slovenskemu katoličanstvu je to prav. Ali ni to le golo sredstvo? Ali ni to le sleparstvo, če naši klerikalci govore o svojem krščanstvu?

Drugi dokaz: Slovaki iz Ogrske se močno izseljujejo v Ameriko. Odtod se vračajo često vsi predugačeni ker so se navadili v Ameriki, v svobodni državi, druzega življenja, navzeli se druzega prepričanja. Zlasti narodnostno zavednejši postajajo. To je ogrski vladi neprijetno. In kaj odredi ogrska vlada vsled tega? Ustanovi se naj — pravi ogrski minister — odbor katoliških ogrskih škofov, ki naj se briga za duhovno pastirstvo med ameriškimi Slovaki. In sicer na ta način, da jim pošilja v Ameriko le take duhovnike, ki so dobrega madjarsko narodnega mišljenja; takim duhovnikom pa ki niso tega mišljenja, da ne bi dovoljevali se izseljevati iz domače škofije. In madjarski katoliški škofje so vzprejeli ta ministrski načrt in ga izvajajo do skrajne doslednosti, vkljub temu, da je med ameriškimi Slovaki se dvignil mogočen protest proti takim krščanskim nazorom in sredstvom.

Tretji dokaz: Neki slovaški knjigotržec bi bil rad izdal in založil slovaški prevod sv. pisma z razlago in slikami. Gre torej k primasu v Pešto. V pisarni primasovi pa so mu razodeli: Na Agrskem Slovaki zdaj ne bodo dosegli prevoda sv. pisma. Le v Rimu bi to šlo — pa šele črez 20 let, in bi to veljalo veliko denarja, ker bi si rimska stolica morala vzgojiti slovaški umečega cenzorja ki bi preočenil slovaški prevod. Sploh pa da je zdaj nemogoče sv. Pismo prevajati na slovaški jezik, ker je to neizobražen jezik.

Četrti dokaz: Škofje naravnost sovražijo materinščino svojih najboljših vernikov, katoliških Slovakov. Vacovski škof ji ukazal svoji duhovščini, naj v slovaških ljudskih šolah vse poučuje madjarski. In vendar se v tem škofijstvu že 15 let vse madjarski poučuje...

In ti ljudje, ti katoliško klerikalni lumpje zahtevajo še, da bi se naj pri rešitvi socialnih vprašanj, specijalno delavskega vprašanja, oziralo na takozvano krščansko pravičnost! Le pa pravičnost, ki bazira na podlagi sužnjestva in gospodstva!

Zato ker krščanstvo naših katolikov nima nobenega kurza pri poštenih ljudeh, ne more imeti nobene veljave tudi njih demokracija.

Kakšno glorijo so počeli s svojim socializmom, s krščansko demokracijo! Društva so se snovala na ti podlagi, zastave kupovale in blagoslavljale v tem imenu, romalo se je v Rim in na Brezje — vse zato, da se utrdi demokratična misel med Slovenci, med katoliškimi Slovenci. V Rim so se šli demokratizma učit, kjer ga niti trohice ni. Najmanj pri papežu, pri škofih in kardinalih! Ljubljanski škof se je postavljal kot vzor demokrata, če je z branjevkami in mlekaricami plavšal na ljubljanskem trgu ali če je dal beraču krajcar. Smešen demokrat, ki mu njegova demokratična stopinja ne dopušča, da bi bil demokratičen. Berite le tiste pastirske liste ljubljanskega škofa, pa se boste navzeli demokratizma tacega, da vas bo glava bolela! Kakšna demokrata pa sta celovški in tržaški škof? Ali dunajski kardinal? Kakšen demokrat pa je bil parfumovani Missia, ki ga hočejo za blaženega patrona slovenskega ljudstva napraviti?! Saj še v nebesih vlada Hierarhija, pa bo kranjska duhovščina na zemlji oznanjala enakost, bratstvo?! Kakšen demokrat pa je bivši nadškof slovenski, krščeni potomec židov, dr. Kohn. Ali je to demokratična penzija zanj in za njegova Ančiko — 50 000 K.? Kakšen demokrat mora neki biti novi brnski škof Huyn, kateremu je cesar sam podaril malenkost 40 000 K., da se bo mogel stanu primerno instalirati? Kakšen demokrat je bil † Leon XIII. Ki je bil tako skop, da je po skrivnih kotih svoje knjižnice spravljal denar in ga spravil več milijonov na kupec? Saj je bil delavski papež!!

Pa to so vzori krščanskega demokratizma le iz daljave, iz tujih krajev, ki so vsi dokazano resnični. Enaki vzori nam rastejo dan na dan pri nas na Slovenskem, po majhnih in velikih župnijah in kaplanijah. Nečistniki, farizeji, skopuhi, pijanci, lažniki, tatovi časti svojega bližnjega, zavijači brez primere oferuhi — to so dandanes vzorniki našega krščanstva in demokratizma med klerikalci. S prstom se lahko kaže nanje. Lumpov je toliko med njimi, da so poštenjaki redke izjeme in vsled tega zatirani.

In vkljub temu imajo še tako drzno čelo, da lažejo ljudstvu o svoji ljubezni do njega, češ, kako radi bi mu pomagali. Lažejo pa lahko le dotlej, dokler se najdejo ljudje, ki jim verjamejo slepo, ki ne preiskujejo resničnosti farških obljub.

Sz.

Politični odsevi

V TRSTU, 28. julija 1904.

Debata o civilni listi v ogrski državni zbornici. Že skoraj tri tedne traja debata o povišanju civilne liste, katero je vlada predlagala. K tej predlogi so govorili skoraj vsi opozicionalni poslanci med katerimi se je slišalo dosti suhoparnih govoranc. Zdi se nam da je dosti opozicionalnih govornikov le radi tega, k tem predmetu govorilo, da lahko volilce nafarbajo stem da so bili proti povišanju, ako ravno še danes niso na jasnem o predmetu. Seveda bodejo

potem svojim volilcem pripovedovali, da so se energično proti povišanju 2 milionov v bran postavili. Poslanec Ratkay je jako ojstro kritikoval, da so bogati Habsburgovci nekdaj še pod Banffijem ministerstvom) za zidanje dvorne palače v Pešti si brezobrestno posojilo 10 milionov najeli, da si kralj kadar se nahaja v Budimpešti še meso in vodo iz Dunaja naroči. V temeljenje povišanja civilne liste radi draginje, je neverjetno. Bogati nadvojvodi naj poskusijo enkrat se iz svojimi sredstvi vzdrževati, nikakor pa ni potrebno da jih ogrski narod vzdržuje. In ako mora ogrsko ljudstvo jih vzdrževati, potem naj se izločijo isti, kateri nikdar na Ogrsko ne pridejo, ogrske institucije prezirajo, kateri madžarsko zgodovino nepoznajo in z Ogrsko v nikakoršni zvezi ne stojijo. Saj še toliko nemoremo doseči, da bi se prestolonaslednik na Ogrskem nastanil. In ako vendar enkrat na Ogrsko pride, potem se nas demonstrativno izogiblje, radi tega pa nastane tudi mnenje, da nas prestolonaslednik črti. Zategadel se nesmemo čuditi, ako pride kak nadvojvoda knam in naš jezik — deželni jezik imenuje in da se mora nam kaj tacega pripeteti, da cesar izda brez ministrovega sopodpisa armadno povelje kakor iz Chlopy. Polonyi je dejal, da menda sedaj odpadejo stroški za vzdrževanje dvora umrle cesarice in prestolonaslednika Rudolfa in istih nadvojvoda ki so iz vladajoče družine izstopili. Ako pravi Polonyi, kraljevi osebni izdatki tako majhne stroške povzročujejo in njegovo hišno gospodarstvo po razpustu omenjenih dvorov je itak razbremljeno, potem se nam uprašanje vsiljuje. da je morda lahkomiseljnost v dvornem okrogu, ali pa še kaj hujšega vzrok, da je civilna lista prišla iz ravnotežja. Člani vladajoče hiše se smatrajo napram avstrijskim in ogrskim zakonom eksteritorialnim in priznajo merodajnim izključno le določbe hišnih zakanov; o hišnem zakonu pa odločuje začasni družinski glavar in ako enkrat sedanji prestolonaslednik, kateri se danes za Ogrsko ne briga postane vladar, mu stoji prostohišni zakon po svoji volji tolmačiti in njegovim otrokom po adopciji iste pravice preskrbeti... Vlada ki v kljub gmotnemu deželnemu stanju povišanje civilne liste predlaga, uganja protidinastično politiko. Časi kjer je lahko kralj dejal: «Moja krona», «moje ljudstvo», «moja armada» so minuli. Vladajočo hišo ogrsko državno pravo sploh nepozna, ono pozna edino le kralja.. Nadvojvodi imajo strah da bi ogrski zakoni za njih in njihove družine vezlivi postali, oni si skušajo kako priviligirano mesto zasiguriti. Zatoraj pa tudi vsaka nadvojvoda kadar se čuti v drugim stanu, se takoj v Avstrijo poda, samo radi tega, da ne pride njen otrok na Ogrskem na svet, ker bi v tem slučaju tudi ogrsko družinsko pravo za otroka veljalo. Poslanec Mukits opozarja na to, da se mora kraljevi dvor po zakonu na ogrskem nahajati. Kralji so na zakone — ustavo prisegli, ali Habsburgovci ne držijo svoje prisege. Civilnalista služi samo v to da se bliš Ogrom sovražnega dvora poveča. Da dobivajo taki vojvodi apanaže ki še ogrsko neznajo, še manj pa na ogrskem stanujejo — je držano pravni škandal. Vladarjeva hiša obstoji iz 77 članov, medtem 35 moških in 42 ženskih. Nadvojvodi dobivajo iz civilne liste letno 100 000 nadvojvode pa dobe kadar se omože 300.000 kron. Večinoma so nadvojvodi visoki oficirji in dobivajo tudi kot taki svojo plačo. Poslanec Marjay pravi: Neverjetno je da ta predloga od kralja samega izhaja. Kak domovinski oče bi to bil, da zato ker mu je drobiž pošel, spravlja težko zaslužene vinarje ljudstva v žep in povišanje njegove plače zahteva, kakor kak uradnik? Tako postopanje je sposobno ugled krone kratiti. Nacionalni boj na ogrskem je pretečeno leto brez resultaten ostal. V takih okoliščinah 2 miliona zahtevati je nesramno... Ako ravno ta gospoda radikalno govori so vendar le jako lojalni ljudje, katere samo jedno jezi, da ogrski kralj živi v tujini in le redko kdaj na Ogrsko pride.

Da gospodje ekstremne opozicije vedno in vedno v ljudski revščini stokajo, da bi to povedali kar bi kot immuni poslanci lahko povedali — zato jim manjka poguma.

Danes so državo vzdržajoče stranke edine v dovoljenju civilne liste, da mora beraško ljudstvo svojemu vladarju za 2 miliona dohodke povišati ker je nastala draginja. Da bi se položaj revnega in izstradanega ljudstva izboljšal, na to ti ljudski zastopniki ne mislijo. Gospoda potrebuje milosti od zgoraj na ljudski blagor jim je patoliko kot za počen groš.

V Trstu 22. julija. Sinoči so se na velikem trgu (Piazza Grande) vršile demonstracije proti vladi in črno-rumenem bobnem časopisju. Demonstrantje so upili: «Živili italjanski Trst», «Živila italijanska universiteta». Policija je demonstrante razgnala; kateri so se pa zopet zbrali, da od karakoju proti redakciji lista «Il Sole» katerega lastnik je znani lump Camber, ki za plačilo soc. demokrate obrekuje. Policija je tudi tukaj demonstrante razgnala 5 demonstrantov je bilo aretovanih.

Waršava 21. julija. Včeraj so se v srednji mesta vršile socialistične demonstracije. Na tisoče delavcev se je na najbolj živahnem mestnem kraju zbralo, ter razvilo rdečo zastavo in s pokrivali v roki izbruhnilo živije klice na socialno demokracijo, potem se je vršil obhod po mestu.

Amsterdam 20. julija. Uradni list naznanja kraljevi dekret po katerem se prva zbornica 23. t. m. razpusti. Nove volitve se bodo 3. avgusta vršile.

Tedenske novice

Sodrug Grablovic umrl.

Prominul je v sredo 27. ob 8 uri zjutraj v Ljubljani sodrug Grablovic. Bil je eden najboljših sodrugov sobojevnikov naše stvari. žrtvoval je mnogo za prepričanje naše ideje. Zlasti v Ljubljani se ga spominja vsakdor s priznanjem njegove požrtvovalnosti.

Naša stranka je zgubila navdušenega sodruga, zadne čase je bolehal in svoje moči so ponehavale, da, ponehale so za vedno!

Sodrug končal si v gomilo tvoje delo nam ostane v spominu... Mirno počivaj!

Tržaške demonstracije. Pretečeni pondelek so po končanem sprevodu vojaške godbe na glavnem trgu prav provokatorično korakali takozvani lizalci krožnikov *lecca piattini*, katere je policija v svrho patriotičnih demonstracij najela. Ta antisemitska mularija je razvila majhne črno rumene zastavice, ter delala tržaški policiji ovacije, da bi stem naprednomisleče meščanstvo provocirala. Ta mularija je na komando upila: «Živijo Avstrija!» «Proč z liberalizmom!» «Doli s Socialno-demokracijo!» Približali so se tudi delavski kavarni «Unione» nameravali so pa tudi obiskati «Delavski Dom». Ali strah pred delavskimi pestmi je to mlekozobno cestno mularijo od svojega namena zavrnil. Podobne demonstracije so se celi teden nadaljevale. Policija je mnogo aretacij izvršila, med aretovanimi je bilo tudi nekaj naših sodrugov kateri so bili policajno v smislu naredbe iz leta 1854 od 2—5 dni kaznovani. Kavarna «Chiozza» se je po policijski odredbi že ob 10 uri na večer zaprla, ker je tam največje zbirališče demonstrantov bilo. Proti takem početjanju tržaških «lumpov» je bilo potrebno da se je ljudstvo na demonstracije pripravilo. V naši kavarni in zadružni gostilni je mrgolelo sodrugov. Na velikem trgu pa so stale kolone soc. dem. delavcev, ki so se še z postranskih ulic na veliki trg prihajajočih popolnjevale.

Pobalini (mularija) se ni upala niti ust odpreti. Ko je godba odkorakala se je ta velikanska delavska masa pričela proti «Delavskem Domu» po ulici Torrente pomikati. Pred «Delavskem Domu» pa je zaorila iz tisoč grl Delavska pesem, kateri so navdušeni «živijo» klici na Socialno demokracijo odsledili. Ta demonstracija je pa tudi dokazala resnost Socialne demokracije, katera nemore in nesme dopuščati, da bi se njeno gibanje radi par v Trstu živečih «lumpov» ki se redijo od izsiljevanja ala Camber v javnosti napačno tolmačilo. Da so pa proletarci resno pripravljeni vsaki trenotek se proti napadom in naj isti pridejo iz katerega koli tabora resno v obran postaviti.

Konstatirati moramo enostranskopostopanje policije.

V Trstu se je uvedelo tajno izjemno stanje, medtem ko se Camberjevi bandi dopašča žaljenje vsake napredne stranke, zapade našega bratskega lista «Il Lavoratore» redno vsaka številka rdečemu svinčniku državnega pravdnika. In ako druge stranke se ne brigajo za ohranitev državljanskih pravic, potem bode proletariat — to temeljito poskrbel.

Papirnasta cunja imenovana «Soča» je prinesla v 59. štv. z dne 23. t. m. senzacionalno novico pod zaglavjem: «Poskušen umor v Ajdovščini» kjer pripoveduje svoji «inteligenci» da je hotel neki delavec Cvek ravnatelja Karol Schmučki — ja umoriti, ker dotični Cvek-a ni hotel predilnim mojstrom imenovati. Opazka, da je bil Cvek strasten soc. dem. agitator in da je ta poskušeni umor plod soc. dem. gibanja na Vipavskem, kaže jasno kaki duševni revčki sedijo v uredništvu «Soče». Cvek je agitiral, da se vstanovi v Ajdovščini društvo predilnih delavcev in nič druzega. Ako je pa dotičnik že bil socialni demokrat — to je drugo uprašanje.

Socializem je znanost, katero se je treba poprej učiti, ako se hoče soc. problem izpoznati. Seveda za liberalno goriško gospodo zadostuje, ako se človek imenuje «liberalec» ali «naprednjak» ako ravno ne razume kaj liberalizem ali pa naprednjaštvo pomeni. Saj voditelji goriške napredne stranke sami ne pojmejo kaj pomeni naslov njihove prodajalne (botege).

Naravnost hinavska in denuciatorična pa je trditev, da bi bilo to dejstvo plod socialističnega gibanja na Vipavskem. Morda nam zna «Sočini» urednik povedati en sam slučaj, *kjer so soc. dem. agitatorji prapagirali nasilstvo z nožem?* Kako pride ta plačlani denuncijant do take trditve. To vest je seveda tudi klerikalno časopisje prineslo. *Resnici na ljubo moramo seveda kontatirati, da so se farška glasila dostojnejše kakor «Soča» obnašala.*

Nemška policija ponižna dekla Rusije. Redkokedaj se je v zgodovini odigral dogodek ki bi bil tako očitno pokazal nizko in servilno hlapčevstvo vladajoče klike na Nemškem napram ruskem carizmu. Teden dni se vrši v Königsbergu v Vshodni Prusiji obravnava proti nemškim delavcem, radi tajne zarote, velizdajstva in ražalenja veličanstva, ker so obtoženci baje soc. dem. spise v ruskem jeziku po pošti iz Svice prejeli. Zasledovanje radi izdajstva in ražalenja veličanstva, se uvedlo na zahtevo ruskega poslaništva na Nemškem, ker ima Nemčija s Rusijo tozadevno pogodbo. Dokažilni material za obtožbo si je policija pri raznih hišnih preiskavah poskrbela. Večina pri obtožencih mašlih spisov imajo soc. dem. tendence in sicer ravno isto smer, katero zasleduje Nemška Soc. dem. stranka. Največ spisov pa je, prevodi Marks-a, Lassaleja in Kautzkija in časnik «Iskra» kateri je v Rusiji močno razširjen. Tudi nekaj spisov je bilo katerih se teror propagira. Med zadnje spada časopis «Narovodolek» in več drugih spisov ki naravnost zahtevajo vsmrčenje ruskega cara in višjih uradnikov zahtevajo; v istih se spodbuja ljudstvo na silni preobrat ustave v Rusiji in cara hudo žalijo.

Obtoženci so jezika v katerem so že omenjene tiskovine tiskane nesposobni; naravno je toraj da isti tajijo da bi bili pripravljeni tiskovine na Rusko vtihotapiti, ko bi bili na jasnem o vsebini tiskovin. Obtoženci nikakor ne tajijo, da pripadajo Socialni demokraciji, trdijo pa, da je policija po svojih agentih v tiskovinske pakete omenjeno tiskovino vtihotapila, da je zamogla najti vzrok in utemeljenje za aretovanje. Jako čudno je, da se obtožencem, kateri so bili že od oktobra meseca v

zaporu do danes niti imena brošur ki imajo po mnenju policije tako pregrešno vsebino in ki tvorijo podlago za obtožbo radi veleizdajstva in razžaljenje veličanstva niti naznanilo ni. Značilno za prusko policijo je pa tudi dejstvo, da pruski minister napačno in neresnično, spise prestavil.

Nemške oblasti nimajo nikakošne postavne pravice, razpečevanje ruskih revolucionarskih spisov, Zabranjevati, kadar ni vsebina proti nemškim zakonom. Nemška vlada ima pa peroči interes absolutistično moč Rušije pred vsakim sunkom varovati. Rusko naj bi in potrebuje za minimalno volitno kompenzacije. Treba je toraj človeških žrtev, da je razjarjeni duh despotije potolaži. Za tuje delo — katero ni pregrešno, temveč je le bil vsklik nesrečnega ruskega patriota — naj bi devet ljudi bilo žrtev. Neloseglјivi za armado ruskih špionov so pisci onih spisov, zato pa mora nemška justica.

Stavka v gališkem petrolejnem okraju traja dalje. Kako brutalno stališče zavzemajo podjetniki v tej stavki nam kaže sledeči dogodek:

Namestniški svetovalec Pivocki je po iniciativi namestnika Potocki podjetnikom v imenu pol. oblasti stavil sledeči predlog: Sestaviti se ima odbor štirih delavcev in ravno tako število podjetnikov, kateri ima nalog nastali prepir med delodajalci in delavci končati. Delavci so bili s tem predlogom takoj zadovoljni, ali ošabni gališki petrolejski podjetniki nočejo tak odbor priznati. Težko bi bilo vznemirjati se, ako bi čuli, da po tolikih perfidnih dejanjih teh izkoriščevalnih lumpov kakemu delavcu poči potrpežljivost in v svoji obupnosti vrže kakega izmed teh debeluhov v goreči petrolejski reservar. Značilno je, da je en bataljon 9 pešpolka bil zopet po kratkem bivanju v tem kraju bil zopet v svoj garnizijski okraj odposlan, ker je baje vse množtvo obolelo, na disenteriji. Iz tega dejstva je pa tudi prav lahko razvidno, kake razmere se v stavkinem okraju nahajajo. Vajalce, ki so iz Přemisla rekrutirani (toraj gotovo niso razvajeni) se mora pa kratkem biranju radi bolezni zopet prestaviti. Seveda delavci in njih družine pa morajo leta in leta v tem okraju delati in trpeti.

Vsaj razširjevalec istih kaznjevati. Oni neznajo rusko? To nič ne dè! Oni so bili sodeležni zveze, katerih sočutje s ruskim narodom, ki se zvija pod kruto despotično carsko vlado je evidentno — zatoraj se mora dotične strahovati.

V pondelek je bila sodba proglašena obsojeni so bili razven treh, vsi ostali obtoženci od 4 tednov do 6 mesecev.

Sodba v Königsbergu je toraj postala stvar reakcije ter razkrila proti kulturno prusko državo, katera zasluži od vsih drugih zaničevana biti.

V Vstočni Aziji se zdrobljeva ruski absolutizem v vojaštvu. V Königsbergu pa na kulturnem polju. Reakcionarno Prusko je hotelo biti ponižni sluge, medtem pa je sebi in ruskem absolutizmu zadalo smrtne rane.

Deželnozborske volitve na Štajerskem. Deželno glavarstvo razglaša volitve za deželni zbor na dan 20 septembra in sicer.

Volitev poslancev v štajerski deželni zbor se raspisujejo na dan 20. septemb. 1904 za mesto Gradec in predmestje od 8 ure do 1 o poldne in od 3—6 ure na večer. Za vse druge okraje pa od 8 ure 11 dopoldne in od 1—3 ure popol.

Vsi volilci se od namestništva pozivljajo k udeležitvi volitve.

Eventuelna ožja volitev se vrši na 23. septembra v gori določenem času.

Namestnik se je potrudil precej kasen trmin za volitve določiti, vkljub temu da sklep deželnega zbora zahteva da ima zakon takoj v veljavo stopiti. Ta dolg obrok za volitve nas sicer nebi tangiral ali čas ki je določen za volitev na deželi ni umesten. Namestniku menda ni znano, da bodejo nekateri podjetniki vso svojo gospodarsko moč sporabili, da bodejo delavcem volitev iluzorično naredili; niti dopoldne se nimogel volilni čas raztegniti.

22. t. m. se je podala deputacija delavskih zastopnikov k namestniku pod vodstvom obč. svetovalca Pongratz-a da prostestira proti tej nesmiseljni časovni razdelitvi za volitev. Namestnika so sodrugi Stamec, Abram, Bartl, Kamper, Tuller, Zach, Mlekuš, in Krainer, da omenjena naredba ne odgovarja potrebi in da se mora volilni čas tako spremeniti, da bode mogoče vsakemu volilcu svojo volilno pravico tudi izvršiti. V Donavici je menjanje (šihte) ob 6 uri na večer.

Rudarjem bi pa tudi nemogoče bilo izvrševati volilno pravico, ker tam obstoji menjava tretjino šihte. Ena tretjina se upelje na «šiht» ob 8 uri v jutro in iznelje ob 4 uri popoldne. Taj tretjini bi bila toraj volitev iluzorična. Deputacija je konečno namestniku stavila predlog po katerem najbise volilni čas od 8 v jutro do 1 popoldne in do 8 ure na večer podaljšal. ker le tako bi bilo možno da se delavci volitve udeleže.

Kandidate za deželni zbor smo že itak naznanili.

Nad 50.000 nastavljencev pri severno ameriškem mesnem trustu stavka. Zahteve so: Mesto dosedanje odkodnine na uro 17 centov, to je: 8 vin.; 19 centov to je: 95 vin.; zahtevajo.

Podjetniki nameravajo stavkajoče izpreti.

DOPISI

Trbovlje. — *(Nadaljevanje shoda 26 junija).* Na to je dobil besedo sodrug Rinaldo ki je približno sledeče poročal: Kdor trbovljske razmere ne pozna se bi moral čuditi da se tukaj še rudarjev dobi, ki so tako indiferentni, da po tolikih vzgledih, še danes tako zaostali, da neznajo ločiti njih prijatelje od sovražnikov. V zadnji stavki ki je bila za trbovljske rudarje huda izkušna kje so našli zaslombo? Ali pri soc. dem organizaciji ali pri paznikih? Mar niso bili pazniki in uradniki prvi ki so delavstvo zavratno napadali in izdali? Pred volitvami v bratsko skladnico je imel vsak paznik polno sladkobe na jeziku, po volitvah se pa zopet stara pesem poje. Obžalovanja vredno je tudi dejstvo, da so se delavke, katerih je mnogobrojno število, na listo paznikov volilo, od slednjih zaslepiti pustile.

Zavedni proletariat je danes na tem stališču, da se ima tudi ženam jednako volilno pravico pridobiti, da bodeta mož in žena združena na podlagi jednakih pravic proti mednarodnem kapitalu se zamogla vspešno boriti. Ali danes se mora s žalostjo konstatirati, da je ogromna večina žensk v taboru klerikalizma, da tvori zaslombo verskemu fanatizmu. Ravno žene bi bile poklicane da se borijo za to da pride v odbor bratske skladnice napredno delavstvo, ne pa petolizniki in kimavci gosp. Draša in tam zastopali delavstvo in ne trbovljske gospode akcionarje. Tudi nekaj neumnih je bilo, ki so agitirali stem do so rekli: Ja če nebom z gospodom, volil bodem pa slabo zaslužil. Seveda se je tukaj po paznikih zahtevala (ali boš.) in če ne nebodeš zaslužil.

Sodrug Rinaldo povpraša navžoče: Ali trbovljska družba rudarja od izdelka premoga, ali od hinavščine in klečeplazstva plačuje? Odgovor: (Od izdelka). Dobro! Ako ste toraj od izdelka plačani in ne od klečeplastva, potem se morate v prvi vrsti delavke in delavci v skupno organizacijo združiti in se v isti skupno proti vsakemu nasilstvu bojevati. Naj že vendar enkrat delavke in delavci spoznajo da se nimajo na nikogar druzega kot na svojo lastno moč zanašati. Ali morda to ni sramotno, ako gosp. dr. Carnevall v letnem poročilu iz l. 1900 naznanja, da je v Trbovljah največ disciplinarnih kazni bilo in sicer radi «plavih» in radi pijančevanja. Po mnenju tega visokega uradnika je največ žena kriva da mož žganje pije, ker nezna gospodariti. On imenuje rudarske žene nesposobne za gospodarstvo, češ, rudarjeva žena je bila predženitvo rudniška delavka katera nemore imeti potrebne prakse v gospodarstvu; rudar nima pravega doma, sprejema iz rok njegove gospodinje neokusne in slaba jedila, tako da je prisiljen zahajati v gostilno, kjer se prijančevanja in žgnjžganja uživanje navadi in konečno istemu popolnoma podvrže. (Čudno je zakaj se ta modri gospod vse pobriga). Dogaja se da si rudarji raje iz okolice dekleta v zakon vzamejo, ker upajo da znajo iste saj potrebna jedila kuhati. Tako se vas delavke obrekuje in ve ste danes zaslomba trbovljske družbe, paznikov in Draslomba Od kod je pa gospod Carnevall iz Češeva Od kod je pa gospod Carnevall iz Češeva Od kod je pa gospod Carnevall iz Češeva

ljal odbor naj vsi sotrpini pristopijo v organizacijo ter naj solidarno zvesti ostanejo. V močni organizaciji je zmoga gotova, kdor prelomi proletarsk› stvar bode preziran in zaničevan od vsega zavednega delavstva.

Društvene vesti

Delavci! Sodrugi pozor! Na nedeljo dne 7 avgusta priredi «Splošno delavsko pevsko društvo» v Nabrežini na vrtu gospoda N. Tanceta

veliko delavsko slavnost

s koncertom, igro in plesom po sledečem vsporedu:

1 N. N. «Mladi vojaki».
2 Slavnostni govor – sodr. Kopač.
3 Mattei «Rdeči Prapor» petje s godbo.
4 Parma «Slovanske cvetljice» potpourri – godba.
5 Krilan «Na planine» poje mešani zbor.
6 Majcen «Štajerska pesem» godba.
7 E. Cerocchi «Venec slov. pesmi» potpourri moški zbor.
8 Majcen «Revolver» valček - godba.
9 Nedved «Naša zvezda» - mešani zbor.
10 Friškovič «Oj juh» koračnica - godba.
11 N. N. «Pri zibeli» poje mešani zbor.
12 N. N. «Na morju» – godba.
13 **Strič Jaka**

Šaljiva igra v dveh dejanjih.

Osebe:

«Strič Jaka» . . . . . *Sodr. A. Pičinin*
«Lipe Iglarček» . . . . . *« E. Zilli*
«Urška njegova žena» . . *Gosp. A. Devetak*

14 N. N. «Naprej» petje s godbo.

Vrt bode s acetilenskim plinom krasno razsvetljen-pevovodja: *E. Cerocchi.*

Začetek veselice ob 4½ uri popoldne; po končanem vsporedu prične ples, ki trajo do polnoči.

Vstopnina za osebo 40 vin., — sedezi 40 vin

Čisti dobiček je namenjen, «Splošnem delavskem pevskem društvu» v Trstu.

Delavci! Trpini! Vse politične stranke na Slovenskem prirejajo sestanke, da kažejo solidarnost edinstvo Politični simulantje — klerikalci vodijo trume nezavednih siromakov na božja pota, da kažejo njih moč. Liberalci prirejajo Sokolove slavnosti, da dokazujejo klerikalcem, da imajo moč nad njimi. In mi proletarci naj bi spali? Pokažimo i mi slovenski javnosti da smo zložni v boju in pa tudi, da znamo vporabljati trenotek kadar odložimo po trudopolnem delu naše orodje v kot. da uživamo mili glas petja in godbe in da tudi mi hrepenimo po življenju in uživanju. Pokažimo našim skupnim sovragom, da je proletarijat zjedinjen in da zna braniti svoje človečanske pravice. Prihitite toraj vsi na to delavsko slavnost, pripeljite seboj vaše žene in otroke, da za trenotek pozabite kruto vsodo vašega življenja!

Vsi za enega, eden za vse!

Dne 10 julija se je na Dunaju vršil občni zbor jugoslovanskega delavskega društva «Sloga». Poročilu posnemamo sledeče: Dohodkov je imelo društvo 265 K. 4 vin., izdatkov pa 257 K. 58 vin. Izdatkom je prišteta svota 83 K. o 2 ki je bila v poštno blagajno naložena, 44 K. se je za razne podpore izdalo.

Društvena knjižnica šteje: 31 srbskih, 55 hrvaških in 75 nemških poučlivih knjig. Shodov je društvo v pol letu 17 priredilo. Po poročilu so se sledeči sodrugi jednoglasno v odbor izvolili, in sicer: predsednikom: Zimanovič Dušan. V odbor pa sodrugi: Geiger Em. Mihaljevič P. Kriščinsky B. Stojilkovič R. Petrovič D. Stumper P. Diamantovič L., v nadzorniški odbor: Koparecz F. J. Vrbič in V. Nikolič; v razsodišče: Leutgeb M., J. Baumgartner in J. Veseli.

Potem ko je še novo izvoljeni predsednik navzoče k marlivem delu v društvu, ter za agitacijo navduševal, je isti shod zaključil.

«Občno Konsumno društvo v Idriji»
(vpisana zadruga z omejenim poroštvom).

VABILO

k rednem občnem zboru, ki se vrši dne 7. avgusta t. l. pivarni pri «Črnem orlu» ob 1. uri popoldne.

Dnevni red:

1. Citanje zapisnika rednega občnega zbora.
2. Poročilo predstojmštva o delovanju zadruge v prvem polletju 1904.
3. Poročilo računov I. polletja in razdelitev čistega dobička.
4. Poročilo nadzorništva in podelitev odveze predstojništvu.
5. Prošnje, pritožbe in nasveti.

Pristop je dovoljen proti izkazilu članske pristopnice.

Za nadzorništvo:

Anton Kos *l. r.* Ivan Straus *l. r.*
Zapisnikar. *Predsednik.*

Obvestilo Centrala klesarskega društva v Trstu naznanja vsim svojim društvenikom, da je bojkot nad sledečim delavcem iz Pirana odvzet: Carlovich Giov., Cappon Franc, Redonzan Aleks.

V Trstu dne 21. julija 1904

Scabar Natale
podpredsednik.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

„Naši Zapiski“ štev. 8. ima sledečo vsebino: K. W.: Pogled nazaj; Anton Dermota: «Vseučiliška predavanja», konec. Med. E. Š.: «Spolni problem», nadaljevanje, Edvard Bernstein: «Koliko lahko izvrše gospodarske zadruge», Pregled: «Politika», «Socializem», «Mala kronika», «Občinski socializem», «Razno», «Zbori». Toplo priporočamo.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač**.
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

KAVARNA „MIRAMAR“
(nasproti postaje južne železnice)
se priporoča tržaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mrzle pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tržaških, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter Zeitung», «Eisenbahner», «Glühlichter», «Simplicissimus» i. t. d. Kavarna je oskrbljena z vsem modernimi uredbam.

Zahtevajte pri trgovcih izboljšano Ciril in Metodovo kavino in vse druge izdelke iz
Prve jugoslovanske
tovarne za kavarne suregate v Ljubljani.

Sodrugi in sodruginje!
Čitajte, razširjajte, naročajte
Naše Zapiske,
Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

Prodajalna klobukov
all'Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
Najnižje cene

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Mnzi-ja
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolski postopje)
Bogat izbor z tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemi na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

KAVARNA „UNIONE“
PREJE „TEDESCO“
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače po ceni. Napitnina je izključena.

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE. Prihajajte v Vašo krčmo!

Leto VII. TRST, dne 5. avgusta 1904. Št. 32.

DELAVEC

RDEČI PRAPOR

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje za celo leto 3.44 K., za pol leta 1.72 K., za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.05 K., za pol leta 2.74 K., za četrt leta 1.36 K. Za Ameriko: za celo leto 7.20 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi denarji za list je v ulici Boschetto 3. II.

Krvavo navduševanje

Tragični bankerot ruskega absolutizma in ropajoče politike, ki se odigrava na daljnem Vztoku v obliki rusko japonske vojne, je zopet dal povod, da je oficielna slovenska javnost pokazala vso svojo servilnost do *carja*, katerega danes sovraži vsak svoboden in napredno misleč človek, naj si bo isti Slovan ali Neslovan.

Če prelistujemo dan na dan naše slov. liste, klerikalne in meščanske, spoznamo, kako hlapčevsko, kako zabito in neumno se piše o tej vojni. Pri nas se predstavlja Rusija kot najvzornejša država, ruski kapitalisti kot sami angelji in rusko ljudstvo kot navdušena masa, ki rada daruje carju zadnji prištedeni groš... Ravnotako, kakor pišejo razni nemški in angležki listi o Japoncih in proti Rusom...

In to je švindel... švindel, katerega izključni smoter je špekuliranje na najnižje človeške čute... Naloga žurnalistike bi vendar bila ta, da bi se poročalo, tako kakor je, brez ozira na levo ali na desno.

Poglejmo naše slovenske dnevnike: «Slovenski narod», «Slovenca», «Edinost» in vse ostale liste! Kar je vseč ruskemu carju, to se poroča, tako se piše «Novoje Vremja», glasilo ruske vlade. In kakor se vesele ruski ali japonski krvniki umorov, prav tako se jih veseli naše časopisje in za njimi naša rodoljubarska javnost! Iz vsakega poraza, napravijo — kakor v Rusiji — zmago, da se čez par dni nesmrtno blamirajo pred celim svetom.

Veliki Rus, Lev N. Tolstoj pravi o tej vojni:

«Car, mož, ki pred vsemi nosi odgovornost, ima neprestano parade, deli hvalo in plačilo, podžiga in daje nkaze pritegnuti rezerve. Zvesti podložniki polagajo zopet in zopet svoje imetje in svoje življenje pred noge božanstvenega monarha, kakor ga imenujejo, toda le z ustnicami. Ker pa hoče drug drugega prekositi i v dejanju in ne le v besedah, trgajo očete, vzdrževalce osirotelim družinam in jih pripravljajo za odhod v klavnico. Časnikarski pisači lažejo, čim slabši je položaj Rusov tem brezvestneje narejajo iz sramotnih porazov, zmage; oni vedo, da jih ne bo nihče ovrgel in mirno vtaknejo denar, ki ga jim donaša množ če se število njihovih bralcev in pomnožena prodaja po cestah. Čim več denarja in ljudskega dela zahteva vojna, tem bolj kradejo poveljniki in trgovci vseh vrst; oni vedo, da jih ne bo nihče razkrinkal, ker vsi kradejo...»

In dalje:

«Včeraj sem srečal nekega rezervista, ki sta ga spremljala njegova mati in žena. Vsi trije so se peljali na lojterci mimo mene. On je nekoliko pil, obraz njegove žene je bil otekel od joka, zaklical mi je:

Ostanite zdravi, Lev Nikolajevič, gremo na daljni Vztok.

Kako vojno hočeš voditi?

Človek se mora biti.

Nobenemu človeku se ni treba biti.

Pomislil je — Kako pa? **Kam pa hočem drugam?**

Videl sem, da me je razumel. Razumel je, da je stvar, h kateri se ga pošilja, slaba stvar.

«Kam pa hočem drugam?» to je pravi izraz za duševno razpoloženje, ki se zopet podaja v oficielnem svetu in časopisju v besedah: «Z Bogom za kralja in domovino». Ljudje, ki zapuščajo svoje lačne družine in gredo v trpljenje in smrt, izražajo to, ker čutijo tako: «Kam pa hočem drugam?» Oni pa, ki stanujejo varno v svojih krasnih palačah pravijo: Vsi Rusi so pripravljeni žrtvovati svoje življenje za svojega božanstvenega monarha, za slavo in velikost ruske države».

Ali ne kriče prav tako naši časopisi, naša oficielna in oficijozna javnost? Zakaj se ne pove **resnice?** Zakaj se ne pove, kako misli in govori ruski, japonski narod, ki ga gonijo odiralci v klavnico, v ječo, ali pa Sibirijo? Ker se že vsak stotisočeri kroneškilump prišteva med milionarje!

×

In prav tam (v knjigi «Odumajtes») pravi zopet Lev Tolstoj:

«Včeraj sem dobil na veliki vozni cesti poljedelce, ki so prišli domov iz Tula brez tovorov. Eden od njih je korakal poleg voza in je čital nek list.

Vprašal sem ga: Kaj je to, telegram?

Obstal je. Od večeraj je, toda eden je tudi od danes.

Potegnil je novega iz žepa. Oba sva obstala. Bral sem.

Kar se je včeraj dogodilo na kolodvoru — je pričel — grozno! Žene, otroci, nad tisoč; vsi kriče, obstopajo vlak in ga ne puste naprej. Tuji ljudje, ki so bili poleg, so jokali. Neka žena iz Tula je samo vzdihnila in je bila na mestu mrtva. Pet otrok. Vtaknili so jih v azil, njega pa so vse eno poslali dalje... Kaj nam hoče Mandžurija tam zadaj? Dosti zemlje imamo. In koliko ljudi so pobili in koliko denarja je to veljalo...

Da ljudje so danes proti vojni vse drugačni, kot poprej, kakor še pred kratkim časom, leta 1897. Nikoli se ni čulo, kar se sedaj čuje.

Časopisi govore o nepopisnem navdušenju, s katerim se vsprejema car, ki potuje po celi deželi, da hipnotizuje ljudi, ki so poslani moriti. *V resnici pa je docela drugače.* Od vseh strani prihajajo poročila: tu so se obesili trije novo poklicani rezervisti, tam še dva, tam je neka žena, katere mož je šel v vojsko svoje otroke privedla na poveljništvo in jih je tam pustila, neka druga se je na dvorišču poveljniškega poslopja obesila. Vsi ljudje so nezadovoljni, mrmrajo in so uporni. Besede «Z Bogom za kralja in domovino», ljudska himna, hurakliei ne napravi nobenega utisa več na ljudi. Druga vojna, ki jo pričenja spoznavanje neresnice in grešnosti dela, h kateremu se pritegujejo ljudje, ugrablja bolj in bolj človeške duše».

×

Cele kupe papirja so napisali meščanski listi o tej vojni med Rusijo in Japanom. *Le resnice niso povedali!* Če rusko ali japonsko časopisje tega ne stori, je to umevno; tam je to zabranjeno, ali pa to ukazuje interes raznih spekulantov in vlade. Pri nas vsega tega ni, pri nas ni povoda lagati, zakaj car in njegova krvoločna vlada *ni slovanstvo!*

Kdaj se vendar neha vse to, kdaj bodo ti naši žurnalisti, ki hočejo delati javno mnenje na Slovenskem, siti tega krvoločnega navdušenja? In naše občinstvo? Kaj se nihče ne sramuje, poveličavati tega morenja mas, tisočev? Kaj je to res pravi znak naše kulture in našega duševnega življenja?

Slovanstvo! Kaj je ono princip pobijanja in laži? Kaj je slovanstvo policajstvo in nesamostojnost? Mislimo, da se lahko navdušujemo za ruske velikane na kulturnem polju in ruski narod in da je to res ljubezen do slovanstva, katerega oficielni svet Rusije — in tudi pri nas — samo *sramoti!*

Sramotno je, da se javno na shodih in po časopisju navdušuje za umor in klanje, za barbarizem in ljudsko bedo. Sedaj se kaže, koliko je vredno «demokratstvo» naših burzoazijcev, s katerim se neprestano bahajo. Tega «demokratstva» in njegove humanitete na znotraj nič ni, na zunaj pa le zgolj servilnost in nečlovečnost.

Š.

Politični odsevi

V TRSTU, 4. avgusta 1904.

Atentat na ministra Pleve. Reuterjev biro poroča iz Petrograda: Minister notranjih zadev pl. Pleve je bil 28. julija ob 10. uri predpolne ko se je hotel v Peterhof podati v bližini varšavskega kolodvora, po bombi katera je bila po nekem mladem človeku pod njegovo kočijo vržena, ubit.

Ministru je bila glava od telesa odtrgana. Od voza so ostala samo zadnja kolesa. Detonacija je bila silno močna. Vsi spremjevalci v vozu so bili ubiti in na kose raztrgani. Več okoli stoječih ljudi je bilo ranjenih. Bombni metalec je bil aretovan v trenotku ko je hotel restavracijo iz katere je bombo vrgel zapustiti. Pleve je bil takoj mrtev glava in roki ste mu bili popolnoma razdrobljeni. Nek policaj ki je bil v bližini voza je bil ubit. Nepopisljiva bojazen je nad ljudstvom zavladala. Takoj so bile vojaške trume petrogradske garnizije mobilizovane. Napadalec je bil težko ranjen. Stal je namreč na hodniku blizo restavracije. Glava teroristične zveze, katera deželo onečasti, je terorizmu podlegla. Po Sipjagin-u ki je trpinčil mladost, je prišel finski krvnik Bobrikov na vrsto, in sedaj je maščevalna Nemesis najbolj sovraženega in nevarnega nositelja ruskega sistema zadela.

Maščevanje! Gotovo. Kdo je to maščevanje izvršil? Ni še znano kdo je bil tisti mladi mož ki je vrgel bombo. Ali to maščevanje je izvršil gotovo taisti, ki je imel vzrok maščevati se, in kdo v velikem carstvu nima vzroka! Jeli kak dijak ki je videl kako so kozaki z «nagajko» na Plevejevo povelje po hrbtiščih mladine udrihali? Jeli kak delavec ki je videl kako so njegove sotrpine na Plevejevo povelje po zaporih vlačili in v trdnjave zapirali? Jeli kak mužik ki je videl kako so Plevejevi kozaki njegovega očeta ali mater ali celo njegovo ženo krvavo pretepali in pošiljevali? Kdo li živi v obsežnem ruskem carstvu ki ne bi imel vzroka Plevejevo ime preklinjati? Ni li bil Pleve personificirana sramota za ruski narod, poniževajoča bolest katero je ruski narod v svoji brezmoči s škripajočimi zobmi prenašati moral? In tako je v bombi, kdor koli je jo vrgel, utelesen srd, vsako upanje razjedajoči obupsto tisočerih, ki skušajo po naravnem instinktu mučenih, povzročitelja muk uničiti.

V maščevanju se nahaja nekaj pravice. Po človeški pravičnosti pa je gnjusni nečlovek Pleve tisočkrat smrt zaslužil. In ako bi ob tej priliki prišlo samo človeško sočutje v poštev, potem bi vest o njegovem vsmrtenju pomenila enotno zadoščenje — le vzdih ljudstva — ena skupno nevarna bestija je manj na svetu. Gotovo ni bil Pleve navadni človek ki bi bil samo orodje caskega despotizma, ki se lahko takoj z drugo osebo popolni. Z njegovo osebo je stopil na krmilo človek močne energije in predrznosti, ter brezobzirne groznosti, nenavadne hudobije in laži. Bil je navadni policijot in justični lump; ali on se je znal pospešiti na vrhunec, uklub vsim težavam ki mu jih je njegov konkurent Witte, ki je bil pripadnik evropaeziranja na Ruskem. Naj bode sedaj njegov namestnik kdor koli hoče, ruska soc. demokracija pozna natanko vzroke zakaj je proti individuelnem terorizmu, katerega sicer razume, ker je isti samo sposoben revolucionarno gibanje spraviti na krivo - daljšo pot.

Atentati so res sposobni kruto carsko vlado in njeno varnost omajati; kakor tudi njegovo organizacijo za motati. Ali karkoli bodalo, revolver in bombe narediti zamorejo — naraščanje revolucionarne moči — zbuditev proletarijata in kmetskega stanu — to taka morilna orodja — niso sposobna. Nasprotno se utelesi miselj, da se konec na rešitev bednega ljudstva od odtranitve posameznih oseb in ne od odtranitve pogubnega sistema — družbene podlage pričakuje. Birokratski činovniki in njih organizacija s katero so si vso moč nasebe potegnili pokažejo ravno v tem trenotku njih brezmoč. Gospodarski razvoj v deželi, začetek kapitalističnega proizvajanja, pogin kmetovskih naturnih gospodarstev, vzbud kulturnih elementov v ljudstvu v kljub vsim zaprekam, stoji ta kolosalni preobrati v sredini Rusije; to so razmere katerim stari birokratski sistem nemore biti več kos. In ta nazadnjaška birokracija vodi brezobziren obupen boj — za svoj obstanek.

Sramotna protekcija, umazana korupcija razjedajo njen sestavek in pripravljajo vedno bolj očividen bankerot. Na bojnem polju v Manžuriji, kakor notrajna uprava kaže vsaki dan jasneje, da je absolutizem nezmožen Rusijo vladati, da se bliža čas, kjer bode absolutizem povzročil bankerot.

Pleve je bil 3. mister pod sedanjim carom ki je bil umorjen. Prvi je padel Begoljepov naučni minister, za njim Sipjagin minister notranjih zadev. Nadalje so bili atentatno umorjeni: Bogdanovič guberner Ufe, general guberner finski Bobrikov in namestni gunerner Jelizabetpolja, Andrejev. Ali število atentatov stem še ni končano. Več atentatov se je izjalovilo. 27 oktobra 1903 je bil kaukaski guberner knez Galicin napaden in ranjen. 19 maja 1902 guberner Wilne po revolverju ranjen; 11 avgusta 1902 je bil karkovski guberner knez Obelenski (sedanji naslednik Bobrikova) ranjen. Tudi Pobjedonoszev, višji prokurator Sinode in baron Korf guberner Lomše sta bila napadena. Plevejeva vlada, je bila grozovlada. Nezaslišana zlobnost in sirova premoč njegova je našla krvavi konec.

Francozka vlada je diplomatično zvezo z Vatikanom pretrgala. Francozki ministerski svet je sklenil s Vatikanom vse zveze takoj pretrgati. Politični razvoj francoske republike je vedno bolj očividno ta sklep zahteval, ker je bil za obstanek republike potreben. Za francozko demokracijo je napočil novi zgodovinski odsek.

Kaj pomeni ta korak francozke republike? V občevanju med državami sledi temu koraku vojna, razgovarjanje s puškami in topovi. Ali onemogli Vatikan nemore vojne ladije in polke proti Francozki odposlati. Rim se mora od druge strani prijeti, in ciser tam kjer je s posvetnimi interesi na milost in naklonjenost države navezan. Pretrganje diplomatskega občevanja že pomeni, ako se isto konsekventno izvede in ne ostane samo pri odpoklicatvi representantnih oseb, da država ne pripozna več veljavnim od Rima samega prelomnjen konkordat in da se odpove dolžnostim katere je konkordat državi naložil. Cerkev je pogodbo, po kateri ima biti država posredovalec v občevanju med Vatikanom in francozkim duhovništvom prelomila. *Naravni odgovor države je, da cerkev kot souvereno moč sploh več ne pripozna.* Po razpustu konkordata ob stoji katoliška cerkev za francozko državo samo še toliko, kolikor to francozk. katoličani manifestirajo. Dotični pa spadajo pod društveni in splošni zakon, ter splošnim policajnim naredbam.

Pretrganje diplomatskega občevanja ima *ločitev države in cerkve* kot naravno posledico, ki nemore izostati. Duhovniki, katerim Rim prepoveduje podvreči se splošnim naredbam državne uprave, nemorejo nikakor več stalne plače iz državne blagajne dobivati.

Katoličani imajo popolno svobodo svoj kult izvrševati, seveda le v okvirju državnih zakonov, oni le nimajo nikakoršne pravice do državnih prispevkov. Seveda mora sedaj država tudi napram drugim vernikom isto stališče zavzemati in nenaravno zvezo med posvetno in duhovnsko oblastjo pretrgati.

Ločitev cerkve od države! Moderni razvoj družbe je privedel še celo cerkev, da spoznava da je ta zveza nenaravna. Konkordat je bil za papinstvo le toliko časa ugoden, dokler ste korakali država in cerkev po eni poti. V trenotku pa, ko je država določitev svoje smeri samostolno zahtevala, je postala moč katero je imela država na podlagi pogodbe nad francozkimi škofi nesmisel. In v tem smislu ima Merry del Val prav, ako trdi, da ni državna moč pokličana soditi jeli kak škof svoje mašnikove časti in delžnosti vreden — spolnjeval ali ne. Moderni narodi, demokracija izključujejo državnocerkvenost. Izrek: Ena vera, en zakon in eden kralj — je sposoben veljati za absolutizem, kateri si tudi nad vestjo neomejeno pravico prisoja, nikakor pa nemore biti temeljni nazor za ljudsko vlado — kar je francozka revolucija jasno dokazala, ker so religiozni organizacijski poskusi ponesrečili, ja konečno v republikanski cerkveni upravi, katera je privilegije feudalnim škofom odvzela, ter privedla do indirektnega okrepčanja vatikanske centralne moči.

Jasno kot beli dan je, da Combes ni sprejel prepir katerega je papež morda radi prelomitve konkordatnih določil povzročil — kar se je dan za dnevom dogajalo — ampak ker je isto prelomil — da je zamogel republikanske škofe strahovati. Materielni vzrok pretrganja, ni državna zahteva v cerkvene zadeve se umeševati, ampak izzivajoče umeševanje cerkve v državno politiko.

Stirintrideset let je moglo poteči, od vstanove tretje republike, dokler je zamogla demokracija temeljno podlago meščanske svobode napram ultramontanski reakciji braniti. Vedno je rimski klerikalizem razumel si nadvlado nad francozko družbo pridobiti. Vladal je za časa grozote francozke Komune, za časa pseudorepublike in ko se je republikansko meščanstvo pod vodstvon Gambeta in Ferija pričelo gibati, je zviti Rampolla po takozvanih «združenih» prepričil razvoj radikalnih strank. Nekoliko svetlobe je proces Dreyfus v to zadevo prinesel. Ali šele socialisti so demokracijo pomladili, ter jo sposobno za boj storili. Ako je danes demokracija sposobna voditi boj za osvobodenje farškega nadzorstva, se ima to edino le ognjeviti pomoči socialistične stranke zahvaliti. Proletariat se je tudi v tem boju zmožnim pokazal, zapuščeno dedščino meščanke revolucije nastopiti.

Cesar Fran Josip je papežu Piju X. po poročilu «Avantija» iz Rima odposlal tolažilno pismo, v katerem mu izraža svojo simpatijo v hudem boju, katerega mu je božja previdnost naložila. Konečno ga zagotovlja, da deli žalost in skrb žnjim. Papež se je baje cesarju v lastnoročnem pismu zahvalil.

Stanje v Marok-u. *London 3. avgusta.* Garnizija je radi zaostalega plačila, službovanje od povedala.

Tedenske novice

Anton Grablovec.

Dne 27. julija t. l. je umrl v Ljubljani v hiralnici sodrug Anton Grablovec šele v svojem 41. letu dobe. Rojen je bil dne 14. januarja 1864 v Ljubljani. Pokojnik je bil najdelavnejši sodrug osemdesetih in devetdesetih let. Izšolan ni bil. Pohajal je le štiri razrede ljudske šole, toda s svojo marljivostjo in svojo prirojeno in pridobljeno inteligentnostjo se je povzpel do izobraženega poznavatelja socializma.

Kot črevljarski vajenec in pozneje kot pomočnik je pričel zahajati v izobraževalno društvo in se tam - učil. Obtožen je bil tudi v Železnikarjevem procesu, toda pozneje zasliščan, le kot priča. Kot črevljarski pomočnik je bival dalje časa v Inomostu in v Švici (Bazel in Lucern) in se vrnil leta 1890. zopet v Ljubljano. Od tega časa je deloval doma. Izdal je leta 1890. z Brozvičem list «Novi Čas», ki je pa izšel samo enkrat. Šele leta 1893. je bilo mogoče začeti v Ljubljani izdajati list «Delavec», kateremu je bil duševni voditelj pokojni Grablovec. List se je tiskal v Narodni tiskarni, a komaj po poldrugem letu so ga postavili na cesto. Sklenilo se je preseliti list v Zagreb in je šel Grablovec z njima kot urednik.

V Zagrebu ste izšli komaj dve številki, ki sta bili skoro docela konfiscirani. Vsledtega se je «Delavec» preselil na Dunaj, kamor je šel kot urednik pokojni Drofenik, a Grablovec pa se je vrnil v Ljubljano. Tukaj pa ni ostal dolgo. Početkoma leta 1895. so ga poklicali rudarji v Köflach, kjer je pravzaprav imel priliko pokazati svojo organizatorično zmožnost. Rudarska organizacija v Alpskih deželah je prav njegovo delo, ki ga je izvršil s Čobalom in vzgojil mlajše agitatorje in organizatorje, Grablovec in Brozovič sta bila naj agilnejša sodruga. Prenaporno delo jima je kopalo grob, posebno če pomislimo s kakim orožjem so se borili takrat naši nasprotniki. Ne omenjam Idrije, Zagorja itd.; omenim le Kamnik, kjer na nekem shodu Grablovec govoril, ob izletu ljubljanskih sodrugov in so ga med govorom klerikalci polili z oken, a on je govoril nad tri ure, ter se pri tem tako prehladil in poškodoval, da je v vratu nevarno obolel. To je bil pričetek njegove bolezni. V Köflahu (deloma v Ljubnu) je deloval Grablovec šest let. Ker je že huje bolehal so ga nastavili v graški delavski bolniški blagajni, češ, da bi mu olajšali delo. Grablovec pa ni zmogel tudi tega dela ne in se je preselil v Ljubljano, kjer je bil bolan nad tri leta.

Grablovec najostane vsem v blagem spominu in kot uzor požrtovalnega in po izobrazbi hrepenečega sodruga.

Pogreb sodruga Grablovca v Ljubljani. 29 julija ob 7 uri na večer so izročili materi zemlji truplo pok. nepozabljivega prvoboritelja v lugoslovanski soc. dem. stranki sodr. Antona Grablovec, kateri je po dolgi mučni bolezni dne 27. ob 8. uri dopoldne v 41 letu svoje starosti v Ljubljanski hiralnici umrl. Iz vsih krajev so prihiteli sodrugi da se udeleže sprevoda, da sprejmejo njim tako dragega k večnem pokoju. V kljub močnem dežju je bila ulica pred hiralnico kjer je napaden ležal ljudstva polhna. Več krasnih vencev z rdečimi trakovi je bilo v sprevodu opazit. Jugosl. soc. dem. str. je mesto venca darovala 30 K. Razven ljubljanskih organizacij je bila štajerska deželna organizacija in deželno vodstvo; juž. rudarje, pa je zastopal sod. Čobal Miha iz Zagorja.

Nagrobnico je govoril sodrug Lunhart ki je povdarjal zasluge ranjkega v delavskem gibanju s posebnim ozirom na jugosl. soc. dem. stranko.

Grablovec je zapustil na pol slepo ženo in tri nepreskrbljene otročiče. Truplo se je sicer zagrebio, ali njegovo ime bode med slovenskim proletariatom nepozabljivo ostalo.

Umrl je 25. julija v Trbovljah rudar sodrug Urbančič Anton. Pokojnik je bil član rudarske organizacije in odbornik rudarske zadruge, kjer je ob vsaki priliki navdušeno interes rudarjev zastopal. V zadni stavki se je pokazal kot jako zanesljiv sodrug, ki je noč in dan pazil na to, da se niso nerednosti dogajale — bil je energičen v agitaciji. Kako priljubljen je bil rajnki pri trbovljskih sodrugih, se je pokazalo na dan pogreba, katerega se je nad 2500 sodrugov in sodruginj udeležilo. Krasne vence z rdečimi trakovi so v sprevodu nosili zagorski in trbovljski sodrugi. Trbovljska godba pod vodstvom sodruga Punčerja je igrala žalostinke. Sodrugi so zahtevali da se pogreba gospod kaplan Robusa nesme udeležiti. Ko je pa sprevod se mimo župnišča pričel pomikati smo videli kaplana ki je takorekoč raz okna visel — gotovo je štel spremljevalce. Ko se je sodrug Čobal ranjkega v nagrobnici spominjal se je opazilo kaplana ki je pridno pisal ozir. govor zabeleževal.

Strajk v Borislav-u traja dalje, vendar je upanje da se isti svojemu koncu bliža. Podjetniki sicer absolutno vsako pogajanje s delavskem odborom odklanjajo, občina je pa tudi radi pitne vode dane obljube snedla. Politična oblast je pa izjavila, da si šteje vdolžnost, da tukaj v mes poseže – radi javnega interesa. Konečno se vendar nemore tisočerim ljudem dopuščati da še nadalje stradajo, ker so se predrznili od podjetnikov človeška stanovanja in pitno vodo zahtevati. Gališko nameštništvo ne bode nobeden ki gališke razmere pozna, delavskim zahtevam posebno prijaznim prišteval. Nasprotno je pa dovel dokazov, da je namestništvo vse storilo, da bi v boju stoječim delavcem njih stanje otežilo. In tudi vlada se ni zamogla neizmerno globokega utisa, katerega je solidarnost delavstva povzročila — otresti; kakor ni zamogla radi nekaj trmoglavih izkoriščevalcev vzdrževanje dragocene žandarmeriske in vojaške moči, za nedoločen čas utemeljiti.

Namestniški svetnik Pivocki je stavkarskim odboru naznanil, da bode vlada vmes posezla, ter podjetnike prisilila, da s 1. januvarjem prih. leta delavska stanovanja sezidajo, vodovod in kopališča pa do 1 oktobra izdela. Vlada pa tudi zidanje bolnice in vstanovitev bolnišne blagajne prevzame. Da se potrebne reforme brez ovirov izvršiti zamore, bode vlada delavcem sovražno občinsko vodstvo razpustila, ter vladnemu komisarju občinsko vodstvo izročila. Naj večje težave povzročuje znižanje delavnega časa. Ali tudi tukaj vlada obljubuje da bode opoldanski odmor na dve uri raztegnila, za delavce pri petroleju za delavniške delavce se pa bode 1 in pol urni opoludanski odmor uvedel. Tako da bode faktični delavni čas 10 oziroma 9 in pol ur znašal. Seveda imajo sedaj delavci odločitev v svojih rokah in vidilo se bode, bodo li delavci za sedaj stem koncesijam zadovolni ali ne. Naše mnenje je da naj delavci, kadar se jim je oficielno garancijo dalo, to ponudbo sprejmejo in naj ne žrtvujejo nadalje še njih dnino. Pripoznamo da je težko za delavce se stako majhnimi koncesijami zadovoljiti, ali oni hodejo ponudene koncesije sprejeli, če pomislijo da se isti v Galiciji, v deželi čudežev nahajajo in da imajo pred seboj gališke podjetnike katere morajo delavci evropaeizirati.

Dunajski tovorni vozniki so po kratkem boju svoje skupne izkoriščevalce premagali. Nad 8000 voznikov je stopilo v stavko potem ko so jim gospodarji bogati spediterji njih skromne zahteve odkloniti. Konkurenčni medsebojni boj gospodarjev, se je dosedaj na hrbtišču voznikov izvojeval. Njih plača je bila 8-10 gld. na teden. Da se stakin zaslužkom pri taki draginji nemore izhajati, je naravno. Od tega majhnega zaslužka pa sobili prisiljeni da plačujejo še bolniško blagajno.

2. t. m. se je pod predsedništvom višjega obrtnega nadzornika Kulka nova pogodba podpisala iz katere posnemamo glavne točke:

1. Minimalna ted. plača iznaša K 25.
2. Nedeljski počitek.
3. Na nedeljo potrebne vožnje nesmejo čez 9. uro v jutro trajati, samo v nujnih slučajih. Odškodnina dopoldne ima 2 K. za celi dan pa 4 K. iznašati.
4. Hlevna straža odpade.
5. Spanje v hlevu in hrana pri gospodarju je prepovedano.
6. Dostojno ravnanje z vslužbenci.
10. I. maja se ima samo nujno potrebni promet vzdržati.
11. Radi gibanja nesme nikdo biti kaznovan.
12. Radi organizacije nesme nikdo iz dela odpuščen biti.

DOPISI

Kako politični simulantje zlorabljajo crkev v svrho agitacije za njih podle egoistične namene nam kaže trbovljski mlekozobni kaplanček Rabusa; nobena nedelja niminula odkar imamo tega maziljenca v naši občini, da ne bi nas razlece prav po pobalinsko napadal. Zadnjo nedeljo je svojim vernikom pripovedaval, da se rudarske dekleta (hčere) «prenobel» nosijo. Trdil je da naj bi se samo isti ljudje bolje nosili, ki so kake šole dovršili in ki pripadajo takozvanim boljšim stanovam in ne navadne krampovske hčere. Očital jim je da nočejo koruzni kruh jesti in še belega po cestah mečejo. Očital je socialnim demokratom, da bi oni radi vse črne suknje odpravili. Ako bi socialisti prišli v državni zbor nebi crkvi niti vinarja privoščili in bi samo nato gledali, da bi se njih konzumna društva razširjala. Škofje bi morali v rudnikih delati, ostali duhovniki, bi pa morali dimnike pometati. Stakimi neslanimi pribigami se dolgočasi trbovljske župljane. Pa pravijo da vera pesa.

✕

Redkokdaj zaide kak dopis iz komenske okolice v Vaš čenjeni list, da bi označil razmere v katerih žive vsi oni občani, ki so tako srečni da spadajo pod komensko dekanijo. Tukaj imamo 3 podružne cerkve ki spadajo pod komensko dekanijo - katere upravitelj je dekan s dvema kaplanoma. Ko je pred nekaj časom ostal samo z enim kaplanom, smo mogli vse jedno za dva plačevati, ako ravno se niso v podruž nih cerkvah, redno, vsako četrto nedeljo maše čitale. Dekan se je izgovarjal da 30 K. katere vasi, ki spadajo pod omenjene podružne cerkve mesecno radi maše plačujejo, da sedaj njemu pripadajo, ker ima baje on sam veliko več posla kot za časa kosta bila 2 kaplana nastanjena. Ni dosti da ima ta uredni Kristov naslednik letnih dohodkov 4000 K. in včasih se mnogo več, ampak on skuša zbog njegove skoposti še več iz revnega im bednega kmeta izprešati. Ta skopuh je dal svoje munuku pred par leti, posestvo radi malenkostnega dolga prodati. V nedeljo 31. julija je raz lece v cerkvi vernike napadal čes, da ga niso prišli pozvati da bi bil priredel procesijo na dež. Komaj je izustil te besede se je slišalo po cerkvi nezadovolnostno godrujanje. Seveda si je gosp. dekan mislil, ako pridejo župljani k njemu s pozivom da moli, potem ta molitev tudi denar stane in moli; potem ta molitev tudi denar stane in sicer 10 vin, ta očenaš. Ali ta blagoslovljeni sderuh ne vidi da je kmetom suša že vse pobrala, da nimajo skoraj ničesar več pri čakovati od letošnje letine. Njemu je le na tem ležeče da opravi veliko premoženje na kup. Za danes smo njegovo ime radi njegovih sorodnikov zamolčali, ali prihodnič hočemo gospoda tehanta v nagoti celeum svetu pokazati in sicer tacega kakor je.

Opazovalec.

Opomba uredništva. Naivni dopisnik misli da bodejo te vrstice zadostovale da spreobrnejo osivelega grešnika. Ali mi poznamo te žegnane iskoščevalce predobro, kakor da bi od njih upali poboljšanje. Znano nam je pa tudi da katoliški nuci čestokrat zlorabljejo cerkev v svrho podlih sebičnih namenov. Oni se strogo Kristovega izreka prej bo prišla kamela skozi ši v kankino uho, hot bagatаž v nebeško kraljestvo držijo?!

Nemčurska nestrpnost v Celju. — *Celje, 20. julija.* Na nedeljo 17. julija se je po tukajšnih Socialnih demokratih sklicani javni ljudski shod s dnevnim redom: *400 milijonski kredit za vojne potrebe in gospodarski položaj delavnega ljudstva in deželnozborske volitve vršil.* Shod kateri je bil v gostilni «Pri Kroni» za 10. uro predpoldne sklican, je bil izvanredno dobro obiskan, ker so se ga tudi nemški nacionalci udeležili. Že pri volitvi predsedništva je prišlo med socialisti in nemškimi nacionalci do burnih protestov. Vkljub 2 krathem glasovanju so ostali nemci v manjšini. Predsednikom je bil s preteženo večino sodrug Hollaus; zapisnikarjem pa sodrug Pugmeister izvoljen. Na to je dobil besedo kot poročevalec sodr. Linhart iz Ljubljane. Nek nemško nacionalni advokat *Petričeck* kateri je nepretrgano govornika s medklici motil in povdarjal potrebo *nacionalnega socializma* se je po končanem govoru sodruga Linharta kot *nemški nacionalec* navzočim predstavil. Linhart je povdarjal v svojem govoru stanje delavnega ljudstva nezaslišana predrznost vlade, ki nalaga ljudstvu neznosno težka bremena za neplodovit in duhu časa nasprotujoči barbarični militarizem, ter norostno nacionalno počenjanje meščanskih strank. Omenil je tudi šovinistični nacionalni boj v Celju med Nemci in Slovenci. Dva časnika ki izhajata v Celju gojita naravnost gnjusno hujskajočo propagando, proti v Celju bivajočima narodoma. «Domovina» kakor «Nemška Vahterica» sta dva časnika ki živita izključno od narodne gonje. Toje navzoče nemške nacionalce popolnoma iz ravnotežja spravilo. Že omenjeni *čisti* «German» Petričeck se je k besedi javil in kvasil o socialnih demokratih vsa ostudna obrekovanja ter konečno vskliknil: Tudi mi imamo za delavstvo mehko srce, ali ono si mora svoj položaj samo tedaj izboljšatj, ako v stopi v nemško zvezo *(smeh)*. Ko je konečno še staro frazo: Da hočejo socialni demokratje deliti pogrel, so se navzoči pričeli glasno smejati. Vse je upilo gospod doktor pojte še vsolo! To je otročja modnost! in t. d. Po tem končanem konfuznem govoru je jo hotel odkuriti, ali pri vratih stoječi sodrugi so mu zaprli pot in ga na ta način prisilili da je mogel odgovor na njegove insulte poslušati.

Ko mu je sodr. Linhart pošteno posvetil, se je k besedi oglasil Balogh, kateri je bil razjarjen, da se je lokalni list «Vahtarico» v debato privleklo. Polek mnogih fraz skaterimi je ta *tudi* «German» navzoče dolgočasil, je prišel do sledečega zaključka: *«Mi Nemci* bodemo vedno znali od naših nemških starišev podedovane tla braniti in naj pride kar hoče». Nespametno je od tukajšnih Socialdemokratov da sedaj pred volitvijo «nas» napadajo, kateri smo vedno za napredek bili (klici oho!) veliko bolj vspešno bi bilo, ako bi se tukajšni Socialisti z Nemci proti Slovencen združili. Na to so Nemci demonstrativno odkorakali. Za plotom pa, so zapeli «Bismarkovo pesem» Delavci so pa zapeli «pesem o delu» in stem končali ta pomemben shod.

«Vahtarica» je pa prinesla v svojih papirnatih predalih senzacionalno laž pod zaglavjem: *Ein neuer Feund in Sicht* v katerim nakupičuje infamno obrekovanje, parjeno z najnegnjusnejšimi lažmi, katere je zmožno le tako zagriženo nasprotstvo poroditi, kakor je to v uredništvu celjske. «Vahtarice» kjer konstatira da so se Socialnidemokratje se slovenko borzuarijo kompromisno vezali. V svoji «nemški» jezi imenuje tukajšne Socialiste breznačajne pobaline in pozivlja delodajalce nemškega priznanja, da pomečejo vse soc. dem. misleče delavce iz službe, ker bi bilo za celo Germanstvo sramota da bi se take delavce (izdajalce) pri jaslih nemških gospodarjev trpelo. Kadar se bode iste delavce ki danes to izdajstvo vodijo na cesto pometalo, bodemo potem za dlječasa pred izdajalci ki se s slovenskimi «prvaki» družujejo sigurni.

Socialni demokratje so to sami hoteli! Ako bi tukaj odnehali, pokazali bi samo slabost in nemoštvo. Kdor hoče imeti boj, ta ga naj ima! Kadar se pa ta boj vname, se mora istega tudi resno izvojevati, da bode konečni in dolgotrajni mir nastal.

Groza nas preletava, ako si predstavljamo plačanega pisača z dolgim peresnim bodalom naskakovati našo trdnjavo, in že v duhu vidimo trumo ranjenih in mrtvih in skoraj bode potreba da se obrnemo do družbe «Rdečega križa», da bode preskrbela zdravniško pomoč v tej gvozni peresni vojski.

Podli pisač bedaste «Vahtarice» lista katerega izvan par v Celju stanujočih nemških frazerjov nikdo na širokem svetu ne pozna, navdušuje svoje pripadnike na odločen boj proti svetovni ideji – Socializmu. V bogi prilikovec! Bili so pred njim drugi možje – nekoliko močnejši kot je ta kosmati duševni revček in vendar se jim v kljub neizbirčlih sredstev ni posrečilo to ve solno idejo iz sveta iztrebiti. Kaj mora

delavec kaj zato, da meščanske stranke nočejo pametnejše postati? Ni li že dosti kaznovan, radi njih egoizma in narodnega šovenizma? Kar se pa tiče predbacivane zveze s slovenskimi nacionalci, je naravnost gorostasta laž in podlo obrekovanje, katero se more le v glavi tako zlobnega človeka kakor je to Vahtaričini pisač, poroditi. Sodrugom pa svetujemo naprej!

Društvene vesti

Delavci! Sodrugi pozor! Na nedeljo dne 7 avgusta priredi «Splošno delavsko pevsko društvo» v Nabrežini na vrtu gospoda N. Tanceta

veliko delavsko slavnost

s koncertom, igro in plesom

po sledečem vsporedu:

1. N. N. «Mladi vojaki».
2. Slavnostni govor - sodr. Kopač.
3. Mattei «Rdeči Prapor» petje s godbo.
4. Parma «Slovanske cvetljice» potpourri - godba.
5. Krilan «Na planine» poje mešani zbor.
6. Majcen «Štajerska pesem» godba.
7. E. Cerocchi «Venec slov pesmi». potpourri moški zbor.
8. Majcen «Revolver» valček - godba.
9. Nedved «Naša zvezda» - mešani zbor.
10. Frisković «Oj juh» koračnica - godba
11. N. N. «Pri zibeli» poje mešani zbor.
12. N. N. «Na morju» - godba.
13.

Stric Jaka

Šaljiva igra v dveh dejanjih.

Stric Jaka . . . . . *A. Pičinin*
Lipe Iglarček . . . . . *E. Zilli.*
Urška njegova žena . . . *A. Devetak.*

14. N. N. «Naprej» petje s godbo.

Vrt bode s acetilenskim plinom krasno razsvetljen-pevovodja: *E. Cerocchi.*

Začetek veselice ob 4½ uri popoldne; po končanem vsporedu prične **ples,** ki traja do polnoči.

Vstopnina za osebo 40 vin., — sedeži 40 vin.

Čisti dobiček je namenjen, «Splošnem delavskem pevskem društvu v Trstu.

Delavci! Trpini! Vse politične stranke na Slovenskem prirejajo sestanke, da kažejo, solidarnost edinstvo Politični simulantje — klerikalci vodijo trume nezavednih siromakov na božja pota, da kažejo njih moč. Liberalci prirejajo Sokolove slavnošti, da dokazujejo klerikalcem, da imajo moč nad njimi. In mi proletarci naj bi spali? Pokažimo i mi slovenski javnosti da smo složni v boju in pa tudi, da znamo vporabljati trenotek kadar od ložimo po trudopolnem delu naše orodje v kot, da uživamo mili glas petja in godbe in da tudi ni hrepenimo po življenju in uživanju. Pokažimo našim skupnim sovragom, da je proletarijat zjedinjen in da zna braniti svoje človečanske pravice. Prihitite toraj vsi na to delavsko slavnost, pripeljite seboj vaše žene in otroke, da za trenotek pozabite kruto vsodo vašega življenja!

Tržaški sodrugi se odpeljejo iz zabavnim vlakom ob $2.^{20}$ popoldne.

Sodrugi na nedeljo torej vsi v Nabrežino!

Odborova volitev bolniške blagajne juž. železnice je s popolno zmago organiziranih končala. Krščanski so dobili tako malo število glasov, da je bil za njih izid volitve - grozna blamaža glasovni resultat je sledeč:

Zugförderung: Ružička Fran **1596**, Matija Meisenbichner **1261**.

Delavnica: Kunst Jaka **2108**, Poček Miha **2099**.

Promet: Scherbaum Robert **4493**, Žgur Ivan **4466**, Hopfl Ivan **4404** in Škerjanec Josip **4267**.

Prognovzdržavanje: Kovač Tomaž **6994**, Mašek Anton **6641**, Lutz Raimund **6559**, in Blaha Adalbert **6379**.

Vslužbenci juž. železnice so na lep način med sebojno solidarnost pokazali.

Občni zbor. «Občnega kons društva v Idriji» se vrši **14. t. m.** ne pa **7. t. m.** Vzrok preložitve je, da se je moral lokal za 7. t. m. vojaškem kadru oddati.

Nadzorništvo.

Občno konzumno društvo v Zagorju *(vpisana zadruga z omejenim poroštvom)* sklicuje na 21. avgusta t. l. v gostilno Robavs v Zolenji vasi pri Zagorju ob 2. uri popoldne

redni občni zbor

s dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora.
2. Računsko poročilo.
3. Nadzorniško poročilo.
4. Sklepanje o razdelitvi čistega dobička.
5. Volitev celega predstojništva in 4. nadzornikov.

Za nadzorništvo:

Jaka Štrajna zapisnikar. — *Jaka Zajko* načelnik.

Strankerske vesti

Nemška Soc. dem. stranka v Avstriji sklicuje *na dan 25. sept. t. l. v Solnograd strankarski zbor,* in predlaga sledeči dnevni red:

1. *Konstituiranje zbora,* a) volitev predsedništva; b) določitev opravilnika in dnevnega reda; c) volitev pregledovalne komisije mandatov.
2. *Poročila:* a) Strankarsko zastopstvo; b) kontrola; c) parlamentarno delovanje.
3. *Revizija vstave.*
4. *Strankarska in volilna organizacija.*
5. *Volitev strankinega vodstva.*
6. *Strankarska glasila.*
7. *Splošne strankarske zadeve.*

Za strankarski zbor določena poročila naj se nemudoma pod naslovom: Ferdinand Skaret VI. Mariahilferstr. 89a na Dunaj odpošlejo; isto tja se imajo tudi imena delegatov pravočasno naznaniti.

Listnica uredništva

Trbovlje: Nadaljevanje poročila o shodu 26. smo radi pomankanja prostora odložili.

Pozdrav.

ZAHVALA.

Za znake sočutja ob priliki smrti našega ljubljenega soproga, očeta, brata strica in svaka

Antona Grablovica

za obilo udeležbo delavstva pri njegovem pogrebu in za krasne vence, ki so jih položili na njegov grob avstrijski izvrševalni odbor stranke, strokovna komisija v Gradcu, rudarji v Trbovljah in v Zagorju, stranka v Ljubljani ter strokovne skupine čevljarjev in tobačnih profesionistov v Ljubljani in slednjič za ginljivi nagovor sodr. Lunharta na grobu izrekamo tem potem najsrčnejšo zahvalo.

V Ljubljani, 29. avgusta 1904.

Žalujoči sorodniki.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač.**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Sodrugi in sodruginje!

Čitajte, razširjajte, naročajte

Naše Zapiske,

Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

Prodajalna klobukov
all'Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste ☛ ☚ zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
☛ Najnižje cene ☚

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minz-ja
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolski poslopje)
Bogat izbor v tapetarijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

KAVARNA
„UNIONE"
PREJE „TEDESCO"
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače po ceni. Napitnina je izključena.

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE. Prihajajte v Vašo krčmo!

Leto VII. TRST, dne 12. avgusta 1904. Št. 33.

DELAVEC
RDEČI PRAPOR

Geslo: Kder se ena svobodno misli, ne more se boriti na svobodo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske dežele za celo leto 5.48 K., za pol leta 2.72 K., za četrt leta 1.38 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine prosta. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K., za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3. II.

Rusko-japonska vojna.

Ravno pol leta je v noči od 8. na 9.tega poteklo, odkar so japonske torpedovke ruske ladije v Port Arturju naskočile, na kar je izbruhnila nesrečna vojska, ki še vedno povzroča žalost in jok in ki uničuje ljudsko premoženje in podira s znojem in trudom delavnega ljudstva sezidane trdnjave in koče, uničuje plodovita polja, ja vse, kar je delavska roka ustvarila Blisko ma se je raznesla vest o tej grozoti in začudenje je zavladalo po vesolnem svetu.

Ako se danes nekoliko nazaj v vojskini zgodovino ozremo in pratehtujemo dogotke in zaključke šestmesečnega boja, pridemo do spoznanja, kako so se v neizmerno kratkem času vsi zapopadki o vrednosti mednarodne politike predrugačili. Tudi navdušenim sanjačem za mlado moč Japoncev, se je dozdevalo, da je bil napad ki se je pred 6 meseci na rusko brodovje izvršil riskiran in da bode ta predrzen napad vsodopolne posledice za Japan imel.

In od tistega časa je postalo rusko brodovje v svojem gibanju ovirano, za boj nezmožno. Ah, na deželi! Tam bodo po hrbetu dobili Japonci! Kdo bi bil mislil da bodo Japonci tudi na deželi razvili tisto moč, s katero so sovražniku ne le pokazali, da so mu enakomočni, temveč so nekaj zmag praznovali, v katerih je japonski vojak dokazal, da je hraber — nevstrašljiv in inteligenten.

Medtem ko Japonci zmagonosno prodirajo, se Rusi enostavno umikajo. Oficielno in oficiozno časopisje zatrjuje vedno in vedno da koncentrira Kuropatkin vrhovni povelnik ruski, svoje čete in da niti za ped zemlje se iz tega ali onega kraja ne bode umaknil. V resnici pa vidimo ravno obratno, da se Rusi umikajo iz krajev, katere so pred utrdili večinoma brez, ali pa po hudih izgubah. Ali ne samo to dejstvo je, radi katerega se javnost čudi: Nezapopadljiva pasivnost in brezmočna slabost iste armade, kateri se je pred vojno svetovno moč pripisavalo. Za prvi trenotek se sploh ne opazuje, da je to vojna, dozdeva se človeku, da je vse to vojnaigra, ker se opazuje samo eno voljo vladati, — voljo in načrt napadajočih Japoncev; dejanska moč nasprotnika se pa samo do slabotnega reagiranja pospenja. Vidili smo da Rusi niso bili zmožni zabraniti prehod preko reke Jalu, Port Artur, je pa svoji vsodi prepuščen.

Skoraj brez zaprek se je pripustilo, da so se japonske armade zjedinile in po pol letu stoje Rusi še danes Japoncem številno slabši. Iz neizmerno globokega reservarja evropejske bojne formacije, zamoglo Rusko, vkljub počasi se razvijajočim dogodkom v prvih treh mesecih komaj nekaj moštva v podporo in popolnitev manžurijske armade odposlati. Počasi in nezaneslivo funkcionira sibirska železnica, ali še počasneje deluje mobilizacija; vojakom največje vojaške države, manjka prepotrebne obleke in orožja, tako da je danes japonski vojak tudi bolj oborožen in z obleko preskrbljen kot ruski; on premaga ruskega vojaka s svojim fanatizmom in z energijo nacionalnega sovraštva, z večjo izobražbo in bojno disciplino.

In v tem trenotku, kakor se nam dozdeva, se bliža dan odločitve inki je ruska armada po nebrojnih izgubah in nezgodah demoralizirana in nima druge poti, kakor da, ali prepustiti rodovitno ravnino Liaoho in utrjeno pozicijo sovražniku, ali pa po obkolitvi, vojno uničenje pričakuje, po boju s združeno japonsko močjo ki je bila dosedaj zmagonosna.

Ne moremo se otresti utisa, da se tam izvršuje in pripravlja vsodepolna kazenska razsodba poguba. In tako je vedno: Vojna s svojo neizprosljivo odkritosrčnostjo razkrije vse škodljivosti in skrbno prikrite slabosti države. Vlada nasilstva in despotičnih pregreh, je na bojišču lahko velikanska, polnomočna, ali ruski absolutizem je ravno tako gnil in piškav v vsih njegovih delih, kakor je krvoločen in poln tlačanskega nasilstva. Premoč njegove birokracije, njegovih generalov, gubernerjev in satrapov, je ravno taka samovoljnost, kakor je korupcija, duševna nezmožnost in lenoba. Sirov in korumpiran častilakomnež, kot pomorščak, diplomat in upravni uradnik, jednako nezmožen, odurni in brutalni Aleksejev nosi glavno krivdo vsih nesreč, katere je Rusko zadela vsoda na Vstoku. In on še vedno stoji neomajeno v milosti svojega gospoda po nezaslišanih izgubah in ta gizdavi nesposobnež se sme še nadalje v vojne dogodke umešavati. Aleksejev reprensentira sistem, ki se jokaje zrušuje. Zakaj ne vzbuja ta vojna z vsim slikam grozote in krvavim bitkam v groznem morilnem podnebju, tako človeško sočuje kot druge vojne? Ker se nikomur ne more utis usiliti, da se vrši neizogibljivi naravni proces, kar zadostuje pogled v svetovno zgodovinske dogodke, da se opazi kako se nakopičena moč ruske tiranije otrguje, in to dela človeka skoraj neobčutljivega napram osebni bolesti posameznih nedolžnih ljudi.

Ta velikan nasilstva in krivice, mora in bode padelo. To je glas upanja, kateri predoni najbolj nežne glasove človečanstva v naših prsih.

Politični odsevi

V TRSTU, 12. avgusta 1904.

Socialnodemokratični deželnozborski volilni program. 20. sept. se bodejo volitve v štajerski deželni zbor vršile. Naši vrli sodrugi, so kakor smo to že naznanili sklenili da v raznih okrajih kandidate

---

LISTEK

Trpljenje v Sibirijo pregnanih

Sčasom postane najmočnejši človek tumpec ki ne občuti niti bolečine več. Tako piše profesor Vasilij Paksak, v svojih noticah med drugim: Ko bi vedel da bodem še enkrat med ljudi zašel sramoval bi se pred resnico; ali tako se mi radi resnične izpovedi ni potreba sramovati, da sem se že na pretepanje in udarce kot neizogibljivi krušni dodatek navadil (Vasilij Paksak je namreč primoran v dosmrtno bivanje v Sibiriji kot pregnanec) Ruska vlada se drži nazora, da ne sme odpasti nobena drobtinica kruha brez udarcev. *Vsakem grižlaju kruha ki ga ruski izgnanec dobi, je dodano primerno število knutskih udarcev.* Tudi ta metoda ima svoj pomen. Ako bi jetniki samo suhi kruh dobivali bi ga imel car premalo, da bi se jih preživelo. Dosti jetnikov ki so prejšni dan s kruhom tudi primerno porcijo udarcev dobili, se za kruh zahvalijo, da se z njim knuteljizognejo.

Stvar je skoraj neverjetna — ali vendar je resnična.

Ako bi mi bil takrat ko še nisem praznoto želodca poznal, kdo to pripovedoval, v obraz bi se mu bil smejal. Ali sedaj? Sedaj prihajajo trenotki ko me želodčna praznota bolj, kot najmočnejši udarci boli. Bili smo na parniku da se prepeljemo v Nišni Novgorad v Perm. V luki se je nam nekaj kopek podelilo in ko smo stopili v parnik se nam je dovolilo da smemo skozi železno ograjo si nekaj rib, kruha in sadja nakupiti, tako da smo se s živežem za dva dneva preskrbeli. Seveda je živež kmalo pošel in pričela je britka želodčna praznota. V enem kotu barčnega zapora je čepela vsa skljucena neka ženica, s dvema otrokoma, katera sta nepreneboma jokala, dokler ni še mati z njima vred stokati pričela. Pri delitve kopek za živež, je vboga ženica samo za sebe in ne tudi za otroke denar zanakup živeža dobila. In ko sta otroka že vso živežno zalogo snedlo, polastil se jih je glad in pričela sta upiti kakor da bi jih kdo drl; mati ki ni imela niti trohice suhega kruha več da bi otrokoma podelila, je pričela ubupno jokati. Jaz in Bajkaljev sva ostanke naše jedilne zaloge podarila v bogi materi, in sedaj nas je bilo petero oseb kateri smo stradali, da nam je zelodec pokal. Kmalo sta otroka znova pričela jokati. Po skušali smo vsa sredstva, da bi otroka zaspala, ali vse zaman. Mati ki je dala tudi svoj del obema kričočema otrokoma je najbolj stradala. Ležala je namreč v kotu liki mrtva, samo nervozno krčenje njenega telesa, je dajalo znamenje življenja.

Takoj v jutro ko je vstopila straža v nas zapor, smo takoj prijavili da je žena pač za sebe, ne pa za otroka hrane dobila. Upali smo da se ji bode pomagalo, ali straža se je odstranila in nikogar ni bilo več videti.

Prišla je druga straža, tožili smo ji zopet naše stanje in zopet je bilo vse zastonj, pozabivši, kje da se nahajam, začel sem glasno protestirati, ter zahteval da se ji naj takoj pomaga — da nebodo gladu umrli. Eden stražnikov pa stopi k ženi, prime za truplo katero se ni ganilo in pravi: Ha! Si že vse požrla! Žena se je na komolce oprla, ter z glavo pomajala da; otroka pa sta pričela še glasneje kot poprej jokati; nakar sta dva čuvajo ženo na noge postavila, ter isto odvedla. Dlje časa je izostala, ko se je pa zopet vrnila, opazili smo da je bila njena obleka raztrgana, život pa je bil krvav od groznega pretepanja — strahovanja. Vsa objokana je poiskala svoja otročiča. V roki je imela kos črnega kruha, katerega je takoj njima razdelila. Po hrbtu ji je pa curkljala kri.

Ljudje raznih poklicev, raznih značajev in izobrazbe, so bili priči tem brutalnem strahovanju, vseh je prešinil isti jednaki občut. Marsikomu so stopile solze v oči, mlajšim so se pobarvale lici, zbog jeze in sramote, stari pa so bili kakor okamnjeni od strahu. Druge žene so pred ograjo stoječe čuvaje vode prosili, da so truplo na tako grozen način trpinčene žene omile, ter

postavijo. Ob tej prliki so tudi posebni volilni program izdelali, katerega objavimo:

1. Splošna, jednaka, direktna in tajna volilna pravica za deželo in občino.
2. Pravična razdelitev deželnih davkov.
3. Pravična uporaba deželnih dohodkov v blagor in korist splošnemu ljudstvu in ne v korist posameznim uplivnimmogočnim gospodom v deželnem zboru.
4. Večja občinska samostalnost.

Da se zamore to izvršiti se ima paziti na: *a)* Večja varčnost v deželni upravi (deželni urad, deželni odbor) brez da se zanemarja socialno preskrbo deželnih nastavljencev. *b)* Pospešitev deželne kulture v smeri s posebnim ozirom na majhne posestnike, katerim naj se pri pospeševanju njih gospodarstev pomaga, s tem da se skuša zemeljsko moč z racionalnem gospodarstvom zviševati.

Glavno sredstvo za pospešitev, ima zadružno življenje med kmeti veljati.

Isto tako se ima potoke in reke regulirati; ceste izboljšati, ter skrbeti zato, da se železnice pomnožijo; pospeševanje zavarovanja, kakor tudi zadostno varstvo napram divjačini. *c)* Pospešitev ljudske izobrazbe s posebnim ozirom na zboljšanje ljudske šole in vstanovitev takih ljudskih učnih zavodov, od katerih ima splošnost največ koristi.

Temeljito predrugačenje poduka z ozirom na svobodo, je naša podlaga, ker le izobraženo in svobodno učiteljstvo zamore naše otroke izobražiti in jih svobodnim ljudem vzgojiti. *d)* Deželne-humaniterne in zdravstvene zavode s popolnitvijo bolnišnic in drugih bolniških zavodov, deželne sirotišnice in hiralnice in deželne sanitetne zavode pa po predrugačbi deželnega stavbinskega reda modernizirati, kakor tudi zavzeti se za poboljšanje zdravniških razmer na deželi. *e)* Poboljšanje deželnega občinskega reda v smislu splošne, jednake, direktne in tajne volilne pravice in večje samostalnosti v občinski upravi posebno v tej smeri, da se imajo občinski stroški na podlagi pravične razdelitve tako uvesti, da se imajo majhni posestniki odbremiti, medtem ko se ima premožne s procentualno višjimi prispevki obremiti.

K tem pa naj bi se občine šolskih in miloščinskih prispevkov oprostile; državo storjeno občinsko delo se ima plačati.

To je program, ki ga lahko vsakdo z obema rokama podpiše.

Zavarovanje proti nezgodam. Justično ministerstvo je izdalo naredbo, po kateri mora okrajno sodišče tudi protokolarno tožbo proti zavodu sprejeti. S to novo naredbo se delavcu, ki je ponesrečil omogoči da lahko zavarovalnico toži, brez da je treba odvetnika. Tožbe proti zavarovalnici se lahko pri sodišču ulože in sodišče ima dolžnost isto, takoj na zavarovalnico odposlati. Tudi ta naredba je korak naprej.

Iz črnega brloga

Na Češkem izhaja vsako 3. nedeljo ljudski in napredni časopis *Kramerius;* naročnina mu je za posamezni iztis 1 K 70 vin. na leto, za 10 iztisov pa po 1 K. Urejevanje je skrbno in dobro v realistični smeri. Polagoma postane vzor časopisa za ljudstvo. — Mi hočemo danes podati nekaj notic iz tega lista.

Proti črni moči bi se lahko uspešno bojevalo z zdravstvenega stališča. Toda niti tu se nič ne zgodi. Uradi strogo prepovedujejo pljuvati po ulicah in v javnih lokalih, a isti uradi ne le dopuščajo, temveč celo skrbe zato, da se ljudje po cerkvah krope s posvečeno brlozgo, v kateri mrgoli na milijone bakterij in katera — če ti obrizga ustnica — povzroči gotovo nalezljivost in često gnusno nalezljivost. Isti uradi trpe da se v cerkvah in drugod poljubljajo razne relikvije, štole pri izpovedi itd. Postavite se na Veliki petek tako-le k «poljubljanju». Ljudje se grozno drenjajo. Tu prihaja človek, čigar obraz je poln venerićnih mozolov, za njim nastopa petletno dete, ki ga mati v svoji pobožnosti t. j. neumnosti sili, da obriše njegove sline s poslikanega lesa z ustnicami; tam zopet kašljajoča babica s pobožno vestostjo oliže celega Krista, in tako se nadaljuje do večera. Koliko nedolžnih življenj ima tak-le dan na vesti? Tega uradi seveda ne prepovedujejo, vedoč, kaj bi se zgodilo, če bi prenehale te «tajne» misterije, če bi bil bog slečen. Da je zanemarjeno polje ljudske izobrazbe, ki bi ga zlasti imeli obdelovati zdravniki. Ali bi ne bil zanimljiv poizkus, če bi preštela zdravniška avtoriteta, koliko milijonov bakterij in kakšnih bakterij se na pr. nahaja v žegnani vodi, kamor lahko omoči roko, kdorkoli? Da so to res nevarne stvari, dokazuje nedavni dogodek, ko je duhovniku, ki je pepelil vernike, malo «posvečenega» pepela prišlo v neznatno prasko na roki, povzročilo to zastrupljenje krvi, tako da bo izgubil roko. Taki slučaji bi se morali objavljati in iz njih izvajati posledice. Kajti kako naj otroci morajo poljubljati roko razuzdanim duhovnikom, o katerih se nikoli ne ve, če niso bolni? Pa bi se moglo uspešno boriti proti črni moči in udarci ste strani bi bili nevarni.

(*Školsky Obzor*).

×

Vsi svetniki, prosite za nas...! V Červeni Rečici so si omislili pred nekaj tedni nov altar. Stari altar so odstranili in ga spravili na podstrešje župnišča. Od starega altarja sta ostali tudi sohi dveh svetnikov, kateri je farovška kuharica zdaj razpostavila podstrešjem, vsako v en kot, položila jima črez rami drog in zdaj suši na njih perilo. Kako pa naj svetniki za nas boga prosijo, ko marajo držati župnikove spodnje hlače in deviško srajco farovške gospodinje?

(*Štitny*).

×

Katoliška pridiga. O baš preteklih šmarnicah je imel v Kralj. Gradcu neki jezuit tako-le pridigo: «Nekoč je vzel neki pagan lepo krstjanko za ženo. Dogodilo se je pa, da je bil ta pagan grozno zakrknjen in niti slišati ni hotel o krščanskem bogu. Njegova žena je dolgo in goreče molila, vsak dan nosila duhovnemu pastirju mastno desetico, vse svoje dragocenosti je darovala papežu in bog jo je uslišal. Porodila je dete! Toda stojte! Revše je bilo vse kosmato kot kozašta čepica in izpačeno kot pavijan. Oče — pagan — je klical paganske duhovnike in čarodejnike, podkupoval paganske malike z raznimi darili, a vse zaman. Ti čarodejniki in duhovniki so bili prebrisani goljufi, kateri so darila mašili v svoje široke žepe, pomagati pa niso znali. Ko je naposled videl nesrečni oče, da mu paganski bogovi ne pomorejo, je ubogal svet svoje soproge in dal dete krstiti. In glej! Bržko se je blagoslovljena voda dotaknila detetovega telesa, so padle raz njega kosmatine in iz deteta je nastalo lepo bitje. Razveseljeni pagan se je dal takoj krstiti in je ustanovil imenitno fundacijo. «— Zdaj pa povejte, ali naj se človek smeja in smatra to prismojenost za humor, ali naj stisne pesti in pošteno zakolne? Če bi mi tu odločevali, vrgli bi tacega Judeža s prižnice, da bi si pregriznil jezik in izbil zobe. In Kristus bi si v nebesih od veselja mlel roke in naročil za vse nebeščane *Krameria.* —

Dobro so pogodili v berounski fari. Kakor povsodi na Češkem, so i tam ustanovili društvo sv. Bonifacija (klerikalno), Večkrat so pozivali vernike, naj pristopajo v to društvo, da, celo časopis «Svety Vojtech» so vsakemu dajali zastonj v cerkvi — pa vendar ni vleklo. In ker se niso priglašali člani, so poizkusili gospodje iz berounskega župnišča z odglaševanjem. Neke nedelje so oznanili z veliko radostjo, da so *vsi katoliki* priglašeni za člane društva sv. Bonifacija, in tisti ki nočejo biti člani, se morajo v župnišču — *oglasiti*.... To se pravi: Kopun ni petelin. A je vendar petelin....

---

da so otroka napojile. Nek roparski glavar, ki je v kotu v verigah okovan bil, je stopil k ograji in rožlaje s verigami glasno upil in protestiral in kričal, dokler je straža vstopila in ga po živinsko pretepla. Konečno ste mati in otroci zaspali, kdor je še kaj imel je snedel, se stisnil v kot in zaspal. Jaz in Bajkaljev sva poskusila zaspati, ali vse zaman. Glad je nama trgal po črevah, ni nam bilo mogoče zaspati.

Dolgo je trajalo preden sem zaspal, hudi glad me je trpinčil in vedno mi je bila krvavo strahovana žena s njenima otrokoma pred očmi. Predstavljal sem si njene bolečine, videl sem v duhu njene odprte rane na raztepenim telesu. Meni se dozdeva da sem vse te holečine že sam čutil. Oglasil se je zopet skleleči glad in prvikrat v mojem življenju sem si mislil da bi za kos črnega kruha dal polovico desne roke. Ali ta misel sama ni zamogla mojega gladu potolažiti. Ako prosim za kruh, bodem tepen, pa kaj za vraga so bolečine dveh ali več udarcev spalico, proti bolečinam ki jih kot posledice gladu občutim. Poskusil sem filozofirati, da bi bozabil na glad. Moji tovariši so se jeli v trumah proti vshodu pomikati, sklenili so da naznanijo da jim je hrana potekla in se mučiteljem na milost in nemilost izročijo v svrho strahovanja, radi tega, ker je njih želodec predobro funkcioniral.

Briči so po dva in dva vlačili v inkvizitsko dvorano in kmalo sem slišal obukpne klice. Sedaj ostani močan sem se spodbujal. Perm nemore biti več daleč, tam si bodem že kaj za jesti preskrbel. Ali naj me moja moralična moč o kateri sem toliko govoril, takoj pri prvi skušnji oslepari? To vtemeljenje je pomagalo. Imel sem še nekaj osebnega ponosa v sebi. Tepeni jetniki so se krvaveči in z objokanimi obrazi vročali, ali vsakdo je imel kos kruha v roki. Med vračajočimi sem opazil tudi ženo ki je prinesla svojima otrokama kos kruha.

«Vidiš» slišal sem notranji glas, kako lahko je z izgovorom na moralno moč, se zahtevi naravne moči izogniti. Čemu je višja moralna moč potrebna, da se človek palic boji, pred katerimi si strahopetno zbežal, ali je potrebno da to storiš, kar je ta vboga žena storila?

Pa čebi tudi hotel palico poskusiti, bi bilo to danes nemogoče, ker so vrata zaprta in do jutri ne dobim itak več grižlaja kruha. Mrzlica me je pričela tresti. Pot je vstopil na moj obraz, sam med seboj se bojujoč bil sem kakor omanjen, nezaveden sem se zgrudil na tla, kaj se je potem zmano godilo ne vem. V jutro pa sem stal z roparjem in drugim mojim kolegom pri vratih. Briči so prebrnili vse moje žepe in ko so se prepričali da res nimam denarja več, privezali so me, potem ko so me do nazega slekli k jamboru in

čutil sem kakor da bi se mi železo urivalo v telo; kaj se je potem nadalje zmano zgodilo, mi ni znano, ker sem omedlel. Ko sem prišel zopet k sebi so me obstoječi jetniki tolažili. Moje roki ste bili grozno razmesarjeni in moj hrbet bil je poln ran iz katerih je kri curkljala. Moj tovariš mi je dal kos kruha, katerega so mi beriči za mano vrgli. Dolgo sem ogledaval s krvijo prisluženi grižlej kruha in nisem imel toliko moči, da bi ga bil jedel. Hotel sem ponuditi tako krvavo pridobljeni kruh lačnima otrokoma, ali zvedel sem, da se jih je že izkrcalo. Mati je namreč, ko je poizvedela da ne dobi kruha več kot enkrat na dan, znorela. Tam v kotu barčnega zapora je ležala v prisilni suknji, roki na hrbtu zvezani usta pa so se vbogi, penile. Popoldne sem pil večkrat vodo ter vselej grižlej kruha pri tem pogoltnil.

Zgubil sem namreč moč volje in ponos je izginil, samo rane so me skelele. Uvidel sem da sem že dosti stralico, da sem dobil kos črnega kruha dokler nismo v Perm dospeli. Ko smo se izkrcali, je bilo jako lepo vreme, ali jaz nisem več premišljaval o naravni lepoti, ampak brezbrižno s drugimi kameradi sem korakal proti svojem cilju — Perm-skem zaporu.

Prisega je sveto dejanje, s katerim kličemo Boga pa pričo. Tako se glasi uradni opomin, ki ga sodnik vedno na srce polaga priči. — Zadnjič — pravi «Vestnik katoliškega duhovništva» — je na Smichovu slovesno prisegal vinarnik Patsch, da bo cerkvam dobavljal pravo, neponarejeno vino, da bo to vino shranjeval v posebnih prostorih in posebno skrbel zanje ...» Prisega je sveto dejanje....» Prisegam pri bogu vsemogočnem, da prelatom ne bom vina brlozgal.... Sveto dejanje.... Sedite v svoji gostilni in silite gostilničarja, naj priseže, da vam ne bo brlozgal piva. Zasmejal se vam bo.... I, no, kako pa.... Saj ste le «civil».... Prelat je Bog.... — O zlorabi verstva v dobičkarske namene je pisal že Havlíček. A da se bo kdaj prisegalo tudi na sodčke vina, tega se pa gotovo ni nadejal!

×

Specialist. Katoliška vera ima tudi že svoje *specialiste*. «Obnova» (klerikalni list) je nedavno pisala: «Dne 14. marca se bodo vršile pri nas cirilske ekscercije, katere vodi v naši graški škofiji z gorečnostjo že 10 let *strokovnjak v ti stvari* vč. dr. Mrštik, hrudinski naddekan». — Rokodelstvo, vse je rokodelstvo... Kmalu bomo brali v inseratih, da se priporoča za dobro postrežbo specialist — izpovednik, morda naposled i specialist za poslednje olje.

×

Dve muhi na en udarec. Litomerski dekan je, da si prihrani čas in delo, ob eni in isti uri opravil mašo za nekega ranjkega in za dva mlada novoporočenca. Dotične formule je zaporedoma molil: «Večna luč naj mu sveti», in «Bog, blagoslovi novoporočenca».

×

Z bičem jih je izgnal iz templja.... V selu Gruda pri Kolinu na Češkem hodi cerkovnik med mašo med klopmi in razdava znanim osebam «Obnovo» (klerikalen list češki). Če bi to poročilo ne bilo garantirano ga ne bi verjeli. Takega kšeftovstva je zmožen le katoliški far. Židje so, kot se pravi, rojeni kramarji. Ali da bi jim v sinagogi ponujal rabin «Češkega Merkurja» (trgovski list», tega pa le še nismo doživeli.

×

Črna rubrika. Na Francoskem je l. 1690. umrla Marjeta Marija Alakok, ki je začela s čaščenjem «sv. srca Gospodovega». Ko je umrla, je bila vsa last svoje cerkvene občine, razven obleke, katere čudodelni kosci so bili razdani vernikom, in razven ubogih kosti, katere so shranili kot svete ostanke; *apno*, v katero so položili njeno truplo, prodaja se še dandanes v malih krogljicah in je dober vir dobička. To *apno*, obleka in meso, vse razdrobljeno v prah, se je uporabljalo za proizvajanje *mazila*, ki se sedaj prodaje kot «pepel častite Marijete M. Alakok». — Na Sv. goro roma na leto do 100 tisoč romarjev. Redemptoristi, ki oskrbujejo ondi dušno pastirstvo, so ustanovili društvo sv. Rožnivenec, čigar člani morajo obljubiti, da bodo vsako leto romali na sv. goro. To društvo šteje nad 7 tisoč članov in donaša le na letnih doneskih redemptoristom nad 16.800 K. — Znani trgovec g. Markl v Novi Paki, kateri izdeluje razna kozmetična sredstva in se je proslavil s svojimi gumi-specialitetami «za gospode in gospe», je dobil *papežev* viteški red. — Na desni strani vrat uršulinske cervke v Pragi na Ferdinandovi cesti je soha svete Agate. Ta si je baje odrezale svoje mogočne prsi, da ne bi prišla v izkušnjavo. Soha ima knjigo in na knjigi odrezane prsi, velike kakor krofe. Otroci, ki hodijo tu mimo, si kažejo z radostjo te odrezane vabljivosti in fiakarji delajo neusmiljene dovtipe. («Pravo Lidu»). — V najnovejši dobi se je osnovala družba za izvažanje «svete prsti» iz Palestine. 25 kg. iz Kafaimske doline je za 24 K, 25 kg. prsti iz Oljške gore je za 25 K, prst iz polja Hebron velja 25 kg. 27 K franko postaja Dunaj ali Praga. Dosti norcev je še na svetu, ki bodo kupovali, teh krajev n. pr. Oljška gora, je pa le po jeden. Koliko gorá po deležnih tega? — Kaplan iz Nove vasi pri Ogrskem Gradišču si je naročil iz Lurda sod vode. Med potjo pa so se izgubili menda 3 l. iz soda, in kaplan bo baje zahteval od železnice odškodnino. Koliko mu bo neki železnica dala za liter? — V Črnilovi je dekan nedavno označil ljudem v cerkvi, naj po maši gredo v gostilno poslušat fonograf.

×

Sveti rep. Na svojem begu iz Italije je Giordano Bruno počival prvič v Janovi. Tu je imel priliko opazovati propad verstva, ki ga je preganjalo kot krivoverca. Obhajali so baš neki veliki praznik cerkveni, in menihi so razstavili na ogled največji zaklad svojega samostana, svojo najsvetejšo relikvijo, dozdevni rep osla, na katerem je baje izveličar jahal na svojem zadnjem velikonočnem obhodu. Čeda vernikov, plačavših zato od menihov zahtevano miloščino, se je drenjala gledat v svilo zavito svetost, in menihi so kričali kot beriči na trgu: «To je rep svetega osla! Poljubljat, poljubljat! Dajte nam miloščine! Stokrat vam Bog povrne!

Nič hudega ni, če se zaradi resnice delimo na razne tabore, ampak hudo je to, da si tabori prisvajajo edino izveličavnost absolutne resnice, in da v imenu te resnice segajo po meču, zahtevajoč mehanično enoto, ne pa enoto v duhu in resnici.

Masaryk.

Tedenske novice

Pravno razmerje na Hrvaškem. 30 pr. m. se je pred kazacijskim dvorom v Zagrebu vršila vsklicna rasprava v zadevi Khuen Hedervarij Korač in Potočnjak radi motenja javnega miru, radi katerega je bil sodr. Korač na 14 dni zapora obsojen, Potočnjak pa oproščen. Na pritožbo državnega pravdnika je bil Korač na 10 mesecev težke ječe obsojen, proti Potočnjaku se pa ima sodnjisko razpravo iz nova uvesti.

Lopov je sicer deželo zapustil, ali njegov zistem je ostal.

Bolni nadvojvoda. Naš bratski organ «Volksfreund» je aprila meseca t. l. prinesel notico o nekem visokem častniku, kateri je takrat v «Chambre separee v hotelu Sacher na Dunaju v družbi dveh «dam» popival, svinjaril. Ko je peneči šampanec razgrel živce trojice, so «radi vročine» igrali Adama in Evo (pred grehom). Ko je potem dotični častnik restavracijsko sobo zapustil, imel je čako na glavi, sabljo pa okoli golega života opasano, kar ga je vojaško sicer oboroženega, nikakor pa oblečenega predstavljalo. Ko se je pa hotel v svojo najeto sobo podati, je pot zgrešil, zašel je namreč v sosedovo sobo, v kateri je stanoval nek tuji diplomat s svojo ženo in hčerjo. Lahko si predstavljamo začudenje nad to primitivno naravno obleko.

Hudobni jeziki sicer pripovedujejo da poznajo natanko tega «častnika». Ker nočemo uradnih popravkov, zato raj tudi ime zamolčimo. Kratko po stej aferi pa se je podal nadvojvoda Oto iz Dunaja na Riviero in je že od spomladi iz Dunaja odsoten. Nekaj časa že biva v *halski kopeli*, katera je radi *jodnihkopel* svetovno znana.

Seveda ne misli noben patriot na to, da bi on te kopeli prisiljen bil rabiti — ker je vendar oženjen in oče.

Pred nekaj dnevi čitamo v Vinarici: Nadvojvoda Otona je cesar iz «zdravstvenih ozirov» od komande konjeniške divizije na Dunaju *odstavil*. Vsekakor mora bolezen nadvojvoda resna biti. Kaka je ta težka bolezen ki je njega prisilila da se vojaškem življenju odpove — to nam seveda ni znano. Ali dobri črno-rumeni patriotje, se bodo varovali nad «zdravstvenimi oziri» dvomiti.

Dobri patriotje, pridni in servilni državljani, naj nikdar in o ničemur razmišljujejo, posebno kar modra oblast skrbno v temnoto skriti poskuša. Vganjke in misteriozne dogodke razvozljavati, naj si nikdar patriotje ne predrznejo.

Miselj in razmišljevanje, to so slabe navade; ta posel naj rdeči nezadovolneži opravljajo. Če se toraj od zgoraj naznanja vzrok odpovedi vojaškemu življenju omenjenega nadvojvoda iz «zdravstvenih ozirov» naj se nikdo ne predrzne — dvomiti.

Stari ali novi farovž. *Iz Nabrežine nam poročajo:* Naš gosp. župnik znani Angel Čargo ima dva župnišča, v enemu stanuje, od drugega pa vleče stanarino. Ker se pa občinski zastop, kar je naravno, s tem factom nemore strinjati, je bil župnik na zadnji občinski seji interpeliran, da se naj vendar enkrat odloči, v katerem farovžu bode svojo od lenobe vtrujeno truplo odpočival. Nakar je naš fant prav ošabno odgovoril: Kadar mi občina vse kar je v farovžu pomanjkljivega popravi, potem še-le se da o tem predmetu govoriti. Stena je počena! Ta staro je treba podreti in novo sezidati, in še več drugih pomanjkljivosti se najde.

Eden izmed občinskega zastopa se javi za besedo, ter povdarja, da je občina pripravljena župnišče tako popraviti, da bode zadovoljen, ali mi hočemo vendar enkrat vedeti kaj da novemu župnišču manjka? In to mora gospod župnik bolj na tanko vedeti kakor vemo mi. Drugi odbornik pravi: Vi niste nikakor zadovoljni, ne tako in ne drugače. Sezidali vam bodemo tako hišo, kakor jo ima župnik v Gorjanskem in v Velikem Dolu. Zopet drugi mu reče: Gospod župnik saj Vi niste Nabrežinec! Ako vam tukaj ne ugaja pa pojdite odkodar ste prišli — saj se nikdo ne bode za vami jokal. Na to odgovori Čargo: No saj to se lahko zgodi! Tretji odbornik odgovori: Vi gospod Čargo ne greste in Nabrežine če bi tudi po Kopačevem prišlo, nakupili bi si volov, ter bi delali domačim voznikom konkurenco. Nakar je župnik odgovoril: Kopač je meni ničla, on je malo hlač na šolskih klopeh strgal. Če vam je on ničla, zakaj pa ne pridete na kak shod, da bi mu pokazali da je ničla, in da ima prazno glavo? A tam vas je strah priti, ker bi vam Kopač nasprotno dokazal. Ta blagoslovljeni fant, ki nima ne žene ne otrok stanuje v poslopju, v katerem bi lahko 4 delavske družine stanovale in še drugo poslopje v najem daje.

V Nabrežini stanuje nek bolan delavec z imenom Pertot v tako zaduhlem stanovanju, da je nemogoče, da bi ozdravil, občinsko hišo pa daje župnik v najem, ali nebi bila dolžnost občine, da bi dala revnemu bolnemu delavcu, ki je domačin, saj za časa bolezni brezplačno boljše stanovanje v občinski hiši! Ali ni ta delavec za občino več koristnega kakor 100 fantov à la Čargo storil?

Občinski zastop se tem potom naprosi, naj že vendar enkrat kaj okrene, da se bode Čargotu pokazalo, da ni on nabrežinski paša, in da je občinski odbor in ne on isti, ki gleda na občni blagor občanov.

Občina naj se obrne na namestništvo v Trstu, ter zahteva, da se že vendar enkrat pove, kaj župnišču manjka. To se naj popravi, stari farovž se naj v sanitetno postajo predela, kjer bode mogoče, ponesrečenim delavcem dajati zdravniško pomoč in ne bode treba več na pol mrtve delavce v tržaško ali pa goriško bolnico prevažati. Prihodnjič se hočemo s tem vprašanjem bolj temeljito pečati.

DOPISI

„Goriški Prismojenec“. Gnjusi se nam polemizirati s to farško cunjo, ki napolnjuje svoje papirnate predale s gnojnico, s katero okužujejo goriški popje vbogo in revno goriško in vipansko ljudstvo.

V številki 30. in 31. Primorskega lista čitamo pod zaglavjem: O socijalnih demokratih take budalasti in neumnosti, katere napisati je zmožen samo še, kak fanatiziran nuncc v uredništvu omenjenega «Prismojenca».

Povod temu napadu je dala izjava «Klesarskega društva» s katero so klesarski pomočniki v delavnici gosp. Budin Antona v Mirnem, bojkotirani; in sicer: Rusjan Josip, Budin Emil in Josip, Pelicon Ivan, Brajnik Josip, Drčč Josip in Anton, Mrevlje Iv. in Perič Rudolf. Zakaj so bili omenjeni delavci bojkotirani je bilo v «Rdečem Praporu» štv. 23. utemeljeno, razlogi pojasneni. Iz tega pa učeni pisač izvaja, da se organizirani delavci potomcem opic prištevajo in hočejo le tukaj dobro živeti. Na to bi vam odgovarjali ako nam nebi preneumni bili. Ali niso vaši pripadneži še v cerkvi svinjarili? Ali ni ukazal ljubljanski škof, cerkev v Babnem polju radi svinjarij, ki sta jih uganjala dva Marijina otroka, kot oskrunjeno zapreti. Ali niso v cerkvi vaši razuzdani klerikalci popivali in plesali? Ali ni ista pijana tolpa klerikalcev s kaplanom na

čelu svetnike z raznimi klobuki in robci okinčevala?

Ali se ne spominjate več tistih tolovajskih napadov in škandalov, ki so jih pred par meseci vaši pripadniki v Mirnem izvršili? Ali se niso vaši pripadneži, ki so se vračali pijani kot živina od nekega shoda na krasu, potem ko so vlačugarili po Kostanjevici, po Mirnem obnašali kakor snopšarji? Ali niso bili prvaki mirenskega katoliškega društva tisti, ki so napadli pred hišo sedečega sodruga in bi ga bili gotovo ubili, da mu ni žena naglo hišna vrata odprla? Pred sodnijo so pa sami konstatirali, da so bili pijani kot svinje.

Kdo je napadel našega miroljubnega podžupana? Kdo je na nedeljo 24|7. preklinjal boga in mater božjo? Ali niso bili to klerikalci? In sicer odborniki vašega društva.

Da! To so znamenja vaše lopovske katoliške vzgoje

Vi niste proti organizaciji, vi še celo priznavate potrebo iste, ali ona naj bode pod farško komando.

Da bi morda take poraze doživeli, kakor so to delavci na Jesenicah in v tobačni tovarni v Ljubljani doživeli.

Dokler nam ne prinesete dokaz, da znate v vašem stanu tiste velikanske razlike med škofi, kardinali in vaškem kaplanom odpraviti, toliko časa vas nemoremo zmožnim smatrati, da bodete naše delavsko vprašanje rešili.

Ali niste vi, ki vodite revno ljudstvo po božjih potah, da mu še zadnji krajcar izprešate? Niste li vi, ki ste že zdavnej pozabili Kristov navek ljubi tvojega bližnjega kot samega sebi? Niste li vi zanesli v našo mirno vas tolovajstvo in sovraštvo? Tako da vas je že vsa vas sita.

Le kličite na pomoč vse vaše podrepnike, da naj iz društva izobčenim delavcem z naročitvijo dela pomagajo, ker ne dobijo v nobeni delavnici več dela! Po našem mnenju naj bi si mirnski čevljarji kamnje naročili, saj podjetniki itak več «Prismojenca» ne čitajo, da bi za to priporočilo izvedli.

Na naravnost negnusen način se pa v podjetnika sodr. Mozetića zagarja. Lahko konstatiramo, da so vsi delavci, ki so že kedaj pri omenjenemu sodrugu delali popolnoma zadovoljni bili.

Ker je bil in je še sedaj, sam delavec. Kako se je pa z delavci pri Budinu ravnalo vam je vsim znano. Saj je delovodja vas večkrat s svinjami, osli in drugimi živaljskimi imeni tituliral; ja tudi oklofutani ste že bili.

Kar se pa nabrežinske organizacije tiče lahko z veseljem konstatiramo, da je ista naš uzor in da bodemo tudi mi skušali s časom podobno organizacijo po celem goriškem uvesti in ako zbog tega vsi naši nunci od jeze popokajo. Kolikor glasneje upitje odmeva iz vašega tabora, toliko bolj smo prepričani da smo na pravi poti, ki nas konečno do zboljšanja našega gmotnega položaja v katerem se nahajamo, dovede.

Rdeča mirnska straža.

Društvene vesti

Splošno konsumno društvo v Ljubljani, naznanja cenjenim sodrugom tem potom, da se sedež in prodajalna istega, nahajata *Sv. Petra nasip štv. 45;* druga prodajalna pa v *Spodnji Šiški Gasilske ulice štv. 40*, kjer se tudi člani vzprejemajo in deleži uplačujejo. Upisnina stane eno krono; dvajset kron pa delež. — Delež se lahko uplača takoj cel, ali pa na obroke tekom enega leta. — Društvo je registrovana zadruga z omenjenim jamstvom, za katerega jamči tedaj vsak član z dvajsest uplačenih, in razven tega še nadaljno svoto dvajsest nevplačanih kron. — Pri pravilno naznanjenemu izstopu iz društva, dobi vsak izstopivši član svoj vplačeni delež nazaj. — Z namenom, da društvo ustreže tudi želji cenjenim članom in železničarjem v Spod. Šiški je odtvorilo zgoraj omenjeno prodajalno, ter je s tem, članom priložnost dana, vse svoje potrebščine v lastni zadrugi nakupovati. Sedaj je pa tudi vsakega zavednega delavca in železničarja dolžnost društvu pristopiti in za isto agitirati. Ako vsak član pridobi še po ednega, bode se društvo lahko hitro razvijalo in še v obširnejšem krogu delovalo. Člani pa, naj spolnujejo točno svojo dolžnost z vplačevanjem deležev, kar je takemu podjetju, za podlago neobhodno potrebno. — Delavci in železničarji! Vaša dolžnost je, tudi na gospodarskem polju se organizirati in složno stopiti v boj, proti vašim izkoriščevalcem. Prezirajte vsako hlinjenje in prilizovanje tako zvanih branjevcev in štacunarjev, kateri delajo sedaj konkurenco s tem da navidezno znižujejo svoje cene, da še celo odstotke obljubujejo, edino zato, da bi vam vaše mlado podjetje ugonobili-uničili. Potem pa vas bodejo zopet neomejeno izkoriščavali. Sodrugi! Stopite tedaj zjedinjeni v boj za zboljšanje vaših žalostnih razmer, tudi na gospodarskem polju. Pokažite vašo solidarnost in vašo eneržijo in zmaga bo gotovo vaša! Brez boja, ni nikjer zmage!

Odbor.

Nabrežinska veselica dne 7. t. m. se je izborno izvršila. Šalo igra *Stric Jaka* je povzročila med navzočim občinstvom mnogo smehu; prav dobro sta svojo vlogo Zilli kot «Lipče» in Pičinin kot «Stric Jaka» izvršila. Gospodična Devetak, ki je imela vlogo «Urške» je imela zopet enkrat priložnost da pokaže svojo nadarjenost kot igralka. Lahko rečemo, da je tako eksaktno in s tako navdušenostjo igrala, da je občinstvo mislilo da ima izvežbano strokovnjakinjo pred seboj. Splošno del. pevsko društvo si smatra v dolžnost izrekati tem potom vsim prizadetim osebam za njih požrtvovalnost, kakor tudi vsim sodrugom in sl. občinstvu, ki so prispevali da je veselica tako izborno prospela najtoplejšo zahvalo.

Vodstvo.

Circolo di studi sociali priredi na Bergerjem vrtu pod gradom 14. t. m. ob 6 uri na večer

društveno veselico.

Program je jako obširn

Vodstvo.

Strankarske vesti

Mednarrdni socialistični kongres se bode v Amsterdam 14. t. m. vršil in bode trajal do 20. t. m. Na dnevnem redu so sledeče točke: 1. Regulacija mednarodne socialistične politike. — 2. Kolonijalna politika. — 3. Izseljevanje in naseljevanje. — 4. Generalna stavka. — 5. Socialna politika in delavsko zavarovanje. — Kongresa se vdeže ruski in japonski socialisti, kateri bodo uzajemno proti vojni protestirali. — Avstrijsko socialno dem. stranko bodo na tem kongresu sodrugi: Adler, Ellenbogen, Skaret, Pernersdorfer, Bretschneider, Schramel, Nemec, Soukup, Steiner, Tomšik, Beer, Pick in Kolinsky zastopali.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

Upravo je izašla brošura *Naše ženske škole i kako nam koriste* od Adele Milčinovićeve.

Knjižarska ciena jest 70 fil., a dobiva se u svim knjižarama Hrvatsko i Slavonije, a i izravno uz gotov novac ili za poštanske marke (u gornjem iznosu) u komisionalnoj knjižari «Balkana» Zagreb, Frankopanska ul. 1.

Listnica uredništva

Dopis iz Nabrežine radi «Prismojenca» priobčimo v prihodnji štev.

Natančno poročilo o veselici v Nabrežini prihodnjič. Pozdrav.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač.**
Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

Sodrugi in sodruginje!

Čitajte, razširjajte, naročajte

Naše Zapiske,

Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

Prodajalna klobukov
all'Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
Najnižje cene

ZALOGA IN TOVARNA
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsk. poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

KAVARNA
„UNIONE"
PREJE „TEDESCO"
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE. Prihajajte v Vašo krčmo!

Leto VII. TRST, dne 19. avgusta 1904. Št. 34.

DELAVEC

RDEČI PRAPOR

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske dežele za celo leto 5.48 K., za pol leta 2.72 K., za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. — Netrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K., za pol leta 2.74 K., za četrt leta 1.36 K. Za Ameriko: za celo leto 7.23 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravništvo, kamor naj se pošiljajo vsi denarji za list je v ulici Boschetto 3. II.

AUSTRIJSKO CESARSTVO.

10. avgusta je ravno 100 let poteklo, odkar je bila Avstrija cesarstvu proklamirana. S tem je bila odprta pot cesarju Francu I., da je zamogel po dveh letih odložiti nemško krono.

Napoleon se je na vrhunec svoje moči pospel. Francoska revolucija je žugala najstarejšim dinastijam pogubo. Ti gospodarski vzroki, radi katerih je mogel Ludvig pod guilotino, so, če še nerazviti, so se vendar že v Avstriji nahajali. Samozavest se je vedno bolj zbujala, nevarnost da zdrobi feudalno moč in z njo tudi Avstrijo je vedno večja postajala.

To gibanje je bilo še celo dvoru znano in skušalo se je dobiti novo vez, ki ima ves ta avstrijski konglumerat iznova zvezati. In ta nova vez — je bila prazna beseda, brez vsake vsebine, nerazdelivost in skupnost vsih dežel habsburske krone; katero se je pa že mnogo preje rabilo.

Sto let je toraj poteklo od kar je ta konglumerat narodov in dežel, pod habsburškim družinskim geslom — kot cesarstvo združen.

Vsakdo je pričakoval, da bodejo vladni krogi to priložnost izrabili s tem da bodejo jubilejske slavnosti in stare tradicije cesarstva i «velesilstva» avstrijske monarhije pogrevali; ali nikdo se ne gane, da bi radi praznih naslovov, svečanosti prirejal. Še celo črnorumeni patriotje so svoje prvotne načrte radi svečanosti opustili.

Gotovo se je v teh krogih do prepričanja prišlo, da takorekoč vsaka podlaga nameravani svečanosti manjka, in radi tega se je isto opustilo.

Zgodovina 100 letnega cesarstva ni taka, da bi se kdo za njo zamogel navduševati. Kak napredek monarhije se je pokazal v teku te dobe? Kaj se je storilo, da se monarhija utrdi?

Naj prvo predmarčni, bornirani absolutizem, kjer so Metternichovi briči vsako svobodo udušili — umorili, za njim izbruh revolucije l. 1848., kjer so se kmetje tlake otresli, potem z nova 20. letno absolutistično vladanje, tem pojavom so sledili izgubljene vojske na italijanskem bojnem polju l. (1859.) in na severnem Češkem (1866.) kjer se je Avstrijo iz Nemške zveze vrglo in kjer se je dualizem z Ogrsko formiral, da se je vstanovilo privilegije raznim stanovom, posestvu in rojstvu, z rušenje parlamentarizma, odtrganje Ogrov od Avstrije — okrepčanje iredente na vsih straneh. To bi bila podlaga praznovanju jubileja, ako bi vladajoči krogi isto hoteli.

V tem stoletju je Avstrija srečno narob propada dospela, katerega je vladni sistem pripravljal; Avstrija se vlada danes le še s § 14., kateri državno poslopje podpira in zabranjuje, da se isto ne podre. Daleč smo prišli v tem Avstrijskem cesarstvu . . . . 100 let se je potrebovalo, da se je doprinesel dokaz, *da ta stara avstrijska ideja* — če se mora o kaki ideji sploh še govoriti — katera samo iz najhujše reakcije obstoji, v tlačanstvu širših slojev popolnem bankerotu zapade in državo po najhujših notranjih zmedenostih v propad porine. Dokaz da se državo od najlepših naslovov nemore vzdržavati, ampak države morajo drugo podlago, svobodno, izobraženo in samozavedno ljudstvo imeti. Anglija je pri vsih njenih pomanjkljajih prva svetovna država.

In zakaj? Primirjajmo državljansko svobodo meščanov v Angliji z isto v Avstriji! Ali se da to sploh primerjati?!... Sramoten bi bil ta poskus. Vladajoča Avstrija se po nikomur bolj in odločneje kakor po lastnih cs. kr. oficielnih zgodovinskih dogodkih obsoja.

Žalostno je, da se v Evropi še taka državna sestava trpi. Eno nas še tolaži, da se pri slavnosti 100 letnega obstanka avstrijskega cesarstva, ne bodo nikakoršni slavnostni govori govorili, sicer bi bila osebina takih govorov le plamteča obtožba vsih avstrijskih vlad, od Metternicha do majhnega Koerberja.

Politični odsevi

V TRSTU, 18. avgusta 1904.

Mednarodni socialistični kongres v Amsterdam-u je pretečeno nedeljo pričel svoje zborovanje. *Predsednikom je bil sodr. Van Kol (Holandija) podpredsednikoma sodruga Sen Katajama (Japonec) in Plehanov (Rus) izvoljeni.* Ko je predsednik *ruskega* in *japonskega* zastopnika posebno pozdravil, *sta ista si podala roki, kar so navzoči burno odobravali. Obadva sta protestirala proti rusko-japonski vojski.* Katajama (Japonec) je izvajal sledeče: Občutim visoko čast in odgovornost, da mi je dana priložnost, danes prvikrat kot zastopnik japonskih socialistov, postavljen pred ta mednarodni forum, govoriti. Pa tudi srečo občutim da zamorem prvikrat na strani socialistov vsih dežel sodelovati na uresničenju našega socialističnega programa, kateremu je cilj rešitev dela in žnjim rešitev vesolnega človečanstva. Posebno zadoščenje pa občutim, ker zamorem z ruskimi sodrugi s zastopnikom onega naroda, katerega vlada je z vlado moje domovine *vsodo polno* in *najgroznejšo vojno pričela, katero dosedaj zgodovina pozna.* Na 1000 in 1000 proletarcev se odpošilja v klavnico in ne v njih blagor in čast, *ampak izključno le v korist in utrdbo moči njih izkoriščevalcev in tlačiteljev, kateri jim vsako kulturo in pravico, zabranjujejo.* Kako nezmiselna in protikulturna je ta vojna, je razvidno ako si ogledamo ta mednarodni kongres, na katerem sodelujejo proletarci vsih dežela v njih skupen blagor. In ta mednarodni socialistični kongres najostreje obsoja *vsako vojno.* In kakor daleč so japonski proletarci osrečevalno sporočilo bratstva od socialne demokracije sprejeli, ne čutijo nobene razlike med ruskimi bratomi, ampak z izkoriščevalcem vsih dežel, proti katerim se hočemo skupno bojevati (burno pritrjevanje). Potem je še poročal o stanju socialistične stranke na japonskem. Na to je dobil besedo Plehanov (Rus), katerega se je s frenetičnim ploskanjem pozdravilo.

Štejem si v čast da sem s Katajamom skupaj v predsedništvo mednarodnega kongresa izvoljen. Naznanjam stega mesta vesolnemu svetu, *da ni ruski narod to vsodepolno in nesrečno vojsko povzročil, ampak to vojno je njegov najhujši sovražnik — ruska vlada, despotizem zakrivil. Ako bode Rusija zmagala, ne bode Japan, ampak ruski narod isti, ki je podlegel,* kateri bode mogel neznosna bremena nositi in najhujša zla prenašati. Japan ni vojno pričel, ampak *ruski despotizem s svojim roparskim izkoriščevalnim in tlačilnim zistemom.* Rusija je venec tujih narodov po temu zistemu okoli sebe ovila, katere v jednake okove v katerih ruski narod zdihuje, oklepljuje. Vsi ti narodi pa vračajo s sovraštvom, vse kar so v podobi tlačanstva dobili. Ako sedaj Rusija Fincem zajamčene pravice razbiva, ne pomeni to drugo kakor da je nasilna vlada na finskem isto tako brutalna, kakor je napram svojem lastnem narodu v Rusiji. Čutimo se z vsim narodom katere ruski despotizem podjarmuje ali tlači, solidarnim. Sedaj je prišel že vendar enkrat čas, kjer se ruski despotizem svojem koncu bliža. In zaslužil je to, da sedaj ko dohaja vest za vestjo o njegovem porazu z bojišča, se nikdo za njega ne ogreva, žnjim nikdo ne simpatizira. Samo zunajnim državam se je mogel močnega kazati; doma je bil vedno majhen.

Da! Ruski kolos ima lončene noge, eno teh nog mu je Japan razbil; ali vsi drugi katerim je dispotizem tlačilo, obračajo svoje zaupanje v socialistično gibanje in proletarski razredni boj. Samo proletarijat je tisti razred, ki zastopa kulturo in napredek. Boržuazija takozvane franzoske republike je postala najmočnejša podpora ruskega despotizma, ki plačuje s svojim zlatom krvnika vseh Rusov. *(Burno odobravanje)* Tako je stvar socialne demokracije vedno večja in pravičnejša. Kdor koli napredek pričakuje in se za svobodo bori, se okoli rdečega prapora zbira.

Proletarski razredni boj, je postal stvar osvoboditve napredka vesolnega človečanstva. *(Burno pritrjevanje).*

(Dalje prihodnjič).

Deželnozborske volitve, spremenba volilnega časa. Štajersko namestništvo razglasuje spremembo volilnega časa, za deželnozborske volitve in sicer:

Za 1. volilni okraj *Gradec, Notranje mesto* in *predmestja*, nadalje v volilnih okrajih *Maribor, Celje* in *Petavi* se vrši volitev *od 8 v jutro in traja do 1 ure popoldne in od 3 popoldne do 7 ure na večer;*

Bruck ob Mur; potem v političnem okraju *Celje*, sodniški okraj *Gradec, Leoben, Liecen, Maribor, Mürzzuschlag, Brežice, Voitsberg, Weiz, Slovenji Gradec,* velja gori omenjeni volilni čas. Razven tega so gosp. okrajni glavarji pooblaščeni da analogno drugim okrajem, ako je to potrebno, volilni čas raztegnejo.

Waldeck-Rousseau med operacijo umrl. 11. t. m. je preminul eden izmed najenergičnih francoskih državnikov, ki je za časa političnih tajnih spletk Dupuys-a ministersko predsedništvo s jako nemšano družbo prevzel. V njegovem ministerstvu, je bil Gallifet krvnik komune vojni, socijalist Millerand pa trgovinsko minister. To ministerstvo je naredilo red. Neljuba afera Dreifus je končala po sodbi v Renesu in pomiloščenju. Proces pred državnim sodiščem je naredel Rojalističnem gibanju konec. Potem je posegel novi vojni minister Andree v proti republikansko gibanje v vojni in ga je s korenino iztrebil. Velikansko zgodovinsko delo je ministerstvo z novim društvenim zakonom storilo, pokatarem sedaj Combes logično deluje, in isti zakon do skrajnosti izvršuje. Waldeck-Rousseau je hotel Combesa pri izvajanju tega zakona vstaviti. Zakon prisili kongrega-

cije ki so bile že takorekoč, država v državi, da se državni oblasti podredijo — upitje klerikalcev vsih dežela, je to jasno dokazalo. Zaslužek Waldeck-Rousseau je, da je v pravem trenotku, potrebno pravo meščansko republikansko politiko izvršil.

Izseljevanje avstrijskih rudarjev.

Splošno pomanjkanje premoga v Avstriji kakor tudi v drugih državah, je dalo zjedinjenim podjetnikom priložnost, cene na premog na nezaslišani način zvišati. Na eni strani se je hotelo, delavni čas v Avstriji znižati, v smislu vladne obljube na 9 ur. Na drugi strani se je v splošni rudarski stavki, mnogo številne nedostatnosti v avstrijskih rudnikih razkrilo, slabo mezdno razmerje, katero so podjetniki vedno prikrivati hoteli, je prišlo na dan. V javnosti so bile splošne simpatije na strani delavcev, da se pa utis izkoriščevanja izbriše, je bilo potrebno, da so premogokopni baroni obljubili reforme glede mezdne odškodnine, kakor tudi znižanje delavnega časa. Res so bile pokončani stavki v avstrijskih premogokopnih revirjih plačilne doklade, starostne premije, prosta razsvetljava in premog in t.d. upeljani, seveda ne v tem razmerju, kakor bi se z ozirom na zvišanje premogne cene lahko storilo. Večji del čistega dobička so podjetniki pograbili. Povišanje cene pa so z ozirom na poboljšanje delavskih razmer utemeljevali. Ako ravno niso podjetniki radi upeljave 9 urnega delavnega časa in zboljšanja plač, v svojem dobičku bili prikrajšani, vendar niso rudarjem odpustili, ker so se predrznili stavkati. Sklenili so, se nad njimi maščevati, pri prvi priložnosti, katera se jim bode nudila, — pripravljali so se na vgoden moment.

Delavci pa, ki so bili zmage pijani, so pozabili na to, da se imajo izključno samo organiziranem delavstvu zahvaliti, da so podjetnike premagali; mesto da bi se bili v svojih organizacijah združili, da bi bili te malenkostne pridobitve si obdržali, so zapustili organizacijo; postali so brezbrižni.

Ali kmalo so rudarji to brezbrižnost drugo plačali. Naenkrat je nastala kriza in z njo razočaranje. V prvi vrsti so podjetniki poskušili 9 urni delavnik iluzoričnim naredeti.

Ali to ni še vse. Pričelo se je zniževanje plač raznih «Geding» in «šihtnih» odškodnin — obljube pa, kakor prosta razsvetljava, stanarin — na in starostna doklada, se je enostavno odvzela.

Pri uvedbi tehničnih poboljšanj v rudniku, zamore danes podjetnik vkljub znižanja delavnega časa ravno isto množino premoga v krajšem času producirati tako da postaja število brezposelnih od dne do dne vedno višje. Na tak način nastala reservna armada, katera je delodajalcu vsak trenotek na razpolago, postaja delavcem in organizaciji vedno bolj nevarna. Delavci so skušali z večjim naporom in trudom si prvotni zaslužek obdržati, kar je pa podjetniku samo še mnogo več močij nad delavcem dajalo, s tem da je imel priložnost, še nadalje plačo, ozir. zaslužek reducirati.

Rudarji so njih brezbrižnost, po končanem občnem strajku drago plačali. Organizaciji, skatero bi se izvanredno slabe razmere, nastopiti zabranilo — so rudarji pristopiti zamudili, momentanno isto povzdigniti, ter jo narediti za broj proti skupnim rudniškim podjetnikom sposobno; za to je čas prekratek, da bi se zamujeno lahko popravilo. Ali organizacija je potrebna, da s svojo močjo in enotno solidarnostjo skuša pridobljeno obdržati in sicer za vedno. Kaj pa stori avstrijski rudar? Kadar je plača tako znižana, zaslužek tako majhen da ne more več izhajati, pokaže avstrijskim izkoriščevalcem hrbet — on odpotuje v Nemčijo ali pa v Ameriko. To je maščevanje — po mnenju avstr. rudarja. Da je to nesmisel se prav lahko dokaže. Kolnaj je avstrijski rudar domačim izkoriščevalcem hrbet pokazal, že je prišel isto takim podjetnikom v Nemčiji ali Ameriki v roke! Združeni premogokopni podjetniki v Nemčiji so že zdavnej vsa manjša podjetja spravili pod se, zdaj pa zapirajo ista podjetja, ker so neomejeni gospodarji, da zamorejo na tak način plodovitejše rudnike izkoristiti. Ceno na premog zvišujejo, zaslužek pa znižujejo. Po sledica zatvoritve manjših podjetji pa je, velika brezposeljnost. Avstrijski delavec ki je prišel v te kraje, povišuje samo število bresposelne armade. Njegovim sovražnikom, katerim je navidezno v Avstriji všel, mora tam ponujati svojo delavno moč, da 1000 brezposelnim dela konkurenco. Organiziranim tujim rudarjem pa, otežuje boj proti izkoriščevalcem.

On pomaga da se iste neznosne razmere, katere so radi njegove malomarnosti, v Avstriji nastale, tudi v Nemčiji ali Ameriki uvedejo in v tujih krajih isto revščino razširja, katero je v Avstriji zapustiti hotel. Gospodarski nemčijski razvoj, je še vedno na avstrijski uplival. Ako se bodejo v Nemčiji mezde znižale, se gotovo v Avstriji nebodo zvišale. Avstrijski rudar ki se je v Nemčijo izselil, je sokriv, ako se v Avstriji plače znižajo. Nikakor pa niso današne plačilne razmere take da bi bile za rudarja vabljive. Ker akoravno je njegova mezda v Nemčiji nekoliko višja kot v Avstriji, vendar so življenske razmere ednake, plačanje davkov in prispevki za verski sekte, mu pa poberejo zopet višji zaslužek, kakor ga je v Avstriji imel. Mogoče da je pri nekaterih rudnikih nekaj višja plača kakor v Avstriji ali zahteve stavkajočih rudarjev v Semflenberg-u «Stadtgrube» dakazujejo, da niso po celi Nemčiji jednake plače. Podjetništvo uvideva v avstrijskih rudarjih še vedno iste potrpejlive delavce, katere podjetniki tako radi sprejemajo. Po svojih posredovalcih (agentih) skuša avstr. rudarje v Nemčijo izvabiti, stem da jim obljubujejo visoke plače, katere pa podjetnik potem nikakor izplačevati noče. In čestokrat se jih izvabi v okraje kjer je stavka in tam postajejo naši rudarji mnogokrat prisiljeni stavkolomci. Prišedši v Nemčijo rudar nima druge poti, ali se podvreči gospodarju, postati stavkolomec, ali pa z izgonnim vozom pot v domovino. Iz tega pa sledi da so podjetniki vsih dežela jednaki, in da se mora delavec organizirati, da je zmožen proti združenim izkoriščevalcem voditi boj in ta boj mora biti v vsih deželah jednak. Temu iskoriščevanju se ne more ubežati, treba pa je toraj se proti istim boriti, tam kjer se nahaja. Kdor se hoče avstrijskim bojevnikom pridružiti, naj se upiše v Unijo rudarjev.

Tedenske novice

Krščanski železničarji v Trstu pogoreli. V začetku t. m. sta se v Trst dva krščanska bratca: Nemški Teifert in novi slovenski krščanski junak znani Ojster pritepla. Da bi se mogel kak shodek vršiti je gospod Ojster, v Trstu stanujočega sodruga Kunca s tem našmiral, da mu je pisal, da shod nima nikakoršnih političnih namenov, da se gre samo zato, da bode zastopnik v zavarovalnici proti nezgodam na železnicah, letno poročilo prinesel. V jutro pa ko sta omenjena klerikalca dospela v Trst, je bilo prvo uprašanje, katero sta sodr. Kunca stavila. Jeli preskrbljeno, da boste zadostno število policajev navzočih?

To pri nas ni potrebno, ker naši sodrugi so vajeni vzdržavati red na shodih, je bil odgovor sodr. Kunca, kateri je bil sklicatelj shoda. Na to sta dva delavska zastopnika takoj na policijo odkorakala, da se jim doda potrebno policajno asistenco. Na večer so pa po naših zaupnikih o shodu obveščeni železničarji prihiteli v takem številu na shod, da je obema junakoma zlezlo srce v hlače. Gotovo bi bila jo popihala, ako nebi naši sodrugi jima izhod zastavili. Po naključbi je bil tudi predsednik pravovarstvenega društva iz Dunaja sodrug Grüll v Trstu, kateri je gospoda Teifert-a delavskem sovražnikom razkrinkal. Gosp. Teifert je pričel v nemškem jeziku klobasarit, o naznanilu nezgod in več drugih takih malenkosti, katere naši sodrugi že zdavnej vedo. Nakar je zahteval sodrug Kopač besedo k ozprovilniku, z namenom da se govornika opozori, da naj že vendar enkrat s poročilom prične. Kar pa Teifert ni dopustil, ker Kopač ni železničar. Na to se je oglasil sodrug Grüll in je stavil ta predlog. Na kar je govornik pričel z nekim poročilom, iz katerega je bilo razvidno, da od časa kar so klerikalci v tem zavodu v večini, da so organiziranim sodrugom rente znižali in sicer skoraj za tretjino. Sodrug Grüll je bičal njih servilno postopanje pri odborovih sejah napram zastopnikom raznih železnic, katero je krivo da bodejo ponesrečeni železničarji, danes ali jutri za vse svote, katere imajo železnice kot jamstvo za rente uplačevati, opeharjeni. Predbacival je tudi govorniku, da so ravno klerikalni zastopniki krivi, da vslužbenci južne železnice danes niti zastopnika v zavarovalnici nimajo.

Konečno je dobil besedo sodrug Kopač, kateri je v slovenskem jeziku pojasneval navzočim sodrugom govor sodr. Grüll-a. Teifert je upil kakor da ga bi bil kdo drl, rešite me! Gospod komisar, mene bodejo ubili, jaz ne razumem kaj Kopač govori. Gospod Ojster, ki razume slovensko, se je skril v miren kotiček in ni ga bilo več viditi. Vladni zastopnik je seveda, zahteval naj se shod zaključi, da se s tem onemogoči nadalno govorenje.

Sodrug Končnik kot predsednik je bil primoran shod zaključiti. Burno edobravanje je sledilo govornikoma Grüllu in Kopaču in fej klici krščanskima pritepencema.

Policija je sprejemila ta dva junaka do njih stanovanja. Ti krščanski podrepniki si bodejo gotovo zapomnili, da v Trstu ni kruha za njih sebične namene.

Spodnje štajerski deželno zborski kandidat, ali poldnevni šolski poduk. V nedeljo dne 11. t. m. priredil je gospod F. Roš kandidat celjskega volilnega okraja, volilni shod v Šoštanju. Ker se v Trbovljah ali v drugih okrajih, kjer bivajo industrijelni delavci, ta gospodek ne pokaže, niti ne odgovori če ga volilci povabijo na shod, da bi se prepričali o njegovem programu; se je potrudil sodrug Čobal v Šoštanj na njegov volilni shod. Gospod F. Roš je prinesel na volilni shod neki listek v roki, iz katerega je navedel nekaj, kar smo že tisočkrat od naših štajerskih klerikalcev slišali — kadar beračijo za glasove. Zdelo se nam je da je to, kar nam je ta gospod kratil oz. pravil, bilo izdelano v Celju, in da tudi to ni ni na njegovem gnoju zrastlo, temveč kar so mu predpisali gospodje spremljevalci iz Celja. Za njim je popravljal gospod dr. Kukovec; seveda je vse nekoliko olepšal, z nacijonalnimi frazami. Za njim je dobil besedo sodrug Čobal, kateri je razvil program stranke in kandidatom sodruga Mlakarja priporočal. O njegovem govoru so bili ti gospodje liberalno-klerikalne žlindre, tako razburjeni, da je inteligentnemu liberalcu gosp. Planinšku namisel prišlo, da s pestmi gospoda kandidata zagovarja; ko je potem še gospod Karlovšek nekaj smešnih nacijonalnih burk povedal, se je oglasil nek župan iz *občine Šentila* k besedi ter omenil, da bode naloga gospoda *kandidata*, da deluje na to, da se odpravi *celo dnevni pouk v šoli*, ter na njegovo mesto upelje *poldnevni pouk*. S tem se bode baje kmetu pomagalo. Gospod Roš pa je govorniku *ploskal z rokama* stem pa je *priznal*, da se strinja s poldnevnim *poukom*. Ako bi gospod Roš ne bil klerikalen in za poslabšanje *šole*, bi se moral zahtevi župana iz Šentila upreti, tako pa je jasno pakazal, kdo da je, da je ravno isti, kakor poslanec V kurije v državnem zboru — Žižkar. Da se tem gospodom ne gre za drugo, kakor zato, da bi zatrli še ta pouk mladine smo vedli že prej, ali da bodo to tako jasno pokazali na volilnih zborovanjih, tega nismo pričakovali. To ploskanje za poldnevni pouk, mora vse spodnje štajerske učitelje in druge naprednje ljudi, zraven delavcev, kateri so že itak pokazali, da bi za šolo vse žrtvovali, *združiti* proti temu nazadnjaškemu kandidatu Roš-u.

Nesreča na državni železnici. Dne 11. t. m. ob 8. uri v jutro se je na državnem kolodvoru v Sp. Šiški grozna nesreča prigodila, katere žrtev je bil 39. letni vozovni pisač *Josip Vidic*; dotični je na neznani način na tiru štev. 2 pri premikanju vozov, bil povožen. Ponesrečenemu so bile obe nogi tik trupla odtrgani. Odpeljali so ga z rešilnom vozom v deželno bolnico, kjer je čez pol ure umrl. Ranjki je zapustil vdovo s šestimi nepreskrbljenimi otroci, izmed katerimi ima najstarejši 12 let. Na licu mesta je postaje načelnik Detela vskliknil: *Diese verfluchte Einsenbahn.*

Vkljub temu pa gospod nadzornik Detela ne misli na to, da bi že vendar enkrat železnici hrbet pokazal. Škoda ga sicer nebi bilo, ker je postal pravi tlačitelj njemu podložnih vslužbencev. Pogreb se je vršil dne 12. t. m. Ude-

ježba je bila mnogobrojna, vidilo se je v sprevodu precejšno število uniformiranih in tudi civilno oblečenih kolegov. Od uradnikov sta bila samo dva zastopana in sicer, eden od prometa in drugi iz skladišča.

Zakaj se je tako majhno število uradnikov pogreba udeležilo, nam je neznano, ali mogoče je, da isti niso zamogli pravočasno poizvedeti, ali je bil pokojnik organiziran ali ne. Če bi bil organiziran, bi bili gotovo sodrugi venec s rdečima trakovama preskrbeli, rdečih trakov pa se gospoda v zlatih uniformah bolj boji — kot hudič križa.

Železničarji! Ta tragičen slučaj naj Vam služi v razmotrivanje. Koliko časo bodete še roke križen držali? Danes nesete eno žrtev, jutri drugo na pokopališče. In kaj ste se učili iz tega? Ničesar!

Mesto da bi se tesneje združili, da bi z združeno močjo, ta morilni sistem na železnicah odpravili, ste med seboj nesložni — razdruženi. Žena in nedolžni otroci ranjkega tovariša, naj Vam ostanejo v spominu, in ako imate še količkaj ljubezni do Vaše družine, bodete lahko našli pravo pot v organizacijo, ki Vas pelje do konečne rešitve.

Circolo di studi Sociali je na nedeljo na prav lep način petletnico svojega obstanka praznoval. Dopoldne je bil slavnostni komers, na katerim je profesor Marangoni iz Benedk razlagal pomen današnje veselice.

Ob enem se je pa tudi nalašč zato slavnost izdani časopis «Per l' idea nostra», v katerem so vsi društveni in knjigarniški prostori naslikani razdelil. Tudi krasne slike vsih govornikov, ki so že enkrat v «Circolu» predavali so v listu lepo uvrščene. Med njimi vidimo sodruge: *Cabrini A.* odbornik drž. zbora ital. profesor *A. Nicefora*, prof. *Labriola*, gospodična dr. *Oda Montanari*, odvetnik *A. Zerboglio*, dr. *Ellenbogen W.* in pesnik *Fr. Pastonchi.* Na večer se je pri Bergerju vršila zabava, s godbo petjem in slavnostnim govorom.

Interesantna je bila humoristična raztava slik v okusno narejeni podzemeljski jami.

Dovršeni in pomembni metalni ogenj razkaterega, smo vedno kako novo razočaranje zagledali je vzbujal spl. veselje.

Velikanska kolesa iz katerih so pokali rakete, so pozdigovali slavnost. Sodrug Marangoni je govoril krasni slavnostni govor.

Veselica je trajala do polnoči.

Strajk in bojkot. Klesarski pomočniki se tem potom opozarjajo, da je delavski trg Trst, za omenjeno stroko zaprt. Vzrok tej odreditve je stavka, ki je v delavnici gosp. Sante Nepitello radi mezdnih diferenc izbruhnila.

×

Klesarsko društvo v Nabrežini. V delavnici *Budin* v Mirnem je nadalje delavec Spacapan Albin, bojkotiran in sicer radi obrekovanja društva in njegovega nekvalificiranega obnašanja.

Sodrugi klesarji, skrbite za to, da se bodejo odborovi sklepi strogo spolnjevali. *Vodstvo.*

V Ljubnu se je pred kratkem vršil shod rudarjev s jako zanimivim dnevnim redom, namreč:

Situacija v avstrijskih in nemških rudokopih in eventualnosti.

Poročal je sodrug Zwanzger.

Rudarsko obrambena zakonodaja in delavsko varstvene naredbe v Avstriji nikakor ne napreduje. Ako se konečno vendar kaj za delavstvo stori, se to-le izvrši kadar delavci to hočejo. Govornik se sklicuje na upeljavo deveturnega delavnika. Zakon je sicer jako pomanjkljiv, ker se podjetnikam priložnost daje, da lahko deveturnik krišijo — raztegujejo; ravno tako pomanjkljivo je tudi naše rudarsko nadzorništvo, kakor nam to jasno dokazuje pomanjkljivo poročilo iz leta 1900.

Nezgode se je enostavno, ali delavski nepaznosti, ali pa nesrečnému slučaju pripisalo. Statistika nam pa tudi razkrije, da se nesreče v rudnikih od leta do leta množe. Govornik je opozoril navzoče na delavski boj v Köflah-u in Leobnu-Fohnzdorf, radi zvišanja krajevne mezde, da bi bilo mogoče prispevke v bolniško blagajno povišati, ker je bil krajevni zaslužek rudarjev najnižji. Naravnost nezaslišana neresnična trditev od železniškega in rudarskega podjetja, da se je delegate s tem nalagalo, da se je trdilo, da je službeni red tudi v Ljubnu uveljavi. Izven te nesramnosti se je tudi zadružniškim delegatom grozilo, ako glasujejo za predlogo da bodejo odpuščeni.

V tem slučaju nemore biti govora o delavni pogodbi. Rudniška oblast v Gradcu nima poguma, ako ravno je o nezaslišanem postopanju podjetnikov poučena; potrditev odkloniti. Ako bode ta pogodba v Grac-Köflahu sprejeta, ni izključeno da bodo tudi drugi revirji podobno preosnovo bratsko-skladniških pravil, predlagali. Treba je toraj da so rudarji na straži, da se ta nameravan atentat, na delavske pravice zabrani. Tolmačenje bratsko skladniškega zakona, da se ima delavca provisionirati le tedaj, kadar je za delo popolnoma nesposoben, medtem ko je iz zakona papolnoma razvidno, da se ima rudar takrat provistonirati, kadar ni več za rudniško delo sposoben. Pri takem tolmačenju zakona pa zgubi bratska skladnica vsako veljavnost. Treba je v razsodišče le take delegate izvoliti, ki bodejo zakon tudi tako tolmačili.

Plače rudarjev so se vkljub težavnejšem delu znižale. Na Nemškem pa nastopajo tuji delavci kot mezdo znižajoči; nemški sodrugi morajo vsled tega trpeti, njih boj za zvišanje dnevnega zaslužka postaja težavnejši, ravno v tem času kjer se namerava «Ruhrgebit» več rudnikov zapreti. Tudi rudarsko obrambeni zakoni v Nemčiji so pomanjkljivi, kakor nam jasno moženje nezgod kaže.

Boj za nad. počitek. V zadnjem času se opažuje tudi med goriškimi pekovskimi pomočniki gibanje za nadomestni počitek. Tozadevni zakon z dne 16 januvarija l. 1895, se je od podjetnikov preziral; delavci pa nesložni se za nad. počitek še zmenili niso. Zavedanje delavcev v tej strokovni organizaciji, je povzročilo gibanje. Prvega tega meseca se je pekovskim mojstrom in podjetnikom predložila spomenica v kateri se zahteva takojno uvedenje nadomestnega počitka, v smislu zakona z dne 16. jan. l. 1895. Ker gospodje podjetniki na to spomenice še niso odgovorili, so goriški pek. pomočniki 15. t. m. sklicali shod, na katerem je sodrug Kermolj Vinko iz Trsta o pomenu organizacije in v nadomestnem počitku poročal.

Le čvrsto naprej! Naj bode vaš bojni klic! Popolnite vaše vrste, pripravite se za boj. Izdajalec je vsak tisti, ki zapusti organizacijo, in vas v času boja zavratno napada. Vsi pomočniki imate skupen interes — zatoraj se morate tudi skupno bojevati, da bodete skupno zmagali.

Novi finski paša. Ako so patriotični Finci prepričani biti, da je Šaumanovo delo, vbogo domovino tiranstva rešilo, uvidevajo že danes da so se motili.

Knez Obolenski Bobrikov naslednik ni boljši, ampak je še hujši krvnik kot je bil njegov predmik. Vedno številnejše se množe slučaji, da se osebe brez kake očividne krivde ali vzrokov v ruske zapore meče. V mesticu Keksholm je bil župan Süellman, dr. Krook in nek gospod Halin nenadoma aretovan. Oba sta bila v Wiborg v zabor transportirana.

V Salo v bližini Brahestadt-a je bil nek Weisel, mož ki se ni nikoli v politiko ni umešaval, bil je namreč predsednik občinske uprave aretovan. Dolži se ga, da je v podzemeljskih skritih krajih izdelane tiskovine kolportiral in da je za nad Bobrikom izvršen atentat vedel brez da je to oblasti naznanil. Ruski briči hočejo za vsako ceno dobiti sokrivce za Šaumanovi atentat; v Helfingsfors-u so se razne aretacije vršile, med drugimi je bil tudi nek tesar aretovan, ker je baje prepovedane spise kolportiral in nek dijak, kateremu se podtikuje da je še povrh tega govoril da mora tudi Obolenski vstreljen biti. Več drugih jetnikov se v Paulski trdnjavi v Petrogradu nahaja. Iz teh dejstev je pa razvidno, da je Obolenski vreden naslednik Bobrikova.

Veselica v Nabrežini 7. t. m., katero je priredilo «Splošno delavsko društvo iz Trsta», je prav dobro vspela. Na lepo okinčanem «brjaču» gospoda Tanceta N. se je zbralo delavstvo iz okolice Nabrežine in Trsta; kakor tudi slavno nabrežinsko občinstvo nas je s svojim obiskom posetilo. Od dne do dne se vidi kako raste število naših pripadnikov in lahko že danes s veseljem konstatiramo, da je Nabrežina rdeča.

Razni kontrasti med enim in drugim stanom, polagomo izginevajo, prijateljstvo med posameznimi sloji se pomnožuje in tako se pripravlja tudi v okolici pot novi ideji — socializmu.

Vrli nabrežinski godci pod vodstvom g. Majcen-a, so eksaktno svoj program izvršili, kar jim je občinstvo burno odobravalo.

Kot druga programna točka je bil slavnostni govor. Sodrug Kopač je povdarjal približno tako-le: «Spoštovani navzoči, sodrugi in sodruginje! Današnja veselica je plod neutrudljivega delavskega gibanja — njih zavedanja. Z vehemečno silo s ognjevitim navdušenjem za človečanske pravice, koraka zavedno delavstvo po določeni poti, proti svojim cilju. Svoboda, jednakost in bratstvo vsih ljudi — to je znamenje novega gibanja.

Revno in bedno ljudstvo, ki ječi že stoletja okovano v železnih verigah modernega suženstva, postaja zavedno in gosti oblaki črne reakcije, ki so zbrani nad glavami proletariata se razpršujejo. Nemaniči se vedno tesneje združujejo — njih bojne vrste se popolnujejo. Zaman je upitje združene reakcije, zamanj njih grožnje in rotenje.

Iz starodavnih časov nam je v spominu Nazarenski sin, ki je s svojim navkom «ljubite svojega bližnjega kot samega sebe», povzročil velikanski, ja svetovni preobrat. Tudi proti njegovim navku, se je združila vsa tedanja reakcija. Pismarji in farizeji so upili: Križaj ga! — In križali so ga. — Ali njegov navek je ostal, razširil se je po vesolnem svetu. Njegovi nasledniki pa, so pozabili njegove navke dejansko izvrševati.

Nestrpna pozrešnost in sebičnost, lov po premoženju — lastnosti modernega kapitalizma, so ustvarile neznosno bedo in revščino. In zopet se zbirajo proletarci, reveži in nemanici pod zastavo svobode, bratstva in ednakosti, in korakajo v boj proti združeni reakciji, žegnanih in nežegnanih kapitalistov. In zopet je nastalo vpitje v takoru izkoriščevalcev. Izjemna stanja, puške in violice naj bi služile, da umore to gibanje. Narod! Vera! — Je v nevarnosti.

To so klici, s katerim se hoče svetovno gibanje zavstaviti. Politični simulantje „prirejajo božja pota, drugi zopet «Sokolske sestanke» in to le v edini namen, da bi se proletarijat od svojega pravega cilja oddalil.

Ali vse to ne pomaga, — trume korakajočih brezpravnih zatiranih, postajajo vedno mnogoštevilnejše in še vedno nove trume bojevnikov se jim pridružujejo.

Boj postaja vedno bolj očividen, stremljenje po znanosti in učenosti pa vedno bolj radikalno — proletarijat želi izobrazbe.

Danes stoji pred Vami «Delavsko pevsko društvo», ki ima nalogo nas po trudopolnem delu spodbujati k vstrajnosti, ter navduševati v boju, ki nas vodi do novih zmag. Na daljnem Vstoko pokajo puške in topovi, mlada bitja se polagajo trumoma v grob, solze in žalost — to so znamenja današnje kapitalistične družbe, — in vedno nova večja bremena se nalagajo bednemu ljudstvu. Bratomor je na dnevnem redu. Konec moritvi! Vstvarjati in ne uničevati, vživati in ne stradati hočemo! to je in mora povsod naš klic biti. Združeni kot danes hočemo zavedno ostati; pozabiti za trenotek naše trpljenje in revščino — uživati hočemo veselje, katero tako redkokrat v naše vrste zaide. Znova si hočemo priseči

solidarnost in zvestobo v boju in v uživanju, postati hočemo pravi bratje in sestre brez razlike narodnosti in vere, po izreku Karol Marksa: Proletarci vsih dežela, združite se!

Burno odobravanje je sledilo govorniku. Nato so naši vrli pevci pod vodstvom I. Cerocchia zapeli krasno pesen «Rdeči Prapor» Po končanem koncertu se je pričela šaloigra: «Stric Jaka» v dveh dejanjih. Prav dovršeno sta igrala sodruga Zilli in Pičinin njih vlogi in sicer: Prvi kot «Lipče Iglarček» in sledni kot: «Stric Jaka». Gospodična Devetak, ki je imela vlogo «Urške» je z njenim gibčnim in resnim nostopom gledalce presenetilo; njen igralski talent je prišel v tej igri na površje in brez pretiranja lahko konstatiramo, da je gosp. Devetak dovršena igralka.

Po končani igri so naši pevci zapeli «Naprej» (marsiljezo) in potem se je pričel ples, ki je trajal do polnoči.

Omeniti moramo, da je nabrežinski nunec, kolikor mu je bilo to mogoče, igro motil, s tem da je pustil neprenehoma zvoniti, kakor da bi bili zvonovi oznanjali prihod kakega škofa, ali še celo papeža. Vselej se vrše litanije ob 3 uri popoldne. To nedelja pa, je pričel s cerkvenimi ceremonijami še-le ob 6 uri na večer in nam je takorekoč utis igre deloma je pokvaril. To se bodemo dobro zapomnili. Nestrpnost tega božjega namestnika je tako velika, da si je z njegovo ošabnostjo, v občini splošno nezadovoljnost pridobil. V splošnem se je veselica prav dobro obnesna.

DOPISI

Iz Nabrežine. Prismojena cunja goriških farjev z imenom «Primorski List» se v svoji 30. in 31. štev. v našo strokovno organizacijo radi proklamiraranega bojkota delavnice Budin v Mirnem in pri njemu vslužbenih delavcev zaletuje; hoče nam namreč raztolmačiti, *kaj je soc. dem. bojkot.* Ko smo pa «Prismojenca» prečitali, nismo nikjer obljubleno pojasnilo našli. Smatrali smo toraj to njih obljubo kot frazo. Da pa širša javnost poizve kaj je bojkot, smo pripravljeni to zadevo pojasniti.

Vsako društvo ima pravila in društveni opravilnik. Kdor društvu pristopi se mora tudi društvenim pravilam in sklepom občnih zborov podvreči.

Kdor toraj proti društvenim pravilom in sklepom ravna, društvo obrekuje, se ima iz istega izbachiti. Ker se niso bojkotirani delavci društvenim pravilam podvrgli, se jih je iz društva izključilo. Ker so kot izključeni potem še društvo obrekovali, se jih je tudi bojkotiralo.

Tako je pravno stališče. Ako smo to pojasnilo dali, smo to-le, radi tega storili, da pokažemo javnosti obrekovajočo gospodo uredništva «Pr. Lista» v pravi luči.

Nikakor pa nismo dolžni poučavati zabite in zlobne voditelje goriških tercijalk. Kar pa to bedasto tepče o Marksu in njegovim sistemu čveka, je preneumno da bi mu odgovarjali, ker je svojo nevednost o Marksu že itak pokazal — da bi pa oslička peti učili, zato nam primanjkuje, potrebnega časa.

Z mirno vestjo lahko konstatiramo, da je organizacija dosedaj še vedno delavcu mnogo dobička prinašala, ter pripomogla, da so se razmere v Nabrežini mnogo predrugačile. Da društvo ne seje prepir, ampak obratno so sami podjetniki javno pripoznati. s tem, da so v pogodbo točko sprejeli, *da v delo samo organizirane delavce* in ne zabite, kakor jih imajo krščanski sprejemajo.

Kar se tiče ne spoštovanje krščanskih dolžnosti, vam lahko odkrito povemo, da dokler bodejo taki nunci kakor je Čargo v Nabrežini, zastopiki cerkve, bode vaša molzna krava (ljudstvo) vam vedno manj mleka dajala. Ljudstvo se zaveda, oči se mu odpirajo — za ljudske sleparje pa, postaja teren vedno bolj nevaren — neploden. Za vero pa ne bodemo agitirali. Saj ste vi za ta posel, predobro plačani. Ako bodete z vašim hujskanjem in obrekovanjem vero iz sveta spravili, potem je to vaša in ne naša krivda.

Vi, ki se danes še od nevednosti in neumnosti ljudstva redite, imate strah da bi se isto zavedalo, tolčete okoli sebe kakor besni, vporabljate vsa sredstva, da bi izmolzeno ljudstvo zopet v temoto zavedli, kjer bi se zopet neusmiljeno izkoriščevalo in vam pripomoglo *brez dela* živeti razkošno življenje.

Povemo vam pa tudi, da je to zadnji odgovor, ki ga dajemo ljudskim sleparskim listu.

Vodstvo.

Društvene vesti

Pekovski pomočniki v Trstu pozor! Na nedeljo dne 21. t. m. ob 10 uri predpoldne se vrši v ulici Boschetto 5. v II. nad.

javen shod

pekovskih pomočnikov

s sledečim dnevnim redom:

1 Protest proti inlegalnem postopanju pekovskih podjetnikov in mojstrov.
2. Abnormalno stanje konzorcija.
3. Predlogi in tozadevni sklepi.

Sodrugi klesarji pozor! Na soboto dne 20. t. m. ob 12. uri o poldne se bode v društveni sobi v Nabrežini vršil

javen društveni shod.

Pridite vsi! — Nikdo ne manjkaj!

Izdajatelj in odgovorni urednik **Josip Kopač.**

Trieste, Tip.-Lit. E. Sambo

KAVARNA „MIRAMAR"

(nasproti postaje južne železnice)

se priporoča tržaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mrzle pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tržaških, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter Zeitung, «Eisenbahner», «Glühlichter», «Simplicissimus» i. t. d. Kavarna je oskrbljena z vsem modernimi uredbami.

Sodrugi in sodruginje!

Čitajte, razširjajte, naročajte

Naše Zapiske,

Naslov: «Naši Zapiski» v Ljubljani.

Prodajalna klobukov

all' Operaio

LEOPOLD HROVAT

Gorica, Via Signori 12.

Velika zaloga

KLOBUKOV

vsake vrste zadnje mode

Klobuki od 2 K do 3.60 K.

Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.

Najnižje cene

ZALOGA IN TOVARNA

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi Minzi-ja

v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapetarijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

KAVARNA „UNIONE"

PREJE „TEDESCO"

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače p ceni. Napitnina je izključena.

PRVA KOOPERATIVISTIČNO UREJENA

GOSTILNA

V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na raspolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE. Prihajajte v Vašo krčmo!

Leto VII. TRST, dne 26. avgusta 1904. Št 35.

Naročnina znaša:
Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Za Nemčijo:
Za celo leto 5.96 K.; za pol leta 2.98 K.; za četrt leta 1.49 K.

DELAVEC
Rdeči Prapor

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Za Ameriko:
Za celo leto 7.28 K.:

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Telephon št. 1570.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Upravništvo in uredništvo, TRST, ulica Boschetto 5. II.

Sodrugom in cenjenim čitateljem **Rdečega Prapora** naznanjamo, da se nam je posrečilo s to številko list povečati; kar bode gotovo že dolgoletni želji naših sodrugov in čitateljev ustreglo, toliko bolj, ker ostane dosedanja cena.

Obenem pa prosimo tudi vse napredne sloje, da nas v hudem boju podpirajo.

Povsod kamor slovenski delavec zahaja, se mora tudi njegovo glasilo **Rdeči Prapor** nahajati. In ako vsak sodrug svojo dolžnost izvrši, potem se mora število odjemalcev podvojiti; potem bode tudi omogočena večkratna izdaja lista. Dopisnike pa prosimo, da bolj marljivo kot dosedaj, dopišujejo.

Na delo toraj sodrugi!

Ali je za delavce politična borba potrebna?

I.

Socijalno demokratična stranka je politična stranka delavcev. To je njeno važno obeležje: Politična je in delavska je. Njeno delovanje s stališča stroge kritike in izključno politično, temveč pogostoma se peča z delom čisto gospodarskega, ali pa čisto znanstvenega značaja. Vendar je politična stranka. Pripadajo ji tudi udje, bi se jih rigorozno sodeč ne bi moglo prištevati delavcem, ter delujejo v njenem okvirju. Vendar je delavska stranka.

In to marsikomu ne gre v glavo. Potrebe samostojne delavske politične stranke ne uvidevajo nedelavci, kapitalisti in pa ljudje, ki imajo vsaj dozdevno boljši socijalni položaj kakor delavci. Ne uvidevajo je pa tudi mnogi delavci.

Čemu politika? Kaj je treba delavcem politizirati? Mar nimajo dosti druzega dela? Ali ni že dosti političarjev na svetu. Ali ne najde tisti, ki že na vsak način hoče politizirati, političnih strank dovelj, klerikalnih in liberalnih, slovenskih in nemških in italijanskih?... In še cela torba polna podobnih vprašanj.

Ali pred očmi se nam razvija nekaj čudovitega. Iz neznatnih malih začetkov raste delavsko politično gibanje. Najprvo je skoraj neopaženo. Tako majhno je, da je skoraj smešno. Političarji po poklicu ga prezirajo, stare stranke ga ne priznavajo. Ali to gibanje narašča. Mlado je, pa pokazuje pri vsakem koraku svojo nezrelost, nespretnost in okornost. Toda vadi se in gladi in narašča. In v njem kipi mladostna moč. Dela se mu zapreke pa jih preskoči, podere, prelomi. In narašča. Sila se mu postavi na pot, a njegova sila se pomnoži — dvojno, trojno. Neprenehoma hiti naprej in širi se na vse strani. Obrekuje se ga in njegove cilje se blati in maže. A njegove vrste se polnijo. Nobene meje ne pozna, ne v času, ne v prostoru. In naenkrat je velikansko, silno — čudovito.

Kjer je le količkaj kulture, tam je to gibanje. V zapadnih deželah Evrope je važen, v nekaterih brezdvomno najvažnejši faktor javnega življenja; v Ameriki narašča od dne do dne. Iz Rusije hiti v Sibirijo in vzbuja pod absolutizmom ječeče duhove. Na Japonskem naznanja nove pojme svobode. Med zamorci se mu porajajo pristaši.

V Nemčiji je socialna demokracija že najmočnejša politična stranka; na Francoskem je najvažnejše ograde proti reakcije in — naj se že sodi o eksperimentu «Millerand» kakor se hoče — faktor, ki je za razvoj že neobhodno potreben. V Avstraliji — tudi tu je prorokovanje brezkoristno — je velikanski pomen delavske stranke dokazan s tem, da je vzela vlado državo v svojo roko.

V vseh teh pojavih je nekaj tako velikansko elementarnega, da popada vse modrovanje o umetnem vstvarjenju socijalne demokracije v prah. In strahopetni krik o terorizmu socijalno demokratičnih voditeljev je najsmešnejši argument zmedenih možganov.

Kaj? Milijone delavcev na vseh koncih in krajih sveta, delavcev obeh spolov, delavcev vseh narodnosti in vseh ver stojé v vrstah socijalne demokracije, vsi imajo enak cilj, vsi delujejo z enakimi sredstvi, vsi se združujejo tesneje in tesneje — in vse to naj bi bilo umetno? Vse te milijone bi bilo mogoče izteptati iz tal? Bilo bi mogoče, zbuditi jih proti njih volji, proti njih volji jih voditi od zmage do zmage? Kakšno čudovito, nadnaravno moč bi morali imeti taki bajni voditelji, ki večinoma nimajo nobene *materijalne* moči?

To gibanje je nekaj psihologičnega. V vseh teh neštevilnih srcih tli eno hrepenenje in duh v teh neštetih glavah je soroden. Kar se je tako čudovito pojavilo, se je *moralo* pojaviti in veliki so morali biti uzroki, ki so porodili tako velikanske učinke.

Smešili so socijalne demokrate in še dandanes jih smešijo. Obtožujejo. Prezirali in zaničevali so jih; preganjali so jih, vklepali v verige, vlačili od sodnije do sodnije, zapirali so jih. Včasih so jih celo pobijali. A socijalni demokracije se množé kakor pesek v morju in njih moč se dviga in dviga — nad ječami, nad izjemnimi zakoni, nad kletvami nemškega cesarja.

In to naj bi bilo umetno? Ali pa le slučaj? Še v nobenem ljudskem gibanju ni bil «kategorični imperativ», ni bila njegova notranja potreba tako vidijiva, še v nobenem ni bil zakon razvoja tako jasen, kakor v socijalno demokratičnem. In to gibanje je že danes tako intenzivno, krepko, da mora slepec izpoznati njegov dalnji razvoj in njegovo veliko bodočnost.

Nekdaj nejasno, nezavedno hrepenenje množice je danes zavedna, čvrsta volja in njeni cilji so popolnoma jasni. V svojem dosedanjem boju se je ta množica naučila, izbirati in odmerjati sredstva. Izpoznala je svojo moč, katere ne podcenjuje za bodočnost in ne precenjuje v sedanjosti. Med temi sredstvi je tudi — in pravzaprav v prvi vrsti — politični boj. Že dejstvo, da ga milijoni hočejo, dokazuje njegovo potrebo. Ako bi teorije tisočkrat drugače govorile, bi bilo to brezpomembno, kajti v stvarnem življenju je najvažnejše to kar je. In politični boj delavcev je tukaj.

Ta boj pa ni zmota. Recimo da je bil «instinkt», ki je delavce privedel na politično pot; tedaj je bil to zelo zdrav instinkt, ki soglaša popolnoma s tem, kar izvira iz teoretičnega preiskovanja. Čuvstvo in razum govorita tu z enakim jezikom; kamor je pripeljalo delavce srce, tja jih vodi tudi glava. Delavski politični boj se bode krepčal, bode naraščal in ostane boj — do zmage. Zmaga pa mu je gotova. Prepričanje zma-

---

LISTEK.

Fantazija na zavóru.

Spisal ETBIN KRISTAN

Danes ima naposled službo, po kateri je že davno hrepenel. Železničar je z dušo in s telesom, to ve vsak, kdor ga pozna. Že ko je bil majhen deček, ga je železnica silno mikala. In pozneje, ko so misli potisnile občutke bolj v ozadje, je postajala železnica v njegovih očeh vedno večja in pomembnejša. Ako je stal od prehodu čez železnico pa je videl, kako drvi vlak, tedaj so pohitele njegove misli z njim in pred njim v dalnje tuje dežele, k neznanim narodom, v kraje tropskega solnca, k večnim spomenikom klasične dobe, do katerih je samo fantazija našla pristop.

Oj, njegova fantazija! Vedno je bila tako živa, morda preživa — ona je bila kriva da vkljub svojim duševnim darom ni prišel čez spodnjo gimnazijo, ker ga je neprenehoma odvajala od predmetov, ki jih je učni načrt predpisoval, zdaj k bogovom starih Grkov, zdaj v skrivnostne hiše pompejske, zdaj zopet k Mooru in njegovim razbojnikom v čeških gozdih. Kako bi se bil mogel zaglobiti v kvadratne in kubične korenine ali pa v kristalne oblike, ko ga je vabilo v Mexiko, v tisto Mexiko, kamor še nikdar ni stopila španska noga, kjer je pravljica še na resničnih tlah vstvarjala svoje prikazni?

Ne, dober učenec ni bil nikdar; vsaj njegova izpričevala so to zanikala. In izpričevala so dokumenti.... Ker v gimnaziji nikakor ni šlo, naj bi bilo šlo v trgovinski šoli, kjer ni bilo latinščine in grščine. Ali tam je šlo še manj — mati in varuh nista mogla tega nikakor razumeti. Tako se je zgodilo, da je prišel k železnici, še preden so ga vzeli k vojakom. Od vojaščine pa se je vrnil zopet na ravnost k železnici. Njegove sanje so mu kazale pot tja; tam so hotele doživeti izpolnitev.

Moč njegovih sanj ni bila zadostna; ostale so, kar so bile. Mnogo se jih je razblinilo v megli, druge so polagoma odmrle; najlepše je doletela žalostna usoda, da se jim je lastni gospodar rogal in smejal.

Še vedno je bil železničar z dušo in s telesom; a duša in telo sta se mu izpremenila. Iz skrivnostne, duhopolne lokomotive njegovih mladih let, iz tega čudovitega božanstva je postal trezen stroj, ki je žrl premog in čigar delo se je lahko preračunalo, kakor se pomnoži dva z dvema, pa se dobi brez napačno štiri. Njegovi vlaki se niso vozili več v bojevpolno Indijo, niti v Atene ali pa v Rim in red njegovih voženj je vsaki četrti dan zopet enako začenjal. In pri vsakem izplačevanju mezde so začenjale enake skrbi.

Z dušo in s telesom je bil že železničar, kajti poklic železnice se mu je še vedno dozdeval velik in krasen. Ali služba mu je delala muke, zakaj kosti so ga začele boleti, mišice so mu oslabele in misli so se mu skalile. Bil je še mlad, a vedno močneje je čutil tisto potrebo miru, ki je sicer le visoki starosti lastna.

A slučajno je dobil vožnjo iz Moravic v Dubavo s stopetnajstim. Krasna vožnja! Naravnost kos sreče! Tu se je lahko posedelo v zavórni kočici; ni bilo treba na vsaki postaji plezati gor in dol ter se mučiti z nakladanjem in razkladanjem; pa kdor je progo dobro poznal, je lahko kar mehanično oskrboval zaviranje. Mnogi tovariši so trdili, da znajo to celo speč.

Tovorni vlak je ropotal tja v daljo on pa je sedel ob svojem zavóru. Dan je bil soparen; le redkokdaj je prodrlo solnce skozi oblake, ki so pritiskali na zračno morje, tako da je bilo težko dihati in pôt je komaj našel pot skozi znojnice. Polje, gozd, travnik — vse je ležalo zaspano in če je moral človek mirno sedeti, so mu postale trepalnice težke, pa bi bil tudi najrajši zaspal. Nikakor ni bilo lahko, ubraniti se tej želji. A vendar se je uprl. Kar siloval je svoje misli. V možganih se ni hotelo nič oglasiti. Sedel je, a glava se mu je praznila, oči so gledale, a videle niso ničesar, ušesa so bila svobodna, a slišali niso ničesar, telo mu ni imelo nobenih občutkov. Napram vsemu je bil neopisljivo ravnodušen; najrajši bi bil pustil vse, naj gre kakor hoče. Bilo mu je kakor človeku na debelem morju, kadar ne vidi nič druzega kakor nebo in vodo, vodo in nebo — v vso neizmernost nič druzega.

ge nosijo delavci v srcu kakor ga še nikdar bojevniki niso nosili. Strogi hladni računarji so dobili to prepričanje od razuma; proučili so pogoje, pretehtati so moči — in vedo, da morajo zmagati. Tovarišem toplega srca ga je dalo čuvstvo; očutili so krivice sedanjosti in mogočno hrepenenje jim je pokazalo nov svet v bodočnosti — oni čutijo, da morajo zmagati. In ker so prepričani, bodo zmagali; kajti iz takega prepričanja izvira nepremagljiva moč.

Politični odsevi

v TRSTU, 25 avgusta 1904.

Novi obrambni zakon. Iz Budimpešte dohaja vest, da je novi obrambni zakon, na podlagi dveletne službe, z povišanjem rekrutnega kontingenta gotov in bode meseca septembra skupni ministerski konferenci predložen. Gosp. pl. Welserheimb, vodja avstrijskega domobranskega ministerstva, se je v gosposko zborniškem odboru in tudi v plenum parlamenta jako zaničlivo o upeljavi dveletne službe izrazil, dejal je namreč, da bode potrebno da se z uvedbo dveletne službe toliko časa počaka, dokler se ta, na francoskem uvede. Seveda so mu naši odborniki nekaj gorkili povedali. Ne gre več, da bi se enostavno ljudstvu nova bremena nalagalo, brez da bi se isto na drugi strani razbremenilo. Dveletna služba bi bila gotovo razbremenje ljudstva in jo lahko zastopamo, brez da si kaj oddamo od naših zahtev, po odstranitvi militarizma in upeljave ljudskega oboroženja. Seveda je ta nova uvedba odvisna od obojih parlamentov in če se ne bodejo poslanci zopet kot kimovci obnašali in če bode parlament sploh delaval, zna biti ljudstvu vendar nekoliko pomagano.

Nemška reakcija. Reakcija se predrzno vzdiguje! Predkratkem je poročal berolinski «Vorvärts», da so se vodje konzervativnih strank Nemčije v tajni seji o spremembi volilnega reda posvetovali. Neprenehani hitri naraščaj soc. dem. frakcije v državnem zboru, dela gospodi preglavice in ti nazadnjaki studirajo noč in dan, kako bi ta naraščaj zabranili in tako so prišli na miselj da bi bilo naj bolje, da predrugačijo volilni red in sicer tako, da bi mnogo volilcev svojo volilno pravo izgubilo. Da pa njih nakane s figovem peresom prikrivajo, hočejo predlagati da se naj v pruskem deželnem zboru volilno pravo izboljša, tako, da bi bila volilna pravica za pruski deželni zbor podobna državnozborski. Reakcionarno časopisje je «Vorvärts-ovo» razkritje s prva hotelo javnosti, kot domišelnost ali časnikarsko raco pokazati. Ali neobvrglivi dokazi «Vorvärts-a» so bili prejasni, in zatoraj postaja tajenje vedno bolj hladno. Tudi liberalno časopisje trdi, da je zarota proti državnozborskem volilnem redu evidentna.

In danes ne obstoji nobene tajnosti več, da je med zarotniki tudi sedanja vlada.

Ako bi se reakcij res predrznila nastopati proti volilni pravici, potem mora biti tudi pripravljena da najde v nemškem delavstvu najhujši odpor. Splošno ogorčenje proti takem projektiranem nasilstvu, bi pomedlo tudi gladkega Büllova z političnega površja — in sicer za vedno. Vsek kor bi pa poslabljenje volilnega prava jako slabo sredstvo, za uničenje socialne demokracije pomenilo.

Ako bi se tudi isto iz državnega zbora zrinilo, bi soc. demokracija morala svojo taktiko spremeniti in sicer tako, da bi bila vladajočim veliko bolj, kot sedaj nevarna.

Z nasilstvom se ne da, močno narastlo svobodno gibanje delavskih mas iz sveta spraviti.

Krvaveči ruski narod veseli se! Ruska carica je sina rodila — oficielno časopisje in despotične servilne kreature celega sveta so zbog tega dogodka do solz ginjene, kakor da bi od rojstva tega paglavca, bila odvisna sreča mnogoštevilnega ruskega naroda. Takoj po rojstvu tega slabotnega deteta, je romal carjev ukaz po širokem ruskem carstvu, s katerim srečni oče naznanja nesrečnim podložnikom, da je dete v zibelji proglašeno polkovnikom in posestnikom mnogobrojnih polkov. Pa pravijo da ni previlegij!

Navadni človek mora si beliti glavo, mnogo let in trgati hlače po šolskih klopeh in če ima nekoliko sreče postane po 20. letih poročnik in morda nikdar polkovnik, carjev novorojenec je postal v zibeljki brez da zna se govoriti, ali sploh misliti — polkovnik — srečni v plenice zaviti polkovnik.

Ime so mu dali Alexej. Car Nikolaj je to ime izbral, ker je bil nek car tega imena, ki je razširil rusko državo. Da je bil isti Alexej Mihajlovič strašen in grozen tiran, to seveda, ničesar ne de. — — Nek drugi Alexej, sin Petra Velikega je bil radi reform, ki jih je predlagal svojemu očetu, s katerimi se pa oče nimogel sprijazniti, leta 1718. v ječi dosmrtno trpinčen. Vbogi ruski narod kedaj se bodeš svojih tlačiteljev otresel?

×

Iz Petrograda *se poroča:* Na mesto usmrtenega Plehveja bode poklican Muraviev ministrom notranjih zadev, general Kleigels pa, postane od ministerstva notr. zadev popolnoma neodvisen žandarmeriski povelnik. S imenovanjem dveh kandidatov dosedanje politike, lahko konstatiramo, da se hoče proti vedno naraščajočem revolucionarnem gibanju, najodločnejša nasilna sredstva uporabljevati. Toraj ogenj z oljem gasiti. Kako zunanje časopisje o Murav ievu sodi, je razvidne iz nekega londonskega časopisja, ki pravi: To je mož brez vsakih principov, kateri ima samo talent in je poln ošabnosti — gizdavosti. On bode sedaj z izvanredno navdušenostjo ruski absolutizem podpiral — razvijal in jutri pa brezvestno s Jakobinci posvetoval, na kak način bi se carja s sveta spravilo — obesilo.

O generalu Kleigels-u (pravzaprav Clayhill, ker je šotski potomec) pravi: *Dotičnik je eden najbolj korumpiranih in od ljudstva sovraženih uradnikov; posebno je v spominu radi krvne kopelje, ki jo je leta 1902. na trgu pred stolno cerkvijo v Kosan-u in v Petrogradu med deležniki demonstracij povzročil....* Omeniti moramo da je bilo njegovo značajno opisovanje, že pred Plehvejevo smrijo izšlo. Ruski narod veseli se!

Mednarodni socialistični kongres v Amsterdam-u. *(Dalje).* Francoska soc dem. delavska stranka (Guesdistov) je po izvajanju japonskega in ruskega delagata sledečo resolucijo, ki je bila enoglasno sprejeta, predlagala:

Uvažujoč, da je sloga in skupna akcija delavcev in socialistov vsih dežel najboljši porok za svetovni mir, odpošlje kongres v trenotku kjer carizmu ob enem po vojni in po revoluciji nevarnost preti, ruskim in japonskim proletarcem, katere se žrtvuje in mori, bodisi po pregrešni krivdi kapitalizma ali pa vlade, svoj bratski pozdrav.

Kongres pozivlja delavstvo vsih dežel, katero je zaščitnik miru, da se z vsemi sredstvi razširjatvi vojne zoperstavi.

Delegatov je bilo nad 400, in sicer: Anglija je odposlala 101, Nemčija 67, Argentinsko 2, Avstralija 1, Belgija 2, Bulgarsko 2, Nižjezemljko 7, Špansko 5, Francija 133, Amerika 4, med njimi tudi žensko zastopstvo: Holandija 33, Ogrsko 3, Italija 5, Japan 1, Norveško 2, Poljsko 29, med njimi tudi ženska zastopnica; Rusija 26, Švedsko 6, Švica 7 in Serbija enega delegata.

Popoldne se je vršil shod, na katerem je več govornikov med njimi tudi dr. Ellenbogen in Pernersdorfer in Adler govorilo. Protest delavstva proti rusko-japonski vojni, smešnost mirovne konference v Hagu in solidariteta celega sveta, to je bilo zrno govorov. Sodrug Bebel, ki je pod velikansko rdečo zastavo govoril je med drugim tudi nameravani naskok reakcionarnih strank na volilno pravico v Nemčiji omenil, dejal je: Tisti dan ko se bode poskusil nameravani napad na socijalno demokracijo, *izjavljam že drugič slovesno, da delavstvo nima na državnem obstanku nikakoršen interes več.* Samo dolžnosti brez pravic za ljudske mase, si danes nemoremo *več predstavljati — to je nemogoče.* Nemška socijalna demokracija pozna svojo kulturno misijo.

Vkljub malenkostnih diferenc bode ista napram njenim savražnikom vedno složna Phalanksa.

Drugi dan je pošel z volitvijo odborov, seja je popoldne odpadla radi sestave in posvetovanja odborov

Predlagano je bilo, da se uprašanje taktike, kolonialne politike izseljevanja in naseljevanja, občne stavke, socijalne politike in delavskega zavarovanja, nadalje vprašanje trustov in brezposelnosti odda, za to izvoljeni komisiji v pretresanje in posvetovanje. V to komisijo se ima voliti od vsake narodnosti po enega ozir. po dva delegata. Ako ima kaka dežela več odelkov, je posameznim oddelkom prosto dano, da k točki ki jih interesira po enega delegata odpošlejo.

Komisija za socijalno politiko in delavsko zavarovanje je sledečo resolucijo predlagala, ki je bila tudi sprejeta:

Uvažujoč, da dobivajo delavci v kapitalistični družbi je majhno plačo, katera komaj za dnevne potrebe zadostuje in v trenotku, ko nimajo več priložnosti svojo delavno moč prodati v najhujšo bedo in revščino zabredejo, deloma v slučaju brezposelnosti, bolezni, invaliditete, starosti — ženske delavke tudi ob porodu, upoštevaje, da ima vsak človek pravico do obstanka in ker ima družba interes da se delavna moč ohrani, se morajo najti sredstva da se revščina delavcev in s tem povzročeni propad delavne moči zabrani.

V kapitalistični družbi se ta zahteva najlože po krepki delavski zavarovalni zakonodaji doseže. Delavci vsih dežela imajo zahtevati ustanove, po katerih se bolezen, nezgode in invaliditeta kolikor mogoče zabrani, po obligatoričnem zavarovalnem zakonom pa, delavcem pravni delež do zadostnih sredstev za življenske potrebščine in zdravniško pomoč dovoli, kadar so zbog bolezni, nezgode, invaliditete, starosti, nošnje in poroda ali brezposelnosti zabranjeni, delavno moč rabiti. Stroški za starostno, invaliditetno zavarovanje, preskrbo vdov in sirot se imajo s pravično in progresivno naraščajočimi davki na premoženje, dedščine in dohodnine pokriti. Kjer se to drugače upelje, da prispeva kapitalist, tam tvorijo isti vedno velik del delavskega zaslužka.

Naloga zavednega delavstva je, da pokrepijo strokovno organizacijo, da uravnajo izgubo zaslužka. Delavci morajo zahtevati, da preidejo taki zavodi v oskrbo zavarovanih in da veljajo določbe enake za domače, kakor za delavce vsih narodnosti.

Ruski državni parasitje. Na Ruskem je 33 moških članov carske rodbine, od katerih vsak posamezni član letno 3 miljone kron iz ljudskih žepov vleče. Ti državni parasitje posedujejo neizmerno velika posestva v državi. Teh 33 princev posedujejo 40. del obširne evropske Rusije. Razven teh velikanskih zemljiških posestev imajo še 325 palač in gradov, uposlenih imajo 20.000 vslužbencev. Veliki knezi pa užívajo tudi mnogo pravnih in družabnih predpravic v Rusiji. Pred navadnim sodiščem se dotične nemore tožiti, kakor se jih tudi za pričo pri javnih pravdah ne sme povabiti. Ako je kdo prisiljen kakega velikega kneza tožiti, se ima tožbo nalašč za ta slučaj sestavljenem sodišču predložiti, ki ima pravdne prepire v katere so člani carske rodbine zapleteni, obravnavati. Ako sodišče uvidi, da je potrebno zaslišati kakega velikega kneza, se ima komisija v stanovanje istega podati in v njegovem stanovanju njegovo izpoved zabeležiti. Prisegati mu tudi ni treba, njegov podpis zadostuje, in nadomesti popolnoma prisego.

Seveda da tak človek vse podpiše, ker mu je dobro znano da se ga radi krive prisege nemore zasledovati.

In sedaj je zopet eden nov parasit več, tako da jih je sedaj 34. Lačnega mužika pa, ki protestira proti izkoriščevanju od strani teh parasitov — se dene na klop, ali pa odpošlje v prognanstvo.

Nekje pa je vendar nekaj tičalo, kar se je upiralo temu stanju pa je mehanično pritiskalo na možgane, naj mislijo, ter je branilo spancu. Dosegel je toliko, da se je spomnil sedaj te postaje, sedaj kakšne določbe iz prometnega pravilnika, sedaj zopet kaj druzega —, ali dalje ni mogel premišljati o ničemur.

Vlak pa je drdral dalje s svojim enakomernim, vspavajočim ropotom. Daleč, daleč se je širila plan v jasnem solnčnem žaru, in v bistrem zraku, v katerem so se oblaki popolnoma razblinili, je trepetalo nekaj kakor da bi bilo živo. Desno in levo so ležale njive z visokim, gostim, rumenim žitom, druga ob drugi, nepregledne. Mirno so ležale, kajti noben vetrček ni provzročil gibanja v zraku.

A naenkrat se je začelo visoko klasje zibati ob navidezno pravilno zakrivljeni črti. Nagibalo se je, pa se je zopet vzravnavalo. Nehoté mu je zašel pogled tja. Dvoje ljudi je šlo po meji, a pot je bila tako ozka, da sta se na levi in na desni dotikala žita ter je nagibala, dasiravno sta se prav tesno stisnila drug k drugemu Držala sta se za pas in vzlic oddaljenosti se mu je zdelo, da vidi, kako se jima sveti smejoča sreča v očeh. Solnce je razlivalo svojo jasno svetlobo nad njima in leto ju je odevalo s svojo toplo krasoto.

Dalje je ropotal vlak! Dvojica je izginila izpred njegovih oči, ne pa njuna slika. Spremljala ga je dalje in dalje, pa ni hotela izginiti.

Naenkrat se je vzdignila druga slika v njegovem spominu, slika iz minolih časov. Tako je še obledela in se zaplavila, kakor da bi bila njena starost neizmerna. In vendar je bilo tega še le nekaj let, kar se je bil pravtako s svojo nevesto izprehajal po žitu, pa se je sreča smejala v njiju očeh. Še le nekaj let je bilo, kar je dekle postalo njegova žena in potem mati njegovih otrok. Zdaj naenkrat prihaja slika in spomin, kakor da ju je kakšno čarodejstvo privabilo, kakor da bi hotelo oživeti vse, kar je enkrat živelo pa je potem umrlo, ker je moralo umreti, ne lepe smrti, ne vsled kratkega udarca.

(Dalje prihodnjič).

Tedenske novice

Mene Tekel! Iz zaneslivih virov se poroča, da je car ko se je od Plehvejevega pogreba vrnil v svojem *kabinetu* našel *manifest ruskih revolucionarcev*, v katerem so bili vzroki Plehvejevega umora razloženi, istotako izjava, da bode teroristična stranka nadaljevala izvrševanje sklepev akcijskega komiteja, ter vse zapreke in osebe odstranila, da s tem osvobodi ru-

ški narod in ga reši despotije. Znano je, da ima car jako slabe ivce. Lahko si predstavljamo strah, ki je despota prešinil, ko je opazil, da ni varen v svoji lastni hiši, ki je gotovo dobro čuvana.

Revščina v Avstriji. Leta 1903. je bilo 22.000 prisilnih prodajanj. Prodani predmeti so predstavljali vrednost 8,098 755 K. Prodani pa so bili za 5,560.315 K, to je 68·7 ods. cenilne cene.

Iz tega je pa tudi razvidno, da ljubezen do domovine očividno peša.

Nabrežinski pekovski mojster Josip Pertot se je nedavno odpeljal v Gorico, da si dobi pekovskega pomočnika za svojo p karno. Naročil je nekem posredovalcu v Gorici, kateri mu je tudi pomočnika poiskal; dal mu je na pot priporočilno pismo, s katerem je pomočnik tudi srečno v Nabrežino dospel. Takoj se je predstavil okroglemu mojstru, ter mu izročil priporočilno pismo goriškega posredovalca (senžala) A glej! Ko je mojster iz pomočnikovih ust izvedel, da se je isti v Trstu izučil, mu je takoj dejal: Jaz te nemorem v delo sprejeti, ker neznaš take «kornete» kakor so pri nas v rabi izdelavati (morda tako majhnih ne, hudomušni stavec). Ako me nemorete rabiti, potem mi plačajte vožnjo K 1·60, 40 vin. za večerjo in 40 vin. za postelio — pa zopet odpotujem. Gospod Pertot pa, ki bi bil najraje videl, da ne bi delavec ničesar zahteval; je pričel glihati. Delavec je šel k županu, da se pritoži; ali njega ni bilo doma, poizvedel je za podžupana Miliča, ki je potem ko je sprevidil da ima delavec prav, istega k Pertotu spremil da ga prepriča da so delavčeve zahteve opravičene. Pertot je delavcu ponujal K 1·60 in ni hotel več plačati. Ko je delavec energično svojo pravico zahteval je postal omenjeni gospod tako sirov, da je pričel nad siromakom kakor blazen upiti. Ali je delavec prišel do svojih pravic ali ne, to nam ni znano, ali to vemo da so njegovi «korneti» tako majhni, da bi občinstvo opravičeno bilo, ako bi zahtevalo da ima gospod Pertot iz dveh enega narediti. Tako postopanje ni ravno sposobno človeka v očeh svojih sovaščanov povzdigniti, pač pa je podobno človeku, ki je neotesan, ali po domače rečeno zarobljen.

Upamo da bode ta lekcija zadostovala.

Štrajk bajkot. V soboto ob 1 uri popoldne se je vršil v Nabrežini shod likarskih pomočnikov s dnevnim redom:

1. Odgovor gospodarjev na ultimatum.
2. Predlogi in sklepi.

Po poročilu predsednika Zillija je dobil besedo sodrug Kopač, ki je pojasneval položaj. Odgovor gospodarjev ni zadovolil nobenega, obratno pa razburil duhove. Nelogično je ako gospodarji delavske zahteve nepretirane imenujejo in iste ne spolnijo. Govoril je še sodrug Spongia v ital. jeziku in potem se je shod radi posvetovanja za 15 minut pretrgal.

Po nadaljevanju shoda se je sledeča resolucija sprejela:

Današnji shod likarjev sklene jednoglasno, dati zadrugi sledeči odgovor: Z ozirom na to, da gospodarji niso nikakoršne delavske zahteve niti približno odobrili, iz odgovora z dne 18. t. m. je pa razvidno, da so gospodarji delavske zahteve kot nepretirane priznoli. Uvažujoč da je vzrok radi katerega gospodarji nočejo zahtevi odstranitve akortnega dela ugoditi, puhel in nima nobene podlage.

Namreč: Ker klesarji na akort delajo, morajo toliko časa, dokler je stara pogodba klesarskih pomočnikov v veljavi, tudi likarji v akortu delati. Shod sklene enoglasno da se takoj v stavko stopi.

Stavkarski odbor se nahaja v društveni sobi, pri gosp. N. Tamaria v Nabrežini.

×

Predložena spomenica se glasi:

Dnevno delo:

se ima v 3 kategorije razdeliti in sicer:

I kategorija	K.	4.00
II »	»	3 80
III »	»	3 20

2. Delavni čas ostane kakor za klesarje.

3. Čezurno delo se ima s 70 vin. na uro odškodovati.

4. Popravljanje orodja (rašine) ter vse potrebščine ki pripadajo k tej obrti, ima delodajolec preskrbeti.

5. Za hrano ali prenočišče, ostane kakor v 4 točki delav. reda klesarjev.

6. Zveza klesarjev in pristojnih v Nabrežini, izroči vsakemu likarju (fregadorj-u) knjižico v katero upiše poslovodja ali njegov namestnik vsakdanje mezde.

7. Delavnice likarjev morajo biti odstranjene od klesarjev. V slučaju da, bi bilo kako delo pod milim nebom mora delodajalec preskrbeti solčni bran (tendo).

8. Izplačevanje ostane kakor v točki 9. delav. reda klesarjev.

9. Neorganizirane likarje se ne sprejema v delo.

10. Prijava za izstop iz dela ostane kakor v točki 10 delav. reda klesarjev.

11. Likarji kateri delajo celo leto morajo prvi vposeljni biti.

12. Odpust iz dela se ima po vrsti prihoda dajati.

Na to spomenico so gospodarji sledeče odgovorili:

Akortno delo ostane nadalje v veljavi.

a) Cena mehkega kamna je: 90 vin., za trdi kamen 1 K in marogasti, luknjasti kamen 10 vin., pri m.¹ več.

b) Prve in druge stopnice se imaja za 10 vinarjev na ceni za m.¹ povišati.

c) Stopnice s profilom in obrnjeno glavo (volta testa) se merijo tudi z glavo.

d) Število učencev in delavcev mora biti gospodarju prosto dano. Ker se delavci stem odgovorom niso mogli zadovoliti, traja stavka nadalje. Solidarnost je enotna.

×

Klesarski pomočniki se tem potom opozarjajo, da je delavski trg Trst, za omenjeno stroko zaprt. Vzrok tej odreditve je stavka, ki je v delavnici gosp. Sante Nepitella radi mezdnih diferenc izbruhnila.

Tržaški izseljevalci pred sodiščem. Takoj ko se je izvedelo za afero baronice Reinelt, se je tudi o neki drugi izsiljevalni aferi, katere žrtev je bil bogati kupec tržaški vitez Parisi. Na sumu sta bila denarni posredovalec Karol Ofner in urednik umrlega antisemitskega lista «Figaro» Bianchi Adolfo; dotična sta bila aretovana. Prva obravnava, katera je bila preložena, se bi imela 29. pret. meseca vršiti. 16. t. m. pa se je zaključna obravnava proti Bianchiju in Ofnerju vršila.

Ker je bil Bianchijev zagovornik bolan, se je njegova zadeva zopet preložila.

Iz obravnave je razvidno, da sta se omenjena ptička pomenila, da izsilita iz Parisi-a denar.

Da dosežeta njih namen, služilo naj bi občevanje dveh dam iz višjih krogov s Parisom. Nekega dne se je podal Ofner k Parisi-u in mu dejal, da je nek miljonar pripravljen 100.000 K za razkritje Paris-ovih tajnosti izdati. Kasneje se je pokazalo, da je to navaden švindel in da je Ofnerjeva izjava iz trte zvita laž. Parisov odvetnik je nekega dne v svojo pisarno povabil Ofner in Bianchi ja, zadnji mu je tudi izjavil da ne bode nikdar kaj o Parisi-u v svojem listu omenil, medtem ko je Ofner bil tega mnenja, da mora Parisi odpreti svojo blagajno, na kar je odvetnik Ofner-ju 1000 Kron dal, za kar mu je isti tudi podpisal pobotnico. Teden potem je Ofner svojo srečo v drugič poskusil. Pokazal je odvetniku nek sramotilni članek, katerega je proti izročitvi pobotnice radi že omenjeni 1000 k. na kosce strgal. Ko je Ofner še enkrat poskušil iz Parisi-a denar izsiliti, se je slednji podal k *policajnemu ravnatelju dvornemu svetniku Busich-u. Busich pa, je izsilievalcu Ofner-ju poslal opombno pismo (!!!)* v katarem je dotičnemu zabičal da naj pusti Parisa pri miru. Za nekaj mesecev po tej aferi, je izšel v «Il Sole» Parisi-ja sramotilni članek. Da je «Il Sole» krščansko socijalen, od policije, črno-rumenih patriotov, kakor od slov. nacionalcev podpirani list — pojó že vrabci na na strehah. Posestnik tega svinskega lista je pa radi izsiljevanja že kaznovani lump Camber, ki vodi najgnjusnejši boj proti Socijalni-demokraciji, iz katere je bil vržen. Parisi je kazensko ovadbo naredil. *Ofner je bil na 10 mesecev poostrene ječe obsojen.*

Interesantno ali ne, nepričakovano je dejstvo, da je tržaški policajni ravnatelj izsiljevalcu nežno svarilo poslal, da naj Ofner že vendar enkrat svojo žrtev pri miru pusti!

Mi za danes opustimo vsako kritiko in sicer iz razloga, ker hočemo počakati konec obravnave s Bianchi-jem.

Shod socijalističnih mladeničev, se je pretečeno nedeljo ob obilni udeležbi — pod milim nebom v ulici Concordia vršil. Govorili so sodrugi: Pittoni, ki je omenil med drugim združenost klerikalnih strank ob priliki, kadar se gre zato, da bi ugonobile vsako svobodno gibanje naprednih strank. Vsi merodajni faktorji, ki bi imeli nalogo se razprostirajočemu klerikalizmu in nazadnjaštvu upreti, se ne brigajo za drugo kot za svoj lastni trebuh. V tem smislu so govorili Toich, dijak Jacchia, Puffich, Stenico, Panek in neodvisni soc. Siglich.

Nakar je dobil besedo antisemit Orlando, ki je nekaj čvekal o protiverstvu, dokler ga niso sodrugi s odločnim protestom vstavili. Nakar je dobil besedo sodr. Pittoni V., ki je antisemite in črno gardo plačenih špionov prav pošteno okrcal. Le vrlo naprej!

Na nedeljo dne 21. t. m. se je vršil dobro obiskani javen shod tržaških pekovskih pomočnikov, s dnevnim redom:

1. Protest proti inlegalnem postopanju pekovskih mojstrov v Trstu.
2. Abnormalno stanje njih konzorcija.
3. Predlogi in to zadevni sklepi.

Poročala sta sodruga Kermolj Vinko v italijanskem in Kopač J. v slovenskem jeziku. Predložena resolucija, ki zakteva da namestništvo nekvalificiranem postopanju gospodarjev v konzorciju stori konec in da uvede zakoniti nad. počitek; je bila enoglasno sprejeta.

Konzorcijsko vodstvo je izjemno predsednika podalo ostavko, bolniška blagajna pa vsled tega mnogo trpi.

Bilančni zaključki, ki bi bili morali že marca meseca zaključeni biti, se do danes, še ni niti z bilanco pričelo.

Več poslov je rešiti, ali nobene seje. Odloki namestništva se ne upoštevajo. Po nalogu namestništva bi bili gospodarji morali sklicati mešano komisijo, katera se ima radi nad. počitka zjediniti. Ali gospodarjem še na misel ne pride, da bi upoštevali odloke namestništva.

Nadalje so govorili še sodrugi Zlobec, Gruden, na kar se je naznanilo da iščejo beneški pekovski mojstri po Trstu stavkokaze. Nikdo naj ne sprejme delo v Benedkah.

Priporočalo se je, da se razvije potrebna agitacija za društvo, da bode mogoče s združeno močjo trde buče tržaških pekovskih mojstrov omehčati.

V nedeljo 28. priredi „Circolo Arte Moderna“ v prostorih hotel «Evrope» v Miljah šaloigro: *Il Paradiso perduto.* Med odmorom in po končani predstavi igra «Circolo Mandolinistico».

Vstopina 40 vin. Čisti dobiček je namenjen v podporo bratskemu listu «Il Lavoratore» in sicer v sklad za konfiskacijo.

Strašna nesreča se je pretečeni torek v Sežani pripetila. Pri gradbi železnice so prižgali več min, brez da so se prepričali, jeli vse potrebno preskrbljeno da se osiguri varnost. Ko je bilo znamenje dano da se ima mine prižgati so se delavci v določeno daljavo podali — bili so tako rekoč izven vsake nevarnosti. Zadnja dva delavca in sicer 54 letni Černe Jaka in 49 letni Huso Henrik nista vtegnila se na predpisano daljavo umakniti. Ko so pa mine počile in raznesle kamenje in zemljo v zrak, je nekaj debelih kamenov zadelo omenjena delavca s tako močjo, da sta nezavedna obležala. Naložili so ju na voz in prepeljali v tržaško bolnico.

Njih stanje je resno.

In zopet dve žrtvi brezobzirnega kapitalizma. Zakaj mine ne prižigajo z električnem tokom? Ali pa varstvene oprave tako uredijo, da bode delavec varen? Ker je delavsko življenje v današni družbi ceneje, kot pasje. Od politične oblasti pa zahtevamo, da se stvar natanko preišče in da podjetnika stori odgovornega za to nesrečo.

Mednarodni rudarski kongres. V Parizu se je nedavno vršil rudarski kongres, na katerem se je sprejel predlog radi postavne uvedbe 8 urnega delavnika in sicer za rudarje na dnevu in pod dnevom. Uvožnja in izvožnja se ima v delavnik vračunati.

Sklenilo se je tudi da se prične nato delovati, da bodejo tudi vsi delavci pri zemeljskih delah tega poboljška deležni! Zastopniki raznih dežela so prevzeli obvezbo, da bodejo vse svoje moči za uvedbo takega zakona napeli.

Resolucija s katero se vlade raznih držav poživlja, da najdejo sredstva, da se bode zamoglo črvno bolezen vspešno odpraviti, je bila enoglasno sprejeta. Od francoskih sodrugov predloženi predlog v katerim se zahteva radi kontrole upeljavo dvojnih knjig po katerih se ima zaslužek izplačevati tako, da ostane vedno ena knjiga po kateri se izplačuje v dotičnih rudarskih sindikatih, je bil enoglasno sprejet. Tudi s podržavljenjem rudnikov se je kongres pečal. Vsi govorniki so priporočali da se naj upelje v vsih državah enotno gibanje radi podržavljenja rudnikov.

Vera pešа! Papeževa okolica je bila na dan obletnice izvolitve papeža Pija X. grenko razočarana. Medtem ko je ranjki papež Leon XIII na dan vsake obletnice njegove izvolitve papežem, približno 2 miliona frankov petrovinarja kasiral, dobil je sedanji papež samo 15.000 frankov.

Zlobni popje bodejo radi te slabe obrti seveda raz vsih prižnic nad revnim vrnikom upili in razsajali, gotovo bodo dejali; da vera peša.

Letošnje vojaške vaje in pomanjkanje vode. Pred par tednom je poročalo časopisje da bodejo letošnje vojaške vaje, radi velikanske suše in pomanjkanja vode — izostale. Ker smo grozni pesemisti v takih zadevah, smo tudi takoj, ko smo te novice čitali, dvomili o resničnosti, teh poročil; in prav smo imeli. Vkljub neizrečeni vročini in pomanjkanju vode, se ne sme te vojne igrače opustiti. Kdor od militarizma kaj pametnega pričakuje — ta je na krivi poti.

In vendar bi se ravno v tem letu merodajni faktorji s uprašanjem baviti mogli, ali je v takih okolščinah neobhodno potrebno, da se mora sedaj manovrirat? Seveda bi moralo nekoliko poštenosti in vestnosti biti in to vprašanje bi se moralo takoj v prid reservistom rešiti.

Kmetovalci, posebno majhni niso v normalnih razmerah za vojsko v mirnem času posebno navdušeni, ker imajo več škode nego dobička. Od vsih krajev pa prihajajo tožbe o veliki škodi, ki

jo je letošna suša povzročila. Posebno občutljiva zadrega, je pomanjkanje vode. Vsakdo izmed nesrečnih kmetovalcev, je bil vesel ako je zamogel toliko vode si preskrbeti, da si je skuhal kosilo in živino na pol napojil, da bi pa morda vrt s potrebno vodo oskropil, za to mu je jo primanjkovalo. Pri mlekarnah se je posebno pomanjkanje občutljivo vode trpelo. In predstavljajmo si, da se je v take kraje nakrat veliko množico ljudi in živine, kakor je to pri manovrah navada diregiralo Prva skrb teh vojakov je morala biti, da si dosti vode za se in živino preskrbe. Ali se je v vojaških krogih poprašalo, kaj bode nastalo. ako se kmetom komaj za njih potrebo pridobljeno vodo odvzame, da se jo vojakom in njih konjem poda?

Ali nebi bila zapoved razuma merodajna, da bi se za letos manovri odpovedali? Nobenemu razumnemu in pametnemu človeku bi prišlo namiselj, o pripravljenosti in sposobnosti vojne radi dejstva da se vojna igrača za letos opusti — dvomiti.

Vojaku bi bilo nepotrebno trpljenje odvzeto, davko plačevalci pa bi dobili zadoščenje v tem, da nebi bilo potrebno neizmerno visoke stroške, katere tako vojno igranje povzrčuje, plačati. Če je bila kdaj taka zahteva opravičena — bila je letos.

Kmetovalstvo, o kateremu se vedno pripoveduje da se ga mora braniti — reševati, bi imelo od tega korist in tudi splošnost bi na tem interesirana bila.

Ali kaj je mari militarizmu za splošnost — kmetavalstvo. Brezobzirno pohodi s svojimi nogami, in brutalno zamečuje vse pametne nasvete. Seveda dela pri tem na to, da vedno širši krogi njegovo škodljivost izpoznajo in se njegovim dosmrtnim sovražnikom pridružujejo.

Odprto pismo postajenačelniku gosp. Mahorčiču v Trstu. Skladiščni delavci tržaške postaje si vsojajo poprašati, ali je gospodu načelniku znano, da morajo dotični dostikrat od $^1/_2$ 2 ure popoldne brez odmora do 8 ali celo do 10 ure na večer delati. Ako je to gospodu znano, uprašamo kaj hoče ukreniti da bodejo delavci dobili potrebni odmor za odpočitek in večerjo.

Skladiščni delavci.

Odprto pismo na c. kr. okr. glavarstvo v Sežani. Kaj z razpisom volitve v okrajno bolniško blagajno v Nabrežini? Kaj ta uradna kljusa (Amtsschimmel) ne more hitreje korakati?

Socialni pregled

Sin božji ni vedel kam, položiti svojo glavo. Iz Linc-a se nam poroča: S 50 000 K letno penzijo upokojeni izkoriščevalec nadškof *Khon*, je od dr. Alfred vitez pl. Jurnitschek-a posestvo «Pucberg» kupil.

×

Papeževi dohodki. Med nastalim prepirom med Francijo in Vatikanom, je prinesel francoski časopis «Europée» razgledno poročilo o letnih papeževih dohodkih, iz katerega posnemamo sledeče zanimive podatke:

Iz posestev vleče papež vsako leto 875.000 frankov, akcije, obligacije in državne menice mu nanašajo 6 miljonov obresti, darila in razni dohodki iznašajo $2^1/_2$ miljonov. Petrovinar sam pa mu letno 12 miljonov prinaša.

Skupni letni dohodki iznašajo 21,875.000 frankov.

Izdatkov pa ima letno 5,647.000 frankov. Papež ima letno čistega dobiča 16 miljonov. — Vbogi tak jetnik! Marsikdo bi zamenjal s takim arestantom svojo mizerno svobodo.

×

Koliko davka plačuje posamezni delavec? Država ne razume samo neizmerno visoke denarne sume iz svojih podanikov v obliki direktnih davkov izprešati, ampak ona zna tudi davke tako uvesti, da plačilec sploh ne vé da je obremen — to so indirektni davki, ki v Avstrijo skoraj 1000 miljonov kron na leto donašajo. Pri južini, pri vsakem požirku piva, vina, ali žganja, pri vsakem dimu, ki ga izvlečemo iz pipe, cigarete ali cigare, moramo plačati davek

Za kilog.	kruha	3	vin.
« «	mesa	2 5	«
« «	masti	32	«
« «	sladkorja	34	«
« «	kave	96	«
« «	soli	22	«
« «	čaja	200	«
« liter	pive	8	«
« «	vina	6	«
« «	žganja	36	«
« «	petroleja	22	«
1 paket	tobaka	6	«
1 kratka	cigara	4	«
1 kuba	cigara	7	«

Eksekutorja v uniformi, ki hodi izvrševati rubež, tega si država pri teh davkah prihrani! Glad prisili ljudi davke plačevati. Po zobeh tistemu, ki se predrzne trditi da Avstrijci nismo — srečni.

DOPISI

Iz Mavhinj se nam poroča: Tukaj imamo duhovnika, kateri v svojem prostem času (tega ima dosti, opomba stavca) po gostilnah zahaja in ljudstvu pripoveduje, o blaženih idejalih, krščanskega socijalizma

Po zadnjem mavhinskem shodu, je v svoji pridigi zabavljal vaščanom, da ga boli, da mora v tej vasici slišati o Socijalizmu Iz njegovega obnašanja je že razvidno, da je velik duševen revček in da niti pojma nima o modernem naziranju. Ako bi bil v kakem drugem kraju nameščen, bi drugače plesal kakor pri nas; ker tako budalastnega človeka bi težko kot drugod trpeli.

Nedavno je prišel po svoji navadi, v neko gostilno v kateri je tudi za druge plačeval da so mu njegovi prismojeni govoranci pritrjevali. Hodivši po sobi gor in dol, si je ogledaval na steni viseče podobe in ko je zagledal podobo Karol Marksa, je pred njo ostal in poprašal kdo je na omenjeni podobi predstavljen? Nakar mu je nekdo izmed navzočih odgovoril: «To je podoba našega «svetovnega očeta». Nunc se pa odreže: «Tega že dobro poznam! To je tisti so«vražnik krščanske cerkve, tega bi mo«rala vlada že v začetku, kakor tudi «njegove pristaše iz sveta strebiti, Ko «bi jaz ukazaval bi dal takoj to podobo sežgati».

Kaj ne gospod nunec, to bi bilo zelo enostavno! Morda se vam še sline cedi po tistih blaženih časih, kjer so farški lumpje, učenjake in vse iste, ki niso hoteli sleparijam prevzetnih farjev verovati — žive sežgali. Vi bi se sicer zadevolili kakor je to ljubljanski škof storil, da bi samo podobo in knjige zežigali. Ali srečni smo da imamo to dobo za seboj: «Tempi passati».

Zabavljal je potem čez socijalno demokracijo, češ, ta stranka nima nikakoršne podlage in pa tudi nikakornih dokazov napredka; naša stranka je prava, ki uči pravi socializem kakor ga je Krist učil, ne vaš kateri je proti veri hujska.

Vbogi revček. če bi ga goriški škof slišal, to bi plesal! ker se predrzne Krista socialistom imenovati. Ako je bil Kristov navek socializem, zakaj pa ste vi najhujši nasprotniki socializma? Toraj ste krivoverci; kateri zaslužite da bi vas Krist iz tempelna, v katerim delate kupčijo izbičal. Vi prosite, da bi že vendar kaka vlada na krmilo prišla, da bi zatrla socijalno demokracijo, katera ljudstvu škoduje. Povejte nam vi blagoslovljeni neizobraženec, kedaj je socijalna demokracija kakemu revežu škodovala?

Obratno pa imamo dosti dokazov, koliko zla so že popje na svetu storili. Ali niso bili popje in nunci, ki so po vseh cerkvah agitirali za sv. Vaclavsko posojilnico?

Ali niso bili popje tisti, ki so potem blagajno pokradli — oropali in revni zapeljali so izgubili svoje trdo prislužene novce? Ako pa soc. demokracija postopačem in oderuham škoduje, to pa more zopet le v korist istim biti, ki vstvarjajo — delajo. Ali se morda tudi vi k postopačem prištevate, ker tako zlobno proti stranki zabavljate?

Zakaj pa vašo kuharico ne poprašate, zakaj ne gre ne k spovedi ne kmaši?

Jako pikantne stvari se je nam o vaši kuharici poročalo — no pa molčimo za sedaj. Dajmo tudi mavhinskem črnosukneža priložnost da spreobrne.

Ali to vam povemo gospod nunec, ako se kmalo ne spreobrnete, vam bodemo tako posvetili, da bodete za svoje življenje pomnili, kadaj ste se v nas spodtaknili.

Toraj lepo jezik za zobmi, ako ne pride lopar!

Mavhinska straža.

Društvene vesti

Zveza pekovskih pomočnikov za Avstrijo sklicuje na 28. in 29. avgusta

prvi zvezni dan

s sledečim dnevnim redom:

1. Volitev komisije za pregledavanje mandatov in stavljenih predlogov.
2. Poročila: Predsedništva, razsodišča in kontrole.
3. Zvezna popolnitev
4. Določitev udninskih prispevkov.
5. Strokovno časopisje.
6. Zakonski načrt delavnega časa in odstranitev nočnega dela v pekovski stroki.
7. Boj za nedeljski počitek.
8. Naše plačilno gibanje.
9. Volitev odbora, razsodišča in kontrole.
10. Predlogi in vprašanja ki niso že v gori omenjenih točkah zapopaden.

V smislu § 16 al. 3—5 zveznih pravil se vrši volitev delegatov s glasovnicami in sicer tako, da na vsakih 50 udov pripade 1 delegat. V svrho temo se vstanove volilni odnega plačevanja vdov v zadnjem $^1/_4$ letu.

V smislu §. 16. al. 7., se ima predloge za zvezni dan namenjene 6 tednov pred zborovanjem istega zveznemu predstojništvu vposlati.

Za zvezno predstojništvo:

Ivan Bernard podpredsednik — *Josip Ryhlink* predsednik

UMETNOST IN KNJIZEVNOST

NAŠI ZAPISKI imajo sledečo vsebino: O svobodi verstva in prostosti prepričanja. Trst in nove prometne zveze. A. D. Strokovna drustva avstrijska l. 1903. L. I. Spolni problem (Konec) Med E. S. Pregled. Nebeška povest P. Mihalek. Književnost. Toplo priporočamo.

Listnica uredništva

P. iz M. Vaš dopis je za objavo nesposoben ker ste vse drugo samo nobenih faktov navedli. Toraj v koš! Veselico bodemo pravočasno objavili. Sedaj je še prezgodaj.

Pozdrav.

Izdajatelj in odgovorni urednik
Josip Kopač
Tipo-Litografia Emilio Sambo

Prodajalna klobukov
all' Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
Najnižje cene

Sodrugi in sodruginje!
Čitajte, razširjajte, naročajte
Naše Zapiske
Naslov:
Naši Zapiski, v Ljubljani.

KAVARNA
„UNIONE"
PREJE „TEDESCO"
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitninaje izključena.

Prva K-operativistično urejena
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na raspolago RDECI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE.

Zaloga in Tovarna
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
TRST - Piazza Rosario 2 - TRST
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Leto VII. TRST, dne 9. septembra 1904. Št. 37.

DELAVEC
Rdeči Prapor

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za čert leta 1.36 K.

Za Nemčijo: Za celo leto 5.96 K.; za pol leta 2.98 K.; za četrt leta 1.49 K.

Za Ameriko: Za celo leto 7.28 K.:

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Telephon št. 1570.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Upravništvo in uredništvo, TRST, ulica Boschetto 5. II.

Ali je za delavce politična borba potrebna?

II.

Delavci se združujejo, vadijo, bojujejo — napredujejo, zmagujejo. Kdor ne živi od absolutnega zanikavanja za vsako ceno, mora priznati to resnico. In delavci imajo prijatelje, ki gredo blagohotno še za korak dalje ter pravijo, da imajo delavci prav. Saj se jim res sla o godi in kdo jim nebi privoščil malo več kruha? Prav imajo, če zahtevajo boljšo plačo, ko se je vse podražilo in ko de delavec s svojimi dohodki res ne more izhajati, posebno ako ima družino. Delavci naj se le organizirajo, to nič ne dé. Človek ne sme hoditi vedno v starih copatah iz dedovih časov. Napredni moramo biti!

It.d. it.d.

Hm, phm — da — res. Delavcem smo prijazni. Naposled — vsi smo delavci. Seveda, mi opravljamo drugo delo kakor krojač, rudar, železničar, mizar. Pa vseeno. Delavcem smo prijazni. Toda težka je s temi ljudmi. Začeli so politizirati. Lastno politično stranko hočejo imeti. To pa je neumestno. Škodljivo je. Naj se organizirajo. Naj zahtevajo boljše mezde. A kaj se mešajo v politiko? Kaj hočejo s tem? Saj so tu stare politične stranke, v katerih je tudi za delavce dosti prostora. Na primer pri nas. Svoje gospodarske interese naj le zastopajo, kakor najbolje znajo. A to nima nič opraviti s politiko. Čemu toliko strank? Nazadnje — morda je to umestno na Nemškem, na Francozkem, v Italiji. Ali mi smo majhen narod in greh je, če se ga tako cepi.

It.d., it.d.

Ušesa nas bolé od vseh sladkih besed, ki smo jih slišali v vseh mogočih varijacjah. In čudno je, da dobrikavce še ne boli jezik ter da se niso naveličali, kajti videti morajo, da je njih milo besedičenje zaman in da imajo delavci gluha ušesa za njih ljubeznjivo vabo. In illo tempore bi se bilo dalo s takimi sredstvi kaj doseč, toda kaj je bil takrat delavec? Kaj je pomenil v politiki? Niti volilnega glasu ni imel. In kdo bi se bil zmenil zanj, ko ni bilo pričakovati koristi od njega? Sedaj je druga, seveda. Kadar pridejo volitve, se mora računati tudi z delavcem, odnosno z njegovim glasom. In zato se mu laskajo ljudje, ki jih je prej vselej groza izpreletela, ako se jim je približal umazan človek iz tovarne ali iz rudnika. Delavcem pa ne gre v glavo, odkod so se vzeli naenkrat neštevilni prijatelji, o katerih nekdaj ni bilo ne sluha ne duha.

Dokler delavci niso imeli besede v politiki, jih meščani ne marajo; odkar so delavci dosegli nekaj upliva v politiki, pa oni ne marajo meščanske politike. Političnih strank je gotovo dovolj, a prostora ni v nobeni za delavce, ako nočejo tam igrati ulogo klavernih marijonet in delati svojim nasprotnikom štafažo v lastno škodo. Kajti politika meščanskih strank je delavstvu škodljiva in «dobri prijatelji» delavcev, ki jim žele toliko sreče, pa delujejo v meščanskih strankah, so prav malo bistre glave, ker ne razumejo bivstva meščanske in delavske politike.

Nejasnosti so se morale poroditi tam, kjer so bili prvotni pojmi nejasni. Potrebne jasnosti pa manjka že v tem, kaj politika pomeni. Večinoma plavajo pojmi o politiki v oblakih. Politika je baje nekaj abstraktnega, nekaj samo po sebi idealnega, kar se peča z ideali nima nič opraviti z vsakdanjostjo. Narodni ideali, domovinski ideali, reševanje naroda, reševanje jezika, vstvarjanje domovine, slovanska vzajemnost in vseslovanstvo — to so objekti politike. Kdor ima dosti fantazije, iznajde lahko še več takih meglenih predmetov. Čudo ni, da ima vsa naša politika nekaj meglenega na sebi.

Toda vse te sanjarije niso vredne piškavega orena; politika ne izvira iz oblačnih višav, temveč raste in cvete in rodi na zemlji. Nič abstraktnega ni, temveč nekaj zelo stvarnega in to s čemur se peča, niso nedosežni iz samega duha ustvarjeni ideali, temveč zelo konkretne, materijalne reči. Politika ni nič druzega, kakor boj za interese, boj za koristi; njena podlaga je gospodarska, njeni nareki so gospodarski, gospodarski so tudi njeni cilji. Vse kar se iz daljave prikazuje idealno, je samo plašč za gospodarska vprašanja. Razbudite visoko zunanjo, ali pa notranjo politiko in povsod bodete našli njeno gospodarsko okostje. Preglejte politične stranke in nobena vam ne bode mogla skriti svojega gospodarskega stremljenja. Prečitajte politične programe in če ne drugod, bodete med vrsticami čitali hrepenjene po gospodarskih koristih. Študirajte sadove politike: zakone — in pokazalo se vam bode njih gospodarsko bivstvo.

Politične stranke se porajajo na temelju enakih gospodarskih interesov. Le kjer gospodarsko znanje ni dosti zrelo, nastanejo lahko mešane stranke. Prej ali slej pa morajo njih udje izpoznati nasprotstva svojih koristi, prej ali slej se morajo take stranke razpasti.

Gospodarski interesi delavcev so popolnoma nasprotni meščanskim. Čim se na njihovi podlagi razvije politično razumevanje in politično gibanje, mora taka politika postati izključno delavska. Ako bi se kakšni meščanski stranki posrečilo, da bi pridobila vse delavce svoje dežele za se, bi bil to za njo vendar le majhen in samo časen dobiček, kajti v praktičnem delu se morajo diference pokazati in trajna zveza bivstveno nasprotnih elementov je nemogoča. Od meščanstva se ne more pričakovati, da bi svojo politiko uredilo po potrebah delavcev; delavci se ne morejo prilagoditi meščanski politiki, ki je za njo škodljiva in razpad je neizbežen. Najboljši dokaz za to dajejo angležki delavci, ki so bili s svojo strokovno organizacijo dolgo časa najboljši primer delavcem celega sveta, ki pa niso hoteli ničesar slišati o lastni politiki, dokler jih ni meščanska politika tako zapekla na koži, da so naposled izpoznali, kar je bilo delavcem na kontinentu že davno jasno. In tako so tudi angležki delavci ustanovili lastno stranko.

Delavska politika in njena potreba je utemeljena v gospodarskih razmerah in njih sila je železna.

Politični odsevi

v TRSTU, 1. septembra 1904.

Gosp. pl. Koerber na potovanju. Gospod ministerski predsednik pl. Koerber je na potovanju v Galiciji. Kakor se nam zatrjuje, hoče to nesrečno deželo, njeno upravo in njeno prebivalstvo študirati. — Seveda se bode težko kakega človeka dobilo — da bi kaj tacega veroval. Gotovo bi gosp. pl. Koerber, ki je ministerski predsednik, obenem tudi minister notranjih zadev in tudi justični minister v deželi, katera ima najslabše upravo vsih avstrijskih kronovin, dežela v kateri so sodišča pokorne dekle in orožja poljskih šlahčičev,

---

LISTEK.

LASSALLE.

Umrl 31. avg. 1864.

Minulo je 40 let od kar so položili Ferdinanda Lassalle-ja v grob. Kakor blisk se je razširila vest o njegovi smrti — in kakor strela iz jasnega neba, tako je zadela ta vest, takrat malo peščico sodrugov in njegovih prijateljev, toliko večji pa je bilo število njegovih nasprotnikov, kateri so v njemu uvidevali, hujskača, revolucionarca, ki jim je radi navka, ki ga je ucepljaval v delavska srca, čestokrat preglavice delal.

Globoka žalost in obup na eni — slabo prikrito veselje vladalo je na drugi strani. Ko je bil mrtev isti, ki je s vehemenčno silo proletarijat iz njegove brezbrižnosti zbudil in vsaki dan od liberalnega spremstva odtrgoval — je nad smrtjo tega agitatoričnega velikana vse kar se je meščanstvu pristevalo, neizmerno radost in veselje občutilo. Da so njegovi sovražniki takoj potrebne korake storili, da bi majhno število njegovih pripadnikov, tolikobolj, ker so smatrali pokojnika kot edinega nositelja te svetovne ideje — uzugali — iz sveta strebili.

In upanje sovražnikov je bilo skoraj, opravičeno. Majhna vrsta organiziranih delavcev, katere je Lassalle leta 1863. v splošno delavsko društvo združil, je štela komaj 2000 delavcev, ki so bili po celi Nemčiji razstrešeni. Nobenega pa ni bilo, da bi bil vodstvo za pokojnikom prevzel. Lassalle je, ko je na smrtni postelji ležal, okoli njega zbranem delavstvu priporočal v Frankobrodu *a/M* stanujočega sodr. Berhard Beckerja njemu namestnikom, kateri pa ni bil nikakor zmožen, tudi deloma ne, — pokojnika nadomestiti.

V društvu samem pa, tudi Becker ni imel potrebno avtoritete. Nastali so prepiri, kateri so leta in leta trajali, dokler se ni razkol pojavil, katerega je grofica Hatrfeld Lassalle-jeva učenka porabila, da je vstanovila samostalno društvo.

Večni prepir v društvu in razkol med društveniki je povzročil slabost delavskega gibanja, toliko bolj, ker so bile vse reakcionarne stranke proti združene. Ali proletarijat, katerega je Lassalle iz njegove brezbrižnosti zdramil, je pričel delovanje in sicer pod najneugodnejšimi razmerami, nadaljevati.

Ime Lassalle je postalo bojni klic — zastava okoli, katere se je vedno večje in večje število bojevnikov z biralo — njegovi spisi in govori so se vedno bolj v ljudska srca poglobljevali. Njegovo nevstrašeno zastopanje delavskih mas njegovo odkrito bičanje obstoječih razmer, mu je gotovo sovraštvo in hudo zasledovanje nemškega policajstva doprinašalo — ali on je ostal vkljub vsem preganjanju in boju s justicio in policijo nepremagljiv. In v tem boju je čutil koliko bol odkrito so se njegovi sovražniki pokazovali, toliko močnejši in samozavednejši je postajal. Njegov izrek: «Da se imata znanost in delavstvo združiti, (to se pravi dva v današnji kap. družbi si najbolj nasprotujoča elementa) je zastopal do zadnjega trenotka. Ošabna buržoazija, ki je čula tako odprto mnenje izrečeno iz navduševanjem moža, ki je čutil s neposedujočo maso, je naravno starokopitno prusko, meščanstvo in birokracijo iz ravnotežja spravilo.

Lassalle-jeva politika je delovala med najbolj nevgodnimi in negotovimi razmerami in ni se čuditi, da je on z Machiavelli-jem vred večkrat volil taktiko manjšega zlâ, in tako je bilo mogoče da je volil pota, katere bi v razrednem boju dorastli, proletarijat danes gotovo zavrgel. On je moral namreč razredni boj organizirati, njegove napake, katere je zapustil na potu delovanja, je za njim korakajoči proletarijat, ki ga je on okoli sebe z bral iz pota izbrisal.

V sredi njegovega vspešnega delovanja, ga je prehitela smrt — in glas prestrašenega meščanstva, ki ga je izustil na grobu njegov svak, kot zastopnik denarnega žaklja: *Sedaj je veliki boj pokopan!* — Je značilen. — Kaka strašna historična zmota! — Hud in neizprosliv boj se je še-le nad grobom taistega, ki je delavstvo v boj sklical, pričel in njegov duh ga je vodil do zmag, za katere ni bil še pravi čas, ko je Lassalle umrl. Ali da je bil on, ki je nemško delavstvo skupaj zbiral, ga podučaval in zmožnega napravil za bodoče boje — to je njegova zgodovinska zasluga. Seme, ki ga je sejal, je prineslo tudi sad. Njegova teorija je že zdavnej v stranki, izginila ona je premagana.

Ali razrednobojni značaj, ki ga je on stranki utisnil, podpiran po velikanskem ekonomičnem razvoju, katerega razven Zjedinjenih držav v tako kratkem času ni še nobena država zaznamovati zamogla — je ostal in naredil stranko to, kar je danes, največjo in najmočnejšo svetovno socialistično stranko, katero nikdo ugonobiti nemore.

(Konec).

najdel dosti gnjilega, kar bi se dalo preiskavati. Ali s takimi stvarmi nima njegovo potovanje ničesar opraviti; potovanje ima zgolj politični pomen. Gospod pl. Koerber se je na Gališko odpeljal, da obišče gospodarje te dežele — polsko plemstvo, ter da šlahčičem oficielno svojo podložno udanost in prijateljstvo dokumentira.

Kar se bode na Gališkem med ministerskim predsednikom in po moči hrepenečimi plemenitaži sklenilo, se bode gotovo na stroške celokupne države in njenih prebivalcev, kateri bodejo zanesljivo parlamentarno večino, prav drago plačali — izvršilo.

Leta že vlada Koerber s § 14., «fretaril» je, in šloje, ali sedaj je na kraj svoje modrosti dospel. Trenotek se bliža, in vedno bolj hitro — kjer potrebuje zanesljivo majoriteto — ako noče zbog iste bolezni kot njegovi predniki — umreti. Zanesljivi pomočnik v sili § 14., kateri ga je tolikokrat že smrti rešil, mu je sedaj ko se gre zato da se dobi na stotine milionov na posoda za militarizem zapustil — ž njim se tudi ne da pogodbe sklepati in več takih nujnih vladnih potrebščin čaka rešitve. In ako ravno ni ne duha ne sluha več o takozvanem «železnem obroču» parlamentarne desnice, vé zviti Koerber prav dobro, da Polaki samo na priložnost čakajo, da bi se s svojimi zavezniki Čehi — družili. Slednje pa upa s ustanovitvijo raznih slovanskih paralelk potolažiti; toliko bolj ker mu je znano, da so Čehi se naveličali dolgotrajne navidezne obstrukcije in da komaj čakajo, da jih kdo iz zagate reši.

Koerber je odšel v Galicijo, da sklene z za kupčijo vedno pripravljeno Šlahto, ljubezensko vez. Stroške pri tej kupčiji bode seveda zopet le proletarijat, posebno gališki nosil, kateri bode svojim oderuhom še bolj kot dosedaj izpostavljen.

×

Koerberjeve govorance. Ministerski predsednik pl. Koerber je 3. t. m. dospel v Černovice kjer je takoj ob prihodu nekaj govoranc govoril. Najprvo se je spravil nad uradnike, katerim je zabičal da morajo nepodkupljivi biti; potem je imenoval Černovice «Mikrokosmos» monarhije, dejal je: «To kar se na majhnem prostoru zgodi, to mora tudi veliki državi v prilog priti.»

Napredek v splošnem ukljub zmešnjavi v posameznem. Po gosp. Koerberjevi izjavi, bi bilo mesto Černovice v malem, kar je Avstrija v velikem

×

V Gorici se je 1. t. m. deželnozborska nadomestna volitev izvršila. Izvoljen je bil dr. Kamilo vitez Egger (liberalec) goriška odvetnik s 98 od 102 oddanih glasov.

Mednarodni socialistični kongres v Amsterdam-u. *(Dalje).* Nadaljevanje se prične ob 9 uri predpoldne; dnevni red je: *Mednarodna vodila socialistične potitike in taktike.* Komisijski poročevalec je Vandervelde iz Bruselna. Debati v podlago služijo razne resolucije, najprvo *draždanska resolucija,* ki se glasi:

Kongres odločno obsoja revizionistično stremljenje, ki hoče našo dosedaj priznano in zmagonosno na razrednem boju temelječo taktiko v tem smislu predrugačiti, da mesto priboritve politične moči po premaganju naših nasprotnikov, politika nastopi, ki ima z nasprotniki slučajno sodelovati.

Posledica revizionistične taktike bi bila, da bi iz stranke, ki ima nalogo prevrat obstoječega meščanskega družabnega reda v socialistični kolikor mogoče hitro pospešiti, toraj v pravem smislu besede revolucionarna stranka naj bi se v smislu revizionistov s reformacijo obstoječe meščanske družbe zadovolila.

Zatorajje kongres nasprotno z revizionističnimi nazori prepričan, da se razredno nasprotje ne ogladuje temveč vedno bolj poostruje, in sklene:

1. Stranka odklanja vsako odgovornost, za iz kapitalističnega proizvajalnega načina izhajajoče politične in ekonomične razmere. Radi tega pa tudi zabranjuje sredstva, s katerimi bi se zamogel vladajoči razred na površju vladanja obdržati.

2. Socijalna demokracija nemore v smisle Kautskijeve resolucije, ki je bila l. 1900. v Parizu na mednarodnem socialističnem kongresu sprejeta sodelovati z vlado v meščanski družbi.

Kongres odločno obsoja prikrivanje obstoječih razrednih nasprotev, katero bi utegnilo naslanjanje na meščanske stranke pospešiti.

Kongres pričakuje od državnozborske frakcije, katera ima po njeni pomnožitvi največjo moč, kakor tudi v pomnoženem število volilcev najtrdnejšo zaslombo, da bode tudi nadaljevala proučevanje o cilju socialnedemokracije in v smislu temeljnih principov našega programa in da povsod interes delavstva, razširjatev in utrdbo politične svobode in ednakih pravic zasleduje in boj proti militarizmu, marinizmu, proti kolonialni in svetovno potenčni politiki, proti krivici in tlačanstvu in izkoriščevanje v vsakovrstnih podobah, še energičneje kot je to dosedaj mogoče bilo zastopala; nadalje ima frakcija nalogo skrbeti za razširjatev socijalne zakonodaje in izvršitev politične in kulturne misije delavstva pospeševati.

K jej resoluciji sta dr. Adler in Vandervelde štiri dodatke, ki so pa s 24. proti 16. glasovi v manjšini ostali, predlagala. Ravno tako so isti dodatki, katere je potem angležka frakcija stavila v manjšini ostali. Konečno se je od komisije sledeča resolucija ednoglasno sprejela:

«Edinstvo stranke».

Bebel, Kautsky, Ferri, Adler, Troelstva in Vandervelde. Kongres izjavi: Da se zamore delavstvu polnomoč v boju proti kapitalizmu ohraniti, je brezdvomno potrebno, da stoji v vsaki deželi nasproti meščanskim strankam, samo ena in močna socijaldemokratična stranka, kakor se nahaja tudi samo tudi en proletarijat.

Zatoraj imajo vse soc. dem. organizacije in sodrugi dolžnost, vse svoje moči v svrho ohranitve strankine enote zastaviti, ter na podlagi principov, ki jih določujejo razni kongresi in za to enoto, ki je v interesu proletarijata potrebna bi z nadaljevanjem razdružena, lahko vsodopolne posledice za proletarijat imelo; se stori sodruge za taka delovanja odgovorne.

V svrho dosege tega cilja, bode kakor mednarodni socialistični biró, kakor tudi stranke vsih dežela, prostovoljno sodelovale in razpoložile svoje moči.

Potem je dobil kot poročevalec Vandervelde besedo, ki je svojem govoru prav ojstro Jaurès-a napadal, nakar mu je potem Jaurès v jako duhovitem govoru odgovoril. Popoldne pa so govorili še sodrugi Bebel, Adler, Ferri, Baillant, Anseele in Rosa Luxenburg.

Prihodnji kongres se bode l. 1907. v Stuttgart-u vršil.

Resolucija o ženski volilni pravici je bila enoglasno sprejeta, ravno tako resolucija o trustih in izjava simpatije ruskim bojevnizа svobodo.

Combes o ločitvi cerkve od države. - Francoski ministerski predsednik Combes je 4. t.m. v mestu Auxerre ob priliki ljudske slavnosti imel govor v katerem je povdarjal vladne zmage pri zadnjih občinskih volitvah, dejal je: Vlada zasleduje cilj, *da se imajo vse institucije na francoskem vrhovni moči republikanske države podvreči.* Republika pa ima biti posvetna; *poskusiti se ima osvobodenje Francije in jo neodvisno od verske moči narediti.*

Ker se Vatikan že 30 let brani dolžnosti konkordata izpolnjevati, je vlada *diplomatično zvezo ž njim pretrgala.*

Govornik smatra da je *nemogoče nov konkordat sklepati.* Edino rešenje uvidi v *ločitvi po obestranskem govoru;* ne iz sovraštva do vernega kristjanstva, ampak vladi se zdi ta prava pot edina, ki vodi do socialnega miru in verske svobode.

Potem je prešel na uprašanje *protektorata* ter izjavil, da to uprašanje nima z ločitvijo cerkve od države ničesar opraviti. Francija izvršuje svoje pogodene dolžnosti častno. Mi sicer ne *zahtevamo več da se nas najstarejšo hči katoliške cerkve imenuje;* marveč smo prepričani da naš napredek izključno samo v naši gospodarski moči tiči in je od špoštovanja pred zakonom in solidaritete odvisen in ta je moderni Franciji specielni politični svetovni prostor zajamčen.

Konečno apelira na vse republikance, da se imajo tesno združiti da bode s časom dveletno vojaško slušbovanje, dohodninski davčni zakon in starostno preskrbo za delavce upeljati mogoče, potem pa se bode takoj s posvetovanjem *v ločitvi cerkve od države pričelo.*

Tedenske novice

Žrtev letošnjih vojaških vaj Iz Gorice se nam poroča: V vojaško bolnico v Gorico se je med 15. in 20. avgustom t. l. *50 vojakov* sprejelo, kateri so med vajami bodisi radi vročine ali pa naporniih maršev zboleli. Oddelkovodja Kunec 47. pešpolka je med potjo tako obolel, da ni bil sposoben za transport v goriško bolnišnico. Na Krasu se je pa tudi še več takih slučajev dogodilo.

Še bolj trpinčeno pa je bilo moštvo na Češkem. «Iz pešpolkov 98, 21, 36 in 42 sestavljeni bojnomočni polk je na maršu od Grotave preko Niemes, na Črni-Kostelec grozne muke pretrpel. Popolno vojno adjustirano moštvo je na dan 30—40 km. — marširalo.

Strašno vročino in sušo se ni v obzir jemalo. Stanje vojaštva že v Grotavi ni bilo posebno dobro, ko je pa isto v Niemes prikorakalo. je bilo njegovo stanje naravnost vznemirjajoče.

Ko se je komandiralo, *halt!* Popadlo je nekaj moštva, do smrti utrujeno na tla, kjer je obležalo; samo aktivno moštvo in lahko oblečeno oficirstvo se je vzdržalo. Seveda, da je k tej slaboti, tudi to pripomoglo, da se je kasno menažiralo in da je bilo moštvo utrujeno, da je že v Nieme-su bilo trideset težko obolelih in dva mrtva. Godba, ki je baje celi dan samo tri komadiče igrala, je izgubila 10 mož. Še konj, ki je peljal bobnarski voz — je krepal. Trpljenje vojaštva so prašne in slabe ceste in pomanjkanje pitne vode, še povečevale.

V Črni-Kosteles se je primarširalo. Ali kake so bile žrtve, tega nesmiseljnega in pregrešnega marša? Naštelo se je 8 mrtvih in 85 težko bolnih — večinoma reservistov, družinskih očetov.

Meščansko časopisje se vsake kritike o brezvestnosti vojaške uprave izogiblje, katera postavlja zdravje in življenje vojakov v največjo nevarnost. Poleg tega pa taki manovri nimajo nobenega pomena; učvrstitev moštva za slučaj vojne, se ne pospeši s tem, ako na pr. rezervisti, kateri so celo leto v kaki zadušli tovarni kot delavci uposelni, nakrat najdaljše marše izvršujejo in najhujšo pomanjkanje pretrpijo. Slabejši bodejo na svojem zdravju trpeli, močnejši pa ne, ali o očvrstitvi, utrditvi moštva — ne mora biti govora, — to je proces, ki se počasi razvija Ravno tako nezmiseljno bi bilo, ako bi se hotelo otroka prehlajenja obvarovati s tem, da se ga vsako leto enkrat na led polaga.

Pa ne le samo iz humaniternega stališča naj bi se življenje in zdravje tisočerih ljudi, družinskih očetov in uzdrževateljev starišev nesmiseljnemu vojaškemu sistemu darovalo, ampak tudi radi brezpomembnosti takih vojaških vaj, bi se morala javnost nekoliko odločneje v obrambo postaviti. Seveda bi morale druge razmere v državnem zboru vladati; pa tudi poslanci bi morali nekoliko več poguma napram brezplodnemu in duhu časa nasprotujočemu militarizmu pokazati.

Letošnje vojaške vaje so vendar odpovedane.

Seveda ne manjka servilnih časopisov, ki to pametno odredbo poklonu, ki ga je vojno vodstvo civilnem ijudstvu storilo smatrajo, ako ravno je odpoved manovrov radi suše in pomanjkanje vode nekaj samozapopadljivega.

Militarizem konečno vendar ni samo za to tukaj, da pod vsakim pogojem škodo povzročuje.

Nasilstva avstrijskih žandarjev. Meseca julija je v Dux in Brüx u pripadajočih premogokopnih revirjih stavka izbruhnila. Kakor pri vsaki stavki, tako je tudi v omenjenih revirjih bila žandarmerija, ki je branila zasebno last bogatim premogokopnim baronom. Pri tem se je dogodilo, da se je z aretovanimi prav po živinsko postopalo. 27. julija pri demonstraciji v Brüx-u, aretovane rudarje se je izjemno Blaka in Bojka v stražnicah pretepavalo. Sirovi žandarji so jetnike *do krvi pretevavali.* Sodrugi imajo krvavo srajco na grozen način trpinčenega rudarja kot *corpus delicti* spravljeno. Hejkal, katerega se je v «Omladini» aretovalo je bil namestu *klofutan in z nogami osuvan.* Potem se ga je v stražnico odvedlo, kjer se je hotelo iz njega izsiliti, da pove kje se nahajata, Kalina in Križek. Ker ni vedel povedati so ga žandarji *za lase pograbili, ter ob zid tolkli.* Še danes ima na glavi gole kroge, raz katerih so mu lase izruvali. (Vse to je zdravniško dokazano). Ali žandarji so nadaljevali svoje bestijalno delo. Sezuli so ubogega jetnika in ga s *kavčukovo palico po poplatih pretepali.* Ako si še v verige vklenjene jetnike predstavljamo, katere se je v Dux v ječo transportiralo — potem lahko domnevamo, koliko muk so ti vbogi rudarji v dveh dneh pretrpeli.

Jeseniški delavci veselite se! Še morda za nobeni industrielni kraj na kranjskem se niso meščanske stranke — liberalci in klerikalci tako pogajali, kot za Jesenice na Gorenjskem. Klerikalci so delavcem vstanovili: «Strokovno društvo delavstva kranjske industrije, liberalci pa: «Napredno izobraževalno društvo». S kakšnim namenom klerikalci snujejo društva je nam predobro znano. Potrebujejo namreč stafažo za njih podle sebične namene in mislijo isto v jeseniškem delavstvu najti.

Jeseniški in javorniški štrajk pa je pokazal, da klerikalci, če bi tudi o čemur si vsojamo dvomiti, imeli res namen delavstvu boljše eksistenčne pogoje priboriti, se vedno pokažejo da so za take eksperimente papolnoma nezmožni. Ako pa čitamo kako izobrazbo nameravajo dati vbogemu delavstvu, se moramo za glavo prijeti, ter se nehote vprašati: Ali ni nobenega odkritosrčnega delavca na Jesenicah več, da bi znal tem političnim simulantom pošteno posvetiti?

Kakor čitamo se bode v katoliškem društvu *o nagibih in posledicah štrajka in pa kaj* **bog pravi k štrajkom?** — predavalo. Kaj pa ima bog s štrajkom opraviti? Ako ima pa res, bog navado se v štrajke utikati, potem se pa Vas ne potrebuje, delavstvo se v svoji obupanosti obrne na boga on ki je vsegaveden, bode delavcem odsvetoval iti v stavko, posebno tako, kakor je bila ponesrečena jeseniška. Zakaj ste pa delavstvo na Savi in Javorniku v štrajk nahujskali preden ste se obrnili do boga s katerim imate baje direkt-

no zvezo, predno ste za stavko holiskati pričeli?

Prav tako nezmiseljno in gorjo še bolj, je vstanova «Napred- izobraževalnega društva» na Savi. Kaj vam niso delavci že sto in stokrat povedali in posebno za časa štrajka na Jesenicah, da nedejo delavci imeti nikakoršnega pešla, še manj pa zveze s slov. Naprednjaki» in da «Slov. Narod» ni delavski časopis. Kaj pa hočejo ti ljudje še okoli delavstva? Jeseniški delavci, tudi Vi bodete prišli kakor so drugod — prišli do spoznanja, da morate vzeti Vašo vsodo sami v svoje lastne roke. Ne gospodje v kuti, niti gospodje v frakah, bodejo Vaše življenske pogoje predrugačili v Vašo korist, ampak le vi edini ste poklicani vstopiti v boj in sicer brezobziren boj, proti mednarodnem in medverskim kapitalizmu — proti današnji krivični družbi, in v tem boju nebodete nikjer drugod Vaših zaveznikov in zanesljivih sobojevnikov našli, kot le zopet, med trpini — nepodujočim proletarijatom.

Na noge toraj! Vzemite železno metlo v Vaše roke, in pomesti morate svojat, ki se Vam usiljuje na vsih konceh in krajih in ki Vas hoče zavesti na napačno pot — da Vas oddalji od prave ga cilje.

Po „Sl. Narodu“ posnemamo zanimivi dogodek med evharističnem shodu v Ljubljani:

«Neki župnik je v uglednem ljubljanskem hotelu najel sobo. Tam se je za pobožnosti pri evharističnem shodu hotel pripraviti s tem, da je «s svinjarskim govorjenjem in potem dejanski atakiral nekega hotelskega uslužbenca ter ga skušal zepeljati v dejanje, ki se po § 129, lit. *b* kaznuje kot hudodelstvo, in sicer z ječo od enega do pet let». Hotelski uslužbenec je temu udeležniku evharističnega shoda pripejal tako zaušnico, da se je duhovska posoda se drugo jutro za lice držala.

To se je zgodilo v torek zvečer — včeraj pa se je ta apostol čistosti v duhovski obleki udeležil procesije.

Nato je «Slovenec» po dolgem odmoru zahteval da mu «Sl. Narod» ime dotičnega duhovnika pove.

Nakar je tudi «Sl. Narod» z dne t. t. m. priobčil sledeči odgovor: «Slovenec» se je po 48 ur trajajočem težkem duševnem boju končno vendar odločil in nas je pozval, naj povemo, kdo je tisti duhovnik, ki se je v nekem hotelu «grdo vedel». Poskus dejanja po § 129. lit. *b* kaz. zak. je «Slovenec» opisal z besedama «grdo vedel». Na «Slovenčev» poziv odgovarjamo: Dotično «grdo vedenje» se je zgodilo v hotelu «Pri slonu» v sobi št. 62; dotični duhovnik, ki je tam prenočil, se je v zglasilni list vpisal kot Marbić, Pfarrer in Ogulin in dotični hotelski uslužbenec, ki ga je ta duhovnik atakiral, je nočni portir «Pri slonu» g. Peter Strabon. Upamo, da bo «Slovencu» to zadostovalo, zakaj doslej še nismo nikdar slišali, da bi duhovniki k svojim zabavam s huharicami, Marijinimi devicami it.d. vabili še posebno priče.

Sedaj nebode gospodu Marbiču drugega priostajalo, da umije svojo čast (!) — da toži.

Vidili bodemo ako se bode državni pravnik ljubljanski, zdramil in to celo zadevo preiskal.

Mi poznamo gospoda da je jako energičen, kadar se gre zato da socialne demokrate preganja — bodi imel dosti poguma da zasleduje že v javnosti zločincem imenovanega nunca?

Kako skromni v zahtevah so naši tržaški slov. narodnjaki, nam kaže sledeča notica, ki jo z «Edinosti» štv. 546 posnemamo in ki se glasi: *Zopet mrva pravice.* Po tolikih pritožbah na ar- so tukajšnje c. kr. redarstvene oblasti se nam je posrečilo do- zopet mrvo pravice. Poziv- nice, s katerimi je ta oblast poz- vala dosedaj stranke, so bile iz- ključno v laškem jeziku. Včeraj smo pa videli prvo tako slovensko tiskovino, doposlano slovenski stranki. Da si je to le mrvica tega, kar nam gre po zakonu, vendar beležimo zadoščenjem, ako se tudi nam, da-si pozno, vendar daje tu po tam, kako mrvo z obložene mize ravnopravnosti, ki je na razpolago Nemcem in Lahom v Trstu!

Nadalje opominja omenjeni urad, da s tem še ni konec zahtev — ampak da je še dosti tiskovin, ki se bodo morale izdajati tudi v slovenskem jeziku!

Vbogi tržaški Slovenci! Pomilovanja vredni ste, ker se Vaši zastopniki zadovoljujejo z drobotnicami, ki padajo raz miz! *Kaj odpadke naj pobiramo? — In to se še kot uspešno delovanje slovenske politike na veliki zvon obesi? — Vrag naj vzame tako hlapčevstvo!*

Ne miloščine — ampak pravice zahtevajte — in to odločno. Kje so slovenske šole? Kaj so Vam pomagale Vaše papirnate resolucije? Da, da, ministram se priklanjati, jim pošiljati resolucije — to seveda ni ravno naporno delo. Iz čez par let bodete zopet sklicali protestni shod, na katerem bodete Vašim pripadnežem, ki Vam slepo sledijo skozi dru in strn pripovedovali, da nimate niti ene slovenske šole v Trstu — parkrat bodete prežvekovali staro frazo o polentarjih s kraljestva — jokali, stokali bodete nad laškim terorizmom — odposlali na Körberja ali morda kakega druzega ministerskega predsednika ako Körberja več ne bo, zopet kako resolucijo in komedije bode konec. Konečno bodete praznovali 25. letnico Vašega beračenja za slovenske šole v Trstu. Gospod Rybar je na sv. jakobskem shodu dejal, da se bode zvezal s socialisti, s anarhisti, ja še celo s hudičem, če ne bode drugače! S kom ste se pa zvezali da dosežete že vendar enkrat Vaš cilj glede šol? Ne s socialisti in tudi z anarhisti ne — pač ste se pa zvezali s izsiljevalcem, katerega nikdo več drugače kot lumpom imenuje — s Camberjem, ki Vas je še pred parleti s «ščavom» tituliral. Skrajni čas bi bil, da v Trstu stanujoči Slovenci se otresejo taktike skrivanja za hribom, in nastopijo radikalnejšo pot in da ponehajo oskrunjevati časti hrabrega slov. naroda. Kako že pravi Aškerc v svojih poezijah? *Ako svojih iščes si pravic, po konci glavo nosi, ponižnika ves svet tepta, za norca ga ima zahtevaj nič ne prosi!*

Iz Črnega brloga. *Dušni pastir s revolverjem v roki;* to je gotovo nekaj izvanrednega, ali v današnjih časih — kjer stopa far večkrat v gostilno da politikuje, kot pred altar — nič novega. Župnik v občine Beresztocz na ogrskem se je iz vaškim učiteljem prepiral. Župnik Eisele Franjo se je v cerkvi med prepirom tako vedel, kakor se po navadi pijane *šnopsarske barabe* vedejo. Razjarjeno ljudstvo, je nunca iz cerkve na cesto postavilo, in nakateri ki so cerkvena vrata zaprli. «Nato je potegnil revolver iz žepa in je dvakrat v množico vstrelil, k sreči da ni nikogar zadel». — Oznanjevatelj krščanske ljubezni do svojega bljižnjega, ki opravlja obrede s revolverjem v žepu, iz s katerega na svoje vernike strelja, je pojav, ki zasluži da se ga v farško škandalno kroniko zabeleži.

×

V Lindarju pri Pazinu so vaščani župniku don Vitežić u pod oknjem priredili mačjo godbo. Nunec je vzel revolver s stene in je na nekega otroka pomiril in vstrelil. Zato dejanje je bil v Pazinu na 60 K globe obsojen. Ta smešno nizka kazen, bode junaka z revolverjem samo k novim takim atentatom spodbujala. Taki so, Kristovi nasledniki.

×

Nedavno je nek pater Vencel G. iz Kraljevega Graca na češkem v Pragi povzročil velikanski škandal. Kakor iz «Pravo Lidu» posnemamo je prišel pater G. v Prago in pričel po nočnih kavarnah popivati. Konečno je zapustil v spremstvu neke vlačuge kavarno. V jutro pa ni mogel prostituirani zgovorjeno odškodnino izplačati, nakar mu je dotična na cesti povzročila škandal, ki je s tem končal, da mu je ljubica vzela uro s zlato verigo vred, na kateri je visela podoba device Marije. Nekaj okoli stoječih žena, ki so bile priče tega prizora, so hotele nunčevi ljubici povrniti zahtevano svoto, ali ona ni razumela šale, utaknila je uro v žep in odšla. Popoldan se je pa scena zopet nadaljevala, ko je prišel pobožni celebater po uro, bil je nomreč tako natrkan, da je komaj na nogah stal.

Velika množica ljudstva je s «halo» klici pozdravila pijanega nunca. Da so pri taki demonstraciji igrali otroci glavno ulogo, je samo ob sebi omevno.

×

Škof zapravljivec. Škof Ivanovicz iz Rosenau-a na ogrskem se je radi dolgov, ki jih je naredil pod sekvester postavil. Njegovi dolgovi iznašajo poldrugmiljon kron. Takih slučajev je več.

Pred kratkem umrli nadškof iz Kolocza, Jurij Esasska se je v podobni situaciji nahajal, akoravno mu je njegova nadškofija precejšnih dohodkov donašala. Škofijsko premoženje in premoženje stolnega kapitelna reprezentira vrednost 8 miljonov; osebni dohodek pa je iznašal letnih 120.000 K, k temu se ma še dohodke iz nadškofijskih zemljiških posestev prištevati. Po njegovi smrti pa se je našlo velikanske dolgove.

Rimški katoliški škof Velikovaradinski Štefan Lizovniczky, ki je umrl l. 1885, je bil strasten igralec. Letnih dohodkov je imel 540.000 K. — Po smrti pa je zapustil 2 miljona dolga.

Ravno tako je delal tudi škof Otemann, ki je komaj 30. l. star zasedel škofijski prestol. Vse škofijke dohodke je z vlačugami in pri igralni mizi zapravil. Umrl je v najlepši starosti še preden je prišla škofija na kant.

Leta 1886. umrli škof Anton Peitler je spravil finance Vaicenške škofije popolnoma iz ravnotežja. Živel je pravcato kavalirsko življenje, najhujši sovražnik samote je preživel ves svoj prosti čas (in tega mu ni manjkalo) v veliki družbi. Njegovi dohodki, ki so letno 240.000 K iznašali niso zadostovali za neoženjenega oznanjevatelja Kristovaga navka.

To so nasledniki aposteljev!

Pri krojaškem mojstru Josipu Kočevar nastavljeni krojaški pomočniki so vstopili v stavko, ker se je branil nov tarif priznati.

V Celju je toraj trg za krojače zaprt — nobeden zaveden pomočnik ne bode v Celju delo sprejel.

×

Štrajk pri kamnoseški tvrtki Nepitelo v Trstu je končal, ker je gospodar delavcem plačo od 10—30 vin. na dan izvišal. Njegovega priganjača pa mora iz dela odpustiti.

DOPISI

Zagorje ob Savi. Gotovo je še vsem v spominu, kako hitro so bili zagorski mesarji edini, kadar se je šlo za to, da so ceno na mesu zvišali; kako so se pogosto shajali, ter modre glavice skupaj tišali. Povišali so nam ceno na mesu od 96 vin. na 1 K 20 pri kitogr. Danes pa ko nam je znano da se je cena živine znatno znižala in sicer pri par volih od 60—100 kron, nočejo trebuhasti mesarji ceno znižati. V Zagorju sta samo dva mesarja ceno na 1 K 12 vin. znižala, vsi drugi se držijo svišane cene.

Sodrugi in delavci zdramite se! Pokažite da ste se naveličali prenašati še nadalje taka zvišanja na življenskih potrebščinah. Organizirajte se, da Vam bode z močno organizacijo mogoče, take nedostatnosti opraviti.

Meso pa kupujte tam, kjer je cenejši.

Rdeča straža.

Izlake *dne 6.* Prinas imamo poštni urad ki tako točno funkcionira, da dobimo ponavadi pisma in časopisje, katero je v noči v Zagorje ob Savi dospelo namesto da bi se strankam že dopoldne dostavilo, smo srečni, ako krilasti poštir ob 4 uri popoldne knam prilazi. Poštarica Neža Klun ima namreč za raznašanje pisem, po Islaku nastavljeno neko dekle ki pa jako čuden način strankam pisma in časopisje dostavlja. Nekemu naročniku našega lista je skozi okno preko razbite šipe vrgla časnik v sobo, ako ravno so bile vrata na steže odprta.

Uprašamo toraj poštni urad, ako je ta način dostavljanja pisem pismonoši predpisan? In ako ne naj poduči pismonoša v krilah da na nekak dostojnejši način strankam poštne pošiljatve dostavlja. Upamo da bode ta lekcija zadostovala. *Rdeča straza.*

Na nedeljo 25. t. m. bodejo mirenski sodrugi priredili

veliko

delavsko veselico

s petjem, godbo in plesom.

Vspored priobčimo kasneje.

Mirenski rdečkarji.

Politični simulantje in njih fiasco v Mirnu. Črna garda slovenska in nji podrejeni goriški politični simulantje so zopet enkrat doživeli pravcati poraz. Mesec dni so po vsem smrdlivem klerikalnem časopisju agitirali za slavnostni sestanek v Mirnu, kjer bodejo ondotni tretjeredniki in trcijalke razvili zastavo 50 članov močnega klerikalnega društva. Seveda je to svetovni dogodek in nunci na deželi ki od same lenobe nevedo kaj začeti, bodejo imeli priložnost zopet v veseli družbi pijančevati. Da pa ta veselica tudi njih moč pokaže, so zaukazali da se imajo vsa klerikalna društva slovenska zastavo, tega cirku-a pri kateremem bodeta glavno ulogo politična klovna p.... Janez Ev. Krek in kruljavi rimski doktor Lampe igrala, udeležiti. Naznanjenih drustev s zastavo je bilo kar 48, prišlo jih je pa samo. — *4. reči štiri društva* - toraj, disciplina je šla rakom žvižgat, in žabam gost. Toraj k stvari. Ko so končali cerkvene ceremonije in zabili zadnij žrebelj v zastavni drog so pričeli besediciti: Prvi govornik je bil dr. Lampe, kateri je povedal pravi namen krščanskega društva, ki baje v Femtiči, da se slov. delavcem vestne voditelje preskrbi, ki bodejo delavstvu do opravičenih zahtev pri po mogli, klobasaril je tudi o socialnih demokratih in pogreval razne stare farške laži o istih.

Za njim je nastopil pismar dr. Ev. Krek, ki je udrihal na levo in desno okoli sebe. Udrihal je po liberalcih in socialnih demokratih ker je dobro vedel, da ni nobenega imed navzočimi, ki bi mu bil pošteno odgovoril. Mi se samo temu čudimo da goriška «Napredna stranka» ni odposlala nekaj liberalnih advokatov katerih baje v Gorici ne manjka, da bi bili črnosuknežem pošteno posvetili. Kaj Vam je morda korajže manjkalo. Ali si ne smatrate v dolžnost, iti na shod da razkrijete ljudstvu, farške sleparije. Da v uredništvu Soče se Vam ni potreba bati da bi se Vašega oktoglega trebuščeka kdo dotaknil. Ko bi bili socialistični govorniki tisti dan prosti, gotovo nebi ljubljanski simulantje imeli korajže po nikomur udrihati. Kdor hoče ljudstvu zla razkrivati ta mora imeti tudi dovelj poguma, povsod kjer se gre zato, da se ljudstvo škodu je javno nastopati.

Konečno se je nekaj klerikalnih pretepačev spravilo na enega naših sodrugov, katerega so zavratno napadli, da takoj njih olikanost pokažejo. Tudi klaverni Gostinčar se po Mirnu klatil, bi je menda v reservi.

Tako je končala ta velika klerikalna slavnost v Mirnu ki pa ni drugega učinka, kot glavobol in groznega mačka zapustila. Mirusko občinstvo pa bode o namenih in ciljih klerikalnih simulantov na jašnem. *Mirnska straža.*

Iz Trbovelj: *Naš župan Ferdo Roš*, kateremu je «Domovina» in «Sl. Narod» v volilnem času slavospeve tiskala, prav pridno volilne shode prireja. Kak naprednjak je gospod Roš, je čitateljem našega lista že itak znano izza shoda v Šoštanju, kjer je poslušalcem pripovedoval v znižanju obligatne šolske podučne dobe.

28. pret. m. je imel nekaj teh shodov na katere so tudi naši sodrugi z Zagorja in Trbovlj prihiteli. Gospoda kandidata sta spremljevala dr. Krašovec in dr. Karlovšek oba odvetnika iz Celja. Znano je, da Roš ni govornik. Ker je dr. Krašovec deželnozborski odbornik in ker liberalci povsod plakatirajo da bode omenjeni odbornik o delovanju v deželnem zboru poročal, prihiti še dosti ljudi na take shode. Tako je bilo tudi na Vranskem. Iz poročila dr. Krašoveca ni bilo drugega posneti kot da mi slovenci nikjer nimamo pravic in povsod se nam le krivica godi nemška večina nas v deželnem zboru tlači, materni jezik in domovino nam hočejo sovražniki vzeti. Dalje trdil, da se je volilna pravica v splošnem razredu, *edino le z odločnim nastopom slov. poslancev dosegla.* Pripovedoval je kaka krivica se godi kmetu in delavcu radi krivičnega volilnega zistema — peščica veleposestnikov ima več pravic kot ogromno število kmetovalcev (to je laž ali pa nevednost gosp. doktor!) Čudili smo se da se akademično izobraženi človek pred volilce s tako publimi in neresničnimi frazami predstavlja, slov. poslanci smo sprevidili da *dokler bode naš presv. cesar Fran Josip vladar ne bode dopustil, da bi se v avstriji volilno reformo zdatno spremenilo.* Štem izrekom pa je očitno pokazal, da so slov. poslanci, bodisi v deželnem ali pa državnem zboru — klečeplazci, bodisi potem že liberalni ali pa klerikalni. Le tako naprej! Ljudstvu se že odpirajo oči — dan plačila nebode izostal.

Za dr. Kraševcem je nastopil kompromiskandidat liberalno klerikalne žlindre gosp. Roš, kateri je svoj izmišljen program, kakor se je sam izrazil v štirih točkah razvil. Prepričani pa smo, da se je gospod Roš na komando celjskih advokatov ta govor iz glave naučil, ki se glasi:

I. Nastopil boden za kmetskega delavca za starostno zavarovanje; kmet pa mora imet dovelj delavcev.

II. Vstanovitev deželnih zavarovalnic proti požaru.

III. Predlagal nov zakon glede ribarstva.

IV. Spremembo kmetijske družbe.

(Dalje prihodnjič).

Društvene vesti

Na nedeljo 11. t. m. ob 7 uri na večer se bode v Bergerjevem salonu pod gradom vršila

velika slavnostna zabava

s godbo, plesom, tombolo in humoristično predstavo.

Med plesom se vrši *velikadanska polka* s dekoracijo.

Godba svira pod vodstvom kapelnika gosp. *S. Macerata.*

Vodja pri plesu je gosp. E. Peressoni.

Pri vstopu dobi vsaka dama, pihalnik.

Čisti dobiček je skladu brezposelnih namenjen.

Za društvo trgovskih pomočnikov

Vodstvo.

Pretečeno nedeljo se je vstanovilo «društvo tiskarskih delavk» v Trstu.

V zadružni gostilni Via san Giovanni se je pretečeno nedeljo oddalo 2 ključa in eno denarnico, v kateri je nekaj denarja in dva zlata uhana. Kdor je navedene reči izgubil, naj poprašа pri ravnatelju gostilne.

Vodstvo zadružne gostilne.

V nedeljo 4. t. m. se je vršil občni zbor društva „Tesarjev v Trstu. Iz poročila je razvidna sledeča bilanca:

Prebitek pretečenega leta	Kr.	866·83
39 pristopnin	«	39·—
4166 tedenskih doneskov	«	833·20
Dohodki na stanarini od Slasčičerjev	«	60·—
Prebitek društev veselice	«	50·58
Razni dohodki	«	8·14
Skupaj	Kr.	1857·75
Razsvetljava čiščenje in stanovanje	»	333·20
Pisalne potrebščine	«	45·56
Podbore	«	382·34
Poštnina	«	1·50
Strokovna komisija	«	32·40
Časopisje	«	28·—
Podpora Pevskemu društvu	«	12·—
Naročnina časopisja	«	2·18
Agitacija	«	40·—
Raznoterosti	«	26·—
	Kr.	904·28
V posojilnici naloženo	«	550·—
V hišni upravi	«	200·—
V gotovini	«	203·47
Skupaj	Kr.	1857·75

Društveno denarno stanje 12. julija 1904.

V gotovini	Kr.	203·47
V posojilnici naloženo	«	250·—
V hišni upravi	«	200·—
Skupaj	Kr.	953·47
Društveno premoženje 12. julija 1903.		866·83
V tem času pomnož.		86·64
Društveno premoženje 12. jul. 1904.	Kr.	953·47
Skupaj	Kr.	953·47

Za vodstvo:

Vianello Giov.

Tajnik: *Morin Giovanni* Blagajnik: *Pavletić Franjo.*

V društveno vodstvo so bili sledeči sodr[illegible] izvoljeni: Predsednikom Via[illegible] Giov., njemu namestniki pa[illegible] Ludov. in Gradič Anton; zapi[illegible]m pa Morin Giov. in Simsic[illegible]on; blagajnikom Combi A.; u[illegible]avnikom Bazzen D.; odbornikom pa Bonifacio Luigi, Gobbis M., Nordio G. in Petterin Et. V pregledavalni odbor so bili izvoljeni sodrugi: Jeler P., Pavletić Franjo, Punter G. in Satorini C. Ko se predsednik zahvali za zaupnico je zaključil shod.

Pretečeno nedeljo se je vršil občni zbor Sodarskega društva v Trstu. Iz poročila posnemamo zanimive podatke o društvenem delovanju. Od 6. julija l. 1903. — 12. julija 1904. je bil sledeči denarni promet:

21 pristopnin	Kr.	21·—
10.781 tedenskih doneskov	«	2156·20
Obresti v I. letu	«	40·20
Dohodki plesnega venca	«	105·—
Skupaj	Kr.	2322·40
Tiskovina in pisalne potrebščine	Kr.	114·74
6 nagrobnih vencev	«	100·60
Razsvetljava in čiščenje	«	78·48
Raznoterosti	«	18·50
Podpora: Brezposeljnim	«	140·—
Potovalna	«	24·—
Časopisje	«	4·—
Strokovna komisija	«	63·—
Agitacija	«	105·—
Skupaj	Kr.	658·32
Prebitek	«	1664·08
Skupaj	Kr.	2322·40

Za vodstvo

predsednik:

Bartoli Gioachino m/p.

Tajnik: *Dorbec Ivan* m/p. Blagajnik: *Ogrisek Karol* m/p.

Resumira toraj: Skupni dohodki II. društvenem letu K. 2322·40. — Skupni izdatki II. društvenem letu Kr. 658·32. — Skupni prebitek II. društvenem letu Kr. 1664·08. — Skupni prebitek I. in II. društvenem letu Kr. 3719·43.

Pregledovalni odbor:

Kummer Peter — Gostiša Anton — Novak Filip — Visintin Giuseppe — Zollia Gius.

Potem ko se je letna bilanca s zadovoljstvom na znanje vzela, se je izvolil sledeči društveni odbor: *Natlačen Franjo*, predsednikom, njemu namestnikom: Ruzzier Domenico in Turk Pavel; Dorbec Ivan, zapisnikarjem njemu namestnikom pa Bisiak Avgust; Ogrizek Karol, blagajnikom; odbornikom pa Visintini Giuseppe, Dogliah Andrea, Urdič Sebastjan.

Ko se je predsednik zahvalil za mnogobrojno udeležbo, je zaključil shod.

Vodstvo „Tržaške del. zadruge" naznanja vsim članom, da se je pretečeno soboto III. prodajalnica in sicer na Barrieri, v ulici Salice 4 odtvorila, — da se s tem želji v mestu stanujočih sodrugov zadružnikov vstreže. Sodrugi! Otvoritev nove prodajalne, pomeni korak na dalje — pomeni okupiranje novega terena.

Storite Vašo dolžnost — agitujte povsod kamor koli zahajate za Vaše zadruge, da nam bode mogoče to prevzeto nalogo uspešno dovršiti. Sodrugi, v vsakem okraju kjer delavci stanujejo, si moramo postaviti našo zadrugo; ako pa hočemo da bodemo naš cilj dosegli, nas morate pri našem trudopolnem delu podpirati.

Vodstvo.

Listnica uredništva

Zagorje ob Savi: Drugi dopis prihodnjič.

Nabrežina: Neljubi se nam še nadalje s tem trebuharjem polemizirati — na shodu bode lahko dokazal kar zna.

Radovljica: Vas dopis pride prihodnjič. Pozdrav.

Izdajatelj in odgovorni urednik
Josip Kopač
Tipo-Litografia Emilio Sambo

Prodajalna klobukov
all'Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
Najnižje cene

Sodrugi in sodruginje!
Čitajte, razširjajte, naročajte
Naše Zapiske
Naslov:
Naši Zapiski, v Ljubljani.

KAVARNA
„UNIONE"
PREJE „TEDESCO"
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače po ceni. Napitnina je izključena.

Prva Kooperativistično urejena
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na raspolago RDECI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE.

Zaloga in Tovarna
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
TRST - Piazza Rosario 2 - TRST
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Leto VII. TRST, dne 16. septembra 1904. Št. 38.

DELAVEC
Rdeči Prapor

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Naročnina znaša: za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za čert leta 1.36 K.

Za Nemčijo: za celo leto 5.96 K.; za pol leta 2.98 K.; za čtrt leta 1.49 K.

Za Ameriko: Za celo leto 7.28 K.:

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine prosto. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Telephon št. 1570.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Upravništvo in uredništvo, TRST, ulica Boschetto 5. II.

Draginja

Neizmerna draginja na življenskih potrebščinah postaja za neposedujoče sloje, delavce, male obrtnike in majhne kmetovalce, vedno bolj občutljiva. Materijelni položaj delavstva, ki je bil vsled industrijelne krize že itak obupen, postaja od dne do dne slabejši. Zvišanje cene na mesu, moki, sladkorju, spiritu, petroleju in premogu je najhujši udarec za delavsko družino. Med tem pa ko se na eni strani izdatki za vzdrževanje delavskih družin vedno množe, se na drugi strani delavčevi dohodki vedno bolj in bolj krčijo, zaslužek postaja vedno bolj nesiguren — revščina stopa na površje. Sto in stoterim družinam pomanjkuje najprimitivnejše hrane, obleke stanovanja. Letošna suša služi malim in velikim oderuham v izgovor, da zamorejo kupičiti dobiček, s tem da odirajo neposedujoče sloje, kateri so tem skopuham in spekulantam, na milost in nemilost izdani.

Sladkor, ki je bil že zdavnej izdelan, se podraži z izgovorom da se bode letos radi suše, malo pese pridelalo.

Medtem ko pada cena na živino vsled pomanjkanja krme, se cene na mesu še vedno vzdržujejo, nekateri mesarji skušajo ceno še celo izvišati.

Kruh je postal tako majhen, da se ga danes skoraj polovico več, kot lanjsko leto potrebuje.

Medtem, ko je kmet prekupovalcu krompir po 6—8 vin. klg. prodal, se isti krompir danes po 16 vin. prodaja, ravno isto je s zeljem. Zelje stane danes 32 vin. klg.

Tudi premog postane za 12 vin. pri kvintalu dražji. Lahko konstatiramo, da jo ni več stvari, katera se nebi v zadnjih par letah podražila. K temu pride pa še stanarinska draginja v poštev. Stanovanje v mestah je tako drago, da pogoltne skoraj polovico delavčevega zaslužka. Ošabni hišni posestniki vsako četrtletje stanovanja podražujejo. Komaj se izseli stranka iz hiše, že mora druga stranka, ki je v isto stanovanje vstopila, po 40—60 Kron več stanarine kot prejšna plačati. K temu pa pride še v poštev, da je jako težko stanovanje dobiti, ako ima nesrečna stranka več kot enega otroka; da, ošabnost hišnih posestnikov je že tako velika, da bi bilo komaj, da stariši podavijo svoje otroke, ako hočejo da jih gospodar v stanovanje, katerega morajo drago plačati, sprejme.

Pod takimi odnošaji ni čuda, da postaja nezadovoljnost širših slojev vedno večja, sovraštvo proti brezvestnim oderuham, vedno hujše; toliko bolj, ker je peščica izkoriščevalcev ista, kateri je delavstvo — revno ljudstvo na milost in nemilost izročeno. Peščica kapitalistov, bodisi premogokopnih ali sladkornih baronov, hišnih posestnikov ali trgovcev, usli na miljone ljudem njih voljo, sklene podražitev — draginje nastane — in miljoni ljudstva se morajo volji teh parasitov današnje družbe, podvreči. Zakonodajske in upravne oblasti pa mirno gledajo — ja še to izkoriščevanje pospešujejo, in kar delavno ljudstvo težko trudopolno pridela, spravlja ta peščica roparjev v svoj globoki žep. Tak je ta blaženi «red» kapitalističnega gospodarskega načina, kjer je delavno ljudstvo kot producent in kot konzument do mozga izkoriščano.

Proti takemu izkoriščanju delavnih slojev ne pomaga tarnanje in žuganje, katerega se kapitalisti — prokleto malo boje.

Do rešitve iz oklepov kapitalističnega izkoriščevanja, vodi le ena sama pot, pot ki je sicer dolgotrajna, pa tudi sigurna. Organizacija delavcev producentov, kakor tudi organizacija konzumentov, po strokovnih društvah, da se omeji izkoriščevanje delavcev v tovarnah, konzumna društva in produktivne zadruge, so najbolja sredstva za omejitev izkoriščevanja; politična organizacija delavstva kot razred, po nji nadomestitev kap. produkcije in razdelitev po socialistični, bode podraženje omejilo, izkoriščevanje pa odstranilo. Revščina pa bode s časom človeštvo podučila in do razmišljevanja prisilila. Proletarci vstopiti toraj v politično, strokovno in zadružniško organizacijo, ako hočete da se bode Vaš položaj izboljšal!

Politični odsevi

v TRSTU, 14. septembra 1904.

Novi tržaški namestnik. Iz dunajskih časopisov posnemamo vest, o nominiranju kneza Hohenlohe tržaškim namestnikom.

Knez Hohenlohe je bil dosedaj deželni predsednik v Bukovini.

Avstrijski deželni zbori so sklicani in sicer v septembru: 19. koroški in šleski, 20. solnograski in nižjeavstrijski, 21. goriški in istrski, slednji v Kopru; 26. štajerski, moravski; 27 kranjski, gališki in predarelski pa 30.

V mesecu vinotoku so sklicani in sicer: 3. Češki, dalmatinski 6. in bukovinski 10.

Kak li bode resultat teh zborovanj? — V goriškem in istrskem bode boj med Slovenci in Italijani; v kranjskem med liberalci in klerikalci; v češkem prepir med Čehi in Nemci. — Slovenski «Janez» in nemški «Mihel» (kmet-delavec in mali obrtnik) pa bodeta stroške za to norostno počenjanje šovinističnih strank — plačala

Mednarodni socialistični kongres v Amsterdam u. *(Konec).* Kongresu predsedujejo sodrugi Van Kol, dr. Adler, Dasczynsky in Tompson. Dnevni red: Na in izseljevanje.

Holandska, ameriška in avstralijska delegacija predlaga sledečo resolucijo:

Upoštevajoč nevarnost, katera je s naseljevanjem tujega delavstva spojena, s tem da povzroči znižanje mezdne cene, je tudi večja mogočnost pridobljevanja stavkokazov in čestokrat vzrok krvavih spopadov med delavci, izjavi kongres:

Socialistična in strokovna agitacija je najmočnejše sredstvo za odstranitev goriomenjene nevarnosti. Naseljene delavce se ima privesti v organizacijo, da bodejo poučeni in zahtevali domačim delavcem enako plačo.

Kongres obsoja vsako zakonsko nasilstvo, ki naseljevanj tujih delavcev, ki se izseljujejo zbog revščine zabranjuje.

Kongres nadalje upošteva, da se po kapitalistih delavci zaostalih ras (n. pr. Kineži, Zamorci in d.) importirajo z namenom, da delajo isti vsled nizke delavne ponudbe domačim delavcem konkurenco, s katero znižuje kapitalist delavne cene, dotičm delavci pa žive vsled majhnega zaslužka v jako slabo prikritem suženstvu — izjavi kongres, da Socialnademokracija uporabljanje takega sredstva, katero služi v namen delavsko organizacijo uničiti in s tem napredek in eventualno uresničenje Socializma zadrževati, najodločneje obsojajo in je pripravljena se z vsemi sredstvi proti istem boriti.

Proti tej resoluciji predlaga množina komisije sledečo resolucijo:

Kongres izjavi, da je izseljeni delavec žrtev kapitalističnega vladanja, katero ga prisili, da zapusti svojo domovino, da se zamore borno preživeti, ali pa da si svobodo osiguri. Kongres nikakor ne zanikuje nevarnost za naseljeno deželo, ako vedno nove trume slabo plačanih, ponižnih in pod vsakim pogojem za delo pripravljenih elementov, kateri so po brezvestnosti kapitalistov privabljeni, da domačim delavcem plačilno konkurenco z nizkim zaslužkom delajo, da stavkokazijo in večkrat tudi krvave spopade med delavci povzročujejo. Kongres obsoja vsako zakonodajsko nasilstvo, katero izseljevanje delavcev zabranjuje, ali pa tujem delavstvu v naseljenih tujih deželah, naseljenje zabranjuje oziroma zistim slabo ravna. Kongres izjavi, da je agitacija po socialističnih organizacijah med tujimi delavci potrebna, da se z njo tuje delavce poduči, da zahtevajo

---

LISTEK.

UTOPIJA

Avg. Makarović.

Pravosodje ali justica se v današni človeški družbi na nekak čuden, nepopoln način izvaja; toliko konstatujemo, da se brez prevdarka in energije nato deluje, da se nebi ubogo, nevedno ljudstvo od slabega dejanja odtegnilo in za dobro pridobilo.

Da bi se ljudstvo od slabega življenja, odvrnilo se človeška družba poslužuje pretenja o človeškem in nebeškem maščevanju: Vedno naj v ušesih šumi tužno rožljanje zapornih ključev, železnih zapahov, verig v ječi, in na koncu — mu da spoznati rabeljnovo vrv, po kateri se pride v večni — peklenski ogenj

Vidi se, da se ljudstvo na grozen, ter nepopisljiv način straši.

Vsakemu, kdor dela slabo..... zapor, sramota, trpljenje.....

To je pravično!?

Daruje li današna družba človeku, ki je vedno le pošteno delal spoštovanje, slavno odlikovanje in čast?

Ne! Tisočkrat — ne!

Mogoče se navdušuje s primernimi nagradami v priboljšek in v čast tisto velikansko maso delavstva, katera v pomanjkanju in celó v revščini, celo življenje dela?

Ne! In zopet — ne?

Nasprotno od vislic, na katere se obesa hudodelnike, je morda mogočen raj dobrodelnikom?

Ne!

Da, čuden in žalosten simbol! Justica se predstavlja slepa; v eni roki ima meč v drugi tehtnico, na kateri se vagate obtožba in zagovor.

To ni prava slika justice.

Slika justice bi morala imeti v eni roki meč, a v drugi venec. Prvi v kaznjevanje hudobnih in drugi v plačilo dobrih.

Ljudstvo bi tedaj videlo, da če so grozne kazni za slaba dejanja, so tudi slavja za dobra dela; tam kjer sedaj, v njeni priprosti in nevedni razsodbi, zaman ravnotežja, s zaporom, galeram in vislicam išče.

Ljudstvo vidi le kazensko justico, sestavljeno iz stanovitnih, razsvetljenih mož, katerim je vedni namen dobrodeljnim osebam slediti ter jih podpirati in nagradovati.

Vse pravi ljudstvu: Tresi se!

Nikdo mu ne reče: Upaj!

Vse mu preti.

Nič ga ne tolaži.

Država potrosi mnogo miljonov kron na leto za neplodovite kazni raznih prestopkov.

S to svoto vzdržuje jetnike in jetničarje, sodišča in pohajače, vislice in rabeljne.

Če so potrebne naj bodo.

Koliko pa potroši država v prepotrebno in plodonosno poplačanje ljudstvu za dobra dela?

Nič. — —

Ali to še ni zadosti.

Koliko je delavcev, kateri bi brezdvomno ohranili s kožo celo njih trpežno življenje brezmadežno poštenost, ko bi bili gotovi vsaj takšnega življenja, kot ga jetniki imajo, vedno gotovi vsakdanjega živeža, ležišča, podstrešja!

Ne bi se več slučaji dogajali, da bi delavec v skrajni lakoti grešil z namenom, biti v ječi z živežem preskrbljen.....

Mogoče, da taisti, ki radi njih vstrajne poštenosti, pomanjkanje in dolge izkušnje trpijo nimajo niti pravico zahtevati vsaj tako življenje, kot ga jetniki imajo; isti, ki se vsakega nepoštenega delovanja branijo, so marljivi, potrpežljivi vzlic groznim mukam in pomanjkanju prepotrebnega zaslužka, vzlic stradanju in skušnjam ohranijo svoje poštenje.

Niso li taki ljudje zaslužili v človeški družbi, da bi se jih podpiralo, ali vsaj na poti revnega življenja po kateri tako navdušeno hodijo — varovalo pred hudodelstvami?

Jeli poštenjak manj kot razbojnik ali tat vreden?..... Kot tisti, katerega ne more vedno kazenska pravica najti?

Ali žal! To je le gola utopija, to so le sanje, katere pa nimajo izvrševalne moči v današni družbi.

Predstavimo si človeško družbo, vrejeno na način, da bi imela porotna zasedanja za dobra dela, kakor jih ima za slaba dejanja;

tako visoko mezdno odškodovanje kakor domači delavci in obsoja kratkovidno politiko zaostalih organizacij, ki naseljenemu delavcu vstop v njih vrste zabranjujejo.

Razven tega izjavlja kongres, da bi bilo koristno, ako bi socialistični poslanci v parlamentih zahtevali, da vlade mnogobrojne nedostatnosti, katere mezdoznižujoče impostiranje povzročuje, po strogi in vspešni kontroli odpravijo, socialistični zastopniki naj reforme v zakonodaji predlagajo, po katerih naseljenci politične in meščanske pravice dosežejo in se njim ravno iste pravice tudi ob povrnitvi v domovino ohranijo.

Kongres pozivlja socialistične in strokovne organizacije vsih dežel, da še bolj energično kot dosedaj agitacijo za delavske organizacije med naseljenimi delavci razširjajo in vzbujajo med dotičnimi, mednarodno solidariteto.

Referat ima Maunel Ugarte iz Argentine. Govorili so še sodrugi Hellguith - Američan, Thompson, Paeplov-Hamburg in Keir Hardie-Anglija, ki je predlagal, da se ima ta točka dnevnega reda na prihodnji kongres postaviti. Njegov predlog se je tudi sprejel. Nadalje se je tudi protest proti ogrski vladi radi preganjanja ogrskih socialistov sprejel.

Predlog, da se ima kongresni protokol v nemškem, angleškem in francoskem jeziku izdati je bil sprejet, kakor tudi predlog radi prihodnjega mednarodnega kongresa v Stuttgart-u.

Potem je prišla debata o majski resoluciji na dnevni red, ki se glasi:

Oziraje se na dejstvo, da imajo delavske demonstracije na dan 1. maja namen na določeni dan v v letu po vsih deželah kjer se nahaja moderni proletarijat enotne zahteve delavstva — osemurni delavni čas, delavsko varstvo, razredne zahteve delavstva in svetovni mir in v tem enotno gibanje proletarijata vsih dežela izraziti; uvažaje, da to enotno gibanje še do danes ni popolnoma izvršeno, ker v nekaterih deželah se na nedeljo po 1. maju demonstrira, sklene kongres:

V dopolnitev klepov mednarodnih kongresov v Paris-u 1889., Bruseljnu 1891., Zurichu 1893. in Parisu 1900. zahteva mednarodni kongres v Amsterdam-u od socialdemokratičnih strankarskih in strokovnih organizacij vsih dežela s posebnim povdarkom, vsako leto na dan 1. maja, za zakonito uvedbo osemurnega delavnika, za razredne zahteve proletarijata in za svetovni mir demonstrirati.

Najbojvspešna demonstracija je že v vstavljenju dela izražena. Kongres zahteva od proletarskih organizacij vsih dežel, delavski počitek na dan 1. maja povsod kjer je to mogoče brez da se delavskemu interesu škoduje, izvršiti.

Resolucija v volilnem pravu žena je bila sprejeta in se glasi:

V bojih proletarijata za dosego splošne, ednake, tajne in direktne volilne pravice, za državo in dežele morajo socialistične stranke žensko volilno pravico na kompetentnem mestu predlagati in isto tudi povsod v smislu programa zastopati.

Nadalje se je sprejela resolucija glede trustov in konečno je predlagala sodruginja Roland Hen. sledečo resolucijo:

Oziraje se na nepopisljive težave, katerim je *ruski proletarijat* na potu svojega osvobodenja izpostavljen, upoštevaje nezaslišano visoko *število žrtev v boju ruskega proletarijata, pozdravi kongres junaški proletarijat ruski, kateri z bratskem združenjem vsih moči* brez razlike narodnosti se zbira okoli zmagonosne zastave socializma, da se bojuje *proti absolutizmu, v dosego političnih pravic.* Kongres mu odpošlje zagotovilo solidarnosti, *ter živahno občudovanje in simpatijo*

Kongres izjavi ruskemu proletarijatu, da se čutijo delavci *celega sveta ž njim solidarnim* v boju proti absolutizmu in da ruski proletarijat v tem ko doseže svojo osvobodenje, se tudi za osvobodenje vesolnega sveta bojuje.

Resolucija je bila z velikem navdušenjem sprejeta.

Ko je predsednik Van Kol navzoče delegate iskreno pozdravil in se jim za vstrajnost zahvalil, je zaključil kongres ob 12 uri opoldne. Nakar je iz 1000 grl zadonela pesem «Internazionale».

Milica in delavstvo. V Švici je bilo dosedaj razmerje med Milico in delavstvom prav prijateljsko. Ali vlada je pričela isto pri stavkah rabiti. Društvo kovinarjev je svojim podružnicam predlog glede upora, že baje predložilo. Poskusiti se ima v strokovnih društvah s antimilitaristično propagando in se s uprašanjem baviti, bi li umestno bilo, razposlati oklic na delavstvo, da se isto prostovoljnim vojaškim, kakor tudi strelnim vajam odreče in sicer toliko časa vsako prijateljstvo z Milico pretrga, dokler vlada asistenco iste pri stavkah ne prepove.

Tedenske novice

Ponesrečeni shod „Ak. fer. društva Adrije“ v Nabrežini. Mladi akademiki so sklicali na 8. t. m. v Nabrežino javni ljudski shod, s dnevnim redom: «Slov. šolstvo in ljudska izobrazba. Na shod je bilo kakih 200 ljudi med njimi 180 soc. demokratov». Shod je otvoril predsednik «Adrije» phl. Andrej Ipavec, ter *nominiral* predsednika župana gospod Gruden Franja. Na to je zahteval besedo k opravilnika sodr. Kopač, ki je dejal, da navzoči soc. demokratje niso proti predlaganem predsedniku, ako se njim zajamči svoboda govora, da pa zahtevajo poleg Grudna, še g. Milić Ivan podpredsednikom, kar se je tudi sprejelo.

Kot prvi govornik je nastopil cand. jur. Alojzij Gradnik, ki je na dolgo in široko tolmačil pomanjkanje slovenskih šol, tarnal je da se število Slovencev vedno bolj skrčuje, da požira slovensko življ na jugu Italijan in na severu pa Nemec. Od sedanje vlade nimamo ničesar pričakovati, ona se boji Italijanov, Slovencev pa ne. Ko se je Slovencem nekaj koncesij glede zagrebške univerze in paralelk na šleških šolah dalo, so protestirali Nemci. «Dajte nam slovenskih šol»! — Je vskliknil govornik. Mi hočemo univerzo v Ljubljani in srednje šole, katerih dosedaj nikjer nimamo.

Pripovedoval je tudi o slov. šoli v Gorici, za katero se je poslopje (staro vojašnico) izvan mesta najelo, da se s tem onemogoči obisk iste. Pripovedoval je tudi o slovanski vzajemnosti in isto hvalil. Poprašati pa se moramo tudi ali nismo sami krivi, da so take razmere pri nas? Da, tudi mi sami smo krivi, saj deloma, da so take razmere. Majhen narod in še isti na več delov razcepljen, navdušenje za narod in šole, pa mu je dosedaj popolnoma manjkalo, treba je toraj to navdušenje zbuditi in to nalego smo mi mladi akademiki prevzeli. Združimo se skupaj in delujmo na to, da se bode naš narod tujega upliva rešil.

Nato je nastopil gosp. Tomo Šorli cand. juris., kateremu pa nikakor ni šlo. Pričel je nekako s tem, da je navzočim pripovedoval kako da se Nemec in Italijan na jugu razširjuje in da oba izpodrivata Slovenca. Klerikalizem je škodljiv, treba je njegov sistem pobijati, pa to ne morda s samimi osebnimi napadi in psovkami, temveč z reelnim dokazevanjem njegove škodljivosti. Poslanci ne pridejo nikdar med ljudstvo drugače, kadar potrebujejo njegov glas. Naše meščanstvo je revno, pogatažev nimamo. Mladina hoče delovati za izobrazbo ljudstva. Vsaki vasi naj se snujejo izobraževalna društva, ljudske knjižice naj se med ljudstvo razdeli. Predavanja naj se vrše, kjer se ljudstvo podučuje. Volilna pravica je krivična pripadnež sem splošne volilne pravice. Gledati pa tudi moramo, posebno ob mejah, da se nam nikdo izmed naroda ne pogubi. Glejte v Nabrežini na postaji so ravno italijanski napisi, zato bi morala občina skrbeti. Narodni kolek je potreben, nabirajte povsod za narodni kolek. In ko je še o goriškem «Šolskem domu» pripovedoval, da ni tak kakor bi moral biti, je svoj govor zaključil. (Zadnji čas je bil, ako ne bi bil kmalo končal, bi bili navzoči zaspali).

Nato se je oglasil sodrug Kopač za besedo. Z veseljem smo se shodu odzvali, na katerem se ima razpravljati toliko važno uprašanje, uprašanje šolstva. Ali vsebina govorov nas ni nikakor zadostila, obratno — naravnost razočarala. Mladi akademiki, nam niso nič druzega povedali, kakor to kar smo že iz ust starih doktorjev slišali. Šol nam dajte! Ni li to stara fraza, katero slov. odvetniki že dvajset let prežvekujejo! Kdo vam naj šole dá? Mar naj vam mi šole preskrbimo! Ravno tako je na sv. jakobskem shodu v Trstu gosp. Rybar dejal: Šol nam dajte! Kaj so pa tržaški Slovenci od tedaj za slovenske šole storili? So kako akcijo izvršili, ali saj poskusili isto izvršiti? Sezidali so «Norodni Dom», v katerem bode slovenska buržoazija sedela in morda spletse proti drugi v Trstu stanujoči narodnosti kovala. Ni li gosp. dr. Rybar dejal, da se bodejo Slovenci še celo s hudičem zvezali, da dosežejo slov. šole. Skom so se pa dosedaj Slovenci vezali? — Z nikomur drugem, kot z lumpom Camberjem, ki jih je še pred nekaj leti «s ščavom» zmirjal. Vlada ke boji Italijanov, kaj hočete morda da se bode ona krotkih Slovencev ki pošiljajo vladi in cesarju udanostne berzojavke bala? Drugi govornik je dejal da so Slovenci revni narod; postanite Socialisti, potem bodete videli ako se vas bode vlada bala ali ne. Čemu se pa naslanjate na mogotce in bogataže? Ni li soc. dem. stranka zastopnica revnega ljudstva? Če ste res revni potem v stranko zvani. In ako to ne storite ljudstvo osleparite, ker ga zavajate na druga pota in mirno gledate, kako se vsako leto na tisoče in tisoče revnih slovenskih kmetov v Ameriko in na Nemško, ja na vse dele sveta izseljuje — narodni življ pogubljuje. Mlada gospoda je učena — zna dobro računati in pisati, pravi da pozna tudi zgodovino, ali eno je kar ta gospoda nepozna, namreč — vzroke ljudske bede — nepozna. In tukaj nezadostuje samo razsajanje proti drugi narodnosti, ampak ekonomične razmere v katerem ljudstvo živi je treba študirati, ako hočete vzroke najti. Kaj je slovenskemu proletarcu domovina mari — v kateri mora s svojcem vred pomanjkanje trpeti — stradati. Pripovedujte mu o vaši slovenski vzajemnosti, ki visi v zraku, ki nima nikakoršne reelne podlage, smejal se vam bode in norcem vas bode prištevat. Beganje za slovansko vzajemnostjo je absudno. Razume Slovenec, Poljaka, Čeha, Rusa in t.d. Hočete morda narode, ki živijo v deželah, ki nas Slovence od Slovanov ločijo iz istih izgnati - podaviti? Toraj ne imejte ljudstvo za norca. Poprimite se bolj reelnega in pametnega dela, saj vam istega ne bi

---

državno pravdništvo, katero preiskuje vsa blagodejstva in iste javnosti naznanja, kakor se dandanas naznanjajo hudobije in zakonsko maščevanje.

Evo, dve priliki: Dve pravosodbi.

En mož ubije človeka in ga oropa.

Orožniki ga privedo pred porotno sodišče podobno istemu, kakoršnega je naslikal Tolstoj v «Vstajenju».

Državni pravdnik obtoženca očrni — zagovornik pa skuša istega oprati . . . . . predsednik zbudi porotnike jim na srce polaga da naj bodejo pravični, nakar se porotniki odstranijo in se po kratkem posvetovanju, zopet prikažejo njih predsednik izjavi, da so o hudodelčevi krivdi prepričani — nakar predsednik sodnega dvora, kazen izreče — zločinec je na smrt obsojen. — Slednič se kazen izvrši. —

Na dvorišču deželnega sodišča se postavijo vislice, na katere se obesi hudodelca — morilca — roparja in t.d. Navzoče ljudstvo dela neusmiljene dovtipe deloma nad žrtvijo, ali pa nad rabeljnom. In to naj bi bolno človeško družbo ozdravilo? Ali je to način po katerem se naj bi hudodelstvo iz sveta spravilo? Ako kriminalno statistiko prečitamo, najdemo ravno obratni resultat — hudodelstva se od leta do leta množijo in to vkljub zaporov in vislic. Toraj ta medicina nepomaga, obratno zločinstvo pomnožuje. Kaj nima družba nobenih milejših sredstev, ki naj bi služili v poboljšanje?

Da, našla bi se, — ali merodajni vladni krogi nočejo izpoznati vzroke zločinov, zatoraj tudi prave poti ne najdejo. Utopija pa je ako se misli hudodelstva iz sveta spraviti, brez da se odstranijo vzroki istih. Norcem bi se prištevalo človeka, ki bi hotel ogenj s petrolejem gasiti. —

Ako bi se dobro dejanje in poštenost v javnosti odlikovalo, potem bi se ljudstvo k dobrem dejanjo spodbujalo. Ali ni to naravnost sramotno, da mora delavno ljudstvo kadar je vsled starosti, ali pa invaliditete zgubilo svojo delavno moč — stradati, vkljub temu da je bilo vedno pošteno. Ali se ne vsiljuje istemu miselj, da je bolje biti slepar in bogat, kakor pa pošten in reven? Ko bi se zakonodaja nekoliko temeljiteje s tem uprašanjem bavila, bi se gotovo pot do znižanja števila zločinov našla. Kako zadoščenje bi to za revno ljudstvo pomenilo, če bi sodišče dejalo: Ti si trpin, delal si mnogo let naporno delo, vzgojil si svojo družino — spodbujal si jo k zmernosti, izobrazil si jo; v nesrečah si bil hraber — vstrajal si. Človeška družba je pravična, ki dobro plačuje — hudo kaznuje; tvoje obnašanje in delovanje za služi plačilo, evo ti, preskrbo za starost. Vlada ti je odločila upokojino. — Tako bodejo odlikovani vsi oni, ki se bodejo po tvojih izgledih ravnali. Ali nebi taki izgledi spodbujali obupano ljudstvo, k poštenosti k pravičnosti? Ali nebi tako postopanje vzbudilo hrepenenje po odlikovanju. Uprašam toraj, katero teh dveh prizorov bi na ljudstvo boj plodonosno uplivalo? Usmrčenje zločinca, ali pa odlikovanje postenjaka?

Ali proti takim nazorom bodejo častilci današnje družbe iz vsih razredov našli več ali manj filozofičnih, teologičnih zlasti pa ekonomičnih vzrokov in sicer:

Dobro delati, se pravi samem sebi plačevati. — Poštenost je neprecenljivost blaga. Zadovoljnost lastne vesti, je najbogatejše obdarilo. Večno veselje, katero čaka pravične na drugem svetu, zamore edino le k dobrem navduševati. Na to odgovorim, da se sedanja družba za strahovanje krivičnih — hudobnih, ne zanese le na božje maščevanje; ona določuje tukaj justico in po smrti poslednjo sodbo. In medtem ko se človeštvo pripravlja za poslednjo sodbo, kjer se bodejo pokazali arhangeljni na nebu z ognjem in bičem v roki, se družba primerno orožnikov in policajev poslužuje. Za iztrebitev hudodelstev iz sveta se rabi sodbo počloveku — ki povzročuje učinke anticipatne božje jeze. — Zakaj se nebi ravno tako z nebeškim plačilom napram dobrim ravnalo? Naj pozabim to utopijo — te nemoralne in pregrešne sanje! — — Današna družba je dobra! Vprašajmo le iste trebuharje, ki zaničujejo delavca, ki ljubijo vse krasote tega sveta, in nezametavajo povoljnih pojedin — uprašajmo jih!

Jeli mogoče da se take sanje uresničijo? — Odgovor: Ne!

Nikdar ne! — — —

primanjkovalo, ako vam res leži narodov blagor na srcu. Tudi univerza v Ljubljani, za katero se mora vsak član slov. naroda pogajati, ni ravno najbolj pereče uprašanje. V prvi vrsti nam manjka srednih in obrtnih šol, katere imajo služiti revnim slojem. Kadar se bodejo pa iste dosegle, bode tudi uprašanje slov. univerze zrelo.

Toraj v prvi vrsti srednje in obrtne šole in potem univerzo. Uprašanje če smo morda sami krivi, si lahko sami odgovorite, ako pogledate delovanje slov. poslancev v državnem in deželnem zboru. Ali niso slov. poslanci med vsemi najbolj servilni, ki se ob vsaki priložnosti ministrom uklanjajo in vladi brez koncesij enorme svote iz ljudskega premoženja darujejo, za militarizem in druge nepotrebne in ljudstvu škodljive vstanove. Naravno je toraj, da vladi potem denarja za potrebne šole primanjkuje. Govornik je povdarjal, da je potreba tesne združitve vsih članov naroda in sicer vsih stanov. Morda v svrho sovinističnih demonstrancij — za tako počenjanje zavedno delavstvo nemore vstopati. Proletarijat se organizuje in vsakem društvo ima isti tudi svoja izobraževalna sredstva. Ali ono se združuje na podlagi mednarodnega in medverskega Socializma, da se zamore uspešno proti mednarodno in medversko združenem kapitalu boriti.

(Dalje prihodnjič).

Mednarodni časnikarski kongres na Dunaju. V krasno okinčani dvorani avstrijskega parlamenta na Dunaju se je dne 11. t. m. vršil mednarodni zbor časnikarjev. Gospodje v frakah in dame v belih toiletah, vsih meščanskih razredov, visoki uradniki in ministerski predsednik pl. Koerber, nadvojvoda Rainer, politični harlekin dr. Lueger in več drugih.

Predsednik W. Singer je otvoril govorance in hvalilo in priklanjalo se je vladi in dinastiji; nato je nadvojvoda Rainer zborovalce pozdravil; oglasil se je mali Koerber v imenu vlade, pozdravljal in hvalil časnikarstvo; konečno je nastopil dunajski klovn Lueger, ki je nekaj o velesili časnikarstva čvekal — potem je Singer zaključil zborovanje. Odpeljali so se v «Ljudski vrt» tam je bilo slavnostno zretje, potem so se odpeljali v Prater, zvečer pa je bila slavnostna predstava v gledališču «Hofoper» in trudopolno dnevno delo je bilo dovršeno. Lueger je zaupil: «Grüss euch Gott alle miteinander» in komedije je bilo konec. — Nam pa sili smeh na ustnice. — —

V Mirnu je dne 5. t. m. umrl sodr. Ludvik Pelicon po dolgi in mučni bolezni. Preživel je svoja mlada leta v Nemčiji kjer si je tudi sušico (proletarsko bolezen) nakopal. 7. t. m. se je vršil pogreb, kateri je bil naravnost sijajen — bil je namreč prvi socialistični pogreb v Mirnu. Z okolice so prihiteli sodrugi da se udeleže pogreba, da sprejmejo svojega sodruga k zadnjem počitku. Mirnski klesarji so darovali krasen venec s rdečima trakovoma; istotako tudi goriški sodrugi. Oba venca so mirnski sodrugi pred krsto nosili. Pevci «Červljarskega društva» so zapeli nagrobnico.

Lahka mu zemljica!

Ubojstvo na Opčinah. Pretečeno nedeljo so orožniki na cesti, ki pelje preko vasi na Opčinah našli truplo Franja Decimo, ki je bil s trivogljato pilo zaboden v krvi ležati. Prenešen na žendarmerisko postajo je kmalo umrl. Decimo je delal pri gradbi nove železnice in je bil rodom Trentinec. Uzroki tega hudodelstva in ime zločinca, so do danes naznani. Na sumu je nek Dalmatinac, ki je pa ubežal. — To je fakt — več nam ni znano. Dogodilo se je že več takih slučajev, da so se delavci ene narodnosti stepli z delavci druge narodnosti, posledica je bila ponavadi eden ali več ubojev. Kadar se je med tepežem ubilo Slovenca, so naravno protestirali Slovenci, in kadar se je ranilo ali še celo ubilo enega Italijana, so protestirali Italijani. Da bi se pa narodno šovenistične stranke enkrat poprašale, ali niso morda tudi one same krive tem žalostnim pojavom narodne nestrpnosti, zato so ali prenemarne, ali pa prehudobne. Zgražati se nad zločinom je jako poceni, z buditi svojo vest pa, zato jim manjka poguma. Gotovo nimamo namena za *ta slučaj* delati direktno eno ali drugo nacionalno stranko odgovorno, ker sta obadva delavca morilec in umorjeni tuja delavca in sta bila le začasno na Opčinah v delu. Ali nacionalna propaganda je na laškem, proti Slovanstvu ravno taka, kakor med Slovani proti Italijanom. Brezvestni nacionalni agitatorji ščujejo narod proti narodu, ljudstvo proti ljudstvu, da si zamorejo ob plamtečem ognju narodnega šovinizma svojo juho kuhati. *Piccolo,* ki ima za kako veliko delavsko nesrečo v svojih predalih, komaj 5 vrstic prostora, ako pripadajo drugi narodnosti, je za ta slučaj porabil cele kolone, da je svetu kazal glej! Taki siroveži so slovenski delavci! Če pa ital. delavec slovenskega zakolje, nima niti ene grajalne besede za «assassina». Mi pa pravimo taki žalostni pojavi so plod šovenistične propagande, na eni, kot na drugi strani.

To priložnost pa porabimo da zakličemo obema nacionalnima strankama energični *stojte! Konec, bedasti šovinistični narodni propagandi,* ki hoče doseči svoje narodne pravice s tem da vzbuja narodno nestrpnost. Zahtevajte Vaše pravice na reelen način, brez da pri tej priliki vedno in vedno blatite druge narodnosti; spoštujte se medsebojno — obrnite ostrino Vaše borbe proti skupnemu sovražniku — vladi — in taki žalostni pojavi nacionalnega sovraštva bodejo ponehali.

Eno pa moramo še toliko bolj obžalovati, da so se dali tudi nekateri ital. soc. dem. po *Piccolu* z lesnega trga do izrazov, (katere za danes zamolčimo) zapeljati, katere z vso odločnostjo zavračamo

DOPISI

Iz Trbovlja. (*Konec*). Gospod kandidat dobro ve, da se zavarovanje za starost nemore v deželnem zboru — ampak le v državnem zboru vstanoviti.

Popolnoma pa je pazabil, kmetom in malim obrtnikom zavarovanje obljubiti, to bi bolj vleklo. Ker Rošov govor ni nikakoršnega utisa na poslušavalce zapustil, stopil je patentirani liberalec in celjski advokat dr. Karlovšek na oder, ki je sramotno slov. delavce napadal in blatil, hujskal je kmete, da naj s silo nastopijo proti soc. dem delavstvu ako je to potrebno — tudi cigan je po njegovem mnenju dostojneši kot delavec, ki noče liberalnim frazam verovati. Ko je dr. Karlovšek končal svoj konfuzen govor, je dobil besedo sodrug Čobal, kateri je lažnjivi govor gosp. Kraševec-a poslušalcem v celi nagoti pokazal. Nesramna laž je, ako dr. Kraševec trdi, da so slov. poslanci s svojim energičnem nastopom delavstvu volilno pravico priborili. Čobal je dokazal, da je delavstvo edini faktor, ki je po dolgoletnem napornem delu, ja še celo s krvjo si priborilo ta majhni košček vol. pravice, katero nam hoče liberalna in klerikalna, nazadnjaška stranka ukrasti. Povedal je tudi ka ko rešujejo liberalci in klerikalci, kmeta, malega obrtnika in delavca.

Gospod Roš nam je še izza stavke v Trbovljah znan, kako je bil s družbo vred proti povišanju zaslužka rudarjev; toraj proti slovenskim delavcem in delavkam. Ali ni bil Roš, ki je dejal. da je on proti povišanju mezdne odškodnine za delavke, ker nebi dragače več nobene dekle dobiti mogel, ker bi vse k «Werku» šle. Ravno tako je tudi nesramna laž, kar sta oba odvetnika trdila, da se ima trbovljski rudar Rošu zahvaliti, da se je plača rudarjev zboljšala Resnica pa je, da si je trbovljski rudar vsled možatega, lastnega in soc. demokratičnih zaupnikov nastopa, svojo plačo izboljšal. Vse sposobnosti za zastopstvo delavcev gosp. Roš u odrekamo — kar se je dosedaj vedno sovražnikom in nikdar prijateljem delavnega ljudstva pokazal.

Kot veleposestnik in akcionar pivovarne na Laškem ne more majhnega posestnika in tudi ne industrielnega delavca zastopati. Takoj po govoru sodr. Čobala se je situacija spremenila in večina zborovalcev je bila na strani soc. dem. delavstva. To je liberalno gospodo tako razjezilo, da so pričeli na čelu seveda učeni dr. Karlovšek upiti in razsajati, da Čobal ni delavec, ker je vodja konz. društva, on je toraj kapitalist. Mlakarju se je isto tako predbacivalo, da uradnik. Konečno je še nek učitelj iz Vranskega, zahteval pojasnilo, jeli res, da se je gosp. Roš v Šoštanju zahtevi nekega župana da se ima šolski poduk na poldnevni skrajšati podvrgel? Seveda niso to dejstvo vsi doktorji skupaj mogli prikriti, zatoraj so se pa kakor stekli psi v Čobala zaganjali, češ, da je lagal in da bodejo Čobala tožili. Roš pa je sam pritrdil, da je to res. Zavedno delavstvo in vse trpine pa opozarjamo, da odpro pravočasno oči, ter na dan volitve na volilni listek zapišejo:

Ivan Mlakar, uradnik

«Rudarske zveze» v Trbovljah.

S tem je obvrženo lažnjivo poročilo «Domovine» in «Slovenskega Naroda» o tem volilnem shodu.

Zagorje ob Savi. Po dolgotrajnem odmoru se tu mi zopet enkrat oglasimo; ako bi še nadalje molčali bi ljudje mislili, da se nam tako dobro godi, da živimo v kraju kjer nadvladuje splošna zadovoljnost. Temu pa ni tako; godi se nam tako slabo, da se nam slabejše več goditi nemore. Trunoma se proletarci v Prusijo izseljujejo, ker so tukajšnje razmere neznosne postale. Zaslužek je majhen in negotov, draginja naraščа — revščina je splošna. Ali vse te težave bi se še preneslo. Popivanje nekaterih paznikov s delavci, protekcija in denuncianstvo, ki iz tega izvira, nepravična in nepristranska razdelitev dela in zaslužka je, ki nam jemlje vsako veselje do dela.

Pretep in suvanje delavcev v jamah, katero je bilo pred letom v Trbovljah v navadi, se je k nam v Zagorje preselilo. Še nedolgo je bil nek paznik radi pretepovanja delavcev kaznovan. V cinkarni kjer je delavstvo še nezavedno, kraljuje trojica: *Hauptman, Zabovnik* in *Železnik* liki turški paša brezobzirno. Ravnateljstvo rudokopov namerava namreč opustiti topljenje cinka v Zagorju. Predkratkem so ugasnili eno peč, delavstvo se bi imelo v rudniških poslih nastaviti, ali nastavilo se je samo petoliznike in denunciante, vse druge pridne in poštene delavce se je pa iz dela odpustilo. Seveda je to tako nizko padlo delavstvo v zahvalo kupilo sodček pive, in je popivalo med delom (šihtom) v (Mufleri) s dotičnim paznikom, ki je bil v službi. Poizvedeli smo da se dotičnim klečeplazcem, dovoljuje med delom na veselice zahajati, šiht se jim pa vse eno izplača. O temu se bodemo še natančneje informirali in potem bodemo tudi imena dotičnikov naznanili. Ali niso take razmere naravnost škandalozne?

Poskrbeli pa bodemo, da se bodejo zastopniki rudarske zadruge radi tacega postopanja pritožili. Delavce pa opozorimo, da nam takoj o takem ali podobnem počenjanju paznikov poročajo, da bodemo nabrali gradiva za naše seje. Ako bode sl. ravnateljstvo take pritožbe preziralo, potem bodemo prisiljeni se na kompetno rudarsko oblast pritožiti.

Trojici pa svetujemo, da svoje delovanje spremeni, ker bi bili inače prisiljeni prihodnjič s imenovanje dotičnega paznika nastopiti.

Poboljšajte se toraj, ako ne pridemo prihodnjič s nekoliko bolj občutljivem bičom.

Rdeča straža iz Dolenjevasi.

STRANKARSKE VESTI

V smislu določb naših organizacij sklicuje dne 25. septembra nemška soc. demokracija v Avstriji svoj

strankarski zbor,

kateri se v Solnogradu s sledečim dnevnim redom vrši:

1. *Konstituiranje strankarskega zbora:*
   a) volitev predsedništva;
   b) določitev opravilnika in dnevnega reda;
   c) volitev komisije za pregledovanje mandatov.
2. *Poročila:*
   a) eksekutive, *b)* kontrole, *c)* parlamentarno delovanje.
3. *Revizija vstave.*
4. *Strankina in volilna organizacija.*
5. *Volitev vodstva.*
6. *Strankarsko glasilo.*
7. *Splošne str. zadeve.*

Ker se bode na tem str. zboru samo v nemškem jeziku govorilo, je upanje opravičeno da bode zbor v 4—5 dnevih končal.

Poročila za str. zbor, naznanila delegatov, event. predlogi, se imajo pod naslovom Ferdinand Skaret, Dunaj VI/I Mariahilferstrasse štev. 89 odposlati.

Vstopnic se udeležencem pravočasno odpošljejo. Zborovanje se vrši v smislu § 2. zborovalnega zakona.

Društvene vesti

Circolo di studi Sociali v Trstu naznanja, da priredi na soboto dne 17. t. m. ob 1/4 9 uri zvečer in na nedeljo 18. t. m. ob poldne v gledališču «Fenice»

2 KONFERENCI

s sledečim dnevnim redom:

V soboto: *Meščanski individualizem in socialistični kolektivizem.*

V nedeljo: *Pomen socialističnega zbora v Amsterdam-u.*

Predaval bode sodr. *Rigola R.* italj. državnozborski poslanec.

Vstopnina: 40 vin, sedeži v prtličju 60 vin.

Čisti dobiček je namenjen »Delavskemu Domu» v Trstu.

×

Društvo čevljarjev podružnica Miren priredi na nedeljo 18. t. m. ob 4 uri popoldne na dvorišču gosp. Beltrama

veliko društveno veselico

s igro, petjem, godbo in plesom

po sledečim vsporedu:

1. Pozdrav predsednika; — 2. Delavska himna, godba; — 3. Delavski pozdrav, poje moški zbor; — 4. Zveza, godba; — 5. Naša zvezda, meš. zbor; — 6. Deklamacija: Gospa Angela Mozetič; — 7. Šaljivi prizor: Doktor in sluga; — 8. Dragi spomin, godba; — 9 Oj planine, meš. zbor; — 10. Prvi majnik, godba; — 11. Portpourri, več zborov; — 12. Mednarodna koračnica, godba; — 13. Eno uro doktor, burka v enem dejanju.

Pri igri sodeluje g. Josip Molek član «Dramatičnega društva» iz Ljubljane.

Pri veselici nastopi novi pevski zbor «Čevljarskega društva v Mirnu» pod vodstvom gosp. Perčič-a. Godba je iz Kormina

Vstopnina s sedežem vred stane 1 K, brez sedeža 40 vin., ples en komadič 20 vin.

V slučaju slabega vremeno se ista vrši prihodnjo nedeljo.

K mnogobrojni udeležbi vabi:

Odbor.

Opomba: Kakor je iz naznanila razvidno se vrši veselico 18. t. m. in ne kakor je bilo to pomotno poročano 25 t. m.

Uredništvo.

×

Na soboto 24. t. m. se bode na glavnem trgu v Nabrežini točno ob 1/2 1 uri popoldne vršil

JAVNI LJUDSKI SHOD

s sledečim dnevnim redom:

Podraženje živil in delavno ljudstvo.

Delavci! Proletarci in vsi oni sloji, ki trpite vsled povišanja cene živil, pomanjkanje v Vaši družini, prihitite na ta shod, da bodete z nami vred povzdignili protest proti nezaslišanem ropu in oderuštvu. Pripeljite Vaše žene s seboj! Nikdo ne manjkaj!

×

Rudarji, delavno ljudstvo pozor! Na nedeljo dne 18. t. m. ob 2 uri popoldne se vrši v Dolenjivasi pri Zagorju ob Savi v gostilni gosp. Fr. Robavs-a.

JAVNI LJUDSKI SHOD

s dnevnim redom: *Podraženje živil in delavčevo stanje v današnji družbi.* Poročal bode sodr. Kopač iz Trsta.

Pridite vsi!

×

Štrajk bojkot. *Štrajk v Zagradu.* Likarji so odposlali gospodarjem spomenico, katero so pa isti odbili. Vsled tega so stopili tudi klesarji v solidaritetno stavko.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

„Naši Zapiski“ št. 10. imajo sledečo vsebino: «Država in cerkev», *Abditus;* «Trst in nove prometne zveze» (nadal) *A. D.;* «Drugi shod bolniških blagajn avstrijskih na Dunaju in še kaj», *Mlinar J.* — Pregled: *Socializem.* «Organizacijski statut nem. soc. dem. str.»; soc. tisk. v Nemčiji; švicarsko časopisje; belgijska soc. dem. str.; italijanska soc. dem. str.; švedska soc. dem. str.; mednarodni kongres v Amsterdamu; spor bolgarskih soc. dem. — *Politika:* Deželne volitve na Štajerskem. Strokovno gibanje; mala kronika. *Temota* črtica. Anton P. Čehov. Književnost. Priporočamo.

Listnica uredništva

Miren. Dopis pride prihodnjič; prosimo da v bodoče kadar bodete več kakor eno polo napisali, da tudi znamko za 20 vin. in ne za 10 na pismo prilepite, ker inače moramo kazen plačati.

Klerikalno-liberalni žlindri bodemo po končanem poročilu o shodu v Nabrežini zasluženo brco dali. Pozdrav!

ZAHVALA.

Vsim sodrugom, ki so prispevali k slovesnemu pogrebu pokojnega sodr. Pelicon Ludvika se izreka tem potom najtoplejšo zahvalo. Posebno onim sodrugom, ki so z denarnimi podporami v grozni revščini se nahajajočega sodruga podpirali; kakor tudi sodrugom pevcem.

Žalujoči ostali:
Soproga, oče in bratje.

Izdajatelj in odgovorni urednik
Josip Kopač
Tipo-Litografia Emilio Sambo

Prodajalna klobukov
all'Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
Najnižje cene

Sodrugi in sodruginje!
Čitajte, razširjajte, naročajte
Naše Zapiske
Naslov:
Naši Zapiski, v Ljubljani.

KAVARNA
„UNIONE“
PREJE „TEDESCO“
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače po-ceni. Napitninaje izključena.

Prva Kooperativistično urejena
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na raspolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE.

Zaloga in Tovarna
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
TRST - Piazza Rosario 2 - TRST
(solsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

TRŽAŠKE DELAVSKE ZADRUGE
upisana zadruga z omejenim poroštvom
Urad: ulica Boschetto št. 5, — **Skladišča:** ulica Istria, v ulici Salice 4 in ulica Belvedere
Telefon št. 1570.

CENILNIK blaga v kronski veljavi.

Anis (Anici)	10 dek	K	—.20
Bakala	1 kilo	„	1.32
Borace za 2 in 4 vin.			
Cedrini	10 dek	„	—.20
Cedrovo sadje s sladkorjem	10 „	„	—.26
Čaj ruski	10 „	„	—.80
Čebule po tržnih cenah.			
Česen „ „			
Češplje iz Bosne	1 kilo	„	—.56
Droge (razno jed. cvetje)	10 deka	„	—.32
Filetti d'acciuga v skatlj.	1 zaboj	„	— 52
Fidelini najfinejši	1 kilo	„	—.64
Fižol novi	„ „	„	—.40
Finoch o	10 dek	„	—.40
Grah preklan	1 kilo	„	—.64
„ cel odessa	„	„	—.32
Gres debelo zmeljen	„	„	—.52
„ drobnejši (fino)	„	„	—.56
Grozdje (Sultanin) I. vrs.	„	„	1.28
„ „ II.	„	„	—.96
„ (Passolina)	„	„	—.88
Jesih, fini, rdeč ali beli 1 liter		„	—.24
„ navaden rdeč 1 liter		„	—.16
Ječmen domač.	1 liter	„	—.24
„ dober	1 kilo	„	—.32
„ boljši	„ „	„	—.40
„ najboljši	„ „	„	—.56
Jajca po tržni ceni.			
Kakao holandski Bensdorp	10 dek	„	—.60
v elegantnih posodah	1 kilo	„	6.—
„ ravno tako	1/8 „	„	1.—
„ „ „ v zavojih	1/8 „	„	—.80
Kava San Salvador posebno fino	1 „	„	2.40
„ „ „ fino	1 „	„	2.16
„ Santos fino	1 „	„	2.08
„ „ srednjo fino	1 „	„	1.84
„ pečena	1 „	„	2.80
„ Frank, ekstra v škatljah	1/8 „	„	—.32
„ Frank v škatljah po	1/2 „	„	—.44
„ „ „ „	1/4 „	„	—.24
„ „ „ „	1/5 „	„	—.20
„ „ „ „	1/10 „	„	—.12
„ „ v paketih po 6 in 12 vin.			
„ „ ekstra „ 7 „ 14 „			
„ „ v tablicah „ 6 vin.			
„ „ v prahu	1 kilo	K	—.48
„ „ ječmenova	1 „	„	—.64
Kimmel	po 10 deka	„	—.12
Konoplje	1 kilo	„	—.40
Koruza izbrana	„	„	—.24
„ (cinquantino)	„	„	—.20
Kokošja hrana	„	„	—.24
Krompir	„	„	—.12
Kumare v jesihu	„	„	1.44
Leča	„	„	—.48
Mandelni sladki I.a	„	„	2.24
Maslo kuhano fino	1 kilo	„	2.—
„ sveže naravno	„ „	„	2.40
„ čista	„ „	„	1.76
„ čisto, zeleno	„ „	„	—.64
„ belo v koscih po 8 in 16 vin.			
Moka štv. 00	„ „	„	—.40
„ „ 0	„ „	„	—.38
„ „ 1	„ „	„	—.36
„ „ 2	„ „	„	—.34
„ „ 3	„ „	„	—.32
Koruzna rumena I.a	„ „	„	—.28
„ iz Verone I.a	„ „	„	—.28
„ bela in svetla I.a	„ „	„	—.28
„ rumena 2.a	„ „	„	—.24
„ furlanska I.a	„ „	„	—.20
Nageljnovi klinčki	10 dek.	„	—.36
Nočne luči 1 škatlja,	„ „	„	—.06
Olive zelene	1 kilo	„	—.80
Olje navadno	1 liter	„	—.72
„ fino	„ „	„	—.80
„ najfinejši	1 liter	K	—.88
„ olivno	„ „	„	—.96
Oreh moskatni	1 komad.	„	—.04
Otrobi (semola)	1 kilo	„	—.4
„ (semolino)	„	„	—.2
Paprika	10 dek	K	—.2
Paradiški jabolčki (pomoro) v konservi	1 kilo	K	1.8
„ v botiliji	„ „	„	—.34
Pignole	„ „	„	2.40
Piment	10 deka	„	—.32
Poper črni v zrnjih	1 kilo	„	2.24
„ „ smlen	„ „	„	2.40
„ bel	„ „	„	3.—
„ smlen	„ „	„	4.—
Plavina berolinska v krogljah	10 dek	„	—.24
v prahu	„ „	„	—.12
Proso	1 kilo	„	—.32
Ptičja hrana (scagliola)	„ „	„	—.48
Peperoni (zele. paprika)	„ „	„	1.44
Riž italijanski	„ „	„	—.56
„ Giava najfineja	„ „	„	—.56
„ bolonjski	„ „	„	—.48
„ fini	„ „	„	—.40
„ navadni	„ „	„	—.32
Sveče „zvezda“, 1 zavoj po 1/2 kilo po 4, 5 in 6 kom.		„	—.76
Sveče 1 zavoj po 350 gramov			
Sveče „zvezda“ posamezne po po 5 in 6 komadov		„	—.56
Sveče „zvezda“ 6 komad. za kočije		„	—.56
10, 12, 14, 16 in 20 vin.			
Sveče „Apolo“, 1 zavoj 1/2 kilo po 5, 6 in 8 komadov		„	—.88
Sveče „Apolo“ posamezne po 12, 16 in 18 vin.			
Sardele	1 komad	„	—.04
Sardine v škatljah po 1/3		„	—.36
„ „ „ „ 1/5		„	—.52
„ „ „ „ 1/4		„	—.68
Sir (parmigiano)	1 kilo	„	2.80
„ „ posebno fini	„ „	„	3.20
„ „ v voglatih hosih	„ „	„	2.—
„ ovčij	„ „	„	2.—
„ slan	„ „	„	1.36
Skrab rižena sterka za perilo I	„ „	„	—.80
Slanina suha	1 kilo	„	1.64
„ domača	„ „	„	1.60
„ kaiserfleisch	„ „	„	2.24
„ trebušna (panzetta)	„ „	„	1.76
Sladkor mehki	1 kilo	„	—.80
„ „ trdi	„ „	„	—.84
„ razdrobljen	„ „	„	—.84
„ v kvadrih	„ „	„	—.84
„ „ mehki	„ „	„	—.84
Soda	„ „	„	—.12
Sol morska	„ „	„	—.22
„ mineralna	„ „	„	—.48
Šokolada mali komadi I.	1 kilo	„	2.24
„ Valerio I. brez-arome zavoji po 1/8	„	„	—.40
„ „ „ 1/4	„	„	—.80
„ z vanilijo 1/4	„	„	—.90
Testnina (lasagne, subiotti, bigoli)	1 kilo	„	—.48
„ finejša	„ „	„	—.56
„ najboljša	„ „	„	—.64
„ napolitanska	„ „	„	—.64
„ „ (makaroni)	„ „	„	—.72
„ z jajci	„ „	„	—.88
„ bolonjska	„ „	„	—.72
„ drobljena	„ „	„	—.32
Užigalice «Rdeči Prapor“ in „Lavoratore“	1 zavoj	„	—.10
Vanilija	1 komad	„	—.20
Voda mineralna Roitsch steklenica		„	—.44
Vošč za obuvala (Biks) v lesenih zabojih za 4, 10 in 20 vin.			
„ za obuvala medeni (metallo) po 4, 8, 16 in 20 vin.			
Zenof	kilo		—.—
Zobotrebnik 10 zavojov		„	—.16
„ 1 šopek		„	—.04

Vino črno organiziranih kmetov iz Splita 1 steklenica za 1 1/2 liter kron 1.08
„ „ „ „ „ „ 1 „ „ „ —.72
„ Opollo „ „ 1 „ „ „ 1/2 „ „ —.40
„ „ „ „ 1 „ „ 1 1/2 „ „ 1.20
Vino belo specialno, 1/2 l. —.60, 1 l. 1.20 — za vsako steklenico se mora vložiti 8 vin

V teh prodajalnah se dobi tudi emailirano kuhenska posodo razne velikosti in vrste.

Leto VII. TRST, dne 23. septembra 1904. Št. 39

Naročnina znaša:
Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za čert leta 1.36 K.

Za Nemčijo:
Za celo leto 5.96 K.; za pol leta 2.98 K.; za četrt leta 1.49 K.

DELAVEC
Rdeči Prapor

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Za Ameriko:
Za celo leto 7.28 K.:

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Telephon št. 1570.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Upravništvo in uredništvo TRST ulica Boschetto 5. II.

ABSOLUTISTIČNI MENETEKEL.

Vkljub občudovanja vredni hrabrosti ruskega vojaka, je zadobil ruski absolutizem pri Liaojang-u smrtni udarec. Skoz in skozi gnjilemu in korumpiranemu carizmu je vojno oboroženje, brutalna moč s katero se je isti pred svetom bahal, razpadla v prah in pokazala onemoglost ruskega militarizma v celi nagoti. Neizmerna ruska vojna moč ni druzega kot do zob oboroženi slamati mož.

Ruski vojaki so se ako ravno nejevoljno, vendar hrabro bojevali. Saj ni bilo nobenemu vojaku več neznano, da je Rusija to vojno frivolno povzročila. V dokaz njih hrabrosti navedeno junaško o brambo Port Arturja, kakor tudi slavne episode iz pomorske vojne, to trditev pa dokazuje vojna pri Liaojang-u. Ali kaj zamore vsa slavna hrabrost obžalovanja vrednega ruskega vojaka, proti nezmožnosti in norosti pretrogradokega vrhovnega vojskovodstva, proti obžalovanja vredni nezmožnosti generalov, proti celem sramotnem gospodarstvu, katero je nemožno skrbeti za vojno moč, ja še celo za količkaj zadostno oskrbovanje ranjencev.

S kako neizrečeno, kaznjivo lahkomiseljnostjo se je to vojno provociralo?

Merodajnim faktorjem je bilo znano, da so bile ruske vojne priprave v vshodni Aziji jokave, da je bilo vojno brodovje v jako zanemarjenem stanju, da ni bila sibirska železnica sposobna, kolosalni osebni in tovorni promet, katerega se v vojni potrebuje izpeljati — in vkljub temu se je Japan s zistematičnimi poročili o vedno novih vojaških trumah, ki so baje v Manžurijo dospele, izzivalo — in do krajnosti vznemirjalo. Japoncem ni konečno drugega priostajalo, kakor, da se tako hitro kot je bilo to mogoče po sovražniku padli.

Ko je vojna izbruhnila in ko so se zunajni poročevalci na bojišče odpeljali, je skrbelo uradništvo zato, da so isti v svet trobili laž o ruski moči, da so slikali slamnatega moža groznim in neizmerno močnim. Poročevalci so tudi začetkom prinašali iz bojišča tako lažnjiva in falsificirana poročila, ker so le to pisati smeli, kar se je njim narekalo. Svetu so že narisali pogubo japonske armade. V teh lažeh se je mojstrom odlikoval, nek upokojen ruski polkovnik Gädke.

Med vojno se je pa, pri posameznih operacijah, totalna strategična nezmožnost voditeljev ruskih čet pokazala. Morda se še nikoli ni, tako neutemeljene in lahkomiseljne poraze, kot pri prehodu reke Jalu po Japoncih, pri Mafaugau. ja še celo zadnji najhujši pri Liaojang-u zakrivilo. Pri Liaojang-u se je tisoče v klavnico peljalo, ako ravno je Kuropatkin po preddogodkih vediti moral, da se v Liaojang u nebode mogel držati. S neprimirljivo brezvestnostjo se je tam, nad 17 000 ljudi žrtvovalo. Vojna je sploh prokleto zločinstvo, ali ona postane podlo morenje mas v trenotku, ko vojskovodja svoje čete samo še za topovno hrano smatra, ako strategični smoter manjka.

Kako korumpiran je ruski militarizem, nam kaže v prvi vrsti strategični pomen trans-sibirske železnice, katero so zidali požrešni kapitalisti; da so jo pa zamogli skupaj skrpati tako kakor je danes, so mogli v prvi vrsti podkupiti nadzorovalne oblasti, da so potem goljufijo v velikem smislu izvršili.

Pa tudi liferantje, kateri so imeli nalogo stradajočim ruskim četam živež dovažati, so sleparili dan za dnevom.

O teh neverjetnih razmerah v ruskem militarizmu, poroča se iz Francije: Izmed topov, katere je ruski generalni stab v Manžurijo odposlal, jih manjka samo 300. — *Transportni stroški so bili vračunani in se nahajajo gotovo v žepu kakega s zlatom ali srebrom okinčanega sleparja* — uniforma prikrije tam vse.

Ali se moramo čuditi, ako se med nižjim oficirstvom take sleparije dogajajo? Ako si ogledamo značaje vodilnih generalov — ne. V zadnjem času se poročila o brezbrižnem škandaloznem gospodarstvu generala Stakelberga in njega vredni soprogi širijo, ki sta s svojim luksuxvlakom zaprla tirna železnici, po kateri se bi imela hrana za v boju stoječe vojake in ranjenjce prevažati; ko je zdravnik gospoda generala prosil za kos ledu, da bode istega *ranjencem na rane pokladal*, mu je nečloveški general odgovoril, *da ga sam, za ohlajenje vina potrebuje.* Individij enakega značaja je admiral Alexejev, kateremu je pač vse eno, ali se vojno izgubi, ali se pa tisoče in tisoče mladih bitji pomori, s svojim večnim prepirom s vrhovnim povelnikom in utikanjem v vojne odredbe Kuropatkina je že itak zavozljano vojno situacijo, popolnoma zamotal. In veliki generalni štab v Petrogradu, car sam ni sposoben najti sredstva za *enotno* vojskovodstvo v vshodni Aziji, *vkljub množečih se porazov.*

Take razmere so mogoče le tam, kjer je do dna izpridena državna uprava, tam kjer negnjusna kamarila, dvor nadvladuje, vlado na se potegne in svojimi ljubljenčki, nesposobnimi in napihnjenimi postopači in praznoglavci najboljša mesta preskrbljuje. Ta korupcijski zistem se potem do najnižjega uradnika ukoreninjuje. Zaničljivo strebrstvo in klečeplastvo na vzgor, brutaliziranje podložnih, podkupljivost, sleparija, izkoriščevanje mas in večno osleparjenje države, to so sadovi krasnega absolustičnega sistema. Da še celo edini kinč tega sistema širokoustni militarizem razpada v splošni korupciji. Isti je sicer še sposoben neresnemu nasprotniku klubovati.

Vojaški bliščˇ in svetoba je po izgubi pri Liaojangu smrtni udarec zadobil — ta izguba je vse dosedaj mnogoštevilne poraze prekosila. Ali ne samo v Aziji je konec temu bliščˇu, ampak tudi doma v Evropi je njegova velesilna moč in merodajno stališče v evropski politiki prikraju.

In ako ravno je Rusom prijazno časopisje v svet trobilo, da je Kuropatkinovo umikanje preračunana strategija; vendar vsi servilni časnikarski postrežniki, nemorejo gnjilobe v ruski armadi in celem absolutističnem sistemu prikrivati.

Rusija je zunajni poraz doživela, naj bi mu tudi notrajni sledil!

Ali vshodnoazijski Menetekel ne velja samo ruskemu absolutismu; ampak je pojav starega zgodovinskega nauka: Kogar hočejo bogovi uničiti — tega s slepoto kaznuje!

Politični odsevi

v TRSTU, 22. septembra 1904.

Grof Goess bode vendar zapustil — Trst.

Ž njim pa je izginil tudi tip starodavne predmarčne Avstrije. On je bil človek skoz in skoz fevdalnih principov.

On ni znal in vedel ničesar — človek brez talenta in pregleda. Postal je namestnik, ker pripada visokemu plemstvu in se za njega ni moglo boljšega mesta dobiti. Do zadnjega časa njegovega uradovanja je bil brezmočno orodje v rokah njegovih podložnikov. Taki ljudje imajo seveda tudi še druge lastnosti, kakor ošabnost — brutalnost. Skratka človek, ki bi bil spadal s svojimi nazori v stari in ne v sedanji vek. Kake duševne kvalitete je ta človek bil nam kaže dejstvo, da je po tržaških nemirih, katere je sam s svojo bornirano taktiko povzročil, predlagan bil za najvišji sodni dvor, predsednik istega pa fevdalni grof se je s vsomočjo proti takim nominiranju uprl, češ, da se vendar drugod nesposobne ljudi nemore sodnikom imenovati. — Popolnoma napačno pa se sodi, da je Goess moral radi zadnje bombne afere itd. itd. iti. Ravno obratno. Goess je bil kakor z vsim drugim tudi z odredbam policije nezadovljen — bil je namreč tudi s policijo v večnem boju.

Ker je pa tržaška policija prijateljstva Körberjevega gotova, je mogel Goess iti, toliko bolj in sigurno, ker so tržaški antisemitje, prijatelji dunajskih krščanskih socialcev, s katerimi je Busich tukajšni policajni ravnatelj v dobri zvezi. —

To se je na sledeči način dogodilo: Prešnji mestni župan Dompieri je bil radi raznovrstnih vzrokov pri svoji stranki ob veljavo

---

LISTEK.

Človek.

I. Š.

Najnovejše delo slovečega ruskega pisatelja Maksim Gorkija je pesem v prozi, pod naslovom «Človek», katera je pred kratkem tudi v nemškem prevodu izšla. Ta pesem je himna, ki nikdar mirujočem, vedno naprej in naprej stremljočem človeku, trdno moč in podlago vstvarjajočih misli daje. Evo nekaj posnetkov: Človek koraka sredi tužne temne okolice ugajk svojega lastnega bitja naprej, toliko da ne omahne — pade — — —.

Glej, truden je, on stoka in omahuje; preplašeno srce išče vero — on hrepeni po nežnem objemanju ljubezni.

Tri ptičiče so, ki so baje vso to slabost rodile — pomanjkanje tolažbe, obup in trpljenje — tri grde črne ptice ga žugaje obletavajo — v njegovi duši je temno — on čuje tužno pesem, da je malenkostna se plazeča živalj, da je njegov um omejen, njegove misli brezmočne, osebni ponos smešen in naj se brani kolikor se hoče — umreti mora.

Njegove srce trepeče pred lažnjivo in hudobno pesmijo, v možgane se mu zasadi želo dvomov, v očeh pa se mu zableščˇi solza — ražaljenja — — —.

Človek se sam v sebi izgubi, njegova onemoglost in slabost mu pritisne pečat živali, brez ponosa je — in misli.

Ako se pa potem upor v njemu zbudi, tedaj se mu oživé misli in vnovič koraka nadalje; sam je ostal — okoli njega pa se blešče užigajoče iskrice lastnih dvomov, samoten je ostal v sredi razvalin starih resnic.

Majestetično in ponosno — svobodno zre človek pogumno resnici v oči in odgovarja polhen samozavesti njegovim dvomom:

Lažete! Vi pravite da sem slab, da je moj um omejen.

Kaj ne raste? Jaz to vem, saj ga vidim in čutim ga — —.

Saj raste v meni! Jaz opažujem rast mojega uma in zpoznavam ga v velikosti mojega trplj nja. Tudi vem — če neči več rastel — bi tudi manj kot preje trpel.

S vsakim korakom si želim več — čutim več in vidim globeje, in ta hitri naraščaj mojih željâ — ravno to, povzročuje mogočen naraščaj mojega uma. Le iskrica tli v meni — ali kaj za to?

Ali ni iskrica čestokrat mati velikanskega plamena? In temi sveta še postanem v bodoče — velikanska baklja. Poklican sem, da razsvetljim vesolni svet, — razvozljati imam uganjke skrivnostne teme. Najti hočem medsebojno harmonijo, in v svetu hočem to najti! In naj zbog tega ves pusti kaos trpinčenega sveta, ki je kakor s kožno boleznijo — s skorjo nesreč, žalosti, zdihovanja, hudobijo pokrit, razsvetlim, — hudobno umazanost v grob preteklosti — zapodim.

Poklican sem, vozel vseh zmot in napak, razvozljati hočem tiste, ki so ostrašenega človeka v krvavi vozel med sebojno se uničujoče živali zamotali!

Jaz sem iz misli izšel, da se ima vse staro, vse tesno in umazano prevrniti, razbiti, pohoditi in novo ustvariti, na nerazrušljivem, po misli skovanem braniku svobode, lepote in — spoštovanja pred človekom.

Neusmiljeni sovražnik tužne revščine in človeških željâ, hočem, da vsaki človek — človek postane.

Kako nezmiseljno in zoperno je celo življenje, kjer neizmerno delo sužnjevanja vodi, da se drugi od kruha in duševnega bogastva prenasitijo. Prokleti so vsi predsodki, vse prevzetnosti in navade, katere človeške možgane kakor smolasta pajčevina, omrežijo! Saj ne puste živeti, premagujejo človeka — jaz jih bom razbil!

Moje orožje je misel in trdna vera svoboda misli, njena nesmrtnost in večni naraščaj njene ustvarjajoče moči — neusahljivi studenec — moje moči.

prišel — na njegovo mesto pa si je liberalna stranka Sandrinelli-je županom izvolila.

Jeze poln je obrnil svoji dosedanji stranki hrbet in nekdanji ident je postal čnorumeni patriot.

Ker pa pametna avstrijska vlada vsak patriotični pojav takoj uduši, se je Dompieri obrnil na Dunaj.

V Trstu je bila le policija sposobna, da mu pomore, ker ni bil namestnik za nobeno rabo sposoben.

Policija pa, ki dela po poklicu patriotično reklamo, je pri vsakem poštenem in odkritosrčnem človeku izgubila veljavo in spoštovanje.

Najmočnejši in merodajnejši patriotični faktorji pa so — dunajski krščanski socialci.

Dompieri si je mislil, ako so isti imeli na Dunaju toliko sreče, čemu ne bi tudi v Trstu poskusili? Lueger, Lihtenstein, Strobah in Sneider primahali so jo ponalogu Dompieri-ja da poskušijo ustanovo krščanske socialne stranke v Trst. Ker pa v programu te stranke ni ničesar, kar bi tržaško ljudstvo na sebe vleklo, so se vsi ti poskusi izjalovili. Dozdeva se nam, da se je menda gospoda okoli Dompiera, dunajski gardi zavezala kaj podobnega vstanoviti, inače se nebi tako trudila saj navidezno dunajski podobno antisemitsko stranko vstanoviti.

Za tako delo so si najeli nekaj podlih sleparjev izsiljevalcev — à la lump Camber, ki sedi sedaj v zaporu — obdolžen več izsilstev; ravno tako radi izsiljevanja obsojeni Camberjevi zet in spoštovani gospod doktor Dompieri-jeva str. je gotova — (lepa družba kaj ne? Stavec).

Da se pa ta lepa družba zamore razvijati, postavili so jo pod pokroviteljstvo tržaškega policajnega ravnatelja. (Tako piše V. T.) Seveda so pod zaščitom tej izvanredne imunitete — najprvo svoje egoistične posle opravljali.

Poleg svojih umazanih poslov, kateri je ta lopovska banda upravljala, je bila tudi njih naloga socialno demokratično stranko, kolikor mogoče po vzoru dunajskih krščanskih oblatiti. Obrekovalo in sumničilo se je, da se je kar kadilo. Ali vsi ti napadi so se nadskalo čvrste organizacije razbili. In tako je mogel Goess iti — Busich je pa še ostal. Koliko časa bode še protektor Camberjeve bande ostal, nam ni znano. Ali to že danes povemo taka sredstva, katere je z Luegerjem združena vlada v Trstu porabila, se znajo nad lastniki samimi maščevati.

Novoimenovani namestnik knez Hohenlohe ima dosedaj še precej čisto konduito. Vlado pa je treba opozoriti, da konča to brezvestno počenjanje, ker bi morda prišel dan, kjer bi splošna nejevolja tržaškega prebivalstva isto izmedla.

Novi obrambeni zakon. Kakor nam oficiozno časopisje poroča se pogajanja med avstrijsko in ogrsko vlado in skupnim vojnem ministerstvom, glede upeljave dveletne vojaške službe nadaljujejo, in tako je mogoče, da ako ne pridejo kake druge zapreke vmes, da bode zakonski načrt koncem tega leta gotov, da se bode na spomlad že lahko istega avstrijski in ogrski zbornici predložilo.

Japonski častniki zoper nad patriotizem. Neki ugledni japonski časnik *Kyoi-ku kai,* povzdiguje v svoji najnovejši številki živahen protest proti šovinističnim(ekstremnonorodnim) demonstracijam v šolah, katere imenuje neumestne. Šole so le za pouk tukaj, ne pa za kako vojskino propagando„ več učiteljev je tega mnenja; da se s tem samo možgane mladini razdražujo, ker se jim le o vojski in o bojih pripoveduje.

Naša velika bodočnost nam bo mir uzdrževala z razno vrstnimi nalogami in ravno ta mladina, katero se danes z mislijo vojsk in bojev hrani, bo imela zelo različne in težavne probleme za rešiti. Taisti častnik se prito žuje tudi čez to, da se sedaj šole zanemarjajo in da so oblastva svoje dolžnosti zanemarile, da puste ljudske šole brez poukov. Glavni vzrok ruskega poraza leži v pomanjkljivi izobrazbi ljudstva, zato naj nas to opominja. Dalje se ugovarja ker se je izmed 109.000 ljudskih učiteljev 36.000 priteguilo v vojsko, ki so mogli svoj urad zapustiti. Seveda se s tem ko morajo ostali učitelji dvakrat tolko navkov deliti po dnevu in zvečer nekoliko odpomore.

Liberalno klerikalna žlindra. Slovenski kapitalisti so se našli. — Za spod. štajerski deželnozborski mandat, so Slovenci kandidirali trbovljskega župana, gospoda Ferdo Roš-a in sicer, za sp. štajerski — Celjski okraj. In takoj ko se je kandidat proglasil, je tudi farški volilni aparat, prižnica in spovednica delovati pričel. Gospodje celjski advokatje na predni, liberalni možje, so podali štajerskim nuncem roke in tesno združen je bil blagoslovjeni in neblagoslovljeni kapital. «Slovenski Narod» glasilo pseudoliberalne gospode slovenske, ki napolnjuje svoje predale vsaj vsaki dan po enkrat, izuzemši nedelje, s klerikalnim gnojem, je v tem boju očitno pokazal koliko mu je vrjeti, kadar na vse grlo o škodljivosti klerikalizma besedi či. Isto glasilo, ki je v svet trobilo, da sloveski popje zlorabljajo cerkev v politične namene — pri volitvah, ni imelo niti ene grajalne besede za isto počenjanje popov na Štajerskem; obratno pa je s vso besnostjo napadlo zavedno delavstvo. češ, da isto volilce terorizira. — Kako infamno je za časa idrijskih volitev za deželnizbor Kranjski lagalo in s črnordečo žlindro socialistično stranko ometavalo — blatilo.

Za kompromis pa, ki je bil med liberalno in klerikatno stranko popolnoma pravilno dogovorjen in sklenjen, nima isto glasilo niti besedice, s katero bi se bilo taki nenaravni zvezi protivilo, oziroma tak kompromis odločno pobijalo. *To si bodejo delavci v prihodnje zapomnili.* Le skupno marširajte, saj ste drug drugega vredni.

Mi bi sicer lahko klerikalno liberalno žlindro konstatirali, ali zakaj bodemo Vaše fraze, s katerimi dan za dnevom revno slovensko javnost pitate — provokovali Nas, ki poznamo liberalno gospodo predobro ni to dejstvo presenetilo. Saj smo bili priče Vašega prijateljstva, in vidili smo Vas kako ste si nedavno trebuhasti župniki in frakarji slovenski žegnani in s zlalom okovoni roki podajali. Slovenski proletarijat pa je, ki plačuje stroške Vašega prijateljstva. Vaše fraze o svobodi in proti farštvu, bodejo slovenskemu trpinu odprle oči, in postal mu bode oči proti nebu zavijajoči slovenski pop, toliko vreden, kot hinavski navidezno reakcijo pobijajoči liberalec. Oglejmo si resultat končane volitve:

Gradec I Izvoljen *Resel* soc. d. s 8769 glas., Neunteufel 2904, Jenko 2754.

Gradec II. Izvoljen *Huber* kršč. soc. 9393, Pongratz soc dem. 5840, Regula 3182.

Bruck III. Izvoljen *Schoisvohl* kler. 14.585, Muchitsch soc. dem. 6925, Pierer 1364 in Schäfer 1364.

Ljubno IV. Ožja volitev dr. *Schacherl* soc. dem. 10.436, Riegler kler. 7674, Reuper 6188.

Feldbach V. Izvoljen *Stocker* soc. dem. 17.094, Steinbauer soc. dem. 1271, Girstmajer 840, Huber Joh. 2202.

Maribor VI. Ožja vol. *Stieger* n. nac., Lopić klerik. 4742, Hilari soc. dem. 3207, Thaler 3743.

Celje VII. Izvoljen klerikalno liberalni kompromis kandidat *Roš* 10.286, Mlakar 2195

Ptuj VIII. Ožja volitev med klerikalcem in nem. nacionalcem.

Tedenske novice

Sodrug Anton Jernejčič sen. je mrtev.

Neizprosljiva smrt nam je zopet enega izmed prvoboriteljev za osvobodenje proletarijata, soustanoviteljna «Rdečega Prapara» **Jernejčič Antona sen.** ugrabila. Dolgo je že bolehal na želodčnem raku in pretečeno soboto je zavedno zatisnil oči, katere so v življenju tolikokrat plamtele, kadar je s svojo neutrudljivo agitacijo navduševal železničarski proletarijat. Z njim je izgubila stranka enega najboljših malih agitatorjev, ki imajo nalogo razširjavati ustno agitacijo od moža do moža.

Tržaški proletarijat obstopa Tvojo krstev in tužnim srcem jemlje slovo od tako dragega sodruga, ki je v življenju vsako uro svojega prostega časa žrtvoval v spodbudo zaostalega delavstva, ki je vzgojil svoje sinove v isti ideji, katero je tako goreče zastopal. Železni naravni zakon, kateremu smo vsi podvrženi, bo izvršil svoj proces. Truplo bode segnilo. Tvoj duh pa bode vstal med nami spodbujal nas bode k ustrajnosti, ter vodil po težavni poti do našega cilja. — Počivaj umirju in lahka Ti bodi zemljica!

V ponedelek ob 1/4 4 uri popoldne se je vršil pogreb ranjkega nepozabljivega sodruga Antona Jernejčiča. Ako ravno je bil delavnik vendar se je zbralo obilo število sodrugov, ki so spremili nam tako dragega k večnem pokoju. Uredništvo «Rdečega Prapora» je po sodr. Škerbiču položilo krasen venec s rudečima trakovama s napisom: Svojem nepozabljenem sodrugu, na krstev. Kamor so se še drugi štirje venci in sicer dva s rdečimi trakovi in ostala dva s črnimi položili. Železn čarji so nesli velek venec tudi s rdečimi trakovi. Žalostno, da je tukaj farška nestrpnost se zopet v pravi luči kokazala. Pred hišo žalosti stoječi ljudje, prijatelji in znanci pokojnega se niso nuncu odkrili, nakar je isti pričel navzoče žaliti — hotel je namreč da se mu odkrijejo, nakar mu je nekdo dejal, da njemu se nebodejo odkrivali, pač pa pokojniku. Kaplanček pa je odgovoril: Meni se ni treba odkrivati, pač pa križu.

Sodrugi so vkljub izzivanju «rojanskega fanta» ostali hladne krvi. Lahko pa gospod kaplanu povemo, da je le naša prosta volja, se komu, in kedaj odkrivati.

Ko sta pa dva sodruga železničarja hotela društveni venec pred krstvijo nesti, je pop zaupil: Najprvo kristjani, potem socialisti! — — — Na to mu je nek sodrug odgovoril: Še vselej je tako bilo — jaz grem pa nazaj v cerkev se popče odreže. Pa pojdite! Saj Vas tako nepotrebujemo.

Duhovnik, ki je plačan zato, bi se mogel dostojneše obnašati.

Na pokopališču pri sv. Ani, pa je sodrug Škerbić kratko nagovoril. Nakar so obstoječi pometali v spomin ljubezni, rudeče nageljne v grob. Tužnega srca so sodrugi vzeli slovo, od svojega dragega tovariša — prijatelja.

V pondelek smo nesli našega sodruga **Urdan Ludovika,** klesarskega pomočnika v Nabrežini, ki je nenadoma umrl; zadela ga je kapo, k večnem pokoju.

Pogreb se je vršil v pondelek ob ogromni udeležbi. Nad 500 ljudi je spremilo ranjkega k večnem pokoju. Ker se je očka Čargo na božjo pot padel, je imel nalog cerkvene obrede župnik iz sv. Polaja izvršiti. Ko je pa ta trebuhar zvedel, da nabrežinski sodrugi nameravajo pokojnika s godbo sprejmiti, je takoj mežnarja k sod. Zilli ju odposlal, da če bode godba svirala, pa on ne bode mrliča pokopal. Zilli je nato odgovoril: Ga bodem pa jaz!

Župnikovi kuharici pa se je vendar posrečilo okroglega gospoda župnika pregovoriti, da je vendar prišel. Seveda ni pozabil godbo obvestiti, da jo bode na glavarstvo naznanil. Sodrugi se pa za to pretenje niso nič zmenili, godba je vseeno ranjkega sprejmila. Klesarska zveza v Nabrežini je položila, na gomilo velik in krasen venec s rdečima trakovoma in težkim srcom so nabrežinski sodrugi vzeli slovo od dragega pokojnika.

Ponesrečeni shod „Ak. fer. društva Adrije" v Nabrežini *(Konec).* Kar se pa tiče splošne enake volilne pravice, moram konstatirati da so ravno slovenski liberalci njeni najhujši nasprotniki — lahko je sicer izjavljati «jaz sem pripadnik splošne volilne pravice» — brez da se pobija nazore ostalih v taboru, katerem gospod pripada.

Da se je gospod predgovornik tudi slov. uličnih tablic spominjal dokazuje s tem da se ravno istih argumentov poslužujejo za dosego narodnih pravic kot njegovi malenkostni predniki. Da je govornik tu navzoče pozivljal, da pridno narodni kolek kupujejo, je to pač vaša stvar, na kak način bodete blagajno politične stranke napolnili, pač pa menim, da to ne spada na dnevni red današnjega shoda. Konečno pa mislim da pot, katero so si mladi akademiki izvolili, ne bode do zaželjenega cilja vodila, ker niti eden izmed mojih predgovornikov nam ni zamogel pokazati pot, katera pelje do realiziranja slovenskih šol. Slovensko šolstvo bode toliko časa zanemarjeno ostalo, dokler bodejo slovenski poslanci svoje dolžnosti zanemarjali. *(Burno odobravanje).*

Ta odkritosrčni govor je go-

Meni je misel večen in edini nikdar zmotljivi svetilnik v megli življenja, ogenj v temi zmotnjave: jaz vidim — saj gori zmiraj svetleje, zmiraj globeje razsvetljuje propade skrivnosti, in jaz pojdem v žarkih nesmrtnosti za njim, zmiraj višje in naprej.

Za misli se ne dobi nikjer nerazrušljivih skal in nikjer nedotakljivih svetosti, ne na zemlji ne v nebesih. Vse je skoz njih ustvarjeno in to daje ono sveto pravico, vse razbiti, kar bi svobodno vspevanje oviralo. Mirno priznavam, da so predsodki, razvaline starih resnic in oblaki zmotnjav, katere danes med življenjem krožijo, vsi iz pepela starih resnic ustvarjene, katere je plamen istih misli, koje se je enkrat življenje sklical, — sežgal.

Vidim pa, da ne zmagajo tisti, kateri sadove zmage prevzamejo, temveč samo tisti, kateri na bojnem polju ostanejo.....

Zmisel življenja vidim v delovanju, in delovanje je samo sebi zadosti in je neomejeno. Grem da kar le mogoče svetlejši plamen zažgem, da kar narbolj globokeje tmino življenja osvetlim. In moj propad je moje plačilo. Druzega plačila ne potrebujem — jaz vidim — sila je žalosti polna in dolgočasna — bogastvo, težko in neumno — in slava predsodek človeški, katera je iz nevednosti človeka ki ne zna sam sebe oceniti, in z njegove suženske navade se poniževati, nastala. Bliža se dan — v mojih prsih se bodejo življenje čustva in moje nesmrtne misli združile v velik plamen, in s tem plamenom bodem jaz iz duše vse temno, grozno in hudobno izžgal in bom bogovom jedriak, ki je meni misel ustvaril in še uštvarja.

Vse v človeku, vse za človeka! Glej! V novič — majestetično in svobodno, z ponosom glavo visoko dvignjen, koraka on počasi, vendar s trdimi koraki čez pepel vseh predsodkov, sam v sivi megli zmotnjav — za njim je prah preteklosti..... in pred njim stoje zastavice, ki ga mirno pričakuje.

Neštevilne so kot zvezde na nebu in — za človeka ni konca potu. — — —

Tako koraka nikdar mirujoči človek naprej in — višje zmiraj višje. — — —

spode akademike tako o živo zadel, da so kakor besni skakali na govorniški oder, ter se vsi štirji in sicer Ipavec, Gradnik, Šorli in tudi Vošnjak nakrat za besedo javili. Povedali sicer niso ničesar, pač pa so poskušali s zavijanjem resnice utis, ki ga je zapustil Kopačev govor izbrisati. Pripovedovali so da se je s topovi na njih streljalo in več drugih budalosti, kakor da bodejo sl. socialisti slov. šole z bojem pridobili, in da do sedaj niso še ničesar storili. Pripovedovali so, da se s skromno taktiko več, nego s razgrajanjem doseže. Da se je Poljake v vzgled postavljalo, čes pred njimi ima vlada strah, je napačno, ker oni so bogati, mi pa revni. Tarnali so, da se je smešilo zahtevo po slov. uličnih tablicah in da ni slovanska uzajamnost utopija, pač bi pa to lahko o soc. demokraciji dejali. Konečno so trdili da niso imeli nikakoršnega namena sl. ljudstvo reševati. In odgovora je bil klaverni konec.

Na to se je k besedi prijavil gosp. Heller, ki je gospodo s par krepkimi besedami popolnoma iz ravnotežja spravil. Dejal je namreč: Vi ste učeni, na raspotju ste, ko stopi človek v življenje. Nekateri bodete postali profesorji, drugi inženerji, in zopet drugi odvetniki, kateri bodejo revno ljudstvo ravno tako odirali, kakor ga odirajo dosedajni.

Iz Vaših govorov je razvidno, da nimate pojma, kaj ljudstvu manjka in kako se mu bi pomagalo. *(Burno priterjevanje je sledilo)*

Ko se je še sodrug Kopač za besedo javil, so zavzeli učeni fantje drugo taktiko, postavili so se za govorniški oder, ter v eno mer razgrajali. Lepo je bilo olikane gospode viditi, kako so okinčani s narodno barvenem trakom se vedli kot šolarčki ljudskih šol. Postali so tako nervozni da niso vedli kaj delajo. In ko jim je govornik dokazal, da njihovi argumenti niso sposobni, niti ene govornikove trditve ovreči, so pričeli tako razgrajati, da je bilo vsako nadalno stvarno debatiranje izključeno.

Poslali so še zadnjega vojaka v boj, in ta je bil gospodine Vošnjak; ko je pa pričel resnico zavijati so užaljeni sodrugi zahtevali konec. Nakar je sodrug Kopač konstatiral, da je shod ponesrečil, nakar so se sodrugi odstranili. Ostalo je še kakih 18—20 ljudi, katerim so gospodje akademiki nekako resolucijo predložili. Koliko izmed ostalimi 20.timi je za ali proti resoluciji glasovalo, nam sicer ni znano. Lažnjiva izvirna poročila so akademiki raznim listom odposlali, da bi s tem javnost nafarbali. Mi smo pa za eno skušnjo bogatejši — spoznali smo namreč našo mlado inteligenco.

Gliha skupaj štriha. Prav nič se nismo začudili, ko smo čitali «izvirna» poročila v raznih slov. časnikih, liberalnih in klerikalnih o nabrežinskem shodu, — saj poznamo slov. filistrstvo in že v zanaprej smo vedeli, da bodejo ti lažnjivi klukci naredili iz ponesrečenega shoda velikansko zmago, da bodejo peli slavospeve mladim akademikom, ki so baje nesrečnemu slov. narodu že na prvemu shodu tako zaželjene sl. šole pridobili in da bodejo časnikarski lopovi zvrnili na Kapačev hrbet ves taisti smrdljivi gnoj, ki je vedno v takih uredništvah na razpolago in ki okužuje vso slovensko javnost.

Liberalna «Soča» klerikalna «Gorica» in liberalno-klerikalna coprnica «Edinost» vse tri sestrice so bile v tem složne, da morajo priskočiti jeclajvim šovinističnim akademikom na pomoč, in ker jim je stvarnih argumentov primanjkavalo, da ovržejo Kopačeve trditve so si izbrali najložje sredstvo — laž in blato. Ali dan danes ta universalna medicina samo še pri neumnih in fanatiziranih ljudeh pomaga.

Kdor je pa razsoden in zadosti samostalen, ta si vzame eno in drugo poročilo raznih časnikov v roke, primirja to kar je sam slišal s tem kar se poroča in si sodbo o pravicoljubnosti posameznih poročevalcev sam naredi. Kako sodbo si bode nabrežinsko ljudstvo, ki je na tem shodu navzoče bilo naredilo, si lahko predstavljamo. Krivda ni naša, ako ste bili nafarbani — pa bi bili tudi Vi odposlali na lice mesta koga, ki bi Vam bil resnico poročal. Kje pa je bil dolgo jezični Gabršček in gosp. dr. Treo? Saj se je vendar šlo za slovenske šole. Da, da — Nabrežina je tema dvema gospodoma še v spominu, — doživela sta namreč «Sedan». In tudi iz Trsta ni bilo nobenega gospodov doktorjev, ki se za slovenske šole vendar vedno ogrevajo. V «Edinosti» pa so popraševali, kaj je vendar Kopač v Nabrežini hotel? Morda je tudi Vam korajže primanjkavalo? — Kdo vé?

Najbolj negnjusnim in umazanim se je pa zopet Gabrščekova «Soča» pokazala. Med frazami in zavijanjem resnice je prišla do frazarskega zaključka: Akademiki so pa s hodom lahko povsem zadovoljni, in ni jim treba biti žal, da so se poskušili z gosp. Kopačem, *ki na troške gladnih delavcev živi, pa si upa drugim očitati, da delavce odirajo.*

Gnjusi se nam na to odgovarjati, ali če to storimo — storimo radi tega, da širša masa izve s kakimi s — — — — — — — nam je polemizirati. Kopač je urednik «Rdečega Prapora» in zato se ga iz dohodkov lista plača. S katerih dohodkov pa živi urednik «Soče»? — S katerih dohodkov pa živi Gabrščekova? Razlika med Kopačem in Gobrščekom je le ta, da Kopač prejme plačo za izvršeno delo — za Gabrščeka morajo pa delavci v tiskarni robotati in to kar so mu delavci več pridelali spravi on brez dela in truda v svoj žep. To je razlika plačila na eni in drugi strani. Kdo Vam pa plačuje Vašega urednika — če ne naročniki — ali so Vasi naročniki sami pobataži?

Vi toraj nimate delavcev — naročnikov, in ako imate katerega, je zadosti neumen, ako podpira list, ki le interes gospodov in bogatažev zastopa. «Rdeči Prapor» je delavski list in zastopa izključno samo delavne sloje — ne parasite, toraj je naravno, da ga delavstvo tudi naj raje čita in naročuje.

Goriškim delavcem pa priporočamo, da se izogibljejo tiskarne katere posestnik pri vsaki priložnosti po socialnih demokratih udriha in blati zastopnike delavstva. — Sapienti sat. —

V nedeljo 18. t. m. se je v Zagorju ob Savi vršil javni društveni shod rudarjev z dnevnim redom: Podraženje živil in delavčevo stanje v današnji družbi.

Poročal je sodrug Kopač iz Trsta o neopravičenem podraženju življenskih potrebščin s jalovim vzrokom, da je suša to draginjo povzročila.

Bresvestnost skopuhov in prekupovalcev živil je povzročila med delavstvom neizrečeno revščino.

Pozivljal je navzoče k pristopu v strokovno organizacijo, s katero si bodejo isti svoje dohodke zvišali, na drugi strani pa bode možno s močno konzumno zadrugo cene na življenskih potrebščinah samim določavati. Delavstvo, ki še danes pomen organizacije ne razume, ovira največ zavedno delavstvo pri dosegi zboljšanja življenskih razmer.

Vlada nima smisla za reforme zakona, po katerem bi se tako oropanje mas po spekulantih, zabranilo. Medtem ko je delavstvo danes še razdruženo, so kapitalisti povsem združeni. Ko je še sodrug Repovš navzoče k pristopu v organizacije spodbujal, je zaključil shod. Navzočih je bilo kakih 300 ljudi.

Po shodu se je vršil plesni venček, ki je še precej dobro izpadel.

Izlet gračanskih hriboplazcev v Benetke. Društvo hriboplazcev in prijateljev narave iz Gradca je na 7. t. m. priredilo izlet v Pulj. Število teh izletnikov je bilo 317. V Delavskem Domu v Trstu se je na večer 7. t. m. vršil slavnostni sprejem, pri katerem sta pela, italijansko in slov. pevsko društvo.

Sodrug Kopač je navzoče v imenu italijanske in jugosl. soc. dem. stranke pozdravil. Sodrug Bihl pa je v imenu štajerskih sodrugov odzdravil, ter se tršaškim sodrugom za slovesen sprejem zahvalil, povdarjal je mednarodno solidarnost proletarijata, ki tako lepo nemško, slovensko in italijansko delavstvo veže.

Ob polnoči so se sodrugi na parniku «Vesta» v Benetke odpeljali.

Na soboto 9. t. m. so si ogledali mesto Reko in na večer Pulj.

Puljski sodrugi so njim na čast priredili slavnostni banket s godbo in petjem. Na večer pa so se izletniki ob bakljadi vrnili na parnik. Sodrug Rudeš iz Pulja je odhajajoče sodruge v nemškem jeziku pozdravil nakar se je sodr. Bihl v imenu izletnikov za presrečne ovacije zahvalil. Ob živijo klici na mednarodni «Socializem» so sodrugi odpluli v Trst. Slavna puljska policija je mogla zopet enkrat državo reševati in sicer s tem, da je sviranje godbe ob pomolu prepovedala. Utis pa, ki so ga izletniki s tem novim dokazom mednarodne vzajemnosti zadobili, bode ostal trajen.

Na večer 11. t. m so se gračani poslovili, ter odpeljali na svoj dom.

V petek 16. t. m. se je v Delavskem Domu v Trstu vršil javen društveni shod zidarjev s dnevnim redom: Predstoječa volitev v konzorciji in položaj tržaških zidarjev.

K dnevnemu redu sta govorila sodruga Kopača in Panek. Sklenilo se je konzorciju poslati spremembo konzorcijskih pravil; izvolil se je volilni odbor, ki ima sestaviti kandidate za pomočniški odbor.

Po izvolitvi odbora se je shod zaključil.

Dunaj 17. t. m. Deputacija uslužbencev drž. železnice je predložila železničarskem ministerstvu prošnjo za povišanje plače, dosedanja vsled narasle draginje na živelj, že davno ne odgovarja več potrebam uslužbencev. Ministerstvo je odgovorilo, kakor po navadi, da studira, kako da bi se dala regulacija plač izvesti. Kar se pa tiče pravilnega delovanja na državnih železnicah, želi ministerstvo, da se služba redno in na tanko izvršuje. Ubogi železničarji, ki imate jako dvomljivo čast biti uslužbeni pri državnem podjetniku, za Vas se že leta in leta študira in študiral medtem pa ostane vse pri starem. Tudi Vam ne bode drugega priostajalo kot to, da se tesno združite, ako hočete da se ne bode samo študiralo, ampak da se bodejo Vaše opravičene zahteve tudi že vendar enkrat realizirale. Na delo toraj!

×

Na pondelek dne 19. t. m. ob 7 uri zvečer se je na Dunaju (Eichen-äle) v X okraju vršil javen železničarski shod s dnevnim redom: «Posvetovanje o zavzemanju stališča južnih železničarskih uslužbencev napram obstoječi draginji na živil in stanovanja, in predlogi ter uprašanja k 1. točki».

Shod je bil neizmerno dobro obiskan. Brzojavna in pismena pritrdila so dospela iz raznih krajev.

Občna stavka v Italiji. V Italiji je izbruhnja občna stavka, ker je vojaštvo na delavce streljalo. To dejstvo je delavstvo tako razburilo, da je sklenilo splošno stavko. Vest o vtikanju vojaštva v boje, ki so se med delom in kapitalom vršil in vest o streljanju na delavstvo se je z vehemenčno silo po celi Italiji raznesla. In danes stoji cela severna Italija v znamenju splošne stavke. Namen te stavke je, podreti ministerstvo Giollitti, katero je dosedaj najbolj delavske zahteve preziralo. Resne posledice je stavka že danes zapustila, namreč: Ministerski predsednik je zaukazal Carabiniere (ital. žandarje), ki so krvno kopel v Casteluzzi povzročili, s tem da so neopravičeni na delavstvo streljali, zapreti; deputaciji pa, ki je bila pri njemu, je izjavil, da hoče neopravičeno umeševanje vojaštva v delavske stvari in njih napade preprečiti — morilce pa občutljivo kaznavati. Bode li ta možata izjava razburjeno delavstvo pomirila, je seveda malo upanja, ker je ravno isti ministerski predsednik, že pri nastopu vlade mnogo obljub storil, katere pa dosedaj ni izpolnil. Zaupanje, katero je delavstvo v njega dosedaj imelo, je šlo po vodi. Mogoče je pa tudi, da bode stavka končana in sicer s tem, da bodejo vladni krogi in italijanski mogotci, dobili zasluženo lekcijo.

×

Rim, 16. t. m. Kako naj na krvno kopel v Buggeru odgovorimo? Se je organizirano delavstvo uprašalo, in 17. t. m. je delavski svet v Milanu in strankino zastopstvo po dolgotrajnem posvetovanju občno stavko sklenilo, ker je med posvetovanjem prišla vest, da so žandarji zopet na ljudstvo streljali.

V Castelluzzi pri Trapano se je povzročilo klanje in sicer frivolno — brez vsacega vzroka. V tem majhnem kraju je poljsko delavstvo organizirano; tukaj ni bilo nobene stavke in tudi nobene živahne agitacije ni bilo opažati. Na večer so prišli žandarji v društveno sobo, ter zahtevali, da se jim udninski zapisnik pokaže. Ker niso imeli pravice kaj tacega zahtevati, je društveni tajnik iste zavrnil — povelnik patrole je pa nato tajnika aretovanim proglasil. Naravno, da so udje proti takem nasilstvu živahno protestirali — nakar je patrulni povelnik zaukazal streljati. — — Glejte kaj delate, mu je zaklical, eden podložnik žandarjev. Ali on je ostal pri svojem prvotnem ukazu, streljalo se je — in sicer večkrat zaporedoma. — *Eden izmed delavcev je ostal na mestu mrtev, drugi je med transportom v bolnišnico umrl, trije delavci ležijo v bolnišnici smrtno ranjeni, in več lahko ranjenih je — njih število je dosedaj neznano.* Nobeden žandar ni ranjen.

Komur dosedaj ni znano bilo, da je umor delavstva postal sistem — ta bode lahko sedaj o tej trditvi prepričan. Puške, katere vojaštvo in žandarji nosijo, so naprjene proti golim prsam delavstva. Dejstvo, da je delavec, ki na neizmirnem bojnem polju dela — v rudnikih v kamnolomih, pri stavbi in strojih, svoje zdrave ude in življenje izgubi, brez zakonitega varstva, brez varstva moči krvnikovi volji izpostavljen — je sramota za vesolno človečanstvo. Kogar toraj pravna moč noče braniti, tega more lastna moč v zaščitje vzeti.

Splošno ital. delavstvo je to čutilo, ko je med posvetovanjem radi obrambe tega infamnega insulta na človečanske pravice — zadonel glas novega zločina.

V Monzi pri Milanu je že občna stavka izbrubnila, Neapel, Vleda, Genova in Milan so temu vzgledu sledili.

×

Dogotki v Castelluzzi se poročajo na sledeč način: Pretečeno nedeljo je bil shod poljskih delavcev, da se posvetujejo o novih najemnih pogodbah. Naenkrat je na shod udrl povelnik žandarmarijske patrulje s svojimi žandarji ter zahteval zapisnik vsili k stranki pripadajočih članov.

Društveni tajnik Raiti je to nepostavno zahtevo zavrnil, nakar se ga je aretovanim javilo in sicer v pričo navzočih zborovalcev. Zborovalci so toraj opravičeni proti takem kršenju zakona protestirali. Tajnik pa, ki je hotel vsak konflik preprečiti, je mirno svoji roki v križen položil — uklenili so ga. Množica je zahtevala, da se ga takoj izpusti in je demonstrirala

Stražmojster je pa ukazal svojim žandarjem da streljajo — počila je salva in ti je takoj druga sledila. Grozen je bil pok v ozki zborovalni sobi — delavci so prestrašeni skozi okna in vrata na prosto ubežali, več izmed njimi pa je bilo viditi v krvi na tleh ležati. Ali te bestije niso bile s tem izvršenim ubojem še zadovoljne, ampak s golimi sabljami so udrle za bežečim delavstvom — in padalo je po njih hrbtiščah.

Poljski delavec *Poma je ostal na licu mesta mrtev. Tri krogle so predrle skozi njegovo telo.* Težko ranjen je bil delavec Spada, čevljar Lombardo, oba po kroglah zadeta, čevljarju Bontomasi je bila glava s sabljo presekana in še eden pol. delavec je bil na roki in plečah po kroglah ranjen. Več lahko ranjenih je ubežalo, Bontomasi je pa med potjo v bolnišnico umrl. Minister je brzojavno aretovanje stražmojstra in njegovih podložnih žandarjev ukazal.

Ko se je v Milanu o tej povzročeni krvni kopelji izvedelo, je delavstvo takoj se zbirati pričelo in shod na katerem se je predlog radi občne stavke sprejel je bil od nad 2000 delavcev obiskan.

«V imenu eksekutivnega komi«teja je sodr. Coradi predlagal, da «se ima takoj s občno stavko pri«četi, da se bode s tem vladajo«čim krogom pokazalo, da se de«lavstvo od njemu sovražne vlade «nepusti terorizirati.

«Predlagalo se je toraj stavko, «v kateri pekovski pomočniki smejo «kruh edino le za delavske za«druge peči, isto tako tudi tiskar«ne smejo le delavsko časopisje «in praklamacije tiskati; stavka «ima tako dolgo trajati, dokler to «strankarsko vodstvo v Rimu ne «odpove. Predlogi so bili eno«glasno sprejeti».

×

Manifest strankinega vodstva se glasi:

RIM, 17. septembra.

Strankino vodstvo v Rimu je sledeči poziv izdalo.

Vsim sekcijam soc. dem. stranke in delavskim zbornicam v Italiji.

Podpisani člani soc. demokratičnega strankinega zastopstva, parlamentarna frakcija in člani centralnega soc. dem. glasila «Avanti» navzoči v Rimu sklenejo: V prepričanju, da je organizirani proletarijat napram delavskim moritvam, katere se po dogodkih v Castelluzzo in Buggern-u lahko sistematičnim označi, prisiljen najodločnejši protest izvršiti, pripoznamo predlog milanske delavske zbornice pravilnim in priporočamo vsim strankarskim organizacijam z vso odločnostjo s občno stavko po celi Italiji pričeti in to kot edino zakonito sredstvo, da se obsodi vladni sistem, ki je vzrok ponavljajočih bratomorov, ta izjava je utemeljena v pravu proletarijata.

Lerda, Morgani, Tedeschini.

×

Nadaljni dogotki. Manifest se je povsod razširil, vsebina pa je našla v delavstvu najboljši odmev. V Milanu počiva vsako delo, stavkajoči korakajo v manjših oddelkih po mestu. Ves promet stoji, vojaštvo je mesto okupiralo. Župan in občinski svetniki so se v Rim odpeljali. Zastave, katere se je v znak veselja radi rojstva prestolonaslednika na cerkvenem stolpu in občinskem poslopja razobisilo, se je zopet odstranilo. Zvečer se je vršil javni shod v areni, katerega se je 30 000 ljudi udeležilo. Govorili so sodrugi: Cabrini, Turati, Rigola in Caroli. V splošnem nadvladuje mir, samo v neki gostilni so enega človeka z nožem umorili. — Uzroki tega uboja še niso pojasneni. Soc. dem. poslanci *zahtevajo odtvoritev državnega zbora.*

V nekem mestu blizo Genove je bil shod, na katerem je sodr. dr. Vetrini govoril o krvavih kopeljah, ki so jih žandarji povzročili, na kar ga je vladni zastopnik opominjal k zmernosti — konečno razpuščen. Ljudstvo je protestiralo, žandarmerija je pa z golimi sabljami zborovalce napadla. Ljudstvo je pa iste s kamenom nagnalo. Žandarmerija je nato v zrak vstrelila, nekateri so pa tudi v množico streljali — pet delavcev in dva žandarja je težko poškodovanih. V Torinu je železničarsko delavniško delavstvo delo vstavilo. In tako narašča splošna stavka in se razširja vedno hitreje; v Bologni, Padovi, Sv. Vicenci in sploh po celi severni Italiji je stavka splošna. Zahteve delavstva so: Demisija ministerstva. Liberalno časopisje skuša, to stavko javnosti nenevarno naslikati, kakor tudi poskuša dokazavati, da je ta štrajk nesmiseljn, in da ne bode nobenega vspeha imel.

Solidarnost je enotna.

×

Rim, 18. t. m. Občna stavka v Italiji končana. *Vlada je danes vsim prefektom brzojavnim potom prepovedala v bodočih bojih med delom in kapitalom rabiti* **vojake ali pa žandarje;** pač pa se sme rabiti policijo, ki ima paziti na red. *Policija sme samo na povelje, orožje rabiti.*

Iz Rima došli milanski župan je takoj razglasil vladne koncesije, ter zahteval da se delo sprejme, da nastopijo zopet redne razmere. Delavsko zastopstvo je posvetovalo in prišlo je do zaključka, *ker je cilj stavke dosežen, da se delavstvo opozori, da občno stavko konča.*

V torek je toraj splošna stavka povsod končala.

Vladni krogi si pa bodejo zapomnili, da se zavedno delavstvo, nikakor ne pusti terorizirati. Ta sprevidnost da je Giolitti, izdal prefektom goriomenjeno navadilo mu je zavedni proletarijat diktiral. In to je dejansko najvažnejši moment v celem gibanju. Oborožena moč, ki nastopa v stavkah znamenom, vzdržavati red — upliva na stavkajoče delavstvo naravnost provokatorično in je skoraj vselej vzrok nasilstva. Človek, ki nosi ob strani sablju na rami pa puško, postaja k zločinu javnega nasilstva nagnjen.

Tako zvani «javni red», po katerem se ima za par razbitih šip povzročitelja s smrtjo kaznovati, se dozdeva oboroženemu hlapcu reda — nekaj čisto naravnega.

Gotovo je, in skušnje nas učijo, da je odsotnost vojaštva pri takem plačilnem gibanju manj nevarna, kot njih navzočnost. It. soc. demokracija je pa storila s tem tudi vzgled drugim državam, v katerih je proletarijat v vsakem gibanju moritvi po vojakih in žandarjih izpostavljen. In to v Franciji in Švici, kakor v policajno avstrijski državi.

STRANKARSKE VESTI

V smislu določb naših organizacij sklicuje dne 25. septembra nemška soc. demokracija v Avstriji svoj

strankarski zbor,

kateri se v Solnogradu s sledečim dnevnim redom vrši:

1. *Konstituiranje strankarskega zbora:*
   a) volitev predsedništva;
   b) določitev opravilnika in dnevnega reda;
   c) volitev komisije za pregledovanje mandatov.
2. *Poročila:*
   a) eksekutive, *b)* kontrole, *c)* parlamentarno delovanje.
3. *Revizija vstave.*
4. *Strankina in volilna organizacija.*
5. *Volitev vodstva.*
6. *Strankarsko glasilo.*
7. *Splošne str. zadeve.*

Ker se bode na tem str. zboru samo v nemškem jeziku govorilo, je upanje opravičeno da bode zbor v 4—5 dnevih končal.

Poročila za str. zbor, naznanila delegatov, event. predlogi, se imajo pod naslovom Ferdinand Skaret, Dunaj VI/I Mariahilferstrasse štev. 89 odposlati.

Vstopnice se udeležencem pravočasno odpošljejo. Zborovanje se vrši v smislu § 2. zborovalnega zakona.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

Ravnokar je izšel III. zvezek naše ljudske knjižice: **Vseučiliška ljudska predavanja,** spisal Prof. dr. Fr. Drtina. Ponatis iz «Naših Zapiskov». Cena iznaša 10 vin. Naroči se lahko pri upravništvu «Naših Zapiskov» v Ljubljani.

Društvene vesti

Tržaške delavske zadruge. Podpisano vodstvo vabi svoje člane na

izvaredni občni zbor,

ki se vrši na nedeljo 2. oktobra 1904. ob 10 uri dopoldne v veliki društveni dvorani ulica Boschetto št. 5. II. nad.

s sledečim dnevnim redom:

1. Prečitanje zapisnika prejšnega zbora.
2. Poročilo in račun o društvenem delovanju od meseca oktobra 1903. do junija 1904.
3. Poročilo nadziralnega odbora.
4. Volitev dveh članov v nadziralni odbor.
5. Raznoterosti.

Vstop je dovoljen le proti izkazu članstva.

V Trstu dne 22. septembra 1904.

Vodstvo.

×

Vodstvo podružnice pravovarstvenega in strokovnega društva „Spodnja Šiška“ naznanja s tem potom svojim cenjenim članom, da se je zaradi pregleda društvene knjižnice izposojevanje knjig ustavilo. Vsled tega se isti člani, kateri imajo kakove izposojene društvene knjige doma, nujno prosijo, da iste najkasneje do 15 oktobra t. l. povrnejo, ker bi drugače potrebno revizijo in novo izposojevanje knjig po nepotrebnem zavleklo in oviralo. Zopetno izposojevanje se bode tem potom naznanje dalo. —

Vodstvo.

×

V Trstu se ustanovilo „Delavsko kolesarsko društvo“. Prijavi za slov. delavce se sprejemajo v Delavskem Domu v ulici Boschetto 5, II. nadstr. izbena štev. 14 in sicer vsaki dan od 9. ure v jutro do 12. in od 3. do 8. ure na večer.

Vodstvo.

Nabrežinski shod je prepovedan!

Izdajatelj in odgovorni urednik
Josip Kopač
Tipo-Litografia Emilio Sambo

Prodajalna klobukov
all' Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 8.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
Najnižje cene

Sodrugi in sodruginje!
Čitajte, razširjajte, naročajte
Naše Zapiske
Naslov:
Naši Zapiski, v Ljubljani.

KAVARNA
„UNIONE“
PREJE „TEDESCO“
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitninaje izključena.

Prva Kooperativistično urejena
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE.

Zaloga in Tovarna
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
TRST - Piazza Rosario 2 - TRST
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Leto VII. TRST, dne 30. septembra 1904. Št. 40

Naročnina znaša:
Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za čert leta 1.36 K.

Za Nemčijo:
Za celo leto 5.96 K.; za pol leta 2.98 K.; za čtrt leta 1.49 K.

DELAVEC
Rdeči Prapor

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Za Ameriko:
Za celo leto 7.28 K.:

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Telephon št. 1570.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Upravništvo in uredništvo, TRST, ulica Boschetto 5. II.

Moderno roparsko viteztvo

Skrb za uzdrževanje delavske družine postaja od dneva večja, izdatki se množe, zaslužek pa krči. Skoraj vsaki teden stopi žena pred moža in mu poroča da je ta ali ona potrebščina v ceni poskočila. Goldinar v roki postaja vedno manj vreden. Mož pa prinese vedno isto, ali pa še manjšo svoto, kot zaslužek domu. Vedno višje poskočujejo cene — vedno bolj pičla postaja hrana. — Pri vsakem obedu naraščа skrb — srd in obup; in najbolj brezbrižnem se vsiljuje uprašanje:

Kaj je vzrok tej draginji?

Ali doživimo krizni pretres celega ljudskega gospodarstva? — Ne. Ali je bila v tem, ali v pretečenih letih slaba žetev? — Ne!

Tudi škoda povročena po suši je že uravnana.

Ali je tej draginji vojna, kuga vzrok? — Ne!

Kaj za vraga opravičuje pred svetom, to naraščajočo draginjo?

Daleč na okrog ni opažati na gospodarskem polju nikakoršne spremembe in vendar se zvišuje tržna cena, liki obleganem mestu.

Da — mi živimo v obleganem mestu — v oblegani deželi. Kakor so nekdaj fevdalni gospodje pri vsakem mostu, na vsakem razpotju sedeli, ter od potnikov trgovcev zahtevali mostninski in cestninski davek, katerega niso v prid države ali dežele pobirali, ampak napolnjevali so si z istim svoje nenasitljive privatne žepe; — podobno je naša dežela ozir. država oblegana po privatnih roparjih, in v blagor privatnih žepov obdavčena.

Obdavčena? Proti temu bode ves učeni svet in tudi lajik protestiral. Slišali se bodejo kliči: To ni res! «Samo država ima pravico pobirati davek, privatni davek ono zlo iz srednjega veka in fevdalnih časov, je definitivno pri koncu, — odpravljen je za večne čase. To bi bila sramota za državno idejo — plunek v obraz pravičnosti. Meščanska pravna država takih izrastkov ne pozna!»

Mogoče, da je še pred tridesetimi ali dvajsetimi leti, tako bilo. *Danes* je pa *privatni davek fakt*, katerega nemore nikdo prikriti. Nova fevdaliteta je vstanovila privatne mitnice, pri katerih je vsak trgovec in konzument obdavčen, in proti taki novi finančni visokosti — stopa državna v ozadje. Pazite!

Take mitnice se ne nahajajo na vidnem kraju, ob cestah — vsakdo jih ne vidi. Skrite so v ljudski jezi. Gotovo pa — obstojijo.

Kje in na kak način jemlje država svoje davke? Od direktnih se tukaj ne govori — saj ni vredno da bi se od njih govorilo.

Ali indirektni neposredni davek! Pred durmi sladkorne tovarne postavi financo, katera vsak kilogram sladkorja, ki zagleda pri izhodu iz tovarne beli dan, s davkom obloži. In to so mitnice, katere niso več na raspotju ali ob mosteh, ampak oddaljene od cesta pred vratmi pivovarne in žganjarije.

In pri tej ograji opravlja država po svojih organih moderno obračanje ljudskih žepov.

Privatni posestnik je te umetne mitnice in njih čuvaje dlje časa s jezo in grdo gledal, ali kmalo je spoznal, da njemu ne škodujejo, temveč le *konzumentom*, na katere se davčno naklado zvali.

Pred kratkem časom je to skušnjo v svojo korist obrnil, toliko bolj, ko je videl, kako brezmočen je konzument takim ograjnim čuvajem — državi, kateri je na milost in nemilost izročen, nezmožen je otresti se tega indirektnega davka. Prišla mu je enaka miselj.

Vsedel se je polek čuvajev, k ograji in naložil je na vsak kilogram, ki je zapustil tovarniške duri 2 ali več novčičev. Povišal je enostavno v ljudskem gospodarstvu utemeljeno ceno po samovoljni nakladi — pri svojih vratih, kakor nekdaj fevdalni gospod pri mitniški ograji. Proti konkurenci drugih pa se je zavaroval po kartelih in tako pobira *indirektni privatni* davek.

Ali ni tako početjanje *moderno roparsko viteztvo?*

Na tak način so posestniki petrolejskih jam še to brlavo petrolejsko razsvetljavo ubogemu in izprešanemu ljudstvu podražili — saj bogataž po mestih ima po ceni električno ali pa plinovo razsvetljavo. Tako so podražili premogokopni oderuhi na zimo revnim slojem premog — saj bogataži si potrebno kurjavo za zimo, že poleti preskrbe.

Isti premogokopni spekulantje, ki izkoriščajo ubogega rudarja do kosti pri produkciji, in kadar nastopa kot konzument mu potegnejo še zadnjo desetico iz žepa.

In taki roparji hodijo po svetu, brez da so po policiji ali žandarmeriji nadlegovani; obratno, kadar si delavci hočejo priboriti zvišanje cene na delavni moči, priskoči tem oderuhom in parasitom današnje družbe, policija, žandarmerija in vojaštvo na pomoč, da branijo interes denarnega žaklja.

Kje pa je danes oborožena moč, da bi branila ljudstvo pred brezvestnimi roparji?

Tako si je lastnina pravico davke pobirati prisvojila — kapital pobira nadalje privatne davke, kakor nekdaj fevdalno posestvo.

Širši sloji pa morajo molčati in ponižno prenašati breme za bremenom. — Oni naj le pridno molijo, da jih bog bolezni, vojske in draginje — obvarje.

Politični odsevi

v TRSTU, 29. septembra 1904.

Klerikalno fevdalni upliv v Avstriji

se zopet v pravi luči idi, in to pri imenovanju novega namestnika za Bukovino Dr. Regner pl. Bleileben je namreč na mesto princ Hochenlocha bukovinskim namestnikom imenovan. *Pred 10. leti je bil mladi mož še pratikant pri namestništvu v Brnu in danes je že deželni predsednik!!* Ako bi bil kak grof, potem se nebi nobeden Avstrijanec čudil, ali priprosti «von» si ni nikdar sanjal da bode tako kariero napravil.

Klerikalno-fevdalni upliv, se ne odlikuje samo v tem, da fevdalni potomci že v mladih letah najvišja državno službena mesta zasedajo, kakor tudi cerkvene urade okupirajo, ampak tudi v tem, da plemstvo take osebe, od katerih lahko pa vzgoji sodi, da so klerikalno fevdalnega mišljenja in da bodejo tudi zastopali klerikalno-fevdalni interes, v visoke službe spravi.

Oče 38 letnega deželnega predsednika je še do leta 1898. na brnski tehniki proučeval nacionalno ekonomijo, on je razumel vsih osem sinov v cs. službo spraviti. V pravem spoznanju situacije, je poslal svoje sinove *kalksburgovcem* v vzgojo in je obenem skušal dobiti s brnskim plemstvom zvezo; posebno je skušal v dostojno zvezo s *opaticami* priti. Peljal jih je vsaki dan na zrak. — —

V spoznanju viteške službe pri nežnjih bitjah, mu so iste spledle most v predsobe najvišje gospode, n. pr. pred 14. leti v Brnu stanujočega nadvojvoda Oton-a, ki je bil takrat pri dvoru uplivna oseba. In tako so njegovi otroci imeli priložnost s nadvojvodom Otonom skupaj igrati se. Pod takimi okoliščinami bi moglo vse narobe iti, da nebi tak človek po hrbtišču drugih splezal do tako visokih mest. Izvanredno zmožnost za upravno službo, katero časnikarska gospoda deželnemu predsedniku usiljuje, si je v Kalksburgu in pri brnskih opaticah pridobil. Isto pot hodi njegov sin, — on je že v Kalksburg-u — — — —. Pa pravijo da ni protekcije — —.

Ruski dezerterji v Galiciji. Že nekaj dni se bavi dunajsko in krakovsko časopisje s zadevo ruskega Leguna Szaja. Ta človek je bil od

---

LISTEK.

Modri Hans - neumni ljudje.

V Berolinu je nek konj, ki vzbuja javno pozornost. Nek plem. Osten ima žrebca, ki je pravcati učenjak. Živalj zna računati, odgovarja na uprašanja, razločuje muzikalične glasove in t.d. Našlo se je tudi raznih ljudi, kateri so to znanost kot nekaj navadnega konstatirali, dejali so namreč, da je čisto navaden «humbug», kar vsak navaden konj iz cirkusa zna in kar se lahko vsakega mladega konja nauči. Zopet drugi so konstatirali, da modri «Hans» to je namreč ime konja, poseduje znanosti, katero se nemore v cirkusu naučiti, ampak za tako znanje je treba čisto druge metode in dresure. Ta prepir je trajal nekaj tednov, dokler ni prišel v kroge učenjakov in modrih ljudi. Sestavila se je komisija obstoječa iz raznih učenjakov, prijateljev živali, zoologov, učiteljev, vseučeliščnih profesorjev, živinozdravnikov it.d. Ta komisija je vpričo gospodarja konja natanko opazovala, tako, da je bilo vsako varanje izključeno. Poiskusi poravnatelju cirkusa Busch, ki je bil eden izmed največjih pesimistov, so dognali, da so trditve o konjevi znanosti popolnoma utemeljene. Nevrjetni ravnatelj cirkusa, ki je žrebca v gospodarjevi odsotnosti izpraševal, je mogel konstatirati, da je konjeva znanost izvanredna in da mu je isti na vsa predložena vprašanja dal povoln odgovor; med uprašanji je bilo tudi takih, o katerih je bil upraševalec sam nejasen. Pregledovalna komisija je gospodu Osten-u naredila spričevalo, da je njegov konj popolnoma po drugi metodi — po isti, ki je v ljudskih šolah v rabi dresiran. To je gotovo, so izjavili učeni možje, ki so modrega «Hans»-a izpraševali, da se ima tukaj slučaj, kateri je od vsih dosedanjih podobnih principielno različen, in ki nima s dopielno razičen, in ki nima s dosedanjo dresuro ničesar opraviti; radi tega dejstva pa zasluži ta slučaj, toliko *večje in resneje znanstvene preiskave*. Znanost se bode morala toraj s tem slučajem še bolj temeljito pečati. — — — —

Tako se da živalj podučiti, ako ima sistematično vzgojo in morda nismo tako oddaljeni času, ko bodejo ljudje živaljski jezik razumeli. Stari ljudski izrek: «Psu nemanjka druzega kot govor» zna morda še do veljave priti.

In medtem ko z veseljem vidimo, kako še celo živalj modra postaja, medtem ko opazujemo, da je človeški um sposoben intelekt domače živali tako zbuditi, da v človeškem smislu razume, moramo na drugi strani pravcate bajkine neumnosti doživeti, pripomnimo, da se vidi dan za dnevom ljudi, ki vso svojo duševno silo napenjajo da bi spravili soljudi, brate in sestre sistematično na stališče, najnižje stoječe živali. Dokaz takega hudodelstva storjenega na človeškem umu, nam prinaša knjiga «odličnega» katoliškega theologa, profesorja Bautz iz Münstra. Ta učeni gospod je v tem mestu profesor akademije in sicer na katoliško tkeologični fakulteti. In ta Bautz je zvezda katoliške znanosti, katera je ravno sedaj zopet na delu, da si v raznih temnih svetovnih kotih eksistenco osiguri. Oglejmo si to duševno delo bistoumnega theologa, ki je eden izmed modrnejših orthodoksov; njegova knjiga naslovljena *pekel* ima med drugim sledeče:

Zavednost, da je nam pekel tako blizo, da neusmiljen plamen se skoraj naših nog dotika; da manjša ali večja zveza med tem obstoji, kar se zamoremo na zemeljskem površju opazovati je del tega kar grozna globina v sebi skriva. Vsi oni peklenski dimnike, kateri pred našim očem, strupene pline izbruhavajo (vulkani); in velikanske valove večnega ognjenega morja iz zemljske globočine gori na površje nosijo, in zemljo ki nas nosi, v nepopisljivem strahu stresajo (potres), to dejstvo samo je sposobno, pretresajoči utis in strah pred peklom poojstriti. Pekel, tako se imenuje naža thesa, se ne nahaja od nas daleč oddaljeni, ampak nahaja se v sredini zemlje, kakor so to v priklopljenju na sv. pismo, stari učenjaki in theologi vzajemno pritrdili — učili.

Splošna znanost theologov nas uči, da se štirje podzemeljski prostori za vsprejetje duš po smrti nahajajo. 1. *Abrahamovo naročje*, katero je pa sedaj prazno, *vice, prostor za otroke ki so s podedo-*

krakovske policije ugrabljen in namerava se ga v Rusijo odgnati. Na mejni postaji Osviecino se je Szaju posrečilo ubežati, dospel je srečno na Dunaj; tam pa je bil na 3 dni zapora obsojen in sicer radi preloma izgonnega zakona. ko je pa to kazen prestal, je v Švico odpotoval. O temu begu pa piše demokratično krakovsko glasilo «Nova Reforma»:

«V Galicijo ubežijo večinoma Polaki in židje, katere se v Rusiji meščanom II. razreda smatra, kateri se nikakor ne smatrajo, dolžnim za njim popolnoma tujo stvar svojo kri prelivati.

Tako dezertacijo nemore naša vlada obsojati in radi tega obdržuje napram istim prijatelj-ko nevtraliteto. Od začetka vojne pa dosedaj je prišlo v Krakovo mnogo izseljencev, kateri danes javne dobrote uživajo. To se pa le memogrede vrši, ker isti so si svesti svoje delavne moči, in oni skušajo priti v kak industrielni kraj, kjer zamorejo svojo delavno moč izrabljati. In tako se odpeljejo, kadar so si nekoliko denarja priberačili na Ogrsko in Moravko, židje pa v Anglijo in New-Jork Izseljenec, kateri je krempljem krakovske policije ušel, — je srečen — ker najde prej ali slej kako delo in zaslužek. Najslabši so pa isti, katere krakovska policija v zaščit jemlje. Krakovo je trdnjava, katero se posebno skrbno varuje in težko je policijo prepričati, da on ni zviti spijon, ki hoče morda sliko te trdnjave Rusiji ali kaki drugi potenci izdati. In razumljivo je, da policija misli da Rusija v našo deželo spijone pošilja. Že dlje časa obstoji namestnikova odredba, ki se je po dogovoru s ministerstvom izdala, da se ima ruske izseljence, kateri še niso vojaško dolžnost izpolnili iz trdnjavskega raiona izgnati.

Ta izgon se vrši v smislu §§ vagabundaže, po katerih se lahko vse one, ki se nemorejo izkazati, da imajo dosti sredstev za življenje iz dežele, ali pa še celo iz cele Avstrije izžene. Medtem pa kaže, afera Szaja nekaj čisto drugega, namreč, na je naša policija dezerterja na prusko mejo postavila. Pruska ali ogrska meja, to je pač nekaj druzega, in to krakovska policija dobro vé. Lahko si predstavljamo v kakem stanju se tak človek katerega uradi konstitucionalnih držav od enega kraja v drugi kraj odganjajo in je vedno v nevarnosti, da se ga ne odda ruskim krvnikom — kjer ga gotovo trpljenje smrt ali čaka.

Seveda je to stvar družbe, katera naj bi svoje mnenje brezdvomno tako izjavila, da se nam radi postopanja policijskih organov ne bode treba sramovati; in da ubogi ruski izseljenci ne bodejo po krivdi policije vedno v preteči nevarnosti.

To so zares lepe razmere.

Glasom oficioznega časopisja, *bode Tirolski deželni zbor* še le meseca decembra sklican.

Trentinci bodo baje s obstrukcijo ponehali, da bode istemu možno svoje posle izvršiti.

Ošabni car. Po poročilu «Expres» je car pripravljen vojno toliko časa nadaljevati, dokler bode zopet rusko orožje zmagonosno; medtem pa bode vsako nameravano posredovanje odklonil. Ko je pred 3. tedni princ Lois Battenberg kot odposlanec kralja Edvarda pri krstu careviča sosestoval, je dotični pogovor napeljal na obstoječo vojno in poskušal je carja radi možnosti posredovanja zanemati, je car vstal in svečano izjavil: *Dokler bode živ le še en sam vojak in en rubelj v državni blagajni se nahajal, toliko časa bodem to vojno, h kateri me je Japan prisilil nadaljeval.* In kolikor koli porazov nas na bojnem polju doleti, vse skupaj ni zmožno moj storjen sklep predrugačiti — omajati.

Tako je krvnik govoril, katerega so predrzni priliznjenci *mirovnega cara* imenovali. Ali je on faktično tako govoril, ali ne, njegovi svetovalci gotovo tako mislijo. Ako tudi zbog njegove trmoglave stotisočeri mladi ljudje svoje življenje izgubijo, ako se dežela finančno izkrvavi — odnehati se ne sme.

Daleč od bojišča varni pred sovražno kroglijo, varni pred revščino, se hrabro bahajo s premoženjem in življenjem bedastih podložnikov. Ali ne samo v Rusije so take razmere, ampak povsod se sliši pri priložnostih tako bahajoče govore.

Toliko časa dokler ne bodejo narodi svojo vsodo sami v lastne roke vzeli, toliko časa bodejo ošabni vladarji frivolno o blagostanju miljonov ljudi govorili.

Ne imenuj po nemarnem božjiga imena. Peterček I. po milosti revolverja kralj srbski, je bil pretečeni teden kronan. Ko si je krono na glavo postavil je mogel poprej obrisati krvave kaplje, ki so padle na kronski plašč. Ali krona je krona. Seveda je bilo tudi potrebno imeti boga za norca; molitev, katero je med ceremonijo kralj Peter I. izrekal, je podobna tistim, ki božje ime po nemarnem imenujejo.

Dejal je namreč: «O gospod! Ti bog očetov in kralj kraljev, ki si s Tvojo vsegamogočno besedo vstvaril človeka in ga s Tvojo modrostjo navdihnil, *da pošteno in pravično* Tvoj svet vlada — *izvolil si me kraljem in sodnikom Tvojega ljudstva.* Pripoznam — Tvojo neomejeno previdnost in hvaležno se pred *Tvojo majesteto priklonim.* Ti moj gospod in zapovednik, stori me modrega in sposobnega nalogi, za katero si me izvolil, podučuj in vodi me v prevzeti moji nalogi. In zmano naj bode modrost, ki izvira iz Tvojega prestola; odpošlji jo od Tvojega prestola, da bodem spoznati zamogel kaj je Tebi ušeč in po Tvojih zapovedih pravično. Dovoli da se nahaja moje srce vedno le v Tvojih rokah, da Ti bodem zamogel *na dan sodbe brez strahu podati račun o mojem delovanju,* po milosti Tvojega sina, s katerim si bil posvečen, kakor tudi Tvojim najsvetejšem, dobrim življenje vstvarjajočim duhom — v vsi večnosti, amen!»

Kaj krona vse stori! Tako je govoril nekdanji anarhist. —

Toraj srbske častnike, ki so umorili od boga postavljenega kralja in morda še celo z vednostjo istega, ki je na goriomenjeni način božje ime po nemarnem izrekaval, je božja previdnost poslala — častnike, kateri so svojem kralju prisego zvestobe prelomili. Bog ga je kraljom in sodnikom izvolil — potem ko je Aleksander, katerega je bog pred Petrom izvolil — razmesarjen in okraden umrl. Na dan vesolne sodbe, hoče Peter brez strahu dajati bogu račun — ali do vesolne sodbe je še precej dolgo, im medtem ostane kralj, ker je namreč posvetna sodba samo za ubogega vraga, ne pa za s zlatom okinčane razbojnike iz oficirskega stanu in za prince, ki so to ubojstvo povzročili. Vsacega pobožnega človeka mora notrajnost pretresti, ako vidi, kako se ubojstvo s pobožnimi ceremonijami kinča in za božjo previdnost skriva in kako z mirno vestjo farštvo taki lopovščini svoj blagoslov podeljuje. — —

---

vanem grehom umrli in *pekel.* Tudi s stališča pametnega mišljenja se učenje te znanosti priporoča.

Da leži pekel v sredini zemlje, pripoznajo in so v tej trditvi vsi theologi edini. S stališča naravoslovja se lahko trdi, da je peklenski ogenj po večnem krožnem teku gotovih kemičnih procesov povzročen, v tem ko po božji naredbi kemične zveze gotovih podzemeljskih tvarin, iz kisline in drugih plinov nastajajo in izginevajo. Mogoče je pa tudi, da je peklenski ogenj po plinih, morda mešava raznih gasov, kateri so po božji vsegamogočnosti, v obliko večnega ognja spremenjeni. Bodisi kakor hoče peklenski ogenj je materialni ogenj, ki je po božji volji nastal. — — — —

Da se hudič sem in tja, res v organičnem truplu pokažuje, v tem ko se trupl umrlih poslužuje, se od theologov splošno pripozna. Satanu pa ni dopuščeno se poslužiti trupla, ki je popolnoma človeku podoben, ampak on sme samo deloma biti podoben. Največkrat se hudič živaljskih trupel poslužuje. Prikazuje se v raznih oblikah: Kot volk, medved, bik, kozel, koza, lisica, maček, pes, miš, netopir, ptica, petelin, sova, zmaj, krota, martinček, škorpijon, pajk, muha, mušica; ali se pa tudi v človeški podobi prikaže, kot zamorec, kmet, mornar, duhovnik, našopirjena žena. — — — —

Ako ni to oslarija, potem je to metoda. Semler, ki je v 18. stoletju poskušal ljudi poneumčiti, je bil napram takemu učenjaku vse kaj drugega. Ta je poskusil ljudem nebesa opisavati in je vsacega angeljna na tanko na meter zmiril, vedel je iz glave visokost vsacega arhangeljna. Ali čudno je to, da vsi theologi, ki hočejo revnem in neumnem ljudstvu opisovati drugi svet, se najraje s opisovanjem pekla in ne nebes bavijo. Nebesa se jim zde prečista, tam ni ničesar za opisovati. Stvari o čistosti, ta gospoda ne čita rada.

Obratno pa imajo theologi pri opisavi pekla za njih pohabljene možgane dosti prostora. Tukaj lahko najnegnjusnejše stvarij pripovedujejo in najbolj poželjivim mislim na površje pomagajo. In pobožni ljudje tako radi o svinjarijah čitajo. Pikantni hudič jim je vedno ljubši, kot neroden angelj.

Tukaj imajo sodrugi zopet kos theologične znanosti. Taka je znanost črnosukneževl!

Ni li konj *modri Hans* napram katoliškem znanstvenik, pravcati duševni velikan? — — — —

Tedenske novice

Velika industrijelna revolucija.

Glasom uradnih poročil se je v Ziedinjenih državah lansko leto 359 miljonov ton premoga izkopalo.

Mi smo na visoke številke tako navajeni, da gremo mimo njih naprej. Vendar te številke dajo misliti. — Da je mogoče 350 miljonov ton premoga iz zemlje spraviti v enem letu . . . . in k sreči so ti skriti zakladi neusahljivi in ni skrbi, da bi jih zmanjkalo Ta ogromna masa premoga se je največ v industriji in na prometu (železnice, parobrodih) porabila. Medtem je bilo 74 miljonov ton trdega premoga, ki večinoma ni služil za industrijski namen. Nič manj kot 200 miljonov ton premoga se je porabilo za industrijo. Ta neizmerna masa energije, s katero se je neznansko množino premoga v službo človeštva postavilo, je skoraj nedosežna. In to je nespodbita resnica našega časa.

Pred sto leti je igral premog dokaj malo vlogo, ja v teli deželah nobene. Saj ni bilo niti železnic ne parobrodov, vodo in zrak (veter) se je rabilo v službi organizirane fizične moči pri produkciji.

In tukaj se je pravcata revolucija izvršila. Na tisoče in miljone let v zemlji počivajoči zakladi so se izkopali.

Radi tega in vsled razvoja tehnike je bilo omogočeno produkcijo tako povzdigniti, da je vsa nekdajnost naravnost ničla proti sedajnosti.

Neki angležki statistik je z računal, da se je v prvi polovici tega stoletja več blaga napravilo, kakor pa od Kristovega rojstva sem. Takrat še ni poznalo poljedelstvo moderne tehnike in veleindustrija je imela še-le svoje začetke. Sedaj pa narašča industrijska produkcija vsako desetletje več kot za polovico prejšnega stoletja.

Vse to je čudovito in zveni kot kaka pravljica in vendar je istina. To neizmerno izkoriščanje človeškega dela po premogu in po tehniki bi moralo za posledico imeti da bi tudi splošno človeštvo od vsega kar se izdeljuje in kolikor ono zamore uporabiti — v preobilnosti imelo. Tako bi moralo biti. Poglejmo! Produkcija industrijelnega dela iznaša v letu 1900. poprečno na eno osebo, delavstva, moža, žene in otrok v vrednosti 876 dolarjev po tovaniški ceni, v mali prodaji pa še gotovo, dvakrat več. Tu se vidi, da bi bilo za vse preskrbljeno. Pomanjkanja ne bi bilo treba nobenemu trpeti; vsak bi lahko pri zmernejšem delu, brez skrbi človeku dostojnejše živel. Da pa tega ni, je vsem znano. V kolikor pride tu obstanek mase v poštev, je ta velikanski tehnični napredek brez sledu izginil. V resnici se je položaj precejšnega dela le še poslabšal; mnogoveč je bilo tistih, ki so bili iz samostojnega gospodarstva potisnjeni v ono maso, katera ima negotovi in odvisen obstanek. Resultati tega svetovno historičnega razvoja so v poglavitnem tistim pripadli, ki razpolagajo s produkcijskimi sredstvi. Ves napredek si postavijo v službo tistih, ki so si velikansko množino bogastva nakopičili. Brez pretiranja: Ne da se trditi, da je ljudstvo na slabjem, kot pred stoletji. V številkah povedano: V Zjed. državah je povedano: (prečna plača narasla od l. 1850. dalje statistika ne sega) do l. 1900., od 311 do 438 dolarjev na eno glavo. Tudi cene so se znižale. Tolika je pridobitev delavstva enega stoletja. Ta pridobitev pa ne doseže naraščaja produkcije. Niti en atom ni delavstvo posestnikom produkcijskih sredstev odtrgalo. Stališče obeh razredov se v bistvu ni dosti spremenilo in kar se je spremenilo, se je to na škodo delavstva — storilo.

Vsi dosedanji boji niso imeli drugi vspeh, kot ta, da se je narastek produkcije nekako bolj primerno med obe stranke razdelil. Zelo ugodno je pri tem uplivalo tudi to, da so se ljudje po bolj svobodnem in praznem svetu raztavljali. Ta ventil pa se če dalje bolj zapira, med tem ko dohajajo na vzhodne in južne kraje množice iz Evrope in kodar se to revno ljudstvo naseli, se tudi delavno razmerje poslabuje.

To kar imenujemo mi «socijalno uprašanje» meri na to, da se rezultat (koristi) industrijalne revolucije, katera je z uporabo parne sile pričela s katero je postala monopol neke manjšine, da se to od izkoriščane mase proučuje in izpoznava; zato pa tudi večji delež za sebe zahteva.

To socijalno gibanje ima svoje postaje. Prične se z odporom v tovarnah, korakoma gre naprej v organizaciji po strokah, postavi se v boj na gospodarskem polju in doseže konečno svojo najvišjo stopinjo v tem, ko delavstvo zahteva: Odpravo vsakterega izkoriščanja človeka po človeku. Skoz politično organizacijo v namen dosego politične moči, potom katere se ima vsa producijska sredstva privatnemu posestvu iz rok iztrgati, ter da se viri izkoriščavanja zamašé.

In to bode konečni zaključek industrijelne revolucije. Ta sklep kolikor mogoče pospešiti; se zamore le na ta način, da se delavci v masah pridružijo socijalističnem gibanju in tako k zmagi pripomorejo.

Sadna rastava v Radavljici se je 17. t. m. otvorila. Začasno predsedništvo je prevzel okr. glavar Oton pl. Detela.

Socialni pregled

Revščina v Londonu.

«Dally Chronicle» spominja na uradno poročilo «Hameoffice», v katerem čitamo da je v poročilnem letu 39 ljudi od gladu umrlo, to se je zgodilo v 12 mesecih —

in je tudi oficielno pripoznano. To uradno glasilo samo pritrjuje, da se nahajajo neštevilne trume, katere počasi radi revščine in pomanjkanja potrebnega živeža umirajo.

«Times» poprašuje, na kak način bi se zamoglo 122.000 lačnih šolskih otrok, ki obiskujejo elementarni pouk brez da so poprej zajutrkovali nasititi. Privatne podpore, katere se je v to svrho uporabilo — nezadostujejo.

Koliko pa je ljudi, ki jim toliko hrane priostaja, da žive njih psi pravcato kavalirsko življenje — da, da! Reven človek v današnji družbi je manj kot bogataža pes vreden. Pa pravijo rimsko katoliški popje, da je ta blaženi družbeni red sam bog vstanovil? Lahko trdimo: Kdor se predrzne danes ljudstvo, ki se nahaja v znamenju najhujše revščine s taki frazami pitati — *ta je slepar*.

Usoda pohabljena. V času generalnega štrajka v Trstu dne 14. febr. 1902. bil je tudi nek 20 letni kočijaž *Santo Licen* obstreljen, ker je takrat slučajno med demonstrante zašel. Kroglja iz Manliherce mu je prevrtala levo roko, rana se je sicer ozdravila, ali vendar je ostal revež za vsako težko delo nesposoben — pohabljen. Ko je bolnico zapustil se mu je potom občine zročilo 250 Kron in se ga je usodi prepustilo. Človek, kateri je imel veselje do dela si je do kaj prizadeval, kako primerno službo dobiti pa vse zastonj; pohabljenca niso nikjer marali. Licen je mogel stradati in zmrzovati — ker ni hotel beračiti, je razbil lansko leto neko ulično svetilko, da bi vsaj nekaj dni bil v zaporu preskrbljen. Ko je kazen prestal, pričelo je z nova njegovo žalostno življenje; tako je na 21. t. m. zopet eno svetilko razbil in še enega stražnika za to prosil, da ga zapre. Njegova volja se mu je izpolnila in tako bo nesrečni Licen zopen en čas odrešen skrbi za vsakdanji kruh.

Ali nima država ali občina slednja, ki visoke svote za nacion. propagando daje, za vbogega pohabljenca pomoči. S samim platoničnim sočutjem, katero iz raznih časnikov tako lepo zveni, ni tukaj nič pomagano. — Kaj pa pravi Körber? Niso li njegovi vojaki reveža ranili? Zakaj ne skrbi vlada za pohabljence, katere je sama pohabila? Radovedni smo koliko šip, bode revež še pobiti mogel, dokler bode vlada storjeno mu krivico popravila.

DOPISI

Gorica, 21. septembra Tukajšni pekovski pomočniki se že par mesecev za nadomestni počitek bojuje. Pekovski mojstri iščejo na vse mogoče načine preprečiti, da bi se delavcem to, kar jim je po zakonu že osem let pripadalo uresničilo. Po dolgem trudopolnem delu in z energičnem postopanju so delavci vendar zmagali in sedaj se je počitek že skoraj po vsih pekarnah upeljal. Hud je bil boj in le s solidarnostjo in resnim nastopom so pekovski pomočniki v Gorici dosegli, da se zakon v prid delavcem upošteje.

Še celo obrtna oblast je šla gospodom mojstrom na roke in tudi to oblast so pekovski pomočniki podučili.

S tem bojem so si pekovski pomočniki, katerih je 70 pridobil 70 prostih dni v tednu. Za teh 70 prostih dni v tednu dobijo plačo po 4 K na dan; to se pravi: Pekovski pomočniki so gospodarjem in izkoriščevalcem izvili iz rok, 280 kron na teden.

To je zares lep vspeh! Le čvrsto naprej v organizacijo in konečna zmaga nemore izostati.

Pekovski pomočnik.

Deželnozborske volitve na Spodnjem Štajerskem. V zadnji številki «Rdečega Prapora» se je poročalo o izidu volitev v celem Štajerskem, obenem se je tudi objavilo število glasov v celjskem okraju, katere se je oddalo za našega kandidata, sodruga Mlakar-ja. Slov.-klerikalna «Domovina» v Celju je tako poročala, kakor da bi ne bilo druzega političnega prepričanja v celjskemu okraju, kakor — slovensko klerikalno. Omenila je med drugim da je število 2195 glasov za socijaldemokrate tako malo, da se jih ne more šteti za resno-politično stranko. To dejstvo nas prisili, da danes še enkrat govorimo o izidu volitve in o klerikalno-liberalni in nemško nacijonalni agitaciji v celjskemu okraju: Čitateljem bode znano da so celjski nemškutarji v mesecu juliju povabili znanega lažnjivega Stein-a iz Češkega, na javno zborovanje pri «Kroni». Vdeležilo se je istega zborovanja tako veliko število socijaldemokratov, da se Stein sploh ni pokazal, to je bil tudi vzrok, da nemški nacijonalci niso postavili svojega kandidata, ker so pri prvem poskusu videli, da že v Celju ne morejo javno nastopiti. Čez par dni pa je objavila «Domovina» kandidata liberalno - klerikalne žlindre, sedaj izvoljenega F. Roš-a. O agitaciji smo že deloma poročali, ne bodemo danes še enkrat isto ponovili, omeniti moramo samo to, da se nam je v zadnjem času poročilo, da je imela klerikalna stranka okoli 24 mladenčev najetih, ki so od hiše do hiše, po celem volilnem okraju, delali za Roša reklamo, ter ga proglašali za revnega kmeta v Trbovljah; za kar se jim je jako visoke dijete plačevalo; kdo je to plačal, to se sicer ne vé, najbrž klerikalna besaga. Ob enem so pa tudi klerikalne in liberalne občinske pisarne dobro funkcionirale, tudi občinski očetje so za klerikalnega kandidata jako izvrstno agitirali. Iz več kot petnajst občin se nam je poročalo, da so se izpustili vsi isti volilci, ki niso bili klerikalno zanesljivi iz volilnega imenika; posebno v celjskih okoliških občinah so ti gospodje izpustili vse delavce iz volilnega imenika, če niso slučajno sami reklamirali, tako da so rudarji iz Pečevnika dobili samo sedem volilnih izkaznic, čeravno jih je čez 50 tam v službi. Ravno tako je bilo v tovarni Westna v Gaberjih. Od predilnice pri sv. Paulu v savinski dolini, ni bil nikdo v volilnem imeniku vpisan, tako da je najmanj 3—4000 delavcev v celem volilnem okraju izgubilo svojo volilno pravico. Bili so deloma tudi delavci sami krivi, ker se niso brigali ali so v imeniku ali ne. — Na dan volitve pa je po celi savinski dolini tako izgledalo, kakor bi se v galicijski deželi nahajali. Delalo je za klerikalno žlindro vse, — *policija, žandarmerija, župniki, mežnarji, klerikalni in liberalni župani,* vse je bilo na nogah in vsakega delavca, ki se je približal kakem volilnem lokalu se ga je predno je dospel do vrat, že parkrat od teh klerikalnih liberalnih agitatorjev vstavilo če pa je srečno — do vrat dospel, da se mu ni že poprej listek iz rok iztrgalo, ter napisalo klerikalnega kandidata, ga je gotovo pri vratah prestregel policijot, ter mu napisal klerikalca. V celjski okolici v volilnem okraju Gaberje sta bila *dva policijota, dva žandarja in pet slovenskih agitatorjev* na nogah; agitatorji so imeli v prvi sobi vedno po dva litra vina na mizi in vsak volilec, ki je v to sobo zašel, je moral posrkati rad ali nerad en glažek, potem so ga pa vprašali, *kje ima listek*, če ga niso sami agitatorji prisiliti da ga pokaže, je to storil policijot. Čeravno se je parkrat zaupnik stranke v volilni komisiji proti tej nesramnosti pritožil, se tej pritožbi ni vstreglo. V Celju samem pa kjer so Nemci abstinenco sklenili, so z vso silo zabraniti tudi delavcem, ki so od njih odvisni se volitve vdeležiti.

Ob ednem so postavili par agitatorjev k volilnem lokalu, kateri so imeli nalogo paziti na delavske volilce, kateri se bode udeležil, da ga potem denuncirajo pri delodajalcu. To nesramno postopanje, katero je bilo seveda v korist slovenskim klerikalcem ni bilo brez vspeha; ker je v Celju najmanj 1300 volilcev, med njimi polovica delavcev, vseh skupaj se je volitve udeležile samo 180. Ako se upošteva, vse to zgoraj omenjeno, in pomisli da socijaldemokratična stranka nima nikjer v občinskih zastopih zastopnikov, ki bi imeli kak upliv na sestavo volilnega imenika, mora se priznati, da je soc. dem. kandidat dobil jako pomembno število glasov. Toraj gospoda okoli slovenske «Domovine» če bi imeli kaj sramote ko ste stali s socijaldemokratičnim agitatorjem pri volilnemu okraju na Bregu, *ko so marširali črnuhi od sv. Jožefa na volišče,* morali bi se sramovati do dna vaše *duše,* da ste se zvezali z *misijonarjem in kapucincem, s policijo in žandarmerijo,* da ste iztrgali delavstvu mandat iz rok. Delavci pa so se morali pri zadnjem volilnem gibanju in na dan 20. septembra prepričati, da jim je vse sovražno, bodisi nemška ali slovenska buržoazija, da se imajo zanašati edino le na svojo lastno moč. Na delo toraj! Ako se delavska organizacija vresniči, bode klerikalna kakor liberalna stranka na svojem lastnem gnojišču segnila. Roš je bil izvoljen od ljudi, katere so rimsko katoliški farji natarbali s tem, da so govorili da je reven kmet, ako ravno je eden izmed največjih bogatažev v Hrastniku. Njegovi lastni občani pa, ki ga dobro poznajo, so mu na dan volitve pritegnili zaušnico, katero je zaslužil. — *Č.*

STRANKARSKE VESTI

Nemški soc. dem. strankarski zbor v Bremen-u, kateri je 18. t. m. svoje zborovanje pričel se je posebno s dvema praktičnima uprašajema bavil namreč: Reformacija organizacij in sodelovanje socijalnih demokratov pri občinski upravi. Prvikrat posvetuje nemška Soc. demokratična stranka o komunalnem programu in upati je, da bode našla pravo pot za tako potrebne reforme v občinski upravi. Nemška 3 miljone broječa stranka je uvidila potrebo neizmerno naraščajočo maso v bolj popolnjeno organizacijo zbrati; tej novi organizaciji ima str. zbor v Bremen-u podati podlago. Za nas Avstrijce je še bolj zanimiva debata o delovanju nemške Soc. demokracije v občinskih upravah. V stoterih mestah in idustrijalnih krajih ima nemška Soc. dem. zastopnike v občinskem svetu, v nekaterih občinah še celo vladajoči upliv. Za vse občinske zastopnike je toraj enotni program potreben. Nemški sodrugi, kateri so nam v marsičemu uzor, bodejo tudi tukaj pravo pot našli, na kateri bodemo zamogli i mi slediti. V Nemčiji, kakor tudi pri nas v Avstriji, so ravno v občinskem zastopu važni interesi delavstva na igri, katere zamore le Soc. dem. str. zastopati — rešiti.

Iz poročila strankinega vodstva je pa razvidno, da je nemška Soc. dem. stranka uzor Socijalne demokracije.

Posnemanja uredni podatki so na kratko sestavljeni, kakor sledi: V pretečenem letu je imela stranka 648.695 Markov dohodkov. Skupna naklada izhajajočih političnih časnikov je do marca meseca t. l. iznašala 600.000, od marca naprej se je naklada zdatno pomnožila. «Vorwärts» centralno glasilo ima 82.000, «Hamburger Echo» 40.000, «Leipziger Volkszeitung» 36.000, zabavna priloga «Neue Welt» 283.000 komadov. Novi svetovni koledar je dosegel 160.000 naklade. Pri strankarskem časopisju je bilo 1805 ljudi uposeljnih. «Vorwärts» je imel skupnih dohodkov 977.694 M.; izdatkov pa 887.198 M. Prebitek iznaša 90.494 M. — Knjigarna «Vorwärts» je napram zadnjem izkazu od 246.000 na 317.000 v prometu poskočila. Za toraj je to podjetje tudi zamoglo 35.000 Markov strankarski blagajni oddati in je vkljub temu izvršilo njeno nalogo, s tem da je brezplačno agitacijske spise in sicer: 8 različnih v skupni nakladi od 949.000 komadov izdalo. Pa tudi žensko uprašanje se jako lepo razvija, in že nad 100 zaupnic deluje na vse moči. To je par mrtvih številk, naj bi povsod v mestah in na deželi povsod k vstrajnem delu in k novem navdušenju spodbujale; naj bi vsak sodrug celo svojo moč uporabil, da bode avstrijska Soc. demokracija, Nemški podobna, v blagor in korist revnemu in zatiranemu delavnemu ljudstvu.

Strankarsko obvestilo. Strankini zbor se bode v začetku meseca decembra vršil; natančneje v prih. številki «Rd. Prapora».

Vodstvo.

Javni ljudski shod se vrši v nedelja 2. okt. ob 4 uri pop. v gostilni g. Simšiča v Podgori pri Gorici. Dnevni red: «Podraženje živil».

Društvene vesti

Razpis službe. Vodstvo «Nabrežinskih delav. zadrug» razpisuje službo prodajalca, z mesečno plačo kron 92. Vsi nastavljenci imajo pravico do zaklada 5% čistega dobička v enako razdeljenih svotah.

Ponudbe imajo označiti dobo prakse v stroki, starost prešnjo službo, znanje jezikov; eventuelna spričevala se ima odposlati vodstvu «Nabrežinskih delav. zadrug».

Ponudnik ima pri vstopu v službo vložiti kavcijo kron 600 v vrednosti ali pa v gotovini.

Razpis službe se zaključi s 15. oktobrom t. l. nastop službe z 15. novembrom 1904.

Vodstvo „Nabrežinskih delav. zadrug".

Mednaradni strokovni kongresi. Primirno s Socialističnim kongresom v Amsterdamu so se mednarodni strokovni kongresi vršili in sicer: Lesnih delavcev, Kovinarjev, Transportnih delavcev in Trgovskih pomočnikov v Amsterdamu, Krojačev v Draždanah in Rudarjev v Parizu.

Kongres Lesnih delavcev.

Na kongres je bilo 10 narodnosti s 24. delegati zastopanih. Avstrija je bila po sodr. Skaretu zastopana.

O potrebi in koristi trajne mednarodne zveze Lesnih delavcev je poročal Leipart (Stuttgart).

Stroka Lesnih delavcev vsih dežel se združi v mednarodno «Unijo», da zamore zastopati skupni interes; naloga «Unije» je:

Vzdržava tesne zveze med deželnimi organizacijami, in vzajemno sporazumljenje v posameznih uprašanjah, pri mezdnem boju, zabraniti prihod tujega delavstva. Pospešiti podpore pri velikih stavkah; zaključitev kartelnih pogodeb o medsebojnem prestopu oziroma podporo udov v inozemstvu sprožiti; v splošnem solidarno skupno delovanje posameznih deželnih organizacij Lesnih delavcev pospeševati. Vse deželne organizacije mizarjev v pohištvu, stavbenih mizarjev in tesarjev, glasovirnih del. stolarjev, poliserjev, strugarjev, palčnih delavcev, korbarjev, krtačarjev, tapecirerjev, podobarjev, sodarjev, steklarjev in t.d. lahko organizaciji pristopijo. Letni prispevek je 1 frank za 100 udov letno.

Vodstvo «Unije» in blagajne prevzame tajnik. Sklepčen in merodajen je kongres «Lesnih delavcev». Vsaka deželna organizacija ima nalogo letno poročati o važnih dogodkih, pri velikih stavkah, pa ima takoj poročati. Zvezna publikacija se vrši v treh jezikih in sicer: V nemškem, francoskem in angležkem. Prvim tajnikom je bil sodr. Leiport (Stuttgart) izvoljen. Volitev druzega tajnika, ki bode imel nalogo kontrole bode nemška zveza «Lesnih delavcev» izvolila.

O vzajemnem razmerju karteliranih dežela je poročal sodrug Skaret. Predlagana resolucija je

bila ednoglasno sprejeta, prihodnji kongres se vrši možno, tam kjer se vrši mednarodno Socialistični kongres.

Kongres Kovinarjev.

Na četrtem mednarodnem kongresu Kovinarjev imajo vse organizacije sedež in glas, katere so v Scheffield nastanjenem mednarodnem informacijskem birou pridružene. Zastopana je bila nemška kovinarska zveza s 160.000 udov, s tremi delegati, dve angležke organizacije s 146.000 člani in 13 delegatov, Avstrija s 20.000 člani, delegat Beer H., nemški kotlarji v bakru 16.000 članov in Belgija 7000 članov po 4 delegate. Francija kovinarji 19.000 člani s petimi delegati; Švedsko in Norveško po 1 delegata 17.000 in 6000 udov. Švica 6000 in Holandija s petimi delegati 600 članov.

Mlada ogrska organizacija je za svoje 14.500 članov tudi enega delegata odposlala, kateri pa nima pravico glasovanja, ker je Ogrsko še kratek čas v zvezi. Predsednik informacijskega biroa Davis (Anglija) je poročal in odgovarjal na vsa v teku zadnje dobe došla uprašanja, nakar je tajnik poročal v stanju blagajne.

Po poročilu se je prešlo v debato glede ustanove mednarodne «Kovinarske zveze». Angležka delegacija je predlagala, da ima vsaka organizacija, ki je pristopila mednarodnem informacijskem birou, mesto 5 šilingov kot dosedaj, 20 šilingov za 1000 članov in leto plačati. Polovico se ima uporabiti za tajništvo, polovico pa v podporo velikih stavk. Nemci so predložili izdelani načrt pravil v treh jezikih (nemško, francosko in angležko).

Vstanova zveze je bila enoglasno sklenjena; glede prispevkev pa je bil predlog Nemcev, da se ima 40 šilingov za vsakih 1000 članov na leto zvezi odračunati s 223.900 proti 171.850 glasovom sprejet. Delegat Hobson je prečital angležki protest proti sklepu: Ker imajo angleški delegatje vezilni mandat, da nesmejo preko 20 šilingov za skupni prispevek glasovati. Radi tega morajo sodelovanje za del, ki prekorači 20 šilingov odklanjati. Proti takem protestu so se uprli vsi kontinentalni zastopniki.

Beer je zahteval lojalno podvrzitev sklepom večine, kakor so to Nemci vedno storili. Kontinentalne organizacije nimajo nikakoršnega vzroka, se navadam Angležev podvreči. Protest se vzame na znanje in posvetovanje statutov se ima dalje vršiti.

Medtem je belgiska delegacija sledeči posredovalni predlog predložila, kateri je bil po kratki debati enoglasno sprejet: Za leto 1904. plačajo Angleži 20 šil., za leto 1905. pa imajo sklicati prvotno glasovanje nakar bode tajnik za prihodnje leto prispevek na 40 šil. razpisal.

V večerni seji so se sprejele določbe pravil skoraj nespremenjeno. Sedež mednarodnega biroa se s 1 avgustom 1905. v Nemčijo preseli. Schlüke (Stuttgart) je tajnikom izvoljen, kateri za kontinentalne dežele takoj s denom prične.

(Dalje prihodnjič).

×

Strankarski zbor nemške soc. demokracije avstrijske v Solnogradu. V pondelek 26. t. m. je pričelo zborovanje nemške soc. dem. stranke za Avstrijo v Solnogradu. Dnevni red se glasi:

1. Konstituiranje strank. zbora: *a)* Volitev predsednika; *b)* določitev opravilnika; *c)* volitev komisije za pregledovanje mandatov.
2. Poročila: *a)* Strankinega vodstva, poroča: Skaret; *b)* blagajniško poročilo: F. Ellenbogen; *c)* kontrola; *d)* o parlamentarnem delovanju: Eldersch.
3. Strankina in volilna organizacija: Skaret.
4. Podraženje živil.
5. Strankarsko časopisje: Emmerling.
6. Volitev strankinega zastopstva.
7. Revizija ustave: Dr. Adler.
8. Splošne strankarske zadeve.

V veliki dvorani zdravniške hiše, je sodrug Preusler v imenu solnograških sodr. zborovalce pozdravil, ter v imenu društva «Prijateljev narave» vsakemu delegatu podelil v spomin šopek «Edelweis». Sodrug Tomschik je v imenu strankinega vodstva odzdravil, nakar je sodr. Skaret navzočim delegatom sklepe večerne seje naznanil.

Na pred konferenci izvoljeno predsedništvo, je zasedlo svoja mesta.

Sodrug Tomschik je kot predsednik podelil sodr. Vollmar-ju kot zastopniku Nemške Socialnedemokracije besedo, kateri je približno sledeče izvajal: «Mene je zadela prijetna naloga Vaše zborovanje v imenu *nemških soc. demokratov* pozdraviti. Mi se imenujemo mednarodni, ker so naši bojni vzroki ednaki, *ker smo povsod ednako podjarmeni.* Iz tega izvirajo tudi skupni interesi in združenost v boju. To je pa vzrok, da smo od nekdaj uzajemno naš napredek opazovali, ter se po izkušnjah bratske stranke učili. Ako je ta zveza že med vsemi socijalnimi demokrati uresničena, tem večja in tesneja zveza obstoji med nemško in avstrijsko Socijalnodemokracijo. Mi imamo skupni izvir in skupno izhodno točko, in ako ravno smo po politiki vladajočih ločeni, *vendar ostanemo eno ljudstvo v šegah in jeziku, v mišljenju in ravnanju;* posebno smo Vam Bavarci blizo, — po krvni zvezi. Ako je res, da imate zapreke odstraniti, katere za Nemce ne obstojijo več, je ob priliki lahko tudi Nemčija za Vami. Ali medtem ko jaz lahko svobodno govorim je Vaš *Pernersdorfer* ko je menil, da je pri nas svoboden, kmalo *prusko svobodo občutil, in to sramoto smo mi čutili.* In ako je naš prijatelj Schumaier v Bremen-u dejal, da s nevošljivostjo naše razmere opazuje, mu moram danes odgovoriti, da ni dovelj kritičen v presojanju naših nemških razmer».

Naši strankini zbori so v zadnjih letih nekoliko živeji postali. To dejstvo je naravno. Z razširjatvijo upliva Soc. demokracije, so isti narasle nove naloge. Iz tega se pa tudi porajajo razna mnenja in boji, in dosti bodemo še opraviti imeli, dokler postanemo popolnoma na jasnem. Ali nesmemo pozabiti, da vsi skušamo stranki pomoči in v tem zmislu Vas pozdravim». *(Burno pritrjevanje).*

Govorila sta še Grossmann iz Budimpešte in Nemec Praga, nakar so se prečitali došli pozdravi in sicer: London, Paris, Rim od ital. sodrugov. Jugoslov. soc. dem. stranke, Resel in Schacherl. Dr. Ellenbogen je predlagal, da se izreče italijanskim sodrugom za njih nevstrašeni boj napram brutaliziranju delavcev po ital. buržoaziji. Nakar je sodrug Skaret pričel s poročilom o str. delovanju. Popoldne je pa dr. Ellenbogen prinesel blagajniško poročilo. Govorili so sodr. Seliger (Toplice)' Petersilka, Winarski (Dunaj), Beutel (Aussig) Muchitsch (Graz) Schäfer (Reichenburg) Bartel (Falkenau) Stein (Dunaj) Schlossnikl (Sternberg) Dötsch (Asch) Niepler (Brno) in Skaret (Dunaj). Na predlog kontrolne komisije se je prejšnemu vodstvu absolutornim podelil.

(Dalje prihodnjič).

×

Vodstvo „Nabrežinskih delavskih zadrug" naznanja vsem zadružnikom, da se je pri skupni seji dne 8. sept. t. l. za nakupovanje blaga sledeče sklenilo:

I. Blago se ima plačevati pri nakupovanju v gotovini.

II. Vsim tistim, pa kateri ne bodo mogli plačevati pri nakupovaniu v gotovini, naj se obrnejo na odbor, ki bode določil 14 dnevni kredit.

Delavci naj zahtevajo od gospodarjev 80% zaslužka, na račun s katerim se naj med tedenski up v zadrugi poravna; najdalje v 14 dnevih se ima ves v zadrugi storjeni up plačati.

Vsem istim, ki nemorejo v gotovini nakupovati se svetuje, da vložijo vsakih 14 dni K 3 v hranilnični zalog, do svote K 30. In kadar bode dotičnik imel omenjeno svoto skupaj, mu jo bode odbor izročil, da bode zamogel v prihodnje za gotovi denar kupovati.

III. Konzumna prodajalna se približno s 1. decembra t. l. odpre.

Obenem se obvesti vse one zadružnike, kateri niso še plačali zaostalih prispevkov deleža, da poravnajo z 1. oktobrom t. l. Za vse tiste, kateri so pristopili meseca septembra t. l. določil se je termin z 1. januvarjem l. 1905.

Za odbor
„Nabrežinskih delavskih zadrug".
tajnik *E. Zilli.* Predsednik *Pertot Anton.*

×

Splošno Delavsko Pevsko Društvo v Trstu, priredi na nedeljo dne 9. oktobra 1904. v dvoranah «Delavskega Doma» v ulici Boschetto št. 5.

DELAVSKO SLAVNOST.

S petjem, plesom, šaljivo pošto in prosto zabavo.

Začetek veselice je ob 8 uri zvečer. P. končani veselici prične ples, ki traja do 3. ure v jutro. Petje bode vodil društveni pevovodja E. Cerocchi.

Vstopnina za osebo 40 vin.

Ker je čisti dobiček namenjen »Pevskemu društvu» upamo mnogoštevilni obisk. *Odbor.*

Listnica uredništva

Ker se imajo vsi računi radi predstoječega strankinega zbora zaključiti. pozivljamo danes vse one sodruge, ki so prejeli majski spis, da takoj odračunajo inače smo prisiljeni v prihodnji štev. imena zaostali imenovati.

Upravništvo.

ZAHVALA.

Vsim prijateljem znancem in sodrugom, ki so sprejmili ranjkega očeta k večnem pokoju, izrekamo tem potom najtoplejšo zahvalo. Posebno pa se zahvaljujemo darovalcem prekrasnih vencev Uredništvu «Rdečega Prapora». Železničarski in «Zidarski organizaciji». Kakor tudi zastopstvu ital. in jugoslovanske soc. dem. stranke, ter sodrugu Skerbiču, za ginljivo nagrobnico.

V Trstu dne 27. sept. 1904.

Družina Jernejčič in sorodniki.

Izdajatelj in odgovorni urednik
Josip Kopač
Tipo-Litografia Emilio Sambo

Prodajalna klobukov
all' Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
Najnižje cene

Sodrugi in sodruginje!
Čitajte, razširjajte, naročajte
Naše Zapiske
Naslov:
Naši Zapiski, v Ljubljani.

KAVARNA
„UNIONE"
PREJE „TEDESCO"
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva Kooperativistično urejena
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE.

Zaloga in Tovarna
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
TRST - Piazza Rosario 2 - TRST
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Leto VII. TRST, dne 7. oktobra 1904. Št. 41

DELAVEC

Rdeči Prapor

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje; za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Za Nemčijo: Za celo leto 5.98 K.; za pol leta 2.98 K.; za četrt leta 1.49 K.

Za Ameriko: Za celo leto 7.28 K.:

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Telephon št. 1570.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Upravništvo in uredništvo, TRST, ulica Boschetto 5. II.

Sodrugi in sodruginje!

Po zaključku zadnjega našega strankinega zbora v Celju in v smislu strankinih temeljnih ustanov se ima vršiti letos

V. REDNI ZBOR

jugoslovanske socialnodemokratične stranke v Avstriji.

Izvršujoč svojo dolžnost, Vas vabimo toraj na strankini zbor, ki se bode vršil dne 7. in 8. decembra t. l. v **Ljubljani.**

Za dnevni red predlagamo, prepuščanje konečno določbo zboru samemu sledeče točke:

1. *Konstituiranje strankinega zbora.*
   a) *Volitev predstojništva, določitev opravilnika in dnevnega reda;*
   b) *Volitev komisije za pregledovanje mandatov.*
2. *Poročilo.*
   a) *Strankino delovanje: Kopač Josip.*
   b) *Blagajne: Jernejčič F.*
   c) *Kontrole: Panek A.*
3. *Organizacija in taktika: Čobal Miha.*
4. *Časopisje: Kopač Josip.*
5. *Politični položaj: Etbin Kristan.*
6. *Zadružništvo: D.*
7. *Volitev izvrševalnega odbora.*
8. *Splošne strankine zadeve.*

Strankarski zbor se vrši v smislu § 2 zborovalnega zakona. Vabila se bodejo udeležencem pravočasno doposlala.

Poročila za strankini zbor, imena eventuelni predlogi naj se čim preje pošljejo sodrugu Josipu Kopaču v Trst ulica Boschetto št. 5.

S socialnodemokratičnim pozdravom

Izvrševalni odbor
jugoslovanske soc. dem. stranke.

×

Zastopnike na strankini zbor volijo sodrugi posameznih okrajev; vsaka industrialna stroka ima pravico poslati dva zastopnika; organizovane žene vsacega kraja imajo pravico svoje zastopnice poslati.

V smislu teh določb upamo, da bodejo sodrugi vsih krajev pravočasno poskrbeli, da pošljejo svoje zastopnike, odnosno zastopice na zbor, ki bode zlasti letos velike važnosti. Zbor, ki zahteva mnogo stroškov in dela obrodi le tedaj tako kakor je treba, ako se ga res vsi kraji in vse industrijalne stroke udeleže.

Sodruge pozivamo toraj, da se kmalo dogovore glede zbora in naj nam imena delegatov naznanijo. Isto tako naj nam tudi svoje eventuelne predloge naznanijo. Organizacije pa naj svoja poročila odpošljejo

Prostor kjer se bode strankini zbor vršil bode ljubljanska v. okrajna organizacija pravočasno naznanila.

Sodrugi zastopniki, ki žele da se jim preskrbe stanovanja, naj to preje ko mogoče naznanijo sodrugu **Josip Breskvarju** sv. Petra nasip 45. v Ljubljani. Naznanijo naj ali hočejo v hotelu ali pri kakemu sodrugu stanovati.

Politični odsevi

v TRSTU, 6. oktobra 1904.

Kranjski deželni zbor. V kranjskem deželnem zboru straši zopet obstrukcijo klerikalcev. Njim se sicer ne gre za kako resno zahtevo, pač pa za politično demonstracijo, s katero si hočejo vgladiti pot do volilcev, katere s tem slepijo. Šušteršič je predloženo volilno reformo že zdavnej snedel. Liberalci, ki se boje da izgube kak mandat, se protivijo splošni volilni pravici. In tako je postal deželni zbor kranjski disputirklub političnih strank. Nujne stvari v deželi pa zaostajajo zbog nedelavnosti istega. Naše mnenje pa je, toliko časa dokler se ne bode volilni sistem predrugačil toliko časa bode vsako vspešno delovanje v deželnem zboru nemogoče. Naš klic mora toraj biti: *Proč iz zastopstvom privilegij! Vun s splošno, direktno in tajno volilno pravico!*

V istrskem deželnem zboru, razsajajo Hrvatje proti brezobzirni italijanski večini. Edina dosedaj pametna rešitev je znižanje cene na soli za 8 K pri kvintalu.

V goriškem deželnem zboru se zahteva regulacija vodâ in napravo vodnjakov in za deželo več drugih prepotrebnih naprav. Seveda je vlada tukaj zopet enkrat po g. dr. Tumatu, nekaj britkih resnic pod nos dobila. Pajer se je kot kača, kateri se na rep stopi zvijal. Ob tej priliki so prišli tudi škandalozni prizori v cs. kr. kmetijskem društvu, ki so v škodo kmetovalcem na razpravo. Zahtevalo se je, da se podpore za slovenske kmetovalce direktno potom županstva in ne več kot dosedaj po društvu posameznikom razdeli, ker se tukaj na strankarsko pripadstvo obzir jemlje.

S § 14. se je provizorično pogodbo kakor nam «Vinarica» poroča s Italijo in sicer za dobo do 31. decembra 1905. sklenilo. Vstavo je toraj hudič vzel, ista obstoji le še na papirju. Janez ti bodi pa tiho, in plačaj!

Brno, 2. oktobra. Delavstvo je priredilo velikansko demonstracijo za splošno, direktno in tajno volilno pravico. Ob tej priliki je seveda policija več aretacij izvršila. Demonstrancije so se pa tudi v deželnem zboru nadaljevale, tako da je mogel predsednik sejo zaključiti.

Tedenske novice

Stavka v Zagradu je stem končana, da so delavci trg zaprli in odšli v Nabrežino na delo. Sodrugi, držite trdo! Nikdo ne sme sprejeti dela v Zagradu!

Akademične polemike. Gospodom akademičarjem ne gre nabrežinski shod iz glave in njihove togote, ravno tako kakor njihove domišljavosti ni konca ne kraja. Mlada gospoda misli, da ima patent na vso modrost; toda s tem, da je kdo inskribiran na kakšni univerzi, še ni dokazano, da je res tako prebito učen kakor se dela; in če bi bil učen, tudi s tem še ni povedano, da bi vse razumel, da bi bil univerzalni ženij. Poznamo učenjake, prave učenjake, ki so v najpriprostejših rečeh kakor otroci, in o slovenskih useučiliščnikih se ne more kar na kratko trditi, da so pravi učenjaki. O tistih, ki so debatirali v Nabrežini, pa se lahko pravi, da so precej kratkih misli in še tiste misli, kar jih imajo, niso originalne, temveč le zaostalo klasje, ki so ga pobrali na tujih poljih. Lepo je, če ima mladina voljo za delo, ali sama volja — ne, gospoda: *si desint vires*, tedaj je voluntas k večjemu komična. In moči primanjkuje tu prav prokleto. V «Soči» pripovedujejo akademičarji, kaj so hoteli v Nabrežini. Pa pravijo: Prišli so tje, da tam obrazložijo cilje, po

---

LISTEK.

Osamov vrt.

Spisal ETBIN KRISTAN

...Osamo, prijatelj bogov, pa mi je dejal:

«Mojega vrta še nisi videl; tvoje hrepenenje sanja cvetlice in tvoja vera jih vstvarja. Toda zima je resnična in v ledu ne cveto rože. Tvoje cvetlice ne bodo nikdar vzkile».

Osupnjen sem ga pogledal in boječe je bilo moje srce skozi sovražno tišino. Osamo pa je razumel jezik utripajoče krvi in zijajočega strahu in nasmehnil se je z otroškim smeškom. Tišina se je omehčala, potem so se iz nje rahlo izvile besede modrijanove. V mračni daljavi je stokal veter skozi veje, ali bližje so donele tišje melodije morskega valovja — sto misterij iz ene tajne.

Osamo je govoril. Ustnice so mu ostale nepremične. Njegove besede so prihajale po žarkih dogorevajočega solnca do mojih ušes in moje oči so videle, kako je njegova povest prhala črez sgrajoče se travke na travniku.

Osamo je govoril:

«Bogovi so dobri, a sovražen je človek sam sebi. V cvetnem vrtu bi se lahko izprehajal, pa vendar ostaja v puščavi in svoje hrepenenje vklepa v verige, da ne more leteti, temveč da se komaj mučno plazi. Prah prodira v njene znojnice in blato v gube njene obleke in hrbet krivi in uči se šepati in škiljati. Ali to niso hoteli bogovi, kajti oni so dobri in ljubijo človeka bolj kakor more on ljubiti njih in svoje brate in samega sebe».

Dih vetra je pohitel dalje in je ponesel seboj dišavo rož in lipovega cvetja in moja žalostna duša je vzdrhtela. Plašno je dejala velikemu prijatelju:

«Ti veš, Osamo, da je moje hrepenenje veliko in nevklenjeno, kajti ljubim ga od mladih dni, ko se je ob potokih igralo z valovi in je plesalo s svetlobo zvezd. Oj, ljubimec bogov, moje hrepenenje je prosto prahu in blata, a peroti so mu oslabele in oči mu ne vidijo več skozi goste gozde in črez visoke gore, kjer leže čudežne dežele in kjer luči življenja bolj rdeče žare. Komaj se še vzpenja nad nizko grmičevje in trepalnice so ji rdeče od solz radi njene nemoči. In ti, oj Osamo, ji ne imenuješ leka, ki bi ozdravil njeno težko bolezen...»

Žalost je naraščala v moji duši ter jo je napolnila v vseh gubah. Osamo pa je to vedel, ker je vedel notri in čital je v dušah najskrivnejše.

Solnce je dajalo zemlji svojo zadnjo svetlobo in v daljnem svitu, ki je umiral na globokem nebu, je izpregovoril Osamov odgovor:

«Oj Arbatan, tvoje hrepenenje je bolno od dvomov in od potov, po katerih si zaman iskaje hodil. In lačno je tvoje hrepenenje — odtod je vslabelo. Pred cvetlicami je kruh. Ti pa si zaničeval kruh in tvojemu ubogemu, hrepenenju ga je primanjkovalo. In tisoč hrepenenj je moralo umreti, ko so jih gnali ljudje v zagonetne daljave brez hrane in pijače. Cvetlice, ki hočejo cveteti, preminejo z klici, drevje, ki hoče roditi sad, se posuši pred letom, solnca ugašajo, preden pride jutro. Trdosrčni ste napram svojemu hrepenenju in stradati je pustite — kako naj vam tedaj resnično služi? Kaj hočete od njega?...»

V sivem mraku je obmrl zadnji solnčni soj, tiha bol se je spustila nad zemljo in žalostnejša je postala moja duša.... Ako bi tudi moje hrepenjenje umrlo — oj, kaj bi tedaj ostalo? Kdo bi še nosil mojo dušo na visoke in najvišje vrhove ter bi ji pokazoval dežele onkraj vanjo žarke večnega solnca in kdo — kdo bi ji tedaj pel pesem — pesem, mistično globoko, dnevno jasno, globoko, visoko — pesem prihodnjega?.... Ako bi tudi moje hrepenenje umrlo — kako bi tedaj še tolažba živela?

Osamo je poslušal mojo bol in večerni veter jo je šepetal dalje in valovje v daljnem gozdu je tihotno ihtelo koral:

Ako bi tudi moje hrepenenje umrlo — kako bi tedaj še tolažba živela — ako bi moje hrepenenje umrlo....

Tedaj pa se je Osamo vzprožil in srebrni svit vzhajajoče lune je zastrujil skozi njegovo telo, da sem videl besede, ki so nastale v njegovi glavi in udarce sacoki so jih spremljali. In želno je poslušalo moje uho njegov brezglasni jezik:

«Arbatan, Arbatan», je dejal ljubimec bogov, «hrepenenje je duša sveta in Najvišje je njegova izpolnitev; preko Višjega pa vodi njegova pot od prostne megle. Kdor vztraja v hrepenenju, njega zapusti in umreti mora, če bi tudi sto let hodil po zemeljskih potih. Na svojih neskončnih potih zasije hrepenenje v ognjenih solnčih, vzcvete v diščih cveticah, postane močno v rodovitni zemlji. Oj Arbatan, zakaj ne vidiš zemlje? Od nje so ti dali bogovi hrepenenje, ti pa hočeš raztrgati vezi, ki delajo iz sto in tisoč in stotisoč eno, tako da mora poginiti, kar se odtrga od enega. Cvetlice, katerih korenine potrebujejo zemljo in njene sokove, zahtevaš v zraku; a tam morejo propasti; čustva, ki morajo piti kri iz žil, zahtevaš v oblakih in v svetovnem eteriu iščeš misli, ki jih morajo možgani roditi....

katerih mora stremiti vsak pravi Slovenec, da mu bo na lastni zemlji boljše, in da se slovenski narod razvije v krepek narod, ki bo kos svoji nalogi na svoji zemlji, in ki bo zmožen braniti se tujemu navalu. Dobro je, da čitamo to v «Soči», kajti drugače res ne bi vedeli, kaj je gospode pravzaprav privedlo v Nabrežino. V «Soči» so res bolj jasni, kakor so bili na shodu. In — skoraj smo rekli hvala bogu — sedaj imamo to črno na belem, in v predalih «Soče» se ne da to tako lahko izradirati, kakor se da zaviti, kar se je na shodu govorilo. Dobro je, da imamo črno na belem dokaz kratkomiselnosti ošabnih gospodičičev. Hoteli so obrazložiti cilje, po katerih mora stremiti vsak pravi Slovenec. Das nenn' ich stolz! Pred vsem bodo torej dekretirali, kdo je pravi Slovenec, kdo pa ne. In potem bodo dali «pravim» Slovencem kategorični zakon. Hudirja — kdo je neki tak «pravi» Slovenec? In kdo je dal ljubeznjivim mladeničem mandat, damu phrase ustanovè cilje, po katerih morajo «pravi» Slovenci stremiti? Slovenskih kraljev po milosti božji vendar še nimamo in upamo, da nas te prevelike sreče tudi bodočnost obvaruje. Da pa bi provizorično par študentov prevzelo to ulogo, za to se tudi prav uljudno zahvaljujemo. Toda: kdo je pravi Slovenec. Gospodje dijaki nam odgovarjajo indirektno: Tisti, ki ima lastno zemljo. Kajti kdor je nima, ne more stremiti za tem, da bi mu bilo na *lastni zemlji* bolje in da bo kos svoji nalogi na *lastni zemlji*. Prebisane glavice so naredile preveliko napako, ko so sklicale shod; povabiti bi bile morale samo «prave» Slovence, ki imajo lastno zemljo. Morda se jim bi bilo potem bolje povedlo. Če pa so se že tako ponižali, da so metali biserje pred prešiče, svoje zlate besede pred vražje delavce, ki nimajo lastne zemlje, ki torej niso pravi Slovenci, tedaj bi nam bili morali povedati, kako se doseže lastno zemljo in s tem pravo Slovenstvo. Seveda ne verujemo, da poznajo za to drug recept kakor denar, katerega pa najbrže tudi ne bodo prišli delit med nemaniče za nakup lastne zemlje in pravega Slovenstva. Ideali gor, ideali dol — kdo nima zemljo, pove zemljiščina knjiga, ne pa frazasti patriotizem.

Ponosni gospodje tarnajo, da jim ni Kopač ničesar novega povedal. Mislimo pač, da so slišali dosti novega, kajti doslej še tega niso vedeli, kar se je povedalo. Toda kaj se jeze? Saj to sploh ni bila Kopačeva naloga, temveč oni bi bili morali povedati kaj novega. Kje pa je ostal njih novi nauk? Mar so izprešali iz svojih možganov kaj druzega, kakor to, kar so pobrali od starih «patriotov?» Izobraževalna društva? Kje pa ste bili, ko so jih socijalni demokratje že snovali in ko so jih razširili v strokovna društva? Predavanja? Kaj pa ste delali, ko so jih socijalni demokratje že prirejali? Kaj pa je vsa slovenska inteligenca s študenti vred storila za vzgojo in za izobrazbo slovenskega naroda? Zadnji socijalistični agitator je storil v ta namen več, kakor vi vsi skupaj.

Da jih v jezi logika zapušča, ni čudno. Na nabrežinskem shodu je bila ogromna večina socijalno demokratična. In ti socijalni demokratje s Kopačem vred so trpeli predsednika po želji študentov; trpeli so, da so govorili študentje prvi; in vzpričo tega dejstva se upa «Soča» trditi, da Kopač ne trpi zraven sebe nikogar, ki bi smel kaj sodrugom povedati izventega, kar jim on pové. To si upajo trditi tisti, katere bi bili sodrugi lahko pognali čez drn in strn, da se jim je poljubilo? Ne, gospodje, kdor hoče poučevati ljudstvo, mora sam kaj znati, vsaj pa mora biti zmožen logične misli. Vi pa z vašim člankom zopet dokazujete, da ne znate nič druzega, kakor par bedastih patriotičnih fraz, ki so jih vsi trezni ljudje že do grla siti. Ljubiti rodno zemljo! Kaj vraga hočete s to zemljo? Ako hočete biti lirični, kujte verze, v praktičnem življenju nas pa pustite pri miru z metoforimi, ki niso piškavega oreha vredna. Nas ni rodila nobena zemlja, temveč živa mati. In ljubezen do ljudij se nam zdi tisočkrat več vredna, kakor vsa vaša puhla ljubezen do «rodne» zemlje in do «domovine», katero so «pravi» Slovenci in «pravi» Italijani in «pravi» Kitajci parcelirali. Da, da, da, ljubezen do domovine je fraza, pa kričite anathema kolikor hočete. Počakajmo, da napravite izpite, pa bodemo videli, koliko se bodete razlikovali od tistih, ki so pred desetimi in dvajsetimi leti nosili mačka za domovino domov.

Juristi in filozofi in kar koli ste. Počakajte še malo, pa se bodete morda tudi prepričali, da je kruh prva skrb na svetu. In če bi v vaših idealih res kaj tičalo, vendar ne bi bili prebitega groša vredni, dokler mora ogromna večina naroda, odnosno narodov vso skrb porabiti za kruh. Vso — razumete, tako da praznemu želodcu ne ostane niti atom kakšne misli za ideale. Materijelna vprašanja je treba rešiti in tedaj bo majhna skrb za tiste ideale, ki so res kaj vredni in ki so sposobni za življenje. To pa je nekaj, česar vi še nerazumete in zato bi bilo umestno, da se najprej kaj naučite, potem bodete lahko druge učili. Najprvo pa bi se morali naučiti, da ošabnost in domišljavost niste argumenta. Ker imate tega blaga preveč, vam pač drugega primanjkuje. Tolažimo se, da je morda še čas, da si ga nabavite.

Celjska „Domovina“ list štajerskih advokatov in nuncev, je v štev. 75 z dne 27. sept. t. l. prinesla senzacionalni uvodni članek pod zaglavjem: *Pokleknili so pred zlatim teletom soc demokratje!* V tem članku predbaciva soc. demokratom štajerskim, da so pri ožji volitvi oddali svoje glasove kandidatu *Stiegerju*, kateri je na program nemške nacionalne stranke kandidiral.

Pripomni, da ako bi bili soc dem. le doma ostali, potem bi bil Lopič skupni kandidat *Slovencev* in *katoliških Nemcev* zmagal. Nadalje nas podučuje o našem programu, katerega ne pozna, o Stiegerju pripoveduje, da je zagrizen Nemec in bogataš; Lopeč je pa Slovenec in prijatelj naroda in t.d.

Ta umazana cunja se ne sramuje take budalosti v svet trobiti. Socialni demokratje so glasovali proti reakciji, ki je poskusila v Mariboru vzdigniti glavo. Lopeč je *far* in pripadnež rimsko katoliškega klerikalizma, pripadnež političnih simulantov in je obenem kandidat *Slovencev* in *kat. Nemcev*. Kaj niste uredni da bi na svojem lastnem gnoju poginili. Kdor je Slovenec nemora biti Nemec in obratno. Nacionalec, ki zastopa Slovenca, nemore obema zastopati tudi Nemca. Kdor ni norec, ta mora iz tega članka izpoznati, da ste politični harlekini, ki zaslepujete javnost. Na eni strani hujskate Slovenca proti Nemcu na drugi strani, pa sklepate kompromise s Nemci. Vaši bratje in Vam podobni šovenisti na kranjskem, bijejo ljuti boj proti prevzetnemu farštvu, Vi pa se družite in sklepate kompromise s črnosukneži. Niso li Vaši družniki črni bratje na Polzelj-e pripeljali vso črno gardo pod komando peterih nuncev? Tudi otrok in trcijalk ni manjkalo. — Da rabimo besede iz dr. Karlovškovega govora, ki pokažejo vso duhovitost «jezičnega dohteja»: Jaz ljubim vsakega, ki ima svoje prepričanje in isto izkaže. Jaz ljubim cigana, ker se pozna da je cigan; jaz ljubim barabo, ker se pozna da je baraba; jaz ljubim osla, ker je osel; ljubim konja ker je konj; ali če je pol osla in pol konja — potem je mula, ta je potem svoje prepričanje zapustil. *(Ali je potem takem Lopec, ki je Slovenec in Nemec obenem tudi mula? — — —).* Proti takim osebam, ki si predstavljajo da bodejo slovenskega kmeta in narodnega delavca v deželnem zboru zastopati zamogli, bodemo v boj nastopali, da se jih prežene in kjer je to potrebno do krvi. — — Fej taki inteligenci, najbolj zarobljeni kmet bi se takega duhovitega govora sramoval. In zabita «Domovina» nam šteje v zlo, da smo po Karlovškovem receptu proti f — glasovali. Le pridno se družite s takimi nazadnjaki in kmalo bode po Vas. Še par takih zmag in pomendrani bodete od podkovanih črevljev združeno korakajočih deželnih in industrialnih proletarcev.

Socialni pregled

Socialna reforma v Avstrji.

Letno poročilo avstrijskih obrtni nadzornikov za leto 1903.

Avstrijske tobačne tovarne.

Ako ravno so tobačne tovarne podjetja, kakor vsa druga — na dobičkolov računjena podjetja, se vendar že od leta 1900. za iste posebno poroča. Iz poročila je pa razvidno, da država kot podjetnik ravno tako kruto izkorišča kot vsaki privatni podjetnik, čeprav nemore no eden normalno misleči človek razumeti, zakaj ne daje ravno država drugim podjetnikam s tem da svoje delavce in delavke boljši plačuje, dobre vzglede.

Tobačna tovarna Rennweg, Dunaj.

Število uposlenih je 353. O varstveni obrambi zdravja in življenja delavcev ni v poročilu obrtni nadzornik niti z besedico omenil, tudi o temu kar je v stavbinih prostorih potrebnega ukrenil, je trdovratno molčal. 10 nezgod, ki se jih je v teku poročilnega leta pripetilo, sicer potrjuje, ne pove pa javnosti, kaj je ukrenil da se v prihodnje take nesreče zabranijo. Poroča, da se je v delavnicah novo ventilacijo uvedlo, ali je pa tista ventilacija zadostna ali ne, o temu se ne i-ve besedice. Ali nekaj čisto novega smo iz poročila izvedeli, namreč, da je ministerstvo novi službeni red potrdilo,

---

Moja duša se je zgrozila in skrčila, kajti že je vedela prihodnjo besedo velikega očitanja, ki jo je morala zadeti kakor bič trmoglavega konja...

«Zakaj zaničuješ zemljo?...»

Tedaj se je izvil pretilen vzdih iz globočin pod menoj in kakor porogljiv krohot je završelo po zraku. Tedaj je postala moja duša majhna v prevelikem sramu; iz znojnic ji je prodrlo potrto priznanje ter se je razširilo kakor voda, kadar pride iz globokega korita na ravna tla in liki ogromen kolobar je objelo celo zemljo — grenko, skesano priznanje:

«Oj Osamo, oj Zemlja — iskal sem ideale in moje tavajoče prizadevanje je proganjalo lepoto, pa sem pognal svoje hrepenenje, naj lovi vzvišeno...»

«Lepo je veliko, najlepše je največje», je zadonel neizrečeni odgovor, «ti pa si iskal malo in del in odvrnil si se od celega. Cvetlica zvene, ako jo iztrgaš iz tal, na svoji gredi daje celemu svetu lepoto. Ti pa si ji branil sokove — zaničeval si zemljo, zaničeval si kruh in bogovi žalujejo. Jajce se mora znesti, da lahko ptica v zraku zapoje, dež mora rositi iz oblakov, da viri lahko tečejo. In tebi so dejali bogovi, ti pa jih nisi razumel: Nasitena mora biti lakota ljudi, da postane njih duša lahko svobodna in njih hrepenenje mogočno. — Ker jih nisi razumel, si nizko cenil lakoto, ki so ti jo dali in zaničeval si kruh, ki so ti ga ponujali»

Tedaj pa je planila moja duša iz v kljubujoči bolesti je vzkliknila:

«Oj Osamo, kako je mogoče, da si tudi ti krivičen pa vendar vidiš v najnotrajnejše skrivnosti moje duše! Jokal sem kruha, kadar me je lakota morila, ti veš — in ti veš tudi, kako težko ga je bilo najti...»

A že mi je Osamova brezglasnost prekinila besedo:

«Tako so hoteli bogovi, da se učiš in zopet ti je ostala njih volja nerazumljiva. Arbatan — ali si sam? Mnogim so podelili bogovi lakoto, mnogim tudi hrepenenje in vedno je eno hrepenenje, veliko, božansko hrepenenje, ki stremi v eno in ki se hoče v enem izpolniti. In vsi ga nosijo v sebi in vsi so dobili lakoto. In niso razumeli, da morajo vsi premagati lakoto, da jo morajo skupaj premagati radi skupnega hrepenenja. Zaničeval si lakoto a prepustil si mu vlado tako da je lahko vsaki dan trpinčila tvoje hrepenenje in vsaki dan je smela žalostiti tvojo dušo. Bogovi pa so ti dali lakoto, da postaneš gospodar nad njo in zemlja ti ponuja kruha, da jo nadvladaš...»

«Oj, Osamo», je zakričala moja izmučena duša, «mar ne hodi tvoja noga po zemeljskih poljanah?»

In še preden sem dokončal svoje vprašanje, sem zaslišal odgovor:

«Molči, Arbatan, sajti svojo malenkost hočeš razkriti in razodeti svojo slabost, tarnajoč o težavah radi kruha, ko vendar nisi ničesar storil, da bi postal velik in močan v celem — v mnogem, ki je Eno in ki ima moč nad lakoto in skupno lakoto in veliko hrepenenje. Arbatan — v mojem vrtu cveto čudežne cvetlice — žive cvetlice — tako žive kakor ti, a živeče lepše življenje. Že tisoč letja stoje v mojem vrtu; nekdaj so bile slabe in zanikarne in le malo jih je vzcvetelo v slabotnih cvetih, brezbarvno in bolno, kajti nadaleč so morale njih korenine iskati borno roso in ves trud jim je požrlo klaverno bitje. In njih hrepenenje po barvah in dišavah je bilo bolno in trudno. Bile so žive cvetlice, nekega dne zbujene v življenje kakar črv in moroki klobuk, kakor jelen in človek. Njih trpljenje je bilo veliko in še večja njih toga. Vse barve so ostale v solcu in v mavrici in — kamor niso videle — v globočinah zemlje. Tedaj so radi skupnega hrepenenja zedinile vse korenine pa so privlekle rodovitne zemlje za vse ter so nasitile lakoto svojih korenin, da jim ni bilo težko, njih listovje pa je postalo veliko in v njih cvetje se je izlilo tisoč barv in hrepenenje se jim je izpolnilo z veseljem ter je vzletelo izpolnitvi nasproti. Tako so cenile svojo lakoto a naredile so jo majhno, da ne more več vladati nad njimi. Arbatan — ti imaš gospodarja nad seboj in zaman škripaš z zobmi. Tvoji ideali se ti rogajo po pravici, kajti podajajo se samo močnemu, ti pa ležiš truden v prahu pred lakoto in pljuješ na kruh. Arbatan — pride to noč v moj vrt....»

...Med rožami in orhidejami, med tulipani in vijolicami je našla moja opojena duša svojega lastnega hrepenenja izpolnitev; v Osamovem čudežnem vrtu je živela pesem in beseda, luč in barva; nad živimi cvetlicami sta plesali kolo lepota in modrost; pod palmami sta se izprehajali znanost in umetnost. In pred strmečimi pogledi moje duše je letelo hrepenenje od izpolnitve do izpolnitve. Veliko je postajalo večje in Lepo lepše — v čudežnem vrtu premagane lakote in čislanega kruha....

Oj Osamo, ljubimec bogov — tvoj vrt je lep! Oj — da smo žive cvetlice...!

Veliko hrepenenje medli na zemlji...

kar je popolnoma proti zakonu, ker je delavna pogodba proti dogovor med delavcem in delodajalcem, ne glede nato jeli podjetnik privaten, ali pa isti država. Razven tega je plača in čezurno delo, kakor tudi nedeljski počitek predpisujoče določbe precisno v delavsko pogodbo sprejeta, tako piše obrtni nadzornik. Najodločneje pa protestiramo, da se čezurno delo drugače kot na postavnem potu, po dovoljenju izvršuje. «Da se opekline prepreči, se v «Darren» inzoliranje v prometnem okrogu cevnegatoka priporoča, mesto da bi imel toliko korajže da bi to izvršitev v gotovem času *zahteval*.

Tobačna tovarna Dunaj, Ottakring.

Število uposeljnih je 1275. Avstrijska tobačka režija zahteva, dokler se mor. še starejših delavcev in delavk dobiti, da je oseba, ki za kako mesto v tobačni tovarni kompetira najmanj 16 let stara. Tudi tukaj obrtni nadzornik vkljub 14. nezgod niti s besedico ne omeni, kaj bi bilo potrebno ukreniti v varstvo delavcev. Invalidietna preskrba prične še-le s 10—15 letnim službovanjem. Kaj pa naj delavec prične ako postane poprej invalid? — Beračiti je prepovedano.

Tobačna tovarna Hainburg.

Število uslužbencev je 2272. Tudi tukaj nima obrtni nadzornik besed da bi omenil, kaj se ima ukreniti, da se zabranijo nezgode, katerih je bilo (l. 1903) 38. Tudi v tej tovarni se je novi delavni red upeljal — kak je ta delavni red ni iz poročila razvidno. Ali je ta novi službeni red, obrtni nadzornik podpisal? Ali so v temu delavnem redu samo zakonske določbe sprejete? — Kdo vé? Pripoveduje, da se je rezilni stroj nižje postavil, na papir rezno mašino se je varstveno ograjo napravilo (kako?) Da se je nekaj ormar za obleko nabavilo in več takih malenkosti. Da se je dalo 67 osebam podporo po 20 kron, eden delavec pa je dobil kot odpravo 100 K. Iz tega pa je razvidno, da se delavstvu jako slabo godi in da je glad, njih stalni gost.

Tobačna tovarna Stein ob Donavi.

Število uposeljnih 473. Tukaj zahteva obrtni nadzornik v rezilni sobi zaprto rešetalno mašino, obrtni nadzornik pa tudi poroča, da bode tovarna sobo za sprejem bolnikov očistila. kakor tudi prostor v kletih s plinom rasvetljila. Obrtni nadzornik obžaljuje, da se ni vodovod v dvorane napeljal in da se samo na dvorišču en vodnjak nahaja. In po zimi? — Zakaj pa obrtni nadzornik samo obžaljuje. Ne bi bilo bolj umestno, da bi zahteval? Toliko časa dokler ne bode to v zakonu predpisano zahteval — mu bodemo vedno predbacivali, da svojo službo zanemarja.

Tobačna tovarna, Linc.

Uposljenih je 838. Obrtni nadzornik opisuje novo sezidano tovarno. Tudi v tem podjetju se nahaja novi službeni red, o katerem pa nas popolnoma v nejasnem pusti, niti o razdeljenju dela it.d. nam ne poroča. L. 1903. je bilo 5 nezgod, kaj je ukrenil da se v bodoče te nezgode preprečijo, je tudi pozabil poročati.

Tobačna tovarna Hallein.

Delavnih moči je 471. Kolikor je o tobačni tovarni v Lincu poročal ravno toliko je tudi o tej tovarni omenil, tudi tukaj imajo nov delavni red.

Tobačna tovarna Fürstenfeld.

Uposljenih je 2195. Tukaj poroča obrtni nadzornik o mnogoštevilnih iniciativah radi delavskega varstva, katero je vodstvo samo predlagalo. Ali je njegova iniciativa, da se zabrani nove nezgode, katerih je bilo v poročilnem letu 7 prišla v poštev ali ne, o temu trdovratno molči. «Kot novo vstvarjenje» blagostanjskih naprav, hvali obrt. nadz. otvoritev prostora, v katerem se delavcem juha in prikuha oddaja, obenem je tudi kuhinja na razpolago kjer se lahko mrzle jedi pogreje — čujte in strmite! — To, daje erar brezplačno. Kdo ve koliko je ta slavni erar delavcem za to famozno naredbo na plači odvzel? — —

Tobačna tovarna Celovec.

Uposeljnih je 1033. Radi varstvenih oprav pripomni obrtni nadzornik, da so se vse od njega projektirane napravile. Kake so njegove iniciative in zahteve bile, o temu ne poroča, ako ravno bi to najbolj zanimivo v njegovim poročilu bilo. Novi delavni red je bil tudi v tej tovarni po ministerstvu sprejet, vsled od delavstva na miniterstvo predložene spomenice.

Tobačna tovarna Ljubljana.

Uposeljnih je 2416. Število dni bolezni je 44.300; delavni čas iznaša 54 ur na teden. Tudi tukaj se je novi službeni red upeljal, o katerem pa obrtni nadzornik molči. Zahteval pa je: delavsko varstvene naprave pri električni razsvetljavi po varstvenih cevih, varstveno vreteno na šmirglovi plošči noževbrusnega aparata, pokritev nekega valčka na tleh, zavarovanje ploščne forme parnega kotla, zavarovanje mahalnih koles na stroju za rešetanje, kegeljnih koles pri Rösttrommelgoriji in menjalnih koles pri neki strugarski mizi in naprava jermennih kljuk, ki služijo za obešanje doli padajočih jermenov od transmisije. Obrtni nadzornik hvali tovarniško kuhinjo, kavarno in fabriško kopel. Koliko je na tem — bi nam znali ljubljanski tobačni delavci in delavke najložje povedati.

Tobačna tovarna Rovigno.

Ta tovarna ima 1098 vslužbencev. Tukaj pove obrtni nadzornik samo to, da so stene in hodniki do 2m. visoko s oljnato barvo pobarvani. — Tukaj obstoji še gotovo stari delavni red v veljavi.

Tobačna tovarna Schwaz.

Uposeljnih je 1145. Leta 1901. predložene poprave se danes niso še popolno izvršene. «Predložene» naredbe v delavsko varstvo. — — Vedno in vedno nezakonito postopanje. Mesto zahtevati, in v slučaju da se to ne izvrši bi morala obrtna oblast to upeljati — se prosi.

Grozne so številke, ki naznanjajo percentualno 91 5 na 100 delavcev bolnih, brez porodnic. Na sušici umrli izn. 67% vsih dosedaj v tej tovarni umrlih in t.d.

Potem je še tobačna tovarna *Sacco* s 1697 vslužbenci; tob. tov. *Joahimsthal* s 1120 delavci; tob. tov. *Tahau* 426 delavcev; tob. tov. *Budjevice* s 1550 delavci; tob tov. *Pisek* 483 del.; tob. tov. *Sedletz* s 2178 del.; tob. tov. *Landskron* s 2379 del.; tob. tov. *Goding* s 1932 del.; tob. tov. *Iglau* s 1983 delavcev; tob. tov. *Sterberg* s 1521 delavci; tob tov. *Bauc* s 953 del.; tob. tov. *Zvittau* s 1245 delavci; tob. tov. *Neutisein* s 1637 delavcev; tob tov *Viuniki* s 1451 del.; tob. tov. *Krakovo* s 993 delavcev; tob. tov. *Monaslerzyska* s 906 del; tob. tov. *Zablotov* s 436 del.; tob. tov. *Iagielnica* s 538 delavcev. Obrtni nadzornik je poročal da tovarniški prostor ne odgovarja zahtevi samo termin za popravo je pozabil zahtevati; da se je nek strop v dvorani za smodke podrl, skupaj je njegovo poročilo 15 vrstic dolgo.

Iz vsih poročil pa je razvidno, da vladajo povsod iste razmere; povsod manjkajo varstvene naprave it.d. V nekaterih tovarnah se je upeljal novi delavni red, in sicer se je isti delavcem usilil. Ministerstvo se je pač s posameznimi direkcijami dogovorilo; direkcije pa so brez da se s svojimi delavci dogovore novi službeni red predlagale.

Kaj pa store delavci tobačnih tovarn? Ali razumejo isti čas, v katerem živijo? — Večina iz med njih ne. — Mesto da bi delovali v enotni organizaciji vidimo na žal, da se isti za politična prepričanja prepirajo, in njih materielni interes pa v ozadje postavljajo; deloma je pa prizadeto delavstvo indiferentno — brezbrižno. Močna strokovna organizacija in enotno postopanje bi tudi tem delavcem pridobila boljšo bodočnost. Toliko za danes ob priliki nekaj več.

Osemurni delavnik v Švici. Vodstvo Delavske zadružne tobačne tovarne v Mencingu (Kanton Aargan) je sklenilo za vse delavke v tovarni upeljavo osemurnega delavnika. Škoda je le ta, ker je isti samo za delavke in ne tudi za delavce uveden. V Švici je to prva tovarna s osemurnim delavnikom. Nekaj tovarn naprimer, tovarna za plinter steklarne imajo osemurni «šiht». Tiskarne «Grütlidruštva» v Curihu in «Zveza tiskarjev» v Bazel-u imajo 8 in pol urni delavnik upeljan.

DOPISI

Trbovlje. Dlje časa že pričakujemo od naših nasprotnikov poboljšanja; pustili smo jih pri miru, ker smo upali da bode morda to sredstvo pomagalo. Ali razočarali so nas. Mesto da bi se bili poboljšali, so pričeli se šopiriti in delavce nadlegovati. Zadnjič jih toraj pozivljamo da naj pametnejši posta nejo in naj z njihovim izzivanjem ponehajo, če ne, pride lopar — inače bi bili prisiljeni naši slavni klerikalni gospodi marsikaj, javno povedati, kar nebi za njih ravno častnobilo. Za danes samo uprašamo: Sme li pijani policjot, brez da se ga kaznuje, delati kar se mu poljubi? Gospod Kalan županov namestnik je pa šel med katoliške pridigarje, (opozorimo klerikalce, da mu preskrbijo kuto) držal je namreč minole dni neki trbovljski ubožnici pridigo, čes tvoj sin je volil za socialiste, ti pa dobivaš ubožno podporo! — Očka Kalan, mar Vi iz svojega. revi podporo dajete, ali jo iz občinske blagajne, Vi sami? — — Ne! — Vi dobivate diete iz žnje, drugi jo pa napolnjujejo. *Fej* takemu izrabljanju častnega mesta! *Sramujte se!* Ako ravno se danes po Trbovljah govori: Sedaj bodemu soc. demokratom pokazali! Mi se vas čisto nič ne bojimo. Le stopite v boj-saj to nam dela samo veselje in nas navdušuje. Preko vaših stakopitnih nazorov bode trbovljski proletariat zmagonosno korakal. Nadalje si vsojamo poprašati, ali so žandarji zato tukaj da branijo klerikalce ki hodijo povsod izzivati? Pri nas se je pretepanje ponehalo, sedaj pričnejo stem klerikalni pazniki. Hlapci kapitala smejo seveda se pretepati kolikor jim je ljubo, brez da se kdo zato zmeni Gospoda Bergerja pa uprašamo, ali hoče res nekaj njegovih kolegov in njih družin spraviti stem da jih v ospredje sili v nesrečo. Kdor ima maslo na glavi naj ne sili na solnce. Gospod Berger nebi bila to Vaša stvar, da preskrbite za to, da nebode treba materi ki ima majhno in bolno dete, od Poncija do Pilata laziti, da dobi podporo. Ali naši klerikalni funkcionarji imajo preveč s ožlindrano agitacijo opravit', kakor da bi imeli čas se za človečanske pravice brigati V bratski skladnici se niti pravil ne pozna. Zdravniki, rudniški komisar kakor se nam dozdeva ne zakona, ne pravil ne poznajo. Treba bode toraj šole, podučiti jih bode treba No zato bodemo že ni poskrbili. *M.*

Društvene vesti

MEDNARODNI STROKOVNI KONGRESI.

Kongres Transportnih delavcev.

Mednarodni kongres «Transportnih delavcev» (mornarjev, pristaniških delavcev železničarjev in transportnih delavcev raznih poklicev) je bil po 19 delegatih, kateri so 200.000 organiziranih delavcev zastopali, obiskan. Važni sklepi so sledeči:

V prvi vrsti se je enotna pravila za vse dežele in pokrajine, po vzoru nemške strokovne organizacije sprejelo; nadalje se ima 6 pencev za leto in člane na zvezno blagajno oddati, izvzemši železničarjev, ki plačujejo samo 3 pence od člana na leto. Nadalje se je sklenilo zvezno vodstvo iz Anglije na Nemško prestaviti, in se ima nemško organizacijsko vodstvo izvoliti, kontrolni odbor pa ima svoj sedež v Franciji. Vsako drugo leto se ima zvezni zbor vršiti, kraj in mesto določuje vodstvo.

Iz daljnih izvajanj je pomemben referat Pavel Milerja (Hamburg) o parobrodnih trustih. Govornik izvaja, da so trusti pojavi sedanje dobe, in da so o njih posledicah danes ne da ničesar povedati. Navidezno so sedaj samo radi kupčijskih namenov vstanovljeni, mogoče je pa tudi, da so isti kot bojevne organizacije kapitalistov proti delavstvu naperjene, s katerimi hočejo svoja kolosalna močna sredstva, v škodo organiziranega delavstva uporabljevati. Vsled tega se ima take truste in njih delovanja s največjo pozornostjo opazovati. V tem smislu predložena resolucija je bila enoglasno sprejeta.

Schuman (Berolin) je o socialno politični zakonodaji držav, tikajoče se transportnih delavcev poročal, katere smatra govornik kot nezadostne; zahteval je bolj strogo kontrolo, ter uvedbo določenega delavnega časa. Tozadevna akcija je bila proti glasovom Holandcev, kateri so se kot anarhisti proti vsaki parlamentarni akciji izjavili, sprejeta.

Novi zvezni odbor je bil nujno naprošen, da poskrbi za strožjo organizacijo in temeljitejo agitacijo.

Kongres Trgovskih pomočnikov.

Mednarodni kongres na podlagi razrednega boja stoječih trgovskih pomočnikov, po iniciativi centralne zveze «Trgovskih pomočnikov in pomočnic» Nemčije s sedežem v Hamburgu, in podružnice trgovskih nastavljencev in Holandije se je vršil v Amsterdamu, po zastopnikih:

Holandija (3 delegate), Nemčija (2 delegata), Avstrija (2 delegata), Italija (1 delegat). Po izvolitvi predsedništva in določitve glasovanja, je o pomočniški organizaciji in delavskem gibanju porčal Josephsohn (iz Nemčije), predlagal je sledečo resolucijo: Ekonomično stanje trgovskih pomočnikov postaja v vsih deželah po raščajoči koncentraciji kupčijskega prometa, kakor po tem povzročeno delavsko uvrščenje, katero omogočuje vedno večjo rabo neizučenih močij in njih število je vedno večje. Obenem pa postaja upanje, da postane trgovski pomočnik samostalen podjetnik — vedno manjše.

Radi tega je eksistenca trgovskega pomočnika, ako ravno je v razdelitvi (posestnadelitev) v marsikaterem oziru pod drugimi pogoji delavcu kakor industrielni proletarec pri produkciji in izdelovanju produktov na boljšem, vendar je od dne do dne vedno bolj na stališče proletarca, po nesigurnosti dela in zaslužka potisnen. Trgovski pomočniki vsih dežela morajo izpoznati, da spadajo v današnji družbi v razred mezdnih delavcev, kateri razred posedujočim ojstro nasprotuje. Nadalje morajo trgovski pomočniki izpoznati, da nimajo od podjetnikov v trgovinski stroki ničesar pričakovati, temveč je zboljšanje njih položaja edino le od boja proti podjetniškim interesom upati.

In ta boj bode imel le tedaj vspeh, kadar bode organizacija vsih trgovskih pomočnikov brez verne in narodne razlike, ter razlike spola, združena z mednarodnim na razrednem stališču stoječim proletarijatom za skupne interese vstopila.

Tej resoluciji se je dodal predlog avstrijskega delegata sodrug Pick-a, da se ima vstanavljati društva, ki bodejo neodvisna od društev, katera so po meščanskih strankah v svrho podjarmenja vslužbencev ustanovljena, vsi zavedni trgovski pomočniki odložijo svoja mesta v odborih goriomenjenih društev. Po dolgi debati je bila resolucija Josepsohn in Picka sprejeta. Pri točki: Osredotočenja stališča napram mednarodni zvezi v Gent-u je tajnik Bruggeman podal pojasnilo in je bila sledeča resolucija sprejeta: Kongres izjavlja, da je «Federation Internationale des Emplorjes», s sedežem v Gent-u v Belgiji nesposobna zastopati interes mednarodno združenih trgovskih pomočnikov, ki stoje na razrednobojnem stališču, ker sprejema društva različnih smeri. Nadalje se je sklenilo v Nemčiji vstanoviti poizvedbeni urad, kateremu imajo organizacije

ki stoje na razrednobojnem stališču naslove naznaniti in sicer se je obrniti naravnost na tajnika Max Josephsohn Hamburg I Valentinskamp 292.

Kongres Krojačev v Draždanah.

V ljudski hiši so zborovale krojaške organizacije raznih dežel, da učvrste mednarodno zvezo s drugimi organizacijami te stroke. Avstrija je poslala sodr. Smitka, razven tega pa je bila Nemčija, Ogrsko, Švica, Belgija in Dansko po svojih delegatih zastopana. V Avstriji je 108 organizacij, ki imajo 4783 članov. Nacionalne razlike so večji vspeh preprečile. Smitka priporoča živahnejo agitacijo med židovstvom, posebno v lvovškem okraju.

Ti trpini so neizmerno izkoriščani, človek si nemore predstaviti kako grozno so ti ljudje trpijo. Obenem pa obstoji radi tega dejstva tudi velika nevarnost za ostale delavce v tej stroki.

(Dalje prihodnjič).

×

Tržaške delavske zadruge. V nedeljo dopoldne se je vršil občni zbor «Tržaških delavskih zadrug» pod predsednikom zadružnika Filiberta Lena. Poročal je sodr. V. Pittoni o zadružnem delovanju za dobo sedmih mesecev to se pravi incl. mes. junija 1904. Iz poročila posnemamo: da imajo «Tržaške zadruge» sedaj 3 prodajalne, v katerih se je v poročilni dobi za 64.610'11 K blaga prodalo s čistim dobičkom 1132'09 K. V vsih prodajalnah se samo za gotovi denar prodaja. Zadruge imajo 56.836'07 K dohodkov in 48.513'57 K izdatkov.

Vslužbenci imajo deveturni delavnik in vsako leto 12 dni dopusta 30 julija je bilo 802 zadružnikov vpisanih. Po predlogu nadziralnega odbora se je poročilo vzelo na znanje; in ko se je še dva sodruga v nadziralni odbor izvolilo, se je zbor zaključil.

×

Zmaga organiziranih stavbinskih delavcev pri volitvah v konzorcij stavbinske stroke. V nedeljo dne 2. t. m. so se vršile volitve v odbor stavbinskega konzorcija, pri katerih so podrepniki gospodarjev sramotno podlegli, vkljub temu, da so znani Riosa in *compagnia bella* dan za dnevom po gostilnah in ljudskih kuhinjah navzočim stavbinskim delavcem vsiljevali imena izdajalcev, češ ti bodejo pravi delavski zastopniki — seveda bi moral Riosa biti predsednikom pomočniškega odbora izvoljen. Volitev se je v mestni šoli na trgu Vale vršila. Za konzorcij podjetnikov sta bila g. Gilberti preesednik in Wardo podpredsednik navzoča. Ni menda potreba še posebej omeniti da je bila policija mobilizirana in sicer v takem število, kakor da bi se — revolucije bilo bati. Na eni strani je bila peščica Riosovih volilcev, na drugi pa organizirano delavstvo. Predsednikom pomočniškega odbora je bil sodrug F. Visintin s 171 proti 70 glasovi predsednikom izvoljen, Skabar Anton, Mihelič Anton in Godina Ivan pa so bili odbornikom izvoljeni. Nadalje so bili s 183 proti 93 glasovi sodrugi Markusa Josip, Martin Sosić; 183 glasovi proti 88 so bili v razsodišče sodr. Vekjet Anton, Gropaic Ivan, Ivan Hrovatin in Ivan Pelicon izvoljeni.

Ta volilni resultat je bil z velikem navdušenjem od strani volilcev sprejet.

Organizirani zidarji so častno proti izdajalcem zmagali.

Število podrepnikov, ki je imelo namen stavbinske delavce svojim najkrutejšim in brezobzirnem delodajalcem uklenjene na milost in nemilost v svrho dosege sebičnih namenov izdati, je v lastnem blatu utonilo. Organizirano delavstvo si je hotelo kolikor bi bilo to mogoče tržaški trg. v prvi vrsti sebi ohraniti. Da bi bilo pa mogoče to doseči je bilo potrebno vstanoviti posredovalnico za delo in sicer po strokovni organizaciji. Kdo je bil isti, ki je hodil okoli in agitiral s tem, da hočemo ubogim Italijanom zabraniti delo v Trstu? Riosa in od gospodarjev plačani hlapci. — Kdo je bil, ki je delavstvo v stavki zavratno napadel in iste v pogodbi prodal, — zopet Riosa in od gospodarjev najeti ex manual Stolfa.

In sedaj je hotel svojo iškarjotovo delo še v konzorciju popolniti. Ali delavci so na dan volitve judežu dali zasluženo.

×

Splošno Delavsko Pevsko Društvo v Trstu, priredi na nedeljo dne 9. oktobra 1904. v dvoranah «Delavskega Doma» v ulici Boschetto št. 5.

DELAVSKO SLAVNOST.

S petjem, plesom, šaljivo pošto in prosto zabavo.

Začetek veselice je ob 8 uri zvečer. Po končani veselici prične ples, ki traja do 3. ure v jutro. Petje bode vodil društveni pevovodja E. Cerocchi.

Vstopnina za osebo 40 vin.

Ker je čisti dobiček namenjen »Pevskemu društvu» upamo mnogoštevilni obisk. *Odbor.*

×

Na nedeljo dne 16. t. m. se vrše protestni shodi radi podraženja živil in sicer: V Barkovljah v gostilni «Hotel piccolo» ob 11. uri predpoldne; popoldne ob 4. uri pa, v Škednju v gostilni gosp. Josip Oblaka štev. 395.

×

V soboto dne 15. t. m. ob 8. uri zvečer se bode vršil javni železničarski shod s dnevnim redom: *Protest proti podraženju živil;* v gostilni gospoda Faganello Carlo; Passaggio San Andrea v Trstu. Pridite vsi!

Sklicatelj.

×

Delavska zveza za Kranjsko, Primorsko in Dalmacijo «Delavski Dom», naznanja svojim članom, da še odborove volitve radi nepričakovanih zaprek na 8. t. m. od 7-10 na večer in na nedeljo 9. t. m. od 9 ure predpoldne do 1 ure popoldne v drustveni sobi vršijo. Dežele volijo kasneje in bodejo zaupniki posameznih okrajev iste pravočasno razpisali.

Volitve se na podlagi novih pravil vrše. Izid volitve se bode na nedelijo 9. t. m. ob 1 uri pop. v veliki dvorani «Delavskega Doma» II nadstr. proglasil. Sodruge se pozivlja, da se v mnogobrojnem številu volitve udeleže, ter da prineso izkaznico članstva seboj.

Vodstvo.

×

Na nedeljo dne 8. t. m. ob 9½ predpoldne se bode v društveni dvorani *Klesarske zveze v Nabrežini* vršilo

javno predavanje in sicer o *škodljivosti alkohola*

predaval bode s. *Heller.*

Ker je ta točka zelo važna, se priporoča mnogobrojni obisk.

Vodstvo.

×

Circolo di studi sociali naznanja da se konference v «Delavskem Domu» soboto dne 8 t. m. prično. Konferenc bode 10, predaval bode profesor. Gaetano Salvèmini. Predmet prvega predavanja je Francoska revolucija.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

„Akademie“, revue socialistická právl. nyšlo č. 12. r. s nèsledujočim obsadem: *Fr. Modráček:* «Če je revisionism» — *Fr. Krejči:* «Učeni mysticko» — *Jean Jaures:* «Všeobema stávkira revoluce» — *Fr. Modráček:* «Proudhonovu hospodárskó organisace» — Válka jindy a dnes — Hlídka narodoho spodárso — Hlídko, politiska a socialni — Hlídka literárnia umělecká. — Predplatné obnáši na rok 5 korun, na pul roku K 2·50, a zasila se jedino na adresu

Ant. Svečeny Praha II.
Myslihová ul. 1959.

Listnica uredništva

R. Trbovlje. Dopis zastarel, gradivo se porabi deloma ob priliki, pozdrav!

Nadaljevanje poročila o str. zboru nemške avstr. soc. dem. prihodnjič.

ZAHVALA.

Podpisani se iskreno zahvaljuje vsim sodrugom, ki so istega med dolgo boleznijo prav po bratsko podpivali.

Nabrežinski sodrugi so nabrali svoto 93 K 15 vin., s katero so me pomanjkanja v moji bolezni rešili. Še enkrat presrčna zahvala.

V Nabrežini, 1. vinotoka 1904.

Josip Cosolo.

Izdajatelj in odgovorni urednik
Josip Kopač
Tipo-Litografia Emilio Sambo

Sodrugi in sodruginje!

Čitajte, razširjajte, naročajte

Naše Zapiske

Naslov:

Naši Zapiski, v Ljubljani.

Prodajalna klobukov
all' Operaio
LEOPOLD MROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
Najnižje cene

KAVARNA „UNIONE“
PREJE „TEDESCO“
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva Kooperativistično urejena
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE.

Zaloga in Tovarna
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
TRST - Piazza Rosario 12 - TRST
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

MANIFAKTURNA TRGOVINA
E. DEVEGLIA
naznanja svojim odjemalcem, da se s 24. avgustom prodajalna v *ulici Nuova 49*, **filialka** pa v *ulici delle Poste 1* nahajate, v katerih se dobi vsakovrstno modno blago, kakor tudi drobnarijo. Da se zamore vsim cenjenim dosedanjim odjemalcem, ki stanujejo odaljeni od gl. psodajalne ustreči, se je filialka v tem okraju odprla.
V obeh prodajalnah se je popolnoma novo modno blago založilo.
Cene brez konkurence

Leto VII. TRST, dne 14. oktobra 1904. Št. 42

Naročnina znaša:
Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za čert leta 1.36 K.

Za Nemčijo:
Za celo leto 5.96 K.; za pol leta 2.98 K.; za čtrt leta 1.49 K.

DELAVEC
Rdeči Prapor

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Za Ameriko:
Za celo leto 7.28 K.;

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Telephon št. 1570.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Upravništvo in uredništvo, TRST, ulica Boschetto 5. II.

KDO JE
opravičen imenovati se Socialist.

Marsikdo se imenuje Socialist, brez da razume, kaj ta beseda pomeni. Socialist biti pomeni v prvi vrsti, da pripoznamo vsakemu človeškemu bitju vse iste pravice, katere mi za sebe zahtevamo; hrepenenje po sreči, po blagostanju, katerega moramo na tem svetu deležni biti.

To se pravi v soglasju teh temelnih pravil, katera so obenem tudi pravila demokracije; pripoznanje popolne ednakopravnosti, med našimi in tujimi interesi, ter vstanoviti razmerje, v katerem se najde prostor za razvoj in nagnjenosti za vsacega.

«Socialist se imenovati pomeni «odstranitev vsih predpravic in «zahteva po uvedbi ednakopravnosti na ekonomičnem in političnem polju, odstranitev različnih mej, med revnim in bogatim, «podložnim in gospodom», tako da tvorijo vsa človeška bitja le en sam razred, kateri ima dolžnost in možnost do dela, in ki nepripušča da drugi za drugega dela in iz dela drugih dobiček jemljejo.

Socialist biti, nikakor ne pomeni samo gotovi stranki do zmage pripomoči — gotovemu delu ljudstva do moči in do vlade pomagati.

«Ne, delati je treba za družabni «red, v katerem so vse aktivne «močij harmonično zvezane in katere v skupni blagor delujejo». To velja za ljudstvo ene dežele kakor za različne narode. Mir naj nastopi namesto boja, vzajemno službovanje in simpatija mesto prepirajoče samovolje in nastopi naj solidariteta interesov, na mesto brezmejne lakomnosti.

Socialist biti se pravi, «pomen «organizacije za človečanstvo in «za družbo razumeti», razumeti da ako bi pravo posestvo bilo podlaga in jamstvo vsakemu posameznemu bitju, bi potem takem nepriostajalo drugega, kot vsacega posameznika narediti posestnikom, ter njegovo premoženje mu zasiguriti vtem, da se skupno bogastvo zavarje, oziroma da se skupno bogastvo nabavi. Vsaki posamezni družbinski član se mora v prihodnosti kot posestnik akcij velikega društva smatrati, v tem ko njegov prispevek v dobri volji obstoji, njegovo zmožnost in napor društvu žrtvovati, društvo pa, skupni dobiček po pravičnih temeljnih načrtih med posameznike, ki so se za istega trudili, razdeli.

«Socialist ima zahtevati, da po«stane svoboda po organizaciji «vedno bolj in bolj uresničena»; svoboda, katera vsim članom družbe garantira pristop k znanosti in izobražbi in jamči vsakemu življenski poklic, organizacija katera v privatnem in javnem življenju stori konec posedujoči gospodski moči napram neposedujočim slojem, po kateri se človeška premoč nad človekom zmanjšuje, in katera nas vodi do razmer, v katerih vsaki to kar mora storiti, rad in prostovoljno brez da je prisiljen, brez drugih gospodov kot vest in razum stori.

«Socialist mora verjeti, da se «tako predrugačenje na zemlji izvršiti zamore, da je to v soglasju in stremljenju vsacega zlahtnega srca in zdrave pameti in da je tudi v soglasju s znanstveno preiskavo in v smeri zgodovinskega razvoja.

Ali po «nemarnem se imenuje socialist tisti», kateri pri tihem priznanju, skritem upanju in nemarni veri brez da se gane obstoji.

Socialist se izpozna po besedi in po dejanju, isti dela brez strahu, brez da omahuje, vsa velika uprašanja današnje dobe predrugačiti, naše navade in šege, misli in uredbe, moralo in znanost, družino in delavnico.

Na kratko: «Socialist se ime«novat', pomeni delovanje za novi «svet, kateri je prilagoden nove«mu produkcijskemu redu in ed«nako pravnim temeljnim podla«gam demokracije, za svet ki ne«more biti nikdar popoln in gotov, «temveč v katerem bode še vedno «prostora za kaj boljšega. Za svet, «o kateremu se lahko trdi, da se «bode svoboda in solidariteta pro«sto razvijala, da bode skupno «bogastvo in dobiček posameznika, «zvestoba in moraliteta, pravičnost «in sreča vsakemu na razpolago».

Politični odsevi

v TRSTU, 13. oktobra 1904.

Deželni zbori. Gospod dr. Körber je na svoje disputirklube lahko ponosen. Povsod se vidi, da so take institucije priv. slojev danes brezpomembne, za brezposedujoče in revne sloje naravnost škodljive. V češkem deželnem zboru razsaja obstrukcija Nemcev in če se deželnemu zboru posreči eno samo nujno predlogo rešiti je, to maksimum njegove zmožnosti. Moravski deželni zbor zboruje v znamenju bajonetov in policijskih sabelj; demonstracije za splošno volilno pravico se ponavljajo na Češkem kakor na Moravskem in zopet je tekla kri — —. Kranjski deželni zbor leži na smrtni postelji; klerikalna obstrukcija zabranjuje vsako resno delovanje, in najnujnejše deželne potrebe ostajo nerešene. Osebni boj med Šušteršičem in Tavčarjem prihaja vedno bolj na površje, psovke padajo z ene, kot z druge strani — klerikalci zastopajo razširjatev volilne pravice, liberalci iz strahu pred klerikalnim navalom se branijo isto razširiti in s tem si sami sebi koplejo — politični grob — Dalmatinski deželni zbor je bil zaključen še predno je pričel zborovati; deželni pred-ednik je razžalil deželo in se je mogel odstraniti, potegnil je iz žepa ces. naredbo, s katero se zborovanje zaključi. — Tirolski deželni zbor se sploh sklicati ne more, radi ital. obstrukcije. — Tržaške volitve še danes niso razpisane. — V Nižjem avstrijskem deželnem zboru se čuje pravcati barabski ton; mestni župan dr. Lueger je delavce s lumpam zmerjal. — Te zastarele institucije ne bodejo toliko časa delovale, dokler se ne da ljudstvu splošne volilne pravice, dokler se ne odpravi privilegije. Naš klic pa mora biti, doli z dež. parlamentom privileg, vun z splošno, tajno in direktno volilno pravico.

V Rimu se je predkratkem vršil kongres prostih mislecev. Tega shoda so se udeležili razni učenjaki in pripadneži meščanskih strank, med njimi tudi Hâckel — takozvani nemški «Darvin». V nekdanji metropoli cerkvene države so se ti učeni možje posvetovali in izmenjali nazore o človeški zvezi z naravo, in o naravnih pojavih sveta, in eksistenci «druzega sveta».

S kratka, shod brezvercev in krivovercev po cerkvenih nazorih. In ravno Rim, sedež papeštva so si izbrali in ravno v bližini Vatikana so obdržavali njih brezverske shode in boga žaleča posvetovanja!

LISTEK.

LJUBEZEN DO BLIŽNJEGA

Spisal ETBIN KRISTAN

Lastnik tovarne za svilno robo Josip Janez Nižnik je bil človek vse skozi religioznega značaja. Njegova vzgoja je mnogo storila, da se mu je vera globoko vkorenila v srcu; toda pravzaprav je to tičalo v njem že brez vzgoje. Od svoje mladosti je naginjal k mističnemu in vse nadsmiselno ga je izredno mikalo. Nikakor ni verjel, da bi bilo na svetu ljudi brez vere; ako je kdo kaj takega trdil, se mu je zdelo kakor prazno renomiranje. Toda sedaj je bil že več tednov preprečen, da bi bil šel v cerkev. V trgovini je bilo nenavadno mnogo opravka; nova konkurenca, ki se je nenadoma pojavila, ga je silila, da je še skrbneje računal, kakor mu je bila sploh navada. Dasi ga je zelo peklo, je vendar moral pogostoma tudi v nedeljo sesti k knjigam. Vrhutega je bil član raznih društev, v nekaterih je zasedal v odboru pa se je moral ob nedeljah in praznikih udeleževati sej.

Sedaj pa mu je že zelo srce težilo, da toliko časa ni bil pri službi božji. Kajti maša in pridiga sta mu bili od nekdaj srčna potreba. Po sreči se je danes lahko otresel vseh sej in kar se tiče kupčijskih zadev, se je lahko popolnoma zanesel na starega zvestega prokurista Modriča; saj je bil dobri mož za tovarno tako zavzet, kakor da bi bila njegovo lastno podjetje.

Nižnik je odšel v cerkev sv. Frančiška. Čustvo blagega razkošja mu je strujilo po žilah, ko je mislil na notrajnost cerkve. To je bilo vedno tako, kar se spominja; kadar je prestopil prag božje hiše, mu je bilo, kakor da se mu celo bitje izpreminja. Čutil se je boljšega, srečnejšega, menil je, da vstopa v nov, poseben svet, v katerem se popolnoma stapa. Njegovi religiozni čuti so postali še močnejši, obenem pa ga je spreletavala sladka groza, ki mu je telesno in duševno neizmerno dobro dela.

Danes je imel posebno srečo. Po veliki maši ima pater Krištof pridigo, pater Krištof, glasoviti, izvrstni pridigar. Slavili so ne le vsebino njegovih propovedij, temveč tudi njih govorniško obliko, ki so jo imenovali «moderno-klasično». Nižnik je imel že davno željo, da bi ga slišal. Poln pričakovanja je sedel v svojo klop in celo velika maša, ki je sicer vselej naredila večji vtisk nanj, kakor Beethovenov koncert ali Shakespearova drama, se mu je zdela predolga. Ali naposled je zadonelo «Ite missa est», službujoči duhovniki in ministrantje so zapustili oltar in vse oči so se obrnile proti zakristiji, odkoder je imel priti s hrepenenjem pričakovani pridigar.

Trajalo je vendar še nekaj časa. Kakor mrzlica se je plazilo po živcih navzočih; v vseh očeh se je lesketal čuden sijaj; skoraj vse glave so bile nagnjene naprej; mnogo jih je imelo usta odprta, kakor da ne bi mogli dosti videti s samimi očmi.

Po širokem prostoru divnega gotskega poslopja so še bučale orglje. Vonj kadila je strujil po cerkvi in voščene sveče so migljale. Vse to je vstvarjalo posebno opojno atmosfero, ki je globoko uplivala na smisle. Sedaj se je prikazal pater Krištof med vrati zakristije. Visoko vzraščen človek ravnega stasa; le glava je bila malce, prav malce nagnjena. Na ozkem, gladko obriten obrazu s komaj vidno zakrivljenim nosom in z ostrimi petezami okrog ust in oči se je čudno mešala iz pogledov struječa strogost z očividno dobroto. Vendar nebi bilo mogoče reči, katera lastnost je bila v tej fiziognomiji močneje izražena. S hitrimi, skoraj vojaško trdnimi koraki je stopal proti prižnici. Bilo je skoraj komično, kako se je crkovnik trudil, da bi šel z evangelijem dosti hitro pred njim. Pater Krištof je dobro vedel, da so vse oči uprte vanj in da mu slede vsi pogledi. Toda oziral se ni niti na levo, niti na desno, kakor da ne opaža ničesar. Na prižnici je trenotek postal in počasi pregledal poslušalce, kakor da se je hotel prepričati, kdo ga bode danes poslušal. Potem še le je pokleknil. Ko je prečital evangelij, pri katerem se je že njegov prijetno donoči bariton obveljavil, je počakal, da še enkrat pregleda poslušalce. Tedaj je izpregovoril.

Predmetom njegove današnje propovedi je bil nauk: «Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe». Govoril bi bil pa lahko o kateri si bodi stvari, da bi bil naredil isti nepopisni vtisk. Tako se ni v cerkvi sv. Frančiška še nikdar pridigalo, dasiravno so splošno trdili, da je bila že v šestnajstem stoletju sezidana. Toda kaj je moglo biti, kar je ljudi navduševalo z mislijo na kesanje in pokoro, pa vendar obenem z občutki upanja in blaženosti, kar ji je tlačilo v nič, pa jih vendar povzdigovalo v nebesa? Ali je bil njegov glas tako izurjen, ali je odmevala v njem njegova duša, da je bilo slišati kakor tuje in vendar od nekod znano petje, dasiravno je bil navidezno prost vsake umetnosti? Še noben propovednik ni na tej prižnici izhajal s tako maloštevilnimi in kratko obmerjenimi kretnjami. In besede same so bile priproste, kakor da se ni niti pripravil za pridigo. Mar so bile njegove oči tiste, ki so podajale njegovemu govoru tako veliko moč?...

Nižnik se ni drznil pomisliti na

Papež poskoči jeze peneč pokonci, kliče kletev božjo in nebeško kazen nad brezverce, — ali nobena strelja ne švigne da bi kaznovala grešnike, propad se ne odpre, da bi pogoltnil psovalce — preklinjalce. In ker je božje maščevanje izostalo in bog ni pomedel one, ki njegovo eksistenco taje iz sveta, prireja papež pokorne daritve za greh, da nebi bog pravične radi grehov krivičnih kaznoval.

Tako so postale ceste v Rimu meglene po cerkvenih kadilih, v cerkvah pa se joka in stoka in z graža nad grešnim svetom.

Trepetajoči cerkveni glavar se obrača kot višji pastir do svojih ovac s sledečim pastirskim pismom:

«Ako ravno so peklenske močij proti cerkvi brezmočne, vendar je shod teh močij v mednarodnem kongresu prostih mislecev izzivanje in zmirjanje, katero je sposobno da oropa mestu Rimu ime mirnega in spoštovanega sedeža Kristovega namestnika».

Mi pripoznamo ražaljenje božje, kakor ražaljenje naše in občutimo zbog tega veliko žalost.

Izmed vrsticami pa lahko čitamo ves ta nakopičen srd proti zastopnikom moderne znanosti in duh starodavnih časov, v katerih so papeži intendiktirali, veje tudi iz tega starčka — brezmočna, je postala vsa nekdanja moč papeževe kletve in interdiktov. Papež se jezi, togoti, ali vsa njegova jeza je brezmočna napram tem stremljenju, katero cerkveno temeljno podlago stresa. In kot znak, da nastopamo pot novega svobodnejšega veka je, da na mestu, kjer je pred 300 leti na grmadi zgorel Giordano Bruno, danes kongres boga tajajočih zastopnikov moderne naravne znanosti zboruje.

Časi se spreminjajo. — —

Tedenske novice

Politični harlekin Lueger je 5. t. m. v Nižjeavstrijskem deželnem zboru, brez povoda izjavil: Oglejte si 1. maja one, ki romajo v Prater, gospoda moja, *to so sami lumpje!*

Socialni demokratje dunajski so sklicali na pretečeni petek 4 protestne shode, na katerih so proti tej infamni žalitvi delavcev protestirali. Shodi so bili ogromno obiskati, posebno shoda v Otakringu in Favoritnu. Na shodih je bila sledeča resolucija ednoglasno sprejeta:

RESOLUCIJA.

Današnji shod izjavi, da se z izvajanjem poročevalcev popolnoma strinja, in da zmerjanje, ki je namenjeno dunajskim delavcem, na dr. Luegerja pada.

Dunajski delavci uvidijo v načinu, kako jih Lueger kot dunajski župan pri najmanjših priložnostih zmerja, *vidno znamenje prirojenega ali vzgojenega barabstva, ali pa do nezavestnosti pospeti umobol.*

Shod izjavi, da niso oni lumpje, ki morajo od ranega jutra do pozne noči pri težkem delu služiti sebi in družini košček trdega kruha, da se jih ima toliko manj pravice s takim priimkom zmerjati, kadar na dan 1. maja, za boljšo življensko stališče, za razširjatev političnih pravic — toraj za kulturne zahteve demonstrirajo. Lumpom v pravem pomenu besede se imajo isti titulirati, ki vodijo roparsko politiko, kateri mandate v svrho izvršenja svojih poslev zlorabljajo. Lumpi so oni, ki davke na neštetih banketah požro in zapijejo in ki siromašnim šolskim otrokam gorko prežgano juho zabranjujejo. Lumpje so tudi tisti, ki letno, za vsprejemanje in vojaške slavnosti, na stotisoče kron iz davčinih dohodkov dunajskega prebivalstva dovoljujejo, za brezplačna poduševalna sredstva pa tako majhno svoto dovoljujejo da ni vredno, da se isto omeni. Lumpi so konečno tudi isti, ki svojo uradno moč v strankarske namene zlorabljajo, s tem da delavstvu itak malo vredno volilno pravico kradejo in z reformacijo obč. volilnega prava istim, njih pravico ropajo.

Lump je tisti, ki se je radi osebne gizdavosti iz meščanskega demokrata v črnorumenega dvornega lakaja prelevil, in ki je s tem osleparil javnost in ki je vsaki trenotek pripravljen vsaki napredek klerikalcem izdati — prodati.

Lump je konečno tisti, ki zlorablja svojo imuniteto, da zamore nekaznovano poštene delavce zmerjati.

Po shodu se je impozantna demonstracija vršila.

DOPISI

Litija dne 7. t. m. — Pretečeni petek se je v gostilni «Fortuna» vršil prvi shod predilskih delavcev litijske predilnice Schwarz-Cublin. Shod je bil dobro obiskan, poročal je sodrug Čobal Miha o pomenu strokovne organizacije. Neizmerno nizka plača v tovarni nastavljenih delavcev in delavk (kakor 3—5 kron na teden), izvirajo iz dejstva, da je delavstvo v tej tovarni brezbrižno indiferentno. Ako si hočete vaš položaj izboljšati, morate le po močni strokovni organizaciji to doseči. Delavke, ki zaslužijo 3—5 kron na teden, katera svota obema podjetnikoma niti za smodke nezadostuje, si menda poleg tega še v čast štejejo, da so tovarniške delavke, gotovo še nikdar niso slišale kaj je organizacija. Seveda je tak delavski material cilj in in hrepenenje podjetnikov.

Medtem ko postajajo delavne moči vsled pomanjkanja vedno slabeje, postaja podjetnik vedno močnejši in bogatejši. Stopite pogumno v vašo brjevno organizacijo in vaše razmere si bodete z združeno močjo poboljšali. Po shodu je 22 navzočih delavcev «Uniji» predilcev pristopilo. Le vrlo naprej!

X.

Zagorje ob Savi. V zadnjem času so postali naši klerikalci jako skrbni, za naš dušavni blagor — poskušajo namreč na vse načine kako bi nas kar žive v nebesa spravili — oni mislijo, da ako spravijo rudarje, ki vedno tožijo o revščini in praznem želodcu kar žive v nebesa, so s tem socialno uprašanje rešili.

Pretečeni teden so nam poslali nekega misijonarja, ki je ob enem tudi nadzornik zagorskih učiteljic. Dobi se tudi dosti hudobnih ljudi, ki tega svetega moža s katoliškim kozlem zmerjajo. Ti hudobneži tudi trdijo, da isti jako rad zagorske učiteljice obiskuje, da pa one niso nič kaj zadovoljne s obiskom tega neslanega človeka, ker se pred njim zapirajo. Isti ljudje še celo trdijo, da so 9. t. m. učiteljice pred tem «žegnanim» iz doma pobegnile, kar jih je pa še doma ostalo so se pa v stanovanja zaprle.

To dejstvo nam pa sili uprašanje na ustnice: Kaj za vraga ta človek od učiteljic hoče? Mar hoče iste v privatnih stanovanjih nadzorovati? — Ali pa kaj druzega? — — —

Ta gospod naj bi po našem mnenju raje nune po samostanih hodil obiskovati, naše napredne učiteljice pa naj primiru pusti. Da, da — v Zagorju so tla, za take «misionarje» prepolske — in mesto da bi res vero včvrstili bodete le isto zadnjemu človeku iz prs strgali. Nam je seveda vseeno — le tako naprej.

Župniku pa svetujemo, da naj raje svojega organista s cerkvenih dohodkov plačuje, ako ima dosti denarja za take «misionarje» ne pa da ga mora občina plačevati.

Toliko za danes. —

Rdeča straža.

Trbovlje dne 14. t. m. *Iz pazniških krogov.* Mnogokrat smo bili prisiljeni se baviti z trbovljskimi pazniki, ki tako radi o disciplini, katero je baje huder vzel tarnajo, in vsikdar ko smo kakega na steno pribili, so isti dejali, da obrekujemo in da vse to ni res kar smo poročali. Nekateri so se še celo nad tem razalili, ker smo jim očitali, da so sirovi in da jim je dostojnost deveta briga. Gospoda paznika Bergerja smo že parkrat pošteno zlasali z namenom, da se bode poboljšal. Ali sledeči slučaj katerega junak je bil zopet gospod Berger trbovljski paznik, nam kaže, da je ta človek izgubil vsako sramožljivost in da na poboljšanje niti misliti ni.

Pervi slučaj: 8. t. m je Berger obrekoval društvo s tem, da je pripovedoval da je nek rudar, ki je bil 15 let društvenik rudarskega društva prišel v nesrečo in je prosil za podporo, katero pa ni dobil. —

Napram tej infamni laži konstatiramo, da društvo rudarjev še-le 10 let obstoji in da je isto dosedaj vsakemu članu, ki se je v nezakrivljeni nesreči nahajal, oddajalo podporo, če tudi po pravilah ni imel do iste pravico.

Drugi slučaj: 9. t. m. je bil Berger tako pijan, da mu je bila cesta preozka. Pri Rožaju, pa se je pričel s delavci prepirati, lagal je namreč zopet da ima Mlaker 90, Kogovšek pa 60 gld. mesečne plače. (Kar seveda nebi bilo veliko). Ko so mu pa nekateri delavci očitali, da laže, je potegnil nekoliko hlače doli in pokazal je to, kar dostojni človek skriva namreč r— -- z opazko, tukaj notri bodo šli soc. demokratje. Trdil je seveda še več neumnosti, kakor, da se soc. demokratje obešajo in t.d. Ta človek, ki je obenem predsednik pazniškega društva je bil še v pondelek ob 4 uri popoldne pijan kakor p..... v gostilni in sicer med delom. Ali je bil radi tega v smislu § 14 f. kaznovan ali ne, to nevemo, ali dvomiti si upamo da je dobil «blau» kakor dobi delavec, ki ne pride na «šiht». Da, da, da — disciplina je lepa stvar, ali lažnik in pijanec nista poklicana pohabljeno disciplino popravljati.

Pazniškem društvu pa čestitamo, da ima tacega predsednika — obstanek mu je zagotovljen. No pa kaj — gliha skupaj štriha.

Rdeča straža.

Društvene vesti

MEDNARODNI STROKOVNI KONGRESI.

(Konec).

Krup (Dansko) poroča, da so v njegovi deželi skoraj *vsi krojači organizirani.* Krojači so bili tudi pri splošnem industrielnem zapretju prizadeti, katero jih je 145.000 K stalo. Ta svota je že poravnana.

Benker (Švica) poroča o 1600 članov močni deželni organizaciji.

Vanderveken (Belgija) zastopa samo majhno organizacijo. Strokovne organizacije so tam le sla-

---

to, da se bode pridiga končala. Bil je ves pod vplivom moža na prižnici; njegove besede so se mu glasile kakor razodetje. Vse je bilo tako jasno, tako enostavno in logično, da je moral vsak otrok razumeti. In pred vsem je bilo tako resnično, kakor bi Kristus sam govoril z ustnicami pridigarja. Ljubezen do bližnjega bi vstvarila mir na zemlji, mir narodov, družbinski mir, socijalni mir, mir pa bi bil sreča in blaženost. Zakaj se bojujejo ljudje, ki jih je bog vstvaril po lastni podobi, povsod, kjer koli se sestanejo?

Mar se ne dela tako le radi prostega dobička? Ali ne hrumi ves boj radi zakladov, ki jih žre rja in moli? Ali ni vesoljna vojska okrutnejša kakor kroviželjnost divjih zveri v puščavi?... Bog je dal človeku življenje, ker je bila to njegova sveta volja; toda v nizkotni lakomnosti si ljudje grené in ropajo življenje. Kako velika je morala postati satanova moč, da je sovraštvo lahko večje od ljubezni in surovi mamon močnejši od besede sina božjega?.... Samo vera edinega, dobrega, ki je za ljubezen do ljudi žrtvoval življenje, prinese lahko rešitev pred časno in večno izgubo. Svet sveta počiva v vrnitvi k tistemu, ki je učil: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!....

Propoved je bila končana. Peter Krištof je odšel s prižnice, njegova visoka postava je izginila za vratmi zakristije, toda minute so pretekle, preden se je hiša božja začela prazniti. Vtisk, ki ga je pridiga naredila je bil velikanski in je trajal dalje....

Nižnik je izmed zadnjih vstal s svojega prostora. Sto misli se je križalo v njegovih možganih, a vse so bile vendar samo ena misel: Ljubi svojega bližnega kakor samega sebe.... Korakal je po cerkveni ladji, ne da bi bil vedel. Šel je domov, ne da bi se osvestil. Pridiga mu je tičala v glavi in v srcu. Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe...!

Dá — to ni prazna fraza. To se mora izpolniti, drugače bi bila vsa vera brez veljave. Ves svet bi se izpremenil v velikansko cerkev, ako bi se vsi ljudje ljubili kakor bratje, ker so po volji božji. Tako bode on v bodoče ravnal. Ako je kdajkoli grešil proti tej največji zapovedi božji, hoče to popraviti po najboljših močeh in zanaprej hoče ljubiti vse ljudi; kajti kaj pomaga vsako mirovno strem ljenje in vsa človeška dela, ako manjka ljubezen? Kako je pač mogoče, da ni svet že davno izpoznal te resnice?.... Oh, naše duše so slabe in izpoznanje pride le od zunaj. Tak velik apostol ima moč, da pretrese naša srca.... Da, da, v bodoče .... vse ljudi hoče ljubiti. Svojo ženo in svoje otroke seveda in vse prijatelje in znance, pa tudi neznane ljudi, ki jih ni nikdar videl, ki žive v tujih krajih .... in svoje delavce. Dá, tudi delavci, naj si bodo tudi socijalisti in čeprav se pravi, da taje vero. Oh, česa nebi premogla velika ljubezen! Vse ji mora uspeti, saj je Kristus v svoji neskončni ljubezni delal čudeže....

Nižnik je prišel domov. Preneżno je objel in poljubil ženo in otroke. Potem je šel v svojo sobo. Čutil je potrebo, da ostane sam s svojimi otroci. Dolgo je hodil gor in dol. V spomini so se mu zopet in zopet vrstile propovednikove besede in blažene, mirnosrečne misle so se mu spajale z njimi. Dobro uro je hodil gor in dol — bilo mu je, kakor da je še v cerkvi.

Naenkrat je nekdo potrkal na vrata. Nižnik je dvignil glavo. Mehanično je zaklical «naprej» in prokurist Modrić je vstopil. Še preden je mogel pozdraviti, je pristopil Nižnik ter mu je začel pripovedovati o pridigi. In njen vtisk je tako mogočno in trajno deloval, da je sam govoril kakor apostol.

Precej časa je Modrić poslušal. Potem je prerušil šefa:

— Moralo je biti prav lepo, gospod Nižnik in prav zelo mi je žal, da nisem mogel slišali slavnega moža. Mnogo sem že čital o njegovi zgovornosti in prihodnjič...

— Da, da, vsekakor ga morate slišati! je tovarnar ves navdušen vzkliknil. Saj nimate pojma, kako to človeka povzdigne in navduši.

— Rad verjamem. Dobri govorniki imajo veliko moč. Že danes bi bil šel rad v cerkev, toda opravki so mi branili.... Saj veste.

— Sedaj ne bodeva govorila o opravkih, je Nižnik hitro odvrnil. Ne, ne, s takimi posvetnimi rečmi se ne moram sedaj ukvarjati To bi bilo kakor skrunitev.

— Ali zelo važno je, dé Modrić, in tudi zelo nujno.

— Ne, ne; ne morem Vam povedati, kako svet se mi zdi današnji dan. Za me je kakor mejnik. Ako bi bili slišali pridigo, bi razumeli, da se more izza tega začeti novo življenje. Oh, gospod Modrić, je zaklical patetično a neprisiljeno, še-le danes sem izpoznal velikanski pomen človeške ljubezni. Ne mislite, da bi rad postal frazast. Ne, ne, to mi je prodrlo tako globoko v dušo, kakor še nobena beseda, odkar sem živ.

— Vse to cenim jako visoko, je prokurist, naglaševaje vsako besedo odgovoril Veste, da imam v teh rečeh popolnoma Vaše nazore. Vendar Vas prosim, da govorite z menoj o kupčijskih rečeh. Ponavljam, da je zelo nujno in prihodnje dni bodemo imeli toliko opravila, da nam ne bode preostajalo časa za razgovor.

Nižnik je osupnil.

— Saj govorite tako svečano....

— Ne, gospod Nižnik, a stvar je res zelo resna.

— Moj bog, če že mora biti.... Res mi je težko.

bo razvite in krajevne, jako redke so centralistične. Organizacija krojačev je radi pomanjkanja industrijelnih delavnic težavna.

Kohn (Ogrsko) poroča, da se je tam še-le predkratkem centralna organizacija vstanovila in da ima mnogo po policajnih šikanah trpeti. Nezastopane države so bile Francija, Holandija in Svedsko radi pomanjkanja sredstev, vendar so pa iste pismeno poročila odposlale, v katerih izjavljajo, da se hočejo i one sklepom konference podvreči. Obžalovanja vredno je, da ni Anglija delegata odposlala niti na poziv odgovorila. Po poročilih se je razvila daljša debata o mednarodno zveznih in tehničnih uprašanjah. Z velikim veseljem se je predlog glede natačnega poročila o organizatoričnem položaju iz raznih dežel, kakor tudi predlog v podkrepitev vzajemnosti, katera ima v mednarodnem tajništvu svojo sredino, sprejelo. Posebno se je želja po uresničenju potovalne podpore izrekla. Sedež mednarodnega tajništva ostane v Nemčiji. Tajnikom je sodr. Scuhmer (Berlin) izvoljen.

Kongres rudarjev.

V Parisu se je dne 8—12 avgusta vršil shod delegatov organiziranih rudarjev vsih dežel. Navzočih je bilo 77 delegatov, ki so zastopali 2,969.000 delavcev in sicer: Anglija 45 delegatov, ki so 549.000 rudarjev zastopali; Nemčija 13 delegatov (580 000 del.); Francija 7 del. 190.000 del.); Belgija 9 deleg. (130.000 del.); Avstrija 1 deleg. (12.000 del.).

Unija avstrijskih rudarjev je sodruga Ebert-a na kongres odposlala, kateri je na ugoden način mnenje avstrijskih sodrugov zastopal.

Na dnevnem redu so bile mednarodne splošne zahteve rudarjev, kakor: Osemurni delavnik, vstanovitev minimalne plače, podržavljenje rudnikov, nastavljenje jamskih nadzornikov iz vrst delavstva in cela vrsta organizacijskih uprašanj. K tem starim zahtevam se je pridružila nova in sicer: Vspešno bojevanje proti črvni bolezni, po predlogu Anglije in Nemčije in vstanovitev stalnega internacionalnega tajništva.

V debati o 8 urniku kot zakonitem delavnem času poroča Stanley (Anglija) Sodrug Ebert (Avstrija) naznanja navzočim praktike avstr. premogokopnih baronov in zakoniti deveturni delavnik, katerega isti na vse mogoče načine skušajo iluzoričnim narediti. Konečno se je proti enem glasu sprejel predlog radi uvedenja 8 urnega delavnika, zakonitem potom.

Predlog o minimalni plači je bil enoglasno sprejet.

Resolucija radi boja proti črvni bolezni, zahteva da sestavi vsaka dežela obširna poročila o tej nevarni bolezni rudarjev. Znano pa je, da dosedaj še nobena vlada ni n.česar v omejitev te nevarne bolezni storila. Le edino v Angliji je bilo mogoče s skupnim postopanjem s rudarskimi podjetniki, vlado prisiliti, da se je s tem uprašanjem baviti pričela.

Vendar pa ni nevarnost v Angliji tako velika, kakor v drugih deželah, ker v angležkih rudnikih ni povoljna temperatura za razširjatev črva. Največja nevarnost leži v tem, da pridejo tuji rudarji že sto boleznijo okuženi k nam. To zadevni predlog francoski je bil odklonjen. Belgijski delegat je dejal, da bolezen ne bode toliko časa možno odpraviti, dokler ne bodejo to zadevo organizacije same rešile; dotam bode črvna bolezen še vedno rudarje vznemirjala — nadlegovala.

Jako živahna debata se je o nemškem predlogu radi vstanovitve mednarodnega tajništva razvila. Poročila bi moralo tajništvo četrt letno razpošiljati, posebno pa pri stavkah bi se moralo organizacije vsih dežel o stanju obvestiti. Za predlog so glasovali Nemci, Avstrijci in trije iz Belgije, drugi so se glasovanja vzdržali, Francozi in Američani so le v principu za tajništvo, Angleži so pa združeno proti predlogu glasovali.

Predlog je toraj propadel.

Resolucija, da se ima delavce pri jamskih inspekcijah k istim pripustiti, je bila enoglasno sprejeta; ravno tako se je tudi predlog radi kontrole delavnih mezd, sprejel.

Belgija je predlagala, da ima država vse rudnike v svojo režijo sprejeti.

Manzart (Belgija) je bil proti, čes da je država še hujši izkoriščevalec kot priv. podjetnik. Po kratki debati je bila resolucija enogl. sprejeta.

Meis (Nemčija) poroča o nemškem rudarstvu.

Ebert (Avstrija) poroča o slabem stanju avstrijskih bratskih skladnic, ter zavlačenju starostne preskrbe po avstr. vladi.

Haslam (Anglija) poroča, da tam ni nikakoršne starostne preskrbe za delavstvo, kadar je delavec za delo nesposoben in brez sredstev, se ga odda v revno hišo, kjer se mu slabeje kot v zaporu godi. On mora obleko sramote — obleko revščine nositi. Poboljšanje takih razmer se toliko časa ne sme pričakovati, dokler ne bodo delavci druge zastopnike v parlament postali. Resolucija se je sprejela.

Mednarodnim tajnikom je bil mesto umrlega sodr. Pikard-a sodr. Astor iz Anglije izvoljen. Nadalje se je izvolilo mednarodni komite in določitev kraja prih. kongresa. V mednarodni komite so bili izvoljeni: Edvard, Abram in Wilson iz Anglije; Hue in Schröder iz Nemčije; Lamerden, Cotto in Bexin iz Francije; Cavrot, Calevard in Maroille iz Belgije; Ebert in Cinger iz Avstrije in Mitschell iz Amerike. Prihodnji kongres se v Lüttich-u vrši.

S tem je bilo delo kongresa, kateri je mednarodno zvezo med rudarskimi organizacijami iznova okrepil, končano.

×

Pozor Udje prometne bolniške blagajne ces. kr. državnih železnic! *Uslužbenci in delavci!* V kratkem se bodo vršile volitve za odbor prometne bolniške blagajne ces. kr. državnih železnic. Dasiravno nimajo izvoljeni udje odbora vsled famoznih pravil prometne bolniške blagajne prevelikega upliva na upravo blagajne it.d., je vendar važno, da se potrudite, volite može v odbor, od katerih lahko pričakujete, da bodo storili vse kar je v njih močeh in kakor daleč sega njih upliv v varstvo pravic blagajniških udov, ter da bodo skušali doseči reform v bolniški blagajni v korist njenih udov.

Kot kandidatje za odbor so bili predloženi na raznih shodih zastopnikov organiziranih železničarjev na Dunaju sledeči zaupanja vredni tovariši, pa Vas prosimo, da jih v lastnem interesu tudi volite:

I. Za odbornike:

a) od vzdrževanja proge:

Brenneis Josip, delovodja, elektrarna, Heilingenstadt.

Hofbauer Karol, delavec na progi; vzdrževanje proge, sekcija Dunaj III.

b) od prometne in komercijelne službe:

Knottek Wilhelm, sprevodnik, Hütteldorf.

Nowotny Robert, skladiščni delavec, Dunaj I.

c) od delavniške in vlakovozne službe:

Jedlička Johann, višji delavec, delavnica Dunaj I.

Hartmann Johann, mizar, delavnica Dunaj I.

II. Za nadomestnike:

a) od vzdrževanja proge:

Schubert Josip, ravnalec na progi, progo vzdrževalna sekcija Dunaj III.

Strasser Leopold, delavec na progi, progo vzdrževalna sekcija Dunaj III.

b) od prometne in komercijelne službe:

Pfitzner Adolf, signalni sluga, Penzing.

Klutig Rudolf, pomožni sprevodnik, Dunaj II.

c) od delavniške in vlakovozne službe:

Hofer Franz, strojevodja, Hütteldorf.

Neu Teodor, ključavničar, delavnica Dunaj I.

Železničarji! Volilci! Opozarjamo Vas na članek o izidu uprave v prometni bolniški blagajni ces. kr. državnih železnic v 29. številki časopisa «Der Eisenbahner» z dne 10. oktobra 1904., ki izide v slovenskem prevodu tudi v «Rdečem Praporu». V tem članku je uprava bolniške blagajne podvržena ostri a objektivni kritiki in pokazano je, česar tam primanjkuje. Obenem pa pokazuje članek tista sredstva, «s katerimi bi bilo mogoče «žalostne razmere v prometni bol«niški blagajni popraviti. Železni«čarji! Volilci! Čitajte ta članek «in vedeli bodete kako Vam je «voliti!»

Vsaki ud prometne bolniške blagajne ces. kr. državnih železnic mora dobiti prazno glasovnico; na njo pa mora zapisati imena vseh navedenih kandidatov. Zgodilo se je že večkrat, da so volilci ene kategorije napisali na svoje glasovnice samo kandidate svoje kategorije, na pr. volilci od prometne službe so volili samo kandidate od prometa. To ni pravilno. Vsak volilec mora voliti kandidate vseh kategorij; priporočamo Vam torej, da napišete na svoje glasovnice vse gori navedene kandidate.

Pri zadnji volitvi v odbor prometne bolniške blagajne smo Vam priporočali, da ne podpišete glasovnic, ker pravila tega ne predpisujejo pa se torej podpisa tudi ne bi moglo zahtevati. Vendar priporočamo to pot vsem železničarjem, naj podpišejo glasovnice, da se ne bode moglo zopet nepodpisanih glasovnic razveljaviti. Videli bodemo, ali se bode našlo zopet kaj posameznih predpostavljenih, ki bi utegniti biti tako nesramni, da bi železničarje, ki imajo po zakonu pravico, svobodno voliti može svojega zaupanja, zato preganjali, ker se te pravice poslužujejo in ker se ne puste z nepostavnim pritiskom posameznih predpostavljenih prepričeti v tem, da bi svobodno volili.

«Vsaki uslužbenec, na katerega «bi predpostavljeni, zato ker hoče «svobodno voliti, nepostavno upli«vali, da voli direkcijske kandi«date (kandidatje krščanskih so«cijalcev so obenem tudi direk«cijski kandidatje), ali pa katere«mu bi se kakor koli žugalo, ker «hoče svobodno voliti, naj takoj, «ne da bi se premišljal ali pa da «bi se s takim predpostavljenim «spuščal v dolge debate, zahteva «da se ga protokolarično zasliši. «Tak protokol pa naj se le tedaj «podpiše, ako je po resnici se«stavljen. O vsakem volilnem u«plivanju, odnosno o volilnem sle«parstvu naj se takoj z imeni prič «it.d. resnično poroča uredništvu «časopisa «Der Eisenbahner», Du«naj, V., Schlossgasse 22».

Te privilegovane volilne sleparje in izsiljevalce se bode to pot ostreje prijelo. Nič ne de, če se jih hoče na višjih mestih zopet braniti; to lepo delo se jim bode že ustavilo.

«Železničarji! Udje prometne bol«niške blagajne ces. kr. državnih »železnic! Tovariši in sodrugi!» Volite samo gori navedene kandidate, da se prepreči vsako razcepljenje glasov. Kandidatje, ki Vam jih priporočamo, so izkušeni možje, ki bode vedno varovali pravice udov prometne bolniške blagajne ces. kr. državnih železnic, kolikor jim njihove moči dopuščajo.

Izvrševalni odbor organiziranih železničarjev v Avstriji.

×

Jugoslovansko delavsko izobr. društvo „Danica“ se od 15. t. m. nahaja v Griesgasse 15 v gostilni pri «Sandwirt».

Vodstvo.

×

Društvo mizarjev v Ljubljani se nahaja sedaj v gosposkih ulica štv. 4.

Vodstvo.

×

V Gorici se je dne 5. t. m. vršil občni zbor pekovskega društva. O pomenu organizacije je poročal sodrug Kopač in sodrug Milost. Iz poročila blagajničarja je razvidno, da je imelo društvo v pretečenem letu 825 K in 12 vin. dohodkov, izdatkov pa 294 K in 40 vin. Prebitek iznaša toraj 530 K 72 vin. Iz tajnikovega poročila je pa razvidno, da je med 80.tim pekovsk. pomoč. 72 organiziranih. Ta solidarnost je pa tudi pripomogla, da so si delavci vsaki teden en prosti in plačani dan priborili; ravno tako se je tudi plača za 10 od sto povišala.

Tudi regulacija učencev se je po

Oba sta sedla k mizi in Modrič je nadaljeval.

— Poizvedoval sem torej pravpovsod in prepričal sem se, da deluje naša konkurenca res z največjim pritiskom. Ničesar nisem prezrl in kar najopreznejе sem postopal. Sedaj imam vse, kar potrebujem. Poročila naših kupovalcev, izvestija informacijskih uradov, originalne ponudne Trautmanna in družabnika, skratka vse.

— Pa?

— Trautmann in družabnik ponujata za dvajset odstotkov ceneje kakor mi. Kvaliteta je ista. Prepričal sem se. Vsem našim kupovalcem sta naredila ponudbe. Potovalci so že razkropljeni po celi državi.

— Kako je pa to vendar mogoče? Za dvajset odstotkov ceneje, pravite? To je popolnoma nemogoče. Menda ste se vendar zmotili.

— Zmota je popolnoma izključena. Vse dokaže imam. Poprečno dvajset odstotkov. Gospod Nižnik, Trautmann in družabnik lahko izdržita; petnajst milijonov imata na razpolago.

— Petnajst...?

— Petnajst milijonov. In očividno jima gre za tekmovanje. Saj sem tipal, kolikor je bilo mogoče. Toda z njima ni govora.

— A mi....

— Gospod Nižnik, mi smo uničeni, ako izgubimo svoje kupovalce.

— Oh, z obrestmi glavnice ne morete oskrbovati hišnega gospodarstva. Pomislite na nauke gospoda Alfreda in na priboljšek za gospoda poročnika.

— In na doto za Lizko! Moj bog, kaj mi je storiti?

— Nič ne kaže, kakor da tudi mi znižamo cene. Stara tvrdka smo, in če damo blago tako, kakor ponujata Trautmann in družabnik, nam vstanejo naročniki zvesti Našo solidnost poznajo.

— Kaj nam je to mogoče? je vprašal Nižnik dvomljivo.

— Seveda, brez reform ne pojde. Od dohodkov ne moremo ničesar odtrgati. Toda vsekakor plačujemo previsoke mezde.

— Previsoke? Kaj mislite res?

— Gotovo. Spomnite se le: Pred petimi leti smo povišali vse plače za petnajst odstotkov. Bilo je nepotrebno, toda takrat smo to lahko storili. A sedaj so drugi časi.

— Kaj ni nobenega druzega sredstva?

Ne, gospod Nižnik. Tako je in nič drugače. Nič se ne bojte. To stvar že uredim. Prosim Vas: Sam sebi ste vendar najbližji. Zato ne bodo delavci lakote pomrli. Tako huda res ni.

— Kaj res ni mogoče ukreniti kaj druzega?... Dabro, dobro, saj nič več ne vprašam. Moj bog, res mi je tako težko. Toda .... če trdite .... dajte, dajte, ako moram podpisati.... O, moj bog!...

neprenehanih ovadbah tako izvršila, da so mojstri bili primorani vse učence pod 16. l. starosti, katere so dosedaj za nočno delo vporabljali odpustiti in na njih mesto nastaviti pomočnike.

V odbor so bili sledeči sodrugi izvoljeni: Lestan Josip predsednikom, njemu namestnikom pa Šulgoj Josip; tajnikom Romase Hilarij; blagajnikom pa Biteznik Matej. Odbornikom pa sodrugi Haus Henrik, Milost Fran, Švagelj Ivan, Gabrijelčič Josip, Gregorutti Miklavž in Bizjak Andrej.

×

Kolegi in sodrugi pekovski pomočniki! V zadnjem času naraščajoča draginja življenskih potrebščin in vedno naraščajoča cena na stanarini povzročuje med našo stroko vedno večjo nesigurnost obstanka.

Naši zaslužki, ki so nedavno še, komaj za najpotrebnejše izdatke zadostovali, ne odgovarjajo danes nikakor več najnujnejšim življenskim potrebščinam, delavni čas je dolg in proti zakonit — brezposelnost pa vedno bolj narašča. Vidili ste pa tudi da so gospodarji v trenotku ko je cena na moki poskočila — takoj ceno na izdelkih — kruhu, povišali; niso se pa ozirali na vas, ki izdelke producirate.

Pozivljamo Vas, da gori navedeno dobro premislite in najdete pot, ki Vas popelje iz te zagate.

V to svrho se bode v četrtek dne 20. oktobra t. l. ob 10 uri predpoldne v Delavskem Domu v ulici Boschetto vršil shod pekovskih pomočnikov, s sledečim dnevnim redom:

1. *Položaj pekovskih pomočnikov in naraščajoča draginja živil in stanarin.*
2. *Predlogi in sklepi z ozirom na 1. točko dnevnega reda.*

Važnost dnevnega reda nam daje upanje, da bode shod dobro obiskan, da nam bode možno nastopiti pot, po kateri bodemo dosegli naše človeške pravice v naš in blagor naših družin.

Sklicateljski odbor.

×

Delavci! Proletarci pozor! Na nedeljo dne 16. t. m. se vršita dva protestna shoda in sicer: Ob 11 uri predpoldne v Barkovljah v gostilni *Alla Victoria* in popoldne ob 4 uri v Škednju štv. 395 v gostilni gospoda *Josip Oblak-a* s dnevnim redom:

Podraženje živil in delavno ljudstvo.

Delavno ljudstvo je pri tej draginji najbolj prizadeto. Izdatki za vzdržanje družine postajajo vedno večji, — zaslužek pa vedno isti — ja še mnogokrat manjši. —

Skrb za družino postaja vedno večja. Vsi ki občutite letošnjo draginjo in njeno posledico revščino, pridite na shod. pripeljite Vaše žene s seboj, da z nami vred povzdignete glas protesta, proti nezaslišanem ropstvu. Nikdo ne manjkaj!

×

V soboto dne 15. t. m. ob 8. uri zvečer se bode vršil javni železničarski shod s dnevnim redom: *Protest proti podraženju živil;* v gostilni gospoda Faganello Carlo; Passaggio San Andrea v Trstu. Pridite vsi!

Sklicatelj.

×

Na nedeljo predstavlja „Circolo Arte Moderna“ v gledališču Goldoni v Trstu dramo *Il diritto di vivere* pod vodstvom strok. Enrico Gallina. Med odmorom igra «Circolo mandolinistico fra Lavoratori» pod vodstvom kapelnika *Tito Delle-Feste.*

Vstopnina 50 vin., lože 2 K, sedeži razven vstopnine 40 vin.

Društveniki «Circolo Arte Moderna» so vstopnine oproščeni, ako se izkažejo po društveni knjižici.

×

Na nedeljo 16. t. m. ob 9. uri predp. se vrši shod zidarjev v dvorani Del. Doma s dnevnim redom: 1. Važnost pomočniških shodov; delavka zadruga in raznoterosti. Pridite vsi!

Odbor.

×

V sredo 19. t. m. se vrši v Nabrežini II. slov. konferenca ob 7. na večer. Dnevni red: Zborovalni, društveni in tiskovni zakon avstrijski.

STRANKARSKE VESTI

Strankarski zbor nemške soc. dem. avstrijske v Solnogradu.

(Dalje).

Komisija za pregledovanje mandatov je po sodr. Seliger-ju (Toplice) predlagala, da se ima vsih 80 mandatov veljavnim pripoznati. Predlog je bil sprejet.

Debata o parlamentarnem delovanju se nadaljuje. Dr. Adler polemizira proti Winarsketu. V debato so posegli sodr. Čeh (Bruno) Ellenbogen, Schramel, Seliger, Freundlich in konečno Adler. Zaključno besedo je imel poslanec Elders, nakar so sodrugi Muhić, Preussler, Schramel, Bentel in Reitzner sledečo resolucijo, ki je bila soglasno sprejeta predlagali:

Strankarski zbor pripozna težavno stališče, na katerem se soc. dem. državnozborska frakcija v današnjem političnem močvirju avstrijskem nahaja in je prepričan, da je ista vse kar je storila le v interesu proletarijata vse kar se je dalo pod tako žalostnim političnim razmeram storiti izvršila. Strankarski zbor izreka frakcije popolno zaupanje in priznanje.

Organizacijsko uprašanje.

Poročevalec je bil strankiri tajnik Skaret. Debate so se udeležili sodrugi Schäfer, ki je bil proti upeljavi določenega davka; Bartel, ki je polemiziral radi postavljanja kandidatov; Witzman, ki je zahteval, da se tudi strokovnim organizacijam dovoli glasovanje pri str. zborih; Behr je predlagal, da se ima do prihodnjega zbora izdelati revidirani organizacijski statut. Govorili so še sodrugi: Schipnickel, Skaret, Seliger, Schiller, Schraffenecker, sodruginja Popp. Predlog eksekutive je bil enoglasno sprejet, ravnotako je bil tudi glede proglašenja kandidatov, predlog referentov sprejet.

Predlog Behr glede revidiranega statuta po eksekutivi se je strankinemu vodstvu oddal.

Strankarsko glasilo.

Kakor vedno se je tudi letos točko strankarsko časopisje tajno razpravljalo. Poročilo v «Arbeiterzeitung» kaže, da ista v prvič ni naredila novega dolga, temveč ima še celo majheh prebitek, tako da se lahko trdi, da je čas kjer je bilo vedno treba časopisje denarno podpirati, definitivno pri kraju.

Ta ugodni resultat je posledica povišanja naklade «Arbeiterzeitung», katera se je v zadnjem času znatno zvišala. Tudi tiskarna kakor knjigarna je aktivna in zaznamuje prebitek. Žensko glasilo «Arbeiterinenzeitung» ima sedaj 6000 naklade. O časopisju se je razvila jako živahna debata, ko se je pa ista končala, se je v javni seji novo strankino vodstvo izvolilo, ter poročilo po komisiji, ki je sprejela pritožbe radi str. glasila na znanje vzelo. O zadevi dr. Stark, Pernersdorfer Skaret in Hueber, je po poročilu komisije kongres sledeče sklenil: Dr. Stark ni opravičen kakor je iz dosedaj znanih dejstev razvidno se radi zabranjenja pravnih sredstev pritoževati. Zadeva se odda str. vodstvu v konečno rešitev. Ko je bila še afera Pehota in Jenischek rešena, je sodr. dr: Čeh (Brno) kongresu sledeče naznanil

«Brno, 28. sept. 1904. Danes predpoldne se je v deželnem zboru moravskem vršila velika volilna demonstracija. Nad 100 sodrugov je okupiralo galerijo, kateri so pričeli pri prečitanju nekega predloga (o šolski debati) demostrirati s glasom: Živila splošna volilna pravica!

Zmešavo, ki je vsled tega krika v deželnem zboru nastala je poslanec Hybeš porabil, da je s galerije o splošni volilni pravici pričel govoriti, nato je bila seja pretrgana. Po otvoritvi seje je deželni glavar izjavil: Galerija se je branila poživu odstraniti se ugoditi, jaz pa nemaram klicati policijo v deželni zbor, radi tega zaključujem današnjo sejo. Sodrugi so po dvorani agitacijske lističe v prilog splošne volilne pravice razmetali in pevajoč pesem o delu iz dvorane odkorakali. (Burno odobravanje) je tem poročilu sledilo. Boj za volilno pravico je na Moravskem iznova pričel! Ta boj se bode tudi z vso eneržijo končal. Dr. Adler; moravski sodrugi se nahajajo v posebnem stanju. Brezobzirnost meščanstva je tako velika, da ji ni v celi Avstriji para. Prvi naskok se je izvršil, upajmo, da bodejo sodrugi za Moravsko in za celo Avstrijo koristno delo izvršili. Naše najboljše želje jih spremljajo. (Pritrjevanje) s tem je bila seja končana.

V strankino vodstvo so bili sledeči sodrugi izvoljeni: Dr. Adler, Beer Henrik, dr. Ellenbogen, Emmerling, Pernersdorfer, Schuhmeier, Skaret in Tomšk vsi na (Dunaju) stanujoči; dr. Čeh (Brno), Muchitsch (Grac), Preussler (Solnograd), Schäfer (Reichenberg), Schrammel (Aussig) in Spielman (Linz)

Podraženje živil.

Dr. Karpeles (Dunaj). Od nobene strani se ne zanikuje, da imamo že nekaj mesecev podraženje živil. Ta prikazen je splošna, še celo meščansko časopisje priznava da so se življenske potrebščine pri vsaki družini najmanj za 23 od sto podražile. V Avstriji je tudi ob navadnih razmerah vse drago — edino človeško meso je po ceni. Danes stojimo takorekoč pred kalamiteto. In njeni vzroki niso v produc jskih pogojih zapopadeni, temveč so po kupčevalcih in producentih vedno povzročeni.

Mi nismo imeli slabo žetev. Ako hočemo zapopasti kako je ta draginja nastala moramo postopanje na budimpeštski produktivni borzi opazovati, katera zbog brezmočnosti dunajske borze isti cene na živila naravnost diktira. Leta 1902. in 1903. so bila takorekoč blagoslovjena leta. Za leto 1904. je ostalo približno 8 milijonov met. centov žita. Vsaka kriza radi pomanjkanja žita je bila izključena. Setve so dobro prezimile.

Izdajatelj in odgovorni urednik
Josip Kopač
Tipo-Litografia Emilio Sambo

Sodrugi in sodruginje!

Čitajte, razširjajte, naročajte

Naše Zapiske

Naslov:

Naši Zapiski, v Ljubljani.

Prodajalna klobukov
all'Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
Najnižje cene

KAVARNA
„UNIONE“
PREJE „TEDESCO“
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače po-ceni. Napitninaje izključena.

Prva Kooperativistično urejena
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na raspolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE.

Zaloga in Tovarna
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
TRST - Piazza Rosario 2 - TRST
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

MANIFAKTURNA TRGOVINA
E. DEVEGLIA
naznanja svojim odjemalcem, da se s 24. avgustom prodajalna v *ulici Nuova 49*, **filialka** pa v *ulici delle Poste 1* nahajate, v katerih se dobi vsakovrstno modno blago, kakor tudi drobnarijo. Da se zamore vsim cenjenim dosedanjim odjemalcem, ki stanujejo odaljeni od gl. psodajalne ustreči, se je filialka v tem okraju odprla.
V obeh prodajalnah se je popolnoma novo modno blago založilo.
Cene brez konkurence

Leto VII. TRST, dne 21. oktobra 1904. Št. 43

DELAVEC
Rdeči Prapor

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobode.*

Naročnina znaša:
Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za čert leta 1.36 K.
Za Nemčijo:
Za celo leto 5.96 K.; za pol leta 2.98 K.; za četrt leta 1.49 K.

Za Ameriko:
Za celo leto 7.28 K.:
Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Telephon št. 1570.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Upravništvo in uredništvo, TRST, ulica Boschetto 5. II.

Sodrugi in sodruginje!

Po zaključku zadnjega našega strankinega zbora v Celju in v smislu strankinih temeljnih ustanov se ima vršiti letos

V. REDNI ZBOR
jugoslovanske socialnodemokratične stranke v Avstriji.

Izvršujoč svojo dolžnost, Vas vabimo toraj na strankini zbor, ki se bode vršil dne 7 in 8. decembra t. l. v **Ljubljani.**

Za dnevni red predlagamo, prepuščanje konečno določbo zboru samemu sledeče točke:

1. *Konstituiranje strankinega zbora.*
   a) *Volitev predstojništva, določitev opravilnika in dnevnega reda;*
   b) *Volitev komisije za pregledovanje mandatov.*
2. *Poročilo.*
   a) *Strankino delovanje: Kopač Josip.*
   b) *Blagajne: Jernejčić F.*
   c) *Kontrole: Panek A.*
3. *Organizacija in taktika: Čobal Miha.*
4. *Časopisje: Kopač Josip.*
5. *Politični položaj: Etbin Kristan.*
6. *Zadružništvo: J. A.*
7. *Volitev izvrševalnega odbora.*
8. *Splošne strankine zadeve.*

Strankarski zbor se vrši v smislu § 2. zborovalnega zakona. Vabila se bodejo udeležencem pravočasno doposlala.

Poročila za strankini zbor, imena eventuelni predlogi naj se čim preje pošljejo sodrugu Josipu Kopaču v Trst ulica Boschetto št. 5.

S socialnodemokratičnim pozdravom

Izvrševalni odbor
jugoslovanske soc. dem. stranke.

×

Zastopnike na strankini zbor volijo sodrugi posameznih okrajev; vsaka industrialna stroka ima pravico poslati dva zastopnika; organizovane žene vsacega kraja imajo pravico svoje zastopnice poslati.

V smislu teh določb upamo, da bodejo sodrugi vsih krajev pravočasno poskrbeli, da pošljejo svoje zastopnike, odnosno zastopice na zbor, ki bode zlasti letos velike važnosti. Zbor, ki zahteva mnogo stroškov in dela obrodi le tedaj tako kakor je treba, ako se ga res vsi kraji in vse industrijalne stroke udeleže.

Sodruge pozivamo toraj, da se kmalo dogovore glede zbora in naj nam imena delegatov naznanijo. Isto tako naj nam tudi svoje eventuelne predloge naznanijo. Organizacije pa naj svoja poročila odpošljejo

Prostor kjer se bode strankini zbor vršil bode ljubljanska v. okrajna organicacija pravočasno naznanila.

Sodrugi zastopniki, ki žele da se jim preskrbe stanovanja, naj to preje ko mogoče naznanijo sodrugu **Josip Breskvarju** sv. Petra nasip 45. v Ljubljani. Naznanijo naj ali hočejo v hotelu ali pri kakemu sodrugu stanovati.

BOLNIŠNA BLAGAJNA
ces. kr. državnih železnic

Križ je z bolnišnimi blagajnami sploh, a z bolnišno blagajno ces. kr. državnih železnic je vsekakar dvojni križ. Kakor za vse sedanje, tako so tudi za bolnišne blagajne obstoječe razmere okvir, katerega ne morejo premagati in pod pritiskom našega socijalnega reda tudi bolnišne blagajne, ki so zasnovane kot resnični dobrodelni zavodi, ne trpe manj kakor vsak posameznik in vsaka skupina, ki je odvisna od tega reda. Svojega idealnega smotra nemore nobena bolnišna blagajna v kapitalistični družbi popolnoma izpolnjevati. Bolnišna blagajna ces. kr državnih železnic pa trpi v večji meri pod pomanjkljaji bolniško podpornega zistema, razven tega pa še pod nekimi posebnimi pomanjkljaji. Nikakor ni čudno, da ni težbam bolnišne blagajne in radi bolnišne blagajne ne konca ne kraja in s temi težavami bode še nekaj časa računati. Iz tega pa se ne sme izvajati, da se mora to mizerijo enostavno sprejeti, ampak tem bolj bode potrebno misliti na sredstva, da se nedostatke kolikor mogoče odpravi.

Navidezno izhaja tudi železniško ministerstvo od tega načela; toda pot, ki ga išče za saniranje, je že radi tega napačna, ker začenja pri krivem izhodišču. Državna železnična uprava vidi samo deficit, vpraša se, kako bi ga ostranilo, ter odgovarja brez pomisleka: Z reduciranjem bolnišne podpore ali pa s tem, da se odtegne družinam železničarjev beneficije. Tako enostavna pa stvar le ni in vzeti je v obzir, da ima bolnišna blagajna gotov smoter, ki stoji na prvem mestu in ki gre pred vsemi drugimi obziri. Bolnišna blagajna ima nalogo, da odškoduje obolele državne železničarje kolikor bolj je mogoče. Bolezen, naj že zadene očeta ali pa kakšnega uda družine, stavlja do njega vselej višje materialne zadeve in popolno pokritje povišanih izdatkov je še vedno pobožna želja. Gotovo je tudi, da je njega izpolnitev v sedanjih razmerah nemogoča in bolezen pomeni za delavca, ki si ni kaj prihranil, ki torej ni bela vrana, že vsled tega hud udarec. Pomenilo bi, nositi vodo v morje, ako bi se hotelo še o tem govoriti, da je vprašanje hrane za bolnika mnogo bolj kompliciranо, torej tudi dražje, kakor za zdravega človeka; in hrana je samo en del tistih skrbi, ki izhajajo iz bolezni.

Če se pa že na reformo v tem smislu za sedaj ne more misliti, je vendar tu izguba pri zaslužku, torej vprašanje, kako nadomestiti pozitivno izgubo, katere železničar ni zakrivil, ker vendar nihče ne oboli za svojo zabavo. To izgubo ima izravnati bolniška podpora, ki pa tudi pri ces. kr. državnih železnicah ne doseže popolne izgube, ampak iznaša 70 odstotkov zaslužka. Akoravno je torej poskrbljeno samo za nepopolno pomoč, vendar noče izginiti nevarnost poslabšanja, ker v pretečenem letu prihodki niso bili enaki izdatkom, temveč so prvi po podatkih železniškega ministerstva iznašali za 105 000 več Ker poročilo bolnišne blagajne za leto 1903. še ni izšlo, je nemogoče, natančno pregledati situacijo. Vendar se s pomočjo drugih podatkov o stvari lahko govori in razvidi se lahko, da prenaredbe v tem smislu, kakor jih zamišla železniško ministerstvo, niso opravičene.

Uprava državnih železnic pravi, da v pretečenem letu ni bilo nalezljivih bolezni v večjem obsegu. Če to tudi priznamo, se mora vendar opomniti, da je bilo leto 1902. za bolniške blagajne v obče neugodno, kar se razvidi iz doslej še ne objavljenih poročil velikih dunajskih bolnišnih blagajn. Tako je imela splošna delavska bolnišna blagajna leta 1903. za 42.600 bolnišnih dnij več kakor leta 1902. Pri zvezi zadružniških bolnišnih blagajn je iznašala ta razlika okrog 70.000 in pri dunajski okrajni bolnišni blagajni okrog 75.000 dnij. Ti trije zavodi so morali torej skoraj za 190 000 bolniških dnij več podpore izplačati, kakor leta 1902. Akoravno odpada brez dvoma nekaj na prirast udov, je vendar očividno večji del posledica pohujšanih zdravstvenih razmer.

Iz tega sledi, da je na vsak način prezgodaj, celo reformno delo

---

LISTEK.

Il Diritto di vivere.
PRAVICA DO ŽIVLJENJA

V krasnem gledališču *Goldoni* v Trstu je naše «Dramatično društvo» inscenviralo Bracco-vo dramo v 3. dejanjih pod vodstvom Enrico Gallina. Gledališče je bilo natlačeno polno; med odmorom je svirala godba «Circolo mandolinistico fra Lavoratori» pod vodstvom kapelnika Tito Delle Feste, v splošno zavovoljstvo. Vsebina drame je sledeča:

«Nadarjen inženir Anton Altieri (sodr. Tamburlini) je vstanovil zadružno kovinsko tovarno, katero je tudi vodil. V bližini zadružne tovarne se je nastavil bogat podjetnik, ki ima 15 milijonov frankov na razpolago. Tako se je pričel konkurenčni boj med podjetnikoma. Altieri je takoj izpoznal, da mora ako hoče to konkurenco vzdržati, produkcijo podvojiti in sicer z novim strojem; noč in dan je študiral in delal načrte za ta novi stroj. Konečno se mu je vendar posrečilo izumiti stroj, ki bode s podvojeno močjo produciral in zmanjšimi stroški. Na dan ko je pričel ta novi stroj funkcionirati, se je zbralo vse zadružno delavstvo, ter pozdravljalo ženialnega ravnatelja skupnega podjetja. Altieri-jev oče priprosti delavec, ki je na delu izgubil svojo desno roko je radosti nad to velikansko iznajdbo svojega sina kviško poskakaval in neprenehoma sina objemal. Nepopisljiva radost in zmagonosno zadoščenje vlada v tovarni. Ko je Altieri delavce o ravnanju s strojem podučil in dal potrebna navadila za razdelitev dela, vstopi v pisarno; ves osupen zagleda črno oblečeno — nekdanjo ljubico Mandaleno, katero je pred 5. leti zapustil ko se je podal na univerzo da dokonča svoje studije. Ko sta se spoznala pričel je zopet stari ogenj prve ljubezni delovati. Imela sta si toliko pripovedovati v pripovedovanju in zatrjevanju ljubezni je hotel drug drugega prekositi. Ko mu je pa Madalena razodela, da je imelo prvo ljubinsko občevanje posledice in da ni več sama, da ima sina, je jo naprosil da naj tako hitro kot je to mogoče hiti po njega — ker sin je njegov in odslej mora ostati Magdalena in sin pri njemu — dosti časa sta bila ločena. —

Medtem pa slučajno skozi vrata v delavnico pogleda in vidi, da je eden izmed delavcev stal pri novem stroju, ter risal, ko je ravnatelja opazil mu je padel listek papirja na tla, takoj pošle očeta, da mu prinese odpadli listek in da privede onega delavca v pisarno. Kako se je začudil, ko je videl novi stroj na listku narisan; delavec je bil svest, da je storil nekaj kaznjivega, in je pobesil glavo in jokajo odpuščanja prosil, priznal mu je da ga je njegov konkurent podkupil, da mu izda sliko stroja. Koliko si dobil za to izdajstvo, ga vpraša ravnatelj? Tukaj, tukaj, — in s tem mu položi nek denar v roke, katerega je Altieri položil na pisalno mizo. Prosim samo neodpustite me iz dela — nikdar več ne bodem kaj tacega storil — je jecljal zasačeni delavec. — Ne! — Ne, ne odpustim te iz dela, ne — pojdi na tvoje delo, je Altieri zaukazal. Delavec je na to odšel. — Magdalena je vsa preplašena ta prizor zasledovala. — In še-le ko ji je Altieri zagotovil, da ni nič hudega, se je od njega poslovila da pripelje sina, ki ga je nad vse ljubila v očetovo naročje. Jako originalen je bil vagabund C. Maurer. Človek brez značaja, vsaki dan pijan, delo mu je bilo deveta briga in ako ravno oženjen oče mnogih otrok ni nikdar za nobeno delo prijel, pač pa je bil policijski spijon. Od tovarniškega delavstva je bil zaničevan. — Altieri ga je poštено okaral, ko ga je prišel nekega dne miloščine prositi, dal mu je z gnjusom nekaj podpore in vidilo se mu je, kako se muči, da premaga svojo opravičeno jezo nad tako podlim človekom. Ali konkurenca je umazana in Altieri-jev konkurent se je tega podlega človeka posluževal, da mu je nosil novice iz zadružne tovarne. Nasprotnik je napel vse svoje denarne moči, da bi tako hitro kot je to mogoče spravil to tovarno pod se. Delavstvo je bilo nezavedno in njemu je bilo pač vse eno kje da isto dela, samo da ima svoje plačilo. In to je Altieri spoznal. — Tovarna je postajala vedno bolj pasivna, pritisk konkurence pa vedno večji — polom je bil neizogibljiv. — Tovarno je kupil njegov konkurent in delavci so se s tem zadovolili.

Altieri pa, ki je videl da njegovo delo, radi katerega je prebudil cele noči prišlo v roke ošabnega kapitalista, je sklenil se nad njim maščevati, toliko bolj ker je postal čez noč — berač.

Spominjal se je svojega starega pohabljenega očeta, svoje Magdalene in nedolžnega otroka — njegov načrt je bil sklenjen. — Preselil se je v Genovo in tam stanoval z očetom in njegovo ženo Magdaleno in njegovim otrokom.

Njegova žena še je nahajala v

postaviti na temelj tega pohujšanja, ker nikakor ni gotovo, ali se gre samo za časen pojav, ali za trajno poslabšanje. Da se to izpozna, bi bilo brezpogojno potrebno, počakati daljše rezultate, preden se začne z reformo. Prejšnja leta so prinesla prebitek za rezervni sklad, samo leta 1902. je bil deficit.

Kar se tiče skrbi za rezervni sklad, se more konstatirati, da isti pač ni tako neznaten, kakor se trdi. Leta 1903. je iznašal 1,844.000 kron. Splošna delavska bolnišna blagajna in dunajska okrajna blagajna imati približno enak rezervni sklad, dasiravno je število udov izdatno večje. Rezervni sklad ima iznašati največ dvakrat toliko, kakor poprečni letni izdatki. Pri večjih blagajnah ta stopnja še nikjer ni dosežena in prometna bolnišna blagajna ces. kr. državnih železnic ima doslej po priliki 75 odstotkov letnih izdatkov v rezervnem skladu. Závajati torej torej še ni treba.

K temu pride še, da bolniška podpora v prometni bolnišni blagajni državnih železnic ne pomeni toliko, kakor pri drugih bolnišnih blagajnah. Pri splošni delavski bolnišni blagajni kakor tudi pri zvezi zadružniških blagajn na Dunaju doseže bolniška podpora 60, 70, celo 75 odstotkov letnih izdatkov, v tem ko iznaša pri bolniški blagajni državnih železnic vračunavši prispevke pri porodih malo več kakor 40 odstotkov vseh izdatkov. To se lahko razume, ker daje bolnišna blagajna državnih železnic tudi družinam udov zdravniško pomoč, zdravila in pogrebne podpore, definitivnim služabnikom pa ne izplačuje bolniške podpore, vsled česar se pomen bolniške podpore za proračun bolniške blagajne zelo zmanjša.

Pravi se celo lahko, da so izdatki za zdravniško pomoč in za zdravila tako veliki, kakor izdatki za bolniško podporo.

Edina prava pot za olajšanje blagajne bi bila ta, da bi uprava državnih železnic prevzela izdatke za ude družin, na katere je tako ponosna. To bi bilo tudi popolnoma utemeljeno, kajti slabi položaj bolnišne blagajne je povzročil razmere, ki obstoje pri državnih železnicah in odtod izhaja, da imajo iste dolžnost, skrbeti za olajšavo bolnišne blagajne, katero njih razmere obremenjujejo.

V resnici je bolnišno število pri ces. kr. državnih železnicah jako veliko. Samo enkrat — leta 1900. — je izšla oficijelna podrobna bolniška statistika za ces. kr. državne železnice. Takrat se je lahko dokazalo, kako visoko število bolezni provzročuje težka služba pri železnicah. Podatki so bili tako grozni, da od tistega časa ni izšla nobena statistika več. In vendar bi bilo zelo zanimivo, s pomočjo statistike pokazati, da je število bolezni združeno s preteško službo.

Tudi objave v poročilih železniškega ministerstva o rezultatih železnic ne pokazujejo, da se razmere izza leta 1900. niso poboljšale.

Tudi sedaj so poškodovanja železničarjev v službi najtežje breme za blagajno. Leta 1902. je bilo vsled istih skoraj četrt milijona bolniških dnij; vsled bolezni v krvni cirkulaciji je bilo tudi skoraj četrt milijona in vsled bolezni dihalnih organov skupaj okrog 400.000 bolniških dnij, med tem ko jih je na bolezen prebavnih organov 215 000 odpadlo kot posledica nepravilnosti v življenju železničarjev.

Že ti čeprav nezadostni podatki dokazujejo, da se z znižanjem podpor ne more doseči poboljšanja. Ne represivno, ampak preventivno se mora tu delovati. Brez dvoma je, da so železničarji pogostoma vsled težke službe tako izpumpani, da se morajo že zato oglasiti pri zdravniku. Blagajno pa se tako po krivici obremenjuje. Ako se bolniško podporo zniža, se ne bode s tem preprečilo, do se izrabljeni železničar zgrudi. Malenkostna sredstva tu ne pomagajo. Resnična pomoč za te razmere leži samo na polju socijalne politike.

Politični odsevi

v TRSTU, 20. oktobra 1904.

DEŽELNI ZBORI.

Češki deželni zbor je imel 3 seje, 3 poimenska glasovanja o prošnjah radi dopustov in potem je bilo zasedanje zaključeno. Nemci so izjavili, da toliko časa s obstrukcijo ne ponehajo, dokler jim češki poslanci ne obljubijo obstrukcijo v državnem zboru končati. Čehi te obljube nemorejo dati in zato je deželni višji maršal zborovanje odgodil. Na galeriji zbrani socialni demokratje so na to pričeli demonstrirati. Upili so: Sramujte se da pridružujete ljudstvu volilno pravico! Živela splošna volilna pravica! Pred poslopjen zbrana množica demonstrantov pa je odkorakala v smeri proti Karlovem mostu.

×

Moravski deželni zbor. — Brno 18. t. m. Komite za spremembo volilne reforme zboruje v parmanenci. Poslanec dr. Začek je predložil temeljne načrte volilne reforme, dejal je namreč, da je predvsem potrebno, da so stranke o teh načrtih poprej edine, da je možno potem detailno izdelavo dotičnih zakonskih predlogov doseči, tako n. pr. priklopljene ene skupine splošne volilne pravice, pomnožitev števila poslancev iz mest in dežele, volitev se pa ima po narodnostih vršiti, upeljava proporcionalnega volilnega sistema pri veleposestvu in trgovinskih zbornicah, upeljava direktnih in pismenih volitev v vsih volilnih razredih — it.d. medtem ko se je radi drugih točk, posebno radi razdelitve mandatov živahno debatiralo, se je sklenilo da se po izvěduje, posebno pri drugih in na ta način najde soglasje, da se zamore v subkomiteju obravnavanja nadaljevati.

KRANJSKO.

V Ljubljani se je v zadnji seji proti deželnemu predsedniku demonstriralo in posledica te demonstracije ne more izostati. Na eni strani je stališče baron Hein-a nevzdržljivo, na drugi strani je pa zveza slovenskih liberalcev z nemškimi veleposestniki in sicer zveza z «majoriteto» smrtno obolela. Vsekakor imajo danes liberalci strah pred to zvezo, ker se jim očita, da je tako vezanje nacionalno izdajstvo, katero lahko njih eksistenco uniči. To se lahko opravičeno trdi, ker so klerikalci jako popolaren naskok s nujnim predlogom naredili in sicer: Deželni zbor izjavi deželnemu predsedniku baronu Hein-u obžalovanje, da isti skoraj samo *nemško in nezadostno slovensko govori.* Ta komedija je bila dobro organizirana. Galerija, je bila natlačeno polna in se je jako spretno v debato umešala.

Predlog je stavil dr. E. Krek, ki je na podlagi stenografičnega zapisnika dokazal, da deželni predsednik komaj 1% vsih njegovih govorov v deželnem zboru slovensko govori, ostali govori so nemški. Kranjska birokracija je slovenska.

Ako se je baron Hein v zadnji seji s tem zgovarjal, da je njegov materinski jezik nemški, se mora temu pripomniti, da vlada kot taka nima materinskega jezika in ga tudi nesme imeti. Galerija je govorniku burno odobravanje priredila. Baron Hein pa je takoj odgovoril; med drugimi je izjavil, da ima slovenski in nemški jezik na kranjskem ednako veljavnost. Dr. Šušteršič je zaupil: Kako se v štajerskem deželnem zboru govori? Baron Hein nadaljuje: Vsakdo se sme poslužiti v deželnem zboru jezik, katerega hoče. Klici: Vi morate jezik majoritete upoštevati!

O predlogu se je po imenih glasovalo. Liberalci, kateri so šele predkratkem izjavili, da bodejo proti vsim obstrukcijskim predlogom glasovali, so za nujnost predloga enoglasno glasovali. Pri vsakem oddanem glasu je galerija svoje simpatije izraževala. Bratci so se našli. — Predlogova nujnost je bila z veliko večino glasov sprejeta, predlog pa se je oddal nalašč za to izvoljenemu odboru. Resultat glasovanja se je z frenetičnim aplavzov na znanje vzel; poslanci so ploskali, klerikalci pa so Hein-u vrata pokazali, pričelo je upitje: «Abzug Hein!» Z galerije je bilo slišati upitje: «Vrzite ga vun!» Med vriskom in upitjem je deželni glavar zaključil sejo. In le počasi se je pričela dvorana izpraznjevati. Nakrat se sliši glas: *Živila slovenska sloga.* Poslanci in galerija so ta klic burno odobravali. *Uresničite spravo! Bodite složni proti pangermanizmu!* Pred palačo je bila mnogobrojna množica zbrana, katera je slovenskim poslancem ovacijo priredila.

Na tej seji je bil tudi predlog radi volilne reforme predložen, v katerem so označeni temeljni nazori.

Ta predlog je bil deželnemu odboru radi izdelanja oddan. O temu predlogu bodemo še kasneje spregovorili.

×

Kranjski deželni zbor je kakor smo v «Laibacherici» čitali, zaključen. Obe šovinistični stranki hočete krivdo od sebe odvrniti s tem, da druga drugi krivdo predpisuje. Klerikalci so seveda tako nedolžni kot novorojeno dete. — Parasitje se prepirajo — ljudstvo pa trpi in kar je glavna stvar plača troške tega prepira.

×

Sklicanje avstrijskega državnega zbora. Iz parlamentarnih krogov se čuje vest, da bode državni zbor 10. ali 12. novembra sklican.

Zagreb, 9. t. m. — *Rusko razmerje na hrvaškem.* Sodrug Bukšek je bil na tajni obravnavi radi članka o železničarski stavki na 2 meseca ječe obsojen. Predbacivalo se mu je namreč, da je z njegovim člankom storil pregreho motenja javnega miru. Khuen je sicer odšel, ali njegov duh straši po hrvaškem še nadalje.

Paris. 10. t. m. — Pri včerašnji volitvi je bil v Privas ministejelni kandidat Leroy s 7666 glasovi poslancem izvoljen.

Leroy ima ločitev cerkve od države v svojem programu.

Kralj Peter I. po milosti revolverja se je pustil maziliti. Da se

---

bl. stanu. — Stanovanje je bilo jako priprosto in na prvi pogled se je vidilo, da tukaj ni blagostanja.

Ko je nekega dne se napotil v Neapel, da si še enkrat ogleda tovarno, za katero se je toliko mučil in trudil, prišedši v pisarno opazi blagajno, katera je bila po njegovem mnenju polna — maščevanje na eni -- revščina na drugi — pravica do življenja, vse to mu je rojilo po glavi. Od daleč si ogleda buko, naredi si ključ, priplazi se drugi dan neopaženo v tovarno in izvrši tatvino. — Pošten človek, ki ni bil zmožen ob drugih razmerah se dotakniti tujega — postal je tat. — V Genovi pa sedita oče in žena njegova, pozno v noči v stanovanju, ter s strahom in hrepenenjem pričakujeta Altieri-ja, kateri se bi bil moral že dan preje vrniti. Tudi otrok je bil po konci — vsi trije so bili gladni. — Konečno je odnesla Magdalena otroka v postelj, oče je pa nervozno po sobi korakal vzdihaval je starček. Kje je sin? Zakaj se ni vrnil? — Morda se mu je kaj pripetilo? — — Konečno je starček na klopi zaspal.

— — — — — — — — — — —

Nakrat se odpro vrata, in zaželjeni vstopi v sobo. Tiho kot tat, da ne zbudil spečega očeta se vsede za mizo in prične, tresoč se prestevati ukradeni denar. Tisočakov je bilo 50 — — — — —. Nekoliko časa premisluje in konečno se odloči zbuditi očeta. Oče ko zapazi svojega sina, skoči po koncu in prične jokati, kot majhno dete. Ali sin ga tolaži, pripoveduje mu da je šlo vse v redu, da je prinesel denar in da ne bode treba ne njemu ne njegovi družini več pomanjkanja trpeti. — S tem mu odda zavitek bankovcev — spravi to je za tebe za ženo in za mojega otroka. Skrbi za nje — jaz vas bodem takoj zopet zapustil. Jutri se opelješ z Magdaleno in sinom v Ameriko kupi si hišo in tam v miru počivaj — jaz pridem v kratkem za vami. — — — —

Oče, ki je bil že potolažen, je pričel znova jokati, to nemore biti tvoj resni sklep, jaz te ne zapustim več — le s teboj skupno grem kamor hočeš. Konečno se je sinu posrečilo starega očeta prepričati, da se mora ta ločitev izvršiti. — Stopivši v sobo kjer je budila ob otročji postelji Magdalena. — Posrečilo se mu je tudi njo o potrebi ločitve prepričati. Po kratkem odmoru, se je zopet poslovil in odšel. Zvedel je namreč, da se tatvine nekega tovarniškega delavca dolži; vest mu ni dala miru. — Miselj, da bi mogel radi njega trpeti drugi in to po nedolžnem — ga je preganjala od enega do drugega kraja. Konečno se je odločil, da gre obiskati njegove nekdanje tovariše — delavce. Ko je vstopil v tovarniško gostilno je bil navdušeno sprejet. Opazil pa je tudi, kako globoko so njegovi nekdanji tovariši propadli. Gostilna je bila polna, popivalo se je po živinsko in tudi vlačuge so zahajale v isto gostilno. Zavedni delavci so postali pijanci, igralci it.d. Seveda je tudi vagabund imel med njimi dobro življenje. Delavci so pričeli o izvršeni tatvini pripovedati, poizvedoval je koga se dolži in t.d.

Konečno je izjavil da on pozna tatu in ko se je napetost do vrhunca pospela, je dejal: Jaz sem tat, jaz in nobeden drugi je oropal blagajno. — — — Ali je mogoče, da me i vi, sodite krivično? Kdor je zmano, naj mi poda roko, niti enega ni, ki bi mi podal roko? Vidim toraj da vi krivično sodite. In tukaj pripoveduje kako se je mučil noč in dan, kako je računal — da je bilo v blagor vsim — niti eden žrebelj v tovarni ni tuj, vse — vse je bilo moje in vaše! — Drugi, ki nas je ugonobil, ni li on bil prvi, ki je nam vse, ja vse pokradel. Nimam i jaz pravice do življenja? Nimam li jaz očeta, starega z eno roko, drugo mu je v tovarni stroj odtrgal, nimam li ženko, ki je v bl. stanju in 6 letnega sinčka? In zdaj sodite! — — —

Vagabund pa je izvršil svoje delo, obvestil je policijo. — Ko se je čulo korakati policijo so delavci obkolili Altieri-ja, hoteli so da se skrije. On pa jim možato odgovori: «Jaz se nimam pred nikomur skrivati!» Predno se je policiji posrečilo ga zvezati se je vstrelil. — — — — Umiraje je podpisal izjavo, da je on in nikdo drugi, tat. —

Lahko se reče, da so delitantje izvršili svoje vloge povsem natančno in mojstersko.

Ljudstvo je bilo navdušeno — ploskanje ni hotelo končati. Najtežavnejšo vlogo so imeli Tamburlini kot inženir, E. Emili kot Magdalena in C. Maurer kot baraba.

Drama ni popolno delo in vidi se da je ista jako pomanjkljiva; posebno intermezzo med Magdaleno «Circolo mandolinistico fra Lavoratori» je s svojo milo in prijetno godbo povzročilo splošno navdušenost in ko je ob koncu še intoniralo *Inno dei Lavoratori („Rdeči Prapor“)* je navdušenost prispela na vrhunec — in le počasi, se je gledališče izpraznilo.

ta svečani akt izvrši, se je podal v samostan Zica, kjer so ga nekateri popje s sveto krizmo po raznih delih obličja pomazali. Z mirno vestjo lahko konstatiramo, da je naslednik umorjenega Aleksandra, sedaj z vsemi «žavbami našmiran».

Lizbona, 18. Portugalsko ministerstvo je podalo ostavko.!

Italijanska zbornica razpuščena. — *Rim 18.* Glasom uradnega poročila je bila italijanska zbornica danes po dvornem dekretu razpuščena. Nove volitve se vrše na dan 6. novembra t. l.; ožja volitev se pa ima 13. novembra vršiti.

Razširjanje bolniškega zavarovanja za poljske in gojzdarske delavce

Soc. dem. deželnozborski poslanci Hans Resel in dr. Schacherl so v štajerskem deželnem zboru predlagali nastopni predlog:

Že 16 let uživajo obrtni in industrialni delavci blagor bolniškega zavarovalnega zakona, kateri je gotovo, če je tudi zelo pomanjkljiv, sposoben veliko revščino med družinami bolnih delavcev preprečiti.

Toliko bolj breztolažben in obupen je položaj, poliskih in gojzdarskih delavcev, kateri v slučaju bolezni morajo ali dlje časa brez zdravniške pomoči biti, ali pa odpeljani v bolnišnico, njih družine najhujše pomanjkanje trpeti. Bolnišnične stroške pa mora ali gospodar, ali pa dežela plačevati. Bolniški zakon prepušča deželnim zborom, da za poljske in gojzdarke delavce preskrbe v svojem delokrogu bolniško zavarovanje, ali do danes se v tem oziru ni najmanjše zgodilo. Da se konečno za vse one, ki so po kmetijah ali pri gojzdarstvu uposleni uvede bolniško zavarovanje, stavimo sledeči predlog: Visoki deželni zbor naj blagovoli skleniti:

Deželnemu odboru se nalaga, v smislu § 3. zakonov od 30. marca 1888 o delavskem bolniškem zavarovanju, da predloži do prihodnje sesije izdelani zakonski načrt, v katerem se ima bolniško zavarovanje tudi na poljske in gojzdne delavce, posle in podjetniške uradnike razširiti.

S tem predlogom se prvikrat o največji revščini in bedi deželnih poslov in delavcev omeni, kateri so od vsacega delavnega varstva izključeni, blagor, katerega obrtni in industrialni delavci že mnogo let uživajo in niso niti bolniškega zavarovanja, katero vsi drugi delavci že od leta 1888. uživajo — deležni.

Položaj poslov in lesnih delavcev, kadar n. pr. obolijo je naravnost škandalozen.

Industrialni delavec, kadar čuti da je bolan, se pusti od zdravnika takoj preiskati, dobi zdravila; ako ni nenavarno bolan se lahko doma zdravi, ker dobi bolniško podporo in ako je ista še tako majhna, je on kakor njegova družina pred najhujšo revščino zavarovan. Lesni delavec in deželni poselj morata dostikrat v bolnem stanju delo nadaljevati in tako se poslabi marsikatero majhno zlo in postane radi zanemarjenja huda, ja dostikrat neozdravljiva bolezen.

Seveda mora potem bolnik v bolnišnico; družina pa kjer obstoji, je izdana najhujši revščini, — ona ostane brez vsake podpore; tudi neoženjeni posli morajo čestokrat za stariše ali pa nezakonske otroke skrbeti, kateri v tem slučaju brez varstva ostanejo. Delodajalec kmet, mora potem 4 tedne bolnišnico plačati kar veliko več iznaša, kot majhni prispevek v bolniško blagajno. Pomanjkanje zavarovanja za slučaj bolezni za poljske in lesne delavce, h katerim tudi pazniki in podjetniški uradniki spadajo, je hudo zlo za vse.

Upati je toraj, da se bode po predlogu soc. demokratov bolniški zavarovalni zakon iz leta 1888. tudi na poljske in gojzdarske delavce razširil, in to toliko bolj, ker gorinavedeno razširjanje spada v kompetenco deželnega zbora.

Tedenske novice

Štrajk bokot. Delavnica čevljarskega mojstra Zamljena v Ljubljani je bojkotirana. Nobeden zaveden čevljarski pomočnik ne sprejme delo v omenjeni delavnici.

Na nedeljo se je v Škednju vršil dobro obiskan shod s dnevnim redom: «Podraženje živil in delavno ljudstvo». Poročal je sodrug Kopač med burnim odobravanjem. V debato je posegel tudi sodrug K.inc, ki je razlagal gmotni položaj delavstva, kateri se po nastali draginji od dne do dne še poojstruje.

Shodu je predsedoval sodrug Kermolj V. Izrekla se je splošna želja, da bi se več takih shodov v tej okolici priredilo.

V Nabrežini se priredi ciklus predavanj, — in sicer: Vsako sredo ob 7 uri na večer v slovenskem in vsaki petek ob isti uri v italijanskem jeziku. Predavatelja sta Cicotti in Kopač. Želeti bi bilo da bi bile konference dobro obiskane, ker le tedaj zamorejo iste popoln vspeh doseči.

Rudarji pozor! *Javna predavanja* o higijeni premogarjev in njihovih boleznih s posebnim ozirom na glistavost, pričnó se v nedeljo 6. novembra ob 8 uri dopoldan v poslopju obrtno-nadaljevalne šole v Toplicah pri Zagorju ob Savi. Predavanja bodejo vsako nedeljo. Držal jih bode zdravnik bratovske skladnice v Zagorju ob Savi dr. Zarnik Tomo.

Zastopniki za lokalno komisijo bolnišne blagajne ces. kr. drž. železnic v Trstu se predlagajo sledeči sodrugi: *Robin Valentin, poduradnik — Gaspari Fran, pom. konducteur;* za promet. — *Fuk Anton, preiskovalec vozov — Porisko Oswald, ključavničar;* za kurilnico. — *Kófeler, čuvaj B. E. S. — Coter Josip, mizar;* od vzdržavanje proge.

Sodrugi železničarji volite samo gorlomenjene sodruge, kateri so zvežbani možje, ki bodejo interes bolnikov nevstrašeno zastopali. Ne dajte glasove vašim nasprotnikom, kandidatom direkcije, ker oni bodejo le interes direkcije in ne vaš zastopali.

ODBOR.

Socialni pregled

Koliko lahko škof v svoj žep utakne, brez da mu je zato potreba davkov plačevati, nam kaže sledeča obravnava pred upravnem sodiščem, ki se je vršila radi pritožbe nekdanjega in sedaj s *50.000* K. penzioniranega knezoškofa dr. Teodora Kohn iz Olmuža. Davčna oblast v zadnji instanci finančno ravnateljstvo v Brnu ste knezoškofa 37.000 K dohodniškega davka predpisale in sicer za leto 1903. Ta svota je odgovarjala službenim dohodkom v znesku 625.000 K. Proti temu predpisanju in proti osebnim dohodniškim davkom sploh, je dr. Kohn vložil pritožbo. Iz referentovega poročila pa je bilo razvidno, da se je za knezoškofiske dohodke leta 1903. davke, v znesku 919.185 plačalo. In res je, upravno sodišče ugodilo knezoškofijski pritožbi; ubogi naslednik apostolov lahko 625 000 K dohodkov spravi v svoj blagoslovljeni žep, brez da mu je za to potreba krajcar dohodniškega davka plačevati. Kakega majhnega uradnika ali pa siromaka hitro najdejo in ako ne plača se ga zarubi.

Ubogi železn čarski vslužbenci v Trstu imajo nekateri, že po več let hišno in kuhinsko opravo, radi neplačanja dohodniškega davka zarubljeno. Kako visoki morajo izventega dohodki knezoškofije Olmuske biti, ako mu davčna oblast skoraj *en milijon davkov predpisuje.*

Kaj bi neki Krist, če bi še enkrat na svet prišel k takemu bogastvu svojih apostolov porekel? *Da, da — poprej bode prišel velblod skozi šivankino uho, kot bogataž v nebeško kraljastvo.*

Osemurni delavnik v Zjedinjenih državah severne Amerike. Uradno glasilo «Journal» prinaša statistiko o upeljavi 8 urnega delavnika, v 27 državah in teritorijah je maksimalni delavni čas brezizjemno osemurni. Konektikut, Illinos, Indiana, Missouri, New-Jork, Pennsylvania, Nevada in Zjedinjene države povdarjajo posebno v to zadevnih določbah, «Riesenfelddelavce» v New-Jorku pa delavce pri reservarjih.

V Wiskonsiu je osemurni delavni čas za manufakturne delavce in pri strojnih branžah predpisan. Za rudarje in delavce pri fužinah predpisujejo Arizona, Kolerado, Missouri, Montana, Nevada, Utah in Wyoming 8 urni delavnik. V občinskih podjetjih je zakoniti 8 urni delavnik upeljan: Kalifornija, Kolorado, Kolumbia, Harvau, Idaho, Kansas, Mariland, (Baltimore), Minnesota, Montana Nevada. Ohio, Pennsylvania, Portorico, Utah, Washington, Vshodna Virginia, Wyoming. — Unija pripravlja predlogo radi upeljave 8 urnega delavnika pri državnih podjetjih. *V Avstriji pa velja še vedno 11 urni delavnik.*

Krotitev tuberkuloze med rudarji. Po ukazu rudniškega glavarstva v Pragi se ima od strani rudniških uradov, kakor poroča «Betriebsleiter-Zeitung» razna podjetja opozoriti, da imajo izvršiti naredbe, katere so sposobne razširjajočo tuberkulozo med rudarji omejiti. Kot sigurno sredstvo v boju proti sušici naj služijo v prvi vrsti čistost in utrdenje delavstva s tem, da se naredi kopališča v rudnikih in kolonijah, raba že bolnih delavcev samo pri opravilih, ki ne škodujejo zdravju oz, ki nezabranjujejo okrevanje, posebno pri prašnih in temperaturo menjajočih opravilih, se goriomenjene delavce nesme uporabljevati, konečno se ima ta namen tudi po poučevanju o nevarnosti te bolezni doseči.

Da se v delavskih kolonijah na mnogobrojnost otrok posameznih družin s tem v obzir jemlje, da se takim družinam prostorne'ša stanovanja odkaže. Posebno pozornost se ima nakopičenju smetja in desinficiranju efektov dajati, posebno pri večjih kolonijah. Pri večjih podjetjah se priporoča vstanovitev prometnih kuhinj podpirati, da se zabrani glad pri mladeniških delavcih obeh spolov.

Pri podjetjah, ki povzročujejo mnogo prahu, naj bi se delavec preden se ga v delo sprejme zdravniško preiskal, ali je za to delo sposoben ali ne. Tuberkulozne bolezni sumljivemu delavcu se naj kako drugo, njegovem zdravju neškodljivo delo odkaže. Mrzle kopelji bi takim delavcem v ozdravljenje mnogo pripomogle.

V svrho poduka naj bi zdravnik bratske skladnice v delavskih društvah o temu predmetu predaval, v «Zehenstuben» pri voznih rovih («Fahrschachten») in v delavskih kolonijah naj bi se prilepilo takozvane («Merkblätter»), v katerih naj bi bilo navadilo v obrambo te strašne bolezni, tudi letake in brošure naj bi se med rudarje razširjevalo. Take letake se dobi pri pomožnih društvah za na šušici bolnih brezplačno in sicer: Pribram, Schlan, Komotavi, Toplicah, Trutnavi.

Južni rudarji seveda nimajo nikjer nobenega sredstva v obrambo te bolezni. Podjetniki nimajo skrbi — pazniki pa imajo vse drugo poglavi, kakor to, kako bi splošnemu rudarskemu stanju pomagali.

Društvene vesti

„Delavski Dom" zveza delavstva za Primorje Dalmacijo in Kranjsko. Na nedeljo 9. t. m. se je vršil občni zbor; po predlogu pripravljenega odbora se je izvolilo enoglasno sledeče sodruge v odbor:

Predsednikom: Pagnini Silvio. Odbornikom pa: Battistella Luigi, Košuta Ludvik, Križman Josip, Kermolj Vinko, Pimpach Michele, Šurk Pasqual. Pregledovalcem knjig pa sodruge: Buda Josip, Klemenčić Edvard in Nassiguerra Giovanni. Po končani volitvi se je shod zaključil.

✕

Sodrugi kovinarji pozor! Na nedeljo 23. t. m. se bode v gostilni gosp. Oblak-a v Škednju 395 vršil

JAVEN DRUŠTVENI SHOD

s dnevnim redom:

Položaj kovinarjev in potreba strok. organizacije.

Sodrugi! Ker je ta shod za škedenske kovinarje posebne važnosti upamo, da se ga bodejo isti v mnogobrojnem številu udeležili.

Vodstvo

✕

Ces. kr. tržaško namestništvo, je vzelo pravila krajne skupine Nabrežine in Trzič Zveze delavcev s kamnom v Avstriji naznanje. Sedaj se lahko obe podružnici konstituirate.

✕

Javni ljudski shod s dnevnim redom: 1. *Bolnišna blagajna in novi prispevki* se vrši dne 29. t. m. v Nabrežini pri Tanceta ob $^1/_2$1 uri popoldne.

Vsi člani bolnišne blagajne se pozivljajo, k udeležbo tega shoda.

STRANKARSKE VESTI

Strankarski zbor nemške soc. dem. avstrijske v Solnogradu.

(Konec).

Do začetka maja je bila tendenca dobra, ali koncem maja pa se je ista spremenila. Popolnoma iz trte zvite laži o slabi letini v Ameriki, se je vsaki dan v svet trosilo in te laži so na avstrijski trg uplivale. Cena na pšenici, katero se ima z oktobrom oddati je za 3 K pri met. centu poskočila. Začetkom junija pa je cena zopet padla. Ogrsko ministerstvo je pa izdalo parolo, da se nima več žita prodajati — žito se mora zapreti. Žita se je letos za 10 miljonov manj pridelalo, in to dejstvo so ogrski spekulanti porabili, da so zamogli ceno svetovnega trga zvišati. Seveda pa se je tudi o tem pripovedovalo, da Rusija radi vojne, nebode žita preko meje pustila in zgodilo se je ravno obratno. Kar nakrat se je pričelo trditi, da bode v Indije slaba letina in dogodilo se je, da je v Indiji bila pšenična žetev tako obilna, kakor že dolgo ne. Seveda je ogrske spekulante to prestrašilo, da se ni avstrijska borza tega koncerta vdeležila. In zopet je cena na žitu padla. K sreči za agrarce se je našel vzrok. Krme ni!

Treba bode živino s žitom krmiti je bil novi borzni klic. Pričela se je gonja, vse je kupovalo. Cene so se od dne do dne zviševale. Elba je bila nesposobna za parobrodstvo in tako ni moglo argentinsko žito na trg; cena na pšenico je 22. avgusta poskočila za 8 kron od zadnje majske. Koncem avgusta je pa tega «švindla» moglo biti konec, ker takrat se je že zvedelo kaka je svetovna žetev; za pšenico in rež je bila srednja žetev in nobeden zemeljski produkt ni imel slabo žetev. Dokazano je sedaj, da je samo pregrešna špekulacija prekupovalcev in barantažev in z njimi zjedinjenih agrarcev umetno to visoko ceno povzročila. Sedej so vse eraričnе shrambe kakor škednji producentov s žitom napolnjene. Da je dunajska borza odvisna od budimpeštske leži v temu, da je v Avstriji trminska kupčija sicer odpravljena

medtem ko na ogrskem ista še vedno obstoji.

Vlada pa ni druzega kot eksekutiva agrarcev, avtonomni colninski tarif, pomeni nezaslišano zmago agrarskih tendenc. Italijanska trgovinska pogodba dokazuje zopet našo trditev. Kdo nastopi proti agrarcem, morda industrialci, ki leže pred njimi na kolenih, njim je znano, da škoduje ekstremno agrarna politika industriji, ali oni so zadovoljni, da smejo delati čezurno delo. Konečno je predlagal sledečo resolucijo: V zadnjih tednih izvanredno naraščajoče podraženje cene na življenskih potrebščinah ni v slabem stanju produkcijskih pogojev utemeljeno, marveč posledica sistematične gonje agrarcev in borznih špekulantov. Državne in avtonomne oblasti, ki goriomenjeno stremljenje pospešujejo so sokrivi na izkoriščanju širokih mas prebivalstva.

V tem ko str. zbor to dejstvo konstatira, pozivlja delavstvo, da prične boj proti agrarstvu s vso ojstrino in energijo in po nevtrudljivem izzidanju politične in strokovne organizacije zabrani zmago tendencam, ki žugajo najvažnejši delavski interes uničiti. St. zbor pripozna, da v boju proti oderuhom na živilah gospodarska organizacija važno mesto zavzema. Seveda se ima ista držati točno sklepov strankarskega zbora iz leta 1903.

Revizija vstave.

Poročevalec dr. Adler predlaga sledečo resolucijo: Vpričo popolnega propada politične organizacije avstrijske in parlamenta, čegar temeljna podlaga je krivica, njegova najvišja delavna zmožnost pa obstoji v prikrivanju absolutizma; vpričo sramotnih in upornih pojavov vstavnega življenja, katero se samo še po kršenju vstave vzdržuje, in v pričo s tem spojenim otrpljenju vsakega političnega in kulturnega razvoja avstrijskih narodov izjavlja kongres: Vsi poskusi dosedajno vstavo vzdržati, se morajo radi njene notrajne, vsim znane rezmožnosti izjaloviti; politika ministerskega predsednika Koerberja pa ni nič drugega kot klaverna umetnost in potrata prepotrebnega časa, to je politika samovaranja, za katero se ono polovičarsko delo skriva, katero je od nekdaj v Avstriji najhujša zla povzročila.

Meščanske stranke, katere se njih piškavih privilegij bornirano drže, ki nacionalni prepir frivolno nadalje gnetijo in iskoriščajo, da se s tem dolžnostim odtegnejo, napram zahtevam dinastije, gospodarske in kulturne interese avstrijskih narodov s eneržijo braniti, uganjajo politiko strahopetnosti in ljudskega izdajstva. Strankarski zbor ponavlja iznova v programu avstrijske soc. demokracije izraženo prepričanje v tem ko izjavi:

Gnilost Avstrije se da edino le s tem odstraniti, ako se ostanke že umrle vstave brez pomiseljka in temeljito odstrani; da se dualizem odstrani, kateri Avstrijo politično onečasti, ekonomično pa izkorišča; da potem Avstrija, ki je enkrat samostalna postala, vsim svojim narodom pravico in možnost polnega kulturnega razvoja omogoči, s tem da se kot nacionalna zvezna država konstituira v kateri je vsakem narodu v svojem nacionalnem okraju samouprava zajamčena, katera je temeljna podlaga demokracija.

Konečno izjavlja kongres, da je odstranitev parlamenta privilegij in upeljava splošne ednake in direktne volilne pravice kot začetek preosnove smatrati.

Poročevalec utemeljuje predloženo resolucijo kakor sledi: Nikdo izmed navzočih ne bode tako naiven, da bi mislil, da sem novo smer v tej strašni obliki Avstrije našel in da bodem za nova zdravila povedal. Mi ze leta ne živimo v krizi, ampak v znamenju popolne zrušitve vstave in države. Največji greh pa je, da hočejo državni voditelji to dejstvo zatajiti. Trnjavo pot te države mi menda prihranite, da jo ponavljam, in da kažem pri tem na v agoniji ležeči kadaver.

Stara Avstrija je pri kraju. V tem položaju pa imamo jako težavno stališče. Naša najvažnejša potreba je, da na mesto smrti nastopi življenje. Poleg tega pa imamo interes iz teh razvalin kolikor je to mogoče rešiti. In tako se moramo sami sebe obdolžiti, da i mi ob priložnostih na samovaranju trpimo, ker upamo, da se pri teh razmerah iz njega še sploh kaj izprešati da. To dejstvo dokazuj jo neštete zahteve na parlament. Ali to samovaranje izhaja od tega, ker tako nujno eno državo potrebujeme. Kapitalizem nemoremo odstraniti predno da obstoji in prej, ko je razvit. Kapitalizem pa, za razvoj pred vsem državo potrebuje. Ako hočemo državo odstraniti mora ista prej obstati, Tako poskušamo še-le moderno državo vzbuditi in si hočemo še-le tla za boj pridobiti.

Mi nimamo točko, od katere napadamo, še manj pa isto, katero bi zamogli napadati. In na tem bolehamo.

Naša vlada, je vlada vednega samovarjanja. Ministerski predsednik živi vsaki dan od nekaj malih sleparij, katere naj svet varajo, da smo po vstavi živeli. Za majhno število koncesij po vladi stremljočih strank, so iste pripravljene, pogodbo z Ogrskem skleniti, katero sami za hudo nesrečo Avstrije izjavljajo. Ker se pa ta kupčija ne da tako lahko zaključiti, gonijo vlado v vidnem sporazumljenju tako daleč, da se bode pogodba v smislu § 14. uredila. Tako živi naša vstava od kršenja vstave. In edini §, ki je v veljavi je § 14! Vajeni smo že leta. da parlament običeju ne določuje več, da se o vsih zunajnih uprašanjih brez parlamenta dogovarja, ampak da se ti le v parlamentu potrdijo. Ako se pa ne strinjajo, se pa vlada poslužuje § 14 in ne parlament reši. Ali radi ene same tehnične potrebe, je parlament na mestu, namreč: Država ne more dolgov delati, brez parlamenta. Ljudstvo se le takrat potrebuje, kadar je Avstrija kako vojsko izgubila, ali pa tedaj kadar pred bankrotom stoji. In k temu se pridruži še III. slučaj: Nekaj sto milijonov kron za vojaške potrebe se ima preskrbeti, kateri so bili po pešćici gospodov v Budimpešti dovoljeni, tisti gospodje se imenujejo delegacija, ki pa ne nosijo za njih delovanja nikakoršne odgovornosti in so zadovoljni, ako je cesar ž njimi zadovoljen. Skrb za to posojilo je tako velika, da se mora poskusiti s parlamentom. Ako bode parlamentarna narodna obstrukcija o tem predmetu poprašana, gotovo ne bode povzročila konflikt med njimi in krono. Ali po kratkem bode ta državni voz itak zopet v blatu obtičal. — Mi smo edina stranka, katera ima o parlamentarni zadevi jasen pojm in na jasnem kaka naj bi iz nova konstituirana Avstrija biti mogla. To smo v Brnu izjavili. Pred vsem zahtevam je prva splošna in ednaka volilna pravica za vse zastope. Seveda sodijo nekateri sodrugi, da bode s tem Avstrija rešena, to pa nismo nikdar programatično trdili. — Splošna in ednaka volilna pravica, je za nas le začetek preosnove, nikakor pa nesme ista biti rabljena po možu, ki hoče isto samo upeljati, da bi s to medicino umirujoči parlament v zadnjem trenotku ozdravil. Zahtevamo in smo popolnoma prepričani, če država noče segniti, se mora nacionalni red zopet vstanoviti in sicer na podlagi nacionalne avtonomije s združenjem vsih teh avtomnih moči v skupno življensko močno državo. Volilna pravica ne bode proletarijata rešila, pač pa je ona predpogoj avstrijskih življenskih moči.

Kako dolgo bode še treba čakati dokler bodejo vladni krogi ta propad izpoznali, to sicer ne vem; morda ni trenotek tako oddaljen kjer bode zadostovala brca, da pade to gnilo poslopje skupaj.

Proletarijat je k temu rad pripravljen. Avstrija je na raspotju med Švico in Turčijo, med počasnim umiranjem in razvojem v državo, v smislu švicarske republike. Kje pa so za ta prevrat sposobni ljudje? Ta mož, ki stoji danes na krmilu vlade, kateri se rad kot izobražen, učen in modern kaže, ni za tako izvršitev sposoben, on se trudi kot zadnji birokrat, birokratskem vladanju dostojni odhod preskrbeti. Z majhnimi poboljški se Koerber sicer lahko baha, ali on je mož avstrijskega polovičarstva, mož pregrešne slabosti. (Burno odobravanje).

Kar se tukaj izjavlja, to ni samo čut nemške, temveč slovanske in italijanske socialnedemokracije. Vsi skupaj smo tega mnenja, da so Koerberjeve malenkostne reforme samovaranja, in da je nacionalna avtonomija narodov in demokracija odločilni predpogoj v rešitev Avstrije pred trohnobo. (Pritrjevanje).

Tudi za nas je Avstrija življensko vprašanje. Mi potrebujemo državo kot okvir za razvoj in tla, na katerem se proletarijat pospešuje. Ali ako res hočejo oni, ki so avstrijsko državo na rob propada privedli v svoji zaslepljenosti ostati, če Avstrija kot gnojni kup hoče Evropo v razvoju ovirati, dokler se kdo najde, ki je ostrani, tudi tedaj hočemo našo dolžnost storiti in bodi si to pod najžalostnješimi razmerami, katere je kdaj proletarijat imel, istega vzdržati dokler pride čas ko bode našel pravi življenski pogoj. (Burno odobravanje).

V diskuzijo so posegli še sodrugi: Pernerstorfer, Strasser, Bartel, Ellenbogen. In ko jej še sodr. dr. Adler zaključno besedo dobil, se je predložena resolucija enoglasno sprejela.

K točki splošne strankine razmere, se je sprejel protest radi nepostavnega preganjanja ogrskih socialnih demokratov po vladi.

Volitev kraja za prihodnji strankini zbor se prepušča vodstvu.

Predlog, da se že vendar enkrat kaj stori, da se uvede zavarovanje za starost, se je državnozborski frakciji prepustilo. Vodstvo se pozivlja, da do prih. str. zbora izdela komunalni program. Strankini zbor se je s «hoch» klici na mednarodno soc. demokracijo zaključil. Delegatje so stoje pesem o delu zapeli.

×

Organizacije, ki še dosedaj niso majski spis obračunale, prosimo da to takoj store. Ravno tako opozarjamo vse one organizacije, ki niso poročilne pole vrnile, da to takoj store.

Izvr. odbor.

×

Shod italijanskih in avstrijskih socialnih demokratov, se vrši v Trstu in ne v Italiji, kakor je bilo propagirano. Dan tega shoda in dnevni red, se bode pravočasno naznanil.

Izvrševalni odbor.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

Žepni delavski koledar slovenski izide koncem meseca. Prinesel bode sliki dr. Adlerja in pok. Anton Grablovica. Vsebina mu bode: Vodnik po shodih in društvih, Lassalle, «Pazite na zdravje», «Na pranger s klerikalizmom», pesmi iz Ketteja in V. Spindlerja.

Koledar je izšel po nalogi izvrševalnega odbora v zalogi «Naših Zapiskov» naroča se pri Fr. Rinaldu v Trbovljah.

Cena 72 vin.

„Naši Zapiski“ štev. 11 imajo sledečo vsebino: «Poziv naročnikom in prijateljem, v katerem se očita, da se za to revijo premalo stori, da se organizatorji ne brigajo za naobrazbo». Seveda pripomnimo, da so piscu teh vrstic razmere na jugu neznane, ako so mu pa znane, potem je to hudobno sumničenje, s katerim se niti enega naročnika ne pridobi, temveč se že obstoječe izgubi. (Ured.).

«Država in cerkev»: Abditus. «Politika in šola»: K. Škapin. «Plehvejev sistem: A. Maček. «Trst in nove prometne zveze» A. D. konec. Pregled. Socializem. Iz pisem poljedelkov, ki ni hotel vpravljati vojaške službe. Pesem I. S. Macher: «Oznanjenje Marije device» in Književnost.

IZJAVA IN PREKLIC

Podpisani obžaljuje, da se je žaljivo izrazil o izvrševalnem str. odboru in sodrugu Kopač-u. Ker se je sam o neresničnosti svojih trditev prepričal, vzame vse žaljive besede nazaj.

Fabijan Miha.

Izdajatelj in odgovorni urednik
Josip Kopač
Tipo-Litografia Emilio Sambo

Prodajalna klobukov
all' Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravlja starih klobukov.
Najnižje cene

KAVARNA
„UNIONE“
PREJE „TEDESCO“
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitninaje izključena.

Prva Kooperativistično urejena
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na raspolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE.

Zaloga in Tovarnaj
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
TRST - Piazza Rosario 2 - TRST
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

MANIFAKTURNA TRGOVINA
E. DEVEGLIA
naznanja svojim odjemalcem, da se s 24. avgustom prodajalna v *ulici Nuova 49*, **filialka** pa v *ulici delle Poste 1* nahajate, v katerih se dobi vsakovrstno modno blago, kakor tudi drobnarijo. Da se zamore vsim cenjenim dosedanjim odjemalcem, ki stanujejo odaljeni od gl. psodajalne ustreči, sejje filialka v tem okraju odprla.
V obeh prodajalnah se je popolnoma novo modno blago založilo.
Cene brez konkurence

Leto VII. TRST, dne 28. oktobra 1904. Št. 44

Naročnina znaša:
Za Avstro-ogrske kraje; za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za čert leta 1.36 K.

Za Nemčijo:
Za celo leto 5.96 K.; za pol leta 2.98 K.; za čtrt leta 1.49 K.

DELAVEC
Rdeči Prapor

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Za Ameriko:
Za celo leto 7.28 K.:

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Telephon št. 1570.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Upravništvo in uredništvo, TRST, ulica Boschetto 5. II.

DEŽELNOZBORSKA MIZERIJA.

Kdor je naše slavne deželne zbore pri «delu» opazoval brez da ga je prešinil nepremagljivi gnjus do Avstrije, ta ima jako dober, — ja, železen želodec. Še bolj čudno je pa to, da človek sploh ne ve, bili izrazil svoje zaničevanje nad delajočim, ali nedelajočim korporacijam. Češko kraljevstvo, centralna točka nacionalne politike, je moralo svoj deželni zbor zaključiti, še predno je isti nujne deželne potrebščine skleniti mogel. Obstrukcija je vsako pametno delovanje zabranila; prepirajočih strank pa ni bilo mogoče za skupno delovanje pridobiti. Da je tam nacionalno vprašanje do vrhunca norosti prikipelo, nam kaže dejstvo, da se sedaj ni niti rešitev vbožnih predlog iz obstrukcije izuzelo, akoravno so volilci to odločno zahtevali. Ako bi naši državni voditelji hoteli kak pouk sprejeti, bi morali iz teh izvanrednih, mi bi dejali proti avstrijskih počenjanj se učiti: Da se gre v sedanji krizi za korenine države in njeni nadaljni obstanek in da se neda z malenkostnimi sredstvi tej mizeriji odpomoči. Kako smešno so donele govorance raznih veleposestnikov konzervativcev v češkem deželnem zboru, kateri mislijo da bodejo s tem, da obstrukcijskim govornikom kakor bolnikom prigovarjajo deželni zbor bolezni — obstrukcijo ozdravili. Na drugi strani pa uči nastop čeških agrarcev, ki so bili nekdaj neizprosljivi vročekrvni in divji nacianalni šovinisti, kateri sedaj v najmilejših formah, potrebo gospodarske politike povdarjajo — seveda, nedovoljene revščinske kredite bi sami prepotre no rabili, ta želja je pa posledica omenjenih govoranc. Stroj se je vstavil ker mu manjka gonilne moči, katero so sedaj Nemci vstavili; seveda se bodejo za to Čehi v državnem zboru s tem maščevali, da bodejo tudi drž. stroj vstavili. In tako počenjanje nima ni konca, niti kraja. — Tako počenjanje imenujejo ljudje — avstrijko politiko.

Na kak način bi se dalo tu red napraviti, nas uči pogled na moravski deželni zbor. Tam uporabljajo nacionalne meščanske stranke nacionalni boj, da si zamorejo svoj postranski dobiček v varnost spraviti, skušajo *volilno reformo preprečiti.* Ali tam so v ta boj elementi posegli, od katerih je edino le rešitev Avstrije pričakovati. namreč: — *Delavci!* Mednarodnom združenim so odkorakali proti narodno ločenim, ali v reakciji združenim sovražnikom delavstva v boj, in njih naskok jim je prinesel vspeh: *Moravski deželni zbor je bil po tem nastopu delavcev prisiljen, se z volilno reformo pečati in upati je, da bode zakonski načrt glede volilne reforme,* še v tej sesiji dokončan. Drugače je pa tudi na moravskem dolgočasno in skoraj za obupati je, ako se vedno in vedno ponavljajoče besedičenje narodnih šovinistov sliši.

Zato pa je v kranjskem dež. zboru nekoliko živahneje. Tam padajo psovke izmenjavno med Šušteršičem in Tavčerjem, klerikalci se šopirijo, farji tekajo sem in tja, po deželnozborski dvorani, kakor da skrbijo, da se jim kaka liberalna duša ne pogubi. Galerija secundira; Krek se je skopal na nemškega Heina zahteval je namreč, da naj slov. govori, Hein je prav nerodno odgovoril, besni poslanci padejo po njemu, in zbor se zaključi — komedije je konec.

V nižjeavstrijskem deželnem zboru gospoduje Luegerjeva banda, kdor oponira ta je izključen, pop kot predsednik graja napredne poslance, za antisemite nima nobene grajalne besede. Antisemitje napadajo vlado radi prepovedane bakljade, ki bi se bila imela na Lueger-jevo komando vršiti. Grof Kielmansegg zagovarja vlado; med poslancem Völkl-nom in Bielohlavek-om je prišlo do spopada. Völkl upije kakor besen, prinesel bodem v prihodnjo sejo revolver seboj in vas vstrelim kot steklega psa. Potem je bil dotični poslanec od seje izključen.

Na to je govoril sodrug Seitz, kateri je čital pol. simulantam levite, nastalo je upitje in razgrajanje, nekateri poslanci so se obnašali kot pijani šnopsarji. Seja se je mogla pred časom zaključiti, ker je postalo vsako stvarno debatiranje nemogoče. Omeniti moramo, da je p. Gessman stavil predlog, da se šola zopet pod pokroviteljstvo rimskih popov postavi. Farški upliv na šolo naj se poveča s tem, da neimenuje več krajevni šolski svet, krajevne nadzornike, temveč to naj okrajni šolski svet preskrbi, katerega polovico članov deželni zbor, (torej krščanske šole kazilec Gessmann imenuje). Še celo okrajni šolski svetovalci izgube pravico učitelje imenovati, ako ne spravijo polovico stroškov za šolo skupaj, in deželni šolski svet, krščanska soc. stranka imenuje v smislu tega novega predloga učitelje, kakor na Dunaju mestni svet, torej bi zopet krščanska soc. stranka to storila. Ubogi učitelji! Ubogi otroci! Odvisnost učiteljev od vladajoče politične stranke bi se po tem takem stotero povišala, volja klerikalcem pa bi o vsodi napredku učiteljstva odločevala; le petolizniki in umazani štrebarji, kateri leže pred jezuitizmom na kolenih imeli bi upanje, da avanzirajo oziroma, da se jih imenuje. Krščansko socialno učiteljsko društvo na Dunaju se je tudi takoj oglasilo, ter izrazilo svojo zadovoljstvo nad Gessmann-ovim izdajstvom, medtem ko so svobodno misleči učitelji in učiteljice, katere se da dosežejo regulacijo plač k nezakonskem stanu sili na izvanredno dobro obiskanem shodu proti takem izsilstvu, ki leži v šolski predlogi Lueger jancev protestirali.

Ali potreba bode ves *upor delavstva* vzbuditi, ako se hoče ta napad deželnega zbora odbiti. Učiteljstvo pa iz tega novega atentata na šolo lahko izpozna, kam ta črna garda Körber-jevih lakajev in črnorumenih izdajalcev vodi.

Politični odsevi

v TRSTU, 27. oktobra 1904.

TISZA IN OGRSKA OPOZICIJA.

Avstrijsko ogrsko razmerje je eno najtežavnejših problemov sedajnosti, to dejstvo je še celo najmodrejšim avstrijcem znano. Ali ker je to razmerje v sedanji obliki nevzdržljivo, se še vedno tolažijo, kakor oslabeli starčki s tem, da se bode že na kak način to zadevo v red spravilo in v tem znamenju se poprijemajo liki potaplajoči, bilke upanja, pričakujoč rešitev Avstrije. Ko je poletu ogrska obstrukcija ponehala. Če se že Avstrija ni povrnila k rednem parlamentarnem delovanju, se je to vendar na Ogrskem zgodilo. Popolno obupati še vendar ni bilo treba in tisti krivi preroki, ki so dualizem na smrt obsodili — so se varali. Dualizem še vendar obstoji — — in Avstrija tudi. Ali sedaj je razvidno, da je bil mir samo navidezen. Konečno se moramo poprašati kaj je isti koristil? Bičej ni dovršen, trgovinske pogodbe se imajo še-le narediti; o nagodbi pa ni vredno da se omeni. Grof Tisza se boji, da se slaba navada dolgih obstrukcijskih govoranc zopet v zbor preseli in da utisna komedija, katero je v solzah topeči se Koloman Thaly ob koncu zadnje sesije igral, še ni pozabljena in da s tem spojena obstrukcija na nove utiske računa. Temu vzroku je pridružena tudi antipatija proti nagodbi, akoravno se je nekaj vspehov na militarnem polju doseglo, vendar isti ne zadostujejo Ogre v svojih pobožnih željah po neodvisnosti zadovoljiti. Konečno pa je nagodba sama, ako si jo iz tehnične strani ogledamo ona, ki k obstrukciji zapeljuje.

Iz vseh teh razlogov je prišel grof Tisza do zaključka, da je forsiranje preosnove poslovnika najboljpereče vprašanje, ker le z preosnovo poslovnika je mogoče njegovo zapričeto delo dovršiti. Ali to nameravanje je zadostovalo, da se je zopet plamen obstrukcije v ogrskem državnem zboru pokazal. Vsaki trenotek h kompromisom nagnjeni Kossuth kakor elegantni «gigerl» grof Apponyi sta izjavila, da hočeta za slučaj, da se ta od ministerskega predsednika nameravana sprememba poslovnika predloži s vsemi sredstvami proti isti delovati. — Ogrsko se ne pusti tako rado za pravico nagodbenega sovraštva osleparit. Vse politične stranke ogrske slutijo in sicer popolnoma opravičeno, za temi formalnimi nameni, s katerim bi se navidezno samo bičej in trgovinsko pogodbo skleniti omogočilo, vražjo željo po isti poti tudi nagodbo vtihotapiti. Ta nagodba se ne da parlamentarno rešiti, treba je isto po rabi § 14. uresničiti. Proti tem pa se branijo točna določila in duh ogrske vstave. Ogri nemarajo nekaj, kar se je v Avstriji v formah absolutizma oktroiralo, parlamentarno pogoltniti. Konečno je pa tudi nezadovoljstvo s habsburškim vladanjem prevelika, kakor da bi Ogri nagodbo sploh hoteli in če jo morajo hoteti, potem mora biti ista taka da imajo pri nji dovelj dobička. Brezvestniki seveda hočejo isto pod vsakim pogojem. Vse naj se riskira samo da ostane bedasti in brezpomembni «velevlastni švindel». Ali nasprotstvo proti Avstriji v nagodbenem koncertu, je preveliko, da bi bilo mogoče črno-rumenim s svojimi nakanami zmagati. Proč od Avstrije! se sliši tu in tam.

In ta vedno se ponavljajoči klic in to stremljenje, kaže jasno njegovo moč in nepremagljivost. Stara Avstrija mora spoti — to nam postaja vsaki dan jasneje. In to nastalo razpokljino niso zmožni ne Tisza, ne Körber in tudi Lueger ne, (kateri je še-le pred kratkem o naši avstro-ogrski domovini besedičil) zamašiti. Zgodovina zahteva svoje pravo, grehi pretečenih stoletji pa — maščevanje. In vse lekarne celega sveta nimajo dosti zdravil na razpolago, da ozdravijo na smrtni postelji ležeči kadaver. Novo in svobodno Avstro in Ogrsko, — to je sredstvo, s katerim se trajni mir zajamči.

Vojna.

Krvava bitka med Lianjangom in Mukdenom

Skoraj 14 dni trajajoče kolosalno borenje med japonskim in ruskim armadam predstavlja najljutejše bojno klanje, katero nova zgodovina človečanstva pozna. Nad 400.000 do zob oboroženih mladih bitji s prilično 2000 topovi bojujejo na Daljnem vstoku boj, ki presega vse dosedanje človečke strasti. Obe armadi ste si neizmerno visoke izgube prizadeli, brez da je ena izmed dveh armad bila premagana. Izgube pri temu boju so neizmerno visoke in iste pri Lioujang-u visoko presegajo. *Ruske izgube se ceni na 60.000 mož.* Japonci so mnogo manj moštva izgubili. To so izgube, katere še celo isto ljudsko klanje v bitki pri Leipcigu presegajo; ker tam ste imeli obe armadi 80.000 izgube.

Boj traja nadalje. — — — —

Na izidu tega pa nemore biti danes več dvoma, temveč ruska armada bode celi vrsti porazov imela še en poraz dodati. Vkljub neizmernim ruskim izgubam, se danes nemore o popolnem porazu govoriti, ker se bode Kuropatkinu skoraj gotovo posrečilo, dve tretjini armade v varnost spraviti. Ruske čete, to se mora pripoznati, so se hrabro držale, saj to hrabrost je ruski vojak povsod kazal. Ta hrabrost se bolj v nezapopadljivi vstrajnosti, kot v reškem napadu pokažuje. Od boja pri Zornsdorfu se pripoveduje, da so ruski polki napravili «karre» in da so tako tesno drug poleg drugega stisnjeni delali tak odpor, da nebi bilo zadostovalo iste s kartečami razstreljiti, ampak, bilo bi še potrebno, vsakega posameznega vojaka posebej zabosti, da se ga bi zamoglo na tla spraviti. Podobno pogumnost je ruski vojak tudi v boju med Mukdenom in Lioujangom pokazal. Da so vkljub temu tako grozne poraze doživeli, leži v temu, da ruski vojak ni za moderno vojsko izobražen in deloma tudi v slabem vodstvu. Že večkrat v tej vojni se je povdarjalo, da se ruski vojak modernega vojevalnega načina ne more privaditi. Njih A in O je še vedno napad zbodali v združenih kolonah, kateri je po navadi s strašnimi žrtvami odbit, ako mu stoji v modernem vojevanju izobraženi sovražnik nasproti. In temu pomakljuju se pridruži še slabo vodstvo.

Medtem ko so Japonci, kakor čitamo iz vojnih poročil svoje armade vedno na najvažnejše točke koncentrirali in ako ravno niso bili številno od Rusov močnejši, so si znali vednar tako urediti, da so posamezne ruske oddelke in pozicije vedno s premočjo napadali, kar se od ruskih čet nikakor nemore trditi.

Napake ruskih generalov, so se pri vrhovnemu vojnemu povelniku Kuropatkinu takorekoč potencirale. Tudi sedaj se trdi, da ni Kuropatkin po svoji iniciativi nesrečno ofensivo pričel, temveč je bil prisiljen po višjem vojnem svetu iz Petrograda, kateremu predseduje car sam. Če bi se tudi Kuropatkinu bilo posrečilo japanski centrum prodreti, bi vendar njegova armada vedno od za hrbtom ostale japonske armade v nevarnosti da mu ista dovažanje živeł pretrga, bila. Ali tudi to dejstvo nikakor ne opravičuje naravnost pregrešno Kuropatkinovo postopanje. Ako je Kuropakin izpoznal, da bode napad na Japonce za njega lahko imel grozne posledice, bi bil moral kot razsodni človek, se takemu ukazu upreti, in raje ostavko podati, preden bi tako nesrečen in naiven ukaz izvršil; ako se je pa Kuropatkinu ofensiva dozdevala možna, potem se bi bil moral za isto drugače pripraviti in jo izvršiti, kakor je to storil. V prvi vrsti bi bil moral se marša v širokih formah izogniti, njegove čete pa v centrum, ali pa na enem izmed dveh krilov koncentrirati, da bi na ta način sovražni centrum prodrl. Seveda bi tudi pri takem prodrtju ruske čete bile v nevarnosti, da se jih od nazaj umikajočih čet ne odreže. Ofensiva je bila brezpogojno jako nevarno in kočljivo podjetje. Ona bi se bila le tedaj ugodno izvršila, če bi bile poprej japonske čete popolnoma uničene. Japonske čete, ki so dobro vodjene, bi se dalo le tedaj uničiti, kadar bi Korupatkin imel veliko premoč nad njimi, katero pa ni imel. Da je Kuropatkin brez take premoči vseeno napad izvršil, bode njegovo ime kot brezvestni in brezmiseljni *va banque* igralec večno, bojno zgodovino sramotilo.

Da ni ta težka izguba uničenje njegove cele armade povzročila ima svoj važni vzrok. Da bi bile japonske čete zamogle ruske obkoliti, je na sedanjem bojišču kot pri Lioujang-u popolnoma izključeno — ker Japonci niso bili številnejši kot Rusi. Kapitulacija pa bi se bila dala le tedaj izsiliti, ako bi se bil sovražnik kakor je to pri Sedanu bilo, v veliki premoči nahajal. K temu se pa mora tudi velikansko in razširjeno bojno polje pri Mukdeno v obzir jemati, katero popolnoma vsaki objem večjih ruskih armadnih delov izključuje.

Dosedaj je na vsak način napredek na strani Japoncev. Situacija za Rusijo je taka, da ni izključeno, da ista sprejme posredovanje kake velesile v prilog miru.

Taki glasovi postajajo vedno glasneji, morda sprejme Rusija mirovna pogajanja in to nesrečno vojko z mirovno pogodbo konča. Seveda ne sme Rusija več na nadvlade v Manžuriji misliti.

Do 18. t. m je bilo 8550 ruskih vojakov ubitih, nekatera poročila še celo trdijo, da je Rusija v zadnjih bojih okoli 80.000 vojakov med ranjenimi mrtvimi in vjeti izgubila. Boj je bil tako srdit, da je prišlo do spopada z bodali. Lahko se reče, da se je človeška kri v potokih prelivala. Nekateri ruski polki so bili popolnoma uničeni. Pot iz bojišča do Mukdena je z ranjenci napolnjena.

Pri naskoku na višine, katere so Rusi hoteli z nova pridobiti, *je ostalo od ene stotnje komaj 12 vojakov živih.* Tam kjer so popadli častniki, je ostalé vodil ali podčastnik, ali pa še celo prostak. Karakteristična scena se pripoveduje: Nek častnik in nekaj ranjenih vojakov so se iz boja vračajoči javili pri generalu. Ta je zakričal nad oficirjem: Kako se predrznete ravno sedaj svojce zapustiti? *Takoj morate nazaj! Kje je vaš polk? Tukaj, ekscelenca!* Ves prestrašen je general odgovoril: *Kaj to je vse? Da — to je vse — je* globoko ginjen ranjen častnik odgovoril: Medtem ko so Rusi jako dobre utrjene posicije naskakovali, so Japonci bili toliko previdnejši, da so le najbolj slabo branjene pozicije naskakovali in vedno s premočjo. Boj traja dalje in zahteva grozne žrtve. Poljski lazaret in «Rdeči križ» imata pri Mukdenu polno posla, zdravnikov primanjkuje. Nesrečna naroda, katerih sinovi v tujini prelivajo kri — za kliko, ki nadvladuje v domovini. In ta pregrešna moritev ne najde nikjer protest — kot edino le v proletarijatu.

Puške pokajo, topovi gromijo — in v potokih teče prelita kri človeških bitji. Nehote se nam vsiljujejo besede Kristove, ki pravijo: «Ljubi svojega bližnjega kot samega sebe». Naši otroci se pa v šolah pridno božje zapovedi uče: *Ne ubijaj!*

Zamljam išče po Gracu čevljarje za svojo delavnico, katero so ljubljanski sodrugi čevljarji bojkotirali.

Pozor toraj! S tem pa tudi izgovori: Da ni odpustil svoje delavce radi kakega gibanja, ampak le radi tega, ker ima preveliko zalogo, odpadejo.

Tedenske novice

Službeni nastop tržaškega namestnika. Tržaški namestnik je 20. t. m. prevzel vodstvo namestništva. Vidilo se je pred namestniško palačo celo vrsto svitlih uniform in cilindrov in frakov; vršili so se namreč oficielni pokloni. Pravijo, da se je šel tudi znan izsiljevalec Camber pokloniti.

Na Dunaju se je vršilo na pondelek 7 protestnih shodov s dnevnim redom: *Naskok krščanski socialcev na šolo.* Shodi so bili povsem dobro obiskani in vidilo se je, da so delavci edini element, kateri se poteguje za svobodo učiteljev in ki ne pripuščajo, da bi se že itak mizerno šolstvo še poslabelo. Sprejele so se resolucije, ki izražajo ljudskim sovražnikom *črni gardi* najhujše zaničevanje.

Razstava slik umrlega s. Umberta Veruda se je otvorila v prejšnih prostorih kavarne «Alla Stella Polare» v Trstu. Vstopnina iznaša eno krono. Tržaškim sodrugom priporočamo, da si te slike ogledajo.

Sodrugi knjigovezi v Trstu so predložili svojem gospodarjem spomenico, v kateri nekaj poboljškov in praznovanje 1. majnika zahtevajo.

Shod kovinarskih delavcev se je vršil v Škednju pretečeno nedeljo. Govorila sta sodruga Škerbic in Kopač v slovenskem sodruga Panek in Koncnik pa v italijanskem jeziku. Delavci so izvajanju — govornikov burno pritrjevali. Nek pekovski mojster je seveda imel potrebo se vtikati in je za to vtikanje dobil pošten odgovor. Tudi nekateri narodnjaki, katerim je smrdel italijanski govor so postali nervozni. Shod je trajal tri ure. V kratkem se zopet vidimo.

Babja revolucija v Trstu. V ulici Scorzeria štev. 13 hiša, v kateri so mikrobi stalni gostje in v kateri stanujejo največji tržaški revèži, v kateri mrgoli raznih golazni, ki trpinčijo ubogo vsega posestva že oropano ljudstvo je nastalo popolnoma opravičena nevolja nad vedno naraščajočim stanarinskim podraženju. Hišni posestnik je dobil novega upravnika, ki je nastavljen pri «Adriatica». Komaj je ta slavni gospod hišno upravništvo prevzel, že je stanovanja preko 90% povišal, tako da je stanovanje, ki je preje 40 gld. stalo, na 76 gld. ono za 60 na 100 ono za 80 na 120 in 125 gld. povišal. Nejevolja najemnikov je naraščala od dneva do dneva in ko je upravitelj prišel stanarino kasirati, so se babe vsih nadstropji v hišnem priličju zbrale, ter istemu nadalnji vhod zabranile. «Farabutto», «porco» in več drugih takih psovk je letalo na istega. Jako kom čen je bil prizor viditi razjarjene babnice oborožene z metlami, in raznim kuhinskem orodjem. Ko je upravnik opazil, da postaja situacija vedno nevarnejša, je hotel uteči, ali hrabre babnice so premaganega sovražnika do Barriere zasledovale, z upitjem, krikom so ga spremljevale. Seveda se je takoj nabrala množica ljudstva in upravnik se je srečnim štel, ko je prijadral v sigurno naročje policije, katera ga je iz tega nevarnega položaja rešila. Ošabnost in oderuštvo hišnih posestnikov, je prišla na vrhunec ljudske potrpežljivosti.

Na nedeljo 23. t. m. so se v raznih industrijelnih krajih, kakor v Pragi, Lvovu, Brnu, Budjevicah vršili protestni shodi socialno demokratskega delavstva v prilog *splošne volilne pravice.* Po shodih je priredilo delavstvo impozantne demonstracije. Da je prišlo ob taki priliki do burnih prizorov med demonstranti in policijo ni potreba še posebej omenit: Vladni krogi bodejo lahko iz tega uvideli, da se je delavstvo naveličalo avstrijske brezpravnosti.

Mnenje drugih. Prvi spomenik, kateri naj manifestira pridobitve strokovne organizacije, se je v Avstraliji v mestu Melbourn postavil. To je tako imenovano spomeniško znamenje za osemurni delavnik, kateri se je pred 48.leti v Avstraliji upeljal. Ta spomenik je napravljen iz marmorja, ki se dviga visoko in veličastno. Na vrhuncu se nahaja kroglja, katera nosi tri velike številke 8, katere pomenijo, osem ur dela, osem ur počitka in osem ur razvedrila. To je veličastnejši svetejši monument, kot vse trofeje krvavih bitk, slavnejši kot spomeniki raznih vladarjev, knezov, kraljev in cesarjev, in tudi bolj božanski kot vse relikvije, dvomljivih svetnikov in svetnic. Pred *našim* veličanstvom dela trepetajo vsi maliki sveta. Slava delu. Naj živi osemurni delavnik.

Samolastna pomoč. Kdor izmed delavcev v sedanjih razmerah ne pripada organizaci, ne pozna sedanjega časa. Dokler je sedanji plačilni zistem v veljavi, so tako delavci, kot podjetniki primorani se organizirati.

Sedanja vratolomna konkurenca ustvarja združevanje kot absolutno potrebo, katero je sredstvo za samolastno pomoč.

Na adreso c. kr. namestništva v Trstu. Čez 9 let obstoji zakon čez nedeljski in nadomstni počitek. Ta zakon je javno pravno veljaven za celo Avstrijo torej tudi za Trst. Ali Tržaški pekovski delavci so izključeni od olajšav, katere so v tem zakonu zapopadene, to pa vsled sedanje naredbe, katera se je dne 28. nov. 1903. od c. kr. namestništva izdala.

Delavne razmere v pekarijah so škandalozne. Delati dan na dan ob nedeljah, delavnikih in praznikih brez prenehanja po 8, 10 po 16 in tudi še več ur na dan. Upoštevaje da so v Trstu pekarije sanitarno in policijsko zoperne, tesne, temne, umazane in smradljive ljuknje, v katerih morajo delavci pri vročini, smradu in prahu v neventiliranih prostorih delati dan na dan brez da jih doseže žarek «socijalne reforme» v obliki nedeljskega odnosno nadomestnega (tedenskega) počitka.

Napredek, kultura, civilizacija in humaniteta, ali ni vse to ironija vzpričo krvavega dejstva, da se fizično in duševno zmučenim izdelovalcem najimenitnejšega živeža ne privošči niti en prosti dan v tednu.

Sedanja naredba, ki urejuje nedeljsko praznovanje je taka, da bi c. kr. namestništvo ravnotako lahko določilo: Od zakona z dne 16. jan. 1895. nimajo pekovski delavci v Trstu nikakih olajšav in efekt bi bil ravnotak. Če sedanja naredba delo le do 1. ure zjutraj in od 10 ure zvečer ob nedeljah dovoljuje, se pač da 21 ur prostega časa izkalkulirati. Ali če se pomisli, da so preje ko ta naredba za 21 ur nedeljskega praznika ni bila uveljavljena, hodili delavci ob sobotah ob 6, 8 ali 10 uri zvečer na delo in je isto trajalo zopet do 6, 8 10 ure v nedeljo zjutraj. Generalizirati se tukaj ne da, ker se v različnih pekarijah delo ob različnih urah prične in ob različnih urah konča. Niti delavci ene pekarne ne pričnejo vsi ob eni in isti uri in tudi ne končajo vsi naenkrat.

Zato pride, ako se hoče da je ves pekarski proces ob 1 uri v nedeljo zjutraj končan, da morajo za to delavci z delom toliko preje začeti, zato pa izgube svoj preje običajni in popoldanski prosti čas ob sobotah. To se pravi z eno besedo le prekladanje delavnega časa, a delavci od tega nič nimajo. Konstatiramo pa tudi, da se c. kr. namestništvo pri izdaji naredbe z dne 28. nov. 1903 ni oziralo na člen V, VI, in VII zakona čez nedeljski počitek z dne 16. jan. 1895. in ravno radi tega c. kr. namestništvo v Trstu ni bilo opravičeno izdati tako naredbo, katera se ne ozira na člen VI in VII.

Nasproti temu je javna tajnost, da se je sedaj v veljavi stoječa naredba zgolj radi tega izdala, ker so delavci v pekovskem obrtu zakonito pravico do enega prostega dne v tednu po 8 letnem obstank tega zakona precej burno reklamirali, ali to nikakor ne opravičuje izdajo take naredbe, po kateri se prizadetim pekovskim delavcem vsako olajšavo, katera je v zakonu za nedeljski počitek obsežena, iluzorično napravi.

Zakonu za nedeljski počitek je vendar za podlago *delavsko varstvo,* ali po sedanji naredbi c. kr. namestništva v Trstu se je to naravnost eliminiralo. Pod utisom tega dejstva, da se je ta famozna naredba, katera na papirju za pekovske delavce v Trstu 21 ur nedeljskega počitka določa, izdala za časa vladanja grofa Gössa, upamo, da se bode ta krivica pod namestništvom kneza Hohenlohe v kratkem razveljavila in zakonitim določbam, ter tržaškim razmeram primerna izdala.

Za radi tega zahtevamo takojšno razveljavljenje naredbe z dne 28. nov. 1903. ob enem pa zahtevamo, da se naredba iz l. 1897. zopet uveljavi. To zahtevamo v interesu mirnega razvoja razmer med delavci in delodajalci v pekovskem obrtu. Zoper vsako zavlačenje v zadevi eliminiranja že citirane naredbe in izdaje pravičneje in zakonu ustrezajoče naredbe pa vlagamo že naprej odločen protest.

Pekovski delavci.

OMIKA IN KULI

Predsednik zjed. amer. držav Roosewelt se je nedavno izjavil da se mora amerikansko delo obvarvati pred škodo. Škoda se mu pa tudi dogaja, ako prihajajo delavci iz nekulturnih krajev v Ameriko, ki so zadovoljni z najslabšim jelom, ki za majhne mezde delajo, ter tako omikanejšimi delavcem mezde kvarjajo. Rabiti se dajo taki delavci po kapitalistih tudi za to, da strajkanje boljših delavcev onemogočijo, ker dela sploh za nižje mezde delajo. Delavska moč je tržna stvar. Vrednost iste se določa, kakor vred-

nost, cena vsake druge stvari, — piše Marx — po stroških proizvajanja in obnovljenja iste.

Torej je merodajno izdrževanje delavca, njegov živež, obleka, stanovanje, neka mera razveseljevanja it.d. potrebno je, da delavec živi in vsaki dan porabljene moči zopet nadomestuje. Ta prehrani tev je pa različna po omiki ljud stev. Neomikan Kinež živi od par pesti riža, angležki, nemški delavec ne more brež mesa biti; Kinež stanuje v kaki luknji, omikaneši delavec ne more biti brez lepšega stanovanja. Po tem se določa tudi mezda. Kinež bo zadovoljen z majhno plačo, Anglež, Nemec ne; ta si bode priboril boljšo. Predsednik Rooswelt je mislil na dobro izhajanje delavcev, ko je gori navedene besede izgovoril. Omikajnejši delavec bode tudi boljše delo izvršil nego neomikan.

Na Nemškem je tudi neka nezadovoljnost mej domačimi delavci, zaradi prihoda tujih. V Ameriki delajo po največ Kinež in Zamorci tamošnjim domačim delavcem konkurenco. Tudi sedanjim drž. vladam, dasi so kapitalistične, ne more biti prav, ako domačin trpi.

Bogastvo kake države, naroda, obstoji tudi v tem, ako delavec dobro živi, izhajati zamore in konkurenca na trgih zahteva, da dobri delavci pro zvajajo dobro blago; neomikanci, tega ne morejo storiti. Delavci sami ne morejo pri vsem internacionalizmu in ljubavi do sotrpina zadovoljni biti, ako jim manj vredni delavci, ki so z vsako plačo zadovoljni, vmes posegajo, pri štrajkih, ali pri snovanju fužinskih in drugih društvah, ki imajo namen, mezde povišati, ali druge udobnosti pridobiti, kakor uzor zmanjšanje delavnega časa.

Naš majhen slovenski narod ima gotovo vsako leto po vsem svetu okolo 200 000 rojakov kot delavce v tujih krajih. Slovenci smo jako plodni ljudje in v omiki smo zaostali, postavljamo tje v en dan otroke na svet. Dokler so še naša veleposestva, katerih je bilo na slov. tleh jako veliko število, še delala, je imelo naše kmetsko ljudstvo malo zemlje za-se v lasti.

Že zdavnej so hodili naši rojaki iz kmetije za delom, za zaslužkom po tujem svetu. Premogokopi in železne fužine v avst. nemških krajih dobivali so že od početka fužinskega dela iz naših krajev knape. Ko se je Amerika odprla in po znižanih vožnjih stroških in povečanju kroga industrije v Ameriki, vozili in vozijo se naši rojaki tje Slovenstvo je danes do 70% prebivalstva skoraj še agrarno. Na Nemškem, Francozkem je danes komaj 40% prebivalstva kmet. Intenzivno obdelovanje zemlje in svetovni promet, stori v teh deželah, da se z mahnjim številom kmetskih delavcev še več pridela, kar je za dom potrebno. Tako se lahko več ljudi rokodelskemu iz fabričnemu delu posveti in se tam kaj več zasluži in lože preživi. Kjer ni kaka industrija združena s kmetijo na veleposestvih kjer imajo tudi opravek po zimi, si pa pomagajo v teh krajih s takozvanimi Sachsengänger. Na Nemškem so Poljaki, Slovaki, Rusi, ki pridejo le za časa žetev v večjem številu na delo v te kraje.

Mogoče, da dobijo slov. kraji s časom več industrije. Ako se Dolenjska zveže z železnico s Hrvaško in se odpre tukaj kaj premoga, bo gotovo prišlo tudi v te kraje kaj fabričnih dimnikov. Ali to je še v daljnji prihodnosti.

Kakor naš kmet zdaj kmetuje, ne more izhajati, ako ne dobi postranskega zaslužka. On sam in njegovi otroci, ki na kmetiji ne najdejo dobrega izhajanja, bodo še dolgo morali hoditi za zaslužki v tujino, ako bode ista našim ljudem le še dalje odprta.

Dozdaj je šlo že precej velepo sestev na Slovenskem na boben in po razparceliranju istih v kmetske roke. Zahvalni moramo biti Ameriki, ki je doslej naše rojake sprejemala. Ameriški denar je in bo plačal to dobro veleposestno zemljo, ki je in bo zdaj prišla zopet v kmetske roke, ki jo bodo obdelale.

(Dalje prihodnjič).

DOPISI

V četrtek dne 20. t. m. se je v gostilni pri «Gospodcu» v Nabrežini vršil jako dobro obiskan shod kamnolomcev. Shodu je predsedoval sodrug Anton Švara iz Komna, zapisnikarjem je bil pa sodr. Pertot Angelj iz Nabrežine izvoljen. O dnevnem redu: «Položaj kamnolomcev» je poročal sodr. Kopač, kateri je v poldrugournem govoru razmotrival mizerni položaj delavcev. Razlagal je vzroke današnje bede in revščine, ozirom na nastalo draginjo, ter stanovanjsko mizerijo. Občina dopušča, da ubogi kamnolomci po končanem trudopolnem in jako napornem delu, stanujejo takorekoč v brlogih na s slamonatlačenih, nečistih žakljah, po 20 in tudi več v eni sobi, ne glede na higenične predpise it.d.

Po nekaterih stanovanjih imajo po 15—20 delavcev, eno brisalo. In za tako prenočišče jemljejo oddajalci po 20 vin, za noč. Že zdavnej smo posameznim obč. odbornikom naznanili, da bi bilo že vendar enkrat potrebno se s stanovanjskim vprašanjem baviti. Ako bi n. pr. občina tako hišo, v kateri bi mnogo številni zunajni delavci prenočevali sezidala, bi se ista lahko v 20.letih popolnoma amortizirala.

Treba bode menda nekoliko jasneje govoriti — preden se bode občinski zastop s tako važnim vprašanjem pričel baviti. Delavske organizacije se snujejo radi tega, da si delavce s združeno močjo boljšo bodočnost — skrajšanje delavnega časa, zvišanje plačilne mezde pribori, na drugi strani pa prisili gospodarje, da svojo denarno moč združijo, ter medsebojno konkurenco zabranjujejo. Ali ni to bedasto — ako si drug drugemu s konkurenco prodajalno ceno znižujejo. Naravno je torej, da isti gospodarji to konkurenco na vaših hrbtiščih izvojujejo. Konečno zasluži gospodar malo ali nič in ravno tako delavec. Nabrežinski kamen je po celem svetu kot marmor in ne navaden kamen znan. Kdor ima denar, da si zida hiše, mora imeti tudi denar da plača kamnošeška dela tako, da bode zaslužil gospodar in tudi delavec. Seveda je v dosego tega v prvi vrsti potrebno, da si gospodarji ne delajo medsebojno konkurenco, in da naredijo na izdelkih enotne cene. Le tedaj bode mogoče splošno blagostanje doseči. Delavci bodejo s svojo solidarnostjo in po svoji čvrsti organizaciji dosegli njih materialno izboljšanje in bodo s tem tudi gospodarje k solidarnosti prisilili.

Vstopite torej pogumno v vašo organizacijo, nestrašite se nikogar, povejte kostajnovškemu nuncu, ki vam odsvetuje organizacijo, da se naj ne vtika v delavske zadeve, o katerih toliko kot zajec na boben razume; recite mu naj raje skrbi za dušni blagor vaščanov, za kar je plačan, za telesni blagor bodete pa že sami skrbeli. Prepričan sem je dejal govornik, da vam tudi gospodarji odsvetujejo organizacijo, ker se bojijo da bodete z akordnim delom, katero je za vas najhujše zlo zlomili, vaša delavna moč peša, ker vsaki dan vaš želodec parkrat osleparite; truplu izprešate po napornem delu moč, katero pa radi slabega zaslužka ne morete nadomestiti. Dolžnost je vaša, da dobro jeste in pustite takozvane «dopje» ob strani, ker to vam le škoduje. Združite se tesno ne glede na upitje vaših sovražnikov in zmaga mora biti preje ali slej vaša. Živahno pritrjevanje je sledilo govorniku. Ker se ni nobeden več za besedo javil je predsednik zborovanje zaključil.

A. P.

Železniška nesreča! Dne 19 t. m. ponesrečil je na postaji v Jesenicah pri vlaku štv. 1777 sprevodnik Filip Namar. Ponesrečenec hotel je pri premikanju voz med iste vstopiti da jih priklopi, ne zapazivši, pri drdra oddelek vozov na iste, njemu se je spodrsnelo in je padel tako nesrečno, da so ga dospevši vozovi povozili ravno čez persi ostal je na mestu mrtev.

Pokojnik je bil komaj 30 let star in zapustil je ženo in dva otroka. K organizaciji je pristopil komaj pred 4 meseci. Pogreb se je vršil dne 22. t. m. ob 10 uri dopold. v Jesenicah. Lahka mu zemljica! —

Nemila vsoda ni pokojniku privoščila tako lepega življenja, kot ga bode imel gosp. Fr. Legat, kateremu so tudi ponesrečenci bili vedno v napotju, sedaj bode pa imel tudi on priložnost vživati slast lacega življenja.

R.

Elementarni dogodek na gorenjski železnici. Med Podnartom in Kranjem ne daleč od postajališča sv. Jošta udrl se je na progo v nedeljo zjutraj dne 16 t. m. ravnogar pred prihodom osebnega vlaka štv. 1721, kateri pride ob 7 uri v jutro v Ljubljano velik iloviti plaz. Vsled naglega vlakovega obstanka, kateri je vže dospel v ta nasip, sta se poškodovala sprevodnik Josip Belichar in sprevodnik Alojzij Iskra. Nadsprevodnik gospod Fran Legat zapazivši nesrečo je skočil raz vlaka, da si reši življenje, priletel je na neko škarpo, vsled česar se je baje težko poškodoval. Promet je bil pretrgan do ½ 2 ure popoldne, ter so se morali potovalci sledečih vlakov na tem mestu presedati, dokler ni bila ta zapreka odstranjena. O tej nezgodi pisal je nek poročevalec v «Sl. Narodu» dne 17. t. m. pod naslovom «Zopet velika nesreča preprečena» jako imenitno notico, — v kateri pripisuje dotični poročevalec, stroj vodji tega vlaka g. sp. Anton-u Bodnerj-u veliko zaslugo, češ, le on je pretečo nevarnost še pravočasno zapazil in je preprečil, da se ni vlak popolnoma v kup ilovce zaril, ali pa da ni skočil iz tira v zraven tekočo Savo. Mi smo pa tega mnenja da bi g. sp. Bobner to nesrečo lahko popolnoma preprečil, ako bi on njegovo pozornost žrtvoval popolnoma sigurnosti prometa, ne pa ub gim čuvajem. Ta gospod in gospod Fran Legat sta med vožnjo vedno prežila na te uboge terpine. Vsako malenkostno napako, ki sta je pri kakemu čuvaju zapazila, sta istega takoj višji oblasti denuncirala in siromak je to pri izplačevanju njegove plače britko občutil, ker ni dobil kakor bi moral dobiti, ampak po eno ali pa po več kronic — vsled kazni manje. Ako pomislimo, da ima čuvaj 48 kron mesečno plače in ako se še tej plači par kron kazni odtrga, da mora biti to obupno življenje. Z vso pravico čuvaji gorenjske železnice lahko trdijo, da sta jim bila ta dva gospoda v strah in trepet, ker njihovo postopanje jim je pretilo čimdalje večjo bedo. Gospoda Bodner in Fr. Legat se hočeta še celo bahati z njunimi kozarškimi čini, ker gosp. Bodner je tega mnenja, da bodo čuvaji ko bodeta umrla položili krasen venec na grob od samega veselja. Seveda v vresnici zaslužita da Vam celo spomin postavijo iz . . . . . .

Kako vestno opravlja gosp. Bedner svojo službo dokazuje dejstvo, da je on pri nekem vlaku čez par postaj našel pod njegovim strojem zogojzdo brez da bi on med vožnjo to opazil, kar se lahko za čudež smatra, da se ni vlak vsled tega v kak jarek zvrnil. Veliko pozornost je s tem pokazal, ko je nek vlak iz Lesc naravnost v Jesenice peljal brez da bi se bil v Javorniku vstavil, kar mu mora še danes dobro znano biti. Iz tega je razvidno kakega priznanja je gosp. Bodner vreden. Poročevalec «Sl. Naroda» pa jako malo službene razmere na železnici, ali pa stremlje tega ocilindranega bajtarja, ki gre za tem da bi kak križec na njegove prsi dobil — pozna. Nič boljši ni njegov pajdaš gosp. Fran Legat. Ta mož, kateri je z vlaka skočil, kar se splošno govori, je že nekoč svoje življenje v nevarnosti postavljal, ko je med vožnjo po vozovnih strehah plezal, da je njegove sprevodnike kontroliral. Ta gospod je isti, katerega so med vožnjo, ko je še opravljal službo osabnega sprevodnika, blizo Javornika izgubili Mož je menda preveč v kozarec pogledal, vsled česar je z vlaka loputnil in se po škarpi zatrkljal. Sreča mu je bila mila, nič se mu ni zgodilo — vstal je, ter je popihal par pedes apostolorum za vlakom. Seveda našteli bi mu lahko še marsikaj izza njegovih temnih dni ali škoda je prostora, za tega breznačajneža. V zaslugo njegovih činov in dejanj bode sedaj vendar imel jako lepo življenje, katerega mu iz srca privoščimo. Taka vsoda naj zadene vse tiste, kateri zavidajo ponesrečencem njihovo obupno življenje in katerim se nevošljive sline cedijo po njihovih dohodkih.

Danes meni jutri tebi! —

R.

Delavski prijatelji in nasprotniki

Odkar se je pričelo delavstvo organizirati, odkar nastopa delavska stranka kot političen faktor kot socijaldemokratična stranka, vidimo okoli delavstva vse polno prijateljev, kateri krošnjarijo z ljubeznjo do delavstva v raznih varijacijah. Klerikalci pod firmo krščanskih socijalcev delujejo s pomočjo nebes in pekla in se rotijo češ, mi smo edini pravi prijatelji, v resnici se gre za njih komando, da jo ne izgube nad ljudstvom za njih farško bisago; videli smo pa tudi, da se klerikalci zvežejo če je treba zoper socialiste tudi s hudičem, z liberalci so se že velikokrat, čeprav so že iste prokleli kot brezverce kot ljudijnki so že v satanovih krempljih vezali. Ali nekaj moramo zabeležiti kar bomo dobro zapomnili. «Slovenski Narod» kot oficijelni list slovenskega naprednjaštva in liberalizma je za časa štrajka na Javorniku izjavil da «Slovenski Narod» ni zastopnik delavskih interesov in liberalna stranka ni delavska stranka. hujše nesreče ni bilo. «Slovenski Narod» je toraj s kratka zastopnik, zagovornik in boritelj kapitalističnega zistema, kateri ubija delavstvu eksistenco, ukrade domovino, preganja kot divja zver in če se konečno ti uporniki združujejo zoper upornike človečanstva tedaj se jih imenuje brezdomovince Efijalte Herostrate.

To pripoznanje pa naj nam bo dragoceno več kot vsa hinavska reklama krščanskega socializma, kateri hoče za vsako ceno biti edino pravi delavski prijatelj. Kajti takih prijateljev, ki po Rimu dišijo, takih se je težje varovati. Vprašati pa se moramo, kje so pa prej bili s svojim delavskim prijateljstvom — recimo pred 10 leti živ krst ni vedel za krščanski socijalizem in njih delavsko prijateljstvo. Takrat se nam je le pravilo če je kdo tožil o revščini: Le v boga zaupajte za mašo dajte, da vam bog nadloge odvrne, takrat niso rabili argumentov, delavci združite se, ker to so pobrali pri socialistih. Tukaj se gre za vero v farje, sicer upijejo socialisti so judje, brezverci proti tronu in oltarju. Vse hočejo socialisti preobrniti, premoženje pa razdeliti.

Seveda sentimentalne duše kar koprnijo pred rudečim strahom, socijalnodemokracijo. Jud je vsak kdor deluje za soc. dem. stranko ali to še ni najhujše iz modroslovja krš. socialistov; ali ko pravijo, da smo socialisti brezverci je logike konec.

Po naši pameti imajo judje tudi vero, in kdor je brezverec ne veruje v nobeno vero, torej tudi v judovsko ne. Tron in oltar pa sta le simbol zistema in zoper simbol si ne maženo rok. Narobe se je l. 1848. pelo na barikadah: «Und der König absolut, wen er unseren Willen thut». Mi zahtevamo pač v državi ednake pravice in ednake dolžnosti. Mi pač hočemo, da bi imeli vsi državljani enake pravice do življenja ali tudi ednake dolžnosti do dela. Mi vodimo boj proti izkoriščanju, v kateri koli formi. Ako bi naši nasprotniki resnico govorili in pravico zestopali tedaj bi na logičen način mogli postati sami socialni demokratje.

BRZOJAV

Dunaj, 27. — *Novi ministri.* Zadnji trenutek se nam poroča, da se zvrši sprememba v avstr. ministerstvu. Finančni minister v. Böhm Bamwerk in poljedelski minister. Na mesto Böhm Bamwerka pride direktor pošto hranilničnega urada gosp. Mansuet Kozel kot finančni minister in feudalni grof Buquorj kot minister za poljedeljstvo. Dvorni svetnik Randa pa je imenovan kot češki minister.

Društvene vesti

Naše vrlo „Circolo di Studi sociali“ priredi zopet 11 znanstvenih predavanj. Pričetek 5. novembra t. l. Predaval bode univerzitetni profesor *Labriola Artur.*

Vstopnina s sedežem za vsih 11 konferenc bode 2 K iznašala, za nesodruge pa 4 K.

Natančni program priobčimo v prihodnji številki.

Povabljena po «Circolo di Studi sociali» bode *ruska sodr. Dott Angela Balabanoff* predavala v Trstu in sicer o sledečih predmetih:

Socializem in žena na soboto 29. t. m. ob 8½ uri zvečer v Delavskem Domu.

Rusija v sedanjosti na nedeljo 30. t. m. ob 11½ uri zjutraj v gledališču Fenice.

Moderno suženstvo na ponedeljek 31. t. m. ob 8½ uri zvečer v Del. Domu.

Vstopnina v Delav. Domu 20 vin, v gledališču 30 vin. za osebo.

Sodrugim, ki so zmožni italijanskega jezika toplo priporočamo, da se v mnogobrojnem številu teh znamenitih predavanj udeleže.

×

Vsi člani «Spl. del. pevskega društva v Trstu» so naprošeni naj se udeleže *važnega* zboravanja, ki še vrši v sredo 2 novembra ob 4 uri pop. v društvenih prostorih.

Vodstvo.

×

Delavno ljudstvo pozor! Na nedeljo dne 30. oktobra se vrši ob $10^1/_2$ uri predpoldne v dvorani društvene krčme v Rojanu N.o 9

javni ljudski shod

s sledečim dnevnim redom:

Podraženje živil in delavno ljudstvo.

Delavci! Vsi ki občutite letošnjo draginjo in njeno posledico revščino, pridite na shod, pripeljite Vaše žene seboj da z nami vred povzdignete glas protesta proti nezaslišanem ropstvu. Pridite vsi!

Sklicatelj.

STRANKARSKE VESTI

Volilno okrajna organizacija jugosl. stranke v Trstu vabi tem potom okrajne organizacije sv. Jakob, sv. Ivan, Rojan, Gretta in sv. Andrej na skupno sejo, ki se bode v petek 28. t. m. ob 8 uri na večer v III. nadstropju Delavskega Doma vršila.

Ravno tako se vabi vse strankine zaupnike, da se seje udeleže, na kateri se ima važne strankine zadeve obravnavati.

Listnica uredništva

Dopis je dospel po zakličbi lista.

Izdajatelj in odgovorni urednik
Josip Kopač
Tipo-Litografia Emilio Sambo

Prodajalna klobukov
all'Operaio

LEOPOLD HROVAT

Gorica, Via Signori 12.

Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste ☛ ☚ zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
☛ **Najnižje cene** ☚

KAVARNA
„UNIONE"
PREJE „TEDESCO"
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva Kooperativistično urejena
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE.

Zaloga in Tovarna
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
TRST - Piazza Rosario 2 - TRST
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

MANIFAKTURNA TRGOVINA
E. DE VEGLIA
naznanja svojim odjemalcem, da se s 24. avgustom prodajalna v *ulici Nuova 49*, **filialka** pa v *ulici delle Poste 1* nahajate, v katerih se dobi vsakovrstno modno blago, kakor tudi drobnarijo. Da se zamore vsim cenjenim dosedanjim odjemalcem, ki stanujejo odaljeni od gl. psodajalne ustreči, se je filialka v tem okraju odprla.
V obeh prodajalnah se je popolnoma novo modno blago založilo.
☛ **Cene brez konkurence** ☚

Tržaške Delavske Zadruge
upisana zadruga z omejenim poroštvom
Urad: ulica Boschetto št. 5, — **Skladišča:** ulica Istria, v ulici Salice 4 in ulica Belvedere
Telefon št. 1570.

CENILNIK blaga v kronski veljavi.

Anis (Anici)	10 dek	K	—.20
Bakala	1 kilo	„	1.36
Borace za 2 in 4 vin.			
Cedrini	10 dek	„	—.20
Cedrovo sadje s sladkorjem	10 „	„	—.26
Čaj ruski	10 „	„	—.80
Čebule po tržnih cenah.			
Česen „ „ „			
Češplje iz Bosne	1 kilo	„	—.56
Droge (razno jed. cvetje)	10 deka	„	—.32
Filetti d'acciuga v skatlj.	1 zaboj	„	—.52
Fidelini najfinejši	1 kilo	„	—.64
Fižol novi	„ „	„	—.40
„ Gališki	„ „	„	—.20
„ Kok	„ „	„	—.36
„ Bokini	„ „	„	—.36
„ mešani	„ „	„	—.28
Finocchio	10 dek	„	—.80
Grah preklan	1 kilo	„	—.64
„ cel odessa	„	„	—.36
Gres debelo zmeljen	„	„	—.52
„ drobnejši (fino)	„	„	—.56
Grozdje (Sultanin) I. vrs.	„	„	1.28
„ „ II.	„	„	—.96
„ (Passolina)	„	„	—.88
Jesih, fini, rdeč ali beli 1 liter		„	—.24
„ navaden rdeč 1 liter		„	—.16
Ječmen domač.	1 liter	„	—.28
„ dober	1 kilo	„	—.32
„ boljši	„	„	—.40
„ najboljši	„	„	—.56
Jajca po tržni ceni.			
Kakao holandski Bensdorp	10 dek	„	—.60
v elegantnih posodah	1 kilo	„	6.—
„ ravno tako	1/8	„	1.—
„ „ „ v zavojih	1/8	„	—.80
Kava San Salvador posebno fino	1	„	2.40
„ „ „ fino	1	„	2.16
„ Santos fino	1	„	2.08
„ „ srednjo fino	1	„	1.84
„ pečena	1	„	2.80
„ Frank, ekstra v škatljah	1/8	„	—.32
„ Frank v škatljah po	1/2	„	—.44
„ „ „ „	1/4	„	—.24
„ „ „ „	1/5	„	—.20
„ „ „ „	1/10	„	—.12
„ „ v paketih po 6 in 12 vin.			
„ „ ekstra „ 7 „ 14 „			
„ „ v tablicah „ 6 vin.			
„ „ v prahu	1 kilo	K	—.48
„ „ ječmenova	1 „	„	—.64
Kimmel	po 10 deka	„	—.12
Konoplje	1 kilo	„	—.40
Koruza izbrana	„	„	—.24
„ (cinquantino)	„	„	—.20
Kokošja hrana	„	„	—.20
Krompir	„	„	—.12
Kumare v jesihu	„	„	1.44
Leča	„	„	—.56
Mandelni sladki I.a	„	„	2.40
Maslo kuhano fino	1 kilo	„	2.—
„ sveže naravno	„ „	„	2.40
„ čista	„ „	„	1.76
„ čisto, zeleno	„ „	„	—.64
„ belo v koscih po 8 in 16 vin.			
Moka štv. 00	„ „	„	—.40
„ „ 0	„ „	„	—.40
« „ 1	„ „	„	—.36
„ „ 2	„ „	„	—.32
Koruzna rumena I.a	„ „	„	—.28
„ iz Verone I.a	„ „	„	—.28
„ bela in svetla I.a	„ „	„	—.28
„ rumena 2.a	„ „	„	—.24
„ furlanska I.a	„ „	„	—.24
Nageljnovi klinčki	10 dek.	„	—.36
Nočne luči 1 škatlja.	„	„	—.06
Olive zelene	1 kilo	„	—.80
Olje navadno	1 liter	„	—.72
„ fino	„ „	„	—.80
„ najfinejši	1 liter	K	—.88
„ olivno	„ „	„	—.96
Oreh moškatni	1 komad.	K	—.04
Otrobi (semola)	1 kilo	„	—.14
„ (semolino)	„	„	—.12
Paprika	10 dek	„	—.32
Paradiški jaboljki (pomoro) v konservi	1 kilo	K	1.28
„ v botiliji	„ „	„	—.34
Pignole	„ „	„	2.40
Piment	10 deka	„	—.32
Poper črni v zrnjih	1 kilo	„	2.24
„ „ smlen	„ „	„	2.40
„ bel	„ „	„	3.—
„ smlen	„ „	„	4.—
Plavina berolinska v krogljah	10 dek	„	—.24
v prahu	„ „	„	—.12
Proso	1 kilo	„	—.32
Ptičja hrana (scagliola)	„	„	—.48
Peperoni (zele. paprika)	„	„	1.44
Riž italijanski	„	„	—.56
„ Giava najfineja	„	„	—.56
„ bolonjski	„	„	—.48
„ fini	„	„	—.40
„ navadni	„	„	—.32
Sveče „zvezda", 1 zavoj po 1/2 kilo po 4, 5 in 6 kom.		„	—.76
Sveče 1 zavoj po 350 gramov			
Sveče „zvezda" posamezne po po 5 in 6 komadov		„	—.56
Sveče „zvezda" 6 komad. za kočije 10, 12, 14, 16 in 20 vin.		„	—.56
Sveče „Apolo", 1 zavoj 1/2 kilo po 5, 6 in 8 komadov		„	—.88
Sveče „Apolo" posamezne po 12, 16 in 18 vin.			
Sardele	1 komad	„	—.04
Sardine v škatljah po	1/8	„	—.36
„ „ „ „	1/5	„	—.52
„ „ „ „	1/4	„	—.68
Sir (parmigiano)	1 kilo	„	2.80
„ „ posebno fini	„	„	3.20
„ „ v voglatih hosih	„	„	2.—
„ ovčij	„	„	2.—
„ slan	„	„	1.36
Skrab rižena sterka za perilo I	„	„	—.80
Slanina suha	1 kilo	„	1.64
„ domača	„	„	1.60
„ kaiserfleisch	„	„	2.24
„ trebušna (panzetta)	„	„	1.76
Sladkor mehki	1 kilo	„	—.80
„ „ trdi	„	„	—.84
„ razdrobljen	„	„	—.84
„ v kvadrih	„	„	—.84
„ „ mehki	„	„	—.84
Soda	„	„	—.12
Sol morska	„	„	—.22
„ mineralna	„	„	—.48
Čokolada mali komadi I.	1 kilo	„	2.24
„ Valerio I. brez-aroma zavoji po 1/8	„	„	—.40
„ „ „ 1/4	„	„	—.80
„ z vanilijo 1/4	„	„	—.99
Testnina (lasagne, subiotti, bigoli)	1 kilo	„	—.48
„ finejša	„	„	—.56
„ najboljša	„	„	—.64
„ napolitanska	„	„	—.64
„ „ (makaroni)	„	„	—.72
„ z jajci	„	„	—.88
„ bolonjska	„	„	—.72
„ drobljena	„	„	—.32
Užigalice «Rdeči Prapor» in „Lavoratore"	1 zavoj	„	—.10
Vanilija	1 komad	„	—.20
Voda mineralna Roitsch steklenica		„	—.44
Vošč za obuvala (Biks) v lesenih zabojih za 4, 10 in 20 vin.			
„ za obuvala medeni (metallo) po 4, 8, 16 in 20 vin.			
Zenof		kilo	—.56
Zobotrebnik 10 zavojov		„	—.10
„ 1 šopek		„	—.04

Vino črno organiziranih kmetov iz Splita 1 steklenica za 1 1/2 liter kron 1.08
„ „ „ „ „ „ 1 „ „ 1 „ „ —.72
„ Opollo 1 „ „ 1/2 „ „ —.36
„ „ 1 „ „ 1 1/2 „ „ 1.20
Vino belo Istria, 1/2 l. —.40, 1 l. 80 — za vsako steklenico se mora vložiti 8 vin

V teh prodajalnah se dobi tudi emaillirano kuhenska posodo razne velikosti in vrste.

Leto VII. TRST, dne 4. novembra 1904. Št. 45

DELAVEC
Rdeči Prapor

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Naročnina za ša:
Za Avstro-ogrske kraje; za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Za Nemčijo:
Za celo leto 5.96 K.; za pol leta 2.98 K.; za četrt leta 1.49 K.

Za Ameriko:
Za celo leto 7.28 K.:

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Telephon št. 1570.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Upravništvo in uredništvo, TRST, ulica Boschetto 5. II.

Politika v Avstriji.

Ako bi bilo posebno potrebno, politiko sploh diskreditirati v očeh razumnih ljudij, tedaj ne bi bil nihče tako pripraven za to nalogo, kakor Avstrija in njeni političarji brez razlike vere in narodnosti. Vse kar se tu godi pod naslovom politika je smešno do pokanja, smešno tembolj, kar se godi z najresnejšimi obraz, z najvažnejšimi izrazi, ker se godi tako kakor da je sreča vsega sveta odvisna od te politike.

Vsa avstrijska tragikomedija se je pokazala zopet pretečeni teden, ko so se izvršile neke izpremembe v ministerstvu. Kakor smo že zadnjič poročali, sta odstopila gospoda Böhm Bawerk in Giovanelli. Njiju portefelja sta dobila gospoda dr. Mansuet Kosel in grof Buquoy, vrhu tega pa je imenovan ministrom brez portefelja češki vseučiliščni profesor dr. Anton vitez Randa. Tako so dobili Čehi zopet svojega «landsman ministra, katerega niso imeli, odkar je Rezek odstopil.

Seveda je vse časopisje polno člankov, uvaževanj, političnih prognoz in prorokovanj — vse v zvezi s temi ministerskimi izpremembami; seveda filozofirajo poslanci na shodih in banketih o teh «velepomembnih dogodkih». In kdor ne sliši trave rasti, se prijema za glavo, boječ se, da ga bodo proglasili za tepca, ker ni že pred tremi leti vedel, da se bode koncem oktobra 1904. to in to zgodilo. V resnici morda pred štirimi tedni sploh še nihče ni vedel, kaj bode.

Toda to je itak postransko. Glavno je, da velja v Avstriji kaj takega za velik političen dogodek. Smešno in žalostno obenem je, da pomenijo osebna vprašanja v tej državi več kakor vse stvarnosti. In prebedasto je, da so avstrijski političarji s tem popolnoma zadovoljni.

Ne prihaja nam na misel, da bi podcenjevali osebnosti. Kar je Bismark padel, je bil to znamenit dogodek ne le za Nemčijo, temveč za celo Evropo. Ko je grof Badeni izginil s političnega obzorja, je to nekaj pomenilo. Toda Badeni, dasi je bil političnopravi pritlikavec, je bil toliko kolikor njegov zistem, njegov mali in malenkostni, puhli in krivični zistem. Ali kaj je bil Böhm-Bawerk, kaj je bil Giovanelli? Böhm je učenjak; kot teoretičar zasluži vse priznanje, le da to ne pride v poštev, kadar se gre za ministra Böhma, ki ni bil nič več in nič manj, kakor poslušni sluga svojega gospodarja, kar je pač najsijajneje dokazal ob priliki zadnjih vojaških kreditov. Giovanelli pa je bil majhen kot minister, polja, na katerem bi bil velik, pa sploh ni znano. Gospoda sta odstopila in to bi se bilo lahko zgodilo čisto brez krika. Da sta bila reprezentanta kakšnega zistema, tega pač nihče ne more trditi in težko bi bilo najti bodisi kakšne argumente, da prinašata Kosel in Buquoy nov zistem. Najrajši bi človek verjel, da sedeta na dva fotelja novinca zato, da ne bi bil prihod tretjega preveč očividen. Okrog tretjega pa se pravzaprav suče vse politično modrovanje.

Mogoče je, da bodo Čehi svojo taktiko v parlamentu res izpremenili. Ako to store, bode stvar sama po sebi čisto pametna. Češka obstrukcija v državnem zboru je bila neumnost od konca do kraja. To pa bodo Čehi najjasneje sami potrdili, ako nehajo obstruirati sedaj, ko dobé svojega posebnega ministra. Z imenovanjem gospoda Rande se ne bode razmerje strank v zbornici prav nič premaknilo. Kakor doslej, tako bodo tudi zanaprej Nemci nasprotniki vsake koncesije Čehom in Čehi bodo tudi, ako se Nemcem kaj dovoli. Vendar so meščanski Čehi prav zadovoljni, da so dobili svojega ministra, akoravno nekateri listi in nekateri političarji tega ne marajo priznati. Saj je bila vsa njih taktika zadnja leta naperjena na to, da izsilijo od vlade razne koncesije.

In tako je bilo v Avstriji vedno. Vse pričakuje izpolnitev svojih želja od vlade; *vse je pravzaprav absolutistično do skrajnosti*, le da zahteva vsakdo, naj absolutizem njemu služi. Treba se je le spomniti na neštete mirovne konference ravno med Čehi in Nemci, ki vse skupaj niso bile piškavega oreha vredne, pa se izpozna absolutistični značaj naših privilegovanih političarjev. Tisti ki baje zastopajo narod, se nikdar ne morejo sporazumeti, njih lastni razum je popolnoma nezmožen, od vlade, ki bi morala biti samo izvrševalni organ skupnosti, pa zahtevajo, naj bode modrejša in — avtokratična. Da je politika rezultata gotovih sil in da se na učinke le potom pogojev lahko deluje, tega slavni modrijani ne razumejo. Zato bode ostala vsa politika v Avstriji tako klaverna, kakor je bila doslej, dokler ne pridejo nove sile na površje, ki izpremene razmere.

Nove ministre smo dobili; nove politike pa ne bode. To je edino kar se že danes lahko prorokuje. Kajti nova politika v sedanjih razmerah je nemogoča. Čehi žele notranji uradni jezik, drugo vseučilišče i.t.d. Zato ker so dobili Randa, še ni nobeno upanje opravičeno, da se jim sedaj izpolni te želje. A če bi se jih izpolnilo, tedaj je danes tako gotovo kakor včeraj, da pride vihar od nasprotne strane. Mizerija ostane mizerija. Poboljšanje je le, tedaj mogoče, ako pridejo na površje tisti, katerim vse ta glupost najbolj škoduje; naj se obrača stvar kakor se hoče, res je, da Avstriji ni treba novih ministrov, ampak novih zakonodavcev. In te vstvari samo splošna volilna pravica. Druzega zdravila ni za bolno Avstrijo. Najbližja bodočnost bode to vnovič dokazala.

Politični odsevi

v TRSTU, 3. novembra 1904.

Mladočeška lopovščina. *Zabranitev upljave splošne direktne in tajne volilne pravice za deželni in državni zbor postoja vedno bolj očevidna.* Mladočeški poslanci nadaljujejo tudi v moravskem deželnem zboru njih pregrešno in lopovsko taktiko. Njih demagogične spletke uporabljajo, da bi spremembo indirektne in javne volilne pravice za deželni in državni zbor, kakor tudi reformo občinskega prava za mesto Brno preprečili; ako si ogledamo razmere v deželnem zboru, smo prepričani, da se jim bode posrečilo to novo lopovščino izvršiti. Nemškemu meščanstvu pa bode s tem vstreženo, če se češkim meščanom posreči, iste odvezati dolžnosti uvedenja prepotrebne volilne reforme.

Vsa znamenja pa kažejo, da bode tudi ta sesija potekla, brez da je moravski deželni zbor edine dve reforme rešil.

Moravsko delavstvo se pa ima v prvi vrsti prostituirani mladočeski stranki zahvaliti, ako bode osleparjeno za plodove hrabrega volilnega boja, če se istemu ne bode morda še posrečilo sleparske igralce razkrinkati, ozir. njih lopovsko igro s ljudskimi pravicami preprečiti.

Vzroki, s katerimi ti politični harlekini poskušajo javnost preslepiti so jako pregledni. Izgovor,

---

LISTEK.

MEGLA.

Spisal ETBIN KRISTAN

Točno ob polnoči je zaropotal budilnik in strojevodja Marijan Dušić je prižgal svečo. Pogledal je na žepno uro, ki je visela v minijaturnem šolnu na steni. To je bila edina ura, kateri je verjel. Že dvajset let jo je imel in še nikdar se ni zmotila. Kadarkoli je opoldne, ko je znamenje, da je dvanajsta ura srednjeevropejskega časa, pogledal na kazalnik, bilo je vselej natančno dvanajst. In kadar je spal doma, je ura vedno visela v malem šolnu, ki mu ga je dala žena še pred poroko. In kadarkoli ga je budilnik zbudil, je vselej pogledal na uro, ki mu je naznanjala pravi čas. To je storil tudi isti dan, že kar iz navade, ne da bi pravzaprav kaj mislil. Pogledal je na uro, pa si je pomencal oči. Bilo mu je čudno: Šolin na steno se mu je zdel naenkrat večji kakor druge dni, kazala na uri in številke na kazalniku so bile nenavadno široke in nemirne. Ozrl se je pa sobi in vse je bilo nejasno. Poglej: Tudi misli so mu bile nekam nedoločene in slabotne. Vedel je pač, da mora vstati. Ob dveh mora peljati brzovlak štev. 4. Ali nikakor ni čutil, da bi res moralo biti tako. Brzovlak — novi stroj — kurjač France — slab premog — mhaaa — najrajši bi zopet zaspal... Brzovl... zimski vozni red... brz.... frititi trititi, trumtamtam trumtamtam... Zadremal je.

Dušićeva žena je slišala budilnik, toda oči ni odprla. Mož ima kavo pripravljeno v kuhinji na brzovoru in vselej si jo sam pogreje. Tistih par ur spanja potrebuje tudi ona. Pomagati mu itak nebi mogla, če bi tudi vstala. Jutri bode zopet toliko dela, da bi bilo za živino preveč. Eh-ah-spati!

Toda Dušić ne vstaja? Kaj je to? Tako globoko diha, kakor bi zopet spal. Mica se obrne: Res je, zaspal je. No, no, to se ni še nikdar zgodilo, kar se spominja. In ravno zadnja služba je bila kratka, samo pet ur. Ako bi bil zadnjič tako spal, ko je vozil trikrat zaporedoma po šestnajst ur skoraj brez presledka, še nebi bila čudila. Toda vseeno. Zbuditi ga mora. Ta bi bila lepa, da bi zamudil službo!

Mica ga prime za roko pa ga malo potegne.

— A?... Kaj pa je?...

— Marijan! Čas je, vstati moraš. Polnoči je proč.

— Aha.

— Ali si buden? Ali vstaneš?

— Aha. Seveda.

— Kavo imaš na brzovoru.

— Da, da.

Žena se obrne na desno stran. Mučno ji je ležati na hrbtu, ker jo križ boli in nikdar ne more zaspati v drugi legi kakor na desni. Zelo je trudna in kmalu zopet malce zadremа. Toda komaj nekoliko minut spi; nagloma, prestrašena se zopet zbudi. Medtem je Marijana dremež premagal. Mica sede na postelji pa si začne treti oči. Kaj to neki pomeni, da mož ne vstaja? Morda je celo že prepozno. Krepko ga prime za roko, potem ga malce sune. Marijan plane po konci.

— No? Kaj?

— Zaspal si. Kaj ni že prepozno? Dejal si, da imaš brzovlak.

— Seveda, seveda... se-ve-da. — Koliko pa je že ura?

— Poglej vendar. Saj jo imaš na steni.

Marijan vzame uro v roko, a rimske številke mu čudno plavajo pred očmi. In vendar ve natančno, da ni včeraj skoraj nič pil.

— Na. Poglej na uro, prosim Te. Luč je danes tako slaba.

— Kaj bi bila slaba? Taka je vendar, kakor vedno.

— Ni ne. Če bi bila taka, nebi bilo vse megleno.

— Bogve kaj imaš nocoj. Ali si sinoči preveč pil?

— Kje neki? Mar nisem prišel takoj domov?

— No, daj sem uro. Trideset minut je črez dvanajst.

— Trideset m.....!

Z enim skokom je bil Dušić iz postelje. Podvizati se mora, da ne bode prepozno. Najprvo skoči v kuhinjo in užge špirit v brzovoru, potem se hitro umije in obleče. Le tega ne razume, da je soba polna dima. Saj je vendar zvečer jako malo kadil. Kavo popije brez kruha, da se ne zadržuje.

— Eh, morda se vendar motim, pomisli. Morda je zunaj megla, pa se mi zdi, kakor da bi bila v sobi.

Kruh, ki je bil pripravljen za zajutrk, potlači v torbo, na kratko se poslovi od žene, ki zopet leže ugasne svečo in odide. Noč je hladna. Začetkoma ga kar stresa. Seveda, v sobi je bilo toplo.

— Glej, saj sem dejal. Megla je, megla. In kako je gosta. Kar rezal bi jo.

Pravi si, da mora hiteti, a noge so nekam težke in sploh se čuti neokretnega. In to je grozno nerodno, hiteti s temi težkimi nogami, ki se nočejo pomikati naprej ter se pri vsakem koraku

da bi upeljava direktnega in splošnega volilnega prava, le temeljito volilno reformo zavlekla, ker bi potem energija in odpor proti da našnji volilni krivici ponehala.

Tak vzrok pa ni utemeljen. Kako naj bi odpor proti volilni krivici ponehal, ako po upeljavi direktne in tajne volilne pravice, niti eden dosedaj brezpravnih ne bode volilne pravice deležen, ker reforma kar se tiče deželnega zbora niti najmanjšo preosnovo ne dopušča in edino le volilno pravico za državni zbor izboljša. Boj za deželnozborsko volilno pravo, nebi niti en sam dan ponehal, nasprotno bi se le še poojstril, in delavstvo k novem boju spodbujal, ako bi bojna episoda s zmago delavstva končala.

Za navidezno zabranjenje preosnove volilne pravice za občinski zastop, Mladočehi niti tega izgovora ne poščejo.

Kot vzrok tega lumpovstva omenijo samo to, da so prisiljeni s to reformo nemške nacionalce v «šahu» držati. Kaj ta vzrok pomeni, o temu ne more nikdo na jasnem biti, ali eno je gotovo, da so le delavci, ki pod to pregrešno «šah» igro ljudskih izdajalcev trpijo; nemški nacionalci pa se bodejo v pest smejeli, ako bodejo Mladočehi s to motivacijo volilno reformo zabranili.

Mladočehi so si svesti, da so njih izgovori puhli in da podlost, ki v teh izgovorih temelji je vsakemu politično zrelemu očividna, in zato je pričelo mladočeško časopisje napadati naše zaupnike, katere se tako podle, kolikor je to le mogoče, dela — edino le v svrho zamotanja jasnih pojmov. Seveda je težko človeka dobiti, ki bi se z njihovim zgražanjem strinjal. Njihovo lopovstvo, pa bode vsim poštenim ljudem odprlo oči, in z gnjusom bodejo isti obrnili stranki izdajstva načel, nesramnosti in političnega lopovstva prve vrste — hrbet.

×

Luegerjovo praznovanje 60. let rojstva. Dunajski gospod je pretečeno nedeljo praznoval 60. letnico rojstva, oziroma *hotel* je praznovati, ker so mu socialni demokratje njegov rojstveni dan popolnoma pokvarili, spremenili so dan radosti v dan jeze in prelivanja žolča. Njegovi najmočnejši in najštevilnejši nasprotniki socialnidemokratje so razdrli veselje in isto v nejevoljo spremenili. Oni mu niso samo bakljado preprečili, temveč so odkorakali blizo 100.000 pred mestno palačo, da mu izrazijo svoje zaničevanje in sovraštvo. Ne policija, ne njegovi lastni trabantje, so ga zamogli pred tako blamažo obvarovati, delavstvo je jasno pokazalo koliko da spoštuje tacega harlekina. Lueger je pred kratkem, kakor je čitateljem «Rd Prapora» znano brez povodno delavstvo z lumpam tituliral. K sovražnim in zagrženem nasprotstvu, se je pridružilo še poslabljenje šol po farštvu in posirovljenje javnosti in vsebno zmerjanje.

In naj o formah političnega boja tudi najrazličnejša mnenja krožijo, vendar mora tudi tukaj iti meja za napade, branitve, katero se ne sme prekoračiti. Dr. Lueger nekdanji demokrat, je mero dovoljenega napada prekoračil. In ako bi bilo dunajsko delavstvo, kar koli proti njemu storilo, nikdo ne bi smel istemu nekorektnost očitati. Brezdvomno, ni dunajsko delavstvo pod normalnimi okoliščinami opravičeno, osebni občutljivosti izhajajočo vračilno politiko voditi, ki bi skupni stvari proletarijata škodovala, *Seveda pod normalnimi razmerami.* Na Dunaju pa niso normalne razmere. Psovke, katere je dr. Lueger dunajskem delavstvu v obraz zalučal, se ne najdejo podobne v zgodovini, bodisi kar se tiče moči izraženja, ali pa kraja, kjer so padle. Pa tudi nobenega povoda ni bilo k temu. Pregrešno nagnjenje k slabim — nekaj Neroničnega leži v tem. In to, delavstvo ni smelo dopustiti.

Čas je resen in dogodki silijo tako hitro naprej, da primanjkuje časa v odpočitek in spekulativno ogledovanje. Lueger je to kar je danes, postal ker se ga je pustilo to postati. Veselje do boja proti do kosti gnili liberalni stranki mu je služilo za lestvico, po kateri se je do sedanje moči pospel. In dosti jih je, ki danes po Luegerju udrihajo, ki so sokrivi da se je zamogel največji politični harlekin do take moči pospeti. V svojem strebrstvu je bil tudi še takrat podpiran, ko je bilo celem svetu že jasno, da je s črno gardo združen.

Tedenske novice

Železničarji pozor!

Kakor je čitateljem *Rd. Prapora* znano je lanjsko leto priredil zavarovalni, hranilni in posojilni zavod «Flugrad» *železničarsko loterijo*, katere čisti dobiček je bil v podporo železničarjev, njih družinam, udovam in sirotam oddan. Iz poročila v listu se je lahko posnemalo, da se je zavodu posrečilo 31.000 kron 1895 železničarjem oziroma udovam in sitotam v podporo razdeliti. Žalibog, da je bila tudi ta svota premajhna, da bi deloma velikanski revščini v tej stroki odpomogla; radi pomanjkanja sredstev se je moglo 1021 prosilcev zavrniti.

Po teh okoličinah iznova dokazana revščina železničarskih vslužbencev, je izvala zavod «Flugrad» da priredi II. železničarsko loterijo z istim namenom kot prejšno. Ker pa je vspeh loterije, odvisen od mnogobrojnega razpečanja srečk, za dosego bogatejših podpor, pozivlja zavod železničarje, da pričnejo živahno razpečavanje tem preje. Oni sodrugi, ki prevzamejo prodajo dobijo posebno odškodnino.

Pretresljiva revščina in beda, ki je v marsikateri železničarski družini stalni gost, utemeljuje zadostno, željo da bi loterija dobro vspela, in radi tega zavod apeluje na železničarje, da se z navdušenjem razpečavanja srečk zavzamejo. Mnogoštevilnejša bode razprodaja, toliko več bode dobička, toliko več bode podpor. Na delo torej železničarji!

VODSTVO «FLUGRAD».

Županstvo in klerikalna bisaga. *Iz Škrbine se nam poroča:* Sodrug Adamič Alojzij se je iz Nabrežine v svoj rojstveni kraj preselil. Kako se je pa začudil ko mu je županstvo izročilo sledeče uradno pismo:

Štev. 608.

Gospod Alojzij Adamič hš. št. 56
v Škrbini.

Podpisano županstvo Vam naznanja, da je občinsko starešinstvo v svoji seji enoglasno sklenilo, da ako bi katera Vaših oseb umerla, in da bi prosili, da bi se mu vmerlemu zvonilo mogel bi Vi plačati popred 6 K v občinsko blagajno, drugače se ne bode zvonilo.

Županstvo

V Škrbini dne 7. Oktobra 1904.

(Pečat) JOS. PIPAN
župan.

×

Opomba: To uradno pismo do cela, pojasnjuje položaj na deželi Županstvo se predrzne zahtevati od ubogega delavca, da takoj prične napolnjevati nikdar dovelpolno bisago črnih postopačev in da delavec, ki je vsled preselitve imel itak mnogo izvanrednih stroškov, naj še povrh tega in takoj se spomni, da bode mogel umreti in naj za ta slučaj že naprej 6 K plača, ako hoče, da se bode za njim zvonilo. Strup nam sili v pero, in že smo imeli nekaj klofut za občinsko starešinstvo pripravljenih, ko nam je prišel Kristov izrek: *Oče odpusti jim — saj ne vedo kaj delajo* na um.

Da — odpustimo jim! Saj res ne vedo kaj delajo. — Pregrešna klerikalna vzgoja, ki je s svojim strupom napojila možgane kmetskega prebivalstva — pokazuj jasno sadove tega zistema. Občinski zastopi, ki bi se morali za blagor občanov in sicer brez izjeme vsih intensivnejše brigati, skrbijo noč in dan le zato, kaj bode po smrti. —

Sodrugi pa iz tega slučaja lahko zaključujejo, da morajo svojo marljivost v agitacijo podvojiti, ako hoče spreobrniti tako nazadnjaštvo.

OMIKA IN KULI

(Konec).

Kar je na Kranjskem veleposestva izven fideikomisne zveze, pojde isto pot, kakor posestva, ki so že prodana. Kmetovati naši veleposestniki ne morejo. Delavcev po ceni nimajo, kmetijstva pa tudi ne razumejo. V politični in vojaški službi se tega ne nauči. Tisti ki kaj imajo, so pa vrhu vsega še blazirani. Izjem je v tem oziru prav malo. Pač pa je med njimi neumnežev, nevednežev in degeneriranih ljudij, ki ne znajo nič druzega, kakor zapravljati denar in uničevati veliko premoženje.

Bilo bi torej še dosti kmetijskega sveta, ki bi ga kmečki delavec lahko dobil v roke. To bi bilo čisto dobro. Toda vpraša se, kakšno je to ljudstvo in odkod naj dobi sredstva, da si kupi sveta. Sedaj še opažamo, da zasluži Slovenec v tujini denarja in s tem kupuje posestva, ki jih plačuje tako dobro, da ne morejo drugi z njim tekmovati. Ali razmere se izpreminjajo; analfabetstvo, nezadostna omika se med nami grozno razširja — hvala vsegamogočemu klerikalizmu, — zaslužek v tujini pa se neomikancem bolj in bolj zapira. Ljudje, ki znajo komaj za silo podpisati svoje ime, ki ne poznajo nobenega svetovnega jezika, ki ne morejo v znanju z nikomur konkurirati, ne bodo več na Nemškem in v Ameriki zaslužili denarja in mesto da bi taki ljudje kupovali zemljišča, ki so na prodaj, bodo še naši kmetje prodajali zemljišča tujcem, kakor delajo veleposestniki, ki pridejo na kant.

---

takorekoč prilepijo na tlak. Naenkrat se mu zdi tudi pot mnogo daljša kakor po navadi. Pa ta megla. To je bedasto: Vse je sivo, črnosivo, a vendar se vidi zvezde. In kako migljajo! Skoraj skačejo — gor dol, sem tja. —

— Kaj, ko bi dejal v kurilnici, da sem bolan? Vrnil bi se, legel bi pa bi spal — štirindvajset ur — kaj, osemintirideset ur! Kako bi se mi danes prileglo spanje! Toda kdo bi mi verjel? Kaj naj rečem, ko mi nič ni? Nič mi ni, samo len sem. Ampak spati bi bilo dobro. Niti h kosilu me nebi smeli buditi. Seveda, vozna premija bi splavala po vodi.

Pa vendar — danes bi bilo bolje, da bi ostal doma. Gotovo ni bolan, ampak tako čudno mu je le, kakor še nikoli. Zebsti ga tudi ne more in vendar ga nekaj stresa. Ali ni to morda strah?

A kakšen strah? Česa bi se bal? Megle?.... Seveda vožnja po megli je vselej neprijetna. In še več kakor neprijetna. Nevarna je. Nihče ne ve, koliko hudobij se skriva v taki megli in vse preže na vlak in kadar je vodja najbolj brezbrižen, takrat se pripodi pošast nagloma, hipoma, izpremeni železniško znamenje, zamenja kakšno barvo in vlak se zadrvi v nesrečo. Dasiravno je bil že kdove kolikokrat v taki nevarnosti in ji je vselej srečno ušel — danes se bode nekaj zgodilo!

Dušič se je ustavil. Jezno je pogledal naokrog.

— Odkod te misli? Kdaj je bil Dušič pač strahopeten? Kdaj je verjel v strahove in v slutnje? Kaj bi se zgodilo? Dvajset let je takorekoč doma na stroju. Vozil je po najhujši vročini in po najostrejšem mrazu, po dnevi in po noči, po megli in po metavici, pri burji in pri nevihi, vozil je v najnevarnejših okolnostih in nikdar se ni nič zgodilo. Oči so mu bile vedno bistre, misli jasne, kadar je bil regulator v njegovi roki, je bil kakor vkovan. Kaj bi se zgodilo?...

....Kdo vé?.... Še nikoli, še nikoli — toda danes, danes... Špiro Lukšić je v Šibeniku štirideset let skakal v morje. To mu je bila šala. Dosti je bilo, da je kdo vrgel desetico v morje in mój Špiro hajd po njo. Bil je najglasovitejši potapljalec v Dalmaciji. Vendar so ga potegnili enkrat mrtvega iz morja. Megla na železnici je hudobna, naj reče kdo kar hoče.

Marijan res ni bil strahopeztljiv in grozno ga je jezilo, da so ga obhajale take misli. Vendar si ni mogel pomagati. Besnel je, da ga je neprenehoma nekaj pikalo: Danes se bode nekaj zgodilo. Čim bolj pa se je jezil, tem bolj se je mešal strah v njegovo jezo in tajna groza se mu je zajedala v srce.

Ko je prišel v kurilnico, je bil ves poten in v glavi, v srcu, po vseh kotih mu je šepetalo: Danes se bode nekaj zgodilo. — — — — — — — — — — — — — — — —

— Grda megla je danes! je dejal kurjaču Francetu Naglaju.

— Megla? Nič nisem opazil. Ne more biti pač nič posebnega.

— Kaj pa! Saj nisem slep!

— Veste, gospod Dušić, najbrže ste truden. To se včasi zgodi. Kadar je človek pravo zelo truden, so tudi oči kalne in potem je včasi res tako, kakor bi hodil po megli.

— To je vendar neumno. Truden sem bil že dostikrat, a tega si še nisem domišljal, da hodim po megli ako je bilo jasno. Sploh pa nevem, od česa bi bil truden.

— Zadnji teden ste imel hudo službo. Sedaj se sploh preveč od nas zahteva.

— Že res, ampak — — a, nič! Le glejva, da bodeva z delom gotova.

Dušić in Naglaj sta delala, Naglaj ravnodušno, Dušić pa z nenavadno brižnostjo. Vsako malenkost na stroju je pregledal, nezupljiv je bil sam napram sebi. Kdove, včasi so se zgodile nesreče iz najneznatnejših uzrokov. Nikdar ne bi bil verjel, da se človeka lahko strah tako boleti.

Ko se je odpeljal s strojem iz kurilnice, je bilo še vedno megleno. Naglaj pa je trdil, da ne vidi nobene megle.

— Ker je noč. Pa mislite, da je le tema.

Naglaj ni odgovoril. Bil je pa prepričan, da z Dušićem nekaj ni v redu. Kadar vidi človek meglo, katere ni! Morda je popil mož sinoči par kupic vina ali piva, pijače ni vajen, pa mu je sedaj glava težka. Naposled, to ni nič hudega; primerilo se je tudi že drugim. Pijan ni, to je glavno.

— In vendar je megla, je začel Dušić zopet. Recite kar hočete. Tako gosta ni, kakor prej, ko sem šel od doma. Jasno pa le ni. Kaj ne vidite, da vse miglja? Ako nebi natančno vedel, da pokazuje semapor odprto progo, bi se prepiral.

— Saj kaže vendar točno. Ako bi bili signali vedno tako jasni, bi bilo dobro.

Dušić se je še bolj ustrašil. Najrajši bi bil še zadnji trenotek skočil s stroja pa odšel domov. Toda kaj bi si mislil kurjač? To bi bila prava sramota. Sedaj je tu in tu mora ostati. A danes se bode nekaj zgodilo!

Morda so slutnje vendar kaj druzega kakor babja vera. Toliko

«Im Magen hört der Patriotismus auf», je dejal *Bismark* — in iz stradani ljudje tudi Slovenstva ne bodo rešili.

Mali posestnik bi se pri nas lahko ohranil, ako bi pridobil več omike, da bi začel intenzivno vrtnarsko delo in ako bi postal zadružen kmet. Brez proizvajalnih zadrug je intenzivno vrtnarsko gospodarstvo na malih kmetijah nemogoče. A tudi za zadrugo je treba večje omike, kajti zadruge le tedaj lahko uspevajo, ako vodijo zadrugarji vsaj večinoma sami poslovne opravke in ako imajo pregled nad poslovanjem. Slovenci bi postali lahko po uzoru Dancev živinorejci, ki bi na veliko razpošiljali surovo maslo, jajca i.t.d. Tudi nekatere poljske pridelke bi lahko racionelno pridelovali za trg. Pri tem bi se lahko tako preživljali, da se nebi bilo treba ljudstvu trumoma seliti v tujino. Bili bi še do treh četrtin lahko kmetsko ljudstvo, toda kmetje kakor na Danskem, v Švici, na Badenskem, ki pridelajo na štirih oralih zemlje več in pri tem bolje izhajajo, kakor naši polgruntarji in celi gruntarji na svojem svetu.

Vprašanje: «Ali veleposestvo ali mala kmetija», ki ga je socialna demokracija sprožila, se dejanjsko tako rešuje, da pridobivajo male kmetije moči, veleposestva pa propadajo. V naprednih deželah ne morejo veleposestva iz lastnih moči izhajati, mali kmetje pa vstvarjajo s pomočjo zadrug prave čudeže. Kadar bodo pri nas še ostala veleposestva razprodana, bode tudi na Slovenskem dosti malih kmetij. Ali pa bodo tudi znale tako delati, kakor kmetje na Danskem in Badenskem?

Delavci v tujimi se povsod oglašajo in ne marajo neomikanih tujih kulijev, ki jim samo mezde tlačijo. Nujno je toraj potrebno, na Slovenskem poskrbeti za boljši omiko, za boljšo šolo in za rešitev našega ljudstva iz duhovniških oklepajev. Naj deklamujejo o patriotizmu, o narodnosti, o Slovenstvu, naj pretakajo krokodilske solze kakor sedaj v deželnem zboru; hinavščina ostane hinavščina. Ljudstvu je treba kruha, več in boljšega kruha in v ta namen omike. Katoliška duhovščina pa bi morala zatajiti samo sebe, ako ne bi pospeševala nevednosti, kaiti le sredi neomikanih revežev lahko sama še uspeva.

Vsa zgodovina slovenskega naroda dokažuje to resnico. Štirinajst stoletij je bil katoliški duhovnik voditelj slovenskega kmeta in do 20. stoletja je pripeljal narod tako daleč, da bodo drugi narodi pred njegovimi sinovi zapirali vrata. Za najostudnejša in najtežavnejša dela, ki uničujejo pluča in možgane, bodo sprejeli še kakšnega Slovenca ali Hrvata; kvalificiranih boljših delavcev pa ni. — Sploh se lahko opazuje, da so ljudje pod okriljem katolicizma povsod inferiorni; statistika nam to jasno slika. Dosti je, pogledati Španijo, pa potem n. pr. Amerko Statistika davkov pokažuje, da so v isti deželi povsod nekatoličani gospodarsko, vsled tega pa tudi moralno močnejši, kakor katoličani, izvzemši nekatere, ki se naravnost od vere bogate. In ker se beli človek povsod aklimatizira, kakor pes ali podgana, pojdejo naši ljudje še v Azijo in v Afriko iskat dela, konkurirat s Kitajci in z zamorci. Morda zbirajo zato že sedaj krajcar je za krščene zamorčke!

Žalostna perspektiva!

Tu se kriči «živio narod»! «živila slovanska vzajemnost!» Skoraj pedeset let živi staro in mlado meščanstvo od tega klica; kmetov duševno življenje pa obstoji iz tega da stolče tromo par očenašev in rožnih vencev na dan, misleč pri tem na plug in hlev; v cerkvi pa navadno dremlje. Ako ni ravno pri delu, hodi okrog kakor avtomat. Tak je doma, tak je tudi na tujem. Poleg tega pa razjeda še alkohol duš dne in telesne moči ubogega naroda.

Ali je takemu narodu treba socijalne demokracije?

Socialni pregled

Strok. organizacija v Nemčiji. Komisija strokovnih društev v Nemčiji je razposlala statistiko o delovanju strok. kartelov Nemčije, iz katere posnemamo jako zanimive podatke: V statistiki zapopadenih 387 kartelov pripadajo 5207 organizacij s 758 723 člani Od 864 naznanjenih stavk in izpretji, pri katerih je bilo prizadetih 80.014 delavcev, je končalo 886 s popolno zmago, 199 deloma in in 242 brezvspešno. Plačilni tarif obstoji v 630 branžnih skupinah.

Naznanovalnic vzdržujejo 103, eno delavsko tajništvo ima 32, in devet kartelov je tajništvom drugih okrajev in raznim strokam podrejenih oziroma pridruženih. Nadaljne ustanove strokovnih kartelov so: 24 strokovnih domov, 80 zborovalnih dvoran, 21 centralnih «herbergov» 177 prenočišč pri raznih gostilničarjih, 155 bibliotek, 121 pritoževalnih komisij in 133 varstvenih komisij za stavbinske delavce. Stroke so se udeležile 49 predavanjskih kursov in predavanj, 75 ljudskih predstav in 73 božičnih obdarovanj i.t.d. Karteli so priredili 2206 strokovnih in 785 splošnih shodov, 49 poizvedovanjo brezposeljnem štetju in 62 raznih drugih poizvedovanj.

Za vzdrževanje kartelov, je plačal vsaki član prilično 1 M. 20. Podpiranih je bilo 345 stavk na mestu in 362 zunajnih. Pri 275 kartelih se je podpora za stavkajoče iz kartelne blagajne in pri 52 po upeljavi stavkinega davka in za 348 se je pa nabiralo, 46 kartelov ima stavkini reglament. Dohodkov z pobiranjem vred se je zaznamovalo 435 466 M. od tega prispevki strok 161 426 M.; razni dohodki, prebitek veselic in t.d 268 275 M.: skupnih izdatkov pa je bilo 305 218 M., in sicer za agitacijo 29 163 M., volitev zastopstev (starostna in invaliditetna preskrba) 9856 M., statistika in poizvedovanja 2042 M., strokovni Domi in zborovalne dvorane 2781 M., naznanovalnice (tajništva), biblioteke in čitalnice 59 737 M. druge splošnokoristne naprave 7885 M. Plače in odškodnine 32 515 M., stanarina in oskrbnina, beležke 34.515 M., stavke na mestu 15 058 M., zunajni štrajki 45 812 M. Dododkom 821.868 M. nabranih za stavke, stojijo 717 525 M. nasproti.

Pri sumiranju skupnega rezultata se izpozna, da se v kartelih nahajajo institucije, katere so možne mnogo dobrega izvršiti in so v posameznih krajih mnogo v korist in poboljšanje na gospodarskem polju v boju stoječem proletarijatu pomogle.

Tako je na Nemškem, pri nas — se po vragu studi.

42 rudarjev zasulo. Iz ogrskega časopisja posnemamo žalostno novico, o grozni nesreči, ki se je v rudniku podjetnika Pokol blizo Nagy Banya na ogrskem pripetila, s tem da je bilo 42 rudarjev zasutih. 8 rudarjev je bilo mrtvih in ostali so bili vsi težko ranjeni.

Seveda se bode podjetnik kazenskega zakona, kakor vselej, tako tudi sedaj, izognil. Dan za dnevom se polagajo žrtve brezvestnega kapitalizma v grob, delavci pa hitro tako pretresljive nesreče pozabijo.

IZ BOJIŠČA DELA.

995 mrtvih 104.744 ranjenih

Te številke, tako piše «Arbeiter Zeitung» ne rezultirajo poročilu bojnega polja, one niso iz liste izgub dveh sovražnih vojn izvzete; one naznanijo samo, koliko delavcev je v letu 1891., letu iz katerega so nam natančni podatki razloženi, prišlo ob svoje zdrave ude oziroma — življenje izgubilo. Ti podatki so izgubne liste delavstva, one nam pa tudi v celi nagoti pokazujejo neizmerno množino onih, ki so na industrialnem bojišču, škodo trpeli. Leto 1901. ni bilo leto, v katerem so bile nezgode gostejše kot prejšna leta. To leto je bilo čisto navadno, popolnoma normalno leto.

Ker vsako leto je prišlo najmanj toliko delavcev v nesrečo, ravno toliko je izgubilo deloma svojo delavno moč. In tako se število pohabljencev od leta do leta množi in sicer hitreje, kot naraščaj zavarovanih. Delavstvo v podjetjih, ki je podvrženo zavarovanju je v zadnjih 10 letih za 84% narastlo, medtem ko se je število nezgod za 196% pomnožilo. 8505 delavcev je v zadnjih 10 letih izgubilo svoje življenje, 775.248 pa svoje zdrave ude.

Naša doba je ponosna, in njeni poveličevalci si štejejo v čast, da se hudodelce ne trpinči več kot nekdaj, temveč — le obeša ali pa obglavlja.

Povzdiguje se napredek v metodi, po kateri se bolezni zabranjuje in ozdravlja bolnike, govori se o blaženi higeniji in konečno se tudi in ne sicer v zadnji vrsti hvali socialno politične naprave in zakone.

In mnogo površnih ljudi se dobi, ki hvalijo predpise, po katerih so podjetniki prisiljeni skrbeti za življenje in zdravje svojih uposeljnih delavcev; taki ljudje pa, mislijo da se je neizmerno veliko s tem storilo, da se daje na bojnem polju industrije padlim oz. ranjenim zavarovalno rento. In faktično se pri vsih sodiščah obravnave končajo, pri katerih se ljudi, ki so telesno varstvo varnost zanemarjali kaznuje.

Ako n. pr. voznik prehitro vozi, ako ni njegov voz po noči razsvetljen, ako pusti svoje konje brez varstva, je takoj skrbni policaj na mestu, ki uradno posluje. Ako uboga delavčeva žena gre na delo in pusti svoje otroke brez varstva, in ako se istim kaka nesreča pripeti, po kateri so škodo trpeli, se zdrami policija in sodnije in kazen za kaznijo se nalaga nesrečni materi, ki se je predrznila brez varstva pustiti otroke doma, da jim morda poišče kos — kruha. Tako skrbi navidezno država, da podanike telesne poškodbe varuje.

Ali ob enem izgubi leto za letom v nepretrgani vrsti na tisoče ljudi v tovarnah, pri strojih svoje

---

se pripoveduje o takih rečeh. Ko je bil oče še živ, mu je večkrat pravil, da se mu je enkrat po noči prikazal stric Govro s pretnočeno obleko in z razkuštranimi lasmi — in potem je dobil brzojav, da je prav tisto noč utonil na potu v Ameriko. Morde je vendar kaj resnice v takih rečeh. In zakaj ga je tako strah, da se bode ravno danes kaj zgodilo?.... In bode se ... gotovo... Vseeno je, tudi ako bi šel domov.

Nekaj — nekaj — nekaj — to je najbolj grozno, da sluti nesrečo, pa je ne pozna. Stroj je natančno pregledal. Da bi skočil vlak iz tira?... Smešno! Čemu so čuvaji na progi? Da bi prezrl kak signal?

Zaškripal je z zobmi. Mar naj že sam sebi ne zaupa? Star vlakovodja, ki ni zakrivil še niti najmanjše nezgode. Niti preko distančne plošče se ni še nikoli zapeljal in to bi bila vendar malenkost. Pazil bode, pa bode vse dobro. Nič se ne bode zgodilo. Ne more in ne sme se.

In vendar ga je tako grozno strah! Menda bi bil popolnoma miren, ako nebi bilo megle. Ali kaj je to pravzaprav? Naglaj pravi, da megle ni. Morda ima celo prav. A zrak je gost, neproziren in vse je nestalno. To ga navdaja s strahom. In strah je že močnejši, kakor zaupanje v samega sebe in sedaj je vse izgubljeno. Zastonj je vse junačenje. Prišlo bode z vso silo, nagloma, iz skrovišča, neizogibno. Od nikoder ne bode pomoči. Kakor da je zapisano. Ta strah je nekaj živega, kar se je vtihotopilo v njegove žile in sedaj sesa moč iz njegovih mišic in grize njegove živce. Ta živi strah čepi morda v kotlu, morda se skriva v tisti čudni megli, morda tiči v kakšnem tunelu — kdovekje? To ni strah. To je nevarnost, gotova negreča. In strah je le njen sluga, ki ga muči, še preden pride nesreča, ki izteza svoje roke in kateri ne uide. Danes ne! Nikdar več ne bode videl žene, nikdar več sina, od katerega se ni niti poslovil, ker ga ni hotel zbuditi. Strah, strah, strah — — Naglaj morda opazuje, kako se boji.... In zakaj mu ne pove, da se bode nekaj zgodilo?... Strah ga je tudi besede, strah ga je vsega, sam strah ga je

In zato zbere vse moči in sili misli, da ostanejo pri delu. Oči gledajo, ušesa poslušajo, roke deležajo — mišice se močno napenjajo in srce bije glasno. A strah ga prešinja. Ne odjenja pa ne odjenja.

Brzovlak prisopiha. Na kolodvoru je vse živo. Popotniki, sprevodniki, vlakovodja, uradnik, vse je na nogah, vse hiti, vse je razburjeno.

Sedaj prihaja čas. Vlak dobi drug stroj, nekoliko minut, nakar je gotov, par kratkih signalov in vlak hiti dalje, v noč, v meglo, katero vidi sam Dušič. Usoda je na poti. Nekaj se bode zgodilo.

Marijanov strah narašča, kajti zgodilo se bode gotovo. Po hrbtenjači ga spreletava mraz, po stegnih ga zhada, čudno, dolgo, roke se mu tresejo. Vsi prsti mu drgetajo — to je strah.

Zunaj na polju je vije megla okrog drevja, dviga se med tirom, kadi se iz čuvanskih hišic. Kje je nevarnost? Nekje na progi je — morda še daleč, morda že blizo, velika je, nepremagljiva je, danes ji ne uide.

Minuta za minuto preteče, krajina se neprenehoma izpreminja, hekto metrčna znamenja kar lete — sto kilometrov — nesreča se ni zgodila — a pride, pride gotovo. Prvi tunel — tema — strah — strah — — Dušić napenja živce do skrajnosti, oči mu silijo iz lobanje, v tilniku mu tiči nekaj trdega — vlak je poln potnikov — z napeto voljo zbira strojevodja vse misli, kakor da nateže lok v glavi — in strah ga prešinja. Drugi tunel — dolg, dolg tunel — tu mi niti traga najmanjše svetlobe — črna megla — nevarnost — strah — strah — in živci popuščajo, oči slabe, pluča pešajo, telo se začne tresti — sam strah — strah — sedaj se bode zgodilo...!

Stroj se zapodi iz tunela — zdaj, zdaj — tam — tam —.

Dušić ni zmožen besede. Pred strojem se dviga ogrumno skala, siva, trda, sovražna. Nesreča jo je privalila na tir in sedaj je konec. Strah je pogoltnil vse misli.... vse, vse do zadnje. Dušić vidi skalo, vidi grozni konec in vsako presojanje, čuvstvo odgovornosti, upanje, vse ga je zapustilo — samo strah ne, ki je tako velik kakor tista skala. Ogromni strah mu dvigne roki in Dušić skoči. — —

Komaj ga Naglaj ulovi... Z divjo močjo ga potegne na stroj. Kurjač se sam ves trese. Samo pol sekunde — in Dušić bi bil ležal z razbitimi udi pod železniškim nasipom. Nezavednega vodjo položi Naglaj na tla. Do bližnje postaje je na srečo samo nekoliko kilometrov. Vlak pohiti po prosti progi — kmalu se ustavi.

Na postaji pokličejo zdravnika. Mož pregleda Dušića — preiskuje, maje z glavo — ne pravi nič. Končno ga vpraša, kaj vendaj je.

— Za službo že ne bode več. Recite mi tepec, ako to ne bode traumatična nevroza. Odpeljite ga v bolnišnico.

Prišel je drug strojevodja in s primerno malim zakašnenjem je odsopihal brzovlak dalje.

zdravje — svoje življenje. O temu se pa ne govori mnogo, dozdeva se družbi nekaj samoumevnega, da izgubi pri izdelovanju življenskih potrebščin na tisoče delavcev svoje zdravje in še celo življenje. Taki slučaji se skrbno registrirajo, preiskava se uvede, protokoli se napišejo, akti se kupičijo, konečno predpiše zavarovalnica proti nezgodam nekaj stotink rente, v mnogih slučajih se še to ne zgodi in stvar je končana.

V vedno naraščajočih slučajih leži nezasišana malomarnost takih obravnav, in nehote se moramo vprašati, ne more li ničesar biti produciranega brez da so produkti napojeni s delavčevo krvjo in na stroške zdravja tisočerih ljudi. Nekaj smo bili mnenja, da je uvedba zavarovalnice proti nezgodam, že sama ob sebi sposobna nezgode zabraniti, ker bodejo podjetniki, da si prihranijo velik del stroškov, nevarnosti v svojih podjetjih preprečiti skušali. Uvedenje zakona je pa podjetnikom le pokazalo pot izognjenja zavarovalnih stroškov. Oni oslepar jo zavod za prispevke. Tudi obrtni nadzorniki so menda radi tega tukaj, da gledajo na varnost v podjetjah; ali ta institucija je tako pomanjkljivo urejena, da je vsaka kontrola popolnoma brez uplivna, ker se podjetniki po rekurzih, katere se leta in leta rešuje, naredbam nadzornikov upirajo.

Proti moritvi delavcev v industrijalnih podjetjah, kaže država čudovito brezbrižnost. Še celo pri vojaštvu, kjer se pač o humaniteti ne more lahko govoriti, se vendar gleda na to, da se gotova pravila radi prenapornosti upoštevajo. Industrija pa sme leto za letom na tisoče ljudi zrabiti, njim njihovo edino premoženje, delavno moč, zmanjševati in ropati; merodajni faktorji pa proti temu ropu niti s prstom ganejo.

Ta brezbrižnost za delavsko življenje in zdravje dokazuje jasno, da je današnja država vkljub socialnopolitični reklami, vkljub vsim humanitarnim naredbam, le organizacija za potrebščine posedujočih.

DOPISI

Resnicaljubnost ljubljanskega čevljarskega mojstra Zamljena se je pokazala v pravi luči. Ko je *Rdeči Prapor* opozoril čevljarske pomočnike na tega olikanega gospoda in na prinjemu nastali štrajk se je zatekel v uredništvo «Sl. Naroda», katerega je prav debelo nalagal s tem, da je tam pravil da prinjemu ni štrajka, temveč on je odpustil čevljarske pomočnike, ker ima baje mnogo gotovega blaga v zalogi. Iz Ljubljane se nam pa poroča: V delavnici čevljarskega mojstra I. Zamljena, Kongresni trg 13 je nastal štrajk, ker je gospodar izjavil da vkljub pogodbi nemara več črnila, ki služi v izdelavo blaga kupovati, ker mu je vajenec steklenico istega razlil. — Ko so ga slednič delavci uprašali bode li nadalje črnilo kupoval ali ne, je ošabno z *ne* odgovoril. Nato so mu delavci 13 t. m. odposlali spomenico, v kateri zahtevajo točno izpolnjevanje pogodbe. Definitivni odgovor pa pričakujejo do 8 ure v jutro. To je pa osabnega mojstra tako razjarilo, da je kakor besen še isti večer spomenico delavcem z opazko: «Kjer mu nij prav, zna jiti» — črnila pa ne kupim! V pondelek so ga delavci slednič na to opozorili; ko so pa dobili isti odgovor kot v četrtek, so delavci ker delajo na akort po dovršenem delu, delavnico zapustili. Neotesani mogočnež je računal z dejstvom da so njegovi delavci ožen eni, da imajo družine in da so radi tega njemu na milost in nemilost podvrženi, on je mojster in ima pravico s delavci postopati, kakor se njemu poljubi. Ali ošabnežu so složni delavci pokazali da živi on od njih žuljev. Ta mojstrček ima pred delavnico kegljišče; delavci so med odmorom vedno kegljali vajenec je pa moral postavljati. Da se pa lepa navada o «blaumontagu» neopusti, je gospodar celi dan z njegovimi pomočniki kegljal; ker je pa tudi že vajence naučil kegljati, so morali isti kadar so se že pomočniki naveličali, z mojstrom igrati. — Tukaj se ni bilo bati da tako praznovanje že itak na smrtni postelji ležeči mali obrti škoduje. Pridni delavci so bili po mojstvu samemu prisiljeni da praznujejo vsaki teden po en dan več in to le radi tega, ker je mojster strasten kegljavec. — — Bojkot, ga je pa popolnoma ob zdravi razum spravil. Ves obupan se je obrnil v Gradec, da dobi nemške delavce, ki mu bodejo morda ceneje kot so mu slovenski delali. Ali nemški delavci ki so popolnoma organizirani so mu pokazali figo — niti eden se ni dal zapeljati. Konečno je pozivil predsednika okrajne skupine Ljubljanske sodruga Schauerja, da ga naj obišče, ali tudi ta se mu ni hotel odzvati. — Nato piše zopet v Gradec, denuncira sodr. Kordelića, da je nemarnež i. t. d.

Pismo so pa gradški sodrugi poslali na okrajno skupino in iz istega je razvidno, da je «olikani» gospod moster prav pomojstrsko poštene delavce obrekoval

Sedaj pa vprašamo: Kdo je ta boj zakrivil? — Nikdo drugi kot vi sami. Ob nedeljah kolesariti in se po Kamniku predstavljate, skomurkoli v dotiko pridete: «Jaz sem Zamljan čevljarski mojster iz Ljubljane!» Pojte se solit! Vsak človek, ki vas pozna — iz vas norce brije. V pondelek kegljate, — dela pa niste pripravdi! In radi vaše konfuznosti morajo pridni delavci trpeti. — Lep odbornik kranjske obrtne zbornice ste — kaj ne? Volilci pa so na vas lahko ponosni — — — —

Slovenskim čevljarskim pomočnikom pa svetujemo pristop v društvo čevljarjev. Združite se tesno, ako si hočete vaš položaj izboljšati. Ne zanašajte se na vaše mojstre, ker oni so povsod enaki; izkoriščevanje je njih smoter, ošabnost pa njih lastnost. Kolikor bolj mala obrtnija peša, toliko temeljiteje se vas izkorišča. Iz tega obupnega stanja pa vodi le ena pot, pot združitve.

Čevljarski pomočnik.

Pogreb ponesrečenega sodruga Filip-a Namar-ja se je vršil dne 22. t. m. na Jesenicah ob 10 uri dopoldne. Pogreba se je vdeležilo veliko število uniformiranih železničarjev iz bližnjih in daljnih postaj. Ker je bil pokojnik organiziran nesli so sodrugi podružnice «Spodnja Šiška» in podružnice «Trbiž» pred krsto venec z rudečima trakovoma. Ko je sprevod dospel iz cerkve na pokopališče vprašal je tamošnji župnik nekega sodruga, kateri je pokojnika k zadnjemu počitku spremil, kaj pomeni rudeči trak. Dotični mu mirnega serca govori, da rdeča barva je socijaldemokratična. Gospoda župnika je to grelo, da je na licu mesta sledeče izjavil: «Ko «bi bil vedel da je pokojnik bil socijal«demokrat, ne bi ga pustil nesti v cer«kev, ampak bi ga kar tako pokopali ln

Čudno se nam zdi da se gosp. župnik ne boji tudi socijalno demokratičnih krajcarjev. Kakor je to razvidno iz slanega računa za pogrebne stroške; isti presezajo daleč mejo cerkvenih pristojbin, ali vendar dobro teknejo.

Gorenjski rdečkar.

Društvene vesti

Pravovarstveno in strok. društvo na Dunaju, naznanja podružniškim odborom da se je 2 t. m. v nove društvene prostore: Zentagasse 5.I Dunaj V/I preselilo Isto tam se nahaja tudi uredništvo: «Der Eisenbahner».

Vodstvo.

Predavanja. Nabrežinske konference se prihodnjo sredo v slovenskem, v petek pa v italijanskem jeziku nadaljujejo.

STRANKARSKE VESTI

Strankarski davek. Zagorska organizacija K 50 — in Pekovski pomočniki v Trstu K 20.—. Na b Okrajne organizacije se prosijo, da nemudoma odračunajo strankarski davek.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

„Akademie“ revue socialistická právónyolo cís. 1. roi. IX. s ánsledujicim obsahem; *A. W.*: Technicke vysoké školyči tehnické fakulty? *Zachar:* Bohn, vlasti, národu! *Verus:* Prelidi ènia zákon lidnadosti. Z parlamentu socialistyckich. *H.:* Všeobemá stavka v Italii. *Fr. Modráček:* K proslijovskímu sjezan stranu, Rozhledy. Literatura a umění Dopo ručuje se k hojnému čtení Predplatne obnaši na rok 5 kor. na pul roku K 2·50 a zaslá se na adresi, *Ant Svéceny*, Praha II. Myslikova ul. 1959.

Listnica uredništva

Zaključna lista str. davka pride v prihodnji štev. ravno tako vojna. Več dopisov je moralo radi pomanjkanja prostora izostati. Ljubljanske organizacije predlog prihodnjič. Poročilo o konferencah sodruginje Balabanoff in rojanskega shoda prihodnjič. Pozdrav! Uredništvo.

Izdajatelj in odgovorni urednik
Josip Kopač
Tipo-Litografia Emilio Sambo

DRUGA ŽELEZNIČARSKA LOTERIJA

Glavni dobitek: 50.000 kron.

Skupnih dobitkov je: 9999 k. representirajo vrednost 125.000 kron

Posamezne srečke stanejo 1 krono in se pričnejo 1 novembrom t. l. razpošiljati. Žrebanje se pa vrši 15. febr. 1905. Naročbe sprejema tudi uprav.

„Rdečega Prapora“.

Prodajalna klobukov
all'Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
Najnižje cene

Ravnokar je izšel:
Eisenbahner - Kalender
za leto 1905.
ki ima sledečo vsebino: Slika, ki predstavlja železniškega pohabljenca «Pesem», uvod, kolendarium, razvoj železn. organizacije, dnevni zapiski, organizacija državnih in privatnih železnic, nastavljensko razmerje osobja avstr. privatnih železnic: A. Inteligenca. — B. Druge zahteve za sprejem v žel. službo. — Izobrazba železničarskih vslužbencev: I. Pri državnih železnicah. — II. Privatne železnice. — III. Razne določbe za vsprejem in izobrazbo vajencev (šola vajencev) osebna vožna cena. — Osebna vožna tabela. Osebna vožna cena privatnih železnicah in njih zmožnost. Penzijo računska tabela (izvzemši prometnih vslužbencev) priv. južne železnice. Penzijo računska tabela prometnih vslužbencev juž železnice. Tabela za izračunanje provizije na ces. kr. državnih železnicah za vslužbence in njih uove in sirote. Agitacija. Izobraževalno vprašanje knjigarna — delovodstvo. Navadila za vodstvo shodov in društev. Zborovalno pravo. Razpust shoda. — Predsednikove in vladnega zastopnika dolžnosti. Shodovi obravnavni jezik. Vodstvo društev. Odborov zapisnik, naznanilo shodov, poročilo o biblioteki: 10 zapovedi društvenikov. Najvažnejša navadila za nemško pravoslovje. Raba majhnih in veliki črk.
Splošno pravovarstveno in strokovno društvo za Avstrijo in beležke. Elegantno vezan stane 1 krono. Torbica za koledar iz močnega usnja stane 3 krone.
Naročbe sprejema upravništvo «Rdečega Prapora» in upravništvo «Der Eisenbahner». Zentagasse 5. Dunaj VI.

KAVARNA
„UNIONE“
PREJE „TEDESCO“
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače po ceni. Napitnina je izključena.

Prva K operativistično urejena
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE.

Zaloga in Tovarna
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
TRST - Piazza Rosario 2 - TRST
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in sukal. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Leto VII. TRST, dne 11. novembra 1904. Št. 46

Naročnina znaša:
Za Avstro-ogrske kraje; za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za čert leta 1.36 K.

Za Nemčijo:
Za celo leto 5.96 K.; za pol leta 2.98 K.; za čtrt leta 1.49 K.

DELAVEC
Rdeči Prapor

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Za Ameriko:
Za celo leto 7.28 K.:

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Telephon št. 1570.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Upravništvo in uredništvo, TRST, ulica Boschetto 5. II.

Sodrugi in sodruginje!

Po zaključku zadnjega našega strankinega zbora v Celju in v smislu strankinih temeljnih ustanov se ima vršiti letos

V. REDNI ZBOR

jugoslovanske socialnodemokratične stranke v Avstriji.

Izvršujoč svojo dolžnost, Vas vabimo toraj na strankini zbor, ki se bode vršil dne 7. in 8. decembra t. l. v **Ljubljani.**

Za dnevni red predlagamo, prepuščanje konečno določbo zboru samemu sledeče točke:

1. *Konstituiranje strankinega zbora.*
   a) *Volitev predstojništva, določitev opravilnika in dnevnega reda;*
   b) *Volitev komisije za pregledovanje mandatov.*
2. *Poročilo.*
   a) *Strankino delovanje: Kopač Josip.*
   b) *Blagajne: Jernejčić F.*
   c) *Kontrole: Panek A.*
3. *Organizacija in taktika: Čobal Miha.*
4. *Časopisje: Kopač Josip.*
5. *Politični položaj: Ethin Kristan.*
6. *Zadružništvo: J. A.*
7. *Volitev izvrševalnega odbora.*
8. *Splošne strankine zadeve.*

Strankarski zbor se vrši v smislu § 2. zborovalnega zakona. Vabila se bodejo udeležencem pravočasno doposlala.

Poročila za strankini zbor, imena eventuelni predlogi naj se čim preje pošljejo sodrugu Josipu Kopaču v Trst ulica Boschetto št. 5.

S socialnodemokratičnim pozdravom

Izvrševalni odbor
jugoslovanske soc. dem. stranke.

×

Zastopnike na strankini zbor volijo sodrugi posameznih okrajev; vsaka industrialna stroka ima pravico poslati dva zastopnika; organizovane žene vsacega kraja imajo pravico svoje zastopnice poslati.

V smislu teh določb upamo, da bodejo sodrugi vsih krajev pravočasno poskrbeli, da pošljejo svoje zastopnike, odnosno zastopice na zbor, ki bode zlasti letos velike važnosti. Zbor, ki zahteva mnogo stroškov in dela obrodi le tedaj tako kakor je treba, ako se ga res vsi kraji in vse industrijalne stroke udeleže.

Sodruge pozivamo toraj, da se kmalo dogovore glede zbora in naj nam imena delegatov naznanijo. Isto tako naj nam tudi svoje eventuelne predloge naznanijo. Organizacije pa naj svoja poročila odpošljejo

Prostor kjer se bode strankini zbor vršil bode ljubljanska v. okrajna organicacija pravočasno naznanila.

Sodrugi zastopniki, ki žele da se jim preskrbe stanovanja, naj to preje ko mogoče naznanijo sodrugu **Josip Breskvarju** sv. Petra nasip 45. v Ljubljani. Naznanijo naj ali hočejo v hotelu ali pri kakemu sodrugu stanovati.

Krvavi izgredi v Inomostu

Kri! Gorka človeška kri, je v četrtek dne 3. t. m. tekla in močila umazani cestni tlak v Inomostu. Bilo je mrtvih in ranjenih. —

V tej strašni državi ni sicer nič novega več, ako čujemo, da je razjarnena soldateska, ali žandarmerija, na neoboroženo ljudstvo streljala; ali tukaj je ta vest toliko bolj žalostna, ker niso vojaki ali žandarji morili, temveč mladeniči, komaj 20 letni dijaki, katerim bi moralo spoštovanje do človeških bitij, že po njih duševni izobražbi sveto biti, oni so potegnili revolver in ž njim razširjali smrt in strah. In ako tudi računamo, da je bila situacija italijanskih dijakov nevarna, da so bili od nemških dijakov napadeni; v kakem duševnem stanju so se nahajali, govori jasno njih grozno dejanje. Dijaki, ki prično svoje visokošolsko učenje s tem, da se s revolverji oborožijo, kateri grozno samoobrambo hladnokrvno pripravljajo: To je nekaj tako groznega, da se ne da popisati. — Da je s to italijansko fakulteto v mestu, katero je Italijanom sovražno, vlada največjo in pregrešno neumnost storila, na tem nemore pač nikdo več dvomiti. Dva mrtva in več težko ranjenih, je bilanca otvoritve. Najgroznejše dejstvo je pa to, da je vlada potisnila mladeničem revolver v roke in da je dijake v morilce spremenila.

Italijanski dijaki so po otvoritvi pravne fakultete v neki gostilni v notrajnem mestu priredili slavnostni komers. Resnici na ljubo se mora konstatirati, da so se laški dijaki celi dan mirno zadržali in tudi na večer. Ali težko je bilo zabraniti, da se je pred gostilno nabrala velika množica, katera je od trenotka do trenotka vedno naraščala in postajala je, vedno bolj nemirna.

Ali ni to skrajna nemarnost merodajnih faktorjev, da se v tej kritični situaciji ni ničesar vkrenilo? Zadostovalo bi, Italijanom izhod zabraniti, množica bi se bila v pozni noči gotovo razšla, mesto tega se je pa dijake posamezne iz gostilne pustilo, s tem pa je «rumel» v spopad dozorel. S to hudobno in strahopetno taktiko pa, se je naravnost laške dijake prisililo, da so pripravljene revolverje potegnili in na v ozkih ulicah se gnječo maso streljali. Mesto da bi se z policijo in vojaštvom zabranilo, da iz demonstracije nesreča nastane, tedaj ko bi sama navzočnost vojaštva zadostovala, ali tukaj se je nesrečo takorekoč pospešilo; vojaštvo se je potem pa tako nerodno rabilo, da je bil še eden izmed demonstrantov usmrten

Vsekakor pa se ima utisk, da je oblast v Inomostu v tej obupni situaciji, v katero jo je dunajska vlada spravila «popolnoma pamet izgubila».

Prave krivce in povzročitelje tega klanja, se nima v Inomostu iskati, temveč oni mirno na Dunaju ob zeleni mizi sede, ter dobro in slabo vreme delajo. So li Nemci z njih, srditim preganjanjem vsega Italijanstva, z njih pretiranim strahom radi poitalijančenja njih mesta, prav imeli ali ne, to je dogodkom, nasproti kateri so se po otročji nerodnosti avstrijskih vlad iz univerzitetnih vprašanj izlevili, popolnoma enako. Res je, in slepec mora uvideti, da je italijanska fakulteta v Inomostu nesmisel. Narodnim šovinistom pamet usiljevati ni samo smešno, temveč naravnost neplodno.

Italijani sovražijo mesto Inomost, ker se jih sili v za njih popolnoma tujem mestu univerzo obiskovati. In to upliva na Nemce žaljivo, to zaničevanje, s katerim so Italijani proti mestu napolnjeni in katero — tudi popolnoma odkrito kažejo, s tem pa razburjenost med Nemci proti Italijanom vedno bolj narašča. Italijane se sili iti v mesto, kjer jih le sovraštvo pričakuje, od njih se zahteva da se naj ponižujejo, s krivajo, od dijakov se zahteva, da se dijaškem življenju odpovedo in da se podajo v univerzitetne prostore kot tatovi na skrivaj, brez da jih kdo opazi. To je naravnost norost, in nekoliko sposobna šolska oblast, bi bila to že zdavnaj izprevidila, da takemu nebrzdanim sovraštvu, samo eno sredstvo odpomore: da se razjarjene loči in ne takorekoč enega proti drugem ščuje.

Saj ni niti res da Nemci, Italijane in Italijani Nemce črtijo. K temu sovraštvu jih sili edino le vlada, katera si upodoblja, da se bodo sovrazni ljudje, po njeni želji potolažili in se ljubiti pričeli, v čast in blagor njih veličanstvene domovine.

Za to pregrešno počenjanje Körber-jeve vlade se ne najde izgovora. Da so stvari v Inomostu nevzdržljive, to vlada sama s tem pritrdi, da je italijanske kurze od nemških ločila. Vlada pa je z projektirano italijansko univerzo v Roveretu vedno čas potratila, kakor povsod tako tudi tukaj, le iz tega namena, da se faktične rešitve izogne.

LISTEK.

Na sejmu.

KITICA IZ ŽIVLJENJA.

J. R.

Tri mesece sem bil brez dela, porabil ves denar, ki sem ga prihranil ozir. pristradal, tedaj ko sem bil še v delu. — — — — —

30 goldinarjev mesečne plače nebi niti zadostovalo za hrano in stanovanje in treba bi bilo nositi eno obleko celo svojo življenje; na duševno hrano in razvedrilo pri taki mizerni plači niti misliti ni. Da še celo odreči sem se mogel marsikdaj večerji povžil sem kos kruha in večerja je bila pri kraju. Dostikrat sem želodec osleparil s tem, da sem mu prigovarjal, da je poln ako ravno sem čutil da je prazen. Vkljub temu da sem bil komaj 20 let star, vendar nisem zahajal na veselice ali druge zabave, ker sem se bal tako pičlo in težko prisluženi denar izdati. Ali dokler sem imel delo in če tudi slabo in naporno, vendar nisem imel skrbi za hrano, ali sedaj ko sem že četrt leta brezposeln. Kaj bode zmenoj? —

Denar je pošel, znancev, prijateljev nimam — tudi starišev ni mam več. Umrli so — zapustivši mi pot za seboj. — — — Kaj neki naj počnem?

Naj li beračim? Ali še celo kradem? — — Brr!

Mraz me je pretresel — mučil sem se, da se znebim teh misli — ali vse zastonj, vedno z nova se mi vsiljujejo in moje razburjene možgane mučijo. Kaj ni za me nobene pomoči več? Morda bodem mogel, ako ne dobim kmalo dela, v sredi bogastva od gladu umreti. — — — —

Hodil sem po tržaških ulicah, ogledaval izlagalnice raznih prodajaln; koliko bogastva!

Nehote sem se vprašal: Zakaj hodijo ljudje raztrgani in bosonogi okoli? Koliko oblek je raznostavljenih — in čevljev tudi. Čemu tavajo lačni ljudje po svetu? Saj je dosti mesa in kruha! Da, da. — Kdor hoče imeti mesa, kruha, ne zadostuje da je gladen, on mora imeti denar in zopet denar kdor tega nima si sme razstavljeni živež samo ogledati, napasti oči in vzbuditi še hujši glad — vzeti pa ne sme ničesar. Ker so varuhi kapitalizma tukaj, ki strogo pazijo na to, da se nikdo tujega blaga ne dotakne — tudi ne, če bi mogel od gladu umreti. — — — — — — — — — — — —

Globoko zamišljen obrnem vsemu temu bogastvu hrbet in korakam na dalje brez cilja, z ene ulice v drugo. Kar zagledam nekega posredovalca za delo. Na miselj mi pride, da ima ta mešetar človeških sužnjev morda kako službo na razpolago; če tudi ne dobro. Sklenil sem sprejeti vsakoršno ponudbo. Ko me je opazil me je takoj nagovoril: Si li našel službo? Ne, mu odgovorim. Morda pa imate vi kaj za mene? «Da! Davno sedaj sem zvedel da išče G. T. za svojo žganjarsko trgovino pomočnika, ker je dosedanjega odposlovil, ker je kradel». — Radoveden sem ga pričel izpraševati, kdo je ta trgovec in kje da ima trgovino. Prosim vas povejte mi, da se mu takoj predstavim! «Počakaj no še malo časa, da grem še nekoliko po mojih opravkih in ko se vrnem greva skupaj k njemu — ker brez moje navzočnosti, bi te težko sprejel. Le meni prepusti to zadevo in jaz jo bodem rešil. Lahko si brez skrbi — službo bodeš dobil. Dobro torej! Ali kje vas naj počakam? — Prec tukaj v kavarni «Casa rossa» — me počakaj! Spiješ eno čašico kave, prečitaš častnike, katerih se tam ne manjka in tako ti bode čas bolj hitro pošel, za pol ure se pa povrnem. Počakaj, veš! — Bodite brez skrbi radi mene, samo glejte da me ne pustite na cedilu. U — kaj misliš da sem figamož? Le počakaj me! Odšel sem v kavarno, v kateri sem potrošil zadnjo desetico, katero sem za kosilo hranil. Vzemem nekoliko časnikov v roke in čitam, seveda prav površno, ker radost, da sem dobil službo, po tako dolgem odmoru mi ni dopuščala da bi bil iste temeljiteje čital. Moje misli so bile pri nočevem gospodarju in niso dopuščale, da se s kom drugim bavim. Jezen porinem vse te vsakdanje, tedenske in mesečno nakupičene laži od sebe. Kak li bode ta novi gospodar? — Bode li dober, hugospodar? — Bode li dober, hudoben; kaka li bode plača? Bode li dobra? Plača, plača in ista mora dobra biti! Sedaj nisem več

Vlada se izgovarja, da je za vstanovo univerzitete zakon potreben, katerega se pa nemore od parlamenta dobiti. Ne oziraje se na to, da vlada dosedaj tak zakonski načrt še sploh niti predlagala ni, je sklicevanje na «vstavno pot» pri vladi, katera od preloma vstave žive, gotovo največji švindel, s katerim se je kadar koli, nezmožnost vlade prikrivalo Ta vlada zna vse brez parlamenta urediti, in povsod je Körber oskrbnik, le ravno tam, kjer je *resna in nepričakovana potreba, ki odpomoč zahteva,* le tam kjer bi vlada imela dolžnost ravnati, je brezmočna, in na ljubi parlament vezana.

Ne, ta švindel ne vara nikogar več. Res je, da je vlada začetka iz prav nedolžne stvari, povzročila jako nevarne zapletke, da je njena nedelavnost razmerje med dvema narodoma do mozka zastrupila, in da je njen gnjus, pred resni celi problem rešujočo rešitev, to strašno klanje povzročil, radi katerega danes ne samo nesrečno mesto, ampak ves kulturni svet najglobokeje žaljuje.

Politični odsevi

v TRSTU, 10. novembra 1904.

Sklicatev državnega zbora. Uradno se poroča, da je državni zbor na 17. t. m. sklican. Njegovo življenje pa nebode dolgotrajno. Körber-ju se gre samo zato, da dobi sredstva za morilna orodja in potem bodejo poslanci lahko zopet odtrudopolnega dela se odpočili. Nadalje si bode Körber že zopet s § 14 pomagal. In tako počenjanje se imenuje pri na vstavno življenje.

×

Štajerski deželni zbor v znamenju obstrukcije. V štajerskem deželnem zboru obstruirajo, klerikalci in slov. nacionalci. Pri posvetovanju o proračunu so z obstrukcijo pričeli in isto utemeljujejo s tem da trdijo, da se ni o lovskem zakonu zadostno debatiralo. Seveda je ta vzrok prepuhl; vresnici se jim gre zato, da bi z obstrukcijo izsilili nacionalne zahteve glede šol. Socialni demokratje so izjavili, da ne morejo za bičej kakor tudi za obstrukcijske predloge glasovati. Ravno tako pa tudi ne bodemo za konec debatnih predlogov glasovali, ker je vzdržanje delavne sposobnosti naloga majoritete. Ravno tako pa tudi izjavimo, da bodemo proti vsakemu prelomu poslovnika protestirali, ravno tako tudi proti obstrukciji. To smo sklenili gotovo ne radi tega, da bi slov. nacionalce prepričali, ker nas skušnje učijo, da v nacionalnih vprašanjih ne pomagajo nikakoršni pametni nasveti, izjavili smo to-le radi tega, da označimo naše stališče.

×

Goriški deželni zbor. Prošnja nabrežinske občine radi podpore za otroški vrtec v Nabrežini je bila odklonjena; pop Gregorčič, kateri je bil poročevalec petecijskega odseka, je priporočal, da se to prošnjo zavrne in je predlog s tem motiviral, da kdor hoče, da se bodejo njegovi otroci v otroški vrtec sprejeli, naj zato šolnino plača. Delavci pa iz tega slučaja lahko zopet enkrat konstatirajo, da je pop vsakem napredku protiven.

×

Državnozborske volitve v Italiji. Dosedaj znani rezultat političnih volitev na Laškem je: 289 ministerialnih, 43 konstitucionalnih opozicionalcev, 25 socialistov in 16 republikancev je bilo v 476 volilnih okrajih izvoljenih; v 76 volil. okr. se bodo 13. t. m. ožje volitve vršile.

Upanje je, da pri ožjih volitvah še sledeči sodr. zmagajo: Noe v Mesini, Cambrini v Milanu, Pirazini v Florenc-u, Sollini v Jesi.

×

Vojni minister André je bil v francoski drž. zbornici oklufutan, ker je govoril o klerikalni agitaciji v armadi. Napadalec je bil poslanec Syvetov.

×

Novi-Jork, 10. novembra. *Dosedanji prezident Teodor Rooswelt je bil z ogromno večino glasov z nova prezidentom Zdr. držav izvoljen. Oddanih glasov je bilo nad 14 milijonov.*

Vojna.

Krvave reke tečejo po mandžuriji, hribi mrličev se gomilajo pred Port Arturom, doma joka tisoč in tisoč udov in sirot. Vse grozovitosti, kar jih more ljudski um izmisliti, se združujejo, da prekosé v svoji strahoti divjo zverjad in iz razgrete fantazije porojeno peklo in najsovražnejše naravne elemente. A vse, kar so navdušeni zagovorniki miru naslikali z gorečimi barvami, hoteči pretresti lene duhove in prečiniti zabite oboževalce boga Marta z izpoznanjem, še ne zadostuje strahoviti resnici; bojne ladije streljajo na ribarske čolne in ubijajo mirne ribiče. Ves svet se ustraši in vse se razburja. Nova vojna žuga; vse trditve ponosnih diplomatov, da je mir na vseh straneh zagotovljen in da ostane rusko-japonska vojna lokalizirana na Mandžurijo, izgube naenkrat vso veljavo. Hipoma se zazdi, kakor bi napočil čas vesoljne svetovne vojske....

V zadnjem trenotku se je nevarnost polegla; slučajno — bi se lahko reklo. Prav malo je manjkalo, da bi se bilo zgodilo ravno nasprotno. A sedaj povprašuje pol svetu, kako je bilo mogoče, da se je kaj takega primerilo. Eni pravijo kratkomalo: Rusi so razbojniki, pirati. Drugi menijo: Pijani so bili. Tretji pripovedujejo skrivnostno, da Roždestvenskij ni normalen, ker je že v Revalu streljal na zdravnika, ki je prišel prepozno na ladijo — i.t.d. Mednarodna komisija preiskuje sedaj grozni dogodek in povedala nam bode gotovo, kaj je bilo, kakšne torpedovke je Roždestvenskij videl in so li Rusi res streljali na svoje lastne ladje. Toda kar koli bode komisija konstatirala, vsega gotovo ne bode svetu povedala. To kar se je zgodilo v severnem morju, ima korenine globokeje kakor v vodki in v nezadostnih signalih. Ako se ima izrekati kakšno sodbo, tedaj je obsoditi vojno samo po sebi. Kriva je vojna in vsi tisti, ki jo zagovarjajo in vsi tisti, ki jo provzrokujejo.

Mogoče da so ruski pomorski častniki pijanci; to nebi bilo nič novega. Saj se najde take specijalitete tudi drugod. Mogoče da je bila cela četa duševno abnormalna vsled samega strahu pred Japonci Toda prav tako abnormalni bi bili tudi drugi v položaju ruske mornarice in grozovitost, ki so jo Rusi izvedli, bi ravno tako lahko izvršili drugi. Tisto junaštvo, s katerim nas pitajo že v ljudski šoli, pri vojakih, pri veterancih, na patriotičnih slavnostih, je namreč velikanska komedija, strah za lastno življenje pa je popolnoma naravna prikazen. Težko je pogledati vsakemu človeku v srce, ako ga skrbno zapira in težko je zapopasti nagibe vseh dejanj; gotovo pa je, da se je zgodilo marsikakšno takozvano junaštvo le kakor posledica strahu, ki je človeka upijanil in ga slepega nagnal v nevarnost in smrt.

Ako so Rusi res streljali na lastne ladje in pri tem pobili nekoliko popolnoma nedolžnih ljudij, tedaj ni to nič čudnega in nič nenavadnega. Ne samo v sedanji, temveč skoraj v vsaki vojni se je že zgodilo, da so čete streljale na lastne oddelke — in to ni edina neumnost in edina strahota, ki se primeri v vojski. Da so bili Rusi v strahu, je zelo naravno. In če bi bilo za Japonce še tako težko, poslati nekoliko ladij v evropejsko morje, vendar to ni popolnoma nemogoče. S tem strahom so Rusi odpluli iz domačega pristana, ta strah jih je navdajal vso pot — ali je čudo, ako so bili vsi neumni, ko so zagledali nekoliko ladij, katerih niso poznali? Saj nebi bilo niti to čudo preveliko, ako bi bili res imeli ribarske čolne za vojne ladje in dobrodušne ribiče za rumene hudiče. Da se Japonci ne šalijo, je bila morda edina misel, ki jim je ostala jasna.

Kar se je zgodilo, je grozno in človeku trpeče srce, kadar se spomni na to. Ali če se hoče vedeti, kdo je odgovoren za strahoto, tedaj je malenkostno, iskati krivce med ruskimi častniki. Čuditi se, da ubijajo ljudje, ki so vzgojeni za moritev, je hinavščina. Komur se gnusi umor nedolžnih ribičev, temu se mora gnusiti tudi umor neštevilnih Rusov in Japoncev. Vprašanje ni, ali se mori po pravilih ali proti pravilom, temveč ali se sploh mori. Gnus je farizejski, ako se loti posameznih vojakov, a skrije se pred vojno, pred patriotičnim umorom, pred celim zistemom bestialnosti, odevajoče se v sijajne krpe. Isti časopisi, ki sedaj tarnajo radi ubitih ribičev, so se veselili, ko je v zadnji bitvi padlo blizu 60 000 Rusov in listi, ki so jokali radi zadnjih, so vriskali, da so Japonci pred Port Arturom padali kakor snopi. Zverinski so naši Rusofili, zverinski naši Japanofili. In kratkovidni nevedneži so eni in drugi, ker ne razumejo, da tiči nečlovečnost v vojni sami in da je bestijalna vojna naravna posledica kapitalističnega gospodarstva, nosečega lažnivo krilo humanizma.

Človečnost mora planiti po konci vzpričo tako strahovitih dogodkov, kakor je umor ribičev. A če noče biti strahopezljiva, se ne sme zadovoljiti z gnevom nad to posaposameznostjo, ampak napovedati mora vojsko vojski in njenemu stvarniku: Nenasitnemu, roparskemu, krvoločnemu kapitalizmu.

Tedenske novice

Južni železničarji veselite se! Kako južna železnica za svoje vslužbence skrbi, nam kaže sledeči slučaj:

Na Dunaju obstoji nekako klerikalno društvo, ki nosi ime: «Kristbaumverein Dunaj» in ima menda namen za božič deliti nekake darove v obliki oblek.

Ker so se železničarji vsled vedno naraščajoče draginje obrnil na ravnateljstvo s prošnjo, da jim zaslužek poviša, se je spomnil generalni ravnatelj južne železnice, na to društvo. Da se sestradane in do molzga izkoriščane vslužbence potolaži, razposlalo se je nekaj takih cirkularjev na posamezne postaje, kjer se opozarja družinske očete, da se naj obrnejo na vodstvo že omenjenega društva, da jim *bode ono ker premalo na železnici zaslužijo, enega otroka, ako jih imajo več nego 5 obleklo.* Da se temu da uradni značaj, se je v Trstu poklicalo delavce skupaj in

---

deček, da bi imel tako majhno plačo, kot pri prejšnjem gospodarju! Sicer pa smem zahtevati i jaz! Ako me pa ne plača, mu pa tudi ne delam. Saj si lahko sam ceno za mojo delavno moč naredim. Za vraga kdo bi se predrznil meni ceno za moje, izključno moje blago delati! Saj tudi trgovec ne dopušča da bi mu kupovalci cene delali! Prav imaš!

Mije dejal nek notranji glas. Pa če ti gospodar noče toliko dati, kolikor ti zahtevaš? Kaj potem? Denarja nimaš, — zadnjo desetico si pustil v kavarni, kaj potem. Hočeš biti še par mesecev brezposeln? — — Ne! Ne, — — — in grenke solze so se curkoma po mojem obličju vlile. — — — — —

Kako hudo je biti reven! Brezsrčni gospodarji zahtevajo od vslužbencev mnogo dela, malo počitka in za vse to naporno delo, dajejo nizke plače. Ob 4 uri v jutro je treba biti že na nogah in do 9 ure na večer nepretrgano delati. In to vsaki dan bodisi nedelja ali praznik, tukaj ni nobene izjeme. Da, da, žganjetržci so najhujši izkoriščevalci. Ali kaj hočem, vesel moram biti, da se mi nudi priložnost zopet kaj zaslužiti. — —

Na to vstopi mešetar. — — —

Vstal sem, in skupno sva odšla v prodajalno mojega novega gospodarja. — — — — —

Smrad in zaduhli zrak, ki je silil iz te umazane nizke luknje na prosto, me je vstavil.

Prešnje misli so mi rojile po glavi in malo je manjkalo da se nisem vrnil. Kaj ti je? Me vpraša mešetar. Ne vstavljaj se, naprej torej!

Vstopil sem, snel klobuk raz glave. Zapazivši človeka z nizkim čelom, zabuhlim obrazom, ki je stopil izza mize, ga pozdravim: Dober dan, gospod! Dober dan! Mi odvrne osorno, pregledavši me od nog do glave. Takoj sem bil na jasnem, da tukaj ne bodem našel človeka, kateremu je blagor vslužbencev preveč na srcu; na njegovem čelu sem videl takorekoč zapisane besede: Denar, in zopet denar. — —

Vsa podlost in umazanost tega človeka se je dala iz tega čela čitati. — Ti hočeš pri meni v službo vstopiti, kaj ne?

Da gospod! — Si li bil prej kje v službi? In kje? Imaš spričevala? Pokažimi jih! — Vprašanj ni bilo ne konca ne kraja.

Nisem več vedel, na katero vprašanje da mu naj odgovorim. Pomolil sem mu kup spričeval, katere je pregledaval, ali uverjen sem bil, da ni niti eno čital, še manj pa razumel. Ko mi je spričevala vrnil, stopil je z mešetarjem na stran, in tam sta se dlje časa o meni pogovarjala, brez da sem kaj razumel. Mešetar je potem glasno razkladal moje sposobnosti, pridnost, poštenost, delavnost in več takih navadnih stvarij. Potem sta prišla obadva k meni, ter me obsuli z raznimi vprašanji, na katere nisem niti z besedico odgovoril. Torej, zareži gospodar! Ako hočeš pri meni v delo vstopiti, če bodeš priden in pošten, ti bodem dal 35 gold. na mesec, menda je plača dosti visoka za 20 letnega mladeniča? In pa, mu seže mešetar v besedo: Odgovarjati ne smeš, kar ti ukaže stori i.t.d. Tedaj jutri nastopiš službo ka-li? — Brez da je počakal moj odgovor se je obrnil k gospodarju, ki mu je med tem časom natočil kozarec grenkega. Videli bodete da sem vam izbral mladeniča, kakor jih je malo v vaši stroki. Pa kaj vam bodem na dolgo in široko o njegovih dobrih lastnostih pripovedoval, bodete že sami vidili, da vas bode ta mladenič popolnoma zadovolil. Če je le zadovoljen, pravi gospodar. Čuješ ti, pojdi sem! Me mešetar pokliče, ter me potegne za suknjo. Si li zadovoljen? Da, — sem mu odgovoril. Dobro torej, sta obadva nakrat zaupila in segla sta si v roki. — — — — —

Jaz pa sem jih pozdravil in sem tužneji kod sem prišel — odšel. Dozdevalo se mi je, da sem sanjal o sejmu belih in črnih ljudi, o njih mukah in težavah.

Dozdevalo se mi je, da sem tudi jaz eden izmed tistih nesrečnih, katere se kakor nemo žival na sejmu prodaja.

Tudi za me so barantali mešetar in gospodar, in slednjič so me za 35 gold. prodali. — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

mogočni Schmid z precej okloglim trebuščom, se je razpel: Pričel je namreč hvaliti slav. direkcijo, dokazaval je, kako ona za vslužbence skrbi in pozivljal, da vsi oni, ki imajo več kot 5 otrok naredijo prošnjo, ter isto predlože kontrolorju gospod Würtenbergu. Ko je Schmid končal se je k besedi sodr. Končnik oglasil, ter dejal: Mi železničarji nepotrebujemo takih miloščin, plače naj se nam za storjeno delo tako povišajo, da nam bode možno obleči naše otroke. Pet otrok moramo imeti strganih, da nam to društvo, katero je pod pokroviteljstvom generalnega ravnatelja dr. Egerja, šestega otroka obleče. Ako je pet strganih naj bode še šesti otrok strgan!

Čudno se mi zdi, da se direkcija tako kesno na nas spomni. Društvo obstoji že štiri leta in vendar še danes nismo za eksistenco istega znali.

Seveda se je Schmid opravičeval, da je on le svojo dano nalogo izvršil, s tem da je tako zvano (Verlesung) sklical. Sedaj ko vslužbenci že eno leto na rešitev njih zahtev čakajo, se je gospoda ob zeleni mizi, ki ne pozna kaj je revščina in koliko napornega dela morajo ubogi železničarji izvršiti, da zamorejo njo prerediti, spomnila, da je v vrstah železničarskih vslužbencev taka revščina, da bi bilo potreba njih na pol nage otroke, seveda ne na stroške železnice, temveč na stroške dobrodelnega društva obleči.

Železničarji pa zavračajo z vso odločnostjo tako beračenje in zahtevajo, da jih gospodar, kateremu služijo, plača.

Gospodu Schmid-u, kateri je zopet pozabil, kako trda mu je šla, ko so hoteli skladiščni delavci njegovo odstranjenje zahtevati in da se ima le dobrodušnim vslužbencem zahvaliti, da ga še nadalje med seboj trpe, pošepetamo na uho, da ako ne poneha z večnim kričanjem po skladišču, bodejo železničarji vzeli veliko metlo v roke in bodejo i njega iz skladišča izmedli.

Toliko za danes, prihodnjič bodemo nekoliko jasneje govorili.

Skladiščna straža.

Stavka knjigovezkih pomočnikov v Trstu. Potem ko so gospodarji odklonili s delavci vsako pogajanje so 3. t. m. delavci vstopili v stavko. Stavka je splošna, solidarnost delavcev enotna.

Sodrugi knjigovezi se opozarjajo, da ne iščejo v Trstu dela.

Na nedeljo se vrši v Trstu *protestni shod s dnevnim redom: „Krvava politika dunajske vlade“ po shodu se vrši demonstracija za splošno volilno pravico.*

Sodrugi! Na nedeljo mora biti glavni trg «Piazza grande» naš! Obenem hočemo tudi zabraniti šopirjenje vladajoče klike po tržaškem mestu.

Pozivljamo Vas toraj, da vsi, ki pripadate soc. dem. stranki, vsi isti ki nimate v Trstu nikakoršnjih pravic, na nedeljo točno ob 1/2 8 v jutro vstopite v „Delavski Dom“ ulica Boschetto 5 odkoder se združeno na določeni kraj odkorakа.

Sodrugi vsi na krov!

Vodstvo.

Socijalizem in patrijotizem.

Naši nasprotniki trdijo vedno — in če se jim to stokrat ovrže — da so socijalisti brezdomovinci antipatrijotje, sovražniki pravičnega družabnega reda in veliko drugih lažij. Da, lažij in nič druzega, kajti če bi resnico govorili, tedaj bi govorili za socijalizem; ali seveda ako bogati, neresnične aspiracije podtikajo socijalistom, brez znanstvenih in dejanskih dokazil, je to njih hudoben patrijotizem, platonično domo in rodoljubje, to je njih rešilna bilka potapljajočih. Če bi bili okritosrčni, res pravični in tedaj bi se mogli potresti z pepelom po glavi, ter zjokati nad razvalinam.

Kaj je patrijotizem? Ljubiti domovino, državo očetnjavo.

Po navadi si nadevajo to ime po krivici, lakaji kakega monarhističnega zistema, prijatelji in zagovorniki zatiranja, odiranja in sovražniki ljudske suverenitete.

Ta nazor pa je vrgel socijalizem čez plot. Tudi socijalist ljubi svoj narod in njega domovino, seveda proti vsakemu sovražniku in škodovalcu on jo tudi brani proti lastnem rojaku. Kdor je škodljivec naroda in opustoša njega domovino gospodarsko, politično in kulturelno, ta ostane škodljivec in naj si nadevlje titelne kakoršne hoče. Ruski narod trpi in ječi pod tiranijo zistema carizma. Sedanja rusko-japonska vojna nam podaja dovolj drastičnih momentov, kdor more beži pred ubijanjem, ker tak zistem braniti in življenje darovati, za krv in gospodarstva željni carizem in njega obrode, ni dobiti navdušenja. Trumoma beže ruski dezerterji čez mejo — kdor pač le more ta uide, da se ga ne žene kot vola v klavnico. In sodruginja ruskinja dr. Balabanoff, katera se je mudila nekaj dni in predavala o predmetu «Rusija sedanja» bičala je krivični politični zistem in progone svobodomiselnih revolucijonarnih elementov v žive grobove Sibirjo, sedanjo nesrečno vojsko Rusije z Japonci; ja to «Edinosti» ne dopada, zato je napisala članek: *Sovragi Slovanstva* kjer predstavlja sodruginjo dr. Balabanoff kot sovražnico, ja izdajico in zaničevalko Rusije. Kar je govorila ta vrla neustrašena sodruginja, to je govorila iz ljubezni do ruskega zatiranega naroda, iz pravega čistega resničnega patriotizma, kateri pa ne dela poklonov pred zistemom tiranije carizma in njegovih lakarjev. Na trebuhu valjati se pred carizmom, se vendar ne pravi, imeti srce za ruski narod in domovino, narobe se pravi, ruskemu narodu še naprej že stoletja trajajočo tiranijo privoščiti.

Za tak pasji patriotizem se pa tudi ruski zavedni proletarec lepo zahvali. Tako se razločuje naš patriotizem in oni od «Edinosti», ko noč in dan. Mi simpatiziramo z ruskim narodom in njega neustrašenim boriteljem za osvobodenje istega. Sovražimo pa zistem carizma in njega orodje. Mi socijalisti nismo nikake pasje duše, da bi tisto palico lizali s kojo se nas tepe. Zatoraj kličemo naj živi sodr. Balabanoff, naj živi domovina socijalizma in doli s carizmom!

Socialni pregled

Stanarinska reforma v Nemčiji. Pruska vlada namerava uvesti reformo glede stanarinstva v velikih mestih. Da se doseže ta namen, se bode deželnemu zboru v prihodnji sesiji stanarinski zakonski načrt predložil. Trije glavni vzroki so, radi katerih stanarinstvo v velikih mestih pruskih, kakor tudi v drugih deželah in mestah na pr. Dunaj, Trst, Ljubljana boleha: Pomanjkanje majhnih stanovanj, pomanjkanje v že obstoječih in visokost stanarinske cene. *Najslabejša stanovanja so primirno najdražja.* Da so take razmere reform potrebne, to pre mora vsakdo pripoznati. Ali koliko je potreba na tem polju reformirati!

V Berolinu so v letu 1900. najmanjša stanovanja, obstoječa iz ene same sobe 50·38% vsih stanovanj iznašala, in ta najprimitivnejša stanovanja so bila napolnjena z 43·46% vsega prebivalstva.

Še bolj plašljiva in žalostna je statistika ako k majhnim stanovanjam iste vzameno, katera iz sobe in kuhinje obstojijo. Potem iznašajo majhna stanovanja 78·48% vsih stanovanj in v istih stanujejo 74·26% vsega prebivalstva; torej 3 četrtine berolinskega prebivalstva!

Mnogi slučaji se dogode, da v tako majhnem stanovanju *do 14 oseb* prebiva.

Cene za tako majhna stanovanja pa iznašajo 200—250 markov, medtem ko iznašajo dohodki istih, ki so na mala stanovanja navezani komaj 900 markov. *Stanarina iznaša toraj eno četrtino, ozir. eno tretjino vsega zaslužka!* To razmerje se pa progresivno izbojšuje kolikor večji je zaslužek in stanovanje.

Dovelj, najrevnejši sloji, najdražje stanujejo! Ali mora to tako biti? To nemore biti posledica razvoja velikih mest. V raznih velikih industrijalnih mestah n. pr. Düsseldorf, Elbersfeld, Barmen se takih razmer ne pozna. V Berolinu je leta 1900. prišlo na eno hišo poprečno 77 oseb, v Düsseldorfu samo 21 in v Elbersfeld-u samo 19. Taki stanarinski nedostatnosti so povsem stanarinske kasarne krive. V prvi vrsti je potreba drugi stavbinski način in drugačno parceliranje mestnega sveta urediti, in tukaj hoče zakonski načrt stanovanjski mizeriji odpomoči.

Kako pomemben je ta zakon, je razvidno iz podatkov, da je pri vstanovi nemškega cesarstva 64% skupnega prebivalstva tvorilo ljudstvo na deželi in le 36% je bilo mestnega prebivalstva. Sedaj pa biva obratno, na deželi le še 46%, v mestah pa 54% skupnega prebivalstva.

Mestno prebivalstvo presega že zdavnej deželno, in to preseganje se bode še vedno množilo. — Stanovanjsko vprašanje rešujoči zakonski načrt ima pa tudi določbe glede stanovanjskega nadziranja, po katerim se naj že obstoječa stanovanja izboljšujejo. Tako naj v bodoče vsako stanovanje in če je isto tudi le dvem osebam namenjeno, svoj zlivar in lasten vodotok ima. Stanovanje mora toliko prostora imeti, da so vse osebe nad 14 let lahko v spolno ločenenih spalnicah. Kak napredek ta zakonski načrt pomeni, je razvidno iz dejstva, da v Berolinu 3 četrtine ljudi v ne sposobnih stanovanjih biva. Za nadziranje stanovanj se bodejo za mesta nad 100.000 prebivalcev stanovanjski uradi upeljali. Namen stanovanjske reforme je, da se potrebi s primernim zidanjem majhnih stanovanj, zdravejših in v socialnem oziru boljših, odpomore, ozir. zidanje pospešuje in da se stanarinska cena teh stanovanj v gotovi censki meji obdržuje; «nadalje se pa ima tudi obstoj in pospeševanje nizkih stavb v obzir jemati». V tem smislu delujoče stavbinske družbe se ima po mnogih olajšavah podpirati. Ta zakonski načrt, kateri je takorekoč oznanjevalec državnega stanovanjskega zakona, je prvi, ki se z stanovanjsko politiko v večjem smislu peča in sili stremljenja mnogih društev in družb h konečnem cilju. — Kedaj vendar se bode avstrijska vlada pričela s stanovanjskim razmeram pečati! Pri nas, kjer se nahajajo tako neznosne stanovanjske razmere, bi bilo že vendar enkrat čas, da stopi vlada s kako seformo na plan; njeno rezervirano stališče v tej zadevi pride le hišnim oderuhom v korist. *Konečna in popolna rešitev stonovanjskega vprašanja, je le na socialistični podlagi mogoča.*

V današnji družbi se mora samo le *olajšanje* težav in nikdar popolno rešitev pričakovati. In da je to olajšanje mogoče, je pred vsem potrebno, da dobi ljudstvo po svojem zastopstvu v zakonodaji tisto moč katera proletarijatu pripada. V dosego tega cilja je potrebna uvedba demokratičnega občinskega volilnega prava po vladi in eventualna razpolaga državnih prispevkev, za izvršitev sprejetih nalog, katere izvršiti slabo finančno stanje občin, zabranjuje. Le potem bode mogoče stanovanjsko mizerijo zmanjšati. Popolnoma odstranjena pa bode le tedaj, kadar se bode iz ljudskega gospodarstva kapitalistično oderuštvo izločilo, z drugimi besedami rečeno: Meščansko kapitalistični svetovni red po socialističnem nadomestil.

Koliko stanejo ljudske šole v Avstriji? «Freie Lehrerstimme» organ svobodno mislečih učiteljev v Avstriji piše: Na gorinavedeno vprašanje danes nemore odgovoriti. Avstrijska naučna uprava nima za taka vprašanja smisla. Samo enkrat je ces. kr. statistična centralna komisija in sicer za leto 1900. obelodanila stroške javnih naobrazbenih zavodov. In takrat je postala avstrijska sramota javna, namreč: *0·64% prispeva senat k stroskom javnih ljudskih šol v Avstriji,* to je nekoliko več kot prispeva majhna dežela Mekleburg-Schwerin za ljudske šole. Seveda so te številke danes zastarele. Brž kone se razmere niso zboljšale. Država ni novih obvez prevzela, pač pa izpolnjuje dolžnosti glede učiteljišč po stari navadi, dežele so pa bile prisiljene izdatke podvojiti. Avstrijska naobrazbena uprava pa nima najmanjši interes, take škandalozne razmere razkrivati. Mi pa ne molčimo. Ljubezen do ljudstva, dolžnostno izpolnjevanje državljana in učitelja se v naših srcih oživlja in pogumno pokažemo na sramoto z upanjem na izboljšanje. Leta 1901. se je v nemški drž. 419,092.000 M. za ljudske šole potrošilo. Samo na pruskem 269,917.000 M. proti 177,100 000 leta 1890. Zvezne države nemškega cesarstva nosijo poprečno za ljudske šole 28.79%, Prusija nosi šolskih prispevkov v svojem okrožju 27·07%. Avstrijski stroški za ljudske šole so leta 1890. skupaj 40,929.879 K iznašali; recimo da so se stroški do leta 1900. na 80,000.000 K izvišali, kar je pa popolnoma izključeno — ali to je jasno, da Prusija 4—6krat več za šolstvo izda, kot Avstrija. To dejstvo se ne da s patriotičnimi čustvi prikriti. Ako se pri nas o slabem poučnem izidu in visokih šolskih dokladah govori, ako se nam o potrebnih reformah v učnem načrtu govori, s kratka, povsod in kjer koli se o ljudskih šolah besedi, mora naša zaključna beseda biti: Razmere se bodejo izboljšale le tedaj, kadar bode § 61. državnošolskega zakona padel, kateri pravi: «Za potrebne ljudske šole ima v prvi vrsti občina skrbeti». *Vun z državnim prispevkom za ljudske šole v Avstriji!*

STRANKARSKE VESTI

Ljubljanska organizacija predlaga za peti strankinl zbor tale: „Organizacijski štatut jugoslovanske socialnodemokratične stranke“.

1. Stranki pripada vsaka oseba, ki priznava njen program, ga razširja in stranko duševno in materielno podpira, ter ne stori ali dela kaj nečastnega. Dolžnost strankarja je, da je pri svoji strokovni organizaciji. Kjer so politična društva je dolžnost strokovnih članov, da jim, kolikor je zakonito dovoljeno, pristopajo člani strokovnih društev. Sodrug ne more pripadati nobeni meščanski politični stranki, ali pa zanjo delovati. Ali naj taka oseba še pripada stranki ali ne, razsoja šestorica razsodnikov, od katerih imenuje polovico predlagalci izključitve, polovico pa oni, ki se jih ima izključiti. Razsodišče sklicuje strankino vodstvo in mu imenuje predsednika. Proti izključitvi je pritožba na strankin zbor.

2. Zaupniki. Sodrugi in sodruginje kraja tvorijo lokalno organizacijo. V varstvo strankinih interesov volijo strankarji o posameznih krajih na shodih, ki so za to sklicani, zaupnike. Volitev se naj vrši po lokalnih razmerah. Temelj lokalnih organizacij bodi, če je le mogoče, cestna ali hišna organizacija. Zaupniki večjih lokalnih organizacij tvorijo okrajno organizacijo, ki se naj razdeli po konferencah dotičnih volilnih okrajev v primerna okrožja. V okrajnih za-

devah odločuje glede agitačnih okrajev okrajna konferenca; vendar pa sme take sklepe razveljaviti odbor volilnega okraja ali deželna konferenca. Pri okrajnih agitačnih okrožjih se ni treba ozirati na deželno mejo, če so sicer na to teritorialne, ali pa jezikove razmere ugodne. O stvareh v okraju okrajne organizacije določa okrajna konferenca, vendar pa sme volilnookrožna ali deželna konferenca razveljavati take sklepe.

Volilnookrožna organizacija, ki obstoji iz kronovine ali iz izvestnega dela njenega, tvori agitačni odbor. Temu nalog je, pospeševati in čuvati nad organicijo in tudi agitirati v volilnem okraju. Da se posvetuje o strankinih stvareh in jih izvrši, skliče agitačni odbor vsako leto vsaj eno konferenco. Taka konferenca se mora tudi sklicati, ako jo zahteva tretjina okrajnih organizacij tistega volilnega okraja in pove razloge. Volilnookrožna konferenca sklepa končno o organizačnih ali strankinih stvareh svojega volilnega okraja.

Volilnookrožne organizacije ene dežele tvorijo lahko (deželno) zvezo. Zvezne konference opravljajo stvari svoje dežele v onih primerih, ki jim ni kompetenten zvezni odbor. Zvezne konference se vrše po potrebi, in sicer obstoje iz volilnookrožnih zaupnikov.

Volitev zaupnikov se vrši po vsakem rednem strankinem zboru, če ni drugače že po določbah kronovine urejeno. Zaupniki krajnih, okrajnih, volilnookrožnih organizacij morajo takoj po izvolitvi naznaniti natančen naslov strankinemu odboru.

3. Strankin zbor. Strankin zbor je vsako drugo leto. Izredne strankine zbore skliče strankin odbor, če ga večina volilnookrožnih organizacij zahteva. Delegate za strankin zbor volijo sodrugi posameznih krajev ali okrajev. Kraji, kjer imajo žensko organizacijo, smejo poleg sodrugov voliti tudi sodruginje za delegate. Volilnookrožni zastopi, korporacije, ki so nastavljene po volilnookrožnih organizacijah ter uredništvah strankinih listov. Zastopniki uredništev in korporacij pa nimajo glasovalne pravice. Parlamentarni zastopniki, ki jih priznava stranka svojim, morajo na strankini zbor in imajo tam sedež in glas. Organizirani sodrugi posameznih industrijskih skupin imajo pravico poslati po dva zastopnika na zbor, ki imata glas tamkaj. Strankin zbor odloči, kje naj se vrši prihodnji zbor, če to ni mogoče, ga določi strankino vodstvo.

Strankin zbor se mora razpisati vsaj šest tednov preje v strankinem glasilu, navedši provizorični dnevni red. Poročilo stranke mora iziti v strankinem glasilu vsaj 14 dnij pred zborom.

Predlogi se morajo poslati vsaj 14 dnij pred zborom izvrševalnemu odboru, da jih priobči v strankinem glasilu vsaj 8 dnij pred zborom; isto velja za predloge izvrševalnega odbora. Strankin zbor pregleda vabila udeležnikov in določa sedež izvrševalnemu odboru.

4. Izvrševalni odbor. Strankin zbor voli izvrševalni odbor 15 članov. Sedem jih tvori ožji izvrševalni odbor, ki opravljajo strankine posle. Onih osem članov pa tvori strankino kontrolo. Strankini zbor določa sedež ožjemu odboru, kjer mora biti stanujoč ali pa naj v bližini ves ožji odbor in dva člana kontrole. V nadzorništvo se ne morejo voliti parlamentarni zastopniki. Ona dva kontrolorja, ki sta dve leti bila kontrolorja, se ne moreta voliti za nanaslednjo dobo. Člani skupne eksekutive smejo prihajati k sejam izvrševalnega odbora. Celotni strankini zastop se mora sestati vsaj vsakega pol leta in se sme sklicati, če je potreba tudi po ožjem zastopu. Uprava odnosno tajništvo listov in stranke mora biti docela ločeno. Tajnik strankini in blagajnik ne smeta biti nastavljenca pri listu. Glavni urednik ima biti s posvetovalnim glasom pri sejah izvrševalnega odbora. Izvrševalni odbor mora poročati vsakemu strankinemu zboru o svojem delovanju in o izvršitvi sklepov, ki so mu bili naročeni, na prejšnjem zboru. Izvrševalni odbor sme tudi sklicavati konference, na katere pridejo od okrajnih ali volilnookrožnih organizacij stalno določeni zastopniki, če gre za stvar, ki se tiče vse države.

5. Društva. Ustanovljanje političnih društev, ki sega njih delovanje vsaj črez eno deželo, je prav priporočljivo. Ta društva naj imajo posebno namen, razširjati po javnih shodih socialnodemokratična načela in izobraževati sodruge teoretično.

6. Strankin davek. Organiziran sodrug je dolžan plačevati mesečno 2 h naravnost izvrševalnemu odboru strankinega davka. To določbo izvede izvrševalni odbor; ta davek ne namešča onega, ki ga pobirajo organizacije za svoje potrebe.

7. Strankini tisk. Strankino časopisje bo le takrat sposoben pomoček pri agitaciji in v boju in bo zvrševalo svojo najvažnejšo nalogo: Vzgajalo delavstvo razredno, če se bo strogo na to pazilo, da ne bo v njem tujih vplivov in da se zabrani, da ni objekt osebne špekulacije. Ustanovitev strankinih glasil smejo le volilnookrožne organizacije izdajati takrat, če to odobri strankini zbor. V onih deželah, kjer ni deželne organizacije je na mestu deželne konference, državni izvrševalni odbor. Glasilo stranke je «Rdeči Prapor», in mu je na čelu izvrševalni odbor. Glasilo skupne avstrijske socialne demokracije je pa «Arbeiterzeitung». Dohodki iz strankinih glasil se porabljajo v namene stranke.

Po sklepu: Mlinar.

Društvene vesti

Tržaški državni železničarji pozor! Lista kandidatov v lok. komisijo prometne bolniške blagajne ces. kr. državnih železnic v Trstu se je premenila kakor sledi: *Za promet:* Kandutsch Frán, vožni mojster, Trelec Josip pomožni premikač. *Za kurilnico:* Fuck Anton, vozni preiskovalec in Poriško Osvald, ključavničar. *Od vzdrževanja proge pa:* Köfeler Ivan, čuvaj in Cotar Josip, mizar vsi v Trstu stanujoči.

«*Tovariši in sodrugi!* Volite sa«mo gori navedene kandidate, da «se prepreči vsako razcepljenje «glasov. Kandidatje so izkušeni «možje, ki bodejo vedno varovali «pravice udov, kolikor jim njihove «moči dopuščajo».

Odbor organiziranih železničarjev.

×

Tržaški sodrugi pozor! Tržaška volilno okrajna organizacija jugoslov. soc. dem. stranke priredi 4. decembra v dvoranih «Delavskega Doma» ulica Boschetto 5

veliko delavsko slavnost

s petjem, dramatično predstavo, godbo in šaljivo zabavo.

Vspored se bode pravočasno obelodanil.

Vstopnice se bodejo po raznih organizacijah in po zaupnikih prodajale.

Čisti dobiček je namenjen v strankarske potrebe.

Vodstvo.

×

Naznanilo. *Občno konsumno društvo v Zagorju* (vpisana zadruga z omenjenim poroštvom) vabi svoje člane na *izvanredni občni zbor*, ki se vrši dne 27. novembra t. l. ob 2 uri popoldne v gostilni I. Robaus-a v Dolenji vasi.

Dnevni red:

1. Stavba hiše.
2. Povišanje obresti na hranilne vloge.

Zagorje dne 8. novembra 1904.

Jakob Strajner Zapisnikar. — *Jakob Zajkov* načelnik.

×

Vodstva Nabrežinskih delavskih zadrug (vpisana zadruga z omenjenim poroštvom sklicuje na nedeljo 13. t. m. ob 1 uri popoldne *izvanredni občni zbor* s dnevnim redom:

1. Otvoritev zadružne prodajalne.
2. Dolžnosti zadružnikov.
3. Vpisovanje hranilnih ulog.
4. Predlogi in vprašanja.

Vodstvo.

×

Circolo mandolinistico priredi na nedeljo 13. t. m. v «Delavskem Domu» v Trstu *društveno slavnost* s sodelovanjem «Dramatičnega društva».

Začetek veselice je ob 8 uri na večer; vstopnina iznaša 40 vin.

Listnica uredništva

Tudi to pot je moglo več dopisov izostati, treba je torai potrpljenja pri tako majhnem listu.

Naznanjeno poročilo in rojanski shod je moget radi tehničnih vzrov tiskarni izostati.

Uredništvo

ZAHVALA.

Podpisani izrekam tem potom vsim sodr., ki so me v moji dolgi bolezni prav po bratovsko podpirali najtoplejšo zahvalo; prejel sem namreč od nabrežinskih klesarjev 81 K 16 stot. in od sodr. kamnolomcev iz kave «Romane» 29 K 30 stot. Skupaj 110·46 K za kar vsim darovalcem iskreno zahvaljujem.

V Nabrežini, dne 10. novembra 1904.

Lovre Caharija.

Izdajatelj in odgovorni urednik
Josip Kopač
Tipo-Litografia Emilio Sambo

DRUGA ŽELEZNIČARSKA LOTERIJA

Glavni dobitek: 50.000 kron.

Skupnih dobitkov je: 9999 k. representirajo vrednost 125.000 kron.

Posamezne srečke stanejo 1 krono in se pričnejo 1. novembrom t. l. razpošiljati. Žrebanje se pa vrši 15. febr. 1905. Naročbe sprejema tudi uprav.

„Rdečega Prapora".

Prodajalna klobukov
all' Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
Najnižje cene

Ravnokar je izšel:
Eisenbahner - Kalender
za leto 1905.
ki ima sledečo vsebino: Slika, ki predstavlja železniškega pohabljenca «Pesem», uvod, kolendarium, razvoj železn. organizacije, dnevni zapiski, organizacija državnih in privatnih železnic, nastavljensko razmerje osobja avstr. privatnih železnic: A. Inteligenca. — B. Druge zahteve za sprejem v žel. službo. — Izobrazba železničarskih vslužbencev: I. Pri državnih železnicah. — II. Privatne železnice. — III. Razne določbe za vsprejem in izobrazbo vajencev (šola vajencev) osobna vožna cena. — Osobna vožna tabela. Osobna vožna cena priraznih železnicah in njih zmožnost. Penzijo računska tabela (izvzemši prometnih vslužbencev) priv. južne železnice. Penzijo računska tabela prometnih vslužbencev juž železnice. Tabela za izračunanje provizije na ces. kr. državnih železnicah za vslužbence in njih udove in sirote. Agitacija. Izobraževalno vprašanje knjigarna — delovodstvo. Navadila za vodstvo shodov in društev. Zborovalno pravo. Razpust shoda. — Predsednikove in vladnega zastopnika dolžnosti. Shodovi obravnavni jezik. Vodstvo društev. Odborov zapisnik, naznanilo shodov, poročilo o biblioteki: 10 zapovedi društvenikov. Najvažnejša navadila za nemško pravoslovje. Raba majhnih in veliki črk.

Splošno pravovarstveno in strokovno društvo za Avstrijo in beležke. Elegantno vezan stane 1 krono. Torbica za koledar iz močnega usnja stane 3 krone.

Naročbe sprejema upravništvo «Rd. Prapora» in upravništvo «Der Eisenbahner». Zentagasse 5. Dunaj VII.

KAVARNA
„UNIONE"
PREJE „TEDESCO"
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitninaje izključena.

Prva Kooperativistično urejena
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago RDECI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE.

Zaloga in Tovarna
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
TRST - Piazza Rosario 2 - TRST
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Leto VII. TRST, dne 18. novembra 1904. Št. 47

DELAVEC
Rdeči Prapor

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Za Nemčijo: Za celo leto 5.96 K.; za pol leta 2.98 K.; za četrt leta 1.49 K.

Za Ameriko: Za celo leto 7.28 K.:

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Telephon št. 1570.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Upravništvo in uredništvo, TRST, ulica Boschetto 5. II.

ŠOVINIZEM IN VLADNA MODROST

Da je kaj izpremene, je bilo torej pozorišče krvavih dogodkov, brez katerih avstrijska politika ne more izhajati, prenešeno v Inomost. Enega so pokopali in kakšnih trideset jih je «blesiranih» — seveda «za domovino, narod» in podobne ideale in idealčke. Več kakor sto so jih pa zaprli.

To je poročilo, kakor da prihaja iz Mandžurije. In zakaj vse to?... Ker trdimo, da živimo v «novi» dobi, v dvajsetem stoletju, v času napredka, razuma, humanitarnosti, kulture, civilizacije. A v resnici vladata barbarstvo in glupost in ako bi dobro znane figure iz srednjega veka vstale iz grobov, bi se nam po vsej pravici lahko porogale ter nam dejale: «Le spravite vaš ponos v žep; nič niste boljši kakor mi».

V Inomostu se je koncentrirala pretečeni teden vsa mizerija Avstrije in izza teh kravalov mora zaspati vsak optimizem švarcgelberstva. Kaj naj ta država še upa? Kjer je v celi aferi le ena svetla točka, v katero bi se lahko uprlo tužno oko človeka, ki je obsojen, da mora biti Avstrijanec?

Pomenimo se najprvo z našo premodro vlado; vsaj zahteva že dolžni respekt, da jo postavimo na prvo mesto. Gospodje, ki ravnajo usodo narodov te države, opazijo, da je nastal v Inomostu konflikt. Pojav ni osamljen, temveč je tesno zvezan z raznimi drugimi vprašanji: Z zahtevo tirolskih Italijanov po avtonomiji južnega dela dežele in z zahtevami raznih narodov po visokih šolah. Italijani hočejo imeti vseučilišče a vlada je v zagati. Kajti tudi Rusini in Slovenci zahtevajo univerzo, Čehi hočejo drugo vseučilišče in tudi Poljakom se sline cede. Avstrijska modrost pa uči: Ne daj Pavlu, da ne bode Peter zahteval. In če bi se že kaj storilo — — kje naj imajo Italijani vseučilišče? Visoka vlada, ki je včasi z besedami tako energična, kakor da bi bila sposobna, vse pohrustati, se ne upa optirati ne za Trento ne za Trst, pa se odloči za — provizorij. Pri nas pač tako ljubijo provizorije, da se ni čuditi, ako se zdi marsikomu cela Avstrija provizorična. Vseučilišče se provizorično obesi v dimnik, provizorično se naredi načrt za pravno fakulteto v Roveretu, provizorično se vrže ta načrt v koš in končno se provizorično veruje fakulteto v — Inomostu.

Zakaj ravno v Inomostu? Morda gospoda Körber in Hartel tega sama ne vesta. Morda zato, ker ravno z Inomostom nihče ni zadovoljen. Nemci upijejo, da spravlja italijanska fakulteta nemški značaj Inomosta v nevarnost. Italijani hočejo v Trst, ne pa v Inomost. Ergo — pravi vlada — naj pride fakuteta ravno v Inomost — seveda provizorično.

Dobro. Vlada hoče biti konstitucionalna — čudno da je naenkrat tako vestna — in ker ni parlamenta, ne more določiti nič definitivnega. Toda kje je zapisano, da se sme provizorično napraviti samo kaj neumnega? In ravno to, kar je najbolj neumno? Če že ne znajo storiti kaj res pametnega, tedaj bi vsaj izmed neumnosti lahko izbrali kakšno manjšo. Recimo da je šla vlada s fakulteto provizorično naravnost na Dunaj, bi bila nespametnost vsaj za pedeset odstotkov manjša.

Seveda, vlada ima olajševalne okolnosti. Lahko se sklicuje na to, da je Avstrija ustavna država (vsaj na papirju); da ima take stvari reševati parlament in da so narodi sami krivi, ker trpé, da se avstrijski parlament sam iz sebe norčuje. Ako bi gospodje poslanci vedeli, čemu so pravzaprav voljeni, tedaj vladi nebi bilo treba rogoviliti s paragrafom 14.

A kako naj bode vlada modra tam, kjer vse nori?

Nemci v Inomostu niso zadovoljni z italijansko univerzo. *De gustibus non est disputandum,* pravijo. Zato je bila vendar ogromna agitacija proti fakulteti smešna, otročja, neumna. Ako spravi 120 italijanskih dijakov lahko nemški značaj mesta Inomosta v nevarnost, tedaj stoji ta značaj sploh na slabih nogah in nacionalna družba, ki se je radi otvoritve fakultete drla da se je kadilo, je napisala sama sebi in svojim obritim komandantom pravo izpričevalo uboštva.

Tudi Italijanom ne ugaja v Inomostu. In zato — ne ostanejo morda doma, temveč privlečejo še celo kopo tovarišev od drugih vseučilišč, pri Petru Luegerju pokupijo revolverjev za celo brigado in pri prvi priložnosti začno streljati na neoborožene demonstrante. Da ne ostanejo kaj dolžni, začno hitro Nemci demolirati hotel, v katerem so Italijani zbrani in potem vse, kar količkaj diši po Italijanščini. Nič ne de, ako zadenejo tudi kakšnega nemškega nacionalca, ako ima le italijansko ime. Tedaj so pa vsi zadovoljni.

Ne vemo, ali bi se take reči zgodile lahko tudi kje drugod kakor v Avstriji. Morda le še kje v centralni Afriki.

Človek ne ve, kaj bi bolj občudoval: Ali vladno modrost, ki izvede nalašč ravno tisto, kar ni nikomur všeč, ali pa «narod», ki tuli in razsaja, strelja in demolira, kakor da so prišli Tatari v deželo. Žalostno je v tej komediji vse; veseli so samo steklarji, ki so poslali svoje sinove razbijati šipe, katere so dan prej sami vrezali.

Demonstracije v Inomostu nimajo ničesar opraviti z znanimi nekdanjimi demonstracijami v Trstu, Lvovu in drugod. Nacionalni šovinizem, ki je podivjal v Inomostu, je barbarska prikazen; z ničemur se ga ne more olepšati. Najžalostnejše na celi stvari pa je epidemični značaj narodnjaške norosti. V Inomostu so zblaznili in sedaj mislijo povsod, da morajo vsi blazniti. Na Dunaju, v Gracu, v Ljubnem pojo «Die Wacht am Rhein» ter se pretepajo, ako se komu ne ljubi, da bi se radi te anokronistične pesmi odkrival

Nacijonalni rogovileži žive tudi v drugih deželah. A da bi lahko tako izgubili pamet kakor v Inomostu, je skoraj neverjetno. Le mi smo tako srečni, da živimo v državi, ki je bolj sposobna napisati svoj testament, kakor razvijati se po zakonih pameti. Avstrijski nacionalizem je nevaren, ker je vajen najbolj barbaričnih oblik.

Kakor vselej, bodo tudi sedaj sodnije sodile o dogodkih v Inomostu. Za posameznike, ki bodo sedeli na obtožencevi klopi; za celoto je bolj važno, kaj poreče nekoč zgodovina. Zdi se nam, da to slutimo. Na neki strani bode zapisano po priliki sledeče:

Ko je po celem svetu napočila doba civilizacije, se je ogrnila Avstrija z najtemnejšim barbarstvom srednjega veka. Vse kar bi se dalo o tragičnih dogodkih napisati, ne pomeni toliko kakor resnica, da je nacionalizem nasproten kulturi. In prišel bode čas, ko se bode vsak resnično inteligenten človek sramoval reči: Nacionalen sem. Ker bodo ljudje to imeli za najbolj glupo, smešno, reakcionarno in nevarno lastnost. In še le tedaj bode napočila doba civilizacije tudi za Avstrijo — se pravi, ako ne bode Avstrija sama medtem počila. Kajti vlada in šovinisti so se združili, da jo popolnoma ruinirajo. In če se jim to posreči, ne bode čudež.

E. K.

Politični odsevi

v TRSTU, 17. novembra 1904.

Blaznost je pogostoma nalezljiva; zlasti velja to za politično blaznost. To žalostno resnico potrjujejo zopet dogodki v Inomostu in

---

LISTEK.

BEGUN STEVO.

Spisal ETBIN KRISTAN

I.

Črez goli breg Vukovega brda stoka veter, kakor da bi bila njegova naloga, prepevati stoletja stare tožbe tja v večnost ter jim ohraniti življenje v kljubovanje vsem gluhim ušesom, ki njegovega jezika ravno tako nočejo razumeti, kakor ne morskega šumenja in nebeškega grmenja. Nevtrudljiv pevec! Kadarkoli sem prišel na Vukovo brdo, se je oglasil s svojo pesmijo, ki je spominjala na melanholično petje Hrvatov in Srbov in jih je morda naučil enoglasni in vendar toliko značilni «ovoj». Ali njih žalobno mrkli ton ni dosegel groze, ki se je glasila iz vetrovega stokanja v ličkih hribih in ki je često celo samotne pastirje po skopih pašnikih Krasa prestrašil.

Ako zapiska posebno svetel glas skozi zrak, tedaj pač vzdigne Janka iz njegovih sanj in njemu se zazdi, da se podi kak hud duh sem, hoteč pregnati njegove lepe Vile, ali pa so se zbudili njegovi mrtvi hajduki in da bode v prihodnjem trenotku počila puška preko hribov. Toda kmalu se zopet umiri, kajti Janko vé, da žive Vile in hudi duhovi samo v lepih povestih, da se mrtvi hajduki ne zbujajo in da veter le tako strašno žvižga, ker je to pač vetru namenjeno.

Kje naj bi bila pač še kakšna Vila ali kak Satir, ko pozna vsako ped zemlje in skale na Vukovem brdu in na vseh hribih daleč naokoli in vendar še nikoli ni srečal takih prikazni? Toda na nje misliti je tako lepo, kakor poslušati pesmi o kraljeviču Marku, ali pa gledati nebo, kadar je prav modro in kadar sije solnce v polnem blišču in kadar se diči gozd tam preko na Orlovem vrhu v najglobokejšem zeleniu.

Tako misli štirinajstletni Janko, ki je kravji in kozji pastir v eni osebi in ki rad fantazira o lepih rečeh, katerih ni, a vendar noče vanje verjeti.

Stari Pavelić, ki oprezno koraka za menoj, prav peklensko se poteč pod ovčjim kožuhom, ki naj ga brani po zimi pred mrazom, po leti pa pred vročino nidje nevoljen s sivo glavo in pravi:

«Eh, to ni prav, ne. Kdor ne veruje v hudiča, se tugi boga ne bode bal. Zakaj nebi bilo Vil? Volkodlaka sem že sam videl, drugi ljudje pa so videli druge reči. In zakaj naj bi bil človek edina pametna stvar na božji zemlji? Moj oče je videl duhove, ki so se vrnili iz drugega sveta. In zakaj se nebi, če je božja volja? Kaj vemo mi?

Molčal sem, kajti strma, kamenitna stega ni bila kar nič podobna promenadi in veter je hojo še bolj obteževal. Sava Pavelić pa je kmalu zopet začel:

«E, kaj bi govoril? Saj menda Vi tudi nič ne verujete? Gosposki ljudje so dandanes že taki. Boga ni — zakaj? V starih časih, ko smo bili še vsi vojaški, je verjel moj stotnik in polkovnik in celo gospod general ravno tako kakor jaz. E, zakaj je pa vse zapisano? Torej tudi ni bilo Turkov in hajdukov? Mar goslar lahko svoje pesmi kar iznajde? Kaj ne poje o kraljeviču Marku eden isto kakor drugi? Ali Vi vendar nič ne verujete».

Skoraj prestrašen sem se obrnil. Sava je bil porinil svojo rdečo liško čepico skoraj čisto na tilnik. Njeni črni pramčki so se mešali z njegovimi dolgimi, še vedno gostimi sivimi lasmi. Njegovo brazdasto lice, katero je obdajala kratka, ne zlasti bržno negovana «cesarska» brada, je naenkrat izražalo čudno skrb, v katero se je navidezno mešal upajoč dvom in njegove sive, bistre, s košatimi obrvi obsenčene oči so vprašujoče počivale na meni. Čutil sem, da mi je dolžnost, umiriti starca, vendar nisem prav vedel, kaj naj porečem. Morda je v Senju slišal, da so me imenovali brezverca. Toda ker mi je pogostoma pokazal, da mi je prijatelj, sem mu hotel prihraniti nepotrebno muko. Dejal sem torej:

«Če nekaterih reči ne verujem tako kakor drugi ljudje, verujem vendar to, kar se mi zdi prav. In kadar Vi kaj pripovedujete, Vas zelo rad poslušam».

Starčevo lice se je takoj izjasnilo in zopet je začel:

«E — a nu — vsega tudi ne verujem tako kakor drugi ljudje. Šole imajo, a ljudje se vendar ne uče vsega, kar bi lahko vedeli. Popi vedo gotovo mnogo, vsega pa tudi ne vedo. Ali mislite, da je greh reči, da veter govori in da drevje in kamenje živi? E — drugače žive kakor mi, žive pa le. In greh še ni, če se to veruje. Zakaj pa je človek zvečer bolj žalosten kakor opoldne? Pa da to nič ne

njih posledice. Mnogo so seveda kriva časnška poročila, ki lažejo in pretiravajo, da postanejo bolj senzacionalna. Kdor čita meščanske liste in jim veruje, bi moral misliti, da je v Inomostu ves narod na nogah. Kdor pa se je po mestu sam nekoliko ozrl, ve, da je provzročilo tiste bedaste izgrede skoraj samo pobalinstvo in plačani elementi, ki so n. pr. kamenje za razbijanje šip prodajali za denar. Malkdaj je bilo kakšno «gibanje» tako umetno in brezvestno uprizorjeno, kakor v Inomostu. Seveda, če čitajo ljudje po drugih mestih, da demonstrira na tisoče ljudi po ulicah — dve kompanije vojakov so seveda razgnale vse te junake — tedaj ni čudo, da sami znore. In resnično se razširja nacionalistična norost že po celi Avstriji. Po vseh mogočih mestih, na Dunaju, v Gracu, v Ljubnem, po nemških mestih na Češkem in Moravskem demonstrirajo dijaki, komedijanti in drugi, katerim se poljubi, razbijajo šipe, pretepajo Italijane, tulijo «Wacht am Rhein» in v teh dneh je slava po ceni. Blaznost pa najbolje dokazujejo velenemški harlekini Stein, Schalk in podobni, ki so se takoj odpeljali v Inomost, da osmešijo še tisto, kar je v celi aferi ostalo resnega. Tako neslanega, okus žalečega govora menda še ni bilo slišati na nobenem pokopališču, kakor je bil Schalkov «govor» nad grobom ubogega slikarja Pezyeja, katerega je neki vojak zabodel. Vrhunec komedijantovstva pa je dosegel radi svojih pobalinskih manir splošno znani Franko Stein, ki je splezal po pogrebu na fijakerski voz in spustil pred ljudstvom tako bedasto in zoprno govoranco, da je delovalo naravnost kakor blasfemija. In v takih dneh postane taka ničla lahko vodja «narodno čutečega dijaštva» in «navdušenih patriotov!» Kaj čuda, da znore v takih okolnostih tudi nasprotniki, da pretepajo Italijani Nemce, kjer morejo in da se širi blaznost sploh kakor povodenj! Nazadnje je zašla tudi v moravski deželni zbor, kjer je provzročila zadnji dan, v torek pred zaključkom zbora še sceno, da se je človeku zdelo, da je v žganjariji, ne pa v zbornici!

Take situacije seveda ne morejo nastati naenkrat in brez uzrokov. Sedanji dogodki niso nič druzega, kakor plodovi konfuznega avstrijskega zistema, hazardskega zistema, ki vedno upa, da bode «že bog dal». Desetletja že «študirajo» «narodno vprašanje» v Avstriji in še do danes niso izpoznali, da tega vprašanja ni mogoče rešiti, dokler so narodom samim zavezana usta. Če velja za vse olajševalna okolnost, da so blazni, nacionalno, patrio-

tično blazni, nima vlada tega izgovora. Ona ne sme biti blazna, njena prva dolžnost je pamet in treznost in ona bi morala vedeti, da so vse te — pogostoma tako tragične — komedije samo zato mogoče, ker imajo v tej državi koristolovni komedijanti prvo besedo in priložnost, da se izdajajo za reprezentante naroda. Koerber-jev greh ni italijanska fakulteta v Inomostu, na to, da je bil energičen napram drju. Erlerju, temveč to, da se ni še nikdar obrnil do narodov samih, da ni izpoznal edinega zdravila za to žalostno državo. To edino zdravilo pa — naj tudi patentirani političarji oko mizgujejo — je *splošna in enaka volilna pravica.*

×

Državni zbor je zopet sklican včeraj je imel prvo sejo. Morda bode pri tej novici marsikdo čudno gledal ter vprašal, kaj je pravzaprav «državni zbor». In še le po sili se mora človek spomniti, da je Avstrija tako rekoč ustavna država. Državni zbor pa je pri nas tisto, kar skliče vlada, kadar hoče med eno in drugo periodo paragrafa štirinajstega narediti malo pavzo in absolutizem malo olišpati. Ta državni zbor je torej zopet sklican in gospod Koerber menda upa, da bode deloval. Zakaj drugače nebi nihče živ razumel, čemu ga sklicuje. Ker so dobili Čehi ministra Rando in ker jih radi obstrukcije, vodeče v temno noč, že same zona obhaja, bi bilo res nekaj upanja, da se situacija zboljša, tembolj ker imajo tudi Mladočehi razne želje, katerih ni mogoče izpolniti brez parlamenta. Bilo bi torej malo upanja, — malo, a malo je bolje kakor nič. Toda smola! Inomost je prav pripraven, uničiti vse upanje in poroditi nemško obstrukcijo mesto češke. Nemška ljudska stranka se že junači, ostanki nekdanje velenemške stranke se tudi postavljajo, nemški liberalci seveda še «uvažujejo», toda za obstrukcijo ni treba ravno prevelike armade; včasi zadostuje tudi nekoliko otroških trobentic. In kaj bode gospod Koerber tedaj počel?

Danes pripovedujejo sicer, da je ministerski predsednik na vse pripravljen. Na dnevnem redu prve seje je načrt finančnega zakona in proračun za letošnje leto — nekaj, kar je pač samo v Avstriji mogoče — toda to so vse bolj postranske reči. Glavna točka v vladnem računu so podpore za agrarce in pa predlog glede ustanovitve italijanske fakultete v Roveretu, s čemur upa Koerber potolažiti razburjene duhove. Seveda — upa. Upanje je vedno po ceni. Včasi upajo ljudje na glavni zgoditek, čeprav nimajo niti srečke. In toliko razuma ima Koerber tudi, da menda ne precenjuje svojega upanja. Danes se vsaj sliši, da je vlada pripravljena, takoj razpustiti državni zbor, ako bi se ponovila obstrukcija ali pa ako bi nastal kak vihar v parlamentu. Baje ima cesarjevo dovoljenje že v žepu. Kaj bode potem, to je pač drugo vprašanje. Kajti da bi nove volitve na podlagi sedanjega volilnega reda ničesar ne poboljšale, je popolnoma jasno in tako neumen ne more biti niti noben avstrijski minister, da ne bi razumel tega. To je torej facit cele Koerberjeve vladne dobe, da stoji danes ravno tam, kjer je stal, ko je prevzel vlado, ali pa še nekoliko bolj zadej. In vso to konfuzijo plačuje avstrijsko ljudstvo!

×

Nova vojaška bremena. Grof Tisza je v Budapeštanski zbornici podal predlogo glede novincev za l. 1905. V kateri se nahaja klavzula, po kateri se ima ustvariti za domobranstvo *15 novih divizij topničarske regimente in sicer 8, za domobrance v Avstriji, in 7 za Ogrski honved.* Ker je Tisza to predlogo kot nekdanjo nacijonalno zahtevo glorificiral, se je to v zbornici z ploskanjem na znanje vzelo. To ne pomeni nič druzega kot: Več vojakov, več topov, več davka in ti «folk» v državi bodi tiho in plačuj.

×

Proti poslabšanju šol. Na Dunaju prirejajo soc. dem. protestne shode. Na dan 14. nov. tri v sredo na 16. nov. enega in po deželi se više na 12., 13., 14. in 20 nov. 23 protestnih shodov.

Največjo senzacijo pa je vzbudilo v vsej javnosti to: da so se *dunajski vseučeliški profesorji* oglasili, kateri se izjavljajo proti vsakemu poslabšanju šol in proti vsakemu strankarsko sestavljenem zastopstvu deželno šolskih oblastnij.

Zoper nevarnosti, ki preti sedanjemu šolstvu, bodo socijalisti peljali boj, dokler se ne pokoplje ta atentat dunajskih antisemitov na šolstvo.

×

Volitev predsednika v Združenih državah. Socijalisti so pri letošnjih volitvah za predsednika dosegli velikanske uspehe, Debs je dobil v državah Minnesota 20 000, Kaliforniji 35.000, Illinois 75 0000, Pensylvaniji 25.000, Indijana 30.000, Wiscontin 35.000, New-York 45 000 glasov; v posameznih krajih New-York 25.000. Chicago 45.000, Milwanke 20.000, Cleveland 7000 in Cincinati 8000 glasov. Več kot pol milijona glasov je dobil Debs. Leta 1900. so dobili socijalisti 33 000 glasov.

vsako izpremeno, dokler je bilo mogoče. Posebno jurist ni moral odnehati, ker se je vživel v celi zistem starih zakonov in pa ker se je identificiral kot državni uradnik z državno avtoriteto, ki baje pade, ako pade zistem zakonov.

Na vsem križevem potu, po katerem koraka ljudska množica iz stare sužnosti skozi tlačanstvo in mezdno odvisnost boljšemu življenju naproti, opažamo prav malo simpatij državnih in cerkvenih služabnikov z delavnim ljudstvom. Zgodovina nam pripoveduje, kako so katoliški duhovniki podpirali okrutno ravnanje s tlačani, kako so pomagali pobijati uboge kmečke ustaše 16. stoletja, kako grdo je Martin Luther pisal proti tistim ubožcem in kako je pozival vladajoče, naj kmete pobijajo, obešajo, trpinčijo. Znano je tudi, kako težko se pripravijo zakonodavci naših časov na to, da poskrbe kakšno olajšavo za ženske delavke in za otroške delavce; odraslim moškim delavcem jo dajo itak le tedaj, ako trka sila na vrata in ako preti po ulicah glavnih mest vihar.

Juristi so zadnji, ki se omehčajo; izjeme se najde le med advokati, ki žive v ožji dotiki z ljudstvom in dobivajo od njega kruh. Advokate se najde vsled tega včasi v prvih vrstah bojujočega ljudstva.

Značilen je torej pojav, da se je pokazalo v zadnjem času tudi v krogih državnih juristov in profesorjev juristarije nekaj socijalističnega duha. V dneh 9 do 13. septembra so imeli namreč nemški juristi v Inomostu svoje zborovanje. Tam so se pečali med drugim tudi z vprašanjem koalicije delavcev. Za učenjake, ki se pečajo z gospodarstvom, je bilo to vprašanje že zdavnaj v tem smislu rešeno, da gre delavcem v boju za boljše pogoje življenja isto pravo, kakor podjetnikom, katerim dovoljuje zakon karteliranje, ustanovitev trustov, združevanje za boj proti delavskih zahtevam, v katerem rabijo pogostoma prav surova sredstva. Sedaj pa je sprejel tudi «Juristentag» resolucijo, v kateri zahteva za delavce isto koalicijsko svobodo, kakor za podjetnike in pravno sposobnost za delavska strokovna društva. Avstrijski sekcijski šef S. Klein je prav vneto trdil, da je nemško in avstrijsko pravo nazadnjaško, ter je označil kot čast za juriste, da se zanimajo za taka vprašanja in da uvajajo strujo socijalnega življenja tudi v juridično vedo.

To je vsekakor dobro znamenje za napredek socijalističnega stremljenja. Ako začenjajo trdosrčni državni juristi izpoznavati, da je tudi delavec človek, tedaj je to znamenit preobrat. Koliko argumentov so dajali isti juristi še pred kratkem raznim vladam na razpolago za krotenje delavskega gibanja! Napore delavcev za boljše mezde so imenovali pregrehe, označevali so jih celo za hudodelstvo, neusmiljeno so zapirali, kolikor je bilo le mogoče.

In sedaj vidimo, da mehča socijalistično delo že najtrdejše buče. Dani se tudi v teh krogih.

Zborovanje juristov so sredstva, s katerimi se izraža splošno mnenje juristov in v marsikakšnem vprašanju določajo smer pravnega razvoja. Upati je, da dobi delavstvo kmalu koalicijski zakon, ki mu daje popolno svobodo združevanja

Kadar bode ta zakon gotov, mora priti moderna določitev modernega časa in pa gospodarstvu primerna plačilna pogodba na vrsto. Sedaj so te pogodbe v občnem državnem zakoniku in v obrtnem zakonu kaj slabo urejene. In ravno ta del prava bode postal najvažnejši, ker bode določeval usodo velike večine državljanov. V Nemčiji se pečajo juristi s tem vprašanjem; pri nas večinoma spe.

Čas je tudi, da se odpravi nedostojni poselski red (Dienstbotenordnung).

---

pomeni? Kadar solce sije, bi s svojimi starimi kostmi skakal in kolo plesal kakor dvajsetletni mladenič. In to tudi nič ne pomeni?»

Sava si je popravil torbo in za nekaj časa je obmolknil. Toda dolgo ni mogel biti miren. Kmalu je nadaljeval:

«Ali mislite, da žvižga veter samo tja v en dan? Tedaj bi se ga moralo vendar vedno enako slišati. Nič ne! Le prav je treba poslušati. Danes tako in jutri zopet drugače in pojutrišnjem kakor predvčeranjem. To že nekaj pomeni. Vidite, tam preko pri Črni jami žvižga vedno isto pesem. Zakaj?»

Poslušal sem samo z enim ušesom, kajti starčevo govoričenje me je pravzaprav zelo malo zanimalo. Moje misli so se pečale z drugimi rečmi. Savina povest pa je motila njih strujo in nehote, ne da bi bil vedel, zakaj se gre, sem vprašal:

«Zakaj?»

«E da, jaz že vem», je odgovoril moj tovariš, «ali vsega ne pové, kar se ve. Čemu neki? Mislim si in dobro je. Toda tako je to: Nad Črno jamo poje veter svojo posebno pesem. Zakaj ljudje pozabljajo, nekdo pa je že tukaj, ki ne pozabi in v svojem jeziku pripoveduje vedno in vedno, kaj se je zgodilo. E, boga mi, žalostna povest je to».

Sedaj me je res radovednost zgrabila. Kadar je Pavelić filozofiral, je znal prav zmešano besedičiti, sestavljati najsmelejše zisteme in iz prosto znešenih premis izvajati najprostejše zaključke. Ali kadar je pripovedoval povesti, ga je bilo včasi prav prijetno poslušati. Ako je pripovedoval lastne doživljaje, se seveda ni smelo verjeti, da je vsaka beseda sveta. Njegova živahna fantazija ga je prav rada odvela vstran od resnice. Ako ga je kdo opozoril na protislovja njegove povesti, je mirno odgovoril:

«E, danes se spominjam drugače. To nič ne de».

In prav je imel. To nič ni delo. Saj ni nihče hotel pri njem zbirati zgodovinskega materijala. In kdor se je tega vzdal, se mu je posluh izplačal. Zlasti pa so zadovoljevale njegove povesti, ako se niso vrtele okoli njegove lastne osebe. Tega sem se spomnil sedaj in želja, da bi slišal povest o Črni jami, se me je polotila.

(Dalje prihodnjič).

Juristi napredujejo

Vsak vladni zistem mora imeti kakšno zaslombo, ako hoče obstajati in zlasti važno je to za vsako vladno manjšino, ker se nobena večina nebi pustila brez kakšne sile trajno tiranizirati. Dosedaj veljavni zistem si je vstvaril poleg oboroženih čet duhovnika in pravnika, da varujejo njegov red in da izvršujejo njegovo voljo. Ti dobro plačani činitelji so bili takorekoč okostje dosedanjega vladnega zistema; jurist je spravljal zakone vladajočih, njih povelja in prepovedi v primerno obliko, po kateri je potem sodil, duhovnik je ljudem zatrjeval, da so to božje postave in učil ljudstvo, trepetati pred njimi, vojak pa je z mečem v roki pazil, da se jih izvršuje.

«Podložnikom» je bilo težavno, doseči kakšno izpremeno zakona. Razmere so se izpreminjale, zakoni so zastareli, prihajalo je novo gospodarstvo in ž njimi vse, kar je na gospodarstvu slonelo — zakoni pa so ostali stari; «Vernunft wird Unsinn, Wohltat Plage....» Naravno. Stari zakoni so v marsikakem oziru varovali koristi vladajočih in zato so s pomočjo svojih služabnikov ovirali

Juristi in duhovniki so najkonservativnejša bitje. Dokler se ne udira strop, ne zapuste podirajoče se hiše. Duhovnik bode branil staro pravo, stare gospodarske razmere, dokler se bode dalo. Toda med duhovniki in celo med protestantovskimi se pojavljajo socijalisti — ali pač pošteno, je drugo vprašanje. Večinoma bi radi spravili največje, tako rekoč edino vprašanje v svoje tire, da bi ga mogli reševati v svojo korist in ostali voditelji ljudstva, kar so bili stoletja in tisočletja. Toda če zastopa že v starino zaljubljeni jurist za tim srednjeveškim bratcem — oba sta fevdalna stvora — ter hoče postati socijalen delavec, tedaj se mora vendar že precej daniti....

Tedenske novice

Izgredi v Inomostu in Tržaški socijalisti.

Zadnje dni je imel Trst vsak večer se ponavljajoče demonstracije, katere so bile uprizorjene zaradi izgredov v Inomostu. Slišalo se je iz vrst demonstrantov razne klice na adreso Neitalijanov. Tega insultiranja ljudi, ki na vsem temu, da je vlada otvorila v Inomostu italijansko fakulteto, ki niso najmanj krivi, so se socijalisti naveličali in sklicali svoje zaupnike skupaj.

Že v petek pretečenega tedna so napravili demonstracijo, katera je napravila na vsakega tudi najbolj zagrizenega nasprotnika, socijalistov narboljši utis. Okolo 2000 ljudi se je zbralo v Delavskem Domu odkoder so odkorakali po mestu v dolgi vrsti, ampak tiho brez vsacega klica, tako da si slišal le odmev trdih korakov zavednega tržaškega proletarijata. In na nedeljo je sklicalo italijanska socijalna dem. stranka velik shod, ker je magistrat odpovedal prostore v mestnem gledališču, se je vršil shod v veliki dvorani Delavskega Doma. Na dan 13. nov. t. j. v nedelo ob $8^1/_2$ uri zjutraj je bila dvorana kakor še nikoli natlačena, veliko število ljudi je moglo ostati zunaj. Govoril je Pittoni in državni poslanci Mazzorana in Hortis. Ali zadnja dva junaka sta se nesrečno in klavrno zagovarjala osobito Dep. Mazzorana je tako stokal, da bi bil kmalo pod mizo padel: Predlagala se je resolucija italijanske socijalne dem. stranke. Jugosl. soc. dem. volilno okrajna organizacija je predlagala sledečo *resolucijo:* Slov. soc. dem. proletarijat v Trstu zbran na shodu dne 13. t. m. v Delavskem Domu sklene z ozirom na krvavi dogodek v Inomostu sledečo resolucijo:

«Krvavi dogodek v Inomostu je posledica pregrešnega postopanja dunajske vlade, katera nasproti interesom narodov še vedno ravna v predmarčnem duhu Metternicha po devizi: *Divide et impera*, s tem provzročeno škodo pa vedno na ramena posameznih narodov zvrača.

V tem ko shod konstatira, da je vlada za prelito kri kakor tudi radi uničenja mladih eksistenc odgovorna, pozdravlja italijanski bratski proletarijat v tem kulturnem boju, in se izjavi ž njim solidarnim, toliko bolj ker je isti opetovano pokazal, da je vsaki trenotek pripravljen v boju stoječi slovenski proletarijat z vso navdušenostjo podpirati.

Naš klic bode sedaj kot zanaprej: Italijanska univerza naj bode v Trstu, slovenska pa v Ljubljani, ker sta omenjena dva mesta kulturnim središčem obeh narodov najbolj ugodna. Ob enem izrekamo najodločnejši protest, proti vsakemu poskusu zvaliti krivdo dogodkov v Inomostu, na bodisi kateri koli narod, ter povdarjamo iznovič, da se ima ostrina celega protesta obrniti edino le proti krivcu teh barbaričnih izgredov — vladi. Ona je morala vedeti, da Inomost po pretežni večini nemško mesto, ne more biti umestno za italijansko univerzo in je vkljub želji celega naroda, da se ima italijansko univerzo v Trstu namestiti, ostala v svoji pregrešni trdovratnosti na svojem stališču, dokler jo niso krvavi dogodki podučili, da je tako početanje nesmiselno in da tako barbarstvo, ki se je porodilo iz njenega stališča, obsoja in obžaluje ves kulturni svet.

Slovenski proletarijat, ki ne pozna razlike narodov tudi v tem hudem boju tesno združen z italijanskim proletarijatom slovesno povzdigne glas protesta.

Proč s krvavo politiko! Proč z nacionalnim sovraštvom! Vun z ednako volilno pravico! Vsakemu narodu svoje pravice! Naj živi svobodno združenje narodov!

Ta resolucija je bila z največjim aplavzom sprejeta.

Ko se je shod končal, so se na ulici zbrali reditelji določeni od stranke in množica se je v dolgi vrsti pomikala na glavni trg pred magistratom. Na to nedeljo je Tržaški mestni svet povabil tudi vse župane Italijane iz cele Istre, Furlanije in Tridenta. Ko so delavci prikorakali na glavni trg — mirno brez vsacega vsklika — je bil glavni trg prazen, le kakih 50 nacijonalistov je stalo tik magistrata ki so pričeli svoj «Lega nazionale» peti ali prihajajoči delavski bataljoni so intonirali «Internacionalo» tako močno, da so ti — narbrž najeti — junaki kar utihnili s svojo pesmijo. Kmalo se je prostorni veliki trg napolnil z ljudstvom, ceni se kakih 30 000. In krepko je odmevala «L' Inno dei Lavoratori», vsak poskus tiste peščice nacijonalcev peti nacijonalne italijanske pesmi se je takoj reagiral z mogočnimi akordi «Internacijonale» ali «Marsiljeze. In klici: «Vun z volilno pravico», naj živi internacijonalni socijalizem, vsak vzklik nacijonalnih Italijanov je takoj utihnil pred mogočnim reagiranjem zavednega tržaškega proletarijata.

To je bil pomemben prizor! Ocilindrana gospoda *Podesta* je zborovala v mestni hiši, a proletar pa je govoril na cesti krepko tako glasno, da bo gospoda pomnila. Ko se je eden izmed italijanskih nacijonalistov predrnil trak z nacijonalno barvo na palici v zrak dvigniti so sodrugi istega takoj konfiscirali, še ziniti se nobeden ni upal, kajti tukaj je imel besedo zavedni tržaški proletarijat. Zvečer pa so socijalisti zopet priredili impozanten obhod po mestu. Le socijalizem je oni element, ki solnce in veter ednakomerno razdeli.

„Edinost“. Gospoda okrog «Edinosti» vidi strahove povsod. Demonstracijo, katero so socijalisti v nedeljo priredili na glavnem trgu predstavlja kot pobratimija socijalistov z italijanskimi nacijonalci, češ, klici «Evviva Trieste italiana» in na vsak tak in drug nacijonalen klic so sledili dolgi «Evvivaaa». Ko smo prebrali «Edinost» smo vzeli še «Piccolo» iz pondeljka jutro v roke. «Piccolo» je največja trobenta tržaškega italijanstva, ali vkljub vsej ljubezni do matere Italije in vkljub vsem dolgoveznem opisovanju nedeljske demokracije, ostaja vendar toli, objektiven ko da pove da so vsi poskusi tistega števila nacijonalcev peti «Lega nazionale» in podobne izzivajoče pesmi naravnost utonile pod mogočnimi akordi «Internacijonale» ali «L' Inno dei Lavoratori» in «Marsiljezo» ravnotako je bil vsak nacijonalen vsklik kategorično udužen po gromovitih klicih socijalistov.

V tem oziru si lahko «Gazzettino» in «Edinost» podasta bratski roki kot lažnjivci o nedeljski demonstranciji.

Nacijonalci so se vendar popolnoma separirali od nas, ker mi nismo hoteli se ž njimi pomešati, in kdor je bil pri tej mogočni manifestaciji navzoč je lahko na lastne oči videl, tisto družbico nacijonalcev, kateri so vsi imeli svoje zelene znake na prsih in so mogli hočeš ali nočeš ostati pod utisom socijaldemokratične demonstracije in so še le potem ko so socijalisti odkorakali proč, prišli italijanski vročekrvniki k sapi. Ali to kar so nacijonalci počeli, potem ko so socijalisti zapustili glavni trg in odkorakali nazaj proti Delavskem Domu, vendar ne gre v en koš zmetati.

V nedeljo od 10 do 12 ure je bil glavni trg naš, sicer pa pravi naš Aškerc: Ko mi jahamo, psi lajajo.

Socijalistična zmaga. Pri občinskih volitvah v Gradcu so v III razredu zmagali socijaldemokratje - večinom 1000 glasov. Tako krščanski socijalisti kot nacijonalci so sramotno propadli. Njih lastni volilci so jih zapustili in prepustili polje socijalistom, drugače se ta naravnost uničevalni propad ne da razlagati. Ako se spominjamo onega velikanskega veselja, kateri je vel po vseh reakcijonarnih časnikih, ko je naš Resel proti združenim nacijonalno-klerikalnem kandidatu propadel pri zadnjih državnozborskih volitvah, in zopet potem ko je Resel pred dvemi leti vsled slučajne konstelacije pri občinskih volitvah za nekaj malo glasov pred meščanskimi kandidati zaostal in se skoz to že propad socijaldemokracije prerokovalo, tedaj se zamore še-le uviditi velikansko zmago socijaldemokracije. Skoz to zmago je III razred prešel skoraj docela v posest soc. demokratov. Od 16 mandatov imajo sedaj soc. dem. 14, v celem občinskem svetu skoraj tretjino. Dosedaj so imeli socijalisti v občinskem svetu 9 mandatov. Od teh se je letos izločilo 3. V celem je bilo voliti 8 mandatov. Izvoljeni so: *Jos. Pongratz z 1526, Ivan Greiner z 1504, Josip Herzog z 1504, Ivan Arnetzl z 1453, Aug. Han z 1456, Jul. Hilari z 1448, Alojz Kuzelnik z 1448 in Fr. Rader z 1446 glasovi.* Pet je torej novo-izvoljeni. Klerikalci so dobili od 279 do 338 glasov, nacijonalci pa 218 do 275.

V vrstah delavstva vlada veliko veselje. Živeli!

Socialni pregled

Volitve v bolnišno blagajno ces. kr. državnih železnic so končno razpisane. Z 31. decembrom t. l. izgube mandati sedanjega odbora veljavnost in bil je pač že zadnji čas za nove volitve. Da je uprava državnih železnic tako dolgo čakala, ne pomeni nič druzega, kakor da je hotela volilce presenetiti in ložje preriti svoje kandidate. Sedaj so volitve razpisane in izvršiti se morajo v najkrajšem času. Za uslužbence državnih železnic je ta volitev tem bolj važna, ker namerava železniško ministerstvo razne izpremembe na škodo udov, češ da je imela blagajna v pretečenem letu deficit. Mi smo že razložili, kakšen je položaj v tej blagajni in sedaj se gre za to, zajeziti upravine načrte, da ne bodo udje res škode trpeli. To pa je le tedaj mogoče, ako glasujejo uslužbenci složno za kandidate organizacije, na katere se je zanašati, da bodo brezobzirno in neustrašno zastopali interese udov. Jasno je, da bodo kandidatje, katere priporoča železnica, ako bi bili izvoljeni, tako plesali, kakor bi ministerstvo žvižgalo, kajti drugače jih ministerstvo nebi priporočalo. Gotovo je treba za to nekoliko poguma; toda v prvi vrsti je treba zavednosti in ljubezni do sebe in do svoje družine. Kdor noče, da vzamejo ženam in otrokom pičle pravice, ki jih sedaj imajo v bolnišni blagajni, ne more voliti nikogar druzega, kakor kandidate organizacije, naj tudi predpostavljeni in drugi nanj uplivajo kolikor hočejo. Volitev v blagajniški odbor je svobodna in nihče nima pravice, preganjati uslužbenca zato, ker je volil po lastnem prepričanju. To naj imajo udje pred očmi. Ako bodo zvesti organizaciji, se jim tudi ne bode treba bati preganjanja. Pomisliti pa morejo, da brez poguma sploh ni boja in zmage.

Po ukazu železniškega ministerstva je treba glasovnice podpisati. Oddaja pa se jih zalepijene in noben predpostavljeni nima pravice, gledati, kako je kdo glasoval. V lastnem interesu udov torej priporočamo, da glasujejo složno za kandidate organizacije in da ne puste na noben način uplivati nase. Razven tega pa naj misli vsakdo na to, da je treba nevedne in indiferentne tovariše poučiti, da oni ne pokvarijo, kar organizirani prav store. Nekoliko truda mora vsak posamezni v ta namen uložiti. In pozabiti se tudi ne sme na manjše oddaljene in zapuščene postaje, v katerih brezvestni agitatorji in neobjektivni predpostavljeni najložje uplivajo na uslužbence. Na delo torej in sicer nemudoma, kajti po toči zvoniti nič ne pomaga.

Od gladu umrli. Po poročilu londonskega grofovskega sveta je leta 1903. *39 ljudi od gladu umrlo*, v starosti od 3—74let. Med umrlimi je bilo 28 moškega in 11 ženskega spola, katere se je v bogatem Londonu pustilo od gladu umreti. Vsako leto se uradno konstatira, da je 40—50 ljudi od gladu umrlo. Leta 1896. je bilo 43, leta 1898. pa 48 od gladu umrlih. Potem takem je bilo prešno leto nekaj manj takih nesrečnežev. Ali število devetintridesetih se je uradno konstatiralo. Koliko jih je pomrlo, od katerih vlada niti ne ve? Tudi meščansko časopisje, občuti kot sramoto, da mora vsako leto na najbogatejšem kraju sveta toliko ljudi od gladu umreti. Kako bi se taka brutalnost odstranila tako medicino še niso iznajdli. To je ravno posledica zistema, vladajoči roparski in oderuški zistem, kateri brez usmiljenja svoje žrtve zahteva in bode tudi nadalje zasteval, dokler se ne bode istega na oltarju razuma in človečanstva žrtvovalo.

STRANKARSKE VESTI

Poročilo izvrševalnega odbora strankarskemu zboru jugoslovanske socialnodemokratične stranke v Ljubljani.

Po zadnjem strankarskem zboru v Celju je izvrševalni odbor posvetil vso brigo napredku in notranjemu konsolidiranju stranke ter se danes lahko potrdi, da je stranka od tistega časa v marsičem napredovala Vendar nam ni mogoče, podati tako natančno poročilo, kakor bi radi; tega je v prvi vrsti kriva komodnost nekaterih organizacij in zaupnikov, ki ne le da niso pošiljali izvrševalnemu odboru nobenih poročil, temveč razven nekaterih izjem tudi vprašavalnih pol vrnili, katere je izvrševalni odbor razposlal. Seveda je delo tudi zato otežčeno, ker vsled pomanjkanja gmotnih sredstev ni bilo mogoče, ustanoviti stalno evidenco vseh stalnih dogodkov, vsega dela i.t.d. in tudi zvez med centralo in posameznimi organizacijami ni mogla biti tako tesna, kakor bi bilo želeti. To nam pokazuje, da bode morala stranka z vsemi močmi delovati na to, da se organizacije v pokrajini učvrste in privadijo rednega dela, pa tudi da dobi centrala toliko sredstev, da bode mogoče, končno izvesti organizacijo strankarskega tajništva.

Sedaj se mora naše poročilo omejiti na najnujnejše in v prvi vrsti omenjamo, da je delovala stranka vedno identično z ostalimi bratskimi strankami v državi ter se je udeležila vseh akcij, uprizorjenih v političnem in gospodarskem interesu proletarijata. Shodov je bilo prirejeno veliko število in obžalovati je, da ni bilo mogoče, voditi o njih natančnejšo statistiko.

Velikega pomena so bili v prvem četrtletju leta 1903. prirejeni protetni shodi zoper naklep vlade, da se podloži strokovna društva delavcev zavarovalnemu zakonu. Uspeh te protestne akcije je bil popoln, kajti vlada je izdala naredbo,

da proti strokovnim društvom ni postopati v omenjenem zmislu.

Ko se je pojavil novi colninski načrt na obzorju, se je priredilo protestne in agitacijske shode ne le po večjih mestih, kakor v Trstu, v Ljubljani, Zagorju, Zidanem mostu, Sežani, Divači, ampak tudi po manjših mestih in celo po vaseh. Tisti shodi so bili prav dobro obiskani in stranka je potegnila s tem mnogo zanimanja na se. Nadalje je omeniti protestne shode proti tiraniji grofa Khuen-Hedervary-ja na Hrvaškem in proti nezaslišanim progonom naših ondotnih sodrugov. Taki shodi so se vršili v Trstu, v Ljubljani, v Gorici, v Nabrežini in v Celju.

Istega leta meseca julija 1903. so se vršili shodi za splošno enako in direktno volilno pravico po večjih mestih. Meseca septembra so sledili protestni shodi proti zadrževanju dosluženih vojakov v aktivni službi. Omeniti je še shod radi razpusta tržaškega občinskega sveta, shode proti zahtevam militarizma in proti podraženju živil.

Razven tega se je vršilo mnogo agitacijskih in organizatoričnih shodov, kar je imelo za posledico ustanovitev raznih novih organizacij, med njimi v Mirnem, v Mavhinjah, v Komnu, v Skriljah pri sv. Križu, v Ajdovščini, v Škofji Loki i.t.d. Zlasti pomembno je bilo živahnejše gibanje pekovskih delavcev v Trstu, Pulju, Gorici in Ljubljani, ki so si ustanovili podružnice zveze pekovskih delavcev v Avstriji. Boj se vodi v prvi vrsti za nadomestni počitek in sicer uspešno.

V področju stranke je bilo izza zadnjega strankarskega zbora več stavk, od katerih omenjamo stavko rudarjev v Trbovljah, stavko rudarjev v Labinju, stavko delavcev s papirjem v Podgori, ki so vse za delavce ugodno končale. Stranka je pri vseh teh stavkah intervenirala in zlasti v Trbovljah se je organizacija vsled tega močno dvignila.

Od drugih bojev naj omenimo občinske volitve v Nabrežini, pri katerih so si naši sodrugi priborili 6 odbornikov. Stranka se je udeležila tudi deželnozborskih volitev na Štajerskem, dasi v južnem delu dežele ni bilo upanja na zmago. Vendar so dobili naši kandidatje lepo število glasov in razvoj naše stranke se je tudi tukaj pokazal. Zmagali so naši sodrugi tudi pri volitvah v bolnišno blagajno južne železnice ter pri volitvah v okrajno bolnišno blagajno v Nabrežini.

Stranka je delovala tudi z raznimi predavanji zlasti v Primorju.

Kar se tiče notranje organizacije, je treba omenit konflikt izvrševalnega odbora z okrajno organizacijo v Idriji, ki je nastal glavno vsled rovarenja ene v Idrijo prišle osebe. Proti strankarskim določbam so tam ustanovili list «Naprej» in vse prizadevanje izvrševalnega odbora, da bi se prišlo do sporazuma, je bila zastonj, ker v Idriji niso hoteli izvršiti sklepov, za katere so v Trstu sami glasovali. Vsled tega je moral izvrševalni odbor odposlati sodruga Kopača, da razpusti okrajno organizacijo v Idriji, kar se je tudi zgodilo. Vzlic temu, da so zveze med idrijsko organizacijo in izvrševalnim odborom od tistega časa pretrgane, je vendar upati, da se povrne tudi v Idriji pravo izpoznanje in da bodo tedaj idrijski delavci zopet delovali solidarno z nami kakor poprej.

Glede časopisja je omeniti, da se je strankarsko glasilo, ki je bilo zadnje leto povečano, lepo povzdignilo in število njegovih odjemalcev je naraslo. Seveda se še nikakor ne zanimajo vsi sodrugi za list tako kakor bi bilo potrebno, kajti ako bi bilo delo za tiskopisje bolj intenzivno, bi lahko dosegli z listom veliko večje vspehe.

V zadevi časopisja in lastne tiskarne se je vršila 12. majnika l. l. koferenca v Ljubljani, o kateri je strankarsko glasilo natančno poročalo.

Končno moramo še omeniti, da so naši sodrugi letošnji prvi majnik povsod dostojno praznovali.

Temelj naše stranke se je torej učvrstil in za gotovo je upati v kratki bodočnosti hitrejši napredek.

×

K strankinem zboru. Pred durmi nas čaka strankin zbor, ali vidi se kakor da ne bi bilo nikakega veselja do tega edinega pravega delavskega parlamenta ali pa kot da nimamo nič posebno važnega pripisovati temu str, sboru. In vendar je ravno, ta letošnji strankini zbor eminentne važnosti, kjer naj se pokaže v čem in kod je naša stvar napredovala, kaj je slabega in dobrega in kaj nam bo treba za prihodnjost storiti, da postane naša stranka čvrsteja, večja, sposobnejša za tekmovanje med meščanskimi strankami.

Dnevni red pa kakoršen je provizorično proglašen se po mojem mnenju popolnoma strinja z razmeram in je primeren času.

Poročilo samo nam pokaže kod in kdo je deloval, ali so sodrugi vsacega okraja storili svojo dolžnost v zmislu sklepov str. zbora v Celju.

Organizacijo in taktiko imamo skoraj na vsakem str. zboru, ali ravno ta točka pripada v najpoglavitnejšemu delu strankinega razvoja.

Predlog Ljubljančanov, pomeni ponavljanje Celja, tudi tam se je konglomerat samih prevodov raznih organizacijsko str. določb kot predlog stavilo, a se ga kot brezpredmeten odklonilo. De facto, se je že, če se ne motim, tak organizacijski načrt pri prvem str. zboru v Ljubljani sprejel, torej kaj pa je tebe treba bilo! Iz praktične strani nam vsi najlepši prevodi in predlogi na papirju nič ne pomagajo. Več delati, manj govoriti, kritizirati, ja ravno kriti kastrov se pri nas ni nikoli manjkalo, ali delavcev za stranko je pičlo število. Razcepljati našo stranko, je bilo pridržano le še Idriji. Ustanovitev lokalnega lističa «Naprej» je bila otročarija in povod do popolnega razpora s celokupno stranko. To vprašanje bo treba na strankinem zboru temeljito ventilirati.

Pri točki časopisje pa bo narbrže najintenzivneja debata. Javna tajnost je, da se hoče list na vsak način v Ljubljano prestaviti. Vprašanje pa je, ali so tudi zagotovljeni pogoji obstanku lista v Ljubljani, da nam res list v Liubljanico ne pade, kakor nekateri prerokujejo. List ne bo mogel čudežev delati, kjer ni delavcev in agitatorjev za našo reč, tam tudi list ne bo mogel vspevati. Da se pa omogoči preselitev lista je treba predpogoje in za tiste pripraviti bi bilo bolj umestno nastaviti v Ljubljani strankinega tajnika, kateri bi imel nalogo več v notranjem konsolidiranju dosedaj razbitih organizacijskih razmer, delovati.

Druge točke niso toli perečega pomena, zato povabim sodruge na javno diskuzijo v listu.

Dixi.

×

Iz Idrije smo prejeli sledeče:

Okrajna organizacija Idrije se pritožuje proti sklepom izvrševalnega odbora jugoslovanske soc. dem. stranke glede naše lokalne organizacije v Idriji in glede izključitve sodr. Antona Kristana iz jugoslovanske stranke.

Okrajna organizacija se pritožuje dalje proti postopanju izvrševalnega odbora oziroma proti postopanju «Rdečega Prapora» v idrijski zadevi.

Okrajna organizacija zahteva, da strankarski zbor razsodi po temeljitem razjašnenju celo zadevo, ter da lokalni organizaciji Idrija ter sod. Ant. Kristanu primerno zadoščenje.

Po nalogu okrajne organizacije v Idriji, 6. novembra 1904

Za okrajno organizacijo Idrija.

(slede podpisi).

DOPISI

Prejeli smo sledeči uradni popravek: Št. 573.

Slavnemu uredništvu lista «Delavec-Rdeči Prapor».

Sklicujoč se na paragraf 19 tiskov zakona zahtevam z ozirom na dopis objavljen pod zaglavjem «Pogreb panesrečenega sodruga Filip-a Namar-ja» v štev. 45. Vašega lista z dne 4.|11. 1904, da sprejmete v znkonitem roku na istem mestu in z istimi čerkami nastopni stvarni popravak:

1. Ni res, da je tamošnji župnik vprašal nekega sodruga, kaj pomeni rudeči trak; res je pa, da je vprašal sprevodnika, nosečega venec z rudečimi trakovi ali so ti trakovi socijalnodemokratični znaki.

2. Ni res, da je na licu mesta izjavil: «Ko bi bil vedel, da je pokojnik bil socijaldemokrat, ne bi ga pustil nesti v cerkev, ampak bi ga kar tako pokopali»; res je pa, da je rekel: «Ko bi bil vedel, da nosite socijaldemokratične trakove, bi ne bil šel pokojnika iskat doli (v mrtvašnico), ter ga pokopal brez spremstva (to je brez kondvikta), zakaj to je izzivanje».

3. Ni res, da se je to zgodilo, ko je sprevod dospel od mrtvašnice, kjer je pekojnik ležal, pred cerkev; po izjavi je župnik šel v cerkev in opravil ves obred v cerkvi ter spremljal mrliča nazaj na pokopališče.

4. Ni res, da pogrebni stroški daleč presegajo mejo cerkvenih pristojbin; res je pa, da še ne dosegajo dovoljene meje.

Župni urad Jesenice, dne 7. nov. 1904

Janez Zabukovec
župnik.

Društvene vesti

Slovensko delavstvo v Trstu Pozor! V soboto dne 19. t. m. ob 8.uri zveče se vrši v Delavskem Domu «strankini shod.» Nekaj posebno važnega imamo za odločiti. Zato je treba da se zberemo v velikem številu. Pridite vsi in agitirajte.

Sklicatelj.

×

Tržaški sodrugi pozor! Tržaška volilno okrajna organizacija jugoslov. soc. dem. stranke priredi 4. decembra v dvoranih «Delavskega Doma» ulica Boschetto 5

veliko delavsko slavnost

s petjem, dramatično predstavo, godbo in šaljivo zabavo.

Vspored se bode pravočasno obelodanil.

Vstopnice se bodejo po raznih organizacijah in po zaupnikih prodajale.

Čisti dobiček je namenjen v strankarske potrebe.

Vodstvo.

×

Podružnica pekovskih delavcev v Trstu, naznanja svojim članom, da se od sedaj naprej vrše redno vsak četrtek točno ob 10 uri predp. konference.

Dolžnost vsacega sodruga je, da se jih točno in redno udeleži.

Upravni odbor.

×

Na nedeljo 18. t. m. priredi klesarska «Zveza v Nabrežini» predavanje. Predaval bode sodr. *Heller.*

Vdeležite se tega predavanja vsi!

×

Delavske Zadruge v Nabrežini dajo tem potom na znanje vsem zadružnikom, da se bo otvorila prodajalna v soboto dne 19. t. m. ob 7 uri zjutraj.

Ob enem vabimo vse tiste, kateri mislijo še pristopiti, da to nemudoma store, da bo uspevanje «Zadruge» tem večje.

Izdajatelj in odgovorni urednik
Josip Kopač
Tipo-Litografia Emilio Sambo

DRUGA ŽELEZNIČARSKA LOTERIJA

Glavni dobitek: 50.000 kron.

Skupnih dobitkov je: 9999 k. representirajo vrednost 125 000 kron.

Posamezne srečke stanejo 1 krono in se pričnejo 1. novembrom t. l. razpošiljati. Žrebanje se pa vrši 15. febr. 1905 Naročbe sprejema tudi uprav.

„Rdečega Prapora".

Prodajalna klobukov
all' Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
Najnižje cene

KAVARNA
„UNIONE"
PREJE „TEDESCO"
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitninaje izključena.

Prva Kooperativistično urejena
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na raspolago RDECI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE.

Zaloga in Tovarna
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
TRST - Piazza Rosario 2 - TRST
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Leto VII. TRST, dne 25. novembra 1904. Št. 48

DELAVEC

Rdeči Prapor

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina znaša:
Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za čert leta 1.36 K.

Za Nemčijo:
Za celo leto 5.96 K.; za pol leta 2.98 K.; za čtrt leta 1.49 K.

Za Ameriko:
Za celo leto 7.28 K.:

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Telephon št. 1570.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Upravništvo in uredništvo, TRST, ulica Boschetto 5. II.

Sodrugi in sodruginje!

Po zaključku zadnjega našega strankinega zbora v Celju in v smislu strankinih temeljnih ustanov se ima vršiti letos

V. REDNI ZBOR

jugoslovanske socialnodemokratične stranke v Avstriji.

Izvršujoč svojo dolžnost, Vas vabimo toraj na strankini zbor, ki se bode vršil dne 7. in 8. decembra t. l. v **Ljubljani.**

Za dnevni red predlagamo, prepuščanje konečno določbo zboru samemu sledeče točke:

1. *Konstituiranje strankinega zbora.*
   a) *Volitev predstojništva, določitev opravilnika in dnevnega reda;*
   b) *Volitev komisije za pregledovanje mandatov.*
2. *Poročilo.*
   a) *Strankino delovanje: Kopač Josip.*
   b) *Blagajne: Jernejčić F.*
   c) *Kontrole: Panek A.*
3. *Organizacija in taktika: Čobal Miha.*
4. *Časopisje: Kopač Josip.*
5. *Politični položaj: Etbin Kristan.*
6. *Zadružništvo: J. A.*
7. *Volitev izvrševalnega odbora.*
8. *Splošne strankine zadeve.*

Strankarski zbor se vrši v smislu § 2. zborovalnega zakona. Vabila se bodejo udeležencem pravočasno doposlala.

«V torek 6. dec. ob 8 uri se «vrši v salonu hotela «Ilirija» v «kolodvorskih ulicah ob 8 uri «zvečer pred konferenca; ravnotam se vrši tudi strankini zbor «in sicer prične v sredo 7. točno «ob 8 uri v jutro».

S socialnodemokratičnim pozdravom

Izvrševalni odbor
jugoslovanske soc. dem. stranke.

Parlamentarizem

Na Dunaju in v Budimpešti je bilo v zadnjem času mnogo priložnosti za študiranje parlamentarizma, te baje največje meščanske politične pridobitve. Pravzaprav ne še le v zadnjem času in ne samo na Dunaju in v Budimpešti; toda ker ne nameravamo pisati knjige o meščanskem parlamentarizmu, se omejimo na zadnje pojave. Na Dunaju je pričela nova sesija avstrijskega državnega zbora, v Pešti so zaključili sesijo ogrskega parlamenta.

V takih časih je gotovo umestno vprašanje:

Kakšen namen ima parlamentarizem?

Država, v kateri vidijo naši vsakdanježi edino mogoče in najpopolnejšo obliko človeške družbe, je vsekakor organizem, ki potrebuje življenja; parlamentarizem naj ji daje sredstva za življenje in naj ravna njen razvoj. Ako je praksa najboljši poskus za veljavnost teorij, tedaj bi morali nad parlamentarizmom zdvajati in vera v njegovo vrednost bi morala popolnoma izginiti. Avstrija ima državni zbor, a z Diogenovo laterno menda ne bodemo našli človeka na svetu, ki bi še verjel, da ta Avstrija živi, ako le priznamo, da je med življenjem in vegetiranjem razlika. Državni zbor se je sešel, pokazal pa je takoj prvi dan, da ni od njega ničesar pričakovati, kar bi utegnilo spraviti to državo zopet na noge. Körber je govoril; novega ni znal ničesar povedati in kdor je imel zadnjih pet let odprte oči, bi bil lahko njegov govor prorokoval, preden je ministerski predsednik odprl usta. Njegove besede so bile — s čisto retoričnega stališča — lepe, poetične, a bile so prazne, kajti njih vsebina ni izrastla iz dejanskega položaja in iz dejanskih potreb, katerih Körber tudi danes, po petih letih, še ni izpoznal in zapopadel. In govorniki, kar smo jih slišali izza Körber-ja, niso niti najmanje podprli upanja, da se zgodi tisti čudež, ki ga predsednik kabineta že pet let pričakuje. Razven poslanca Pernerstofer ja so vsi drugi govorniki samo «klobasali». Debata, razvivša se po Körber-jevem govoru, je imela biti politična. A njen nivô je bil tako usmiljenja vredno nizek, da je tudi neparlamentarnega človeka že sram za ta avstrijski parlamentarizem. Nemški poslanci nevidijo sedaj ničesar razven Inomosta, aristokratičnim harlekinadam grofa Sternberga sploh ni pripisati nobene resnosti, Čehi še sami ne vedo, kaj naj rečejo — in ta parlament naj reši državo iz močvirja, v katero je zabredla do ušes!

V tem državnem zboru ne vé danes skoraj nihče več, kaj in kdo je Avstrija. Tisti, ki se najbolj postavljajo s svojim patriotizmom, mislijo samo na lastne interese, kar sicer ni čudno, kar pa vendar ne more privesti k nobenem cilju, ker ni videti ničesar, kar bi vse raznovrstne, nasprotne interese v čemur koli združevalo. Avstrija je beseda brez ustranje moči in nikogar ni, kdor bi hotel radi avstrijanstva odstopiti le od trohice svojih zahtev. Avstrijski parlament je podoben kopi rakov, ko lezejo na vse strani. Včasi pride Körber, da bi jih zmetal na kup, a takoj se začno zopet razlezati. Nemci, Čehi, Poljaki, Rusini, Rumunji, Slovenci, Italijani, Hrvatje — vse bi Körber rad spravil pod en klobuk, a da izvede nemogoči eksperiment, ne pozna nobenega drugega sredstva, kakor hripavi krik, da je njegovemu klobuku ime Avstrija. Fevdalci, industrijalci, agrarci, veletrgovci, prekupovalci, akcijonarji kriče, da so na svetu in zahtevajo, naj se nanje ozira, na vsakega posebej in ne na druge. In vlada hoče vsem ustreči in vse pripeljati v hlev absolutnega prijateljstva; pes in mačka, volk in ovca se pa nočejo pobratiti.

Parlament se shaja, parlament se razhaja — situvacija v Avstriji ostaja neizpremenjena. Samo ljubezen do skupnosti gine bolj in bolj, oblike splošnega boja postajajo surovejše in surovejše in nihče ne razume več, kadar se govori o skupnih interesih, o skupnih idealih.

Izven parlamenta stoje milijoni, tisti, na katera bi se skupnost in vzajemnost lahko zanašali, ker so njih interesi odvisni od skupnosti in ker jih njih obstanek sili na vzajemno delo. A nihče nima toliko poguma, da bi jih poklical v parlament, ki je obsojen na pogin, ako ga ljudstvo, danes iz njega izključeno, ne reši. O državnih potrebah govoriči vlada,

---

LISTEK.

BEGUN STEVO.

Spisal ETBIN KRISTAN

«Kaj je s povestjo?» sem vprašal; «ali se je pri breznu res kaj zgodilo?»

«Kako da ne?» je starec živahno vprašal. «Pravim Vam, žalostna povest! Nikar ne recite, da pripovedujem same žalostne reči. Ho! Doživel in pripovedoval sem tudi že marsikaj veselega. Ali veste, kako smo imeli na kordonu Otočane za Turke, pa smo ujeli gospo svojega lastnega polkovnika, ker je bila tako gosto zamotana v pajcolane?»

«Spominjam se. Toda pripovedovati ste mi hoteli povest o Črni jami».

«Nu da, to je čisto druga reč. Ej, življenje, življenje! Veselo je že tudi, ali vendar.... Tu misliš: Solnce sije, da ti ni treba nositi peči in svetilke seboj. Aj, boga mi — naenkrat li razgreje sneg gori na hribu in — bog ti pomagaj — cela kopa zaropota navzdol kakor da bi Turki razstrelili okop in še hujše. Ako si pravočasno skočil na stran, tedaj je bila to dobra šala in lahko se smeješ, kakor da greš domov od svojega dekleta. Da... ali ne skoči se vselej pravočasno in če je že bil pravi čas, skočiš morda ravno tja, kjer je napačno.... Ali hočete tudi požirek, gospod?»

Sava se je ustavil, potegnil je iz torbe steklenico ter mi jo je ponudil.

«To ni slabo žganje», je dejal, «temveč prava slivovica». V tem je brisal otvor steklenice z rokavom.

Odklonil sem, on pa ni odjenjal.

«Aj, človek vendar ne more nositi celega gozda seboj, da bi sipo poti lahko zakuril, ako je mraz; je dejal. Kako je mogel govoriti o mrazu, mi je bilo seveda neumevno. «Gorkota ne tiči v lesu, temveč v ognju in vseeno je, ali prihaja ogenj iz lesa, ali pa iz žganja. Mraz ne bi bil tako hud, a človek lahko oslabi od njega ter dobi trde kosti in to je hudo. Duša stanuje samo v gorkem telesu lahko, zato je treba greti srce in želodec. Pijte, gospod! Kristovi apostoli bi bili tudi pili, ako bi bili imeli tako dobro žganje».

Malo bi bilo koristilo, Paveliću pojasnjevati škodljivost opojnih pijač in včasi so že taki momenti, da mali in veliki duhovi brez pomisleka preskočijo najljubša načela — «čemu bi bilo kesanje in pokora, ako nebi bilo greha», je dejal Sava v takem položaju. U stregel sem starcu ter potegnil požirek iz steklenice. Tedaj jo je sam približal ustnicam in z naravnost pobožnim izrazom je pil. Ko je steklenico zopet vtaknil v torbo, je rekel sentimentalno:

«Ali je prav, da tukaj pijem, a ubogi Steva tega menda niti ne ve? — E — tudi on bi lahko sedaj ravno tako pil in vesel bi bil lahko, ako ne bi bil toliko premišljal. Kajti vsa njegova nesreča se je izlegla menda iz premišljanja».

«Kdo je Stevo?» sem vprašal.

«Morda svetnik, ali pa angelj», je starec odgovoril. «Kaj vem, kaj naredi bog iz duše graničarja, kadar ga pokliče k sebi? V gostilni Vam bodem vse povedal, ako me hočete poslušati. Kajti povest je žalostna».

Molčal sem in korakala sva dalje. Kmalu sva dospela na vrhunec. Na drugi strani se je steza spojila z ugodnejšo potjo. Tudi ojstrega vetra ni bilo tukaj čutiti; blagi večerni zrak naju je hladil in oživljal in zopet sva lahko iztegovala kolena, ki so se začela že malce tresti. Med hojo nisva niti opazila, da je že solnce zašlo. Sedaj sva naenkrat videla, da so začele zvezde v jasnem bliščU svetiti. Obraščene gore, ki so se nama prikazale, ko sva prekoračila vrhunec je prevevalo tihotno sanjavo šumenje in dihale so čudovito mističen čar, ki je utrujeval misli izzbujal vsakovrstne v skritih globočinah speče melanholične občutke. Tiho in neopaženo se je misel podložila čuvstvom. Iz starčevih prs se je izvil globok vzdihljaj. Slišal sem ga, a zdelo se mi je, kakor da bi bil čul glas težkomiselne narave in kakor da bi čutil, da se njeni posamezni deli, ne da bi jih motilo človeško početje, združevali v neizmerno, mogočno celoto.

Nekaj skrivnostnega, česar ni bilo mogoče izraziti, kar se je dalo komaj slutiti a napram čemur se je zazdela usoda posameznega človeka smešno malenkostna in brezpomembna, je napolnjevalo nebo, gore, dolino, gozde; male in velike zvezde na firmamentu ter slabotne lučice v odaljenih kočah so odsevale isti neprodirni misterij... mi dva pa sva molčala, ker ni bilo besede, ki bi se bila drznila zglasiti v tej svečani uri, da bi motila divno harmonijo, ali pa ki bi bila celo poskusila izreči neizrečno.

Počasi sva se približevala vasi Gundara, cilju najinega današnjega potovanja. Mirno je ležala pred nama, kakor da bi ne spali samo prebivalci, temveč tudi hiše, drevje, ploti... Samo malo luči je metalo nekaj medle svetlobe nama naproti. Pozno je bilo postalo, a to ni vse drugo mi ni delalo nikakoršnih misli. Morda nisem bil niti popolnoma buden — ali pa slutijo res tisti filozofi resnico, ki trdijo, da se človekova duša včasi potopi v vesoljni duši svetovja in se tako pretrga posamezno življenje? Vsekakor sem liki brezvesten, podoban mesečniku, proti cilju. Kaj se je godilo s Savo, tega ne vem. Toda pozneje je trdil tako zagriženo, kakor je bila njegova navada, da je videl na robu Kozjega gozda prhajoče prikazni, ki niso bile ne človeške, ne živalske. Ako bi mu bil pripovedoval kaj o optičnih zmotah ali pa o živahnosti domišljije, bi bil Sava to očutil kakor žaljivo roganje.

(Dalje prihodnjič).

govoričijo lojalni poslanci, govoričijo tisti, ki špekulirajo na vladno korito, a nihče ne ve, da je ljudstvo prva državna potreba.

Parlament zboruje. Le malo potrpljenja: kmalu bode čas pokazal, da se agonija lahko malo podaljša, a da se smrti ne reši, kar je namenjeno za smrt. Avstrijski parlamentarizem je smrtno bolan, ker imamo samo parlamentarno karikaturo, ne pa ljudskega parlamenta. —

Kdor je mislil, da so samo slučajne zunanje razmere v Avstriji krive, da politično in parlamentarno življenje stagnira, se sedaj lahko sam prepriča o pravem bivstvu takih bolezni. Tiszov plagijat Badeni-Falkenhayn-Abrahamoviczove komedije je sijajen dokaz za to, da parlamentarizem ni sam po sebi neomajna podpora držav in neprodiren ščit narodov, ampak da je važnejše kakšen je parlamentarizem in kje ima svoje korenine.

Vsemu, kar ni bilo samo po sebi reakcionarno, je bil madžarski parlament uzor politične tribine in celo zagriženi sovražniki Madžarov so radi pokazovali na «politično svobodo», na «brezobzirno neomejenost besede», na «bujno parlamentarično življenje» v Budimpešti. Tudi ko se je tam usadila obstrukcija, ko so začeli poskusi s Hedervary-jem in s Tiszo, še niso umolknili glasovi občudovanja. In sedaj, ko so se pokazale zadnje posledice zistema, ki je utemeljen v nasilju ter so rodile nasilje, gledajo naivneži z odprtimi usti in z izbuljenimi očmi ter ne razumejo, kako je mogoče, da se je zgodilo v Budimpešti isto, kar se je enkrat zgodilo v Avstriji.

A prišlo je vendar le tako, kakor je moralo priti. Zgodilo se je, kar se je moralo zgoditi. Kjer se vrši nasilja nad ljudstvom, tam ne more cveteti svoboda in budimpeštanski parlament je tragikomični dokaz za to, da je parlamentarizem brez ljudstva navadna politična sleparija, ki mora prej ali slej sneti krinko in ki mora neizogibno propasti.

Avstrijski parlament zboruje; tudi ogrski se — morda kmalu — zopet snide. A za oba velja eno: Ako hočeta pred svojim koncem kaj koristnega storiti, tedaj so vsi drugi predmeti nepotrebni in na dnevni red morata postaviti le eno vprašanje, edino ki je v teh razmerah važno in potrebno: Splošno in enako volilno pravico. Ako ne izpoznata te naloge, tedaj bode tisto, kar mora priti, prišlo tudi brez teh umirajočih parlamentov.

Parlamentarizem hoče še živeti, a da mu je to mogoče, potrebuje nove krvi.

Politični odsevi

v TRSTU, 24. novembra 1904.

Visoki deželni zbor goriški je prišel ob pamet. Seje se vrše vsaki dan s dnevnim redom, ki presega redno nad 30 važnih točk. Tu se skače od točke liki vrabcem kadar pobirajo zrna. Take seje pa ne trajajo več nego par ur. Iz tega se pa lahko vidi, da se točke jako brezvestno rešujejo. Uboga dežela, tvoji upravitelji bodo že poskrbeli, da bodeš kmalo i ti na psa prišla.

Nehote nam sili vprašanje na miselj. Kaj neki delajo duhovniki kot deželni poslanci? Oni, ki so tako veliki delavski prijatelji, pa še danes se niso upali predlagati preosnovo volilnega reda. Na kranjskem uganjajo radi preosnove volilnega prava, pravcate karnevalske burke, ker vedo da je malo upanja za pridobitev volilne pravice. Na goriškem, kjer bi se spl volilno pravico lažje doseglo, molče kot grob.

Taka politika pa je, lopovska farška politika.

Ljudstvo pa vas bode iz vsih pol. zastopstev izgnalo, ravno tako kakor je Krist nekdaj vaše prednike iz tempeljna, katerega so iz hiše božje v trgovsko borzo spremenili izgnal.

×

Dohodki na davkih za l. 1904. Bilanca finančnega ministra nam kaže, da so dohodki na davkih v prvih 9. mesecev za 50 milijonov višji kot lani v tem času. Seveda direktni davki niso k temu prav nič pripomogli, narobe je letos direktnih davkov še na 1/4 milijona manj ko lansko leto v tej perijodi, vkljub temu, da se je na povsem napačen način hišne obrestne davke med direktne uračunalo.

Indirektni davki so bili izdatnejši in sicer je prišlo na pivu 2, na petroleju 1 in 4 miljone na tabaku več davka, posebno pa je letos sladkor največ izdal, namreč nič manj kot 41 miljonov je biloveč davka ko lani. Od 58 milijonov lani ta je davek letos na 99 milijonov narastel. Sladkor je za tobakom prvi, kateri je v 9 mesecih 110 milijonov državi dohodkov prinesel. Torej 110 milijonov na tobaku, 99 na sladkorju, 58 na pivu, 43 na žganju, 54 na soli, 64 na stanarini, 25 na pridobniškem davku in 35 milijonov odpade na akcijske družbe kjer so največji izkoriščevalci združeni. Direktni davki znašajo 134 milijonov, medtem ko znašajo indirektni davki 513 milijonov. Tudi na colnini je imela država letos več dohodkov in sicer je bilo od začetka januvarja do konca septembra lanjsko leto 87 in je naraslo letos v istem času na 94 milijonov. Z davki res napredujemo!

×

Odlikovanje srbskih morilcev kralja. Zarote proti zadnjemu Obrenoviću je bilo *67 častnikov* deležnih, nad 100 oficirjev je za to zaroto znalo. Po izvršenem umoru se je pričela agitacija proti zarotnikam, iz bojazni da bodo isti, ki se niso napada in umora kraljeve dvojice udeležili prezirani, ker se je ta barbarični čin, kot patriotično junaštvo slavil. To je, gibanje proti zarotnikam se je po zasačenju odbora v Niš-u in kaznovanju istega vdušilo. Nekaj nezadovoljnežev se je pustilo avanzirati; popolnoma nezanesljive se je pa v pokoj, postavilo. Za ne poznovalce razmer v srbski armadi je bila s tem cela afera končana, red v isto se je povrnil, razburjenje med oficirstvom poleglo; imenovanje generala Putnika vrhovnim armadnim povelnikom je vzbujalo upanje, da se bode konečno vendar le v armado mir povrnil. Ali doznalo se je, da general Putnik ni odgovarjal tistem upanju, katero se je v njegovo zmožnost zastavilo, ker ni poznal ne oficirjev in ne razmere v armadi. *Ob priliki kronanja srbskega kralja, je predlagal, da se skoraj vse bivše zarotniške oficirje z najvišjih redom (Karagiorgovo zvezdo) odlikuje.* Seveda se je njegov predlog sprejel in sedaj se vidi mlade laijtnantčke z najvišjem redom na prsih okinčane, ponosno, po Beogradskih ulicah korakati. To dejstvo je pa iznova razburilo komaj pomirjene duhove v armadi. Seveda je opozicionalno časopisje, iz tega dogodka kovalo svoj material. V organu zarotnikov «Vojska» se razjasnuje stališče zarotnikov: Predbaciva se nam, da smo znano dejanje iz egoističnih namenov storili; da smo tudi kasneje tvorili «blok», ki je povsod hotel svoj upliv imeti.

Na to konstatiramo, da nismo po izvršenem umoru kralja in kraljice nikakoršen poseben oddelek tvorili in da nismo nikdar želeli, da se od ostalih kameradov odlikujemo. Pozivljamo torej vse kamerade, da končajo to neopravičeno gonjo in da se znami vred v svrho uresničenja nacionalnih idealov združijo. To izjavo je vladno časopisje ponatisnilo in se je jako pohvalno izreklo. Bodo li zarotniki po tej izjavi zaželjen cilj dosegli ali ne, to je drugo vprašanje.

Novi srbski kralj «po milosti božji» nikakor ne misli na to, kako bode kraljeve morilce iz armade strebil, marveč je iste odlikoval z redom, kateri ima v očeh parasitov veliko vrednost.

×

Dimisija vojnega ministra. Francoski vojni minister André je podal svojo demisijo, na njegovo mesto je imenovan Berteaux.

ENKETA

II.

«Slov. Narodu» preti potujčenje. Na Koroškem leži Slovenstvo, na slov. Štajerskem vslic dobremu in v nekaterih krajih prav zavednem kmetu, slovenski živelj tezavne boje bije na jugu ravno tako. Po večjem agrarno ljudstvo je postavljeno v veliko gospodarstvo sedanjega sveta. To naše ljudstvo je majhno in nima prihranjenega premoženja srednjeveškega gospodarstva, s katerim bi stvarjalo in vodilo industrijalna podjetja in nima tudi kvalificiranih delavcev, za to navadno delo. Ni se dosti vežbalo v rokodelstvu. Vse to je snedla protireformacija v 16—17 stoletju, ki je naše grajščake in bogate meščane oropala premoženja; najboljše ljudi je pa iztirala iz dežel, ter nič vredne katolike na njih mesto postavila, katerih v dobi oživljenja kapitalističnega, mesto po večjem kmetskega, fevdalnega prejšnjega gospodarstva, niso znali kaj početi, ne na veleposestvih, ne v fužinah, ne v mestnem delu. Današnji Slovenec lahko z Jauresom vsklikne: «Kaj premorejo neomikani majhni kmetje, mali obrtniki in mali podjetniki proti vsegamogočnim zvezam tujih velikih podjetij, ki nadvladujejo banke, prometna sredstva, ki izčrpajo tudi pri nas rudo-premogokope, razpolagajo z na trg došlimi agrarnimi pridelki, ki vse za vsakdanje potrebe, potrebno proizvajajo, stržijo in ki vse delo, bodi delitev ali združitev istega (tudi pri nas) vodijo!» Majhni smo. Preveč smo imeli veleposestva, ki je stvarjalo kulije. Kmet je imel premalo sveta. Iz takih krajev se pa največ ljudje izselevajo v tuje industrijalne kraje. Najboljši ljudje hodijo za kruhom v tujino. Naporno delo v tujini pa pokvarja duševno in telesno naše ljudi. Naši zarôdi so v vsakem oziru slabši od prejšnjih. Šole se s takim materijalom težko snujejo. V domovini ni nič pravega močnega in večjega gospodarstva. Naše meščanstvo je po večjem, kar ga je bolj izobraženega učenec latinskih šol, v drugem v prevelikem številu krčmar, trgovec, ki se trpata za ubogega kmeta in uradnika. Tehnike in zdravnike moramo v velikem številu importirati. Imamo le dosti duhovnikov in advokatov.

Ti so naši rojaki-fabrikantje.

Lahko tedaj isti, ki le mislijo na to, kako rešiti slov. narodnost, vsaj kot *slovansko*, obupavajo, ko vidijo, da lačen narod nima drugih idealov, nego nasitenje želodca; tak narod se pa nemore tujim navalom upreti, ki ga spodrivajo na treh straneh. Dobro urejeno in času primerno gospodarstvo bi bilo najtrdnejša podlaga za vse boje proti nas Slovencev lačni tujini. Tako gospodarstvo bi bilo že zdavnaj združilo vse narodove sloje, tudi v jezikovnem oziru.

Ob važnem morju leži naš svet, bogat je bil in je še vsaj premoga, lesa in tudi trt dosti. Naš človek je bil telesno in tudi duševno trdne narave. V nekaterih krajih najboljša kmetska zemlja, vgodna tudi zasadjerejo. Dosti lepega gospodarstva in duševnega življenja bi se bilo dalo pripraviti v našem slov. svetu. Utonilo je. — Spraznimi rokami stojijo isti na obrambnih mestih, ki želijo rešiti slov. narodnost. Le z ideologijo, z ljubeznijo do domovine, domačega jezika, naroda stopajo v boj proti tujini, ki ima v obmejnih krajih v meščanih, ter kvalificiranih industrijalnih krajih, tujih delavcih na Kranjskem pa tudi precej v istih svoje soborilce. In zaradi tega, so le-ti domoljubi še vedno, ko se je kaj druzega iz duševnega dela razvilo, klicati k zjedinjenju vseh slojev, vseh Slovencev v edno čredo pod ednim pastirjem. Le s tem socijalnim in politično složnim delom se da po njih misliti še slov. živelj v naših krajih smrti oteti.

Narod, ki je bil skoraj stoletje reformiran in je stal v najhujših bojih proti katolicizmu, mora imeti v sebi dosti tvarine za to, da ni zadovoljen z vsem, kar mu hočejo bodisi, katere koli vladajoče moči natrpiti; narod, ki je stal in trpel v velikih ustajah 16 stoletja, mora dosti svobodomiselnosti v sebi imeti. Vsaj nekaj ljudi, ki ima toliko osebno kvalificiranih vrednosti, naj ne kloni tilnik pred vsako vlado in to brez pogojno. Posebno isti, ki hočejo biti samosvoji, ki hočejo urediti gospodarstvo, socijalno, politično življenje svojega naroda tako, kakor jih uči njihov boj za obstanek vzgoja in milije, v katerem živijo. — V naše moderno življenje segajo še ostanki srednjeveškega gospodarstva, organizacija kat. cerkve, ki se zdaj še energičnejše, kakor v časih luteranske reformacije za svoj obstanek med narodi bojuje, ki se poslužuje danes, kakor v prejšnjih bojih vseh sredstev, da še nadalje narod nad vladati zamore in da še naprej ostane uživateljica srednjoveške bogatije.

Malokdo izmed pametnejših danes še misli na življenje onkraj groba. Enkrat so se narodi dali le s to mislijo osleparili, za to so žrtovali najboljše delo tega svetovnega življenja; danes je pa ravno narobe. Nebesa prepuščajo se angeljem. V življenju na tem svetu leži sedanjemu človeku vsa vrednost veselje in žal. Kolikor mogoče pomnožiti vesele ure, site dnove; udobno življenje je geslo vsega sedanjega kulturnega človeštva. In gospodarstveni razvoj, kateri danes lahko s svojimi velikanskimi sredstvi še več ljudi, kakor jih je zdaj na svetu, dobro preživi, silijo k temu, da se omizje, na katerem se postavljajo dobre jedi, na dolgo in široko, za vse ljudi razširi, ki hočejo delati in ki proizvajajo vse za življenje potrebno in tudi lepoto zdajšnjega sveta.

Tedenca našega gospodarstva gre na to. «Gibanje v smeri kolektivizma je socijalni razvoj, katerega nobeden nemore prezreti, ki ima odprte oči, katero gibanje do veljave prihaja, naj še toliko individualistični filozofi modrujejo». Socijalni razvoj napreduje na podlagi naravnih zakonov, ki vodijo do istega cilja, kakor vse druge oblike socijalnega napredka, to je do cilja največjih koristi za vse človečanstvo», — piše amečanski sociolog Lester f. Ward. Boj za obstanek konča vedno tako, da močnejši v boju zmaga, preživi slabejšega to Darvinov nauk uči, ali zraven tega in skoraj vedno bolj je veljal in še uveljavlja v življenju človeška medsebojna pomoč

O tem činitelju je spisal Peter Kropotkin, znani ruski socijalistični mislec in učenjak, lepo knjigo, v kateri dokazuje, da je medsebojna pomoč važen činitelj razvojev človeštva. Dokaze jemlje iz dosedanje zgodovine in sedanjega življenja mas in narodov.

In ta razvoj ne računa več z nauki kat. cerkve, ki človeka tolažijo s svojimi upi na neki svet onkraj groba. V burnih nastopih, pa tudi prav na tihem pada podlaga tega cerkvenega sistema. Svetovna in naravoslovna omika ruši velikanski in nepregledljiv zid. Naj gre najhujši boj za šolo, za mladino in naj šole kat. duhovniki dobijo celo v svoje roke; izvan šole obstaja druga šola: časopisje, predavanja, društvovanja, skupno delo v fabrikah i.t.d., ki spodjedajo naziranje te stare cerkve. Tudi na Slovenskem, dasi

še kmet hodi pod sugestijo kat. duhovnika za njim, kamor ta hoče. Ali tudi že v vrstah kmetov je stari slov. luteran postal živ.

Razumljivo je tedaj, da morajo tudi na Slovenskem boji nastati, kakor drugod in gotovo v prvi vrsti proti kat. duhovništvu in njegovemu zistemu. Proti njemu morata nastopati liberalec in socijalist. Cerkveni zistem je na poti obema. Ta zistem nima prostora za veselje sveta. On zaničuje srečo ljudstva na tem svetu. On uči zaničevanje zemeljskih blagrov. S tem naukom je postal velikan. In on hoče vladati. Skoraj vse vladajoče moči prejšnjih časov so odstopiti morale, ali se jim je delokrogno območje zmanjšalo; ta cerkev je še močna po izborni organizaciji celibatarjev, kateri so razpostavljeni med maso.

(Dalje prihodnjič).

Tedenske novice

Pekovski pomočniki pozor! *V Benetkah je stavka pekovskih pomočnikov izbruhnila. Nek mešetar se klati po Trstu z namenom da spravi stavkokaze v Benetke. Pozor torej!*

Pekovska zveza.

Državno železničarski vslužbenci pozor! Volitve v ljubljansko lokalno komisijo so pred durmi. Važno je torej da si volite v to komisijo može, od katerih imate upanje, da bodejo nevstrašeno zastopali Vaš in Vaših družin interes.

Kandidatom za ljubljansko lokalno komisijo so bili na raznih shodih organizovanih železničar predlagani sledeči sodrugi: Odbornikom: Sagadin Franjo, prožni mojster; Sadej Josip, zidar B. E. S. I.; Philipp Ivan, Wag.-mojster; Kropar Kašpar, lampist; Koman Franjo, strojevodja in Šubert Leon, ključavničar. — Namestnikom: Udovč Josip, blokključavničar; Zabukovec Jaka, Vorab. B. E. S. II.; Pražen Franjo, tovornivlakovodja; Okički Martin, pomožni sprevodnik; Dobrota Franjo, (Werkman); Koman Lorenc, čistilnikurjač.

Vsak član prometne bolnišne blagajne ces. kr. državnih železnic mora nepopisano glasovnico dobiti, na katero ima vse gorinavedene kandidate natančno popisati.

Vslužbenci državnih železnic! Kolegi in sodrugi! Volite le gori navedene kandidate, da se razcepljenja glasov izognete. Omenjeni kandidatje so izkušeni možje, ki bodejo vsikdar, kolikor je to v njih moči, zastopali pravice udov.

Izvrševalni odbor avstr. železničarjev.

Vsako volilno sleparstvo se ima takoj na Dunaj V./1 Zentagasse 5 naznaniti.

Manifestacijski shod za slovenske šole v Trstu. Na pretečeno nedeljo se je v hotelu «Balkan» vršil inpozanten shod za slov. šole v Trstu, katerega so se tudi soc. demokratje v precejšnem številu udeležili.

Profesor Mandić je pozdravil navzoče in posebno soc. dem., da so se tudi oni tega shoda udeležili. Prinesel je resume 20. letnega boja za slov. šole v Trstu in predlagal na temeljnu šolskih zakonov slonečo obširno resolucijo, katero pa radi pomanjkanja prostora nemoremo priobčiti.

Na to je dobil besedo sodrug Kopač, ki je v kratkem in jedrnatem govoru razložil stališče mednarodne soc. demokracije napram narodnem in šolskem vprašanju, ter povdarjal, da se ima ojstrina protesta obrniti edino le proti vladi in ne proti kakemu v Trstu stanujočem drugem narodu. Ojstro je obsojal šovenistično narodno borbo in je v imenu tržaške soc. dem. volilne okrajne organizacije predlagal sledečo resolucijo, ki ima služiti v popolnitev prve:

«Jugoslovanski soc. dem. proletarijat v Trstu sklene z ozirom na temeljne nazore soc. dem. stranke glede dosege ljudskih in srednjih šol s slovenskim učnim jezikom v Trstu sledeče:

«Soc. dem. stranka je mednarodna delavska stranka, ona obsoja predpravice narodov, prav tako, kakor obsoja one po rojstvu in rodu, ter priznava vsakemu narodu ednake pravice v vsakem oziru. V tem ko to konstatira, *izjavlja obenem najodločnejši protest proti šovinistični nacionalni borbi, ki ima svoj izrastek v vladajočem avstrijskem zistemu*».

Uvazuje, da tvori slovenski živelj v Trstu veliko manjšino prebivalstva, katero se neopravičeno prezira, izraza tržaški soc. demokratični proletarijat narodu v tem *kullurnem boju svojo simpatijo in pomoč.*

Oziraje se na temelj strankinega programa zahteva, da mora biti šola obvezna, brezplačna in svetna, ako hoče vstrezati potrebam in razvoju posamičnih narodov; da dobivajo učenci učila, sploh, ter da se otroci ljudskih šol in oni na višjih učnih zavodih, ki so sposobni za daljno izobrazbo, prehranjajo zastonj.

Mednarodni soc. dem. tržaški proletarijat je pripravljen napeti vso svojo silo, da pomore brezpravni manjšini tržaškega prebivalstva doseči kulturna sredstva, ki služijo v to svrho in so za izobrazbo neobhodno potrebna.

Potem je govoril se gospod dr. Rybar o splošnem položaju tržaških slovencev in je utemeljeval prvo resolucijo.

Med burnim klici: Naveličali smo se beračiti, danes je dan da i mi zahtevamo s te bile obe resolucije enoglasno sprejete. Nakar je množica izbrala dr. Rybara in Kopača, da sta sprejeto resolucijo na namestništvo odnesla. Medtem pa so se formirale kolone, katere so se pomikale proti namestništvu.

Pred namestniškem poslopjem se je čulo glasno zahtevanje po slov. šolah.

Potem so demostrantje obrnili v ulico Torrente in po isti nazaj v hotel «Balkan», kjer se je dr. Rybar navzočim za lepo vedenje med shodom in demonstracijo toplo zahvalil, in potem se je množica mirno razšla. Demonstracije se je kakih 6000 ljudi obeh spolov udeležilo. Nekateri «Leccapiatini» so hoteli množico izvati na veliki trg, v svrho svoje umazane politike. Ali pametni demonstrantje, so jim dali zasluženo brco.

Grozna nezgoda se je pripetila pri zgradbi nove železnice preko karavank v Hrušici. V predoru je namreč eksplodirala mina in je bilo ubitih pri tem 11 delavcev, 19 pa tako močno poškodovanih, da je baje malo upanja, da bodo okrevali. Trdno smo prepričani, da se bode zopet vso krivdo za nesrečo na delavstvo zvalilo. Prave krivce se pa niti s preiskavo nebode nadlegovalo.

Na soboto dne 19. t. m. se je v Nabrežini vršil vstanovni shod podružnice «Zveze delavcev skamnom za Avstrijo». Na katerem je bil tudi navzoč zvezni tajnik sodr. Heidt z Dunaja.

Po obširnem govoru sodr. Kopača o pomenu in potrebi centralne organizacije so bili sledeči sodrugi v odbor izvoljeni: Pertot Angelj iz Nabrežine, predsednikom; Avgust Štolfa iz Volčjegagrada, namestnikom; Černjava Kašpar, blagajnikom; Pertot Ivan pa tajnikom, oba iz Nabrežine. Odbornikom pa Pahor Franjo iz Novevasi; Tavčar Josip iz Brstovice; Tence Josip in Šemec Andrej iz sv. Križa; Kolman Štefan in Mulić Matija iz Kostanjevice in Tulan Angelj iz sv. Tilha. Podružnica šteje danes nad 400 članov. Le vrlo naprej, sodrugi!

Stavka knjigovezov v Trstu traja na dalje. Nekaj malih podjetnikov je sicer odobrilo delavske zahteve, ali bogatejši podjetniki so vse zahteve odbili. Delavci so solidarni. Sodrugi spominjajte se v boju stoječih knjigovezov.

Klesarski pomočniki pozor! Nekdanja sodr. *Culot Anton* in *Visintin Franjo* sta stavkolomca; goriškim in nabrežinskim sodrugom ju priporočamo v spomin.

Klesarsko društvo.

Blamirani „Slovenec“. Včesašnji «Slovenec» prinaša senzacionalno novico o pekovski stavki v Trstu, o kateri pa noben živ hudič ničesar ne ve, razven gospodov v uredništvu «Slovenca» v Ljubljani.

Tržaški pekovski pomočnik.

Na soboto dne 26. t. m. se poroči sodrug Angelj Bizjak s sodruginjo Katarino Zampi; na nedeljo 27. t. m. pa sodr. Anton Svetina s sodruginjo Amalija Mrevle. Čestitamo!

Socialni pregled

Japonsko šolstvo. Japonsko vzdržuje 5 vseučilišč, 2 politehniki, 197 gimnazij, 27 015 ljudskih šol in 600 privatnih šol. Razun teh je še precejšnjo število tehniških, umetnih, poljedelskih in obrtnih šol. Univerze ste 2 državni in privatne pa 3.

Japonsko je tudi v oziru šolstva napredovalo.

STRANKARSKE VESTI

Poročilo polit. organizacije Zagorje k strakinim zboru. (Za čas od 1. oktobra 1902. do 30. septembra 1904).

Obstoj organizacije: Politična organizacija ima 24 zaupnikov in obstoji ožji odbor iz 5 zaupnih mcž. Njene seje sklicujejo se po potrebi.

Delni okrog in delovanje: Njeni delni okrog je celi politični okrog Litija. Ustanovila se je v periodnem času strokovna organizacija predilniških delavcev v Litiji; v strokovnih društvah rudarjev in steklarjev v Zagorji se ni povišalo in tudi ne znižalo število članov, od 1. oktobra 1902.

Konference in shodi: Imela je v poročilnem času 2 polit. in 1 rudarsko strokovno konferenco, 16 političnih, 7 rudarskih in 6 steklarskih društvenih shodov; več shodov vršilo se je po § 2. Zb. zak., katerih se ni zabeležilo.

Stavke in drugi boji na strokovnem polju. Bila je stavka rudarjev, katera je trajala 16 dni Število stavkajočih je bilo okoli 700 in je bila končana v popolnem redu.

Gibanje bilo je tudi pri steklarjih, katero se je končalo z popolnim vspehom.

Financielne zadeve: Politična organizacija v Zagorji je imela v periodnem času 1008 K 48 vin. dohodkov. Izdatkov: Za polit. okraj Zagorje Litija 368 K 58 vin., strankini davek v Trst 82 K, posojilo v Ljubljano za «Naše Zapiske» 240 K, v Trbovlje za deželno zborske volitve 100 K, ostanek v blagajni 1. oktobre 1904. 217 K 90 vin.

Političnega preganjanja v poročilnemu času ni bilo; občinskih in deželnozborskih volitvah se stranka ni vdeležila

V Zagorju dne 1. novembra 1904.

N. Sitter. — Miha Čobal.

×

K strankarskemo zboru. V številki 47. «Rdečega Prapora» priobči sodrug «Dixi» članek, o katerem sem prisiljen precizirati moje stališče, katere zauzemam pri strankarskemu zboru dne 7. in 8. decembra t. l. v Ljubljani. V članku se pisec posebno na to ozira, da ni ljubljanska organizacija izpolnila nikakšnega sklepa s strankarskega zbora v Celju, kar pa ne pomeni druzega, kakor da se hoče zabraniti premeščenje izvrševalnega odbora v središče slovenskih okrajev. Drugače da ostane list «Rdeči Prapor» tudi zanaprej v Trstu.

Ako ljubljanska organizacija, oziroma po celem Kranjskem nimajo istega vspeha, kakor na Nemškem in Češkem, ni krivo delovanje v Ljubljani, temveč ker je izvrševalni odbor z listom v Trstu in njegov delokrog razširja večinoma le v okrajih Primorske in Trsta. Iz Trsta se pa nemore za druge slovenske okraje storiti, kar bi se lahko storilo, če bi bil sedež izvrševalnega odbora v Ljubljani. Ob enem pa tudi bi list imel večje število odjemalcev, kakor tudi drugi ugled, če bi izhajal v Ljubljani.

Spominjam se še na čase, ko je v Avstriji socijaldemokratična stranka, jako majhna bila, takrat so bili odbori raznih organizacij, bodi si pri Čehah, ki je bilo glavno gibanje v Brnu, Reihenbergu; v Sp. Avstriji se je pa iskalo male trge, v katere so sodrugi iz Dunaja, radi preganjanja begali, ter tam vodili stranko. Ali takoj ko je bilo to mogoče se je glavno vodstvo stranke koncentriralo v mestih, kamor spada, torej na Dunaju, v Prago, torej ni samo na sebi razumljivo, da se pride sedaj, kjer je mogoče izdajati list v Ljubljani z takimi puhlimi, neutemeljenimi trditvami, kakor da bi znal list v Ljubljanco pasti. Če bi pisatelj imel kaj skušnje, bi mogel že zdavnaj priznati, da «Rdeči Prapor» vzdržujejo rudarji, deloma železničarji; mislim da vendar ne pride zopet s kakim člankom, ki bi trdil, da so železničarji in rudarji samo v Trstu. Torej kateremu je resnost, da stranka napreduje na srcu, si pridobi boljši ugled, in da ima izverševalni odbor priložnost pregledati celi svoj delokrog, ta mora biti z menoj enega mnenja, da se izvrševalni odbor preseli v Ljubljano. Ob enem pa tudi list „Rdeči Prapor“. V Trstu pa se nastavi strankarskega tajnika, z pomočjo strokovne komisije in, raznih centralnih strokovnih društev da bode v Ljubljani mogoče boljše izvršiti delo izvrševalnega odbora, za to bodo skrbeli sodrugi iz Trbovlj in Zagorja, ob enem pa mora biti list „Rdeči Prapor“ v Ljubljani, ker če je odbor v Ljubljani mora biti tudi list pod njegovo kontrolo!

Zagorje, 20. novembra 1904.

Miha Cobal.

×

Predlogi polit. organizacije v Zagorji k predstoječim strank zboru. K točki 3. dnevnega reda.

I. Za vsaki volilni okraj naj se ustanovijo volilno okrajne organizacije. Odbori istih imajo sestati iz 5 zaupnih mož, ki volijo medseboj predsednika in 2 nadzornika, katere imata pravico vdeleževati se sej sposvetovalnim glasom. Vodstvo ima skrbeti, da se ustanovijo povsod, kjer je mogoče, krajevne (lokalne) organizacije. Odbor krajevne organizacije ima sestati iz glavnega zaupnika, 1. zapisnikarja, 3. zaupnih mož in 2. revizorjev. Takoj pri izvolitvi krajevnega odbora ima se naznaniti naslove izvoljenih zaupnikov volilnega okraja predsedniku, katerega dolžnost je, naznaniti to izvrševalnemu odboru.

Strankarski davek znaša 10 vin. za vsacega sodruga in odpada stranki (izvrševalnemu odboru) 2 vin., volitvi okrajni organizaciji 4 vin. Strankarski davek pobirajo zaupni možje cestne organizacije, katere razdeli krajevna organizacija na razne delokroge. Krajevna organizacija ima dolžnost z pomočjo svojih zaupnikov voditi vedno imenik volilcev istega kraja. Vse krajevne organizacije v enemu okrajo tvorijo skupaj okrajno organizacijo, ki sklepajo pri skupnih sejah istega okraja veljavne sklepe. Sej vdeležiti se ima vedno, zastopnik volilnega okraja, ako isti ne obstoji, zastopnik izvrševalnega odbora.

V krajih, kjer ni mogoče ustanoviti krajevne organizacije naj se postavijo zaupniki, ki imajo biti vedno v pismeni zvezi z volilno okrajno organizacijo in z izvrševalnim odborom.

II. Vodstvo stranke, oziroma izvrševalni odbor ima sedež v Ljubljani.

K točki 3.

III. „Rdeči Prapor“ glasilo jug. slov. socialdemokratične stranke, ki izhaja sedaj v Trstu, se ima prestaviti v sredinjo slovenskega proletarjata — v Ljubljano. Čas preselitve sklene strankarski zbor dne 7. in 8. decembra t. l.

Po naročilu seje polit. odbora v Zagorju z dne 13. novembra 1904.

Ig. Sitter.

×

Iz Goriškega. Goriške soc. dem. organizacije so sklenile strankinem zboru jugosl. soc. dem. stranke v Ljubljani staviti sledeče predloge:

1. Politična organizacija stranke je

prepotrebna, in se ima koncentrirati v višjem izvrševalnem odboru, katerega središče bodi Trst. Ta izvševalni odbor bo imel v vseh okrajih kjer so organizirani delavci svojega «oficijelnega zaupnika» (oziroma dopisnika), katerega izvoli organizacija sama, ali pa če organizacije v dotičnem kraju še ni izvolijo istega, oni delavci, ki so sicer že v gibanju, a vendar organizacije vstanoviti jim še ni bilo mogoče. Tisti «oficijelni zaupnik» (oz. dopisnik) bode imel dolžnost, da najmanj enkrat na teden piše «višjemu izvrševalnemu odboru, ter poroča o stanju organizacij, njih gibanju in vse za stranko interesantne reči, ki se godijo v dotičnim okraju. Izvrševalni odbor bode velikobolj interesantne dopise v strankinem listu «Rdeči Prapor» prijavljal in drugim vedno odgovarjal, privažnih vprašanjih.

Blagajničar bode prejel od «izvrševalnega odbora» primerno število «knjižic in znamk za strankini davek. Odračunal bode ta sprejeti denar «oficijelnem zaupniku» (oz. dopisniku) dotičnega kraja, ki ima odračunati izvrševalnem odboru.

Pregledovalci teh računov bodo vsi predsedniki okrajnih organizacij.

Odračunalo se bode vsake tri mesece in svoto v strankinem glasilu objavilo.

Za vol. okrajno organicacijo goriško:

Milost.

DOPISI

Iz Gorice. Pekovski pomočniki so morali vso svojo silo vporabiti, da so si zamogli nadomestni počitek pridobiti. Ali kakor povsod, tako se tudi pri nas in posebno v naši stroki na žal nahaja mnogo takih neumnih ljudi, ki še vedno mislijo, da je mojster tisti, ki delavce živi, da je to obratno — to jim nikakor ne gre v glavo. Če bi nekoliko razmišljevali bi seveda, čisto do druzega zaključka prišli, namreč: Da so oni ki s svojimi žulji mojstru kapital, premoženje, kupičijo.

Nekateri mojstri skušajo narediti nadomestni počitek s tem iluzoričnim, da so povišali pomočnikom mezdo, zato pa zahtevaja, da se isti tedenskem počitku odpovedo.

Nekaj tistih nesrečnih je tudi bilo, ki so šli mojstrom na limanice s tem, da so sprejeli od mojstrov predloženo ponudbo. «Zveza» je te gospode pri politični oblasti naznanila. Oblast se je pa izjavila, da nemore v takih slučajih sodniško proti kršiteljem zakona postopati.

Vprašamo: Jeli mogoče, da se tako pogodbo dovoljuje, katera je naravnost protizakonita? Ker smo uverjeni, da bi se s takim počenjanjem zakon iluzoričnim naredil, smo uložili ugovor proti taki razsodbi prve instance, na ces. kr. namestništvo.

Goriška straža.

Beračenje na južni železnici. Gotovo se bodete čudili gospod urednik, ako se i mi čuvaji največji sužni južne železnice, po takem dolgem odmoru vendar enkrat oglasimo. Razmere, v katerih se mi nahajamo, so slabejše kot črnih zamorcev, za katere «Primorski List» najnegnjusnejša časnikarska cunja nabira. Doma imamo toliko revnih ljudi, katerim najprimitivnejša hrana primanjkuje, katere pa ta popovski lump ne vidi. Naša plača je tako majhna, da niti za najpotrebnejšo hrano nezadostuje. Vedno smo pričakovali poboljška — medtem vedno verovali, da nam pravični bog mora pomagati. Ali ne bog ne hudič in tudi juž. železnica nam nočejo pomagati.

Železnica, katere dolžnost bi bila, da ras vsaj toliko odškoduje za vso našo in naše družine delavno moč, kolikor za najprimitivnejše življenje potrebujemo. Ali mesto tega, nam skuša na vse mogoče načine, še to majhno plačico zopet odvzeti. 5. t. m. je po progi havziral prožni mojster z nekakim ukazom, na katerega se naj čuvaji s podpisom zavežemo, da bodemo plačali zidarje, ki so naše hleve imenovane stanovanja pobelili in sicer 3 K 60 stotnik.

Ubogi akcionarji južne železnice so menda že vso sramoto zgubili, ker se predrznejo od čuvajeve plače, katera razdeljena na družino, niti 20 vin. na dan in člana ne pride, še za pobeljene stanovanj odškodnino zahtevati. Ta najbolj umazan hišni gospodar ne stori. Prožni mojster je pa onim čuvajem, ki niso hoteli omenjenega ukaza podpisati dejal: Plačali bodete vseedno, povrh tega bodete, še 2 K kazen plačali. Ali čuvaji se bodejo branili in če je treba bodejo sodniskim potom svoje pravice iskali in tudi našli

Tem gosposkim beračem se mora enkrat za vselej vrata pokazati. Taki trebuhasti berači naj si kupijo (laierkasten) če južni železnici že tako slabo gre in naj gredo za njo po božjih potih pobirati. Čuvajevih par vinarjem naj se nedotikajo.

Rdeča straža.

Gorica, 16. novembra 1904. Pekovsko društvo je imelo včeraj izvanredni občni zbor. Prva točka je bila nadomestna volitev po predlogu sodr. Suligoja, sta bila izvoljena tovariša Maurić in Romanese.

Druga točka je bila predavanje o «zgodovinskem napredku človeka». Predaval je sodrug Milost. V edno uro dolgem govoru je slikal zgodovino Asircev, Babiloncev, Grkov in Rimljanov do srednjega veka, kjer je posebno živo popisal lumpovsko postopanje cerkve, Lutrovega protestiranja in še naprej do Francoske revolucije.

Sedanji novi vek je tudi posebno opisal kot pomemben v delavskem vstajenju, njegovih bojih za pravice, ter razkril sleparijo sedanje buržoazije, zaključil s trditvijo da zgodovina nas uči, da bode delavska zmaga gotova, sigurna. Burno odobravanje je sledilo temu zelo interesantnemu predavanju.

Društvene vesti

Tržaški sodrugi pozor! Tržaška volilno okrajna organizacija jugoslov. soc. dem. stranke priredi 4. decembra v dvorani «Delavskega Doma» ulica Boschetto 5

veliko delavsko slavnost

s petjem, dramatično predstavo, godbo in šaljivo zabavo.

VSPORED:

Na planine, mešani zbor,
Mandolinisti, — — — —;
Pozdrav (venec slov. pesmi) možki zbor;
Mandolinisti, — — — —;
„Bob iz Kranja“

veselo igra s petjem v enem dejenju

OSOBJE:

Tomaž, kotlarski mojster, A. Bužik;
Polonica, njegova hči, A. Verne;
Matiče, njegov pomočnik, D. Vrabec;
Grabež, oderuh, J. Regent;
Nežika, potinja iz Kranja, A. Lascia.
Mandolinisti, — — — —;
Pri zibeli, (petje) mešani zbor;
Mandolinisti, — — — —;
„Naprej“, delavska himna, možki zbor. Konec.

Po končani veselici priredi odsek pevskega društva plesni venček.

Začetek veselice ob 8 uri zvečer.

Vstopnice za eno osebo 50 vin., katere se dobe po zaupnikih in pri organizacijah.

Čisti dobiček je namenjen v strankarske potrebe.

Vodstvo.

×

Društveniki prav. društva v Trstu so vabljeni na društveni sestanek v ponedelek ob 8. uri na večer v «Delavski Dom» ulica Boschetto 5.

Sodrugi pridite vsi!

×

Pisarna Nabrežinskih del. zadrug se nahaja v stanovanju *Josipa Franceskin* v Nabrežini. Tam se dajejo tudi pojasnila in sprejemajo pritožbe. Vradne ure so ob delavnikih od 6—8 ure na večer; ob nedeljah praznikih pa od 9—10 ure predpoldne.

Vodstvo.

×

Na nedeljo 27. t. m. ob 11 uri predpoldne se vrši v Delavskem Domu v ulici Boschetto 5. v I. nadstropju

VSTANOVNI SHOD

zveze lesnih delavcev za Avstrijo podružnica Trst.

Vsi lesni delavci so s tem vljudno vabljeni.

Odbor.

Listnica uredništva

Uradni popravek število 573. obelodanjen v zadnji štev. „Rdečega Prapora“ se ima odstavek 3 mesto ni res, da se je to zgodilo ko je sprevod dospel od mrtvašnice, glasiti: Ni res. da se je to zgodilo, ko je sprevod dospel „iz cerkve na pokopališče, res je pa, da se je to zgodilo, ko je sprevod dospel i.t.d.» Podčrtani stavek je bil pomotno izpuščen.

Uredništvo.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

Slovenski koledar za leto 1905. je ravnokar izšel Naroča se ga pod noslovom: *Rinaldo Fran*, kozumno društvo v Trbovljah.

Izdajatelj in odgovorni urednik
Josip Kopač
Tipo-Litografia Emilio Sambo

Prodajalna klobukov
all'Operaio
LEOPOLD HROVAT
Gorica, Via Signori 12.
Velika zaloga
KLOBUKOV
vsake vrste zadnje mode
Klobuki od 2 K do 3.60 K.
Sprejema se naročbe in popravila starih klobukov.
Najnižje cene

DRUGA ŽELEZNIČARSKA LOTERIJA

Glavni dobitek: 50.000 kron.
Skupnih dobitkov je: 9999 k. representirajo vrednost 125.000 kron.

Posamezne srečke stanejo 1 krono in se pričnejo 1. novembrom t. l razpošiljati. Žrebanje se pa vrši 15. febr. 1905. Naročbe sprejema tudi uprav.

„Rdečega Prapora“.

„HOTEL BALKAN“ TRST
— Piazza della Caserma —
3 minute od južnega kolodvora in poleg pošte s 60 moderno opremljenimi sobami
Restavracija — Dunajska kuhinja — Kavarna
Za goste hotela posebna restavracija v I. nadstr.
Dvigalo. — Električna razsvetljava. — Kopališča.
Shajališče ptujcev.
Franjo Dolinčar, hotelir.

KAVARNA
„UNIONE“
FREJE „TEDESCO“
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva Kooperativistično urejena
GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago RDECI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE.

Zaloga in Tovarna
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
TRST - Piazza Rosario 2 - TRST
(šolsko poslopje)
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Illustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahteve.
Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Leto VII. TRST, dne 2. decembra 1904. St. 49

Naročnina znaša:
Za Avstro-ogrske kraje; za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za čert leta 1.36 K.

Za Nemčijo:
Za celo leto 5.96 K.; za pol leta 2.98 K.; za četrt leta 1.49 K.

DELAVEC
Rdeči Prapor

Geslo: *Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.*

Za Ameriko:
Za celo leto 7.28 K.:

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Telephon št. 1570.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Upravništvo in uredništvo, TRST, ulica Boschetto 5. II.

Sodrugi in sodruginje!

Po zaključku zadnjega našega strankinega zbora v Celju in v smislu strankinih temeljnih ustanov se ima vršiti letos

V. REDNI ZBOR

jugoslovanske socialnodemokratične stranke v Avstriji.

Izvršujoč svojo dolžnost, Vas vabimo toraj na strankini zbor, ki se bode vršil dne 7. in 8. decembra t. l. v **Ljubljani.**

Za dnevni red predlagamo, prepuščanje konečno določbo zboru samemu sledeče točke:

1. *Konstituiranje strankinega zbora.*
   a) *Volitev predstojništva, določitev opravilnika in dnevnega reda;*
   b) *Volitev komisije za pregledovanje mandatov.*
2. *Poročilo.*
   a) *Strankino delovanje: Kopač Josip.*
   b) *Blagajne: Jernejčić F.*
   c) *Kontrole: Panek A.*
3. *Organizacija in taktika: Čobal Miha.*
4. *Časopisje: Kopač Josip.*
5. *Politični položaj: Etbin Kristan.*
6. *Zadružništvo: J. A.*
7. *Volitev izvrševalnega odbora.*
8. *Splošne strankine zadeve.*

Strankarski zbor se vrši v smislu § 2. zborovalnega zakona. Vabila se bodejo udeležencem pravočasno doposlala.

«V torek 6. dec. ob 8 uri se «vrši v salonu hotela «Ilirija» v «kolodvorskih ulicah ob 8 uri «zvečer pred konferenca; ravno«tam se vrši tudi strankini zbor «in sicer prične v sredo 7. točno «ob 8 uri v jutro».

S socialnodemokratičnim pozdravom

Izvrševalni odbor
jugoslovanske soc. dem. stranke.

Klerikalizem

V Avstriji začenja nov boj proti klerikalizmu. V slovenskih krajih se ga še ne opaža, toda to nič ne de; zgodilo se bode tudi pri nas, kar se mora zgoditi.

Na Nižjem Avstrijskem je klerikalizem pri političnem koritu; v deželi in v njenem glavnem mestu vladajo krščanski socialci, ki niso nič druzega, kakor klerikalci druzega imena in v drugi obleki. To so krščanski socijalci tudi na Slovenskem; bolje rekoč, pri nas sploh ni krščanskih socijalcev, ampak tukaj imamo samo klerikalce.

Na Avstrijskem so krščanski socijalci organizirani kot samostalna stranka. V življenje privabila jih je slavohlepnost posameznih ljudi, posebno sedanjega dunajskega župana drja. Luegerja, ki je hotel za vsako ceno nekaj postati in igrati politično ulogo. Kar se mu to med liberalci ni posrečilo, ker meščanska demokracija sploh ni imela pomena, a ker ljudstvo ni maralo klerikalizma, se je začel ozirati po drugih tleh, na katerih bi še kaj raslo zanj. Antisemitizem nemških nacijonalcev mu je bil kažiprst. Toda z nacionalizmom se ni dalo ničesar doseči; za tisto pompoznost in velepomembnost, s katero se nacionalizem odeva, je bil Dunajčan preveč «gemütlich» in tudi danes ne najde ta struja pristašev na Dunaju. Toda v agitaciji nacionalnih radikalcev je bila posameznost vmešana, ki je dunajčanom ugajala. Bili so slabi časi; srednji stanovi so začeli propadati, a rokodelci, mali trgovci i.t.d. niso mogli razumeti, kako se to godi. Menili so, da mora biti pač nekdo kriv in poželjivo so iskali tistega, ki bi jim bil odgovoren. In ko so čuli besedo «žid», so bili zadovoljni. To je bilo edino, kar jim je v nacionalni propagandi ugajalo in to je znal Lueger porabiti. Besedica «žid» je bila podlaga, na kateri je sezidal svojo bodočnost. Pristaše si je poiskal v omenjenih krogih srednjega stanu in z njimi je ustanovil krščansko-socijalno stranko. Ime si je izposodil iz inozemstva. Naslov «krščanski» je imel naznačiti, da je stranka protižidovska, a besedica «socijalno» je bila vaba, na katero so se imeli ujeti tisti, ki so želeli in pričakovali nekaj novega. Križ pa je bil za agitatorje; teh je bilo treba, a primanjkovalo jih je. A za to mu niso stiveli lasje. Katoliška cerkev ima mnogo služabnikov, ki so že davno požeijivo gledali na Dunaj in z veseljem so pozdravili tistega, ki jh je pod svojo egido povabil na ljubljeno propagandistično delo.

Roka roko umiva; kleriki so pomagali Luegerju in sedaj pomaga Lueger klerikalizmu. Se pravi — beseda je preblaga. Danes je Lueger izvrševalec klerikalne volje. Duhovi, ki jih je klical, ga sedaj drže in ne izpuste ga več. In cela krščansko-socijalna stranka je danes klerikalna.

Najjasnejši dokaz za to podajajo šolski zakoni, sprejeti v zadnjem zasedanju nižjeavstrijskega deželnega zbora. Krščanski socijalci izročajo šolo klerikalcem na milost in nemilost in samo od vlade je še odvisno, ali bodo tisti zakoni sankcionirani ali ne. Učni minister Hartel, katerega imajo mnogi za liberalca, je že celo izjavil, da nima s svojega stališča ničesar proti sankcioniranju.

Proti tem zakonom se je dvignil velikanski vihar. Boj so začeli socijalni demokratje, sledili so vseučiliščni profesorji in končno se je dvignilo celo liberalno meščanstvo, iz trdega spanja se zbudivši.

To se godi na Nižjem Avstrijskem, a na Slovenskem ima več kakor dosti povoda, da pozorno sledimo temu gibanju in da se zanimamo za to stvar. Nevarnost je v slovenskih krajih še mnogo večja, kakor gori, kajti naš klerikalizem je že mnogo močnejši kakor avstrijski. Ozrimo se pri nas po deželi in izpoznali bodemo, da je tam tako rekoč vse klerikalno. Danes je dokazano, da je bila naša klerikalna stranka docela nezmožna in ako bi se imeli nanjo zanašati, bi bilo za vse resnično svobodoume Slovence najbolje, da bi se prej kakor mogoče izselili, da izbegnejo maščevanju fanatičnega klerikalizma.

Socijalno demokratična stranka na Slovenskem je še razmerno mlada, njena moč in njen upliv sta še omejena. A vendar je ona edina stranka, ki je zmožna voditi boj proti klerikalizmu. Ona je tudi edina, ki ima tisoč uzrokov za ta boj. Naši liberalci nimajo nobenega jasnega političnega načela. V prvih dobah so se vedno sklicevali na narodnjaštvo in to je bilo edino, s čemur so lahko nekoliko paradizirali. Klerikalci pa so bili zviti, kajti na Slovenskem ima vsa črna družba mnogo jezuitičnega duha in jezuitske krvi v sebi. Dasi so Rimljani skozinskoz, so vendar v agitatorične namene namazali svoj jezik še bolj s Slovenstvom, kakor liberalci in s tem so poslednje tako izpodbijali, da so bili vedno veseli, ako se jim je nasmehljal kak kompromis da so se mogli kompromitirati s klerikalci. Brezdvomno iščejo tudi danes tak most, kar pokazuje že zadnja komedija v deželnem zboru.

Za resni boj proti klerikalizmu ostane torej samo socijalno demokratična stranka. To bi morali izpoznati tudi tisti, ki razumejo klerikalno nevarnost, ki pa stoje indiferentno ob strani in gledajo, kako se stvari razvijajo.

Nobenemu plemenu ni klerikalizem tako nevaren, kakor malemu slovenskemu narodu. Nikjer ni boj proti antikulturnem klerikalizmu tako krvavo potreben, kakor pri nas. A nikjer ni apatija in indolenca tako velika, kakor pri nas. Ali slovenski narod res nima duhov, ki bi znali čitati v duši časa? Ali potomci revolucionarnih slovenskih kmetov res nimajo več kaplice revolucionarne krvi v žilah?

Nemarnost je greh in čakanje je pri nas greh. In slovenska socijalna demokracija bode morala kmalu reči: Ne le boj proti klerikalizmu, ampak v prvi vrsti boj

---

LISTEK.

TRDA SRCA.

Povest iz življenja.

Spisala VERITAS

Pred vratami nekega stanovanja v prvem nadstropju krasne mestne palače, stalo je nekega jutra mlado, krasno dekle. Po sicer priprosti a jako okusni obleki bi bilo soditi, da spada mladenka med tako zvane srednje kroge.

Na vratih je na medeni plošči blestel napis: «Dr. Theolog. Jan Hiltner».

«Moram, nepreostaje mi druzega», šepetalo je dekle samo pri sebi, «morda pa me vendar usliši?!»

Pogumno je pritisnila na gumb, v predsobi je zadonel zvonček in koj na to so se odprla vrata.

«Kaj hočete?» vprašala je mladenko mlada ženska, očividno kuharica.

«Je li gospod doktor doma? Rada bi govorila z njim».

«Doma, toda ne vem če ima čas. Počakajte!»

Kuharica je odšla in čez nekaj minut se je pojavil na pragu dr. theolog. Hiltner. Bil je to mož srednje postave, lepo rejen, malo širokaste oči zrle so nekako zaničljivo — radovedno iz lepo okroglega obraza v svet.

«A vi ste! Kaj pa želite?»

«Gospod doktor oprostite, da Vas nadlegujem. Prosim ako bi bilo mogoče — — za — povišanje plače.

«Hm, bodemo videli. Sicer pa menim, da mlado dekle kakor vi, prav lahko izhaja z 20 gld. mesečne plače. Ali ne?»

«Za mé bi bilo dovolj gospod doktor. Toda obolela mi je mati, za katero moram sedaj skrbeti».

«Bodemo videli».

×

Pred letom dni otvorila se je v mestu nova knjigarna pod firmo «Katoliška knjigarna». V to knjigarno je bila vsprejeta kot prodajalka, tudi naša znanka Elsa. Ravnatelj, oni dr. theolog. Hiltner, obljubil ji je začetno 20 gld. mesečne plače.

«Pozneje Vam plačo seveda povišamo».

Elsa je bila te službe jako vesela. Sedaj je vsaj lahko ostala pri svoji materi, katera si je kot postrežnica tudi nekaj prislužila. Seveda na prihranke ni bilo misliti, toda živelo se je vendar. — — —

V trgovini je bilo vedno dovolj dela, tu in sem tudi nekoliko smeha. Marsikak kupec se je pošalil z Elso, češ, da je škoda njene lepote v to zaduhlo s knjigami in listi založeno prodajalno.

«Ven, ven na solnce, sicer postanete še vi tako rumeni, kakor na primer ta-le pergament».

«Kaj hočem?» Ob delavnikih nimam časa, sicer pa sije solnce tudi ob nedeljah ako bog hoče; in tedaj se navžijem solnca in zraka za celi teden», odgovarjala je Elsa navadno.

Med vsemi kupci pa ji je najbolj dvoril neki starikavi blazirani stotnik. Prihajal je redno vsaki dan v knjigarno, porabil je priliko, da ji je pošepetal kako neslano šalo v uho, na kar se je navadno sam na vse grlo krohotal.

Elsa bi ga bila rada odpravila, toda ker je vedela, da je ravnateljev intimen prijatelj, se mu ni hotela zameriti. Kako lahko bi vsled tega izgubila službo in vedela je, da čaka mnogo drugih, katere bi z veseljem stopile na njeno mesto. Bila je toraj prijazna proti nadležnežu, celo ko ji je ta nekega dne pošepetal na uho, naj ga obišče, je sicer globoko zarudela, a ni si upala pokazati mu vrata.

«Elsa! Zlato! Pridite vendar, ne bode vam žal».

Elsa je molčala.

«A tako razžaljeni smo?! Ha, ha! No pa si nekoliko premislite».

Taki prizori so se parkrat ponovili in Elsa je v svoji 17 letni najivnosti konečno mislila, da se gospod stotnik le šali.

Tako je preteklo leto. Kar naenkrat Elsina mati nevarno oboli, prehladila se je, ter morala v posteljo.

Elsa je prosila za nekaj dni dopusta, toda ravnateljstvo njeni prošnji ni ugodilo, češ, da je preveč dela.

Z neko nervozno nestrpnostjo pričakovala je sedaj Elsa vsaki dan poldneva, da je pohitela k ljubljeni mamici. V neko bližnjo gostilno šla je navadno po skle-

proti tistim, ki škodujejo vsakemu napredku s svojim indiferentizmom.

Kadar iztezajo klerikalci roke po šoli, tedaj ni časa za bistroumno akademično tuhtanje; takrat je treba dela. In kdor se ga ne udeleži, je sovražnik.

ENKETA

III.

(Dalje).

Ta cerkev še reprezentuje, ko veleposestvo povsod umira, — pod težnjo fevdalitete. Ta je na poti k sedanjem razvoju. To je sužen-stvo v lepši obliki; zvezan človek, zvezana zemlja s priviligiranimi ljudmi. Upor proti temu zistemu mora nastati povsod, kjer isti še živi. Naj se ga tudi potolaži ke daj, zopet se dvigne, ko količkaj mladina odrase. Že dolgo časa je miroval ta upor na Slovenskem; od časov po luteranski dobi. Koliko najboljše krvi se je našemu narodu po izropanju premoženja in iztiranju najčvrstejših tedanjih ljudi v protireformaciji vzelo, da je narod dolgo miroval, dolgo se pustil izsesovati po tujih vladajočih večjih in manjših, posvetnih in duhovenskih ljudeh, je iz zgodovine razvidno. 1848. leto ga še ni dosti prebudilo. A v letih 1870 — je bilo že med nami slobodomiselno gibanje. Boji proti kat. duhovenstvu so zopet pričeli. Z ozirom na prošnje domoljubov, ki so v jedinstvu vseh videli rešitev naroda in ker duhovnikom svobodomiselno gibanje ni ugajalo, se je upor proti duhovenstvu ustavil. Ali ne dolgo potem, je zopet vstal.

Slov. liberalcem gre ta hvala, da so se v tej dobi brezobzirneje postavljali v boj proti kat. duhovenstvu. Odkrili so marsikatero gnjilobo v njem. Duhovenstvo se je tega razkrivanja malo balo, to tem manj, ker so najglobnejši liberalci vendar le svojo deco krstiti in cerkveno podučevati pustili.

Tudi k smrtni postelji se je poklical duhovnik. Ali duhovenstvo je pričelo skrbeti, ko so se pokazali upori v masi, in ko je bilo očividno, da tudi v nji vera v zlodja peša. Takozvani srednji stanovi čitajo, časopis dnevnik, ki je nekaterim skoraj edino berilo. Volilne agitacije so tudi nekaj kmeta prebudile, ki ima podedovano sovraštvo do duhovniške kašte, ki se pa boji kat. duhovnika, ker vé, kako grozno je ta stvôr maščevalen, «farja beži, škric odreži, od njega beži».

Jezuitje, ki naše slov. duhovenstvo, kakor vse drugo po svetu vodijo, uvidevajo, da je v sedanjih razmerah jako nediplomatično, ta upor še netiti in po nasprotovanju že vseh obrabljenih in še na novo iznajdenih sredstvih iskati. Žalitve še nikdar niso dobro upljivale. In ti jezuiti gledajo zaljubljeno na one domoljube, ki v edinosti vidijo rešitev slov. narodnosti, ki bi tudi zatajili svojo moderno vzgojo in duhovenskemu diametralno nasprotno naziranje, ako bi se ta slov. narodnost rešila in če tudi govori slovensko narečje le še Slovenec kot kuli industrije na tujem in tuje v domovini. In nasvetovali so ti previhanci «enketo», po kateri naj razni domoljubje povedo, kaj mislijo o zjedinjenju vseh slov. strank pod seveda duhovenskim vodstvom. Da se stvar olepša, dajo po Šuštršiću kot vodji kler. stranke izjaviti, da kler. stranka ni klerikalna, ampak ljudska. Sicer je poziv na narodnost, na domoljubje na Slovenskem še vedno našel nekaj paznih poslušalcev.

Vprašanje je, ako bode zdaj kaj izdal, ko pride iz ust kat. duhovnikov, ki so že trenirani v novodobni jezuitski šoli za vse golju fije, da le vodijo do uspeha. Vse Slovenstvo — dasi le $1^1/_4$ milijona ljudi bi potem klečalo pred sutano. Nekaj je to le vredno, dasi v Avstriji ne toliko, kjer vidimo, da drugod liberalizmu že sape zmanjkuje pred klerikalci, ki v vseh oblikah nastopajo.

Slovenski liberalizem je pred 30 leti že kazal, da ga rad omami klic po edinstvu v prilog rešitve slov. narodnosti. Slov. liberalec v takih trenotkih rad pozabi, da ga loči svet nasprotja od klerikalcev in ne pomisli, da bo čez kratko po kakem poravnavanju zopet moral boj začeti, zgubivši pa prejšnje priborene pozicije. Mogoče je, da se duhovnikom ta lov na kaline, — in to je ta vada dohovenstva k zjedinjenju, — posreči. Popolnoma nove može na vodilna mesta bi bilo potem postaviti in za to se bi jih malo našlo, vsaj za iste ne, ki le zahtevajo žrtve. Ali boj bi nemara zopet nastal med klerikalci in liberalci. Ali pa tudi ne. — Liberalizem je v kulturni Evropi že precej svoje delo storil. Morda še ima med Slovani izvzemši Čehov svojo nalogo izvršiti, ali pa tudi ne. Morebiti je načelo krivo, ki pravi, da kultura, gospodarski razvoj ne pozna skokov. Morebiti vodi sedanji kapitalistični zistem bolj izobraženih narodov, ki ves svet objemlja, neomikane, ali manj omikane, gospodarsko še malo razvite narode kmalo do tega, ker leži v tendenci razvoja sedanjega gospodarstva, v socijalizem. — Na Ruskem se kaj tacega kaže.

To je gotovo, da profitira enkrat s spravo klerikalcev s slov. liberalci — socijalna demokracija na Slovenskem. Ta stranka je še majhna Liberalci, katerim bode goljufijska sprava oči odprla in teh bode dosti in takih ljudi tudi, ki sploh nemarajo sprave s klerikalci, oni bodo nekaj časa pasivni. Soc. demokracija bode napadala klerikalizem in njegov zistem na Slovenskem. Duhovenstvo živi od rent in izkoriščanja in neumnosti ljudi. Proti temu bo treba agitovati, če se hoče priti do izdatnejšega soc. gibanja med slov. kmeti. Kmetje pa morajo povsod v socializem, drugače nemore biti res, da je tendenca gospodarstva, katera v socijalizem in sokolektivizem sili. Kmetje bodo postali zdaj po padcu veleposestev intenzivnejši manjši kmetje. To bodo mogli biti le *po zadrugi producentov*, (proizvajalne zadruge še nimajo tal); zadružno gospodarstvo bode kmete privadilo na socijalizem, in tudi na kolektivizem. Soc. demokratje bodo kot sovražniki kat. duhovništva privabili k sebi dosti liberalcev. Ti se bodo prijaznejše postavili k temu velikemu vprašanju, proučevali bodo nauke te struje, ekonomije in človeških teženj, našli bodo, da je to zistem, ki se da opravičiti po razvoju gospodarstva, po vsem, kar stroj in fabrika gospodarsko, socijalno in politično v ljudstvu vstvarjata; na Slovenskem postane soc. demokracija na tak način velika stranka.

In to bi bilo prej rešilno za slov. narodnost — kot *slovansko*, (enkrat moramo vendar-le naše narečje kot pismeni jezik pustiti in večje *slovansko* prevzeti); kakor pa idealogija o edinosti, čredi pod ednim pastirjem. — Gospodarstvo se razvija v socijalizem in vstvarja svojo gornjo stavbo. Le ono duševno stremljenje ima obstoj za dlje časa in prešinja večjo maso, ki se krije s tendenco naravno razvijajočega se gospodarstva.

Vsako veliko gibanje v Evropi nas uči tega.

Brez gospodarskih bojev si ni misliti krepkih socijalnih, političarjev. Zaradi tega pa, ker v gospodarsko razvitih krajih tendenca gospodarstva v socijalizem goni, (tudi trusti, karteli so sredstva za napotenje istega), kapitalistična moč in njene stranke, ki se zovejo liberalne, omahujejo in soc. demokracija vedno več tal pridobivlja. To socijalno gospodarstvo, — recimo le *zadružno* — ,bode gmotno kmeta in druge delavce, — (delavci smo vsi, ki od rent ne živimo), — povzdignilo in sit človek bode pristopen naukom, sit človek se bode tudi ogreval za vse idealno, kar podajata pojma: domovina, narod. Tudi narodnosten princip ima prostor v socijalnem vprašanju tedanje in bodoče dobe. Zaradi tega je rešitev narodnosti v soc. demokratičnem taboru sigurnejša nego v rokah ultramontanizma, ali krščc socijalizma, ki je isto. Liberalni ljudje pa so to vprašanje zbudili. Ali vprašanje je, ako bi slov. liberalec, ki razpolaga o tako majnih gmotnih močeh, mogel dolgo držati slov. živelj, ker se je zamudilo, pridobiti v obmejnih deželah meščanske ljudi. Ne glede tega, da mu jemljejo socijalisti delo iz rok.

Tedenske novice

Jeseniški nunec gosp. Janez Zabukovec nam je poslal *uradni poprovek* v smislu § 19. t. z., katerega si je v Ljubljani naročil, in s katerim bi rad prav po farško, resnico iz sveta spravil. Pri vsem tem je pa tako neroden, da z njegovim popravkom še-le prav, resničnost naše trditve pripozna. Trdili smo namreč:

Ko je sprevod dospel iz cerkve na pokopališče vprašal je tamošnji župnik nekega sodruga, kateri je pokojnika k zadnjemu počitku sprejmil, kaj pomeni rdeči trak. Dotični mu mirnega srca odgovori, da je rdeča barva socialnodemokratična.

×

Gospoda župnika je to tako grelo, da je na licu mesta izjavil: «Ko bi bil vedel, da je pokojnik bil soc. demokrat nebi ga pustil nesti v cerkev, ampak bi ga kar tako pokopali!»

×

Čudno se nam zdi, da se gospod župnik ne boji tudi soc. dem. krajcarjev. Kakor je to razvidno iz slanega računa za pogrebne stroške; isti presegajo daleč mejo cerkvenih pristojbin ali vendar dobro teknejo.

1. Ni res, da je tamošnji župnik vprašal nekega sodruga, kaj pomeni rudeči trak; res je pa, da je vprašal sprevodnika, nosečega venec z rudečimi trakovi, ali so ti trakovi soc. dem. znaki. — To se pravi voda ni voda! Mahničeva šola se v praksi pokazuje.

2. Ni res, da je na licu mesta izjavil: «Ko bi bil vedel, da je pokojni soc. demokrat nebi ga bil pustil nesti v cerkev, ampak bi ga kar tako pokopali; res je pa da je rekel: «Ko bi vedel, da nosite soc. dem. trakove, bi ne bil šel pokojnika iskat doli (v mrtvašnico), ter ga pokopal brez spremstva (to je brez kondukta), zakaj to je izzivanje».

3. Ni res, da se je to zgodilo, ko je sprevod dospel iz cerkve na popališče, res je pa, da se je to zgodilo, ko je sprevod dospel od mrtvašnice, kjer je pokojnik ležal, pred cerkev; po izjavi je šel župnik v cerkev in opravil ves obred v cerkvi, ter spremljal mrliča nazaj na pokopališče.

---

dico juhe za mater, sama pa se je mnogokrat zadovoljila s koščekom kruha.

Skrbelo jo je kaj bode ako mati ne ozdravi kmalo. Sedaj je bilo treba zdravil, treba materi boljše hrane, toda kako in kje naj vzame za to potrebni denar?

Za ubogo Elso napočila je sedaj, doba skrbi in žalosti. Mnogokrat ko je bila sama v knjigarni se je bridko zjokala. In nekega dne jo je dobil gospod stotnik vso v solzah.

«Elsa! Za božjo voljo, kaj se je zgodilo?»

Vbogo neizkušeno dekle mu je vse zaupalo. V očesu starega pohotneža se je hudobno zabliskalo.

«Elsa», dejal je, «pridite vendar k meni. Rad vas imam in hočem vam pomagati. Li pridete?»

«Gospod stotnik», vskliknilo je dekle, «ne mučite me vendar!»

«No, no, le nikar se ne razburjajte», dejal je stotnik — ter odšel.

Drugo jutro podala se je Elsa k ravnatelju s prošnjo za povišanje plače. Kak je bil njegov odgovor nam je znano.

49 ×

Elsa je nestrpno pričakovala prihodnjega plačilnega dne. Povedala je materi o svoji prošnji ter jo zagotovila, da se ji plača gotovo poviša.

Materino stanje je bilo vedno slabše; zdravnik je zmajeval z glavo, predpisaval razna zdravila, za katere je Elsa nosila pristradane novce v lekarno.

Tu in sem si je kaj izposodila, ker je z gotovostjo računala na povišanje plače. Toda revica se je zmotila! Ko je prišel plačilni dan, izplačal ji je poslovodja, kakor navadno 20 gld. Elsa je prebledela. Moj Bog! Kaj naj storim?

Poravnati je bilo treba nekaj nujnih računov in potem ji ne ostane niti vinarja. Ne, še celo premalo bode. Morda pa je gospod ravnatelj pozabil?

Najbrže. — Drugi dan opoludne je šla Elsa težkim srcem zopet k ravnatelju. Ta je bil ravno pri obedu. Sedel je pri bogato obloženi mizi s snežno belo servijeto za ovratnikom.

«Kako ste nadležni!» zarohnel je nad Elso. «Niti pri obedu nima človek miru. Kaj hočete?»

«Gospod ravnatelj», dejala je Elsa tresoča se na vsem životu, «zadnjič sem vas prosila za povišanje plače — in — — iń — —» beseda ji je zastala.

«Za sedaj je nemogoče, počakajte par mesecev, bodemo videli», odvrnil je ravnatelj ter si obrisal pot, katerega mu je privabilo naporno delo obedovanja na tolsti obraz.

«Toda gospod doktor, mati mi je na smrtni postelji in jaz nimam vinarja — — — —».

«No, no, ne bode take sile», mrmral je ravnatelj, «sicer pa bodemo videli».

Elsa je odšla. Kaj sedaj? Hitela je domov k mamici. Na mizi je ležal recept, katerega je pustil zdravnik, ki je bil med tem časom pri bolnici.

Poleg pa je bila pripomba: «Hitro! To je zadnje, ako to ne pomaga, potem ni več upanja!» —

Elsa se je onemogla zgrudila na stol. Zadnja pomoč! In ona nima niti vinarja v žepu in v lekarni tudi ne dajo nič zastonj.

Nemo je Elsa pred se strmela. Nehote se je spomnila bogato obložene mize ravnateljeve. Je li to prav? Med tem ko nekateri brez dela žive v razkošju in obilnosti, mora ona vkljub napornemu delu, stradati in pri tem ji manjka celo potrebna svota za zdravilo s katerim bi se morda rešilo ljubeznjivi mamici.

«Elsa!» klicala je sedaj bol

Ta je naglo vstala in stopi postelji.

«Elsa, ali ne moreš ostati nes doma? Čutim se tako sla

«Poprašam poslovodjo za dc ljenje, po tem se vrnem».

«Da, da, stori tako. In ako b ne dovolil, pa pridi zvečer hitr

«Pridem mamica», dejala je sa, poljubila mater na bledo čel ter odšla. Recept je vtaknila v žep

Poslovodja njeni prošnji ni ugodil, češ, da je mnogo dela in da pride popoldne gotovo ravnatelj, toraj mora biti na svojem mestu.

Elsa se je molče udala. Toda recept, zdravilo za mater?! — Denar mora dobiti, toda kako? Prosila bi bila poslovodja, toda on bi je ne bil uslišal, to je skusila že poprej.

Zdravilo bi stalo okrog 2 gld. Toraj kje jih vzeti? Kedo ji bode

4. Ni res, da pogrebni stroški daleč presegajo cerkvenih pristojbin; res je pa, da še ne dosegajo dovoljene meje.

Ta popravek smo priobčili, da naši cenjeni čitatelji izpoznajo, kako naši slavni nunci § 19. tisk. zakona zlorabljajo. V prvemu odstavku ni popravil ničesar; v drugem ničesar; v tretjem istotako; za četrti odstavek mu bodemo pa dokazali, da so naše trditve resnične.

Da naši čitatelji izpoznajo, kako znajo Kristovi namestniki dobro računati, sledi računski izvleček:

Kondukt sveča duhovniku	K	6·40
Zvonenje v eni cerkvi	«	7·—
Organist	«	2·60
Ministrant	«	—·60
7 sveč	«	9·—
Skupaj:	*K*	*25.60*

Pogrebci trdijo, da niso pri tem pogrebu orgljanja slišali.

V sled dvorno komisijskega ukaza za Ljubljano z dne 5. aprila 1816. je pri pogrebih srednje vrste, v mestih, trgih in vaseh izven Ljubljane plačati:

Duhovniku s svečo vred	K	5·—
Za celo, ali trikratno zvonenje s tremi zvonovi . . .	«	4·20
Ministrant	«	—·11
6 sveč po 1·30	«	7·80
Skupaj:	K	17·11

«Organista nemoremo v račun «jemati, ker se pri tem pogrebu «ni orgljalo. Torej gospod Janez «kakor vidite, ste se pri računu «samo za 8 K 49 vin. vrezali, se«veda ne v vašo škodo, temveč v «škodo sorodnikov pokojnega».

Iz tega popravka pa lahko izpoznajo raslepljeni jeseniški delavci, kaki prijatelji so isti, ki jim hinavsko ljubezen usiljujejo in da imajo delavci popolnoma prav, ako vodijo ravno tako odločno boj proti izkoriščevalcu v talarju, kot proti izkoriščevalcu v fraku.

Gospodu nuncu pa svetujemo, da ne zlorablja § 19. t. zakona.

Uredništvo.

Žrtev kapitalističnega oderuštva. Pretečeni petek je sedel pred goriškimi porotniki na zatožni klopi A. Cvek nekdanji tovarniški delavec v Ajdovščini, obdolžen težke telesne poškodbe, ki jo je povzročil s tem, da je napadel z nožem tovarniškega ravnatelja. Radi tega zločina je bil obsojen na 15 mesecev ječe. Avstrijska justica se je pokazala v tem slučaju neisprosna — kazen je ojstra. Za navadnega človeka pomeni ta sodba nekaj čisto pravičnega, da se na tak način zločine kaznuje. — — Ali človeku, ki nekoliko globeje misli, kakor vsakdanježi, ki ima pogum odkriti rano na družbenem telesu, se zdi tako ojstra sodba, kot nekaj nezaslišanega. — — — — Cvek je bil priden in vesten delavec, kasneje je postal dvoranni mojster in kot tak je svojo službo v popolno zadovoljnost predpostavljenih odpravljal.

Ker je bil pa po zaupanju njegovih tovarišev ob priliki nekega gibanja, ki je nastalo radi bolniške blagajne v odbor za posredovanje izvoljen, kjer je možato delavski interes zastopal, je ravnatelj pričel Cvek-a sovražiti. Skušal je najbolj rafinirani način se istega znebiti.

Za blago, ki so ga drugi pokvarili, se je njega odgovornega delalo; skratka šikaniranja ni bilo ne konca ne kraja. Cvek je bil eden najbolj izobraženih delavcev v ajdovski predilnici. V tovarni pa, kjer je nesrečni farški zistem že vsako možatost ubil, tam ni mesta za posameznega izobraženega delavca.

To je tudi Cvek, ki je postal žrtev razmer izpoznal. Ko mu je pa ravnatelj nekega dne dejal: Da mora izučiti enega namestnika, je bila čaša potrpežljivosti polna, zahvalil se je za delo in odšel po svetu, zapustivši družino v Ajdovščini. Šel je v Trst k tovarničarju Bruner-ju, ter mu razodel vse nedostatnosti v tovarni.

Ošabni kapitalist mu je odgovoril: Kar moj ravnatelj stori, je dobro storjeno! Cvek je odšel v Gratwein in dobil je tudi v tamošnji predilnici posel, ali le za nekaj tednov. Prizadeval si je, da dobi službo ali sreče ni imel in tako je po kratki odsotnosti, prišel zopet v Ajdovščino, kjer je bil znova v tovarno, pa ne več kot dvorani mojster, temveč kot navadni delavec z dnevno mezdo 95 krajcarjev sprejet. Naravno, da je njegova družina pomanjkanje trpela. Kdor pozna tovarno in izkoriščanje delavcev v nji, ta se ne bode čudil, da se je Cvek po njegovem povratu, popolnoma predrugačil. Postal je čmeren in malobeseden. Na prvi pogled se mu je poznalo, da hudo trpi. — — —

Ravnatelj mu je obljubil, da mu bode pripomogel, da bode v kratkem času, boljšo službo v tovarni dobil, da ga je na ta način, še dlje časa v tovarni zadržal, ker je bil izurjen delavec. Mesece in mesece je čakal na obljubljeno boljše mesto, ali vse zastonj. Opetovano se je obračal do ravnatelja in ga spominjal na njegovo obljubo. — Ravnatelj se je iz nesrečneža le norčeval. In nekega dne je Cveka pasja potrpežljivost zapustila. Ves razburjen se je podal k ravnatelju, ter je v prepiru izvršil zločin, radi katerega so ga goriški porotniki, tako trdo obsodili. To je v kratkem zgodovina preganjanega delavca. Vprašati pa se moramo, je li res Cvek — ali kdo drugi tega zločina kriv? —

Današnji kapitalistični zistem, ki daje posamezniku pravico, izkoriščati na tak nečloveški način delavstvo, ima biti v prvi vrsti odgovoren za take pojave sirove sile. Pretežna večina tovarniškega delavstva stoji pod komando šturjskega nunca Kromarja.

Ta najhujši klerikalni petelin, ki je igral pri sodišču tako klaverno ulogo v zadevi otroka udove Krašne, in kateri tako rad na kuhinjskem ognjišču gostilne «Pri farški kapi» klerikalnim šturjskim možem krščansko politiko v glavo zabija, je mnogo na gmotnem položaju tovarniškega delavstva kriv. Pa saj tam kjer je ljudstvo neumno, gre farška pšenica v klasje.

Mesto, da bi se delavstvo združilo proti nezaslisanem izkoriščevanju v tovarni, se briga za vse drugo, samo zato ne, kar bi njemu in njegovim družinam koristilo.

Ta tragični dogodek in ruiniranje ene delavske družine, naj služi drugim delavcem v prevdarek, da se le z solidarnostjo delavstva, boljši socialni položaj doseči zamore. —

Klesarska stavka v Nabrežini. Klesarski pomočniki zbrani na shodu dne 26. t. m. so z ozirom, da nameravajo delodajalci delavnice za dlje časa zapreti, v svrho uničenja močne delavske organizacije, sklenili vstopiti v stavko, da s tem preprečijo izvršitev že pripravljenega dela. Lepa in cvetoča delavska organizacija je bila gospodom že dlje časa trn v peti. Vendar niso isti poskusili nikakšnega boja proti nji, ker so bili razdruženi. Še-le zadnji čas se je njim posrečilo, če tudi ne ravno na lep način, egoistične gospodarje zjediniti.

Dolgo prej je delavstvo slutilo, da gospodarji nameravajo nekaj proti delavstvu ukreniti, ali kaj, to se ni moglo natančno poizvedeti.

Konzorcij, ki ni še nikdar deloval, je postal nakrat delaven. Tajne seje so bile na dnevnemu redu. Sad teh tajnih sestankov je zagledal v pondelek v obliki spomenice beli dan. Gospodarji so prelomili pogodbo. Ta spomenica, ki kinča umazane zidove delodajalnic, je sposobna, vzeti delavstvu vse dosedaj predobljene pravice, ter isto zopet v suženske odvisnost ukleniti. Priznanje organizacije od strani delodajalcev je v isti izključeno. Kdor hoče delati, ta se naj pri konzorciju javi, seveda je njegov zaslužek na podlagi nove pogodbe garantiran, toliko časa, dokler se gospodom poljubi isto držati. Konzorcij, ki po enemu letu obstanka, ni niti enkrat pomočniškega odbora sklical, služi vsekakor v zaščit, za katerim so se s živežem kot jazbec po zimi zabarakadirali, in mislijo delavce, katerim ni bila vsoda tako kot njim mila, v najhujšem času postaviti pred alternotivo: *Doli z organizacijo, ali pa zapremo delavnice.* Ali naredili so račun brez gostilničarja. Delavstvo bode znalo bratske bojevnike pred takim insultom braniti. Iz poročil posameznih delavnic je razvidno, da hočejo isti najprvo že naročeno nujno delo izvršiti in potem vse delavnice zapreti. Delavci, ki so opazili ta zavratni napad so sklenili delo takoj vstaviti. Na podlagi tega sklepa se je odposlalo gospodarjem pismo, v katerim se jim je sklep naznanil. Zahtevalo se je pa tudi obenem, da se delavci le tedaj zopet na delo povrnejo, kadar jim delodajalci garantirajo, da bodejo izpolnjevali pogodbo z dne 4. maja 1903., ki ima po dogovoru ostati do 3. maja 1906. v veljavi. Izgovori, da je bojkot posamenih gospodarjev, in tam nastale stavke znak preloma obstoječe pogodbe, ter da se nemore več zahtevati, da bi gospodarji se isto držali, ker so jo — delavci prelomili — je puhel in ne odgovarja resnici. Delavci niso prelomili pogodbo s tem, da so nekatere gospodarje bojkotirali, temveč so z bojkotom le rabili isto orožje, katero jim je na razpolago in s katerim so ravno tiste gospodarje, ki niso hoteli obvezljivo pogodbo izpolnovati kaznovali. Naravno je, če bi bili gospodarji pogodbo držali, nebi nikakor potrebno bilo, da so se delavci porobu postavili. Tak puhel izgovor, ki le borno prikriva prave namene gospodarjev, se mora z vso odločnostjo zavrniti. V pondelek so imeli gospodarji sejo, na kateri niso bili toliko olikani, da bi dali delavcem odgovor, na njih zadnjo obvestilo. Mesto odgovora so pa v slehernih delavnicah pribili lepake, na katerih je nova od gospodarjev predložena pogodba označena, in s katero se pozivlja delavstvo, da tako hitro kot je to mogoče se potrudi v pisarno konzorcija, ter tam podpiše pogodbo za *večne čase,* da zamore iti na delo. Delavci pa so na torek sklicali shod, na katerim so sklenili ostati v stavki raje mesece in mesece, kakor da podpišejo tako pogodbo, s katero bi se njihovi organizaciji zadalo smrten udarec.

Vidili bodemo toraj, bodejo organizirani delavci v tem boju zmagali, ali podlegli. Na jasnem smo pa že danes, da bodejo delavci tudi sedaj odbili ta infamen zavratni napad, ter gospodarjem pokazali, da se organizirani delavci nikakor ne pustijo od gospodarjev terorizirati in da bodejo napeli vso svojo silo — da zmagajo.

Časi se spreminjajo! Nabrežinski kamnolomci in tudi, okoličani, ki tam delajo so se organizirali. Nikakor pa niso

---

pomagal v tej stiski? Saj nima nikogar! — Nikogar?

V Elsinem očesu je zablestelo in njen obraz je postal še bledejši. Stisnila je zobe, ter zadušila vsklik, ki se ji je izvil iz dna obupane, zmučene duše. — Spomnila se je stotnika. Stresnila je glavico, kakor da se hoče otresti grozne misli, katera se je, kakor z žarečimi kleščami oklenila njenega srca.

«Moj Bog, moj Bog pomoz!» prosila je njena čista, nedotaknjena duša. «Pomagaj, reši me!»

Toda pomoči ni bilo. Bližal se je večer. Elsa je kakor omotena tavala sem ter tja. Zdajci je postala ter nemo strmela pred se.

«Ne, ne». Ne morem! «izvilo se ji je iz prs».

Potem pa je naglo dvignila glavo.

«Ne morem! — Toda moram, za mater!»

In misli so ji pohitele za hip nazaj v preteklost. Koliko dobrega je storila mati za njo, sedaj je čas, da ji povrne. Da, da povrne. Kako rada bi dala tudi življenje za ljubljeno mamico — toda tega ne zahtevajo od nje, ne — življenja nočejo, pač pa hočejo njeno čast, njeno neomadežavano dekliško čast stresti in pogaziti v blato — ako hoče rešiti mater!

Ko je bila zvečer zatvorjena trgovina, obstala je Elsa za hip na cesti. Obljubila je mamici, da pride hitro, toda zdravila?! Silen duševni boj je divjal v njenem srcu. Slednjič je zmagala ljubezen do matere.

Opotekajočih korakov hitela je Elsa dalje — k stotniku. Gojila je še jedno upanje.

Vse mu hoče povedati, morda se je usmili.

Uboga Elsa! Stotnik jo je ves vesel sprejel.

Ponudil ji je prostor ter ji natočil kozarec neke sladke omotne pijače. Elso je nekaj peklo v grlu, glas ji je bil hripav in vkljub temu, da ni bila vajena opojnih pijač je kozarec naglo izpraznila. Stotnik ji je vnovič natočil.

Jela mu je pripovedati o materini bolezni, o bedi, v kateri se nahaja, toda stotnik se je hladno smehljal, obljubljal ji svojo pomoč, ter jo silil piti. Elsi, se je jelo vrteti v glavi. Vstala je, češ, da hoče oditi, a tu jo je stotnik objel z obema rokama ter jo potegnil nazaj na divan. — — — — — — — — — — — — — — — — —

Dobro uro pozneje stopala je Elsa zopet po ulici. Bolela jo je glava, sicer pa je bila mirneja nego prej. Pravzaprav se vsega ni niti zavedala. Zdelo se ji je le, da je z neke jasne visočine padla globoko, globoko v ostudno blato.

Segla je v žep. Recept! Po zdravila toraj, saj sedaj ima denar; denar, katerega je prejela za svojo dušo, za svojo čast.

Zazeblo jo je v dna srca. Popravila je razmršene lase ter stopila v bližnjo lekarno. Zahtevana in — ah tako drago plačana zdravila v roki je potem hitela proti domu. Naglo je stopila v tiho sobico.

«Dober večer, mamica». Prinesla sem zdravila», dejala je. Vstrašila se je lastnega glasu, tako tuj, tako votel je bil ta glas.

Mati ni odgovorila. Morda spi, mislila je Elsa, stopila je tiho k mizi ter prižgala luč.

Na to pa je po prstih stopila k postelji, da ne zbudi matere. Sklonila se je nad njo, ter ji pogledala v obraz. Tu se je stresla.

Materin obraz je bil tako bled, voščeno rumenkast, ustnice so bile na pol odprte, kakor da se bolnica v spanju smehlja. Tudi oko je bilo na pol odprto, toda tako brezizrazno, stekleno zrlo je to oko, na trepalnicah pa je blestela še zadnja solza.

«Mati!» vskliknila je Elsa obupno, toda odgovora ni bilo. Mrtva! — —

«Mati! Mati!» ponovi nesrečna Elsa, krčevito stisne roki na prsi, kakor da hoče tako udušiti divjo bolest v srcu, a v naslednjem hipu se zgrudi nezavestna na tla.

— —

Nihče ni stopal za pogrebnim vozom, ko so peljali Elsino mater na pokopališče. Sorodnikov pokojna ni imela, sicer pa je deževalo in v takem vremenu pač vsak raje ostane pod streho. — —

Elsa pa je izginila. — Ne!

Nekaj dni pozneje izvlekli so ribiči iz bližnje reke truplo mlade utopljenke. V njej so spoznali nesrečno Elso.

mislili na to, da bi v najkrajšem času hoteli gospodarjem predložiti kako zahtevo.

Ali modri nabrežinski gospodarji, ki imajo to smolo, da neznajo nikdar logično misliti, so jo tako pogruntali: Delavci se organizirajo, stavka bode! Mi nemoremo nobenega dela več sprejeti dokler nevidimo spomenice kamnolomcev. To so bile skrbi, ki niso več nabrežinsko podjetniško gospodo zapustile.

Da se te skrbi iznebijo so zahtevali, da jim delavstvo spomenico predloži. To zahtevo so delavci kaj radi izpolnili.

Spomenica se glasi:

1. Priznanje organizacije;
2. gospodar naj društvene tedenske prispevke pri izplačevanju zadržuje;
3. Plača se ima na podlagi letnega zaslužka za 20% povišati, oziraje se na mezdo v kamnolomih Radoviča in Tovariša, ter Hans Wildi-ja;
4. Akordno delo se ima odstraniti;
5. vodja kamnoloma ima biti strokovnjak in ga naj imenuje delodajalec, ali pa organizacija;
6. delavni čas, kakor za klesarje. Na 10 kamnolomcev pride 1 vajenec;
7. vajenska doba je triletna; po končani dobi se ima vajencu spričevalo sposobnosti izročiti;
8. Brez vzroka ne sme gospodar delavca iz dela odpustiti;
9. Vsak gospodar ima v svojem kamnolomu nad 60.cm dolge «špice» preskrbeti;
10. vsaki teden se ima delavcem 80% na račun zaslužka izplačati;
11. v vsih izvan Nabrežine ležečih kamnolomih ima gospodar takoj po končanem delu zaslužek izplačati;
12. redno 14 dnevno izplačevanje;
13. priznanje pravice društvenega posredovanja;
14. mezda ima tudi pri znižanem delavnem času nespremenjena ostati;
15 razmere glede plače se razdeli v odseke;
16. v kamnolomnih, kjer je uposeljnih 8 delavcev, se ima tudi enega starega delavca z dnevno mezdo vzeti;
17. vsaki delavec mora imeti svojo knjižico, v katero se mu ima vpisati vsako soboto dnino, dan pred izplačevanjem pa obračun vknjižiti.

STRANKARSKE VESTI

Strankarski zbor.

Na dnevnem redu bližajočega se strankarskega zbora, se mi zdi najvažnejša točka «organizacija». Važna je za druge bratske stranke, še mnogo važnejša pa je za nas, kajti ako hočemo biti okritosrčni — in bedasto bi bilo, ako bi skušali nalagati sami sebe — tedaj moramo priznati, da je naša organizacija še zelo pomanjkljiva in da še nikdar ni bila tako izvedena, kakor bi bilo treba. Temu pa ni uzrok pomanjkanje organizacijskih določb. Na prvem strankarskem zboru v Ljubljani, leta 1896. je bil sprejet organizacijski štatut. Sodrugi, ki so bili na tistem strankarskem zboru, so ga poznali. Toda skoro nihče se ni pobrigal za to, da bi se bilo tiste določbe izvršilo; ostale so na papirju, kakor še mnogi drugi sklepi in ko se je še papir izgubil, ni nihče več mislil na stvar.

No, takrat je bilo to zelo umevno. Stranka je bila zelo mlada in zelo mala in razven dveh, treh krajev se sploh ni imelo kaj organizirati. Takrat bi bile morale najboljše in najlepše določbe ostati na papirju. Od tistega časa se je pač marsikaj izpremenilo, toda eno je ostalo: Zanesljivih zaupnikov, ki bi iz notranjega nagona in z veseljem delovali za stranko, primanjkuje tudi danes. In dokler tega ne bode, ne more noben organizacijski štatut mnogo koristiti. Ne mislim, da bi bil zato nepotreben in ljubljanski načrt je čisto primeren koncept, dasi sem prepričan, da potrebuje raznih amendamentov in da se ga bode lahko tudi nekoliko krajše in jedrnatejše stiliziralo. Toda še enkrat: Organizacija na papirju ni nič, dokler ni žive organizacije. Zdi se mi pa, da vsi čutijo a da nihče ne mara povedati, česa nam v tem oziru manjka. Evo: Naša industrija je pač slabotna, primerjajoči jo n. pr. z nemško; toda nihče ne more trditi, da sploh nebi bilo industrije. Le da je mnogo strok in mnogo krajev, kjer socijalna demokracija še ni mogla najti pristašev, da, kjer poznajo socijalne demokrate le po tistem renomeju, ki so jim ga pribavili popi. Naša agitacija je nezadostna. A razviti je ni mogoče, ker stranka nima sredstev. Brez denarja ni agitacije. Nihče ne tiska brez plačila, brez denarja se ne dobi voznih listkov, brez denarja kratko malo ni ničesar. In to je treba enkrat povedati. Stranka mora dobiti potrebna sredstva.

Za dobro organizacijo je treba dobre podlage in dobrega osredja. Stranka mora agitirati in dobiti mora tajništvo. Oboje je nujno potrebno in ker je za oboje treba denarja, ima strankarski zbor po mojem prepričanju poglavitno nalogo, ustanoviti, kako naj stranka dobi potrebna sredstva. Čital sem predloge, da naj sodrugi plačujejo 2 vinarja strankarskega davka na mesec. Enkrat smo bili tako naivni, pa smo mislili, da se dà s tem kaj doseči. Celo velike stranke so se prepričale, da se stakimi minimalnimi doneski ničesar ne da storiti. Kaj še le pri nas?

Vem, da sodrugom nikdar ne ugaja, ako se predlaga, naj kaj plačajo. Toda stvar je ta: Ali hočemo biti stranka samo za to, da je ena stranka več na svetu, ali pa hočemo kaj izvršiti v korist proletarijata? V prvem slučaju bi jih zaslužil vsak izmed nas petindvajset. V drugem slučaju moramo proletarijatu povedati resnico in on naj odloči, ali hoče za edini boj, ki ga vodi do zmage, tudi žrtvovati, kar je nujno potrebno. — —

Zdi se mi, da se uname na strankarskem zboru tudi boj radi lista. Ali naj ostane v Trstu, ali naj se priseli v Ljubljano? Od vsega začetka je bilo jasno, da je Ljubljana kot slovensko središče najprimernejši kraj za strankarski list; od vsega začetka pa je tudi bilo vprašanje, kje je listu najložje izhajati. Ako bode na strankarskem zboru samo to odločevalo, tedaj rešitev ne bode težka. Negotovih eksperimentov naj se nikar ne dela. Če nič druzega, so zelo dragi. Toda ako so v Ljubljani razmere take, da se ni nič bati za obstanek lista in za neovirani razvoj, tedaj naj se le preseli. Seveda: Sodrug Čobal menda sam vé, da se ne gre le zato, ali žive železničarji in rudarji samo v Trstu, ampak da so bile doslej še druge težave, katerih ni bilo mogoče prezreti. Ali so te težave sedaj minile, ne vem. In pa: Niti tržaški, niti ljubljanski sodrugi ne smejo misliti, da je list nadomestilo ostalega strankarskega dela. Tam kjer bode list, bodo imeli sodrugi izven uredništva in upravništve še več dela, kakor tam, kjer ga ne bode. Ako naj bode list dober, mora uredništvo urejevati list, agitirati in organizirati in potrebna statistična in tajniška dela pa mora opravljati politična organizacija. Sicer pa bode vse bolj jasno, kakor bodemo slišali, kakšne so tiskarniške razmere. Tedaj se bode tudi ložje sodilo, kakšni so pogoji za dalnji razvoj našega časopisja.

e. k.

×

Naznanilo: *Na 9., 10., 11. in 12. t. m. se vršijo v Trstu shodi; 13. pa v Nabrežini. Predaval bode sodrug Kristan Etbin iz Dunaja.*

Društvene vesti

Na nedeljo 11. t. m. sklicuje ravnateljstvo klesarske organizacije v Trstu *redni občni zbor,* ki se bode vršil ob 1/2 10 uri predp. v Delavskem Domu v ulici Boschetto 5. v I. nadstrop.:

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika preteklega zbora.
2. Delavnost VIII. društvenega leta.
3. Čitanje letnega računa 1903.
4. Volitev ravnateljstva, pregledavalcev in komisije za delavnico.
5. Eventualni predlogi.

×

Tržaški sodrugi pozor! Tržaška volilno okrajna organizacija jugoslov. soc. dem. stranke priredi 4. decembra v dvorani «Delavskega Doma» ulica Boschetto 5

veliko delavsko slavnost

s petjem, dramatično predstavo, godbo in šaljivo zabavo.

VSPORED:

Na planine, mešani zbor,
Mandolinisti, — — — —;
Pozdrav (venec slov. pesmi) možki zbor;
Mandolinisti, — — — —;

„BOB IZ KRANJA“

veselo igra s petjem v enem dejenju

OSOBJE:

Tomaž, kotlarski mojster, J. Regent
Polonica, njegova hči, A. Verne;
Matiče, njegov pomočnik. D. Vrabec;
Grabež, oderuh, F. Ferjančič;
Nežika, potinja iz Kranja, A. Lascia.
Mandolinisti, — — — —;
Pri zibeli, (petje) mešani zbor;
Mandolinisti, — — — —;
„Naprej“, delavska himna, možki zbor. Konec.

Po končani veselici priredi odsek pevskega društva plesni venček.

Začetek veselice ob 8 uri zvečer.

Vstopnice za eno osebo 50 vin., katere se dobe po zaupnikih in pri organizacijah.

Čisti dobiček je namenjen v strankarske potrebe.

Vodstvo.

×

Na pondelek 5. t. m. ob 8 uri na večer se vrši v gostilni gosp. Vodnika Sp. Šiška 89.

JAVEN ŽELEZNIČARSKI SHOD

s dnevnim redom:

1. Podraženje živil, stanovanja in železničarji.
2. Raznoterosti.

Poročal bode *Etbin Kristan* iz Dunaja.

Sklicatelj.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST

Žepni Koledar za l. 1905. Ravno smo prejeli novi koledar in če so se dosedaj izdani koledarji delavcem priljubili, tedaj smemo trditi da prekosi novi koledar tako glede zunajnosti, kakor vsebine, vse dosedaj izdane. Razun koledarja za l. 1905. obsega «Opisovalni del» slika in životopis pokojnega Grablovica, Ferd. Lassalle-ja biografija; in slika neumornega duševnega vodja avstr. soc. dem. dr. Adler-ja. Interesantne črtice kakor «Na pranger s klerikalizmom in drugo».

Kar smo zelo pogrešali dosedaj se dobi ravno v tem koledarju «Vodnik» po shodih in društvih, kateri bo ravno funkcijonarjem društev dobro došel.

Res, razveselilo nas je ko smo koledar v roke vzeli, zato ga vsakem slov. delavcu toplo priporočamo. Le sezi slov. proletar po njem, ne bo ti žal.

Koledar se dobi za 72 vin, pri posameznih organizacijah, pri upravništvu «Rd. Praporja», ali pa direktno pri Ivan Mlakar, Vode - Trbovlje.

Listnica uredništva

Podlistek «Begun Števa» se nadaljuje v prihodnji številki; ravno tako poročilo obravnave Kopač Camber po zaključku iste.

Ljubljana V. in M. — Vajina polemika je pisana v tonu, kateri se nemore v strankinem glasilu rabiti. Torej v koš!

Strankarski in računski izvleček lista, se bode na posebni pol tiskal; vsi zaupniki bodejo dobili po en iztis pri konferenci, tako da bode vsakemu delegatu mogoče gibanje strankarskega glasila, kakor tudi blagajne zasledovati.

Vstopnice se prično danes razposiljati. Vsaka okrajna organizacija dobi za vse delegate okraja vstopnice.

Izdajatelj in odgovorni urednik
Josip Kopač
Tipo-Litografia Emilio Sambo

„HOTEL BALKAN“ TRST
— Piazza della Caserma —
3 minute od južnega kolodvora in poleg pošte s 60 moderno opremljenimi sobami
Restavracija — Dunajska kuhinja — Kavarna
Za goste hotela posebna restavracija v I. nadstr.
Dvigalo. — Električna razsvetljava. — Kopališča.
Shajališče ptujcev.
Franjo Dolinčar, hotelir.

KAVARNA „UNIONE“
PREJE „TEDESCO“
se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva Kooperativistično urejena GOSTILNA
V ULICI S. GIOVANNI V TRSTU.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina direktno od organiziranih sodrugov v dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago RDEČI PRAPOR ARBEITER ZEITUNG in LAVORATORE.